

Vaderlandsche historie, vervattende de geschiedenissen der nu vereenigde Nederlanden, inzonderheid die van Holland, van de vroegste tijden af

<https://hdl.handle.net/1874/37214>

VADERLANDSCHE
HISTORIE.

DERDE DEEL.

VADERLANDSCHE
HISTORIE,

VERVATTENDE DE
GESCHIEDENISSEN

DER NU
VEREENIGDE NEDERLANDEN,

INZONDERHEID DIE VAN
HOLLAND,

VAN DE VROEGSTE TYDEN AF:

Uit de geloofwaardigste Schryvers en egte
Gedenktukken samengesteld,

DOOR

JAN WAGENAAR.

Met Plaat en Kaarten.

DERDE DEEL,

BEGINNENDE MET DE REGEERINGE VAN
GRAAVE FLORIS DEN V. IN 'T JAAR 1256;
EN EINDIGENDE, IN 'T JAAR 1442,
ONDER DE REGEERINGE VAN HER-
TOGE FILIPS VAN BOURGONDIE.

TE AMSTERDAM, BY

JOHANNES ALLART.

M D C C X C I.

*Met Privilegie van de Ed. Gr. Mog. Heeren Staaten
van Holland en Westfriesland.*

Jan Persyn geschonken. XII. Onderneemingen tegen de Westfriezen. Watervloed. De Graaf stigt vier Sloten. Westfriesland onderwerpt zig. XIII. De Zeeuwsche Edelen spannen samen tegen Graave Floris. Middelburg belegerd. Zoen met de meeste Edelen. XIV. Engelsche Koophandel. Stapel der Engelsche Wolle, te Dordrecht. Graaf Floris beweert Regt te hebben op de Schotsche Kroon. Hy doet 'er afstand van. XV. Ongenoegen tuschen Engeland en Holland. Wolstapel verlegd. XVI. Graaf Floris verbindt zig met Frankryk. XVII. Oorzaaken van het ombrengen van Graave Floris. XVIII. Jan van Kuik beleidt den aanslag, nevens eenige misnoegde Edelen. XIX. Samenkomst te Bergen op Zoom, en te Kameryk. Besluit om den Graaf te vervoeren. XX. Floris wordt te Utrecht van den aanslag verwittigd. Tot een Vogeljagt uitgenodigd, en gevangkelyk naar 't Muiderstot gebragt. XXI. Naderhand by Muiderberg vermoord. Eenigen zyner bedryven. XXII. JAN DE EERSTE voor Graave erkend. Verschil over de Voogdyschap. XXIII. 't Slot Kroonenburg belegerd en ingenomen. Gerard van Velzen en anderen gedood. XXIV. Dirk van Kleef en Guy van Henegouwen verdeelen 't bewind der Regeeringe. XXV. Gemagtigden naar Engeland, om Graave Jan te haalen. Nieuwe opstand der Westfriezen. XXVI. Wolfert van Borselen lokt de Vlaamingen in Walcheren. 't Slot te Medenblik ontzet. XXVII. Jan de I. landt in Zeeland. XXVIII. Borselen stelt zig in 't bewind der Regeeringe. XXIX. De Westfriezen volkomen tot onder-

werping gebragt. *Vroone verbrand.* XXX.
Togt van Bischof Willem op Waterland.
 XXXI. *Vrede met Utrecht, gemaakt en ge-*
broken. Ysfelstein belegerd en gewonnen.
 XXXII. *Twist met Borselen en den Baljuw*
Aloud, over de Dordrechtſche Voorregten.
Kampregt. XXXIII. *Borselen den Graaf*
naar Zeeland willende voeren, wordt ag-
terhaald, en te Delft omgebragt. XXXIV.
Jan van Ayennes aanvaardt de Voogdyſchap
wederom. Verbond met eenige Steden tegen
de Moorders van Graave Floris. XXXV.
Dood van Graave Jan den eerſten.

FLORIS DE VYFDE, Zoon van Koning Willem, bereikte naawlyks twee jaaren, toen hy zynen Vader verloor, alzo hy, geduurende het beleg van Valenchyn, in den jaare 1254, ter weerd gekomen was (a). De * Hollandsche Edelen en 't Volk in 't algemeen erkenden hem egter, terstond, voor Graave (b). Doch Floris, zyn Oom, die 't Land, in den Kryg tegen de Vlaamingen, reeds zo merkelyken dienst gedaan hadt, hieldt de Voogdyſchap des jongen Graafs en den klem der Regeeringe in handen.

In den aanvang zyner Voogdye, sloot hy een Verdrag met Margareet, Graavinne van Vlaanderen, en met haaren Zoon, Guy; die, om groot Losgeld, uit de Zeeuwſche gevangenis, geslaakt zynde (c), nu ook reeds den

FLORIS
 V.
 I.
 Floris de
 V. wordt
 Graaf,
 onder
 Voogdy-
 ſchap van
 zynen
 Oom
 Floris,
 * Princi-
 pes Hol-
 landie.
 die een
 Verdrag
 met
 Vlaande-
 ren
 maakt.
 ti. 1256.

(a) MELIS STOKER in Willem II. bl. 92.

(b) WILHELM PROCURAT. ad annum 1256. p. 518.

(c) MEYERUS ad annum 1256.

FLORIS
V.

titel van *Graave* voerde, en nevens zyne Moeder regeerde. Men hadt na den Slag by Westkapelle, en nog by 't leeven van Koning Willem, door tusfchenkomst van Lodewyk den IX, Koning van Frankryk, reeds over een Verdrag gehandeld; doch vrugteloos (d). Willems dood gaf nu gelegenheid, dat de Onderhandelingen hervat werden. Te Brusfel werdt, eindelyk, door bemiddeling van den Koning van Frankryk; van Henrik, Hertog van Brabant; van Otto den III, Graave van Gelder, en van eenige andere Grooten, op den eenentwintigsten van Wynmaand des jaars 1256, een Verdrag getroffen, op den volgenden voet: „ Floris, Voogd van Hofland, zou [*Margareet* (e)], oudste Dogter van Graave Guy, ten Huwelyk neemen, en haare Grootmoeder, *Margareet*, zou Zeeland, tusfchen Hedeneze en de Schelde gelegen, dat is, Zeeland-Bewesten-Schelde; * *Dennium*. „ t welk onder haar, en onder Floris * Oppergebied geoordeeld werdt te behooren, aan hem en zyne Erfgenaamen, ten vryen Leen, moeten afftaan. *Margareets* gedeelte zou hy, als Leenman van Vlaanderen, het ander als Voogd van zynen Neeve Floris bezitten. Deeze zou, zo zyn Oom, zonder Kinderen, by *Margareet*, gewonnen te hebben, overleedt, ook eene der Dogteren van Graave Guy ter Vrouwe neemen, en met haar Zeeland Bewesten-Schelde verkrygen. En stierf hy, insgelyks, zonder Kinderen; dan moest Zeeland Bewesten-Schelde

(d) MEYER. *ad annos* 1254, 1255.

(e) Voyez BUTRENS *Troph. de Brabant Tom. I. p. 332.*

„ de aan eenen der Zoonen van Graave Guy FLORIS
 „ komen, die met *Magteld*, Dogter van Ko- V.
 „ ning Willem, trouwen zou: na welker dood,
 „ het eerst aan de wettige Graaven van Hol-
 „ land zou versterven; die 't egter van de
 „ Vlaamsche Graaven zouden blyven ter Leen
 „ houden; en hun, eens vooral, tien duizend
 „ Marken sterlings, van tien * Schellingen * *Solidi*,
 „ ieder Mark, betaalen moeten. Zo Zeeland
 „ Bewesten-Schelde, t'eenigen tyde, onder de
 „ erfgenaamen van den Voogd Floris, of van
 „ zynen Neeve, of van *Magteld*, verdeeld
 „ wierdt, zou men, voor ieder deel, aan de
 „ Graaven van Vlaanderen, hulde moeten
 „ doen.” Deze was de voornaamste inhoud
 van 't Verdrag. De geschillen over de Tol-
 len werden verbleeven aan de Uitspraak van
 Henrik, Hertog van Lotharingen en Brabant:
 en wegens de vryheden der Vlaamsche Han-
 delaaen, de voorige overeenkomsten, met
 naame die van den jaare 1168, vernieuwd en
 bevestigd (*f*). Het Verdrag werdt niet alleen
 door de Vlaamsche en Henegouwer Edelen
 bekrachtigd; maar ook door de Steden Gend,
 Brugge, Yperen, Rysfel en Douai: welke vyf
 Steden beloofden, Vrouwe Margareet en Graave
 Guy allen onderstand te zullen weigeren,
 indien een van beiden immer deeze Vrede
 schondt of verbrak (*g*): waar uit men, in 't
 voorbygaan, kan opmerken, hoe zeer de Ne-
 derlandsche Steden, ten deezen tyde, reeds in
 aanzien gereezen waren.

Floris, Voogd van Holland, verschoof zyn Hu- II.
 we-Floriss,

(*f*) Pactum Pacis vide in Thef. MART. & DUR. Tom. I. c. 1074.
 (*g*) PIERRE D'OUDEGH. Chron. de Flandr. Cap. CXVI. f. 190. vers.

FLORIS V. welyk met Margareet van Vlaanderen eenigen tyd, of weigerde het te voltrekken; zonder dat men 'er de reden van weet. Ook leefde hy niet lang hier na. In de Lente des jaars 1258, te Antwerpen op een Steekspel zynde, werdt hy, by ongeluk, gekwetst, en overleedt aan de wonde, op den zesentwintigsten van Lentemaand des gemelden jaars (*h*). Men vindt, dat hy Keuren aan Zeeland gegeven heeft, waar naar 't gantsche Land beregt werdt (*i*). Zy zyn, voor eenige jaaren, in 't Latyn en oud Nederduitsch, gedrukt; doch niet openlyk in 't licht gegeven. My is 'er, nogtans een Afdruksel van ter hand gekomen. Wy hebben te vooren (*k*) gezien, dat 's Graaven Oom, al by 't leeven van Koning Willem, groot gezag in Zeeland gevoerd heeft. Doch de Zeeuwfche Keuren, van welken wy spreken, schynt hy kort na 's Konings dood gegeven te hebben (*l*).

Vrouw Aleid maatigt zig de Voogdyschap van Holland aan.

De jonge Graaf bereikte nu naauwlyks vier jaaren, en werdt opgevoed, door zyne Moeye, Aleid; die, ruim een jaar geleeden, haaren Egtgenoot, Jan van Avenes, verlooren hebbende (*m*), zig, sedert, in Holland, of in Zeeland, schynt te hebben opgehouden. Zy droeg de vereischte zorg voor 't Kind, doende her zelfs, zo dra mogelyk, in de Waalsche en Duitsche Spraaken, onderwyzen (*n*). Doch na de dood van Floris, haaren Broeder, onderwondt zy zig ook 't Landsbestier, zig noemende **Voogdesse van Holland* (*o*); 't welk veelen

* *Tutrix Hollandicæ.*

- (*h*) MELIS STOKER bl. 95.
 (*i*) MELIS STOKER bl. 95.
 (*k*) II. Deel, bl. 393.
 (*l*) Zie MELIS STOKER bl. 95.
 (*m*) MEYER'S *ad annum* 1257.
 (*n*) MELIS STOKER bl. 96.
 (*o*) Diplom. ejus *Anni* 1258. *vide apud* MATTH. Anal. *Tow.* II. p. 529. not. (1).

len Edelen onaangenaam was, terwyl anderen ^{FLORIS} haar de hand boven 't hoofd hielden (p). Om V. zig te vaster in 't bewind te vestigen, verloor zy Henrik, Hertog van Brabant, om nevens haar te regeeren. Dit blykt, uit eenen Brief van *Gerolf* en *Henrik van Kats*, Zeeuwsche Edelen, op den dertigsten van Grasmaand des jaars 1258, gegeven, by welken zy den Hertoge trouw belooven (q). Ook deedt *Godefroï van Kruiningen* hem, ten zelfden tyde, hulde (r). Henrik, in persoon herwaards gekomen, om de Voogdyschap te aanvaarden, maakte zig haast gehaat by de Landzaaten, en overleedt kort hierna (s). Toen sloegen de Edelen, die 't met hem gehouden hadden, het oog op Otto den III, Graave van Gelder, Zoon eener Oud-moeye des jongen Graafs; die zig, terstond, beweegen liet, om herwaards te komen. Sedert, hielden, naar sommiger verhaal, de Hollandsche Edelen eenpaarig de zyde van Graave Otto, terwyl de Zeeuwschen Vrouwe Aleid aanhingen (t). Vrouw Aleid en Graaf Floris bevonden zig in Zeeland, toen Otto van Gelder, te Dordrecht, in Zuidholland, aankwam: alwaar de Burgery hem, terstond, voor Voogd erkende. Ook onderwierp hy zig, in korten tyd, gantsch Holland, en trok sedert een Leger byeen, met welk hy naar Zeeland overstak, om Vrouw Aleid op te zoeken, en te

(p) MELIS STOKK, bl. 96.

(q) Zie den Brief by BOXHORN, op RIGERSBERGEN, II. Deel, bl. 607. en by BUTKENS *Troph. de Brabant, Preuves*, p. 97.

(r) BOXHORN en BUTKENS als boven.

(s) Spiegel Historiaal Cap. XXXIX. XI. bl. 51, 52.

(t) BEKA in Henrico p. 88.

FLORIS verdryven. Hy landde te *Reimerswale*, op
 V. 't Eiland Zuid-Beveland: in 't westen van welk
 Slag op Eiland, Vrouw Aleid haare magt byeen ge-
 Ver- bragt hadt. De beide partyen, elkanderen
 nouts-ee. genaderd zynde, viel 'er, op *Vernouts-ee*, een
 hevig gevegt voor, in welk Graaf Otto eene
 volkomen' overwinning behaalde (1). Hy
 hieldt, sedert, tot aan de meerderjaargheid
 van Graave Floris, het bewind der Regee-
 ringe in handen (u).

Graaf Ot- Ongetwyfeld zyn 'er eenige jaaren verloo-
 to van pen, eer Graaf Otto 't Land in rust bragt.
 Gelder Doch onze Historieschryvers hebben niet
 wordt nauwkeurig genoeg aangetekend, wanneer
 Voogd. de byzondere gevallen der minderjaargheid
 van Graave Floris gebeurd zyn. Zelfs melden
 zy den tyd niet, in welken hy, op eigen gez-
 zag, begon te regeeren. Zekerlyk is zulks ge-
 fchied,

(u) MELIS STOKES N 97.

(1) Of dit gevegt, te lande of te water, voorgeval-
 len zy, is twyfelagtig. De meesten maaken 'er een
 Scheepsstryd van; doch hiervan blykt niets, in STO-
 KES verhaal. De plaats des gevegts, *Vernouts-ee*, by
 STOKES, en op veelerlei wyze, by anderen, benoemd,
 is onzen meesten Schryveren onbekend geweest. AL-
 TING verstaat (*Notit. Germ. infer. P. II. p. 188.*), door
Vernouts-ee, het Eiland van Voorne. Doch STOKES
 zelf, hier ter plaatse, en vooral in *Jan den II. bl. 190.*
 moest hem hebben doen zien, dat het in Zuid-Beveland,
 by *Lodyke* en *Duivenee*, moet geplaatst worden. Dit
 blykt ook onwederspreekelyk, uit eenen Brief van
 Hertoge Philips van den eenendertigsten van Louwmaand
 des jaars 1430, geregistreerd in 't eerste Memorialboek
 van Mr. JAN ROSE f. 81. in welken bevolen wordt,
 eene Sluis te leggen in *Zuythavelant*, in *Vornoutzee*,
 tot loslinge van 't Landwater.

fchied, voor de dood van Graave Otto (y), FLORIS die, op den tienden van Louwmaand des jaars 1271, is voorgevallen (w). Nogtans kan het, Hy sterft, niet lang te vooren, begonnen zyn: alzo de Oproer der Kennemeren, die, in of omtrent den jaare 1268, ontstondt (x), gezeid wordt, geduurende 's Graaven *jongkheid* of minderjaarrigheid, aangevangen te zyn (y). 't Is derhalve waarschynlykst, dat Graaf Floris, in 't jaar 1269 of 1270, toen hy den ouderdom van vyftien of zestien jaaren bereikt hadt, de Regeering aanvaard heeft. Voor deezen tyd, schynt hy reeds met *Beatrix*, Dogter van Guy, Graave van Vlaanderen, volgens het Verdrag van den jaare 1256, in de Egt getreden te zyn (z).

Na 't vertrek van Graave Otto, schikte de jonge Graaf zig, eenen geruimen tyd, naar den raad zyner Moeye, Vrouwe Aleid. Haaren Zoon, ook *Floris* genoemd, droeg hy 't bewind over Zeeland op. Doch beval hem den raad in te neemen van Heere *Albrecht van Voorne*, Burggraave van Zeeland, en van eenige andere Zeeuwsche Edelen, die, sedert, zyn doen en laten waren (a). Heer Albrecht hadt zo veel aanzien verkreegen, of stondt zo diep in 's Graaven gunst, dat hem en zynen Nakomelingen, door Graave Floris den V, een agtste uit het Westelyk, en een vyfde uit het Oostelyk gedeelte van Schouwen, opgedraagen werdt, in alle de Beden, welken den

(y) MELIS STORE, bl. 98.

(w) PONTANI Hist. Geln. Libr. VI. p. 152.

(x) Chronic. Histogig. ad annum 1268.

(y) BEKA in Joanne I. p. 92.

(z) MELIS STORE in Floris V. bl. 98.

(a) Dezelfde als byen.

FLORIS den Graaven van Holland, ter gelegenheid
 V. van hun Huwelyk, immer zouden toegestaan
 worden. De Giftbrief is nog voor handen (b),
 en te Delft, op den vierden van Hooimaand
 des jaars 1269 getekend. Floris, 's Graaven
 Neef, trok Zeeland door, alomme, volgens
 de beschreeven' Keuren, regt doende. Ook
 verzoende hy de Zeeuwen, die, in den slag
 op Vernouts-ee, de zyde van Graave Otto ge-
 houden hadden, wederom met Graave Floris
 (c). Zeeland, daar men 't altoos met Vrouwe
 Aleid, die nu wederom aan 't bewind was (v),
 gehouden hadt, werdt dus haast in rust ge-
 bragt. Doch de rust in Holland te herstellen,
 der Ken- hadt meer werks in. Hier was, omtrent den
 nemeren, jaare 1268, een gevaarlyke Oproer ontstaan,
 Water- onder de Opgezetenen der Dorpen van Ken-
 landeren, onder de Opgezetenen der Dorpen van Ken-
 en West- nemerland, van welk de oorzaaken niet klaar-
 friezen. lyk aangewezen worden. Vermoedelyk is
 1268. 't, dat zy, wegens de Voogdyschap, met de
 Edelen oneens geworden zynde (d), besloo-
 ten hebben, zig met geweld, tegen hen,
 te verzetten. Men vindt aangetekend, dat
 zy niets minder bedoelden, dan de Edelen ten
 Lande uit te jaagen, derzelve Sloten te verni-
 elen, en den klem der Regeeringe der Ge-
 meente in handen te stellen (e). De Kenne-
 schap van de Edelen was nu altyd in de hand van de
 Edelen

(b) Apud MIRAMUM Donat. Belg. Libr. I. Cap. CXXVII. p. 437. Tom. I. Oper. Diplom.

(c) MELIS STOKER in Flor. V. bl. 98.

(d) Vide HEDAM in Joann. I. p. 212.

(e) BENA in Joann. I. p. 92.

(2) Men vindt, dat zy, somtyds, de Graaflyke Brieven ook met haar Zegel bekrachtigd heeft. Zie een *Handvest van Floris den V. van den jaare 1273*, by BALEN *Dorrecht*, bl. 429.

mers staken, ten deezen tyde, uit, in magt **FLORIS**
 en aanzien; onder de Hollanders. Uit de **V.**
 Handvesten, hun, ruim twintig jaaren na
 deezen tyd, door Graave Floris den V. zel-
 ven, verleend, blykt niet alleen, dat zy ge-
 woon waren, den Graave, zo wel buiten als
 binnen het Graaffchap van Holland, ter Heir-
 vaart te volgen; maar ook, dat zy hem en
 zynen Ouderen menigen dienst gedaan hadden
 (f). Doch om zig te meer gedugt te maaken
 by 's Lands Edelen, verbonden zy zig thans
 met de Westfriezen en Waterlanders, die ee-
 nen zin met hen hadden. De adelyke Sloten
 in Kennemerland leeden den eersten aanval.
 Veelen derzelven werden overmeesterd en
 vernield. De Edelen werden genoodzaakt de
 wyk naar Haarlem te neemen, alwaar zy zig
 versterkten. De Kennemers en hunne Bond-
 genooten vielen toen in Amstelland. Gys-
 brecht van Amstel de II, zig te zwak be-
 vindende, om deezen ongetemden hoop te-
 genstand te bieden, sloot een Verdrag met
 hen, en wist hen eerlang, zulk's te beleezen,
 dat zy hem tot hun Opperhoofd verkooren. 't
 Schynt dat zy, tot nog toe, zonder geregel-
 den Bevelhebber, geoorloogd hadden: weshal-
 ve zy zig ligtelyk lieten beweegen, om een'
 ervaren en moedig Krygsoverste te kiezen,
 onder wiens bevel, zy zig een' voordeeligen
 uitflag van hunne ondernemingen beloofden.
 Doch Gysbrecht hadt, met het aanvaarden
 van dit Opperbevel, wat anders voor. Hy

Zy vallen
 in Amstel-
 land, en
 kiezen
 Gys-
 brecht
 van Am-
 stel tot
 hun Op-
 per-
 hoofd.

(f) Handv. van Ao. 1291. in de Handv. van Kennem. 3, 4.

FLORIS V. zegt den Oorlog uit zyn Land te houden, en zig van 't Volk, over welk hy geboodt, te bedienen, om zyn byzonder leed te wreeken op de Stigtschen, tegen welken de oude en begroeide wrok nog niet vergaan was. Ook roog hy, terstond, de Vegt langs, naar 't Slot Vreeland, welk, eenen tyd lang, vrugteloos belegerd werdt. Gysbrecht, ondertuschen bevroedende, dat het Leger zyn onderhoud alleen uit Amstelland bekomen moest, bewoog de Kennemers, het beleg, by nacht, op te breeken, en schielyk naar Utrecht te trekken, om, ware 't mogelyk, deeze Stad, by verrassing, in te neemen. Voor den dageraad, zagen de Utrechtschen, met verwondering, hunne Stad van eene geweldige menigte gewapenden omringd. De Burgers, gevraagd hebbende, wat men voorhadt, werden, door eenen Kennemer, die wel ter taale was, in deezer voege, beantwoord: „Burgers van Utrecht en goede Vrienden, de vrye Kennemers begeeren, dat gy alle de Edelen, die de Gemeente bezwaaren en verdrukken, ter Stad uit jaagt, en hunne goederen den armen geeft”. Dit, met een stout gelaat, uitgesproken, werdt greechtiglyk opgevat van de Burgerye, die, reeds gestoord op de Regeeringe, de hoofden by een stak, en, na een kort overleg, de Schepens en Raaden af-, en anderen, uit de Overluiden der Gilden gekooren, in derzelver plaatsē, stelde. Toen werden de voornaamsten ter Stad uit gejaagd: waarna men een Verdrag met Heere Gysbrecht en de Kennemers sloot. Amersfoort en Eemland volgden, sedert, het

VOOR

voorbeeld van Utrecht, en verbonden zig, FLORIS V. insgelyks, met de Kennemers. Gysbrecht van Amstel, weinig tegenstand in 't Stigt ontmoetende, bemagtigde en vernielde de Sloten van *Gysbrecht van Abkoude*, *Willem van Ryzenburg* en *Huibert van Viane*, zyne byzondere Vyanden.

Jan van Nasfau, die thans verkooren doch onbevestigde Bisshop van Utrecht was, zynde Henrik van Vianden, in den jaare 1267, overleeden, hadt zig naar Gelder begeven, om onderstand van Graave Otto den III. te verzoeken. Doch daar verliep eenige tyd, eer men een genoegzaam getal van Knegten in de wapenen brengen kon. Gysbrecht van Amstel, hiervan niet onbewust, zocht zig, gedurende den Winter, van den grootsten hoop der Kennemeren, die veel onderhouds behoeften, te ontslaan, en bewoog hen, om, tegen den Oogsttyd, naar hun Land te rug te keeren. Zy deeden 't; doch ondernamen, op hunnen terug togt, 't beleg der Stad Haarlem, die, beide door Burgers en Edelen, dapperlyk beschermd werdt. *Jan Persyn*, een moedig Ridder, trok, op enen nagt, heimelyk ter Stad uit, benam den Kennemeren eenige Wagens, en rende 'er mede naar Kennemerland, alwaar hy den brand stak in veele Dorpen. 't Gelukken deezer onderneeminge was oorzaak, dat de Stad van 't beleg verlost werdt. De Kennemers, die voor Haarlem lagen, agter zig de vlam hunner wooningen ziende opgaan, verlieten de Stad, en trokken naar huis. Die van binnen vervolgden hen, Haarlem belegerd. Stoute daad van Jan Persyn. een

FLORIS V. een stuk wegs, en keerden, rykelyk met buit beladen, te rug.

Amersfoort en Utrecht door de Stigtfchen herwonen. Bisfchop Jan en Graaf Otto hadden, midlerwyl, een talryk Leger byeen gebragt, met welk zy voor Utrecht toogen. Doch alzo die van binnen de Stad weigerden op te geeven, en de Bisfchop het muurwerk en de gebouwen, ongaarne, door 't fteenwerpen, befchadigd zag; trok het Leger, eerlang, af, en voor Amersfoort, welk zig haast overgaf. De Bisfchop begaf zig toen naar Deventer: Graaf Otto keerde ook naar huis, en 't Leger werd afgedankt. Twee jaaren verliepen 'er, federt, na welken, *Zweder van Bozinchem* Utrecht voor den Bisfchop bemagtigde. Toen werden de verdreeven' Wethouders weder ingeroepen, en in hunne Ampten herfteld. De onlangs aangestelden werden allen ter Stad uitgezet; doch kwamen 'er, de een na den anderen, allengskens, wederom binnen, en verwekten eenige nieuwe opfchuddingen: die egter, door Heere *Nikolaas van Kats*, dien sommigen ook voor eenen Voogd van Graave Floris den V. gehouden hebben, binnen korten tyd, gestild werden (g). By deeze gelegenheid of eerder, fchynt Bisfchop Jan van Nasfau het Slot Vreeland aan Gysbrecht van Amftel, en het Slot te Montfoort aan Herman van Woerden, voor zekere fomme gelds, verpand te hebben (h). En veelligt heeft Gysbrecht zig hier door laaten beweegen, om het Stigt, zo ver het onder zyne magt geraakt was, den Bisfchop we-

Vreeland
aan Gys-
brecht
van Am-
ftel en
Mont-
foort aan
Herman
van
Woer-
den ver-
pand.

(g) BEKA in Joann. I. p. 91, 92.

(h) BEKA in Joann. I. p. 95.

wederom in te ruimen. Ondertusfchen zagen FLORIS V. de Stigtschen deeze vervreemding van 's Lands Sloten, niet zonder merkelyk ongenoegen, aan. De Bisfchop behaalde 'er zo groot een' ondank door, dat hy, federt, nimmer, de genegenheid zyns Volks winnen kon.

De Kennemers waren nu wel aan 't bedaa- IV. Togt te- gen de Westfrie- zen. 1272. ren gebragt, doch de Westfriezen, die deel aan den opftand gehad hadden, moesten nog bedwongen worden. De jonge Graaf of zyne Raaden (*i*) hadden, zo 't fchynt, niet noodig geoordeeld, eene Heirvaart tegen de Kenne- mers te befchryven, om dat hunne vyandelyk- heden, meest en langst, buiten Holland ge- pleegd waren. Doch in den jaare 1272, werdt 'er een Kruistogt tegen de Westfriezen beftemd, die, door Graave Floris, heet om wraak van zyns Vaders dood te neemen, in perfoon werdt bygewoond, fchoon hy, ten deezen tyde, naauw- lyks agttien jaaren bereikt kon hebben. Voor deezen, hadt men de Friezen meermaalen te wa- ter, of in den winter over 't Ys aangevallen; doch nu werdt de togt te lande in Oogftmaand ondernomen. 's Graaven leger, uit een aanzien- lyk getal van Paarden-Volk en Knegten bestaan- de, verzamelde zig te Alkmaar, van waar men voorhadt, langs Ouddorp, een weinig Oost- waard van Alkmaar gelegen, over het gebroken land, welk, ten dien tyde, de Schermer-meer fcheidde van de Heer Huigenwaard, tot in 't hert van Westfriesland, te dringen. Om de ondiepe killen te dempen, en zig dus eenen weg over 't

(i) Zi: MELIS STOKK in Floris V. bl. 99.

FLORIS
V.

gebroken land te baanen, werden Dykers be-
stemd, die, terwyl zy hun werk deden, door
eene bende Speeren en Boogschutters, gedekt
werden. De Westfriezen, om den Kryg, zo
lang mogelyk, uit het hert van hun Land te
houden, hadden zig gelegerd, niet verre van
Vroone; en zagen, van daar, de dammen,
tuschen 't gebroken land, vast groeijen, wan-
neer zy, onverhoeds opstuivende, de Dy-
kers overvielen, en verdreeven. 't Gros van
't Graaflyk Legér, dat nog te Alkmaar was,
schoot schielyk de wapenen aan, en trok den
Friezen tegen; die, een weinig te rug dein-
zende, niet verre van Vroone, stand hielden.
Doch hier vielenze, met zo veel hevigheid,
aan op de Hollanders, dat deezen te kort schoo-
ten, en wyken moesten. De Friezen vervolg-
den hen, door Alkmaar heenen, tot op de
Geest van *Heiligerloe* of Heilo. De Hollan-
ders, hier den harden zandgrond onder de
voeten hebbende, greepen moed, en onver-
hoeds wendende, vielen zy zo fel aan op den
vyand, dat zy hem agthonderd man affloe-
gen, en het Slagveld behielden. Van de Hol-
landers waren, in 't geheel, vyfhonderd man
gesneuveld (*k*). Doch onder dezelve, be-
vonden zig veele voorname Edelen, met naa-
me *Wouter de Fries*, Baljuw van de Kuinder,
of volgens anderen (*l*), van Kennemerland,
die den Graave deezen togt aangeraaden hadt,
Werenbold uit de Haage, Ridder, en *Albrecht*,
zyn Broeder, *Wouter van Egmond*, Ridder, en
Wil-

(*k*) MELIS STORKE in Floris V. N. 98, 99.

(*l*) BERA in JOHANN. I. p. 93.

Willem, zyn Zoon, *Dirk van Raaphorst*, Ridder, en *Gerard*, zyn Broeder, *Jakob van Wasfenaar*, Ridder, *Bernard uit den Enge*, Ridder, *Gerard van Hermelen*, Ridder, *Gerard Eyer* en veele anderen (*m*). Het sneuvelen van zo veele Edelen heeft sommigen doen oordeelen, dat de Friezen wel den grootsten hoop verlooren; doch dat de Hollanders de zwaarste schade geleeden hadden (*n*). De Slag, van welken wy spreken, viel voor, op den twintigsten van Oogstmaand des gemelden jaars 1272.

Sedert voerde Graaf Floris, van tyd tot tyd, kryg tegen de Westfriezen, nu met voordeel dan met schade: van al 't welke, onze Historiefchryvers verzuimd hebben, de omftandigheden behoorlyk aan te tekenen (*o*). Men weet, van elders, dat de Kennemers, hem nu tegen de Westfriezen hielpen. In 't jaar 1277, scholt hy die van *Akerflood* en *Uitgeest*, het Schot, welk zy jaarlyks gewoon waren te betaalen, voor den tyd van drie jaaren, kwyt, op dat zy zig, *te williger en te dapperer, tegen de Friezen stellen zouden* (*p*). En die van *Wormer* werden, omtrent vier jaaren laater, van alle Graaflyke Beden en Tollen vry verklaard, om dat zy, in zeker gevegt, eenige Friezen gevangen en den Graave overgeleverd hadden (*q*). 't Schynt, dat zyne Moey, Vrouw *Aleid*, die van eenen zagten en goedertieren aart

(*m*) WILLEM. PROCURAT. ad annum 1256. & seqq. p. 519. Doodlyst der Egmondiche Abtd. ad 20 Aug. p. 271.

(*n*) MELIS STOKÉ in Floris V. bl. 99.

(*o*) Dezelfde als boven.

(*p*) Handv. van Kennemerl. bl. 491.

(*q*) Handv. van Kennemerland bl. 549.

FLORIS aart was (*r*), hem al dit oorlogen, waartoe
 V. hy door 's Lands Edelen aangezet werdt, ont-
 raaden hadt, en dat hy hierom ongenoegen
 tegen haar hadt opgevat. Immers men vindt,
 Graaf dat Graaf Floris, die, na dat hy zig, in 'tjaar
 Floris 1277, te 's Hertogenbosch, in de tegenwoor-
 wordt digheid van *Hertoge Jan van Brabant*, Rid-
 Ridder der hadt doen slaan (*s*), alles naar zynen ei-
 geslaa- gen zin bestierde, zeer op Vrouw Aleid ge-
 gen. stoord zynde, haar en haare Kinderen, uit
 1277. zyne Graaffschappen, deedt vertrekken (*t*).
 De Edelen, die haar al voorheen ongaarne in
 't bewind gezien hadden, schynen den Graave
 hiertoe, onder de hand, te hebben opge-
 stookt (*u*). Zy heeft zig, sedert, in Henegou-
 wen opgehouden, alwaar haar oudste Zoon,
Jan van Avenes, als Graaf regeerde.

V. Graaf Floris ondernam, hierna, wederom
 Scheeps- eenen togt tegen de Westfriezen: en alzo hem
 togt te- de togt over Alkmaar kwalyk bekomen was,
 gen de besloot hy nu eene Vloot toe te rusten, en
 Westfrie- met dezelve, de Zuiderzee langs stevenende,
 zen. aan den Zuidkant van Dregterland, te landen.
 1282. De Vloot werdt bemand met Zeeuwen, zo
 wel als met Hollanders, en, in den zomer des
 jaars 1282, te water gebragt. De landing
 geschiedde te *Wydenes*, alwaar men voorhadt,
 een Slot op te werpen, ten deele, zo 't schynt,
 om den hertogt te begunstigen, ten deele ook
 om de Friezen in toom te houden. Deezen
 Gevegt stonden, in slagorde, by *Schellinkhout*, niet
 by Schel- linkhout. ver-

(*r*) MELIS STOKÉ bl. 96.

(*s*) MELIS STOKÉ bl. 99.

(*t*) MELIS STOKÉ bl. 101.

(*u*) Zie MELIS STOKÉ bl. 100, 101.

verre van Wydenes, alwaar een hevig gevegt FLORIS V. voorviel (v). De Friezen werden hier op de vlugt gejaagd, en twee mylen verre, door het Graaflyk Leger, vervolgd: welk daarna aftrok. Men schreef deezen hertogt toe aan de bestiering van Heere Nikolaas van Kats; die 't Leger gebodt, en zig, hierdoor, by de andere Edelen, in 't vermoeden bragt, dat hy den Graaf verraaden wilde. Graaf Floris, dien deeze aftogt, insgelyks, mishagde, stelde zig aan 't hoofd eener talryke bende van Edelen, en rende van Dorp tot Dorp, alomme de verbaasde Friezen slaande of verdryvende (w). Te Hoogtwoude gekomen, omtrent welke plaats, Koning Willem gesneveld was, werdt de Graaf en zyn Volk, door 't herdenken deezes ramps, dermaate ontsteken, dat zy hier eene ongemeene slagting dedden onder de Friezen, die by menigten gedood, of gevangen genomen werden (x). Onder de gevangen' Friezen, bevondt zig een oud man, die beloofde aanwyzing van 't Lyk van Koning Willem te zullen doen, indien men hem het leeven schonk. Dit werdt hem toegezeid: waarna hy, op zekere plaats, deedt graaven, in welke het Lyk, op eene ramelyke diepte, gevonden werdt. Men wil, dat de Friezen, die aan 's Konings dood schuldig waren, elkanderen, by eede, verbonden hadden, zyn Graf nimmer te zullen ontdekken: welken eed deeze oude, uit vreeze voor de dood,

(v) MELIS STOKER bl. 103.

(w) WILHELM. PROCURAT. ad annum 1282. p. 526.

(x) MELIS STOKER bl. 103.

FLORIS V. dood, gebroken hadt (y). De Graaf deedt het Vaderlyk gebeente terstond reinigen: en was 'er zo verheugd mede, dat hy van 't plonderen der Friezen afzag, en 't Lyk, ter eerster gelegenheid, naar Middelburg deedt voëren, daar het deftig ter aarde gebragt werdt (z). Men heeft nog eenen Brief, door Graave Floris, by deeze gelegenheid, in de Fransche taale, geschreeven, aan *Eduard den I*, Koning van Engeland, dien hy *zynen Heer* noemit. Hy verhaalt 'er in, dat hy „zyne doodvyanden, „de Friezen, viermaal agter een, geslaagen, „en t'eenemaal overwonnen hadt.” Ook vergeet hy niet te melden „dat hy 't Lyk zyns „Vaders wederom magtig geworden was, 't „welk hy, boven alle goederen der weerd, „waardeerde (a).” De Brief wordt in den Tour te Londen bewaard, onder de stukken, behoorende tot het tiende jaar der Regeeringe van Koning Eduard, welk met het jaar 1282 overeenkomt.

In den winter deszelfden jaars, werdt het Slot te Wydenes voltrokken, en van bekwaame bezetting voorzien. Ongeaarne zagen dit de Westfriezen, die, na dat 's Graaven Leger afgetrokken was, meer dan éénen storm op 't Slot deeden; doch door die van binnen, met *Armborsten* en Boogen, zo hevig beschooten werden, dat zy, geene kans ziende om de Vesting te winnen, met zwaar verlies, moesten aftrekken (b).

Graaf

(y) WILHELM. PROCURAT. *ad annum* 1282. p. 526.

(z) BEKA in Joann. 1. p. 94.

(a) Liter. Flor. Comit. Holland. in Act. Publ. Angl. Tom. I. p. II. p. 212.

(b) MELIS STORE in Floris V. H. 104.

Graaf Floris zou hen, vermoedelyk, terftond, wel geheellyk bedwongen hebben; doch de onderhandeling met Engeland, die, omtrent deezen tyd, op het tapyt was, en eenige andere beletfels fchynten de uitvoering zyns voornemens, voor eenige jaaren, gestremd te hebben. De Koophandel, die, eeuwen agter een, tusfchen Britanje of Engeland en deeze Landen, gedreeven was, werdt nog, met wederzyds voordeel, voortgezet. De Hollanders en Zeeuwen bragten, ten deezen tyde, verfcheiden Koopwaaren naar Engeland, en haalden anderen van daar te rug (c), inzonderheid Wolle (d), die, hier te Lande, tot de Weeveryen gebruikt werdt. Ook vindt men, dat Graaf Floris, uit Engeland, alwaar, ten deezen tyde, beide goud- en zilver mynen gevonden en bearbeid werden (3), zilver haalen deedt, om 'er hier geld van te munten (e). Doch, gelyk dikwils tusfchen Handelaars gebeurt, omtrent den jaare 1275, was 'er merkelyk gefchil ontstaan, tusfchen de Engelsche en onze Koopluiden: waarvan de oorzaak niet wordt aangetekend. Men vindt alleen, dat Koning Eduard, in 't jaar 1274, den uitvoer van Wolle, in zyn Ryk, hadt doen verbieden (f). En schoon dit verbod voornaamlyk zag op Vlaanderen, toen met Eduard in oorlog

(c) Act. Publ. Angl. Tom. I. P. II. p. 152, 157.

(d) MELIS STORKE W. 111.

(e) Vide Act. Publ. Angl. Tom. I. P. II. p. 235.

(f) Vide Act. Publ. Angl. Tom. I. P. II. p. 137.

(3) Van den arbeid in Goud- en Zilvermynen in Devonshire, wordt gewaagd, in eenen Brief van Eduard den III. van den jaare 1338, te vinden in de *Acta Publica Angl.* Tom. II. P. IV. p. 30.

FLORIS V. log (g), alwaar de Weevery zeer bloeide, en de Engelsche Wolle sterk getrokken werdt, waren 'er ook de andere * *overzeefche Gewesten* duidelyk onder begreepen. Veelligt is dan dit Verbod oorzaak van de oneenigheid geweest; die zo ver ging, dat de Zeeuwen in 't byzonder meer dan veertien Koggen in Zee hielden, om te kruisen op de Londensche Koopvaardyschepen, welken zy merkelyke schade toebagten (h). Dit, in 't jaar 1275 voorgevalen, is het oudste Voorbeeld van Zeeuwsche Kaapvaart, welk my, in de Geschiedschriften, is voorgekomen. Hierdoor werdt, ondertuschen, alle onderlinge Koophandel t'eenemaal gestremd. Doch na dat de Vrede, tuschen Engeland en Vlaanderen, geslooten was, en de uitvoer der Wolle wederom, ten minsten met eenige bepaalinge, begon roegelaaten te worden, welk laatste nog in 't zelfde jaar 1275 gebeurde (i), begon men, hier te Lande, op het herstellen des Koophandels, bedagt te zyn. De gereezen' geschillen waren nog niet vereffend, toen Graaf Floris, bevroedende, hoe veel den Landzaaten aan de Engelsche Scheepvaart gelegen was, den Engelschen den vryen handel in zyne Landen aanbodt, gedurende den tyd van twee jaaren, te rekenen van Paaschen des jaars 1276: mids dat den Koopluiden zyner Landen gelyke vryheid in Engeland vergund werdt (k).

Dec-

(g) MEYERUS *ad annum* 1274.(h) *Vide Act. Publ. Angl. Tom. I. P. II. p. 150.*(i) *Act. Publ. Angl. Tom. I. P. II. p. 149, 142, 143, 147.*(k) *Chart. Flor. Comit. Holl. inter Act. Publ. Angl. Tom. I. P. II. p. 153.*

Deeze tyd werdt lang genoeg geoordeeld, om de hangende gefchillen af te doen; waartoe de Graaf, midlerwyl, by den Koning, zyn best deedt. 't Liep egter nog aan tot in 't jaar 1280, eer den Zeeuwen de handel in Engeland wederom open gefield werdt (l): en op den tienden van Oogstmaand des volgenden jaars, werden de gefchillen, tusfchen de Engelfchen ter eener, en de Hollanders en Zeeuwen ter ander zyde, door den Koning en den Graave, aan een wederzyds gekooren tweetal van goede mannen verbleeven (m), zonder dat ons bekend is, welke uitspraak zy 'er over gedaan hebben.

Doch de vriendschap tusfchen den Koning en den Graave, was zo volkomen herfteld, dat 'er, omtrent deezen tyd, eene onderhandeling over een Huwelyk, tusfchen hunne wederzydsche Kinderen, werdt aangevangen. Eduard de I. hadt eenen Zoon, *Alfonfus* genoemd, aan wien *Margareet*, Dogter van Graave Floris, die nog zeer jong was, ten Huwelyk beloofd werdt. In Hooimaand des jaars 1281, deedt de Graaf de Voorwaarden, door hem ontworpen, den Koning, te Westmunfter, voorftellen. Zy kwamen hierop uit: „ Aan Margareet zou de helft der Landen van Graave Floris, ter keure des Konings, ten Huwelyk gegeven worden, en zo de Graaf zoner Zoonen overleedt, zou zy alles erven. Zo hy Dogters naliet, zou deezen, uit 's Vaders nalaatenschap, door den Koning, een

FLORIS V.

VII. Ouderhandeling over een Huwelyk van Margareet van Holland met Alfonfus van Engeland.

(l) Chart. Eduard I. *inter Act. Publ. Angl. Tom. I. P. II. p. 187.*

(m) Chart. Eduard. I. *inter Act. Publ. Angl. Tom. I. P. II. p. 195.*

FLORIS
V.

„ ne behoorlyke Bruidſchat moeten worden
 „ toegelegd. Ook zou de Graavin Beatrix na
 „ 's Graaven dood, door den Koning, van
 „ genoegzaame Inkomſten moeten voorzien
 „ worden. Na 't voltrekken van 't Huwelyk,
 „ zou het Paar terſtond in 't bezit worden ge-
 „ ſteld van zulk een gedeelte Lands, als de
 „ Koning zou goedvinden; waar onder ook
 „ ſterke Steden, Sloten en andere Vastighe-
 „ den zouden begreepen zyn. Doch de Graaf
 „ zou 'er de inkomſten van blyven trekken,
 „ tot zynen dood toe. Stierf de Graaf, terwyl
 „ zyne Kinderen nog te jong waren tot eeni-
 „ ge Regeering, dan zou de Koning, midler-
 „ wyl, 't Landsbeſtier doen waarneemen. Het
 „ Huwelyk voltrokken, en de keure van de
 „ helft des Lands geſchied zynde, zou het den
 „ Koning vryſtaan, zynen Zoon, niet alleen
 „ in deeze, maar ook in de andere helft des
 „ Lands, door * *de Edelen en de Gemeenten der*
 „ *goede Steden*, te doen inhuldigen, en dit Ver-
 „ drag, door hen te doen bevestigen. De
 „ Graaf zou zyn vermogen aanwenden, om
 „ het, ook door den Koning van Duitchland,
 „ of ten minſten door de Ryks-Keurvorſten, te
 „ doen bekragtigen: en beloofde voorts alle
 „ andere vereiſchte zekerheid te zullen ge-
 „ ven, om den Koning volkomen geruſt te
 „ ſtellen. *Doch indien de Wetten en Gewoonten*
 „ *deezer Landen niet gedoogden, dat deeze*
 „ *Overeenkomst voor altoos ſtand greep, zou*
 „ *alles wat 'er beloofd was voor ongedaan ge-*
 „ *houden worden (n).*” Dit

* *Nobiles*
Homines
& Com-
munita-
tes bono-
rum vil-
larum.

(n.) Concess. Flor. Comit. Holl. inter Act. Publ. Angl. Tom. I. P. II. p. 194.

Dit laatste byvoegfel verdient bovenal onze FLORIS opmerking, alzo 'er het gantsche Verding V. door op schroeyen gesteld wordt. Ook ziet men 'er uit, dat Graaf Floris ten minste schynen wilde, agting te hebben voor de Wetten en Gewoonten deezer Landen. Voorts ontmoet ons, in dit Verdrag, het oudste blyk, my bekend, dat, hier te Lande, de *Gemeenten der goede Steden*, zo wel als de Edelen, in zaaken van Regeeringe, gelyk was het bevestigen van Verdragen, begonden gekend te worden. Wy hebben 'er, weinige jaaren geleeden (o), ook een voorbeeld van gezien in Vlaanderen. Doch 't gene Graaf Floris, met opzigt op den Keizer, of Koning van Duitschland en de Ryks-Vorsten beloofst, verdient eene korte uitweiding, die ons gelegenheid zal geeven, om een gedeelte der Geschiedenisfen onzes Lands beknoptelyk op te helderen.

De ontydige dood van Koning Willem was, in 't Duitche Ryk, van merkelyke verwar- VIII. ringen gevolgd geweest. Een gedeelte der Staat van Keurvorsten, met *Koenraad*, Aartsbisshop van het Duit- Keulen, aan 't hoofd, droeg de Keizerlyke scffe Ryk, na de waardigheid op aan *Richard*, Graave van dood van Kornwall, Broeder van Henrik den III, Koning van Engeland, wiens Zoon Eduard thans Koning regeerde (p). De Aartsbisshop van Trier en Willem. eenige andere Keurvorsten verkooren, daarentegen, *Alfonfus*, Koning van Kastilie. Deeze laatste kwam egter niet in Duitschland (4).

Maar

(o) Hier voor, b. 5

(p) N. TRIVETI Ann. ad ann. 1245. p. 206.

(4) Men heeft nog eenen Brief van hem, te Segovia, op den eenentwintigsten van Wynmaand des jaars 1258.

FLORIS V. Maar Richard, op den negenentwintigsten van Grasmaand des jaars 1257, in 't gezelschap der Bischoppen van Keulen, Luik en Utrecht, en des jongen Hollandschen Graafs, van Yarmourh vertrokken, en op den vyfden van Bloemaand, met agtenveertig groote en twee kleine Schepen, te Dordrecht in Holland, aangeland zynde (g), werdt, na verloop van eenigen tyd, te Aken, gekroond (r). Doch alzo 't hem aan vermogen ontbrak, om de Keizerlyke waardigheid staande te houden, werdt hy, in 't Ryk, met den nek aangezien, genoegzaam verstooten, en, in 't jaar 1258, genoodzaakt, naar Engeland te rug te keeren (s); alwaar hy egter, tot zynen dood toe, die in 't jaar 1272 voorviel (t), doch voor welken tyd, hy, zo zommigen willen, nog meer dan eens, in Duitschland geweest is, den titel van *Roomsch-Koning* voerde (u). Vyftien jaaren, gerekend van Richards vertrek, was het Ryk zonder Opperhoofd geweest, wanneer *Rudolf*, Graaf van Habsburg, Stamvader van het doorlugtig Huis van Oostenryk, met eenpaarige stemmen der Keurvorsten, tot *Roomsch-Koning* verkooren werdt. Dit gebeurde in Wynmaand des jaars 1273 (v). Graaf Floris de V. was, naar alle waarschyndykheid, weinig geagt by den nieuwen Keizer, ten deele om

(g) THOME WIKES Chronicon, ad ann. 1257.

(r) N. TRIVET. ad annum 1257. p. 207.

(s) Fragm. Hiltor. ap. URSTIS. P. II. p. 93.

(t) N. TRIVET. ad ann. 1272. p. 236.

(u) N. TRIVET. ad ann. 1264. p. 218.

(v) Chronicon Austral. ad ann. 1273.

gegeven, waarby hy Henrik, Hertoge van Brabant, tien-duizend ponden toewyst, om daarmede zynen aanhang, tegen Richard, te styven. *Voyez BUTKENS Troupées de Brabant*, Preuves p. 95.

om dat hy een Zoon was van Koning Willem, die slegts een gedeelte der Ryksvorsten te vriend gehad had, daar Rudolf nu van allen begunstigd werdt, en allen meer of min naar de oogen moest zien; ten deele ook, om dat hy naauw verbonden was met de Engelschen, die, na de verkiezing van Richard, by veele, en na zyn vertrek, by alle Duitschers, in veragting geraakt waren. Een zigbaar blyk van kleinagting voor Graave Floris gaf Keizer Rudolf, toen hy, in den jaare 1276, het Graaffschap van Holland, op één' en den zelfden tyd, aan Jan van Avenes, van Henegouwen, en aan Herman, van Hennenberg, *Margareet*, zyne Huisvrouw, en *Boppo*, zynen Zoon, ter Leen opdroeg, indien Graaf Floris, zonder wettige Erfgenamen, overleedt. De Brieven, hiervan verleend, zyn nog voor handen (w), en te Neurenberg, op den dertienden van Louwmaand des jaars 1276, gedagtekend. Men leest 'er, onder anderen, met ronde woorden, in „ dat „ Graaf Floris het Graaffschap van Holland en „ andere goederen van den Keizer en 't Ryk „ ter Leen hielt.” Jan van Avenes hadt, van wege zyne Moeder, Vrouwe Aleid; en Herman van Hennenberg, van wege zyne Gemaalin, *Margareet*, regt op Holland. Beide Aleid en *Margareet* waren Dogters van Floris den IV, en Zusters van Koning Willem. Doch dat Keizer Rudolf kon goedvinden hun beide, op eenen tyd, het zelfde Graaffschap op te draagen, mogt met reden vreemd

FLORIS
V, V

Keizer
Rudolf
schenkt
de Op-
volging
in 't
Graaf-
schap van
Holland
aan de
Graaven
van He-
negou-
wen en
Hennen-
berg, op
een' en
den zelf-
den tyd.

(w) Apud MART. & DURAND. Thef. Tom. I. c. 1153, 1154.

FLORIS V. vreemd schynen, indien men niet, van elders, wist, dat deeze Vorst, gierig uit des aart, gewoon was, veelerlei gunsten om geld weg te schenken (x). De Graaven Jan en Herman zullen hem, voor deeze gunst, veelligt, ook rykelyk betaald, en waarschylyk van elkanderen niet geweeten hebben. Jan van Henegouwen hadt 's Keizers gunst dermaate gewonnen, dat deeze hem, sedert, by opene Brieven, te Neurenberg, den vyfden van Oogstmaand des jaars 1281, gegeven (y), in 't bezit stelde der Landen van Aalst en van Waas met de vier Ambagten, des Lands van Geeraardsbergen, en des Lands nevens de Schelde, waardoor ik Zeeland Bewesten-Schelde versta, bevestigende te gelyk de Gifte deezer Landen, voorheen, door Koning Willem, aan Jan van Avenes, Vader des Graaven van Henegouwen, gedaan. Doch hierdoor werdt tevens de Gift vernietigd, die Richard, te vooren, van deeze zelfde Landen, aan Margareet, Graavinne van Vlaanderen, gedaan hadt, waaruit, sedert, veele onlusten, tuschen de Vlaamingen en Henegouwers, ontsonden (z). De Graavin van Henenberg, in of kort voor het jaar 1281, overleeden zynde, kocht Graaf Jan van Henegouwen van Graaf Herman het Regt van Opvolging, dat hem, en Boppo en Jutta, zynen Kinderen, van wege haare Moeder, toekwam in het Graaffchap van Holland: daar

(x) TRITHEM. *Chronic. Hirsaug. ad annum 1286.*
 (y) *Diplom. Rodulphi Reg. in Thef. MART. & DURAND. Tom. I. c. 1167, 1168 coll. c. 1163.*
 (z) MEYERUS *ad ann. 1260, 1280, 1284.*

benevens ook een inkömen van vyfhonderd Floris en vyftig marken Keulſche munt, welk Margareet, uit de Tollen van *Ammers* (5) en Geervliet, door Koning Willem en Graave Floris, was toegeſtaan; doch waarvan nog veele agterſtallen te vorderen waren. Voor alles zou Graaf Jan vyftienhonderd en tagtig ponden ſterlings betaalen binnen den tyd van een jaar, doch in drie reizen. De koop geſchiedde in Oogſtmaand des jaars 1281: doch Graaf Jan hieldt het, tot aan Kerſmis daaraan volgende, in zyne keur, of hy denzelven geſtand wilde doen of niet (a); en my is niet gebleeken, welk van beide geſchied zy. Ondertuſſchen ziet men, uit dit alles, hoe Graaf Jan van Henegouwen zig, door Keizerlyke Brieven en Koop, het bezit poogde te verzeke- ren van een Graaſſchap, welk hem, naderhand, by erfenis, te beurt viel.

Terwyl men dus in Duitschland in onderhandeling was, om het Graaſſchap van Holland, op de wettige nakomelingen van Floris den IV, te doen verſterven, waarin de Keizer boven al de hand hadt; was Floris de V. bezig, om het eenen Engeliſchen Prins te verze- keren: gelyk wy boven gezien hebben. Ligtelyk heeft hy kunnen bevroeden, dat zulks Keizer Rudolf onaangenaam moest zyn. En dit

(a) Litter. Hermannj Com. in Theſaur. MARTEN. & DURAND. Tom. I c. 1162.

(5) *Ambris* ſtaat 'er, in den Brief, waaruit dit verhaal ontleend is. Ik verſta 'er *Ammers* door, alwaar, in deezen tyd, een Graaſlyke Tol was. Zie eene *Handveſt van Koning Willem van den jaare 1249*, by *BALLEN Dordrecht*, bl. 433.

FLORIS V. dit geeft ons de reden aan de hand, waarom hy Koning Eduard niet heeft durven belooven, dat hy de overeenkomst van den jaare 1281, door den Koning van Duitschland, zou doen bekragtigen. De toestemming der Keurvorfsten te verkrygen, zou hem werks genoeg gekost hebben.

IX. Ook moest 'er, sedert, noodzaakelyk verandering vallen, in de voornaamste voorwaarden deezer overeenkomst. Graave Floris werdt een Zoon gebooren, *Jan* genoemd, dien hy niet onterven kon. Deeze was nog zeer jong, roen 'er, te Haarlem, in 't jaar 1284, over het Huwelyk zyner Zuster met den Engelschen Prins niet alleen; maar ook over een Huwelyk van hem met eene Engelsche Prinses gehandeld werdt. Koning Eduard hadt, ten deezen einde, *Antoni*, Bisshop van Durham, de Ridder *Jan de Vescy* en *Jan de Lunetot*, nevens eenen Kerkelyken, Meester *Thomas de Sodinthon*, herwaards gezonden. De voorwaarden, op welken men overeengekomen was, werden, op den twaalfden van Oogstmaand, door Graave Floris, in den Haage, bekragtigd, en liepen op deezen zin: „ De „ Graaf zou zyne Dogter honderdduizend ponden zwarten Tournois mede ten Huwelyk „ geeven; waarvoor een vierde gedeelte des „ Graaffchaps van Holland, ter Keure des Konings, verpand zou worden: 't welk egter, „ ten allen tyde, losbaar zyn zou, wanneer „ de Graaf, of zyne nakomelingen de gemelde somme, op éénen dag, konden afleggen. 's Graaven Zoon, Jan, zou den Koning toegezonden, en aan eene zyner Dogteren

IX.
Geboorte van
Jongheer Jan.
Onderhandeling over
een Huwelyk
tuschen
hem en
Elizabeth
van Engeland.
1284.

„ teren uitgehuwd worden: wanneer Graaf FLORIS
 „ Floris der Prinsesse vierduizend, en zynen V.
 „ Zoon zesduizend ponden Tournois, jaar-
 „ lyks, zou toeleggen. Zo Jan zonder Kin-
 „ deren overleedt, zouden Holland en de an-
 „ dere Landen van Graave Floris op Alfonsus
 „ en Margareet verfterven.” Voor de on-
 derhouding deezer overeenkomst, verbinden
 zig, dat opmerkelyk is, niet de Edelen en
 Steden; maar de Graaf zig zelve, zyne
 Erfgenaamen en beider roerende en onroe-
 rende goederen (b). Doch deezen twaalf-^{Dood}
 den van Oogstmaand werdt 'er, voor 't laatst, ^{van Al-}
 over het Huwelyk van Alfonsus met Marga-^{fonfus en}
 reet, gehandelt. Alfonsus overleedt op den ^{van Mar-}
 negentienden dier zelfde maand, in den ou-
 derdom van elf jaaren (c). Margareet stierf
 ook, eenige jaaren laater, nog voor haaren
 Vader (d). De dood van Alfonsus was oor-
 zaak, dat 'er andere Voorwaarden van het
 Huwelyk van Jonkheer Jan beraamd werden.
 In Grasmaand des volgenden jaars 1285, wer-
 den Steven, Deken der Utrechtsche Kerke,
 Gerard van Wateringen, Ridder, en Meester
 Simon, een Kerkelyke, naar Engeland af-
 gezonden, om hierover te handelen (e). De
 voorwaarden, in Haarlem beraamd, werden,
 te Londen, op de volgende wyze, veranderd:
 „ Graaf Floris huwt zynen Zoon, Jan, uit
 „ aan Elizabet, Dogter van Koning Eduard,
 „ om

(b) Liter. Florent. Com. Holl. inter Act. Publ. Angl. Tom. I. P. II. p. 234.

(c) Zie MIERIS op den Ongen. Klerk, bl. 160. MELIS STOKKE in Floris V. bl. 110.

(d) MELIS STOKKE in Floris V. bl. 111.

(e) Liter. Florent. int. Act. Publ. Angl. Tom. I. P. II. p. 239.

FLORIS
V.

„ om vyftigduizend ponden zwarten Tournois,
 „ hem, door den Koning, te betaalen, te
 „ weeten, tienduizend ponden, wanneer Jan,
 „ voor dat hy zeven jaaren bereikt zou heb-
 „ ben, naar Engeland gezonden; tienduizend
 „ ponden, wanneer hy zeven jaaren oud ge-
 „ worden zou zyn; en de overige dertigdui-
 „ zend ponden, wanneer het Paar huwbaar
 „ geworden, en het Huwelyk voltrokken zou
 „ wezen. De Graaf moet dan der Bruid een
 „ Bruidſchat van zesduizend ponden, en aan
 „ beide tienduizend ponden zwarten Tournois,
 „ tot hun onderhoud, toeleggen. De Graaf moet
 „ het reeds ontvangen geld wederom uitke-
 „ ren, zo Jan of Elizabet ſterven, voor dat
 „ het Huwelyk voltrokken is. Zo daarna,
 „ Graaf Floris ſterft, en na hem, zyn Zoon,
 „ moet aan 's Graaven Weduwe, Beatrix,
 „ agtduizend ponden worden toegelegd. Sterft
 „ Jan of Elizabet, na 't voltrekken van 't
 „ Huwelyk, zonder Kinderen, dan moet
 „ Floris de helft der ontvangen vyftigdui-
 „ zend ponden wederom uitkeeren, en aan
 „ Elizabet, zo deeze overblyft, den Bruidſchat
 „ laaten behouden. Doch de Graaf keert
 „ niets wederom uit, zo zy beide, zonder
 „ Kinderen na te laaten, overlyden. En blyft
 „ 'er een Kind na, dat, voor het bekomen
 „ van zyns Vaders nalaatſchap, ſterft, dan
 „ keert Floris ook de helft der vyftigduizend
 „ ponden uit. Sterft een van beide, voor 't
 „ voltrekken van 't Huwelyk, dan zal men,
 „ op gelyken voet, een Huwelyk fluiten, tus-
 „ ſchen de overgebleevene en een ander Kind
 „ van den Koning of van den Graave. Tot
 „ naar-

„ naarkoming deezes Verdrags, stelt Graaf Flo- FLORIS
 „ ris zig zelf en zyne goederen, roerende en V.
 „ onroerende, ter bedwang van den Paus,
 „ wiens Ban hy zig onderwerpt. Ook staat hy
 „ toe, dat de Koning van Engeland, de Graaf
 „ van Vlaanderen en de Hertog van Brabant,
 „ hem en de Ingezetenen van Holland en
 „ Zeeland, Edelen, Knaapen, Geestelyken,
 „ Gemeenten en byzondere Perfoonen, be-
 „ kommeren en aantasten mogen, tot dat het
 „ Verdrag voldaan zy. De Landzaaten, te
 „ vooren onderscheidenlyk genoemd, of zo
 „ veelen uit dezelve, als de Koning verkie-
 „ zen zal, moeten zig ook tot de onderhou-
 „ ding deezes Verdrags verbinden. Al 't welk,
 „ plegtiglyk, van wege den Koning en den
 „ Graave, moest bezwooren worden (f).”

Ook vindt men, dat Graaf Floris zulks, op den
 tweeden van Wynmaand des jaars 1285, ge-
 daan heeft (g), in de tegenwoordigheid van
 den Engelschen Gezant, Meester Thomas de
 Sodinthon, en van de Edelen Albrecht van
 Voorne en Gerard van Wateringen, van *Mee-*
ster Gerard van Leiden, en van veele an-
 deren: waarmede deeze Huwelyksonderhan-
 deling zyn vol beslag hadt.

De Engelsche Gezanten, die, in 't jaar 1284, X.
 te Haarlem, met Graave Floris, in onderhan- Bestand
 deling geweest waren, bewerkten, ten zelfden tusfchen
 tyde, een Bestand tusfchen Floris, Graave van Gelder en
 Holland, en REINOUD, Graave van Gelder, Holland.
 voor den tyd van een jaar, binnen welken
 tyd,

(f) Contract. Matrimon. in Act. Publ. Angl. Tom. I. P. III.

(g) Vide Act. Publ. Angl. Tom. I. P. III. p. 6.

FLORIS tyd, de gereezen' geschillen, door goede man-
 V. nen, moesten afgedaan worden. Het Be-
 stand was, op den negenden van Oogstmaand
 * in Civi- des jaars 1284, te * Utrecht getekend (*h*);
 tate Tro- doch over de vereffening deezer geschillen,
 jacens. schynt men, in 't volgende jaar, nog in Enge-
 [L. Tra- land, gehandeld te hebben (*i*). Weinig vindt
 jedsenf.] men, by onze Schryvers, wegens de oorzaa-
 ken deezer oneenigheid. Jan de I, Hertog
 van Brabant, en Reinoud van Gelder beweerd-
 den, omtrent deezen tyd, beide regt te hebben
 op het Hertogdom Limburg. Graaf Floris
 schynt de zyde des Hertogs, met de wapen-
 en, voorgestaan, en Graave Reinoud zelfs
 eenig Land ontnomen te hebben (*k*). Doch
 in 't jaar 1285, erkende Graaf Floris Rei-
 noud, voor Hertog van Limburg (*l*), en ver-
 moedelyk is, hiermede, de onderlinge twist,
 voor eene poos, bygelegd geweest. Koning
 Eduard poogde ook den Graaf van Gelder
 met den Hertog van Brabant te bevredigen
 (*m*); doch dit gelukte niet. Zelfs viel 'er,
 tusfchen Hertog Jan van Brabant en den Graa-
 ve van Gelder, op den vyfden van Zomer-
 maand des jaars 1288, by Woeringen, in 't
 Aartsftigt van Keulen, een hevig gevegt voor,
 in welk Graaf Reinoud de nederlaag kreeg,
 en gevangen genomen werdt (*n*). Sedert
 werdt 'er, door bemiddeling van *Filips den*
Schoo-

Slag by
 Woerin-
 gen.

(*h*) Tract. de Treugis vide in Act. Publ. Angl. Tom. I. P. II. p. 234.

(*i*) Liter. Florent. Com. in Act. Publ. Angl. Tom. I. P. II. p. 239.

(*k*) DIVÆUS Libr. XVI. ad annum 1286.

(*l*) PONTANUS Hist. Geln. Libr. VI. p. 160-162.

(*m*) Vide Act. Publ. Angl. Tom. I. P. II. p. 232.

(*n*) AQUILII Chron. Geln. cum notis.

Schoonen, Koning van Frankryk, eene Vrede FLORIS getroffen, en te Parys, in Wynmaand des V. jaars 1289, getekend, volgens welke, Graaf Reinoud in vryheid gesteld werdt, mids hy den Hertog van Brabant, voor Hertog van Limburg, erkende, en hem de Stad Tiel afstondt; waartegen Hertog Jan de Bomme-ler- en Tielerwaard, aan den Graave, moest afstaan (o).

De Graaf van Holland werdt, als Bondge- Holland noot des Hertogs van Brabant, uitdrukkelijk, van de in dit Verdrag, begreepen. Ook hadt hy, Leenroe- al sedert eenige jaaren, reden gehad, om Her- righeid toge Jan getrouw te zyn; also deeze hem aan Bra- van de Leenroerigheid, die Holland aan Bra- bant vry bant, wegens Dordrecht en eenige Landen ver- daaromtrent, schuldig was (p), by opene klaard. Brieven, den elfden van Grasmaand des jaars 1283 gegeven, volkomenlyk vry verklaard hadt (q).

Terwyl men nog over het Huwelyk van XI. Jonkheer Jan in onderhandeling was, werdt Twist Graaf Floris betrokken in den twist, die, tusfchen tusfchen het Stigt van Utrecht en de Heeren van Utrecht Amstel en Woerden, ontstaan was. De Graaf en de was, al in 't jaar 1274, in een byzonder Ver- Heeren drag getreden met eenige voornaame Stigt- van Am- sche Edelen en met de Wethouderschap der stel en Stad Utrecht, die, t'onvrede over Bisfchop Woer- Jan, hun heul aan hem gezogt hadden. Vier den. jaaren laater, was dit Verdrag nader beves- tingd. tigd.

(o) Pactum Pacis. vide apud BUTKENS Trophées de Brab, Preuy: p. 123. Corps Diplom. Tom. I. P. II. p. 268.

(p) Zie hier voor II. Deel. bl. 293.

(q) Diplom. Joann. I. in MATTH. Anal. Tom. III. p. 54.

FLORIS
V.

tigd. De Wethouderschap van Utrecht hadt toen, ten overstaan der Heeren *Steven en Zweder van Zuilen, Zweder van Bozinchem en Willem van Ryswyk*, aan Graave Floris beloofd „ dat zy de Stad, altoos, voor hem en „ zyne Nakomelingen open houden, en wan- „ neer 'er, t'eenigen tyde, een Bisfchop moest „ verkooren worden, altoos eene lyn met „ hem trekken zouden; mids hy de bescher- „ ming der Stad en der Wethouderschap op „ zig name (r)”, gelyk hy gedaan hadt. Sedert was 'er eenige tyd verlopen, eer de Stigtschen den Graaf, tot naarkoming van 't gene hy beloofd hadt, behoeften te dringen. Doch Gysbrecht van Amstel, die Vreeland in pandfchap hadt, kwelde de Inwooners van Utrecht, door het leggen van eenen nieuwen Tol op den Vegtstroom, dermaate, dat zy zig gedrongen zagen, hunne toevlugt tot Graave Floris te neemen. Vooraf egter, zegt men Gysbrecht het Slot, door het opschieten der Pandpenningen, wederom afhandig te maaken, en toen dit niet gelukken wilde, besloot men eenen inval in Amstelland te doen. Doch Gysbrecht, geholpen van Herman van Woerden, verdreef de Stigtsche benden; by welke gelegenheid, twee Heeren van Zuilen omkwamen. Graaf Floris dan, kennis van den nood der Stigtschen gekreegen hebbende, bragt eenige Hollandsche benden op de been, en sloeg terstond het beleg voor Vreeland. Sommigen willen, dat dit eerst ten tyde van Bisfchop *Jan van Zirik*, die Jan van Nas-

(r) Verd. van 1274, en 1278, by JACOB VAN MIEROP, in ORLERS Besch. van Leyden bl. 309. Vergel. MIERIS Chartert. I. Deel, bl. 375, 396, 397, 398.

Nasfau, in den jaare 1288, opvolgde, ge-^{FLORIS}beurd is (s). Doch alzo Graaf Floris, in de^{V.} jaaren 1285 en 1287, reeds wederom met de Heeren van Amstel en Woerden verzoend was, agten wy, met andere oude Schryvers (t), dat het Beleg van Vreeland, nog ten tyde van Bisfchop Jan van Nasfau, ondernomen is. 't Slot werdt verdedigd, door *Arnoud van Amstel*, Broeder van Heere Gysbrecht: en 't Beleg werdt, ter oorzaake van 's Graaven afzyn, traaglyk voortgezet. Ook wagtten de Belegeraars op onderftand, uit Zeeland, van waar *Kostyn van Renesfe*, met een Leger Zeeuwen, door den Graave, herwaards ontbooden was. Gysbrecht van Amstel hadt, midlerwyl, heimelyk eenig Volk op de been gebragt, met welk hy naar de Vegt trok, om Vreeland te ontzetten. By Loenen, ontmoetten hem de Zeeuwen, die zo fel op hem aanvielen, dat zyn Leger geflaagen, en hy gevangen geno-^{Gevegt by Loenen.}men werdt. Vreeland moest zig, kort hierna, op genade en ongenade, overgeeven. De Broeders van Amstel werden gevangen naar Zeeland gevoerd. Herman van Woerden, die den Heere van Amstel bygestaan, en verfcheiden' vyandelykheden tegen de Stigtschen gepleegd hadt, deelde ook in zyn ongeluk. Zyne Landen van Woerden werden, door 's Graaven benden, afgeloopen en plat gebrand. Daarna floeg Floris 't beleg voor Hermans Slot te Montfoort, dat, schoon klein en niet sterk van gelegenheid, hem egter een jaar ophieldt.

Hy

(s) BEKA in Joann. II. p. 97. Zie ook MIERIS Chart. I. Deel, bl. 404.

(t) MELIS STORKE in Floris V. bl. 102.

FLORIS
V.

Mont-
foort be-
magrigd.

Amstel-
redamme
aan Jan
Perfyn
geschon-
ken.

Hy bemagtigde het eindelyk; doch was zo verbitterd op de Burgtzaaten, dat hy hun, op twee na, 't hoofd voor de voeten deedt leggen (u). Herman, geene kans ziende, om zyne vervallen' zaaken te redden, was, reeds voor eenigen tyd, ten lande uit geweeken (v). Hy werdt, sedert, by een Bischoppelyke Vonnis, gebannen; en zyne goederen, zo wel als die der Heeren van Amstel (w), werden verbeurd verklaard (x). Amstelland kwam toen aan den Graave van Holland, die egter der Utrechtsche Kerke daartegen vierduizendponden betaalen moest. Sedert schonk hy, of de Bischof van Utrecht, met zyne bewilliging, de Heerlykheid van Amstelredamme, aan Heere Jan Perfyn (y), waarschylyk, ter belooninge van den dienst, door hem, in den opstand der Kennemerer, gedaan. De Plaats was, niet lang te vooren, door Graave Floris, tolvry verklaard. De Gunstbrief, hiervan verleend, zynde de oudste, dien de Amsterdammers hebben, is te Leiden, des Zondags, den zevenentwintigsten van Wynmaand, in 't jaar 1275, getekend. De Graaf erkent 'er in, dat hy den Amsterdammers deeze gunst bewyst „ in vergoeding der „ schade, hun, door 's Graaven Volk, waar- „ schnylyk ter gelegenheid van den inval der „ Kennemerer, toegebracht (z).”

De Maagen der gevangen' Heeren van Amstel

(u) BEKA in Joann. II. p. 98.

(v) MELIS STORCK in Floris V. bl. 102, 103.

(w) Zoen der Heeren van Amst. apud MATTHÆUM in Praefat. Tom. II. de Nobilit. p. (b).

(x) Zoen van Herm. van Woerden *ubi supra* p. (a) 2 *vers.*

(y) Zoen van Amstel *ubi supra* p. (b) 2. MIERIS Charterb. I. Deel, bl. 423.

(z) Handv. van Amst. bl. 1.

stel arbeidden, midlerwyl, sterk, om hen, met FLORIS
 Graave Floris en den Bisfchop, te verzoenen. V.
 De Graaf liet zig bezwaarlyk beweegen. Hy De Hee-
 eischte zo veel, dat de onderhandeling ver- ren van
 fcheiden' jaaren fleepende gehouden werdt. De Amftel
 Broeders, in hunne langduurige gevangenis (6) verzoen-
 verdriet krygende, beslooten, eindelyk, alles met Graa-
 toe te geeven, en maakten, den zevenentwin- ve Floris.
 tigften van Wynmaand des jaars 1285, hunnen 1285.
 zoen, op de volgende Voorwaarden: „ Gys-
 „ brecht van Amftel stondt zyn Regt op *Nar-*
 „ *dingerland*, *Muiden* en *Muiderpoort*, *Vindel-*
 „ *merebroek*, en het Bosch, daar de Reigers in
 „ broeden, af aan Graave Floris, die alles van
 „ het Stigt ter leen zou houden, gelyk Gys-
 „ brecht voorheen gedaan hadt. Hiertegen
 „ zou de Graaf tweeduizend ponden vallen laa-
 „ ten van de vierduizend, die hy, voor de
 „ Heerlykheid van Amftel, hadt opgefchooten.
 „ De andere tweeduizend ponden beloofde Gys-
 „ brecht den Graave, by een byzonder Hand-
 „ fchrift (a), in den Winter des volgenden jaars
 „ 1286, te zullen voldoen. Gysbrecht beloofde,
 „ geene Vestingen te zullen maaken, tusschen
 „ de Stad Utrecht en het Graaffchap van
 „ Holland, noch ergens anders, buiten 's
 „ Graaven bewilliging. Ook zouden hy en
 „ zyne Boeders, Arnoud en *Willem*, zig
 „ nimmer, tegen den Graave of tegen den
 „ Bis-

(a) Charta Gifelb. An. 1285. apud MATTHÆUM de Jure Gladii Cap. XXV. p. 427.

(6) Sommigen fchryven, dat zy zeven jaaren geduurd hadt. *Spiegel Historiaal* Cap. XLV. bl. 203. Waaruit volgen zou, dat het Slot Vreeland, in 't jaar 1278, ingenomen was.

FLORIS
V.

„ Bisfchop, in eenigen kryg laaten inwikke-
 „ len; maar daarentegen de verzoening be-
 „ zorgen met de maagen der gefneuvelden in
 „ 't gevegt by Loenen, alles onder verbeurte
 „ van al hun goed, ten behoeve des Graa-
 „ ven. De Broeders zouden Brieven tragten
 „ te verwerven van de Graaven van Gelder
 „ en van Kleeve, van den Hertoge van Bra-
 „ bant, en van den Bisfchop van Utrecht, in
 „ welken deeze Heeren zig verbinden zou-
 „ den, den Huize van Amftel nimmer tegen de
 „ Hollandsche Graaven te zullen byftaan. De
 „ verdere goederen der Heeren van Amftel
 „ werden hun wel wederom gegeven; doch zy
 „ moestenze voortaan van Holland ter Leen
 „ houden. De Gift van Amftelredamme, aan
 „ Jan Perfyn, te vooren gedaan, werdt, door
 „ de Heeren van Amftel, bevestigd. Drie
 „ Ridders en negen Knaapen uit Holland, en
 „ zeven Ridders en vier Knaapen uit het Stigt
 „ verbonden zig, als Borgen, voor de Hee-
 „ ren van Amftel, onder verbeurte hunner
 „ goederen: doch bedongen, dat, zo de Graaf
 „ overleedt, zyn onmondige Zoon of deszel-
 „ ven Voogden geene verandering in dit Ver-
 „ drag zouden mogen maaken, voor dat de-
 „ zelve twintig jaaren bereikt zou hebben. Of
 „ liet hy eene Dogter na, die zig in de Egt
 „ begaf, dan zou zulks ook niet, dan zesjaa-
 „ ren na haar Huwelyk, mogen gefchieden.”
 „ Doch alzo deeze Borgtogt den Graave nog niet
 „ voldeedt, verbonden zig eenige andere Hee-
 „ ren „ om den Graave tegen die van Amftel,
 „ zo deezen den zoen fchonden, op eigen
 „ kosten, te fchepe of te paarde, te dienen,

„ te

„ te weeten, *Henrik van de Lek*, met vyfentwin- FLORIS
 „ tig mannen, *Willem van Stryen*, *Herbaren* V.
 „ *van der Leede* en *Gerard van Velzen*, ieder
 „ met twintig, *Jan van der Leede* met vyftien,
 „ *Dirk van Wasfenaar* en *Henrik, Burggraaf*
 „ *van Leiden*, ieder met tien: en dus allen met
 „ elkanderen met honderd en twintig man-
 „ nen (b).” Daarenboven, beloofden de Her-
 „ tog van Brabant en de Graaven van Gelder en
 „ Kleeve de Amstels niet te zullen helpen, als zy
 „ den zoen, t’eenigen tyde, schenden mogten (bb).

In het tweede jaar na het treffen van dit Zoen van
 Verdrag, verzoende Herman van Woerden Herman
 zig, omtrent op gelyken voet, met den Bis van
 schop en Graave Floris. „ Zyn eigen goed, Woerden
 „ binnen de Heerlykheid van Woerden of met Graa-
 „ elders gelegen, droeg hy den Graave op, ve Floris.
 „ en ontving het wederom van hem in reg- 1287.
 „ ten Leen. Ook beloofde hy zyne Dogter,
 „ niet dan met ’s Graaven bewilliging, te zul-
 „ len uithuwelyken. Voorts moest hy het
 „ Steenhuis, welk de Graaf te Woerden hadt
 „ doen maaken, altoos voor hem open hou-
 „ den, en daar ter Stede, of elders in zyne
 „ Heerlykheid, eenen vasten Burgt doen stig-
 „ ten, dien hy van den Graave ter Leen hou-
 „ den, voor hem bezetten, en tegen elk be-
 „ schermen moest, den Bisshop van Utrecht
 „ niet uitgenomen. Of kon dit laatste niet
 „ geschieden, dan moest hy den Graave den
 „ Burgt intuimen, en tot het einde des Krygs
 „ behouden laaten. Voorts verbondt hy zig,
 „ om

(b) Zoen van Amstel *ubi supra* p. (b).

(bb) MIRIS Charterb. 1. Deel, bl. 462, 463.

FLORIS
V.

„ om geene Hollandfche Ballingen, binnen
 „ de Heerlykheid van Woerden, te ontvan-
 „ gen, dan met 's Graaven bewilliging.” Be-
 halven deeze byzonderheden, komen de voor-
 waarden van deezen Zoen genoegzaam met
 die van den Zoen der Heeren van Amstel o-
 vereen. De Borgen, die den Graave, tegen
 Heere Herman, beloofden te dienen, waren
*Jan, Heer van Kuik, Willem, Heer van Hoor-
 ne en Altena, en Henrik, Heer van de Lek*, ied-
 er met twintig mannen, *Jan, Heer van Heus-
 den*, met vyftien, *Arnoud van Herlaar, Willem
 van Stryen, Jan van der Leede en Willem van
 Linschooten*, ieder met tien, en *Arnoud van der
 Sluize* met vyf mannen: in 't geheel ook hon-
 derd en twintig. Het Verdrag werdt op Palm-
 zondag, zynde den dertigften van Lentemaand
 des jaars 1287, gedagtekend (c). De Ver-
 zoening van de zyde des Graaven was zo op-
 regt en volkomen, dat hy, na verloop van ee-
 nigen tyd, Gysbrecht van Amstel en Herman
 van Woerden tot zyne voornaamfte Raaden
 maakte, en, boven andere Edelen, deel aan
 de Regeeringe gaf (d). Ook vindt men (e),
 dat de Graaf, in den jaare 1290, in den voor-
 hof van zyn Paleis in den Haage, twaalf voor-
 naame Heeren tot Ridders van S. Jakob verhief,
 van welken Gysbrecht van Amstel één was (7).
 De

(c) Zoen van Herm. van Woerden *ubi supra* (a) 2 vers.

(d) MELIS STOKÉ in Floris V. bl. 114.

(e) *Vide* MIRÆI Donat. Belgic. Libr. I. Cap. CXXXIV. in
 Tom. I. Oper. Dipl. p. 441.

(7) De anderen elf waren *Dirk, Graaf van Kleef,
 Lancelot van Hamilton, Schotschen Afgezant, God-
 frid, Heer van Boekholt, Henrik, Graaf van Hen-
 wenberg, Dirk, Heer van Brederode, Jan, Heer van
 Heus-*

De Stigfche oneenigheden dus vereffend FLORIS V.
 zynde, begon Graaf Floris op het verder be- XII.
 teugelen der Westfriezen bedagt te zyn. De Nieuwe
 dikwerf herhaalde stormen op het Slot te Wy- onder-
 denes hadden genoeg doen zien, hoe zwaar neemin-
 het hun viel, door fterkten bekneld te wor- gen tegen
 den. De Graaf dan, om der aloude Friefche de West-
 Vryheid, eindelyk, den doodfteek te geeven, friezen.
 vondt geraaden, eenige nieuwe Vestingen by
 deeze te voegen. Om hier toe in ftaat te zyn,
 moest hy eerst een Leger in Westfriesland
 voeren: waartoe zig, eerlang, gunstige ge-
 legenheid op deedt. Twee hevige stormen
 op den zeventienden van Wintermaand des
 jaars 1286, en op den vyfden van Sprokkel- Zwaare
 maand des jaars 1287, voorgevallen, hadden Water-
 het zeewater, alomme, langs de Kusten dee- vloed.
 zer Gewesten, tot eene geweldige hoogte, doen
 ryzen, en over alle Landen gejaagd. Fries-
 land, beoosten de Zuiderzee, werdt geheel
 overstroomd. Ook liep gantsch Zeeland, be-
 halve Walcheren en Wolfaartsdyk, onder.
 Gantsch Westfriesland bezuurde gelyken ramp,
 die eene geweldige menigte Volks deedt om-
 komen (f). De Landen ftonden hier nog
 met water bedekt, toen *Dirk van Brederode*
 zig, op 's Graaven last, met eenige welbe-
 mande Koggen, langs de Zuiderzee, naar
 Westfriesland begaf. De Friezen, wier Dor-
 pen, meest op hoogten gefigt zynde, door
 den ingevallen Watervloed van een gefcheiden

wa-

(f) MELIS STOKÉ in Floris V. bl. 104.

*Heusden, Jan, Heer van Arkel, Dirk, Heer van
 Lynden, Otto, Heer van Asperen, Jakob, Heer van
 Wasfenaar en Hugo, Heer van Viane.*

FLORIS
V.

waren, vonden zig geheel buiten staat, om een Leger byeen te brengen. Ook hadden zy geene Koggen by der hand, om te water te kunnen stryden. Des viel het Brederode niet moeilyk, hen tot onderwerping te brengen. Hy voerde zyne Vloot van Dorp tot Dorp, doende alomme den Graaf voor *Heere van Friesland* erkennen (g). Toen, na verloop van eenigen tyd, het water gevallen was, begaf Graaf Floris zig, in persoon, naar Westfriesland, aan 't hoofd van een talryk Leger, welk dienen zou, om de voorgenomen Stigting van eenige Sterkten te dekken. Vier zwaare Sloten werden 'er, eerlang, opgerecht: één te *Medenblik*, welk nog in wezen is, en toen diende, om den toegang tot Dregterland, te water, open te houden, en één by Alkmaar, op de grenzen van Kennemerland, *Nieuwendorp* of *Nieuwenburg* genoemd. Niet verre van hier, bouwde hy een derde Slot, *Middelburg* geheeten: en heel aan den Oostkant van de Zype, toen nog onbedykt, het vierde, draagende den naam van *Eenigenburg*, en dienende om den weg naar Westfriesland, ook aan deeze zyde, voor de Hollanders open te houden. By deeze vier Sloten, voegde hy een vyfde, *Nieuwendoorn* genoemd: doch dit werdt, by zynen tyd, niet volbouwd (h). De Graaf hieltt zig, in den aanvang des jaars 1288, op het Slot Toorenborg, voorheen door Koning Willem gestigt, werwaards de meeste Westfriesche Dorpen Afgevaardigden zonden,

Vier Sloten in Westfriesland gebouwd.

Onderwerping der Westfriezen.
1288.

(g) WILHELM. PROCURAT. *ad annum* 1287. p. 531.
(h) MELIS STOKES in Floris V. bl. 105. Ongenoomde Klerk, W. 156.

den, die, op den eenentwintigsten van Louw-FLORIS
 maand, hunnen Zoen maakten, op deezen V.
 voet. „Zy zouden den Graave onderdaanig
 „ zyn, op zyn bevel ter Heirvaart trekken,
 „ en hem Tienden en Vroonschuld betaalen.
 „ Ook zou hy vryheid hebben, om, alomme
 „ in hun Land, gemeene wegen te mogen
 „ maaken (i).” Juist twee maanden laater,
 op den eenentwintigsten van Lentemaand,
 verzoenden zig die van Dregterland, insgelyk,
 met den Graave, die toen in den Haage was,
 Zy deeden gelyke beloften, met dit onder-
 scheid nochtans, dat zy den Graave toeston-
 den „ niet alleen wegen; maar ook Burgten
 „ en Vesten in hun Land te mogen maaken,
 „ waar hy 't goetvondt” (k). Misschien was
 het Slot te Medenblik toen nog niet gebouwd.
 Ten zelfden dage, gaf de Graaf ook eenige
 Keuren aan de Dregterlanders: en weinige
 dagen laater (l), verleende hy Stads Gereg-
 tigheid en tolvryheid aan die van Medenblik
 (l). Omtrent deezen tyd, schynt Graaf Floris
 ook te Medenblik geld gessaagen te heb-
 ben, waarvan nog Penningen voor handen
 zyn (m). De Graaven hadden eger, al veel
 vroeger, in Holland, gemunt. In de oudste
 Handvesten van Haarlem (n), Dordrecht (o),
 en

(i) Grootte Chron. Divis. XIX. Cap. 14. Ongenoemde Klerk,
 bl. 157.

(k) Handv. van Dregterl. bl. 48.

(l) Handv. van Medenbl. bl. 1.

(m) DIDER. VAN WIDENESSE Besch. van Medenbl. in
 BLAAUWS Stedeboek.

(n) Zie BOXHORN op VELDENAAR bl. 166.

(o) BALEN Dordrecht, bl. 420.

(8) Den vyfentwintigsten van Lentemaand.

FLORIS V. en Alkmaar (*p*), leest men van *Ponden en Schellingen Hollandsch*, gelyk in dat van *Medenblik (q)*, van *Hollandsche munt*. En op de overgebleeven' Graaflyke munten van Willem den I. en Willem den II, vindt men deezen laaftten naam reeds (*r*). Voorts, heeft zig Texel, in 't volgende jaar, ook aan Graave Floris onderworpen (*s*). Hy schynt, kort na het bedwingen der Westfriezen, de verspreide Westfriesche Dorpen, door bekwaame Wegen, aan elkanderen gehegt te hebben. Zeker is 't, dat hy een' Weg van Vroone naar Alkmaar gelegd heeft (*f*): veelligt ook den Huigendyk, van omtrent Ouddorp tot aan Rustenburg; alzo dezelve, in den jaare 1326, reeds verscheiden' jaaren oud was (*t*).

Oude Schryvers verhaalen, dat Floris de V, na 't bedwingen der Westfriezen, over de Zuiderzee, getoogen, en door die van Staveren, voor Heere aangenomen is (*u*). Zelfs heeft men nog een Affchrift van Handvesten, te Albrechtsberg, op den eersten van Grasmaand des jaars 1292, aan die van Staveren verleend (*v*). Doch sommigen trekken deezen togt naar Staveren, en het verleenen deezer Handvesten, op losse gronden, in twyfel (*w*).

XIII.
De
Zeeuw-

De magt des Graaven, merkelyk toegeno-
men,

- (*p*) Handv. van Alkmaar, *bl. 1.*
 (*q*) Handv. van Medenbl. *bl. 1.*
 (*r*) Zie ALKEMADE Munten der Graaven, *bl. 42, 48.*
 (*s*) Zie Privil. van Texel, *bl. 76.*
 (*f*) MELIS STOKK in Floris V. *bl. 105.*
 (*t*) Zie Handv. van Dregterl. *bl. 50.*
 (*u*) Ongen. Klerk, *bl. 158.*
 (*v*) By SCHOTANUS Friesche Histor. *Bylag. bl. 13. MIERS*
Charterb. I. Deel, bl. 544. II. Deel, bl. 10.
 (*w*) Zie ORLENS Leyden *bl. 306.*

men, sedert de onderwerping der Westfrie-^{FLORIS}zen, begon nu 's Lands Edelen zeer in 't oog ^{V.}te steeken; met naame den Zeeuwfchen, die, ^{sche E-}oordeelende dat de Graaf hen te zeer in be-^{delen}dwang hieldt, op middelen bedagt waren, om ^{spannen}hem de wicken te korten. Sommigen willen, ^{samen te-}dat de Graaf den Zeeuwen eene zwaare schat-^{gen Graa-}ting, den vierden penning, naamlyk, van hun-^{ve Flo-}ne inkomsten, had opgelegd (x): welke schat-^{ris.}ting, de Edelen meest drukkende, hen ook ^{of by}eerst tot eenen opstand tegen den Graave ^{FLORIS}be-^{van}woogen zal hebben. De Heeren van Borselen ¹²⁸⁷en van Renesse hadden lang op elkanderen ge-¹²⁸⁸wrokt: en veelligt hadt de Graaf den twist ¹²⁸⁹aangestookt, om deeze Edelen klein te hou-¹²⁹⁰den. Doch nu verzoenden zy zig, om, met ¹²⁹¹eenpaarig overleg, de Vryheid der Edelen, ¹²⁹²tegen de Graaflyke overmagt, te handhaaven. ¹²⁹³In Holland, vonden zy ook Edelen, die éé-¹²⁹⁴nen zin met hen hadden. Men tradt, dikwils, ¹²⁹⁵in onderhandeling, en besloot, eindelyk, met ¹²⁹⁶hulp van Guy, Graave van Vlaanderen, Graa-¹²⁹⁷ve Floris Zeeland Bewesten-Schelde afhandig ¹²⁹⁸te maaken. Deeze handel bleef egter zo ver-¹²⁹⁹borgten niet, of de Graaf kreeg 'er de lugt van. ¹³⁰⁰Hy begreep ligtelyk, van hoe veel gevolg 't ¹³⁰¹bedryf der Edelen zyn kon; doch hy kreunde ¹³⁰²'er zig luttel aan, steunende op de gunst der ¹³⁰³Steden, die hem de hand boven 't hoofd hiel-¹³⁰⁴den, en welker voornaamsten, omtrent dee-¹³⁰⁵zen tyd, ook met veelerlei Voorregten van ¹³⁰⁶hem beschonken werden (y).

De

(x) WILHELM. PROCURAT. *ad annum* 1287. p. 532.
 (y) Zie Handy. van Floris V. by BALEN, Dordr. 230, 270, 431, 433, 435, 436, 438. SCHREVEL. Haarl. *bl.* 223, 234, en *anderen.*

FLORIS De Zeeuwfche Edelen nodigden ondertus-
V. fchen Guy, om naar Walcheren over te ftee-
 Zy be- ken, hem hoop geevende, dat hy zig, zon-
 weegen der slag of ftoot, van dit oud Vlaamfch Leen-
 den Graa- goed zou kunnen meester maaken. Zy verzé-
 ve van kerden hem, dat de Graaf niets minder dan
 Vlaande- deezen inval vermoeden kon, en dat zy geen'
 ren om eenen in- voet verzetten zouden, om den Vlaamingen,
 val in Walche- in 't bemagtigen van Walcheren, hinderlyk
 ren te te zyn. Guy liet zig ligteelyk overhaalen, en
 doen. bereidde zig, tot den inval in Walcheren. Hy
 was, veelligt, ook gefloord op zynen Schoon-
 zoon, Graave Floris, die, reeds op den twee-
 den van Herfstmaand des jaars 1252, een Ver-
 bond met Jan van Avenes, Graave van He-
 negouwen, geflooten hadt: waarin hy beloof-
 de, deezen, tegen Graave Guy, te zullen be-
 fchermen (z). Doch hoe 't hiermede zy,
 Guy, door de Zeeuwfche Edelen aangezigt,
 fcheen nooit fchooner kans te kunnen heb-
 ben, om zig van Walcheren meester te maa-
 ken, dan tegenwoordig.

Middel- Maar Floris, die, uit de uitrustingen zyns
burg be- Schoonvaders, en uit het gene hem van den
legerd. toeleg der Edelen ter ooren gekomen was,
 reeds wist waar 't op gemunt ware; zondt
 Beatrix, zyne Gemaalin, en zynen jongen Zoon,
 Jan, naar Middelburg, welke Stad hem zeer
 gunstig was; met last, om dezelve, tegen alle
 aanvallen, te verdedigen. 't Schynt, dat hy der
 Graavinne, die eene eigen' Dogter des Vlaam-
 fchen Graafs was, deeze Stad hebbe toever-
 trouwd, om de Vlaamingen en haaren Vader
 van 't Beleg af te fchrikken. Zo dra de Vlaam-
 min-

(z) *Vide* Thefaur. MARTEN. & DURAND. Tom. I. c. 1132.

nigen geland waren, werdt het egter onder-^{FLORIS}
 nomen. De Poorters, schoon zy geene hulp ^{V.}
 van de Edelen te wagten hadden, weerden zig
 dapperlyk. De *Mortier*, eene Vesting aan den
 mond der Haven, was rykelyk van voorraad
 voorzien, en wel bemand. Men ging, uit de-
 zelve, de Vlaamingen en eenige Zeeuwen, die
 zig by hen gevoegd hadden, zo vinnig te keer,
 dat zy de hoop om de Stad te bemagtigen by-
 na opgaven. Nogtans verzuimden zy niet, het
 Beleg sterk voort te zetten. De Burgers, be-
 dugt, dat zy 't niet lang zouden konnen uit-
 houden, en de Stad ongaarne aan eene plon-
 dering willende bloot gesteld zien, kwamen,
 eindelyk, met Graave Guy, overeen, dat zy
 hem, ten zekeren bestemden dage, binnen
 laaten zouden, zo 'er, midlerwyl, geen ont-
 zet kwam (a). Niet lang hierna, kreeg men
 berigt, dat Graaf Floris, met eene welbeman-
 de Vloot, voor Zierikzee, genaderd was, met
 oogmerk, om naar Walcheren over te stee-
 ken, en Middelburg te ontzetten. Toen zakte
 de moed der Beleggeren. De Vlaamsche
 Graaf, bedugt voor de magt zyns Schoon-
 zoons, bewoog *Jan den II*, Hertog van Bra-
 bant, om tusfchen beide te treden, en Graa-
 ve Floris, van den rogt op Walcheren, te
 doen afzien. Dit gelukte. Ook werdt het ^{Weder-}
 Beleg opgebroken. De Vlaamingen verlieten ^{om ver-}
 Walcheren, en Graaf Floris dankte zyn Le- ^{laaten.}
 ger af. De Hertog wist hem zelf te belce-
 zen, om, in persoon, naar *Biervliet* te gaan,
 en aldaar een mondgelprek met Graave Guy
 te

(a) WILHELM. PROCURAT. ad annum 1287. p. 532.

FLORIS
V.

te houden, zig verbindende, om hem derwaards te geleiden, en in veiligheid wederom op zynen eigen bodem te leveren. Floris egter beklagde zig te laat, dat hy den Hertoge te veel toevertrouwd hadt. Naauwlyks hadt hy te Biervliet voet aan land gezet, of Guy deedt hem ligten, en in hegtenis stellen. De Hertog, die waarlyk onkundig van het voorneemen des Vlaamschen Graafs schynt geweest te zyn, betoonde zig ten hoogste begaan met Graave Floris, en poogde Guy te beweegen, om hem, onder Borgtogt, te ontslaan, 't welk plat uit geweigerd werdt, ten ware hy zelf, tot 's Graaven wederkomst toe, gevangen wilde blyven; waartoe hy, eindelyk, ongaarne, besloot. Ook hadt hy wel reden gehad om te aarzelen. Graaf Floris was zodra niet op vrye voeten gesteld, of hy begaf zig naar Zeeland, en vergat, sedert, weder te keeren. Hertog Jan bleef gevangen, tot dat Graaf Guy hem van zelve ontsloeg. Zeker oud Schryver (b) verhaalt, dat Graaf Floris, by deeze gelegenheid, zynen Schoonvader, wegens het Eiland Walcheren, hulde gedaan heeft. Doch de meesten maaken hier van geen gewag.

Floris
verzoent
zig met
de meeste
Edelen.

Floris, in Zeeland gekomen, ontving eenige Zeeuwsche Edelen, die tegen hem opgestaan waren, in genade, onder welken waren *Jan van Renesse* en *Floris van Borselen*. Doch *Wolfert van Borselen* en zyn Broeder, Neeven van Floris, waren ten Lande uit geveeken. Ook verhaalen sommigen, dat Jan van Renesse en Dirk van Brederode, zyn Broeder, eerst, eenen tyd lang, te Geertruydenberg,

(b) WILHELM. PROCURAT. ad annum 1287. p. 332.

berg, in hegtenis gezeten hadden, en niet dan ^{FLORIS} onder voorwaarden, dat zy hunne Dogters, in ^{V.} een ongelyk Huwelyk met 's Graaven Raaden, zouden laten treden, met den Graave, verzoend werden (c). Doch deeze byzonderheid vind ik niet in de Zoerbrieven, die nog voor handen zyn (cc). In Holland, verzoenden zig de Edelen, eenpaariglyk, met den Graave, en 't Land bleef, eenen geruimen tyd, in rust (d). De oudste Schryvers hebben den tyd niet aangetekend, in welken deeze Vlaamsche Kryg voorgevallen is. Men mag dien egter, in 't jaar 1288 of 1289, plaatsen. Uit ^{1290.} eenen Gunstbrief van Graave Floris, waarby hy die van Zierikzee, om menigen dienst, hem en zynen voorouderen gedaan, tolvry verklaart, blykt, dat hij zig, in den aanvang des jaars 1290, binnen Middelburg bevondt (e). Waarschynlyk, hebben de Zierikzeenaars hem, toen hy met zyne Vloot voor hunne Stad lag, den vereischten onderstand gedaan: 't welk hem, voornaamlyk, tot het verleenen deezer Tolvryheid, zal bewoogen hebben.

Graaf Guy hielt egter het oog nog op ^{Gevolg} Zeeland, en begon, na verloop van eenige ^{van den} jaaren, wederom Volk op de been te brengen. Floris ontdekte zyn voorneemen lig- ^{Vlaam-} telyk, beschreef terstond alomme Heir- ^{schen} vaart, en vergaderde een talryk Leger in ^{Kryg.} Walcheren, met welk hy zig, langs het strand,

(c) WILHELM. PROCURAT. *ad annum* 1287. p. 533.

(cc) MERIS Charterb. I. Deel, bl. 526. 529.

(d) MELIS STOKES in Floris V. bl. 106. 109.

(e) Zie den Brief by BOXHORN op REIGERSB. II. Deel, N. 96.

FLORIS
V.

strand, van *Vlissingen* af, tot *Zoutelande* toe, nederfloeg. De Vlaamingen lagen, hier tegen over, in 't Land van *Kadzand*: doch durfden niet nader komen. Eenige voordeelen behaalden de onzen, eer het tot een hoofdtreffen kwam. De Friezen, die nu den Graave getrouw dienden, deeden eenen inval in *Kadzand*, en keerden, met buit, te rug. Jan van Renesse trok naar *Sluis*, en stak 'er den brand in. Doch toen de Vlaamingen genoegzaamen voorraad van Schepen byeen gekreegen hadden, staken zy over naar *Baarland* in Zuid-Beveland. Hier landden zy gelukkiglyk, ten getale van drieduizend man. In 't eerst, vonden zy geen en tegenstand, en haalden hierom 't hert op, met plonderen en blaaken. Doch 't leedt niet lang, of *Doedyn van Everingen* en die van *Borselen* hadden driehonderd man op de been gebragt, met welken zy, van twee kanten, op de Vlaamingen aantrokken. Naauwlyks was de eerste aanval geschied, of de schrik floeg onder de Vlaamingen, die hals over hoofd naar hunne Schepen vlooden. De Zeeuwen zaten hen zo kort op de hielen, dat 'er veelen in 't water gejaagd werden. Die te lande bleeven, werden gedood of gevangen genomen. De oudste en naauwkeurigste Schryvers getuigen, dat 'er duizend Vlaamingen verdronken, en tweehonderd gedood werden. Deeze overwinning, die den Vlaamingen, voor eenige jaaren, den lust benam, om op het bemagtigen van *Zeeland* toe te leggen, werdt behaald, op den zeventwintigsten van Wynnaand des jaars 1295. Graaf Floris vorderde den voornaamsten gevangenen

nen losgeld af, en zondt de overigen, van al-Floris les beroofd, naar hun Land, te rug (f). V.

Wy hebben het verhaal des Vlaamschen Krygs niet willen afbreken, door een Verhaal van 't gene 'er, tusfschen het jaar 1289 en 1295, elders, merkwaardigs voorgevallen is: waartoe wy nu overgaan.

Het Verdrag, in den jaare 1285, tusfschen Graave Floris en Eduard den I, Koning van Engeland, getroffen, was, tot hier toe, zo ver men weet, volkomen onderhouden. Jongheer Jan was terstond naar Engeland gezonden, om aldaar opgevoed te worden (g): ook hadt hy 'er den meesten tyd doorgebracht, en was maar eens, meent men, wederom hier geweest, voor eene korte poos (h). Eduard hadt ook, op zynen tyd, de beloofde Penningen aan Graave Floris betaald (i). De voltrekking van 't Huwelyk, tusfschen Jan en Elizabet, werdt alleenlyk uitgesteld, tot dat het Paar een' bekwaamen Ouderdom zou bereikt hebben. De Vriendfchap tusfschen de Hollanders en Engelschen schein dus volkomen bevestigd te zyn. Men begunstigde den onderlingen Koophandel. Eduard deed den Stapel der Engelsche Wolle te Dordrecht leggen (k), alwaar thans groote Koophandel, zo ter Zee als langs de Rivieren, in Wyn, Graanen, Zout, Yzer, Hout, Lakens en andere Waaren gedreeven werdt.

(f) MELIS STOKES in Floris V. bl. 112. 113.

(g) Act Public. Angl. Tom. I. P. 111. p. 160.

(h) Zie hier voer, bl. 48.

(i) Voyez Ligue entre Philippe & Florent, dans le Corps Diplomat. Tom. I. P. 1. p. 296.

(k) MELIS STOKES in Floris V. bl. 111.

FLORIS
V.

werdt (1). Ook gaf hy den Hollanderen, Zeeuwen en Friezen volkomen vryheid, om op de Engelsche Kusten, omtrent Jarmouth, te mogen vischen, beveelende zynen Onderdaanen, hun hier in niet hinderlyk, maar veel eer behulpzaam te zyn. De Koninglyke Brief, uit welken dit blykt, is, op den agrentwintigsten van Herfstmaand des jaars 1295, gedagtekend (m), en het oudste bewys, welk my van de Haringvischery deezer Landen voorgekomen is. 't Schynt ook, dat de Ingezetenen deezer Landen den handel op Engeland meest met hunne eigen Schepen dreeven; alzo Koning Eduard, in eenen Brief, omtrent deezen tyd, aan Keizer *Adolf* geschreeven, zegt „ dat de „ Hollandsche Havens en Reeden niet zo goed „ en den Engelschen Zeeluiden niet zo bekend waren, als de Vlaamsche (9).” Van tyd tot tyd, reezen 'er, tusschen de wederzydsche Koopluiden, wel eenige geschillen, die somtyds hoog genoeg liepen; doch zy

wer-

(1) Handv. van 1249, 1273, 1299. by *BALEN* Dordr. bl. 433, 429, 441, 490.

(m) Act. Publ. Angl. Tom. I. P. III. p. 149. *BOXHORN*, op *REIGERSB.* II. *Decl.* bl. 100.

(9) Dus luiden zyne woorden, in 't Fransch of Normandisch van dien tyd: *Ne les Ports, ne les arrivages de Holland, ne sont mie si bons, ne si connus de nos mariners, come ceux de Flandres.* Vide *Act. Publ. Angl.* Tom. I. P. III. p. 181. Uit een' Arabisch' Schryver der twaalfde eeuwe, aangehaald door den beroemden *HUIG DE GROOT* (*App. Epist.* 494. *Verv. van zyn Leven*, bl. 277.) blykt, dat men, ten deezen tyde, van 's Graavenzande, uit Texel, van Goederede, van Schouwen, en van Walcheren, naar Engeland, overvoer.

werden, gemeenlyk, spoedig bygelegd (n), FLORIS V.
 en braken de Vriendschap niet.

Omtrent den jaare 1290, viel 'er iets voor, Floris de
 welk deezen band van Vriendschap nog na V. be-
 der scheen te moeten toehaalen. *Alexander* regt te
de III, Koning van Schotland, in 't jaar hebben
 1289, overleeden zynde (o), liet geene na- op de
 dere Erfgenamen na, dan eene kleindogter, Kroon
Margareet genaamd, en gebooren uit zyne van
 eenige Dogter, die den zelfden naam voerde, Schot-
 en, in 't jaar 1281, met *Erik*, Koning van land.
Noorwegen, gehuwd geweest zynde, reeds voor 1290.
 haaren Vader, overleeden was. Eduard de
 I, Koning van Engeland, zocht zig van dee-
 ze gelegenheid te bedienen, om Schotland
 met Engeland te vereenigen; en floeg, ten
 dien einde, een Huwelyk voor, tusfchen de
 jonge Noordsche Prinses en zynen Zoon E-
 duard. De Schotten gaven 'er hunne toe-
 stemming toe. Margareet werdt ontbooden;
 toch stierf op de reize, den tienden van Win-
 termaand des jaars 1290 (p). Zo dra kreeg
 men hier, in Schotland, geene tyding van,
 of verscheiden' voornaame Heeren, verre
 Maagen van Koning Alexander, dongen naar
 de Kroon. Eduard bediende zig van de ver-
 warringen, die hieruit ontfonden, om het
 Schotsche Ryk leenroerig van het Engelsche
 te doen erkennen: 't welk eertyds wel geschied
 was. Zelfs wil men, dat hy die verwarrin-
 gen deedt toeneemen, verscheiden' Perfoo-
 ren aanmoedigende, om naar de Schotsche
 Kroon

(n) Act. Publ. Angl. Tom. I. P. III. p. 118, 122.

(o) N. TRIVET. ad annum 1289. p. 267.

(p) N. TRIVET. ad annum 1290. p. 270.

FLORIS V. Kroon te staan: op dat hy te schooner kans hebben zou, om tot bemiddelaar der geschillen, die hieruit ontstaan moesten, gekooren te worden. Eerlang deden zig wel dertien Mededingers op. En onder deezen, bevondt zig ook Floris, Graaf van Holland, die, in de Lente des jaars 1291, in perfoon naar Engeland overstak, meer, zo 't schynt, om Koning Eduard dienst te doen, dan om dat hy agten kon, voor anderen, tot de Schotsche Kroon geregtigd te zyn. Zie hier egter, met één woord, waarop hy zyn Regt vestigde. *Henrik*, Zoon van *David*, Koning van Schotland, was de Oud-Over-Grootvader geweest van *Alexander den III*, en hadt, in 't jaar 1142, voor zynen Vader, stervende, drie Zoonen nagelaaten, *Makolm den IV*. en *Willem*, die, na elkanderen, den Schotschen Troon beklommen, en *David*, Graaf van *Huntington*; benevens ééne Dogter, *Ada* genaamd, die met *Floris den III*, Graave van *Holland*, gehuwd was: en van deezen twee, was *Floris de V*, in eene regte lyn, afkomstig. Doch onder de andere Mededingers, waren 'er verscheiden', die *Alexander den III*. veel nader bestonden, en, daarenboven, veel aanhangs in 't Ryk hadden: zo dat 'er geheel geen kans was voor Graave *Floris*, om de Schotsche Kroon magtig te worden. Hy verscheen egter in de Staatsvergadering, die, op den tienden van Blocimaand, te *Norham* gehouden werd (*q*); en was van de eersten, die, de Opper-magt des Engelschen Konings over het Schotsche

(q) N. TRIVET. ad annum. 1291. p. 269.

sche Ryk erkennende, hem tot beflissend Regt ^{FLORIS} ter onder de Mededingers aannamen (r). 't V. Liep aan tot den derden van Oogstmaand, eer de Mededingers gelegenheid kreegen, om hun Regt te verdedigen. Dit geschiedde te *Berwick*. Graaf Floris werdt eerst gehoord (s). Na hem, alle de anderen. De uitspraak geschiedde eerst op den zesden van Slagtmaand des jaars 1292, ten voordeele van *Jan de Balliol* (t), die, uit eene Dogters Dogter van David, Graave van Huntington, gebooren was, en daarom geoordeeld werdt het naaste Regt tot de Kroon te hebben. Graaf Floris deedt roen, onder Hy doet anderen, den zeventienden derzelfde maand, openlyk afstand van de Kroon (u). Onze Kronykschryvers willen, dat Jan de Balliol ^{er o-} ^{penlyk} ^{afstand} ^{van.} Graave Floris eene merkelyke somme gelds opbrengen moest, eer hy zig tot deezen afstand beweegen liet (v); 't welk gansch niet onwaarschynlyk is. De nieuwe Schotische Koning erkende zig, ondertusfchen, leenroerig van Koning Eduard, die hem, eerlang, wederom van den Troon stiet. Doch dit behoort niet, tot de Historie onzes Vaderlands.

De Graaf, uit Schotland wederom t' huis ^{XV.} waards gekeerd zynde, werdt, binnen drie ^{Verkoe-} jaaren daarna, genoodzaakt, tegen de Vlaa- ^{ling van} mingen ten slyde te trekken: waarvan wy den ^{Vriend-} uitslag reeds verhaald hebben. Deeze Kryg ^{schaftus-} gaf de eerste gelegenheid tot verkoeling van ^{schan} de ^{Graave} Floris en ^{Koning} Eduard. ^{1295.}

(r) Act. Publ. Angl. Tom. I. P. III. p. 95, 97.

(s) Act. Publ. Angl. Tom. I. P. III. p. 106.

(t) Act. Publ. Angl. Tom. I. P. III. p. 110.

(u) Act. Publ. Angl. Tom. I. P. III. p. 111.

(v) MELIS STORKE in Floris V. bl. 110.

FLORIS de Vriendschap tusfchen Graave Floris en Koning Eduard. De Graaf hadt den Koning om onderftand tegen de Vlaamingen verzogt, die hem, onder verfcheiden' voorwendfels, was geweigerd (*w*). Doch de waare reden was, dat de Koning Guy, Graave van Vlaanderen, zogt te beweegen, om zig, met hem, tegen Frankryk te verbinden: 't welk niet gelukt zou hebben, indien hy Graave Floris den verzogten onderftand gegund hadt. Guy hadt reden van misnoegen, tegen Filips den Schoonen, Koning van Frankryk, opgevat, en liet zig daarom te ligter in eene onderhandeling met Eduard in, die geene moeite fpaarde, om hem in zyne belangen over te haalen. Men floot een Huwelyk tusfchen Prins Eduard en Filippe, Dogter van Graave Guy (*x*). De Koning deedt Guy, voor rekening van Reinoud, Graave van Gelder, honderd duizend ponden zwarten Tournois betaalen, waardoor hy den een', zo wel als den ander', aan zig verplichtte (*y*). De Stapel der Engelfche Wolle, onlangs te Dordrecht gelegd, werdt, van daar, gedeeltelyk naar Brugge in Vlaanderen (*z*), gedeeltelyk naar Mechelen in Brabant verplaatst (*a*). Men vindt, dat die van Dordrecht, in 't jaar 1312, nog eenige poogingen hebben aangewend, om den Wol-ftapel wederom te bekomen (*b*); doch vergeefs. En fchoon de Engelfchen, de voordeelgheid van den

De Stapel
der Wol-
le ver-
legd.

(*w*) MELIS STOKER in Floris V. bl. 110, 114.

(*x*) MEYERUS *ad annum* 1294.

(*y*) Act. Publ. Angl. Tom. I. P. III. p. 143, 150.

(*z*) MEYERUS *ad annum* 1296.

(*a*) MELIS STOKER in Floris V. bl. 111.

(*b*) Extract uit de Reken. der Dord. Ontv. by BALEN. bl. 732.

den Wolhandel bezeffende, denzelven, eer-^{FLORIS}lang, geheel in hun Ryk bragten (c); schein V.
 het zig nu egter, meer en meer, te schikken,
 tot eene naauwe verbindtenis, tusfchen de
 Engelschen en de Vlaamingen, die ook eerlang
 geslooten werdt. In plaats van Floris tegen
 Guy te helpen, zondt Eduard Jan, Heer van
 Kuik, die zig, kort te vooren, om tweedui-
 zend ponden 'sjaars, ten zynen dienste ver-
 bonden hadt (d), herwaards, om den twist in
 der minne by te leggen (e): 't welk van geen
 gevolg was. De Hollandsche Graaf zag, on-
 dertusfchen, de verbindtenis der Engelschen en
 Vlaamingen, niet zonder merkelyk ongenoe-
 gen. Vooral stak hem in den krop het ver-
 leggen van den Stapel der Wolle, waardoor
 de Hollandsche Koopluiden niet alleen, maar
 de Graaf zelf, in zyne Tollen, merkelyke
 nadeelen lyden moest. Hy verlangde dan naar
 gelegenheid, om den Engelschen dit bedryf
 betaald te zetten, die zig wel haast opdeedt.
 Philips, Koning van Frankryk, zo wel als Ko-^{XVI.}
 ning Eduard, bedagt, om uitheemsche Hee-^{Floris de}
 ren aan zyne belangen te verbinden, en waar-^{V. ver-}
 fchynlyk reeds veritendigd van het ongenoe-^{bindt zig}
 gen, welk Graaf Floris tegen de Engelschen ^{met Fi-}
 hadt opgevat, nam deeze gelegenheid waar, ^{lips den}
 om hem tot een onderling Verbond te doen ^{IV, Ko-}
 nodigen. De onderhandeling werdt, in den ^{ning van}
 beginne, zeer bedekt aangelegd. ^{Frank-}
Robert, Graaf ^{ryk.}
van Artois, Neef van Graave Floris, ontboodt
 hem, heimelyk, te Bergen in Henegouwen,
 De

(c) Foyez RAPIN DE THOYRAS Hist. d'Anglet. Tom. III,
 p. 204, 206, 225.

(d) Act. Publ. Angl. ubi supra p. 145.

(e) Act. Publ. Angl. ubi supra p. 145.

FLORIS
V.

De Graaf begaf zig derwaards, onder schyn van zynen Neef te gaan bezoeken, in den Zomer des jaars 1295. Van 't gene hier verhandelt werdt is wel niets uitgelekt (*f*); doch also men, van elders, weet, dat de Graaf van Artois geheel in de Fransche belangen was (*g*), kan men naauwlyks twyfelen, of hy heeft zynen Neef, tot eene verbindtenis met Frankryk, zoeken te beweegen. Zeker is 't, dat Floris zig, nog voor 't einde deezes jaars, in persoon, naar Frankryk begaf; om de laatste hand aan een ontworpen Verdrag te leggen.

Te gewigtig was egter deeze onderneeming, dan dat de Graaf de Hollandsche en Zeeuwsche Edelen daarover niet geraadpleegd zou hebben. Hy gaf 'er, derhalve, zynen vertrouwdsten Vrienden kennis van, en werdt, van eenigen derzelve, op de reize, verzeld.

Inhoud
van 't
Verbond.
1296.

In den aanvang des jaars 1296, te weeten op Maandag, den negenden van Louwmaand, werdt 'er, te Parys, tusfchen Koning Filips en Graave Floris, een Verbond getekend van deezen inhoud: „ 1. De Koning zou den Graave, jaarlyks, vierduizend ponden tournois „ betaalen, en vyfentwintigduizend ponden „ eens, daarenboven, waarvan hy reeds „ zeventienduizend vyfhonderd ponden ont- „ vangen hadt. 2. De Graaf beloofde, daar- „ entegen, den Koning hulde en manschap; „ in 't byzonder, bystand tegen alle 's Ko- „ nings Vyanden, uitgenomen tegen den „ Koning van Duitschland, ten ware deeze „ den

(*f*) NIKLIS STORKE in Floris V. bl. 111.

(*g*) MEYERUS *ad annos* 1295, 1296.

den eersten aanval mogt doen. 3. Ook be-
loofde hy 's Konings Vyanden, die met
den Koning van Engeland verbonden wa-
ren, te zullen beoorloogen, zo dra de Ko-
ning het begeerde. Doch tegen den Ko-
ning van Engeland zelve begeerde hy gee-
nen aanvallenden Oorlog te voeren. 's
Konings Vrienden en Bondgenooten zouden
den vryen toegang in 's Graaven Landen
hebben, en zig, uit dezelve, van Sche-
pen, Krygs - en Mondbehoefden mogen
voorzien: al het welke aan 's Konings Vyanden
geweigerd zou worden. 4. Graaf Floris
zou 's Konings Vyanden, voor den eersten
van Bloemaand naastkomende, zelfs uit zyn
Land verdryven, de ongewapende Koop-
luiden en Duitschers uitgenomen. Ook zou-
den de Boden des Duitschen Konings en
des Hertogs van Brabant, die naar Enge-
land moesten, tot agt dagen na Paaschen
toe, door 's Graaven Landen, vryelyk gaan
en keeren mogen. 5. Filips mogt geene
Vrede met Eduard sluiten, zonder Floris,
eenvoudiglyk, in dezelve te begrypen: en
te bedingen, dat 's Graaven Zoon, Jan,
hem wederom gegeven wierdt. Zo Eduard
het geslooten Huwelyk tuschen Jan en E-
lizabet weigerde te laten voltrekken, en
Floris genoodzaakt mogt worden, de vyf-
entwintigduizend kleine ponden tournois,
die hy reeds ontvangen hadt, wederom uit
te keeren, beloofde Filips hem schadeloos
te zullen stellen, of zynen Zoon eene ande-
re Egade te zullen bezorgen. 6. Zo Floris
eenig Land, in den Kryg tegen de vyan-
den

FLORIS
V.

„ den van Frankryk, verloor, of zo hy, of
 „ iemant der zynen gevangen genomen wierdt,
 „ beloofde Filips geene Vreede te zullen maa-
 „ ken, dan onder beding, dat de veroverde
 „ Landen wederom gegeven, en de gevange-
 „ nen geslaakt zouden worden. Ook mogt hy
 „ niet gedoogen, dat eenig Leenman van
 „ Frankryk, zo lang dit Verbond standt hieldt,
 „ Graave Floris moeilykheid aandedt.” De
 Edelen, die dit Verbond, nevens Graave Flo-
 ris, bezegelden, waren Dirk van Brederode,
 Jan van Renesse, *Willem van Egmond*, Henrik
 van (1) *Heldam*, *Willem van Arkel*, *Nikolaas*
van Putten, *Filips van Wasenaar* en *Jan*
van Teilingen (h). De Graaf en zyn Gezel-
 schap keerden, zo dra de onderhandeling haar
 vol beslag hadt, ten spoedigste, wederom
 herwaards.

Aanmer-
kingen
over dit
Verbond.

Indien onze Historiefchryvers dit Verdrag
 geheel gezien hadden, niemant hunner zou
 hebben kunnen vermoeden, dat de Graaf,
 gelyk sommigen willen, by hetzelve, „ zyn
 „ Land aan Frankryk verkogt hadt, om het
 „ voortaan alleen als 'sKonings Leenman te
 „ bezitten: alhoewel met dit voorbeding,
 „ dat hy de Fransche Staatsvergaderingen
 „ niet zou behoeven by te wonen.” Niets
 van

(h) Ligue offensive apud LEIBNITZ. Cod. Diplom. p. 34.
 Corps Diplom. Tom. I. p. 1. p. 295.

(1) *Heldam* is, buiten twyfel, eene Schryf- of Druk-
 feil in de uitgaave van het oorspronklyk Verdrag. Waar-
 schynlyk, moet men *Leiden* leezen. Henrik, Burggraaf
 van Leiden, was, ten deezen tyde, in leeven en agting.
 Vide *Act. Publ. Anglie*. Tom. I. P. III. p. 170. en hier
 voor *bl.* 41.

van dit alles is, in het oorsprongkelyk Ver-^{FLORIS} bond, te bespeuren. Het Leen, welk Graaf V. Floris ontvangt, is zyn Land niet; maar zekere somme gelds, voor welke hy den Koning zynen dienst in den Kryg toezegt, volgens het gebruik dier tyden: in welken niets gemeener was, dan zulk eene soort van Verbindtenis Leenmanschap te noemen (i). Voorts merkt men, uit dit Verbond, dat de Graaf, zyner Verbindtenissen met Engeland gedagtig, niet heeft willen belooven, Koning Eduard aanvallender wyze te zullen beoorloogen. Ook moest hy gerekend worden, den Engelschen genoeg te benadeelen, als hy hunnen Bondgenooten vyandelyk bejegende. Tegen den Koning van Duitschland, toen *Adolf van Nasfau*, met wien Koning Eduard zig, omtrent deezen tyd, zelfs door bemiddeling van Floris den V (k), ook verbonden hadt, mogt de Graaf, als Leenman des Duitschen Ryks, gelyk hy, in egte Stukken van deezen tyd, genoemd wordt (l), geheel geene vyandelykheid pleegen; waarom hy 'er zig ook niet toe verbinden wilde. Voor zynen Zoon, Jan, zorgde hy zo veel, als hem de tydsomstandigheden toelieten. Het laatste punt van 't Verbond ziet, vermoedelyk, in 't byzonder, op Zeeland, welk groot gevaar liep van door Guy, Graave van Vlaanderen en Leenman van Frankryk, overvallen te worden. Voorts toont het gantsche Verbond, dat de Koophandel, hier te Lande, reeds zeer aan 't bloeijen was,

al-

(i) Voyez RAPIN DE THOYRAS Hist. d'Angleterre T. II. p. 4. 15.

(k) Act. Publ. Angl. Tom. I. P. III. p. 131, 141.

(l) Vide Act. Publ. Angl. Tom. I. P. III. p. 160.

FLORIS V. alzo de Franschen zelveu zig hier van Krygs- en Mondbehoefien, en zelfs van Schepen konden komen voorzien (2).

XVII. Graaf Floris, wederom in Holland te rug gekeerd, vleide zig maar weinige maanden met de hoop van het voordeel, welk hy zig, van zyn Verbond met Frankryk, beloofd hadt. Men houdt dit Verbond zelfs voor ééne der voornaamste oorzaaken van zynen ongelukkigen dood, die kort hierna voorviel. De waare oorzaak van deezen dood is één van de duisterste punten, in de Historie deezer tyden. De oudste Schryvers hebben reden gehad, om 'er bewimpeld van te spreken, en sommigen geeven niet donkerlyk te verstaan, dat zy 'er meer van wisten, dan zy zeggen durfden (m). In latere tyden, toen 't vry stondt, te zeggen 't gene men dagt, bespeurt men merkelyk verschil, over dit stuk, onder de Historieschryvers. 't Heeft ons egter, na het onderzoeken van alles, wat hier licht geeven kon, toegescheenen, dat het niet mocilyk is, de oorzaaken van 's Graaven omkomen, op zeer schynbaare gronden, aan te wyzen. Onze oudste Kronyken zelveu, vergeleeken met eenige egte stukken van deezen tyd, helpen ons op den weg. En om 't met één woord te zeggen: de haat van Koning Eduard

(m) Spiegel Historiaal, Cap. XLVII. bl. 207.

(2) In de *Acta Publica Angl.* Tom. II. P. III. p. 153, vindt men eenen Brief van Eduard den III, den derden van Slagtaand des jaars 1336 gedagtekend, waarby hy Graave Willem den III. verzoekt, aan zyne Vyanden, de Franschen en Schotten, geene Oorlogschepen te verhuuren, of te verkoopen.

duard heeft de gelegenheid gegeven tot 's Graaven dood, van welken de verouderde wrok eeniger Edelen de naaste oorzaak geweest is. Doch 't is der moeite wel waardig, dit klaarder en omstandiger te toonen.

Verscheiden' Schryvers, die den tyd, van welken wy spreken, beleefd hebben, erkennen eenparig, dat het Verbond met Frankryk oorzaak van 's Graaven ongeluk was (n). Dit moet men dan als ontwyfelbaar vast houden. Doch waarom dit Verbond den Graave zo veel onheils baarde, melden zy niet. Dat 's Lands Edelen, gelyk veelen willen, t'onvrede over 't Verbond, zo dra het bekend werdt, 's Graaven ondergang gezwooren zouden hebben, is buiten alle waarschynlykheid. De voornaamste Edelen hadden 't Verbond helpen maaken. Het behelste niets, dat den Lande, in de tegenwoordige omstandigheden, nadeelig kon gekeurd worden. En het gedrag der Engelschen omtrent de Vlaamingen hadt den Graaf in de noodzaakelykheid gebragt, om naar eenen magtigen Bondgenoot om te zien. Het Verbond met Frankryk is dan, zo 't my voorkomt, oorzaak van 's Graaven ramp geweest, om dat het Koning Eduard gelegenheid gaf van eenige misnoegde Edelen tegen den Graave op te hitsen, die hem, meer in schielijke drift dan voorbedagtelyk, van 't leeven beroofden.

Men kreeg, in Engeland, zo dra geene tyding van dit Verbond, of de Koning werdt

Onge-
noegen
in van Koning E.

(n) WILHELM. PROCURAT. *ad ann.* 1207. p. 534. MELIS
STORE in Floris V. II. 114.

FLORIS in hevigen toorn, tegen Graave Floris, ont-
 V. steken. In zyne eerste drift, liet hy den
 duard Graave weeten, „ dat hy zynen Zoon, Jan,
 over het „ in hegtenis houden zou, indien 't Verbond
 Verbond „ met Philips niet verbroken werdt.” De Graaf
 van Graa- „ antwoordde „ dat zyn Zoon in 's Konings magt
 ve Floris „ was, dien hy naar zyn welgevallen hande-
 met Ko- „ len mogt, zonder dat zulks, in de genomen'
 ning Fi- „ maatregels, verandering zou maaken.” Men
 lips. „ getuigt, dat de Koning, van toen af, voor-
 nam, den Graaf met list of geweld in zyne
 magt te krygen: waartoe Jongkheer Jan zelf,
 onderregt, door den Koning, van zyns Va-
 ders onverschilligheid ten zynen opzigte, hem
 volkomen' vryheid gelaaten zou hebben. Het
 Besluit des Konings ten opzigte van Graave Flo-
 ris werdt heimelyk ter uitvoeringe gebracht (o).

XVIII. Jan, Heer van Kuik, wordt onder de
 Jan van eersten genoemd, die zig gebruiken lieten,
 Kuik om op de vryheid van Graave Floris toe te
 smeedt leggen (p). Wy hebben reeds gezien, dat
 eenen hy zig, om tweeduizend ponden 's jaars, ver-
 aanslag tegen bonden hadt, den Koning van Engeland,
 tegen Graave die hem ergens * *zynen Neef* noemt (q), ten
 Floris. dienst te zullen staan (r); zonder dat, in het
 * *Affinis* Verdrag, hiervan gemaakt, bepaald werdt,
noster. waarin deeze dienst bestaan zou. Doch na-
 demaal hy, hier gekomen, geene zwaarigheid
 maakte, om, by zyne Vrienden, te kennen
 te geeven, dat hy wel onderrigt was van
 de heimelyke oogmerken des Engelschen
 Hof

(o) Spiegel Historiaal Cap. XLIII. bl. 201, 202.

(p) MELIS STOKER in Floris V. bl. 117.

(q) Act. Publ. Angl. Tom. I. P. III. p. 191.

(r) Act. Publ. Angl. Tom. I. P. III. p. 145.

Hofs (s), kan men naauwlyks twyfelen, of ^{FLORIS} hy is één van de voornaamste werktuigen ge-^{V.} weest, van welken Koning Eduard zig bediend heeft, om Graaf Floris in 't net te krygen. Ook lag 'er een oude wrok, tusfchen de Hollandfche Graaven en de Heeren van Kuik (t): waarom Heer Jan, veelligt, te eer beslooten zal hebben, op het bederf van Graave Floris toe te leggen.

't Stuk was egter te gewigtig, om, door hem alleen, uitgevoerd te worden. Doch hy ^{Eenige} vindt, in Holland gekomen, eenige misnoeg-^{de Ede-} de Edelen gereed, om hem de hand te bie-^{len vallen} den. De voornaamften derzelve waren Ger-^{hem toe.} rard van Velzen, Gysbrecht van Amstel en Herman van Woerden: waarby zig, sedert, Jan van Heusden, *Arend van Benskoop*, *Gerard van Kraaijenhorst*, *Willem van Teilingen*, *Willem van Zaanden*, *Hugo van Baarland*, *Kostyn van Boternisse*, *Alewyn*, en verscheiden' anderen gevoegd hebben (u). Voornaame luiden hebben den Kronykschryver MELIS STOKKE, die zyn Werk, onder de Regeeringe van Graave Floris den V, begon samen te stellen (v), ernstelyk verzekerd, dat Wolferd van Borselen en Jan van Renesse ook kennis van den aanslag tegen den Graave gehad hebben: in welken, Heer Wolferd zig zelfs diep hadt laten inwikkelen (w): en zulks, niettegenstaande hy en zyne Broeders, op den eer-
sten

(s) MELIS STOKKE in Floris V. bl. 117.

(t) Zie hier voor II. Deel, bl. 167, 170.

(u) MELIS STOKKE in Floris V. bl. 116, 117, 122, 132. 134.

(v) Zie de Opdragt.

(w) Zie hem in Floris V. bl. 118. in Jan. I. bl. 139. in Jan. II. bl. 177.

FLORIS V. sten van Bloemaand deezes jaars 1296, nog een plegtig Verbond met den Graave aangingen (ww). Renesse was de eenigste onder de genoemde Edelen, die 't Verbond met Frankryk bezegeld hadt. Alle de anderen hebben zig daarom te ligter gereed konnen toonen, om den toelag van Heere Jan van Kuik, te begunstigen.

Oorzaaken van hun misnoegen. Niet eenerlei waren egter de redenen, die deeze Edelen hadden, om op den Graave misnoegd te zyn. Jan, Neef van Gerard van Velzen, was, om eenen manslag, aan eenen, met wien hy verzoend was, begaan, volgens een Vonnis des Graaven, te Leiden, onthalsd. En hierin meende Gerard reden van misnoegen tegen den Graave te konnen vinden (x): waarby, zo anders 't gemeen gevoelen grond heeft, nog kwam, dat de Graaf, die waarlyk genegen tot de Vrouwen was (y), Velzens Huisvrouw, eene Dogter van Herman van Woerden, schandelyk verkracht hadt (3): 't welk Velzen, zo 't gebeurd is, met

(ww) *MARRIS Charterb. I. Deel, bl. 570.*

(x) *Spiegel Historiaal Cap. XLV. bl. 203.*

(y) *BEKA in Joann. II p. 98.*

(3) Wydlustig is de gegrontheid van dit gemeen gevoelen door anderen onderzocht. 't Stuk der Verkratinge wordt den Graave duidelyk te last gelegd, in eenige oude Rymen, geschreeven op het laatste Blad, na het slot van een oud Handschrift der *Rymkronyke van MELIS STORKE*, welk nog in wezen is. Zy vangen dus aan:

Al dede Gherrydt van Belsen quaet
 Dat quam alleen bi sulker daet
 Dat syn wyf was jamerlike verkracht
 Daer toe dede de Graave syn macht enz.

Doch men is niet verzekerd, dat deeze Rymen, door *Stoke* of iemand zyner Tydgenooten, geschreeven zyn. Een ander Tydgenoot van Graave Floris geeft te kennen,

met meer regt, tegen den Graave ontfleeken FLORIS I
moest. Gysbrecht van Amstel hadt verschei- V.
den' jaaren in 's Graaven gevangenis gesele-
ten. Aan Herman van Woerden was, door
's Graaven toedoen, 't Land ontzeid (z). Bei-
de waren zy, niet dan op harde' voorwaarden,
met hem verzoend. En schoon zy, zo wel
als Velzen, die met Floris opgevoed was (a),
tot 's Graaven Raaden verheeven waren, en,
naar 't gebruik dier tyden, 's Graaven Klee-
deren droegen; scheen de nieuwe gunst de
gedagtenis van 't oude leed niet te hebben
konnen uitwischen. Heusden was, meent
men, op den Graave gebeeten, om dat dee-
ze zyne Dogter geschonden, of tot eene By-
zit misbruikt hadt (b). Doch hiervan is my
weinig blyk voorgekomen. Wy hebben reeds
gezien (c), dat Heusden, zo wel als Kuik, zig,
in 't jaar 1287, als Borg voor Herman van
Woerden, verbonden hadt: waaruit, ten min-
sten, blykt, dat deeze drie gemeenzaame Vrien-
den waren. Of de andere Edelen eenige byzon-
dere redenen van misnoegen tegen den Graa-
ve gehad hebben, en welken dezelve geweest
zyn, vindt men, myns weetens, nergens aan-
ge-

(z) Spiegel Historiaal Cap. XLV. bl. 203.

(a) MELIS STOKÉ in Floris V. bl. 117.

(b) Zie SCRIVER. Oud Batav. bl. 278.

(c) Hier voor, bl. 42.

nen, dat 'er een gerugt liep, dat men den Graaf van
kant geholpen hadt, om dat by de Vrouw van eenen zyner
Baroenen verkragt hadt. Spiegel Historiaal Cap. XLIII.
bl. 202. Meer vindt men 'er niet van, by de oudste Schry-
vers. 't Geval blyft derhalve twyfelagtig; schoon 't niet
ongelooflyk moet gehouden worden. Van zulke euveldaa-
den der Vorsten wordt zelden, in de Schriften hunner
Tydgenooten, gerugt gemaakt.

FLORIS V. getekend. Alleenlyk mag men vermoeden; dat de ballingschap van Borselen, en de gevangenis van Renesse hun beiden nog in den krop gesteken hebben. Ook hebben wy te vooren (*d*) reeds gezien, dat de Zeeuwsche Edelen, nog uit andere oorzaken, misnoegen over de Graaflyke Regeering hadden opgevat.

Of Graaf Floris veertig Huisluiden edel verklaard heeft. Zo men slaat maaken mag, op het getuigenis eens Schryvers, die vyftig jaaren na Graave Floris gebloeid heeft, en verhaalt, dat de Graaf, omtrent deezen tyd, veertig van de rykste Huisluiden edel verklaard hadt (*e*); zou men mogen agten, dat de oudste Edelen, in 't algemeen, hierom, tegen den Graave, verbitterd geworden waren. De zaak zelve, het veradelen, naamlyk, van Huisluiden, heeft geene onwaarschynlykheid. Zelfs verschaffen 'er 's Lands Gedenkschriften, in laater tyden, een duidelyk voorbeeld van (*f*). Doch dat 'er, ten tyde van Graave Floris, iets diergelyks gebeurd zyn zou, wordt door niemand der Tydgenooten verhaald. Een Engelsch Schryver, die, in den aanvang der veertiende eeuw, bloeide, meldt nog eene andere oorzaak van het misnoegen der Hollandische Edelen (*g*). De Graaf hadt, meent hy, voor, zynen natuurlyken Zoon, tot zynen Erfgenaam en Opvolger, te verklaaren: 't welk de Edelen niet gedoogen wilden. Dit, schoon 'er, by niemant anders, een woord van gerept is, kon egter, ten dien tyde, met veel schyn

(*d*) Hier voor, *bl.* 47.

(*e*) Ongen. Klerk *bl.* 162.

(*f*) Brief van 1422 by MATTHÆUS de Nobilit. *Livr.* I. *Cap.* XXXII. *p.* 135.

(*g*) N. TRIVET. *ad anthon* 1296. *p.* 287.

schyn, worden verspreid, en werdt, veelligt, FLORIS V.
 van sommigen geloofd. Graaf Floris kon ge-
 agt worden, zo zeer gebeeten te zyn op den
 Engelschen Koning, dat hy zynen wettigen
 Zoon, die met dien Vorst zo goed als ver-
 maagschapt, immers geheel in zyne magt,
 en nog jong van jaaren was, 's Vaders Erfenis
 misgunde, op dat Eduard en de Engelichen
 hier geen' voet in 't Land mogten krygen.
 Men wist, daarenboven, dat Floris zynen na-
 tuurlyken Zoon, *Witte van Haamstede*, dien
 hem, zegt men (*h*), de Dogter des Heeren
 van Heusden gebaard hadt, zeer genegen was
 (*i*). En uit eenen Brief van Koning Eduard,
 omtrent deezen tyd, aan Keizer Adolf ge-
 schreeven (*k*), blykt, dat hy bedugt was, of
 wel bedugt schynen wilde, dat Floris zyn
 Graaffchap aan iemand vreemds mogt opdraa-
 gen. Doch hoe veel schyns dit ook hebben
 mogt; naardien 'er onze Schryvers van zwy-
 gen, is 'er geen staat op te maaken. In En-
 geland, hadt men reden, om de waare oor-
 zaaken van 's Graaven ongeluk bedekt te
 houden.

Jan van Kuik, 't geheim van zynen aanslag XIX.
 aan eenige Edelen vertrouwd hebbende, dag- Byeen-
 vaardde de voornaamsten, te Bergen op Zoom, komst der
 om middelen te beraamen, tot de uitvoering, Edelen te
 Men wendde voor, dat de Byeenkomst aan- Bergen
 gelegd was, om eenen manslag te verzoenen. opZoom.
 Velzen, Heusden, en buiten twyfel ook Am-
 stel

(*h*) SCRIVERIUS Oud Batavien, bl. 276.

(*i*) Handy. van Jan I. van 1290, by BOXHORN op REICERSB.
 II. Deel, bl. 104.

(*k*) Act. Ptbl. Angl. Tom. I. P. III. p. 160.

FLORIS
V.

stel en Woerden verscheenen hier. Kuik voerde 't hooge woord. Sommigen waren bedugt, dat de Edelen alleen onmagtig zouden zyn, om 't ondernomen werk uit te voeren, en dat zy, den Graave iets args brouwende, zig den haat van Jongkheer Jan op den hals haalen zouden. Doch Kuik verzekerde hun van den bystand van *Jan den II.*, Hertog van Brabant, van Graave Guy van Vlaanderen, die beide zyne Leenheeren waren (*l*), en bovenal ook van Koning Eduard van Engeland. Ook stondt hy 'er voor in, dat Jongkheer Jan immer wraak oefenen zou, over 't gene zy, tegen zynen Vader, zouden ondernomen hebben. De Edelen, op deeze verzekeringen gerust, verbonden zig (*m*), door een behoorlyk getekend en bezegeld Schrift (*n*), aan elkanderen.

Dat zy zig, op de ondersteuning van Koning Eduard en Graave Guy, verlaaten mogen, is ligtelyk te bevroeden. Hertog Jan was, veelligt, gestoord op Graave Floris, om dat deeze 's Hertogs Vader, Jan den I. voor eenige jaaren, te Biervliet, in zyne plaats, in 's Graaven van Vlaanderens hegtenis, hadt laten zitten (*o*). Doch wat hiervan zyn moge, dat hy deel aan den aanslag tegen Graave Floris gehad heeft, blykt uit egte Stukken (*p*), van welken wy, in 't volgende Boek, nader spreken moeten.

Tweede-
Byeen-
komst, te
Kame-
ryk.

Eenigen tyd hierna, kwamen de Edelen, om nader afspraak te maaken, nog eens te Kamerik.

(*l*) *Vide Act. Publ. Angl. Tom. I. P. III. p. 163, 172.*

(*m*) MELIS STOKES in Floris V. bl. 117.

(*n*) Spiegel Historias Cap. XLV. bl. 204.

(*o*) Hier voor, bl. 50.

(*p*) *Vide Thésaur. MARTEN. & DURAND. Tom. I. c. 1312.*

meryk byeen. Hier was, tegen den aanvang ^{FLORIS} des jaars 1296, eene Byeenkomst aangelegd, ^{V.} in welken, ten overstaan van twee Paufelyke Legaaten, over een Bestand tuschen Frankryk en Engeland, moest gehandeld worden (g). 't Schynt, dat 'er, omtrent deezen zelfden tyd, ook eene Onderhandeling tuschen Koning Eduard en Graave Floris op het tapyt was (r), die nogtans geen' voortgang hadt. Ook vindt men, dat Eduard, onder andere Heeren, Graaf Floris benoemd heeft, om, uit zynen naam, te Kameryk, over 't Bestand te handelen (s). Doch dat de Graaf daar verscheenen is, blykt nergens. De Heer van Kuik en de misnoegde Edelen hadden zig derwaards be-
 geven. En hier werdt, ten overstaan van An- ^{Bestuit} toni, Biscshop van Durham, van wege Ko- ^{om Graaf} ning Eduard, en van de Gemagtigden des Her- ^{Floris te} togs van Brabant en des Graaven van Vlaan- ^{vervoe-} deren (t) beslooten „ dat men Graaf Floris „ zou zoeken te ligten, en naar Engeland o- „ ver te voeren, alwaar men hem, zyn lee- „ ven lang, gevangen houden zou, en on- „ dertusfchen 't Graaflyk bewind aan zynen „ Zoon Jan opdraagen (u).” Men ziet, hieruit, dat Koning Eduard niet schynt toegelegd te hebben, om den Graaf te doen van kant hel- pen; schoon men 'er hem terstond al van ver- dacht hielt (v). De misnoegde Edelen zelven hadden, volgens het getuigenis van Tydge-

1007

(g) Act. Publ. Angl. Tom. I. P. III. p. 154.

(r) Act. Publ. Angl. Tom. I. P. III. p. 155.

(s) Act. Publ. Angl. Tom. I. P. III. p. 155.

(t) MELIS STORE in Floris V. bl. 118. in Jan I. bl. 152.

(u) BERA in Joann. II. p. 98.

(v) Spiegel Historiaal Cap. XLIII. bl. 202.

FLORIS nooten, in 't eerst, ook niet voor, den Graa-
V. ve van 't leeven te berooven (w).

Jan van Om aan den flinkfchen toeleg eenen glimp
Kuik zegt van Regt te geeven, vondt men goed, dat
Graave de Heer van Kuik, als Leenman van Brabant,
Floris Graave Floris den Oorlog verklaaren zou: ge-
den Oor- lyk geschiedde. De Graaf kreeg 'er kennis
log aan. van, door eenen Brief, dien Kuik hem, met
eenen Paap, toezondt. De Brief hielt in,
„ dat de Graaf zig niet verongelykt moest
„ agten, indien hem, in lighaam of eere,
„ eenige schade toekwam van de raadpleegin-
„ gen, die Kuik met eenige Heeren hielt.
„ Hy wilde zig, deswege, altyd tegen hem,
„ verdedigen.” De Graaf, niet kwaads van
zyne Edelen vermoedende, lagchte hertelyk
over de koonheid des Heeren van Kuik, zig
verzekerende, dat 'er niemant in Holland bly-
ven zou, zo hy, door Kuik, verjaagd moest
worden (x). Doch Kuiks aanslag was beter
belegd, en de jongste ramp den ongelukki-
gen Graave nader dan hy waande.

XX. In den Zoen, in 't jaar 1285, tusfchen
Gelegen- Graave Floris en Gysbrecht van Amstel ge-
heid tot getroffen, was bedongen, dat Amstel de Maa-
het ge- gen der gesneuvelden, geduurende de voori-
vangen ge onlusten, met zig verzoenen zou (y). Dit
neemen was nog niet, of nog niet behoorlyk geschied.
van Graa- De Maagen der gesneuvelde Heeren van Zui-
ve Floris. len waren nog onbevredigd. Graaf Floris
hadt, terstond na dat hy van Parys te rug ge-
keerd

(w) WILHELM. PROCURAT *ad annum* 1296. p. 537.

(x) MELIS STOKER *in* Floris V. bl. 118.

(y) Zie hier voor, Bl. 40.

keerd was, zyn werk reeds gemaakt, om FLORIS V. deze bevrediging te bevorderen (z). In den Zomer des jaars 1296, verzogt hy de onbevredigden, nogmaals, ten zelfden einde, te Utrecht te komen, daar hy de laatste hand aan de Verzoening dagt te leggen. Doch deeze tyd en plaats was bestemd, om den Graaf te ligten en te vervoeren. In Holland, alwaar de Graaf vele Edelen en waarschynlyk alle de Steden op zyne hand hadt, zou zulks bezwaarlyk hebben kunnen geschieden. In 't Stigt, viel 't ligter te doen. Bischoep Jan van Zierik, kort te vooren, door Pauselyken last, naar het Bisdom van Toul, verplaatst zynde, was opgevolgd, door *Willem*, Zoon van Wouter den V, Heere van Mechelen (a), die den Hollanderen een kwaad hert toedroeg (b), en den misnoegden Edelen, veelligt, gelegenheid verschaft hadt, om hunnen aanslag uit te voeren. De Graaf zig, zonder iet kwaads te vermoeden, naar Utrecht begeven hebbende, verzoende de oude veede. Amstel en Woerden moesten aan die van Zuilen vyfhonderd ponden betalen (c). Doch, op dat dit hun niet te zeer drukken mogt, schoot 'er de Graaf zelf vierhonderd ponden van op (d): 't welk hun, zo 't uiterlyk scheen, veel genoeg gaf; doch geene verandering in hunnen toelag maakte.

De Graaf was niet alleen van Amstel en Woerden, wien deeze Zoen, in persoon, be-
 trof, Floris houdt een Maal-

(z) MELIS STOKER in Floris V. bl. 115.

(a) BERA in Wilhelm. II. p. 101.

(b) MELIS STOKER in Jan I. bl. 137.

(c) MELIS STOKER bl. 120.

(d) Spiegel Historiaal Cap. XLIV. bl. 202.

FLORIS trof, en van Velzen, die te vooren Amstels Borg
 V. gebleeven was (e), verzeld; maar verscheiden
 tyd met anderen, die van den aanslag wisten, hadden
 de ver- zig in en naby Utrecht vervoegd, wagtende op
 bonden' gelegenheid. Na het treffen van den Zoen,
 Edelen. hieldt de Graaf eene vrolyke middagmaaltyd
 met zyn Gezelschap, gezeten tusschen Amstel
 en Woerden, die vast zwanger gingen van den
 te toeleg, welke nu op 't punt was van uitgevoerd
 te worden. Sommigen verhaalen, dat, even
 voor de maaltyd, eene schamele Vrouw den
 Graave van den aanslag op zynen Persoon ken-
 nis gaf, met een Briefje van deezen inhoud:
 „Konings Zoon, doorlugte Prins, gedenk aan
 „de voorzegging des Psalmdigters, *de man*
 „*myns vredes, op wien ik vertrouwd, die myn*
 „*brood at, heeft zig grootelyks tegen my verhee-*
 „*ven (f).*” 't Welk, zo 't gebeurd zy, niet
 voor eene Hemelsche ontdekking behoeft ge-
 houden te worden, gelyk van eenigen geschiedt:
 alzo 'er onder de Edelen waren, onvoorzigtig
 genoeg, om zig 't geheim van den aanslag, zelfs
 tegen hunne Dienaars, te laten ontvallen (g).
 Ondertusschen, zou de Graaf deeze waarschu-
 wing losfelyk in den wind geslaagen hebben.
 Toen men elkanderen met spyze en drank
 wel getoefd hadt, begaf hy zig ter rust, en
 elk ging zyns wegs. Deezen tyd namen de
 Eedverwanten waar, om, buiten de Stad,
 alles, tot het ligten des Graaven, te bestel-
 len (h). Men hadt eenig Volk in de Wape-
 nen

(e) Zie hier voor, *Bl.* 31.(f) *BERA in Joann. II. p.* 98.(g) *MELIS STORKE, bl.* 118(h) *MELIS STORKE, bl.* 120, 121.

ned gebragt, die, onkundig van den aanslag, ^{FLORIS} in drie hinderlaagen, ééne langs den Vegt-^{V.}froom, en twee Landwaards in, gelegd werden. Eenige Edelen hadden 'er 't bevel over (*i*). Amstel was binnen Utrecht gebleeven. En onderrigt zynde, dat alles gereed was, wekte hy den Graaf, en verzogt hem de Vogeljagt, met andere Edelen, te willen bywoonen. Floris was terstond vaardig; en Amstel bevolen hebbende vooruit te ryden, beloofde hy hem op de hiel en te zullen volgen. In 't afscheid neemen, bragt hem de Graaf, een' vollen Berkemeijer toe, *Sint Geerten minne* genoemd (*k*), waarop Amstel bescheid deedt (*l*).

De Graaf, ylende naar de Jagt, die alleen om hem te vangen aangelegd was, reedt, van twee Jongelingen, *Jan*, Zoon van Jan van Avenes, Graave van Henegouwen, en *Gerard*, *Jongkheer van Voorne*, en van weinige Knegten verzeld, ter Stad uit. Zyn Gezin moest hem volgen, zo dra de Paarden gezadeld waren (*m*). Een half uur gaans omrent van Utrecht (*n*), naar den Vegtkant, gekomen, ontdekt hy Herman van Woerden, van verre, dien hy te gemoet rydt, om hem te vraagen, waar de Vogeljagt gehouden werdt. Woerden, Amstel, Velzen en eene menigte anderen, toen uit de hinderlaage te voorschyn komende, gingen los op den Graave: die, nog zonder agterdogt, hen beleefdelyk groette.

(*i*) Spiegel Historiaal Cap. XLIV. bl. 202.

(*k*) Zie hier voor I. Deel, bl. 345. en MATTHÆI Fundat. & Fata Eccl. p. 177.

(*l*) MELIS STORKE, bl. 121, 122.

(*m*) MELIS STORKE bl. 122.

(*n*) BEKA in JOHANN. II. p. 99.

FLORIS te. Woerden greep terstond 's Graaven Paard
 V. by den toom, en beet hem toe: *Uit hebben,*
 wordt ge- *Meester, uwe hooge sprongen. Gy zult ons niet*
 vangen, *langer ringelooren. Of 't u lief zy of leed, gy*
zyt onze gevangen. Midlerwyl, rukte Arend
 van Benskoop den Graave de Sperwer van de
 hand. Floris, die nog waande, dat men met
 hem jekte (o), werdt eerst uit den droom
 geholpen, door Woerden, die hem met een
 straf gelaat zwoer, *dat hy Holland nimmer weer*
zien zou (p). De Graaf, eindelyk bemerkende,
 wat men met hem voorhadt, sloeg de hand
 aan zyn zwaard, om zig te verweeren. Doch
 Velzen hadt het zyne reeds uit de schede,
 dreigende den Graave den kop te klooven, zo
 hy 't geweer uittoog. Eén van 's Graaven
 Dienaars, toen tuschen beide rydende, werdt,
 zo wel als zyn Paard, zwaarlyk gewond. De
 jonge Heeren, Avenues en Voorne, ziende
 hoe 't hier geschaapen stondt, renden spoors-
 flags naar Utrecht te rug: alwaar de tyding,
 die zy bragten, onder 's Graaven Vyanden,
 vreugde, onder zyne Vrienden, verslaagen-
 heid veroorzaakte. De Heer van Arkel nam
 deeze Jongelingen terstond in zyne bescher-
 ming, hen voerende eerst naar zyn Slot, te
 Gorinchem, en kort daaraan, naar Dordrecht.
 en naar 't De Edelen, den Graave gevangen geno-
 Muider- men hebbende, bragten hem, in alleryl, naar
 Slot ge- 't Slot *Kroonenburg (q)*, aan den Vegtstroom
 bragt. gelegen, en den Heere van Amstel toebe-
 hoorende (r). Hier eene korte wyle vertoefd
 heb-

(o) MELIS STOEK, *bl.* 122.(p) Spiegel Historiaal *Cap.* XLIV. *bl.* 203.(q) WILHELM. PROCURAT. *ad anrum* 1296, *p.* 536.(r) *Id.* *p.* 540.

hebbende, trokken zy met hem voort naar FLORIS V. het Slot te *Muiden*, welk hy zelf hadt doen stigten, of verbeteren (s). Dit Slot, dat nog in wezen is, staat, insgelyks, aan de Vegt, niet verre van de *Zuiderzee*. Men schynt den Graave derwaards gebragt te hebben, om dat hier de naaste en bekwaamste gelegenheid was, om hem te schepe naar Engeland te vervoeren. 't Was in den nademiddag of tegen den avond van den drieentwintigsten van Zomermaand des jaars 1296 (t), toen Floris in dit Slot gebragt werd, alwaar hy vier droevige nagten sleet. Woerden wordt, boven anderen, beschuldigd, dat hy den Graave hier veel ongemaks deedt lyden (u).

't Gerugt van 's Graaven gevangenis vloog XXI. vast, als een bliksem, 't gantsche Land door, De Hol- en trof de Edelen, die 't met hem hielden, landers maar inzonderheid de Gemeente, in de Ste- en West- den en ten platten Lande, met eenen diepen friezen schrik: die terstond gevolgd werd van eene omringen sterke begeerte om hem te verlossen. In Ken- het Mui- nemerland en Waterland, en vooral in West- der Slot. friesland, was elk op de been en in optogt naar 't Muider slot. Men bemande, in alleryl, eenige Vaartuigen, die, de *Zuiderzee* langstevenende, omtrent het Slot bleeven kruisen (v). Waarschynlyk, is dit reeds op den eersten of uiterlyk op den tweeden dag na 's Graaven gevangenis geschied: en dan kan men de

(s) MELIS STOKE, bl. 123.

(t) MELIS STOKE, bl. 123.

(u) Spiegel Historiaal Cap. XLVI. bl. 203, 204.

(v) MELIS STOKE, bl. 124. Spiegel Historiaal Cap. XLV. bl. 205.

FLORIS
V.

de reden begrypen, waarom de Edelen hem niet terstond te water vervoerd hebben. Al de dienst, dien deeze woefte menigte deedt, was, dat zy 't vervoeren des Graaven belette. 't Slot te beleggen of te bestormen stondt in haare magt niet. Ook waren ten minste de Kennemers en Waterlanders zonder Opperhoofd (w). Over de Friezen, schynt *Klaas de Grebber*, een Westfriesch Edelman in 's Graaven dienst, eenig bevel gevoerd te hebben (x).

De Edelen, op 't Slot, vonden zig, ondertusfchen, in geene kleine verlegenheid. Zy zagen de menigte der Hollanderen, te water en te lande, vast aangroeijen, en 't Slot van verre omfingelen. Onderling geraadpleegd hebbende, beslooten zy, den Graave eenen Brief te doen schryven, waarby hy 't volk beval af te trekken, en hoop gaf, dat hy haast in vryheid gesteld zou worden. Doch toen zy zagen, dat deeze list geene uitwerking deedt, alzo de domsten ligtelyk bevroeden konden, dat de Brief den Graave afgedrongen was (y), vonden zy raadzaam, 't Slot te verlaten, en Floris, was 't niet te water naar Engeland, ten minste te lande naar Brabant of Vlaanderen, te vervoeren (z). Uit welk besluit, men afneemen kan, dat de Edelen nog niet voorgenomen hadden, den Graave van 't leeven te berooven.

De Graaf
wordt
van 't
Muider-

Op den vyfden dag dan van zyne gevangenis, zet men hem, bekleed met eenen graau-

(w) MELIS STOKER bl. 124.

(x) Spiegel Historiaal Cap. XLVI. bl. 205.

(y) MELIS STOKER bl. 124, 125.

(z) WILHELM. PROCURAT. ad annum 1296. p. 537.

graauwen rok, om onbekender te zyn, te paar- FLORIS
 de; terwyl hem de mond met een' handschoen V.
 gestopt, de voeten onder 't Paard vast gebonden Slot, den
 worden (a). Sommigen schryven, dat hem de weg op,
 vingers opgespleeten waren, om hem 't gebruik naar
 van toom en geweer te beletten (b). Doch Naarden
 S T O K E, die, uit den mond van een' Oogge- gevoerd.
 ruige, gehoord hadt, hoe men den Graaf hadt be-
 handeld (c), maakt hier van geen gewag. Het
 Volk, dat zig, veelligt uit vreeze van beschoo-
 ten te worden, niet digt onder 't Slot schynt be-
 geven te hebben, hieldt ondertuschen de toe-
 gangen van verre geslooten (d): en lag, hier en
 daar, in 't Kooren, verschoolen: welk laatste
 men van de Naarders in 't byzonder gemeld
 vindt (e). De Edelen, weetende dat de gemeene
 wegen bezet waren, toogen, langs eenen om-
 weg en door moerasen (f), naar Naarden, en
 waren naauwlyks half weg, by *Muiderberg* (g),
 gekomen, of *Velzen*, op kondschap, voor uit
 gereeden, kreeg de Naarders in 't oog. Hy
 vroeg hun, *wat zy zогten? Dat gy brengt, onzen*
Graaf, was het antwoord. *Velzen* daarop, hun
 den rug toewendende, keert spoorslags weder-
 om naar het overige Gezelschap, welk met den
 Graave volgde. En naauwlyks hadt hy, met
 weinige woorden, van de laage der Naarderen
 kennis gegeven (h), of de Edelen schynen,
 een-

(a) MELIS STOKÉ, *bl.* 125.(b) Spiegel Historiaal, *Cap.* XLVI. *bl.* 205.(c) *Bl.* 125.(d) Spiegel Historiaal, *Cap.* XLVI. *bl.* 205.(e) MELIS STOKÉ, *bl.* 125.(f) BEKA, in *Joann.* II. *p.* 99.(g) Brief van Willem III. by MATTHEUS Anal. *Tom.* III. *p.* 501.(h) MELIS STOKÉ, *bl.* 125.

FLORIS V. eenpaarig, de dood des Graaven onvermydelyk gehouden te hebben. Zig tegen de Naarders, die terstond hulp gekreegen zouden hebben, met geweld, te verzetten, was niet doenlyk. En zo zy 't ondernomen hadden, was de uitslag, op zyn best, onzeker en gevaarlyk. De Graaf in 't leven te laten, en de vlugt te neemen, moest hun, na dat zy hem dus mishandeld hadden, naderhand gewislyk zuur opbreeken.

En by Muiderberg vermoord.

Velzen dan, terwyl hem, zo wel als den anderen, waarschylyk, diergelyke gedagten schielyk door den geest zweeven, trekt, uit eigen' beweging, of volgens sommigen, door Woerden aangezet (*i*), zyn zwaard, en heft het, met beide de handen, om hoog, om 'er den Graave 't hoofd mede te klooven. Doch terwyl 's Graaven Paard, door deeze beweging, verschrikt, ter zyde uit, in een' sloot springt, treft de slag zyne samengebonden' handen, die beide afgehouden werden (*k*). Velzen, toen van 't Paard stygende, gaf den Graave, in 't water, nog eenige wonden. De anderen schooten ook toe, en de rampzalige Floris werdt, door ruim twintig wonden, van 't leeven beroofd. De Naarders, of, volgens anderen, de Friezen, ondertusfchen genaderd, vonden den Graave reeds vermoord (*l*); hoewel sommigen verhalen, dat zy hem nog enkele woorden hebben hooren uiten (*m*). Twee Knegten, die nog aan 't woeden waren tegen den Graave, toen de Naarders of Friezen aankwamen, moesten 't met de dood bekoopen. Velzen liep gelyk

ge-

(*i*) Spiegel Historiaal, Cap. XLVII. bl. 206.

(*k*) Spiegel Historiaal, Cap. XLVII. bl. 206.

(*l*) MELIS STORKE, bl. 125. Spiegel Histor. Cap. XLVII. bl. 206.

(*m*) BEKA. in Joann. II. p. 99.

Moord van GRAAVE FLORIS DEN VYFDEN.

gevaar, alzo hem zyn Paard ontkloopen was: FLORIS V.
 doch hy sprong op het Paard van eenen zyner Dienaaren, en raakte met eene wonde vry. Velzen
 Hy begaf zig naar het Slot Kroonenburg, alwaar hy zig veilig waande (n). De andere vlugt naar
 Edelen waren al vroeger ontvlugt. Woerden Kroonen-
 verliet deeze Landen (o), en is er, zo ver men burg.
 weet, nimmer wederom binnen gekomen.
 Men wil, dat Amstel, met de zynen, eerlang,
 naar Pruissen geweeken zynde, omtrent El-
 bing, een Steedje, *Holland* genoemd, heeft
 gestigt of helpen bevolken (p). Doch hier
 voor is, behalve de oude overlevering, wei-
 nig grond. Anderen melden, dat hy, die reeds
 hoog bejaard was, eenigen tyd, door buiten-
 landische Vrienden, onderhouden geweest
 zynde (q), omtrent den jaare 1300, we-
 derom herwaards gekeerd; doch toen, zyne
 Stad Amstelredam, met houten bruggen en
 toorens, versterkt hebbende, door de Haar-
 lemmers en Waterlanders, overvallen en ver-
 dreeven is: waarna de nieuwe toorens en
 bruggen, door 't vuur, vernield werden (r).
 Doch hoe Gysbrecht wederom aan zo veel be-
 winds over Amstelredam, welks Heerlykheid
 aan Jan Persyn, en naderhand aan Graave Floris
 was opgedraagen, geraakt ware, meldt niemant.
 'sGraaven Lyk werdt terstondt uit het water ge-
 haald, gebalsemd en eerst naar Alkmaar ge-
 bragt; doch sedert te Rynsburg begraven (s).

Het

(n) MELIS STOKK, *bl.* 125, 126, 127. Spiegel Historiaal
Cap. XI. VII. *bl.* 206.

(o) MELIS STOKK, *bl.* 127.

(p) Zie DOMSELAAR, *Amstelr. bl.* 256, 260.

(q) BEKA, *in Journ.* II. *p.* 99.

(r) BEKA, *in Wilhelm.* II. *p.* 102.

(s) NIELIS STOKK *in Floris V. bl.* 116. *in Jan I. bl.* 146.

FLORIS
V.

Het Ingewand bleef egter te Alkmaar, in eene Kiste, die aldaar nog te zien is. Te Muiderberg, alwaar hy vermoord was, werdt, in den jaare 1324, door Willem den III, Graave van Holland, eene Kapel gelligt, om zyne ziel, aldaar, ten goede te doen gedenken (t). Ook schikte men vyfentwintig pond, om te Alkmaar, zielmisen voor hem te doen; welke stigting, door Willem den VI, in 't jaar 1414, naar den Haage werdt overgebracht (u). De ongelukkige dood van Graave Floris was op den zevenentwintigsten (v), of, volgens anderen, op den agtentwintigsten (w) van Zomermaand des jaars 1296, voorgevallen. De eerstgemelde dag is, agt ik, de regie.

Dusdanig was het einde van Floris den V. Graave van Holland, die alle zyne Voorzaaten, in magt en aanzien, verre te boven ging. Hy is de eerste der Hollandische Graaven, die zig, sedert zyn Huwelyk met Beatrix, of veellicht eerst, sedert de hulde, volgens sommigen, omtrent den jaare 1289, aan den Graave van Vlaanderen gedaan (x), in zyne open Brieven, *Graaf van Zeeland* genoemd heeft. Ook nam hy, na de onderwerping der Friezen van den jaare 1288, den naam aan van *Heere van Friesland* (4). Hy verkreeg de

Op-

(t) *Fide Fundat. Sacrar. Aedium in MATTH. Anal. T. III. p. 502.*

(u) *Zie DE RIEMER, Besch. van 's Gravenh. I. Deel, V. Hoofst. bl. 207.*

(v) *BEKA. in Joann. II. p. 99.*

(w) *Goudsche Chron. bl. 74.*

(x) *Zie hier voor, bl. 50.*

(4) *By BOXHORN, op REIGERSB. II. Deel, bl. 96 en I. Deel, bl. 301. vindt men Brieven van de jaaren 1289 en 1290, ten behoeve van Zierikzee en Schouwen ge-*

ge-

Oppermagt over de Landen van Amstel en FLORIS Woerden, welker beheering, sedert, ook aan V. de Graaflykheid van Holland kwam. Doch gelukkiger zou hy geweest zyn, hadt hy zig niet te diep ingewikkeld met Vorsten, die hem te verre in magt en rykdom overtroffen. De gunst der goede Gemeente, welke hy, door het schenken van wydlufltige Voorregten, meer nog dan zyne Voorzaaten, hadt weeten te winnen, hieldt hem lang staande, régen de afgunst veeler Edelen, die, daarenboven, uit byzondere oorzaaken, op hem gebeeten, hem in 't ongeluk stortten, in welk hy omkwam. Men schryft hem de Stigting toe van het Lusthuis *Vogelenzang*, in de Duinen, een groot uur gaans Zuidwestwaards van Haarlem, gelegen. Ook heeft hy het Hof in den Haage, door zynen Vader aangevangen, verder voltrokken. In deeze Lustplaatsen, plag hy zig met de Jufferschap, ook met de Jagt en andere Ridderlyke oefeningen te vermaaken (y). Nog geene drie Dood van maanden voor zynen dood, op den vyfden de Graa- van Grasmaand, was zyne Gemaalin Beatrix vinne Beatrix. over-

(y) BEKA, in Joann. II. p. 98.

geven, in welken Floris de V. zig nog enkelyk *Graaf van Holland* noemt. By BALEN (*Dordrecht* bl. 438.) noemt hy zig nog zo in eenen Brief van den jaare 1290. Doch in en na 't jaar 1292, schryft hy zig, gemeentlyk, *Graaf van Holland en Zeeland en Heer van Friesland*. Zie zyne Brieven, by BALEN *Dordrecht* bl. 438, 439. by MATTHEUS ad *Anonym. Ultraj.* p. III, en by anderen. Ik vermoed hierom, dat men, in eenen Brief van den jaare 1272, (by BOXHORN, *Theatr. Urb. Hollandie* p. 270.) Graaf Floris den V, ten onregte, *Graaf van Zeeland* genoemd vindt.

JAN I. overleeden. Zy werdt ook te Rynsburg begraven: doch bleef, om haare heufche vriendlykheid en gemeenzaamheid, by de Landzaaten, lang in gezegende gedagtenis (z).

XXII. De dood van Graave Floris was oorzaak van veele verwarringen, hier te lande. Hy hadt geene andere wettige Erfgenaamen nagelaaten dan zynen eenigen Zoon, Jan, die zig, verre van de hand, in Engeland bevondt. De Edelen en Steden waren wel eenpaarig genegen, om hem voor Graave te erkennen. Doch alzo hy ten hoogften vyftien jaaren baalen kon, was 't vooral in deezen haghelyken toestand, noodzaakelyk, dat de klem der Regeeringe in handen van eenen bekwaamen Voogd gesteld werdt. Doch wien men hier toe verkiezen moest, werdt van allen niet eveneens begreepen. De Edelen waren, voornaamlyk, in twee Partyfchappen verdeeld. Eenigen hadden deel aan den aanflag tegen Graave Floris gehad, en werden, van de anderen, als *Moorders* en *Verraaders* aangemerkt, Wolfert van Borfelen was, na de vlugt der anderen, de voornaamste van deezen ahang, schoon hy 'er niet openlyk voor uitkwam. *Dirk, Graaf van Kleeve*, die, kort na 's Graaven dood, herwaards kwam, gedroeg zig ook, heimelyk, als een begunstiger der verbonden' Edelen. Beide deeze Heeren waren volkomen in de Engelsche belangen. Ook zогten zy beide Jongkheer Jan als Graaf te doen erkennen. Doch elk van hun poogde het bewind der Regeeringe, als Voogd, aan
zig

(z) MELIS STOKER in Floris V. bl. 115.

zig te trekken. Eenige andere Edelen, en JAN L. zullen, onder anderen, die het Verbond met Frankryk bezegeld hadden, en in de laatste maatregels van Graave Floris getreden waren, wilden, daarentegen, de Voogdyschap aan Jan van Avenes, Graave van Henegouwen, opgedraagen hebben. Hy was een volle Neef van Graave Floris, zynde uit zyne Moeye, Vrouwe Aleid, gebooren. Des scheen hy nader dan iemand tot de Voogdyschap gerechtigd te zyn. De voornaamsten, die den Graaf van Henegouwen tot Voogd begeerden, waren Jan van Arkel en Henrik van de Lek. De Stad Dordrecht was 't ook met hen eens.

In deeze Stad, waren zy en veele anderen, Maatre- op den derden dag na 's Graaven gevangenis, gels van byeen gekomen, en hadden van dit zonder- eenige ling voorval, door Brieven, aan Keizer A- Edelen, dolf, aan Sifrid, Aartsbisfchop van Keulen, en om de Voogdy- vooral aan Graave Jan van Henegouwen ken- fchap nis gegeven. Doch zodra men, te Dordrecht, voor Jan tyding kreeg van 's Graaven omkomen, ont- van A- hoodt men den laatften, in aller yl, herwaards; vennes te die, zynen Broeder Guy vooraf zendende, verzeke- ren. verklaarde eerlang in perfoon te zullen volgen (a). Men gaf ook ten eerste kennis van 's Graaven omkomen, aan Eduard, Koning van Engeland, en verzogt hem, „ dat hy „ den jongen Graaf ten spoedigften wilde „ herwaards zenden, en van eenige manschap „ doen verzellen, op dat hem de vyanden, „ die zynen Vader omgebragt hadden, niet „ over-

(a) MELIS STORR, in Floris V. H. 128. in Jan L. bl. 131.

JAN. I. „ overvallen, en op gelyke wyze mishandelen mogten”. Uit welk schryven blykt, dat zy ten minsten onkundig schynen wilden van het aandeel, welk de Koning, in den aanslag tegen Graave Floris, gehad hadt. De Brief, die nog voorhanden is (b), werdt overgebracht door *Floris, Abt van Egmond*. Hy was, uit den naam van *Loef van Kleeve*, den * *Leeksa*, Heere van Arkel, den Heere van de * *Lek*, *L. Leeka*, en alle de Edelen des Graaffchaps van Holland geschreeven. Loef hadt hem, uit aller naam, bezegeld. Deze Loef was een Broeder van Dirk, regeerenden Graave van Kleeve. Doch om welke reden hy zig, hier te Lande, ophieldt, is my niet gebleeken. Hy hielt, gelyk uit deezen Brief af te neemen is, ten minsten in 't eerst, de zyde dier Edelen, welke den Graaf van Henegouwen tot Voogd begeerden.

XXIII. Terwyl de Edelen dus middelen beraamden, om 't Land buiten meer verwarring te houden, was de Gemeente uit de Steden en van het platte Land van Holland en Westfriesland gerukt voor het Slot Kroonenburg, werwaards men wist, dat Velzen geweeken was. De Heer van Zuilen en *Gysbrecht van Ypselstein* hadden zig ook onder de Belegeraars vervoegd. Naderhand kwam 'er Loef van Kleeve by, wien men, eerlang, het opperbevel over 't beleg opdroeg (c). Guy van Henegouwen, sedert in 't Land gekomen, en te Dordrecht, met open armen, ontvangen zynde, begaf zig,

(b) *Vide Act. Pub. Angl. Tom. I. P. III. p. 160.*

(c) *MELIS STORCK, in Floris V. bl. 128.*

zig, aan 't hoofd der Dordsche Poorteren, ins JAN I. gelyks, voor Kroonenburg. Heer Loef ontving hem minzaamlyk. 't Beleg werdt, van toen af, sterker voortgezet. Men plantte Blyden en regte Evenhoogen op voor 't Slot. Doch 't leedt nog al een geruimen tyd, eer het bemagtigd werdt (d).

Velzen, die zig, nevens eenige andere Jan van verbonden' Edelen, op 't Slot bevondt, vlei- Kuik de zig, midlerwyl, met de hoope van ontzet. poogt de Men verwagtte dit meest van Wolferd van belegerde Edelen te ver- Borsfelen, die eenig Volk op de been hadt (e). losfen. Doch wy zullen haast zien, dat de bevoor- ring van zyn eigen belang hem thans geen en tyd liet, om aan dat van zyne Vrienden te denken. Jan van Kuik was de eenigste, die, met vrugt, voor de belegerde Edelen, arbeidde. Hy bewoog Dirk, Graaf van Kleeve, om hem 't bevel over zeshonderd man toë te staan, met welken hy voor Kroonenburg trok; in schyn, om de Belegeraars te helpen; doch inderdaad, om, na 't bemagtigen van 't Slot, de Edelen in vryheid te stellen. Waarschynlyk, heeft hy Graaf Dirk sijn naam in de Voogdyschap doen krygen, en hem, daardoor tot het leveren van manschap, bewoogen, hoewel de Historieschryvers hier van geen gewag maaken. Zeker is 't, dat Dirk, te gelyk met de geworven manschap, herwaards kwam. Kuik, met zyn volk voor Kroonenburg gekomen, maatigde zig al 't gezag over 't beleg aan. Wel haast, merkte

(d) MELIS STORKE, in Jan I. II. 131.

(e) MELIS STORKE, II. 139.

JAN. I. te men, dat hy voorhadt, de Belegerden te verlossen: 't welk 't Volk in hevigen toorn tegen hem ontfak. Heer Loef zelf sprak 'er zynen Broeder ernstig over aan, hem bedreigende met 's Volks hoogste ongenade, indien hy zig als een Voorflander van Moorders gedroeg. De Graaf hoorde hem koelzinniglyk aan; doch veranderde niet van voorneemen. De Belegerden, waarschynlyk, door Kuik, onderrigt van de afspraak tuschen hem en Graave Dirk, gaven 't Slot haast op, en lieten zig, door den Graave van Kleeve, gevangen neemen. Behalven Velzen, bevonden zig, op 't Slot, Arend van Benskoop, Kostyn van Boternisse, Alewyn, Willem van Teilingen, Willem van Zaanden en eenige anderen. De Graaf van Kleef begeerde, dat hem de bewaaring der gevangenen toevertrouwd werdt. Doch de Kennemers en Friezen stelden zig hier vierkant tegen, en grypende naar hunne wapenen, dreigden zy elk, die hun de Graavenmoorders onthouden durfde, de dood, wie hy ook ware. De Graaf, zig genoodzaakt ziende, om der woede des Volks wat te vieren, leverde Velzen en Zaanden en nog eenige anderen over, en behieldt Benskoop en Teilingen, en nog twee anderen; die hy op 't Slot Kervenheim in Kleefland voeren deedt (f). 't Volk, de Edelen in zyne magt hebbende, stelde zyner woede geene maat meer. Velzen en Zaanden werden, met zo veel vinnigheid, aangetast en voortgesleept, als of men ze leevend verflinden

't Slot
wordt
opgege-
ven.

Velzen
en eenige
anderen
worden
gedood.

(f) MELIS SPORE, in JAN I. W. 131-133.

den wilde (g). Sommigen willen, dat zy, JAN I. in deeze raazerny, schielyk werden omgebragt. Doch 't blykt klaarlyk, dat men Velzen tyd gegund heeft, om, eer hy stierf, ten aanhooren van 't volk (h), eene belydenis zyner misdaad te doen, die, door eenen Klerk, opgeschreeven werdt, en uit welken, de Kronykschryver STROKE verscheiden' byzonderheden ontleend heeft (i), welken wy reeds te boek gesteld hebben. Volgens de laater' Kronyken, werdt Velzen, te Leiden, in een vat met spykers beslaagen, langs de straaten gerold, en des deerlyk van 't leeven beroofd. Doch de oudste Schryvers zwygen hiervan. Men vindt, dat zyne bekentenis naar Dordrecht is overgebragt (k), waaruit men zou mogen vermoeden, dat hy daar te regt gesteld, veroordeeld en gestraft werdt. Een Schryver, die, omtrent het einde der veertiende eeuw, overleedt (l), geeft te kennen, dat hy op een rad gelegd werdt (5). Dit zelfde

(g) MELIS STROKE, bl. 133, 134.

(h) BERA, in Joann. II. p. 99.

(i) MELIS STROKE, in Floris V. bl. 116, 117, 118, in Jan I. bl. 130. in Jan II. bl. 177.

(k) MELIS STROKE, in Jan I. bl. 139.

(l) BERA, in Joann. II. p. 99.

(5) *Rotatus est*, zegt hy: 't welk betekenen kan, *by is rondsom gerold*, en dus, veelligt, tot het verdigtel van het Spykervat gelegenheid gegeven heeft, van welke wyze van straffen men ook een voorbeeld meende te hebben, in de oude Romeinsche Historie. Zie SCRIVERIUS *Oud Batav.* bl. 279. Doch in het Bastaard-Latyn der latere eeuwen, betekent *Rotatus est*, *by is geraderd of geradbraakt*. Vide DU CANGE *Glossarium.* Voce ROTA, N. I. Tom. V. c. m. 1506, 1507.

JAN I. de lot trof ook eenigen anderen, en onder deezē, Hugo van Baarland en Gerard van Kraayenhorst, die te Dordrecht en daaromtrent gedood werden. De Ingezetenē deezē Stad en de Zuidhollandsche Edelen in 't gemeen toonden zig zeer gebeeten op de Moorders van Graave Floris. 't Slot Kroonenburg werdt, ten minste voor een gedeelte, afgebroken (m), en 't Muider-Slot, welk men ledig vondt, aan *Dirk van Haarlem* te bewaaren gegeven (n).

XXIV. Dirk, Graaf van Kleef, begon zig, sedert, Dirk van 't bewind der Regeeringe aan te maatigen, Kleef en niet zonder veel tegenmorrens der Gemeente, Guy van die hem altoos als een begunstiger der famengouwen gespannen Edelen verdagt hielt. Guy van Henegouwen, die slegts de plaats zyns Broeders bekleedde, hadt te weinig aanzien, om Henegouwen, die slegts de plaats zyns Broeders bekleedde, hadt te weinig aanzien, om hem zulks te beletten; doch alzo hem de Gemeente, met naame die van Zuidholland, gunstig was, vondt Graaf Dirk goed, het bewind met hem te deelen. Men kwam eerlang overeen, dat Guy Zuidholland beregten zou, en zig te Geertruidenberg ophouden. Terwyl Dirk het overig gedeelte des Graafschaps zou bestieren, en in den Haage zyn verblyf hebben. Ondertuschen gaf deeze verdeling van 't bewind, dagelyks, tot veel geschil, gelegenheid (o). Ook beschuldigde men den Graave van Kleeve, dat hy zwaare verteeningen maakte ten laste van den Lande, en

(m) MELIS STOKER, in *Jan I. bl. 134.*

(n) BEKA, in *Joann. I. p. 99.*

(o) BEKA, in *Joann. I. p. 99.*

en in den Haage kostbaar Hof hielt (*p*). JAN I. Koning
 In Engeland, hadt men zodra geene kennis Eduard
 van het omkomen van Graave Floris gekree poogt Jan
 gen, of Koning Eduard was op middelen be- in 't be-
 dagt, om Jongkheer Jan in ' bewind van 's wind van
 Vaders Graaffchap te doen stellen. Zyn Hu- 's Vaders.
 welyk was tot nog toe niet voltrokken. Eduard Graaf-
 oordeelde, met reden, dat het nu niet langer fchap te
 moest uitgefeld worden. Doch alzo 'er tyd stellen.
 noodig was, om 'er behoorlyke voorbereid-
 fels toe te maaken, besloot hy twee Edelen,
Christiaan van Raaphorst en *Reinoud de Jer-*
meny, en twee Kerkelyken, *Richard de Have-*
ring en *Walker van Brugge*, herwaards te zen-
 den, met last, om te verzoeken, „ dat 'er, uit
 „ ieder der voornaamste Landstreeken, ten
 „ minsten drie Edelen, en uit ieder der goe-
 „ de Steden, ten minsten twee mannen, te-
 „ gen S. Maartens dag, zynde den elfden
 „ van Slagtmaand eerstkomende, naar Enge-
 „ land werden afgezonden, om met Jan van
 „ Holland, Zoon en Erfgenaam van Graave
 „ Floris, over het voltrekken van zyn Hu-
 „ welyk, over het bevestigen van het Ver-
 „ bond, eertyds met Graave Floris gemaakt,
 „ en over den toestand deezer Landen te
 „ handelen.” De Geloofsbrief der Engelsche
 Gezanten was den veertienden van Herfst-
 maand te Berwick getekend, en gerigt aan de
Baanderheeren, Edelen, Schepenen, Burgeren,
en goede mannen en alle andere Ingezetenen der
Graaffschappen en Landen van Holland, Zee-
land, Zuidholland, Kennemerland en Fries-
land

JAN I. *land* (q). De Koning spreekt 'er, onder anderen, met veel verfoeijing in, van den moord, aan Graave Floris gepleegd (6). Hy hadt zynen Gezanten niet alleen een Vrygeleide voor de Hollandsche Afgevaardigden (r); maar ook verscheiden' Brieven medegegeven: één' aan *Loef van Kleeve, den Heere van Arkel, den Heere van de Lek en de Hollandsche Edelen in 't algemeen*, in antwoord, zo 't schynt, op den Brief, waarby zy 's Graaven dood bekend gemaakt hadden: één' aan *Schepenen, Burgemeesteren en de gantsche Gemeente der Stad Dordrecht*, één' aan *Wouter van Kruiningen en de gantsche Gemeente van Zeeland*, en één' aan *de Burgers en goede mannen van Zierikzee, in Holland* (7). Nog hadden zy eenen byzonderen Brief voor Loef van Kleeve mede, die ernstelyk verzogt werdt, te willen volharden, in de genegenheid tot den Koning, van welke hy, tot hiertoe, verscheiden' blyken gegeven hadt. Eindelyk, bragten zy 'er ook éénen aan Wolfert van Borfelen, die reeds, in by-

(q) Act. Publ. Angl. Tom. I. P. III. p. 165.

(r) Act. Publ. Angl. Tom. I. P. III. p. 165.

(6) *Sinistris intellectis rumoribus, zegt hy, de morte Florentii, quondam Comitum Hollandiae, doluimus, & praecipue de mortis ipsius modo, qui, ob immanitatem sceleris, quae horribilis est auditu &c.*

(7) Men moet zig niet verwonderen, Zierikzee hier in Holland geplaatst te vinden. Zeeland, vooral, Zeeland Beoosten Schelde, in welk Zierikzee legt, was al van ouds, door onze Graaven, onder den naam alleen van *Graave van Holland*, beregt geweest. De naam van *Graaf van Zeeland* begon, weinige jaaren voor deezen tyd, eerst gebruikt te worden. Zie hier voor *Bl. 84. Aant. (4).*

byzondere onderhandeling met het Engelsche JAN I. Hof, getreden was (s).

Midlerwyl was Jan van Avenes, Graaf Avenes van Henegouwen, in 't Land en te Dordrecht gekomen. Drie dagen hadt hy hier doorge- komt te Dor- bragt, toen hem reeds drieduizend man toe- drecht. gevallen waren. Van Dordrecht toog hy naar Delft. Hier hadt het vry wat werks in, eer Wordt hy zig voor Voogd kon doen erkennen. 't voor Gelukte egter binnen zeven dagen. Elk, die Voogd hem erkende, moest eenen eed van getrouw- erkend. heid aan hem afleggen. Binnen korten tyd, kreeg hy zo veel aanhangs, dat de Graaf van Kleef, geene kans ziende, om zig in 't be- wind te handhaaven, goedvondt het Land te ruimen (t). Zyn Broeder, Loef, die geenen kwaaden naam hadt by 't Volk, bleef, ten minsten tot in 't volgende jaar, in Holland (u).

De Engelsche Gezanten, in Holland geko- XXV. men, werden, spoedig, met Afgevaardigden Gemag- uit de Edelen en Steden, te rug gezonden. Uit tigten uit de E- de Hollandsche Edelen, staken naar Enge- delen en land over, Dirk van Brederode, die, op zy- Steden ne eigen' kosten, Vaartuigen uitgerust hadt gezonden om Graaf (v), Willem en Gerard van Egmond, Henrik, Jan uit Burggraaf van Leiden, *Henrik Dufful* en Jan Engeland Persyn. Uit de Zeeuwfchen, Jan van Re- te haalen. nesse. Hier werden, uit de Steden Dor- drecht, Haarlem, Middelburg en anderen, ook eenige Gemagtigden by gevoegd (w).

Ee-

(s) Act. Publ. Angl. Tom. I. P. III. p. 165.

(t) MELIS STORÉ, in Jan I. II. 135, 136.

(u) Act. Publ. Angl. Tom. I. P. III. p. 171.

(v) WILHELM. PROCURAT. ad annum 1296. p. 542.

(w) Act. Publ. Angl. Tom. I. P. III. p. 170.

JAN I. Eenem geruimen tyd, werden deeze Afgevaardigden ten Hove opgehouden (x): binnen welken, verscheiden' gewigtige zaaken, den staat deezer Landen betreffende, in Engeland, verhandeld werden. Het Huwelyk van den jongen Graave werdt, op den zevenden van Louwmaand des jaars 1297, te Gipwick, voltrokken (y): waarna de Koning, aan zynen Schoonzoon, vyfduizend zeshonderd en veertig ponden zwarten Tournois betaalde, in gevolge van de Overeenkomst, met Graave Floris getroffen (z); te gelyk twee Persoonen, *Reinoud Ferrer* en Richard de Havering, benoemende „ om de Morgengaaven van agtduizend ponden jaarlyks, der Graavinne toegelegd (a), in Holland te vorderen, uit de inkomsten der Graaflyke Landeryen, Bosschen en andere goederen, in den Haage, en door 't gantsche Land tusschen de Maaze en Zype, gelegen, indien dezelve zo ver konden strekken: doch zo niet, uit andere Graaflyke inkomsten (8).” Graaf Jan moest den Koning ook by eede belooven, dat hy, in Holland gekomen zynde, Ferrer en Ha-

(x) WILHELM. PROCURAT. *ad annum* 1296. p. 551.

(y) Act. Public. Angl. Tom. I. P. III. p. 163. N. TRIVET. *ad annum* 1297. p. 297.

(z) Act. Publ. Angl. Tom. I. P. III. p. 172.

(a) *Ubi supra*.

(8) Deeze Inkomsten worden, in den oorspronkelyken Koninglyken Brief, waaruit wy dit ontleenen, in gebroken Fransch, genoemd *custume de Leinynes frend*: 't welk ik, by gissing, *Regten op de uitgeoerde Wolle* vertaalen zou. 't Schynt, dat de Graaven eenigen Tol geheeven hebben van de Wolle, die, uit Engeland, herwaards gevoerd werdt.

Havering, tot zyne geheime Raaden, aan JAN I. stellen zou, en nimmer tegen hunnen raad handelen, dan met kennis en goedvinden zyns Schoonvaders (b). De geschillen, tusfchen Brabant en Vlaanderen ter eener, en Holland ter anderer zyde, werden, aan de bemiddeling en uitspraak van Koning Eduard, verbleeven (c). Met één woord, de Koning toonde, dat hy zo veel gezags, als hy bekomen kon, over de Regeering der Landen zyns Schoonzoons, zegt magtig te worden. Ook verzuimde hy niet, by Keizer Adolf, door Brieven en Gezanten, aan te houden, op dat Graaf Jan, met de Landen, die Floris van 't Ryk ter Leen gehouden hadt, mogt verlyd worden, onaan gezien hy niet in Perfoon verfchynen kon, om dezelve van den Keizer te komen verheffen (d).

Terwyl dit in Engeland voorviel, werd De Bifchop van Utrecht flookt de Westfriezen op, en bemagtigt het Slot te Muiden.

Holland beroerd, door Willem, Bifchop van Utrecht: die, op zig zelve t' onvrede, om dat hy 't Slot Kroonenburg niet hadt ontzet, nu, aan eenen anderen oord, onrust brouwde. De Westfriezen hadden, federt het gevangen neemen van Graave Floris, zo veele genegenheid jegens hem getoond, dat 'er geen kans fcheen, om hen, in hunne trouwe, te doen wankelen. De Bifchop egter ondernam het heimelyk, en flogde naar wensch. Hy hieldt den Westfriezen voor, dat zy nooit fchooner kans dan tegenwoordig hebben konden,

(b) Act. Publ. Angl. Tom. I. P. III. p. 171.

(c) Act. Publ. Angl. Tom. I. P. III. p. 169, 170.

(d) Act. Publ. Angl. Tom. I. P. III. p. 155, 160, 171, 172.

JAN I. den, om zig van de Hollandsche overheersching te ontslaan, door het bemagtigen en vernielen der Graaflyke Sloten, die hen, sedert eenige jaaren, in bedwang hielden. Straks kwam de oude begeerte tot Vryheid in de Westfriezen boven (e). En terwyl zy zig in staat stelden, om 't Graaflyk juk af te schudden, rukte de Bischof voor 't Slot te Muiden, welk hy hevig bestormen deedt. De Slotvoogd, Dirk van Haarlem, verweerde zig dapperlyk. Doch de meeste Burgzaaten, geen herts genoeg hebbende, om 't Beleg door te staan, drongen Dirk tot de overgaave. Hy bedong niets dan 't leeven, en bleef des Bischofs gevangen (f). Die van Muiden erkenden zig toen op nieuws voor Onderdaanen des Bischofs en der Kerke van Utrecht, waarvan nog Brieven, op den naam van * *Judex*, Schout, Schepens, Raaden en gezamenlyke Poorters van Muiden gegeven, voor handen zyn (g). Jammer was 't, ondertusfchen, dat het Muiderfslot, geene twee dagen langer, wederstand geboden hadt. Avennes, die reeds met een Leger te Amstelredamme gekomen was, zou het, meent men, binnen dien tyd, ligtelyk hebben kunnen ontzetten (h).

De Westfriezen vernielen 's Graaven Sloten. De Westfriezen, een aanzienlyk heir op de been gebragt hebbende, belegerden 't Slot te Wydenes, welk door *Boudewyn van Naaldwyk* verdedigd werdt. Zy noodzaakten hem haast

(e) MELIS STOKER in Jan I. bl. 137. Verg. MIERIS Chart. I. Deel. bl. 574.

(f) MELIS STOKER in Jan I. bl. 137. BEKA in Willh. II. p. 101.

(g) Apud HRDAM p. 223.

(h) MELIS STOKER in Jan I. bl. 137.

haast tot de overgaave, en de Vesting werdt JAN I. ten gronde toe geslegt. 't Zelfde lot trof Eenigenburg (i), en Nieuwendoorn, een Slot, welk toen nog niet geheel volbouwd was (k); doch naderhand wederom volkomenlyk herfeld werdt. Toen rukten zy voor 't Slot te Medenblik, welk *Floris van Egmond*, federt Baljuw van Dregterland en Hoogtwouder Ambagt (l), aanbevolen was. Dit Slot, schoon Bischof Willem den Westfriezen twee Blyden toegeschikt hadt, werdt te vergeefs eenen tyd lang bestormd. Des besloot men den belegerden den toevoer af te snyden, en hen door honger tot de overgaave te dwingen (m).

Terwyl dit in Westfriesland gebeurde, werdt Zeeland niet minder ontrust, van eenen kant, van welken men zulks minst zou verwagt hebben, te weten, door Zeeuwsche Edelen zelve. Wolfert van Borselen, die zig, federt den jaare 1289 (n), buiten 's Lands; of ten minsten niet dan in stilte binnen deeze Landen onthouden hadt, vertoonde zig, al terstond na het gevangen neemen van Graave Floris, binnen Dordrecht, van zins om voordeel te trekken uit de onlusten, die Holland en Zeeland dreigden. Hy hadt zig, voor deezen, om zyne oogmerken te bereiken, van de hulp des Graaven van Vlaanderen bediend, en wilde nu dien zelfden weg inslaan. Den Dordtenaaren dan diets gemaakt hebbende, dat

't Slot te Medenblik belegerd.

XXVI. Wolfert van Borselen lokt de Vlaamingen in Walcheren.

(i) BEKA in Wilhelm. II p. 101.

(k) MELIS STOKER in Floris V. bl. 105. in Jan I. bl. 138. Handv. van Drechterl. bl. 50.

(l) Handv. van Drechterl. bl. 49.

(m) MELIS STOKER in Jan I. bl. 138.

(n) Zie hier voor, bl. 50.

JAN I. men reden hadt, om voor eenen inval der Vlaamingen bedugt te zyn, die schielyk voorgekomen moest worden, bewoog hy hen, om twee wel bemande Koggen onder zyn bevel te stellen, met welken hy naar Veere in Walcheren overstak (o). Wolfert, met deeze magt gesterkt, was genoeg gedekt tegen de Vrienden van Graave Floris in Zeeland. Doch alzo hy grooter uitzigten hadt dan zyne eigene veiligheid, hadt hy meer magt noodig. Hy begaf zig, derhalve, kort hier op, naar Vlaanderen, en bewoog Graaf Guy, die van zelf genegen genoeg was, om met het ongeluk van Graave Floris zyn voordeel te doen, tot het onderneemen van den inval in Walcheren, waarover hy te Dordrecht zo bekommerd gescheenen hadt. Men kan naauwlyks twyfelden, of Koning Eduard, thans zo naauw verbonden met Graave Guy, en zelfs met Borfelen in geduurige onderhandeling, heeft kennis van deeze onderneeming gehad; schoon 'er de Historieschryvers van zwygen. Zelfs mag men, op goeden grond, vermoeden, dat de inval, met overleg van den Koning, ondernomen is, om Avennes, die naauwe Vriendschap met Frankryk onderhieldt, van de Voogdyschap te ontzetten. De Graaf van Vlaanderen stak zelf, met zyn Leger, naar Walcheren over, en was zo dra niet geland, of hy sloeg het Beleg voor Middelburg. Wolfert hielp hem, leggende, om de Stad te benaauwen, eenen dam in de *Arne*, by de Sterkte Mortier, waardoor den belegerden, de toevoer

Middelburg belegerd.

te

(o) MELIS STOKX in Floris V. bl. 122, 124.

te water afgefneeden werdt. Men verzeke-
 de, ten dien tyde, dat hy zig verluiden liet,
 het Slot Kroonenburg, toen nog niet opgege-
 ven, te willen ontzetten, zo dra Middelburg
 bemagtigd zou zyn: 't welk, zo 't geloof ver-
 dient, klaarlyk bewyst, dat hy met de ver-
 bonden' Edelen verstand hieldt (p). De Mid-
 delburgers, schoon men hun, terwyl 't Beleg
 duurde, door schoone woorden en eene aan-
 zienlyke somme gelds, tot de overgaave, poog-
 de te beweegen, toonden zig des t'eenemaal
 ongezind. De Stad was reeds eenige maan-
 den belegerd geweest, toen Avennes naar Zie-
 rikzee afvoer, om het ontzet te bevorderen.
 De tyding van zyne aankomst deedt de Vlaa-
 mingen besluiten, de Stad te verlaaten. En
 terwyl zy hier mede bezig waren, deeden de
 Middelburgers eenen uitval, in welken zy
 den dam, die de Haven sloot, doorstaken.
 Avennes, kwam toen, zonder vyand ontmoet
 te hebben, binnen Middelburg, alwaar hy,
 van de Burgers, met veel blydschap, werdt
 ontvangen.

JAN I.
 't Beleg
 wordt
 opge-
 broken.

De toestand der zaaken in Westfriesland
 liet hem niet toe, lang in Zeeland te vertoe-
 ven. Hy vertrok dan; na dat hy met eeni-
 ge Edelen, over het ontzet van het Slot te
 Medenblik, geraadpleegd, en hen bewoogen
 hadt, om hem, hiertoe, eenige manschap
 by te zetten. Men leest, dat Wolfert van
 Borfelen, by deeze raadpleegingen, regen-
 woordig geweest is (q). Veelligt heeft hy,
 den

Avennes
 ontzet
 het Slot te
 Meden-
 blik.

(p) MELIS STOKK in Jan I. W. 138, 139.

(q) MELIS STOKK in Jan I. W. 140, 141.

JAN I. den veinsaart spelende, den Graave weeten diets te maaken, dat hy geen deel aan den aanslag der Vlaamingen gehad hadt; of misfchien heeft de Graaf de gelegenheid niet gunstig genoeg geoordeeld, om te laten blyken, wat hy van Wolferd wist of vermoedde.

Avennes, in Holland te rug gekeerd, deedt, nog voor den Winter, Heirvaart beschryven, om Medenblik te ontzetten. Onder de Edeelen, die den togt hielpen doen, werden, behalven eenige Zeeuwen, Jan van Arkel en Nikolaas van Putten; onder de Steden, die van Dordrecht in 't byzonder genoemd. Avennes voerde zyn Leger te schepe naar Westfriesland, landende te *Enkhuizen*. De Friezen, hier gelegerd, werden terstond verdreeven. 's Graaven benden staken, in 't voorttrekken, den brand in eenige Dorpen, 't welk den belegerden van 't naderend ontzet kennis gaf. Ook durfden de belegeraars den Graave niet afwagten, maar van voor 't Slot opbrekende, zagen zy om naar een goed heenkomen. In 't vlugten, werden hun vyfender-tig man afgeslaagen. 't Slot, daar men reeds groot gebrek hadt begonnen te lyden (r), werd terstond van levensmiddelen rykelyk voorzien. Avennes hadt voor, dieper in Westfriesland te dringen; doch de opgekomen' selle vorst noodzaakte hem zyn Volk af te danken, en de Schepen te Medenblik in de Haven te doen haalen. Zelf begaf hy zig naar Haarlem (s).

Hier

(r) BEKA in Wilhelm II, p. 101.

(s) MELIS STORRE in Jan I. bl. 124-144.

Hier kreeg hy, kort na zyne aankomst, tyding, dat de jonge Graaf van Holland, te Veere in Zeeland (t), aangeland was. Wolfert van Borfelen was thans Heer deezer Steede en der naastgelegen' Landeryen: welken hy van Graave Floris gekogt; in den jaare 1282, aan Graavinne Beatrix opgedraagen, en van haar, met 's Graaven toeflemming, wederom, tot een goed onversterfelyk Erfleen, ontvangen hadt (u). Men wil, dat Graaf Jan het op Holland gemunt hadt, en alleen door tegenwind genoodzaakt werdt, te Veere in te loopen (v). Doch men heeft dit waarfchynlyk alleen voorgegeven, om de heime lyke oogmerken des Engelschen Hofe te beter bedekt te houden. Alle omftandigheden loopen famen, om elk opmerkende te doen befluiten, dat men waarlyk voorhadt, in Zeeland te landen. Koning Eduard heeft, ongetwyfeld, zynen Schoonzoon niet willen vertrouwen aan Jan van Avennes, die t'eenemaal in de belangen van Frankryk was. En heeft hy dit niet willen doen, dan moest hy den jongen Graaf ook niet doen aankomen in Holland, alwaar Avennes alomme voor Voogd erkend werdt, en veele vrienden hadt: vooral in 't Zuidelyk gedeelte van Holland, daar de landing zou hebben moeten gefchieden. Ook was 'er, voor 's Graaven vertrek uit Engeland, eene overeenkomst ontworpen of getroffen, volgens welke „ Wolfert van Borfelen

JAN I.
XXVII.
Graaf Jan
de I.
komt in
Zeeland.
1297.

Reden,
waarom
hy niet in
Holland
landde.

(t) WILHELM. PROCURAT. ad annum 1297. p. 541.

(u) Zie een' Brief van Wolfert en Sibille zyn Wyf by BOXHORN op REIGERSB. I. Deel, bl. 213.

(v) BEKA in Wilhelm II. p. 101.

JAN I. „felen den Koning zekeren dienst doen moest,
 „die niet genoemd wordt:” „, waartegen de
 „Koning beloofde, geene Vrede of Bestand
 „met Frankryk te zullen sluiten, zonder het
 „slaaken van Wolferds Zóonen, die in Frank-
 „ryk gevangen zaten, te bedingen (w)”.
 Nademaal men nu vindt, dat Wolferd, ter-
 stond na de aankomst des jongen Graafs, ge-
 poogd heeft, den Graave van Henegouwen
 de Voogdyschap te ontweldigen, kan men
 naauwlyks twyfelen, of de dienst, dien by den
 Engelschen Koning toegezeid hadt, heeft,
 onder anderen, hierin bestaan. Wat 'er van
 zy, de onderhandeling met Heere Wolferd;
 het aanzien, welk hy, terstond, by den jon-
 gen Graave hadt, en 't gene 'er verder ge-
 volgd is, maakt het ten hoogften waarschy-
 lyk, dat de landing in Zeeland, niet by on-
 geluk, maar voorbedagtelyk, geschied is.

Geleide
 van Jan
 den I.

De jonge Graaf werdt, niet alleen door de
 Hollandsche en Zeeuwsche Edelen, die naar
 Engeland vertrokken waren om hem af te ha-
 len; maar ook door verscheiden' Engelsche
 Heeren begeleid, aan 't hoofd van welken
 was *Humfrid de Boun, Graaf van Hereford
 en Essex* (x). Buiten twyfel, heeft de Koning
 zynen Schoonzoon, gelyk men hem verzogt
 hadt (y), ook niet zonder Krygsvolk laa-
 ten vertrekken, hoewel men zulks, myns
 wegens, nergens gemeld vindt. Dat hy,
 door eenige Schepen, verzeld werdt, is
 af

(w) Act. Publ. Angl. Tom. I. P. III. p. 171.

(x) N. TRIVET. *ad annum* 1297. p. 297. THOM. WALSHING-
 HAN *ad annum* 1298.

(y) *Zie boven, bl. 87.*

af te neemen, uit de uitdrukkingen eens Historiefchryvers, meldende dat hy, met zyne Schepen te Veere, aanlandde (z).

Wolfert van Borselen zag zig zodra geen meester van den Persoon des jongen Graafs en van de Engelsche Scheepsmagt, of hy poogde zig van de Voogdyschap te verzekeren, en Avennes het Land te doen ruimen (a), of, zo sommigen willen, in hegtenis te neemen. De Henegouwer, hier de lugt van krygende, en geene kans ziende, om zig tegen den Engelschen aanhang te verzetten, zonder zig zelve en de Landen in merkelyke ongelegenheid te storten, besloot de stormbui, die hem dreigde, te ontwyken, en naar zyn Graaffschap te rug te keeren. Hy gaf van zyn voorneemen aan niemant kennis dan aan de Heeren van Arkel, welken hy te Dordrecht aantrof. Voor zyn vertrek van daar, liet hy den Graave van Holland verzoeken, om by hem te komen, op dat hy hem rekerschap van zyn bewind doen mogt, indien zyn raad den Graave niet langer van dienst zyn kon. De Graaf, of Wolfert op 's Graaven naam, ontbood, in antwoord, zynen Neef by zig te *Bridorp*, in Schouwen; mids hy van min dan honderd man verzeld ware. Doch Avennes, hieruit nog klaarder bespeurende, dat men hem iet euvels broude, vertrok, onder 't geleide der Heeren van Arkel, uit Dordrecht naar Henegouwen. Men vernam, sedert, dat Wolfert

XXVIII.
Wolfert
van Bor-
selen ma-
tigt zig
de Voog-
dyschap
aan.

XXVIII.
Wolfert
van Bor-
selen ma-
tigt zig
de Voog-
dyschap
aan.

(z) WILHELM. PROCURAT. ad annum 1297. p. 542. (1)
(#) MELIS STOKER in Jan I. bl. 174.

JAN I, wel vyfduizend ponden gefpild hadt, om de wegen alomme te doen bezetten, en Vaartuigen in de Stroomen te leggen, op dat Avennes hem niet ontfnappen mogt. Doch al deeze omflag was vrugteloos. De Henegouwer kwam behouden t'huis (b). Terftond na zyn vertrek, kreeg Wolferd de handen ruim, om den Graaf en de Landen naar zynen zin te beftieren. Eenige Hollandfche en Zeeuwfche Edelen werden wel tot 's Graven Raaden benoemd, en waarschynlyk ook eenige Engelfche Heeren: doch de klem van 't bewind was in handen van Heere Wolferd, die al wat hy begreep in den Raad wist door te dryven. Sommigen, die deel aan den aanslag tegen Graave Floris gehad hadden, begonden nu 't hoofd ook op te fteeken, zig verzekerende, dat zy van den jongen Graave, die geheel door Wolferd beftierd werdt, geen leed te dugten hadden (c).

XXIX. Het volkomen beteugelen der Westfriezen, was het eerst, dat JAN DE EERSTE ondernam. De Westfriezen Wolfert en zyn aanhang hebben den Graaf, volkomen tot veelligt, hiertoe doen besluiten, om dat zy deezzen Landaart het bemagtigen van Kroonenburg betaald wilden zetten. Hoewel anderen werping gebragt. melden, dat de Friezen beoorloogd werden, om dat zy Jan den I. niet voor eenen Zoon van Graave Floris, noch voor hunnen wettigen Graave hielden (d): tot welke gedagten, zyn lang verblyf in Engeland eenigen voet fcheen te geeven. In de Lente des jaars 1297, deedt de

(b) MELIS STOKER in Jan I. bl. 145, 146.

(c) MELIS STOKER in Jan I. bl. 146.

(d) WILHELM. PROCURAT. ad annum 1297. p. 542.

de Graaf een Leger te Alkmaar verzamelen: JAN I. 5
 terwijl zig de Friezen, niet verre van hier,
 op de *Vroonergeest*, ter neder sloegen. De
 Graaf, de Friezen eerst te vergeefs tot onder-
 werping hebbende doen vermaanen, deelde
 zyn Leger in drie hoopen, en scharde dezel-
 ven in zulk eene goede orde, dat eenige En-
 gelschen, hier tegenwoordig, niet konden na-
 laaten te verklaaren „ dat zulk een Leger in
 „ staat was, om Engeland van de eene Zee
 „ tot aan de andere af te loopen (e)”. Eer
 't op een sryden ging, schepte de Graaf een
 deel Volks in Koggen, die langs de naaste
 Meeren bleeven kruissen, om den Friezen 't
 vlugten te water te beletten. Toen viel hy,
 met het overige deel zyns Legers, zo fel aan
 op de Friezen, dat 'er drie duizend op de plaats
 bleeven. Het Dorp Vroone, welks Ingezetenen 't Dorp
 deel aan den opstand gehad hadden, werd Vroone
 plat gebrand. Doch de Ouddorpers, die zig verbrand.
 stil hadden gehouden, werden verschoond
 (f). Weinigen sneuvelen 'er van 's Graaven
 zyde; doch onder deeze waren Jan van Ar-
 kel en *Jan van Dortoge* (g). Deeze slag viel
 voor op den zevenentwintigsten van Lente-
 maand (h). De Westfriezen onderwierpen zig,
 federt, den Graave, die hun eene zwaare
 Geldboete afvorderde. De Weduwen der ge-
 sneuvelen moesten, onder anderen, de helft
 haarer goederen afstaan (i). Men vindt niet,

(e) WILHELM. PROCURAT. ad annum 1297. p. 545.

(f) MELIS STOKER in Jan I. bl. 147.

(g) WILHELM. PROCURAT. ad annum 1297. p. 547.

(h) BEKA in Wilhelm. II. p. 101.

(i) MELIS STOKER in Jan I. bl. 153.

JAN I. dat de Hollandfche Graaven, na deezen tyd, wederom genoodzaakt geweest zyn, de wapenen in Westfriesland te voeren. De Westfriezen bleeven hun onderdanig, en werden, voortaan, gelyk de Landschappen van Holland, van 's Graaven wege, door Baljuwen, beregt (k).

XXX. De Bisfchop van Utrecht hadt zig van den Ongeluk- opftand der Westfriezen meer voordeels be- kigeTogt loofd dan de bloote overmeestering van het van Bis- Slot te Muiden, welk hem in handen ge- fchop vallen was. De beheering van gansch Hol- Willem land was het minst, dat hy zig toegelegd hadt. tegen de Om hier toe te geraaken, ftak hy, omtrent Water- deezen tyd, over naar Friesland beoosten de landers. Zuiderzee, en ondernam daar, den jongen Graave en de Hollanders van Ongeloove of Ketterye verdagt te maaken. Toen hy 't Volk hiervan, in openlyke Redevoeringen, de ooren vol geblaazen hadt, predikte hy eene Kruisvaart tegen de Hollanders, en bewoog eene menigte Friezen, om zig, onder zyn bevel, fcheep te begeeven. Hy hadt het op Waterland gemunt, en zocht by *Monnikendam* te landen. Doch de Kennemers en Waterlanders, op hunne hoede zynde, kwamen, met eenige fcheepen, op hem af, vernielden zyne Vloot, en noodzaakten hem, in een ligt vaartuig over te ftappen, en de vlugt te neemen naar Overyffel. De Friezen, die gevangen bleeven, werden, niet dan na 't betaalen van een aanzienlyk losgeld, geflaakt (l).

Wol-

(k) MELIS STORRE in Jan I. bl. 148.
 (l) MELIS STORRE in Jan I. bl. 153, 154, BEKA in Wilhelm. II. p. 102.

Wolfert van Borfelen begon zig alléngs-^{JAN I.}
 kens zo veel gezags aan te maatigen, dat ^{Groot}
 zulks allen Edelen in 't oog stak. Hy hadt ^{gezag van}
 van den Graave een Geschrift weeten te ^{Wolfert}
 verkrygen, waarby deeze zig met eede ver-^{van Bor-}
 bondt „ in alles den raad van Heere Wolfert ^{felen.}
 „ te zullen opvolgen, en hem te zullen be-
 „ schermen, indien hem, hierom, of om
 „ dat hy zig tegen de Moorders van Graave
 „ Floris aankantte, eenig leed overkwam;
 „ mids hy beloofde, den Graave altoos
 „ naar zyne beste kennis te zullen raaden: 't
 „ welk duuren zou, tot dat de Graaf volle
 „ vyfentwintig jaaren bereikt zou hebben.”
 Dit Geschrift, welk nog in wezen is (*m*), was
 op den dertigsten van Grasmaand des jaars
 1297, te *Nyenroode*, een Slot aan den Vegt-
 stroom, getekend. Na dien tyd, stelde Wol-
 fert zynr heerschzucht geene paalen meer.
 Hy en zyne Maagen bestierden alles naar hun
 welgevallen. Wolfert was niet slegts Hoofd
 van 's Graaven Raad; maar wilde eerlang
 Raad alleen zyn; sluitende nu den een', dan
 den anderen Heer buiten de gewigtigste on-
 derhandelingen, terwyl hy den jongen Graaf
 overal met zig herom voerde, en beveelen
 en zegelen deedt, 't gene hy goetvondt (*n*).
 Dirk van Brederode was de eerste, die, door
 zyn toedoen, uit den Raad gezet werdt (*o*).
 Toen lag Jan van Renesse, thans Baljuw van
 Zuidholland, aan de beurt, dien hy, van een-
 nen toeleg tegen 's Graaven Persoon, verdagt
 maak-

(*m*) *Apud* MATTHÆUM *Analect. Tom. V. p. 549.*

(*n*) MELIS STORKE *in* JAN I. *bl. 151, 153, 168.*

(*o*) WILHELM. PROCURAT. *ad annum* 1297. *p. 542.*

Jan I. maakte, en door een vonnis, te Veere ge-
weezen, ten lande uit bannen deedt; waarna
zyn Slot, *Moermond*, bemagtigd en geslegt
werdt (p). Eindelyk trok Wolferd al het ge-
zag der Regeeringe aan zig; waarvan hy
zig meesterlyk wist te bedienen, om zig
zelve te verryken. Want, niet vergenoegd,
dat hy, door een dubbel Huwelyk van zig
zelve met de Vrouwe, en van zyne Dogter
met den Jongkheer van Voorne, deeze Heer-
lykheid in zyn Huis hadt overgebragt, deedt
hy zig, door den Graave ook verscheiden
verbeurd verklaarde adelyke goederen op-
draagen: onder anderen de Landen van Woer-
den en Benskoop (q): van welken hy het
eerste zo dra niet in zyne magt hadt, of hy
deedt, om zig in het bezit te handhaven, ten
Noorden van den Ryn, tusfchen Woerden en
Harmelen, eenen Burgt aanleggen (r), van
welken de Graften nog in wezen zyn.

XXXI. Het aanzien van Heere Wolferd wik-
kelde den Hollandschen Graaf, nog in dit
zelfde jaar, in den Kryg in, dien de Ko-
ning van Frankryk in Vlaanderen voerde.
Filips en Guy hadden den Graaf, byna op
éénen tyd, aangezogt, om zig met ieder van
hun te verbinden. En 't scheen den meesten
Graaflyken Raaden toe, dat de staat des
Lands thans vorderde, dat men Filips ge-
hoor gaf. Doch hoe voordelige beloften
de Koning ook deedt, Wolferd, verbitterd
tegen Frankryk, wist door te dryven, dat
'er,

(p) MELIS STOKK in Jan I. bl. 149, 150.

(q) MELIS STOKK in Jan I. bl. 151, 157.

(r) MELIS STOKK in Jan I. bl. 158.

er, te Veere, een Verbond met den Graave JAN I.
 van Vlaanderen gemaakt werdt, uit kragt
 van welk, de Graaf van Holland zynen Groot-
 vader, Guy, met eenig Krygsvolk, moest
 bystaan. Terstond hierna, begaf Graaf Jan
 zig, aan 't hoofd van dit Krygsvolk, over
 Biervliet, naar Gend; doch men leest niet,
 dat 'er iets mede uitgereg't werdt. Ook hielt
 Graaf Jan zig niet lang in Vlaanderen op (s).
 Koning Eduard, die zig ook aldaar bevondt,
 sloot, nog voor 't einde deezes jaars, een Be-
 stand met Frankryk, in welk Guy van Vlaan-
 deren niet alleen; maar ook de Graaf van
 Holland uitdrukkelyk begreepen was (t). Som- De Hee-
 migen hebben aangeteekend, dat de Heeren ren van
 van Amstel en van Woerden zig onder de Amstel
 Hollandfche benden in Vlaanderen vervoegd en Woer-
 hadden. Men meende, ten dien tyde, dat Vlaande-
 de Zoonen van Graave Guy hun, hier toe, ren.
 by oogluiking, verlof zouden gegeven heb-
 ben, hoewel zy er zig, by Graave Jan, met
 duure eeden, van zогten te zuiveren. Onder-
 tusfchen trof het gezigt van de Moorders zyns
 Vaders den jongen Graave zo zeer, dat hy
 de oog'en altoos naar de aarde geslaagen hielt,
 als zy in zyne tegenwoordigheid verschee-
 nen (u).

Graaf Jan, te Veere in Zeeland te rug Vrede
 gekeerd zynde, bevestigde het Vredes-Ver- met den
 drag, welk Wolferd van Borselen, midler- Bisfchop
 wyl, met den Bisfchop van Utrecht, bewerkt van U-
 hadt. De Bisfchop verbondt zig, in het zel- trecht.

ve,

(s) MELIS STOKER in Jan I. bl. 151, 152, 153.

(t) Act. Publ. Angl. Tom. I. P. H. p. 190, 192.

(u) MELIS STOKER in Jan I. bl. 152.

JAN I. ve, „ den Graave van Holland, tegen elk,
 „ die hem, in zyn Land, den oorlog aan-
 „ deedt, te zullen bystaan, den Keizer alleen
 „ uitgenomen (v). De Heerlykheden van Am-
 „ stel en van Woerden werden den Graave ter
 „ Leen opgedraagen, om 'er, naar zyn wel-
 „ gevallen, eenen man in te zetten, die den
 „ Bisfchop hulde en Leenmans dienst doen
 „ moest. Wy hebben reeds gezien, dat Woer-
 „ den aan Wolferd van Borfelen werdt gegeven.
 „ De Bisfchop behieldt het hoog Geregt in
 „ deeze Heerlykheden. Van Muiden, Weesp
 „ en 't goed by de Vegt bleef de Graaf be-
 „ zitter, tot dat de Bisfchop, met zeven *Sto-*
 „ *len* zyner Kerke (9), plechtiglyk verklaard
 „ zou hebben, dat 'er 't Stigt alleen regt op
 „ hadt.

(v) *Charta Wilhelmi Ann. 1297. apud MATTHEUM de Ju-
 re Gladii p. 495. MIERIS Charterb. I. D. et, bl. 587, 588.*

(9) Dat is, zeven Kerkelyken, in hun plechtig ge-
 waad, welk eene *Stole* was. Zie, van derzelver ge-
 daante, MATTHEUS ad BEKAM, in *Analect.* Tom. III.
 p. 327, vergeleeken met Tom. I. p. 255. In Kerke-
 lyke zaaken, hadt zulk eene verklaring de kragt van
 eene geregtelyke uitspraak. In Burgerlyken, was eene
 diergelyke uitspraak in gebruik, *Zeventuig* genoemd,
 die ook de kragt hadt van een geregtelyk Vonnis, en
 niet dan by hooger beroep kon worden vernietigd. Tot
 het doen deezer uitspraak, werden zeven naaste belen-
 den, vier landwaards en drie zeewaards, gekooren. Zie
Handv. van 1412. by KEMP *Gorinch.* bl. 182. ter Leen-
 kamer van Holland geregistreerd *Libro Privilegia* I. 1404.
 In Dykzaaken, bediende men zig van deezen *Zeventuig*:
 gelyk blykt uit het derde *Memoriaalb. genoemd naar*
ROE f. 51. Zie ook *Handv. van Amst.* bl. 8, 20, 23.
Van Kennemerland bl. 3. *Van Enkb.* bl. 2. *Groot-Utr.*
Plakaath. II. Deel, bl. 9. en veele andere plaatsen.

„ hadt. Hier mede werdt alle voorigē twist JAN I.
 „ afgedaan en verzoend gerekend (w)”. De
 plegrige verklaring, wegens Muiden, Weesp
 en 't goed by de Vegt, geschiedde, terstond
 na 't sluiten van 't Verdrag, in de Domkerke
 te Utrecht (x).

Doch deeze Vrede duurde niet lang. De Weder-
om ver-
broken.
 Bisfchop hadt terstond berouw van 't gene hy
 beloofd hadt, en maakte zig, tegen 't vol-
 gende jaar, gereed, om de Hollanders, op
 nieuws, te beoorloogen (y). Wolferd, hier
 van verftendigd, bewerkte een Verdrag met
Dirk van Herlaar, Heere van Ameide, waar
 by deeze zig verbondt, Graave Jan, tegen
 Bisfchop Willem, te zullen byftaan, en 't *Slot*
te Ameide, door den Graave, te zullen laaten
 bezetten (z). Voorts riedt Wolferd den Graa- 't Slot van
Ysfel-
stein,
door de
Hollan-
ders be-
legerd,
 ve, dat men zig van 't *Slot te Ysfelstein*, op
 de grenzen van 't Stigt gelegen, verzekeren
 moest. Dit Slot behoorde onder de goederen
 der Heeren van Amftel, waarom Graaf Jan
 oordeelde, dat hy 't met regt bezetten mogt.
 Doch Gysbrecht van Ysfelstein, Zoon van
 Arnoud van Amftel, die Maarfchalk van 't
 Stigt was, weigerde 't Slot den Graave in te
 ruimen. Terstond daarop, deedt de Graaf,
 op Wolferds raad, Heirvaart befchryven, en
 't Slot belegeren. Al wat de Krygskonst dier
 tyden hadt kunnen uitvinden, werdt in 't werk
 ge-

(w) Charta Joann. I. apud MATTHÆUM de Jure Gladii, p. 420.

(x) Instrum. vide apud MATTH. de Jure Gladii p. 422.

(y) BEKA in Wilhelm. II. p. 102.

(z) Charta Ann. 1298. apud MATTHÆUM de Jure Gladii, Cap. XXV. p. 426.

JAN E. gesteld, om 't Slot te winnen. De muuren werden gebeukt, door geweldige zwaare steenen, die de Blyden uitwierpen. De Burgtzaaten, die zig op de tranfen vertoonden, werden, door de Boogschutters, van de Katten en Evenhoogen, welken men voor 't Slot geplant hadt, geveld. Gysbrecht zelf was niet op 't Slot; doch zyne Egtgenootte, Vrouw *Baarte*, stondt de selfste stormen door, zonder van opgeeven te willen hooren. Het vangen van Heere Gysbrecht, die, door *Huibrecht van Kuilenburg*, verrast was, benam haar den moed niet. Zy gaf voor, dat zy, buiten goedvinden van haaren Man, 't Slot niet durfde opgeeven (a). Omtrent een jaar hadt dit Beleg geduurd (b), toen de dappere Vrouw aanbodt, 't Slot te willen ruimen, mids men haar en den haaren 't lyf en de vryheid behouden liet. Doch zy kon dit slegts voor zig en gewonnen, zelve, en voor de helft der Burgtzaaten bezingen. Toen de Poort geopend, en men, langs horden, want de brug was reeds vernield, over de Graft, in 't Slot, gekomen was, werden 'er niet meer dan zestien weerbaare mannen binnen gevonden. Deeze geringe Bezetting werdt naar Dordrecht gebragt: alwaar men hen, ten overstaan van *Aloud*, thans, in *Renesse's* plaats, Baljuw van Zuidholland, looten deedt, om 't leeven. Men hadt een' Hollandschen Penning geslooten in een rond bolletje, en een' Leuvenschen, in een ander, van gelyke verw en gedaante. Die

1298.

en gewonnen.

(a) MELIS STORKE in JAN I. bl. 155, 156.

(b) BEKA in Wilh. p. 105.

't laatste bolltje trokken, verbeurden 't lyf, JAN I en werden terstond onthalsd. De anderen behoorden, volgens 't Verdrag, op vrye voeten gesteld geweest te zyn; doch Aloud hieldt hen, tegen regt, gevangen. 't Slot te Ysfelstein, den Graave in handen gevallen zynde, werdt aan Wolferd van Borselen, op zyne bede, geschonken (c).

De heerschzugt van deezen Gunsteling, aanwasfende met de vermeerdering zyner goederen, bragt hem, omtrent deezen tyd, ook in den haat by de Gemeente der Hollandfche Steden: Hy hadt, onlangs, zo merkelyke verandering in de Munt gemaakt (d), dat 'er de handeldryvende Ingezetenen deezer Landen zwaar door gedrukt werden. Veel ongenoege en morren baarde dit, in de Steden. Men wenschte Heere Wolferd van kant, en wilde hem zyne wanbedryven, met eenen wreeden dood, betaald zetten. Een verschil, welk hy, federt, met de Stad Dordrecht kreeg, hielp de Gemeente geheel aan 't hollen, en hant aan een ongelukkig einde.

Dordrecht hadt, zo wel als andere Steden, De Balby Brieven van Koning Willem, Graave van juw Aloud en Holland (e), het Voorregt verkreegen „ dat Wolferd „ de misdaden, aldaar begaan, nergens an zoeken „ ders, en door niemant dan door Schepenen eene inbreuk te „ der Stad, beregt mogten worden (f)”. My doen op is niet bekend, dat 'er ergens Brieven, in de Dordrecht- welken dit, met zo veele woorden, gelezen wordt, scha

(c) MELIS STOKÉ in Jan I. bl. 157.

(d) BEKA in Wilhelm II. p. 102.

(e) MELIS STOKÉ in Jan I. bl. 159.

(f) BEVERWYK Dordrecht, bl. 303.

JAN I.
Voor-
regten.

wordt, voorhanden zyn; doch in eene Handvest, door denzelfden Koning Willem, in 't jaar 1252 gegeven, worden geene andere dan *Schepenen* genoemd, om, *zelfs zonder hooger beroep, vonnis te vellen*. Ook wordt 'er duidelyk in verklaard „ dat Schepenen blyven „ zouden in het Regt, waarin hunne Voor- „ zaaten plagten te zyn:” welk Regt, naar alle waarschynlykheid, geen ander geweest is, dan het Regt, om misdadaen, te Dordrecht begaan, ook alleen aldaar, door Schepenen, te doen beregten (g). Aloud, Baljuw van Zuidholland, aangezet door Heere Wolfert, ondernam, in 't jaar 1299, eene inbreuk op dit Voorregt te doen. Men hadt te Dordrecht eenige Misdadigen in hegtenis, over welken de Baljuw *eene stille waarheid*, gelyk men toen sprak, *bezitten* wilde (1). De Schepens, oordeelende, dat hun dit Regt alleen toekwam, wilden 'er zig ook van bedienen: gelyk zy deden. Naderhand beweerden zy, dat de Baljuw zelf zyne toestemming gegeven hadt tot het gene zy gedaan hadden: hoewel dez: zulks ontkende. Terwyl de Schepens met de Regtsvordering bezig waren, kwam Wolfert, van den Graave verzeld, te Dordrecht. Hy eischte terstond, dat hem de stukken van

1299.

(g) Handv. by BALEN Dordr. bl. 421, 423.

(1) *Eene stille waarheid bezitten* heet men nu, in styl van regten, *præcedente informatie neemen*. Volgens de Privilegien, geschiedde zulks, van ouds, alleen over zekere zwaare misdadaen, door 's Graaven Baljuwen. Anders, door Schepenen. Zie *Handv. van Kennemerland*, bl. 10. *Erfgraafst. Bediening*, III. Deel, bl. 30.

't geding behandigd werden, voorwendende JAN I. dat de zaak tot 's Graaven Regtbank behoorde. En indien de misdaad hoog Verraad geweest zy, gelyk sommigen willen, scheen Wolferds voorgeeven zo ongegrond niet, als men te Dordrecht waande. Doch waar in de misdaad der gevangenen bestaan hebbe, blykt niet klaar. Zeker is 't, dat de Schepens de stukken weigerden over te leveren, ernstelyk beweereude, dat zulks met hunne Voorregten streedt. Wolferd, hier over gestoord, dreigde de Schepens met de Gyzeling, en beval eenigen van hun den Graave te volgen, die, terstond hier op, over Delft naar den Haage vertrok. Die Schepens, welken Wolferd geboden hadt, te Delft te komen, liepen, om het voorstaan hunner Voorregten, meest by hem in 't oog. Men oordeelde, hierom, te Dordrecht, dat zy niet onverzeld vertrekken moesten. Hun werden, derhalven, een goed getal van Gemagtigden uit de Wethouderschap toegevoegd, zo dat zy, in 't geheel, tien of twaalf sterk waren. *Jan de Molenaar* en *Pieter Heeren Tielemans Zoon* zyn de eenigsten deezer Gemagtigden, welken men met naam en bynaam genoemd vindt. Nog drie anderen, *Jakob*, *Hein* en *Pauwels*, worden, naar het eenvoudig gebruik dier tyden, alleenlyk by hunne voornaamen beschreeven: van welken drie, de twee laastten meest voor de Voorregten geyverd hadden. Ook bleeven zy te Delft, terwyl eenigen der anderen den Graave, in den Haage, kwamen spreken. Na dat zy hier eenigen tyd ver-

JAN I. toefd hadden, alzo Graaf Jan, buiten Wolferd, die eerst niet ten hove was, geen besluit kon neemen, vroeg men hen, naar de andere Afgevaardigden, in 't byzonder naar Hein en Pauwels, die nog te Delft waren. Dit deedt hen vermoeden, dat men iets args met deezen twee voorhadt: die, hier van ge- waarfchuwwd, terftond naar huis keerden. De Graaf en Wolferd begaven zig ook, kort hier op, naar Delft, waarschynlyk met oogmerk, om de twee yveraars te doen vatten. Doch toen men vernam, dat zy vertrökken waren, werdt 'er, voor de Delftsche Wethouderschap, over 't geschil gehandeld, niet zonder veel hevigheid van wederzyde. De Baljuw Aloud boodt aan, in een Kampgevegt te willen treedden, tegen elk, die 't met de Schepens hieldt. Doch die van Delft oordeelden, dat men der Steden Voorregten, aan den uitflag van een Kampgevegt, niet behoorde te waagen. Toen wendde men 't over eenen anderen boeg. Hein en Pauwels werden in 't on- gelyk gesteld, om dat zy den Graave niet hadden durven afwagten. Men kreet dit voor wederspannigheid uit, en nam het zo euvel, dat de Graaf de Stad Dordrecht met zyne hoogste ongenade dreigde, en verstoord naar den Haage keerde.

Indien wy, in 't voorgaande gedeelte dee-
 zer Historie, niet een en andermaal gezien
 hadden, dat het houden van Kampgevegten,
 om moeiljyke geschillen te besliffen, ten dee-
 zen tyde, in gemeen gebruik was, zou 't
 veelen Leezereu vreemd voorkomen, hier
 den

Ger-
 sprong en
 natuur
 der ge-
 regtelyke
 en open-
 baare

JAN I. ziedend water te steeken, 't welk, in de Friesche Wetten, den naam draagt van *Ketelvang* (*h*); of gloeiend yzer aan te tasten (*i*), of over brandende koolen te gaan (*k*): en hy werdt vry gesproken, als hy dit deedt, zonder beschadigd te worden. Voorts was er nog eene proef in gebruik, bestaande in zig met opgeheeven' armen, zekeren tyd agter een, voor 't gewyde Kruis te stellen (*l*). Doch geene proef was gemeener dan die van het Kampgevegt (*m*), waarvan de uitslag, even gelyk de uitkomst van den Kryg onder de Turken en Tartaaren nog tegenwoordig, voor een Goddelyk Vonnis, tuschen den aanlegger en verweerer des Kamps, gehouden werdt. De wetten bepaalden, welke Perfoonen met elkan- deren kampen mogten; en met welke wapen- nen, en op welk eene wyze, de kamp moest geschieden. Wanneer 'er eenig geschil ont- stondt, welk, by gebrek van getuigenis aan de eene of de andere zyde, door den Regter, niet beslist kon worden, of wanneer eene der partyen, verkooren hebbende, 't geschil aan een Kampgevegt te stellen, de andere party hierin hadt doen bewilligen, beval de Regter het houden van een Kampgevegt. 't Gebeurde zelfs, somtyds, dat zulke Schepens, die men hieltt onbekwaam te zyn, om als Reg- ters over zekere zaak te zitten, tot eenen Kamp

(*h*) Leg. Frison. Tit. III. Leg. VIII. Tit. XIV. Leg. III. Friesche Regt. by SCHOTAN. bl. 46.

(*i*) Friesche Regt. als boven. bl. 123. Cap. XCVII.

(*k*) Caroli Magni Leg. N. CV. c. 1161. Edit. Georg.

(*l*) Caroli Magni Capit. Ann. 779. N. X. c. 544. Edit. Georg.

(*m*) Leg. Frison. Tit. N. Leg. I.

Kamp werden uitgedaagd; wanneer zy zig van JAN I. gehuurde Kampvegters konden bedienen, om voor hun te stryden (*n*). De Vrouwen ook, eenig geschil hebbende, dat, door een Kamp, beslegt worden moest, bedienden zig van zulke huurlingen: of zo 't geschil haare eer betrof, en zy, in schoonheid of aanzien, uitstaken onder haars gelyken, kampten de Rid- ders, die haare gunst zогten, voor haar. Wy hebben reeds gezien (*o*), dat de Kampgeveg- ten, tusfchen Hollanders of Zeeuwen en Vlaa- mingen, te Brugge gehouden moesten wor- den. En men vindt, dat zulks, nog in den aanvang der vyftiende eeuw, met kennis van den Graave en den Raade van Holland, be- stemd is, zynde toen *Jan van Necke* aanlegger, en *Heer Adryaen van Treslonge* verweerer des Kamps (*p*). Ook blykt, dat 'er, omtrent dien zelfden tyd, voor Graave Willem den VI, in Henegouwen gekampt is, om eenen doodslag te bewyzen; met dit gevolg, dat de beschul- digde, den kamp verliezende, onthalt werdt (*q*). Doch te Delft, te Leyden, in den Ha- age, en op andere plaatsen in Holland, werdt ook, meermaalen, gekampt (*r*). Men stel- de eenen dag vast, tegen welken het Kamp- veld, met een geschooren touw, afgete- kend werdt. Men bepaalde 't getal en de soort der Wapenen. In de oudste tyden, streedt

(*n*) Keure van Zeel. van den Momb. Florens Art. LII. Lat. LXX. Belg.

(*o*) II. Deel bl. 254.

(*p*) I. Memoriaalbl. ROSE f. 9 vers 8 segg.

(*q*) MONSTRELET *Livr. I. Chap. XXIII. f. 19.*

(*r*) Zie Erfgraall. Bedien. III. Deel, bl. 37.

JAN I. sreedt men met stokken (*s*), naderhand met zwaarden of degens. Men nam verscheiden andere naauwkeurigheden in agt, strekkende, om den eenen Kampvegter geen voordeel boven den anderen toe te staan. Ook moesten de Kampvegters, voor 't aangaan van den sryd, biegten en 't Avondmaal ontvangen: 't welk nevens eenige andere byzonderheeden, gezien kan worden in de Rekening der onkosten op een Kampgevegt, in de veertiende eeuw, tusschen *Willem van Leeuwen* en *Boudyn Janszoon*, Hollandsche Edelen, te Delft, gehouden (*t*). Een Kampvegter werdt gerekend overwonnen te zyn, als hy viel, of als hy op den grond geworpen werdt, of als hy overde lyn uit het kryt of vegperk werdt gedreeven. Hy moest dan, in Zeeland, den Graave drie pond aan boete betaalen (*u*), en verloor, daarenboven, zyn geding. Deeze wyze van regtspleegen bleef, eeuwen agter een, in gebruik. Doch na dat men, in de twaalfde eeuw, het tweede gedeelte van 't Wetboek van Justiniaan gevonden hadt, begon de lust te herleeven, om zig in 't Roomsche Regt te oefenen. Allengskens veranderde de wyze van regtspleegen, in Italie, in Frankryk, en ook hier te Lande. Men begon zig alleen van schriftelyke en mondelinge getuigenissen te bedienen, in de Rechtspleegingen. Men hieltt openbaare Registers, waaruit de adeldom, de wetti-

(*s*) Caroli Magni Leg. N. LXVI. c. 1151. Edit. Georg.

(*t*) By S. VAN LEEUWEN Roomsche Holl. Regt. Boek IV. Deel. XXXV. N. 4.

(*u*) Keure van den Momb. Florens Art. XXXVII. Lat. XL. Edit.

wettige geboorte, de ouderdom, het huwelyk en andere dingen, waar over geschil vallen kon, beweezen konden worden (y). Men stelde zelfs de byzondere Lands-gewoonten, die, voorheen, alleen in 't geheugen plagten bewaard te worden, in geschrift: wordende onze meeste oude Steden-Keuren en Handvesten, met reden, voor zulke beschreeven Gewoonten gehouden. Door deeze middelen, sneedt men de gelegenheden tot veele Kampgevegten af; die, eindelyk, genoegzaam alleen, onder luiden van adel of van den degen, in gebruik bleeven. In Engeland, heeft de Koning nog zynen Kampvegter, die aanbiedt zyns Heeren Regt tot de Kroon, tegen elk, niet de wapenen, te verdedigen. Ook vind ik, in den aanvang der beroerten van de zestiende eeuw, nog een voorbeeld van iemand hier te Lande, die openlyk heeft aangeboden, zynen goeden naam, *in eenen Kamp*, te willen voorstaan (x). Evenwel waren de geregelyke en openbaare Kampgevegten, en vooral de vuur- en water- en andere proeven, al lang te vooren, hier te Lande, in onbruik geraakt. Zelfs begon men, in den tyd, welks Historie wy nu beschryven, de onzekerheid van de wyze van regtspleegen, door een Kampgevegt, reeds, in zo verre, te zien, dat die van Delft, gelyk wy aanmerkten, geenen zin hadden, om de Voorregten der Steden, en dus ook niet die van Dordrecht, aan een Kampgevegt te hangen.

(y) L'Esprit des Loix Livr. XXVIII. Ch. XLIV. p. m. 188.

(x) Zie Bok. VI. Boek. bl. 278 [394]

JAN I. De Afgevaardigden der laatstgenoemde Stad wederom t'huis gekomen zynde, en verslag gedaan hebbende van 's Graaven bedreigingen, nam men dezelve zo zeer ter herte, dat men besloot, zig in staat van tegenweer te stellen. Terstond werden 'er vier Burger Hoplieden gekooren. Men vaardigde Brieven af, aan alle de goede Steden van Holland en Zeeland, die gebeden werden, zig de zaak van Dordrecht, als eene gemeene zaak, te willen aantrekken. Kortom, men verzuimde niets, om zich tegen den Graave, of liever tegen Heere Wolferd en den Baljuw Aloud, sterk te maaken.

Weder-zydsche Vyandelykheden 't Leedt niet lang, of de Stad werdt belegerd. Wolferd hadt voor, haar den toevoer af te snyden, en haar daar door tot onderwerping te brengen. Witte van Haamsteede werdt, tegen zynen dank, op 't Huis van *Putten* gelegd. Nikolaas van Kats lag beneden de Stad, te *Abblasferdam*, en hielt Uitleggers op de Merwe, die de Vaart naar de Stad beletteden. De Baljuw Aloud, wien 't Huis *Kraaijestein*, te *Slydrecht*, boven Dordrecht geleegeen, aanbevoolen was, hadt den stroom met paalwerk belemmerd. Eene enkele Kogge, onder zyn bevel staande, by nacht, ondernomen hebbende de Stad te naderen, verwekte zoo veel opschudding onder de Burgerye, dat elk te wapen liep, en zo wel te water als te lande, ter Stad uit, naar *Kraaijestein* toog. Aloud, die toen niet op 't Huis was, mengde zich bedektelyk onder den hoop, en hadt het geluk van onbekend te blyven, tot dat hy, voor 't Huis gekomen, zig omwendde, en met

met eenigen der zynen, op de Burgers aan-
 viel. Al wykende geraakte hy over de Val-
 brug binnen 't Slot: by welke gelegenheid,
 Hein, de dappere voorvegter der Dordrecht-
 sche Vryheden, in 't water gedrongen werdt.
 Eer men hem gered hadt, was de valbrug
 wederom opgehaald. De Burgers, geen voor-
 neemen hebbende, om 't Slot te winnen,
 keerden, schier zonder verlies, terug. Doch
 van Alouds zyde waren 'er eenigen gefneu-
 veld. Dit viel in 't laatst van Hooimaand voor.

Aloud van 't gebeurde aan Heere Wolfert
 kennis gegeven hebbende, besloot deeze, met
 den Graave, naar Zeeland te vertrekken, en
 aldaar Heirvaart tegen Dordrecht te beschry-
 ven. De Hollanders, hier de lugt van kry-
 gende, en den Graaf ongaarne willende mis-
 sen, sloegen aan 't morren tegen Wolfert.
 Zyn Schoonzoon, Gerard van Voorne, hadt,
 zoo men wil, de koenheid van hem de vriend-
 schap op te zeggen, indien hy den Graaf ver-
 voerde. Wolfert, ondertusfchen bevroeden-
 de, hoe zeer hy by de Hollanders in den haat
 geraakt was, agtte zig niet langer veilig in
 den Haage, Hy begaf zig, derhalven, op
 eenen nagt, van daar, den Graaf, dien hy,
 in alles naar zyn hand zetten kon, medevoe-
 rende. Om niet ligtelyk agterhaald te wor-
 den, deedt hy alle de bruggen agter zig af-
 breeken, rennende te post naar *Schiedam*,
 van waar hy naar Zeeland oversteeken wilde.

Doch het vervoeren des Graaven was zo
 dra niet rugtbaar geworden, of 't Hof en 't
 gantsche Dorp 's Graavenhaage was in op-
 roer. De jonge Graavin kermde over 't ver-
 lies

XXXIII.
 Wolfert
 poogt
 met den
 Graave
 naar Zee-
 land te
 vlugten.

Wordt
 agter-
 haald,

JAN I. lies van haaren Egtgenoot, en verwekte zo veel medelyden in de Gemeente, dat veelen zig gereed maakten, om de vlugtenden te vervolgen. In weinige uuren, waren zy te Vlaardingen, en hier vernomen hebbende, dat de Graaf wel van land gesteeken was; doch, door de filte, weinig vorderen kon, bragten zy al wat volk voeren kon, tot Booten en Vischschuiten toe, te water, en roeiden hem, met alle kragt, agter aan: terwyl zy de lugt, met luid roepen om hunnen Graave, vervulden. Haast had men hem ingehaald, en nog spoediger bewoogen, om terug te keeren. Wolf-ferd, die by hem was, moest zich gevangen geeven, en werdt, nevens zyne Huisvrouw, naar Delft gevoerd, en op 't Steenhuis gelegd. Zyn Schoonzoon, Gerard van Voorne, dien hy, met geweld, uit den Haage mede genomen hadt, verkreeg nu zyne vryheid weder, die hy reeds verlooren rekende.

gevan-
gen,

Graaf Jan hadt zich terstond naar den Haage begeeven, zonder zig, zo ver men weet, om Wolf-ferd meer te bekommeren. De Delftsche Gemeente, met eenen bitteren haat tegen hem ingenomen, was ondertuschen op de been geraakt, en voor 't Steenhuis famen geschoold (y) Straks daar na, ging 'er een kreet op: *Leevert ons den Verrader, of wy steeken 't Steenhuis in den brand.* Die van binnen, 't zy zy, zo wel als 't volk, Wolf-ferds dood zогten, of, gelyk zy voorgaven, voor 's volks woede, bedugt waren, beslooten hem, ont-harnast, ter deure uit te stooten: daar hy,

en te
Delft
wreede-
lyk om-
gebragt.

voor

(y) MELIS STOKÉ in Jan I. bl. 158-167.

voor de raazerny der verbitterde menigte bloot ^{JAN L.} gesteld, in een' oogenblik, door duizend wonden, van 't leeven werd beroofd (z). Laater Schryvers melden, dat hy, uit de vensters van 't Steenhuis geworpen zynde, op pieken gevangen, en vervolgens afgemaakt werdt (a). Doch dit vindt men niet by de oudsten. Ook verhaalen sommigen, dat Graaf Jan van Henegouwen, Wolferds dood bewerkt zou hebben (b): waarvan egter geen bewys is. Meer blyk is 'er, dat 'er eenige voornaame Edelen, uit de Huizen van Duivenvoorde, Zandhorst, Haarlem en anderen, handdaadig aan zyn geweest (c). Zy viel voor op den eersten van Oogstmaand des jaars 1299. Den ^{Aloud} Baljuw Aloud trof eerlang het zelfde lot. Die ^{wordt} van Dordrecht, het omkomen van Heere ^{ook ge-} Wolferd vernomen hebbende, trokken voor ^{dood.} het Huis Kraaijestein, dat zig, wel haast, op genade en ongenade, overgeeven moest. Aloud en eenigen der zynen, gevangkelyk naar Dordrecht gevoerd wordende, werden, door de Gemeente, pas voor de Stads Poort, tot zes in getale, doodgeslaagen (d). Wolferds dood gaf gelegenheid tot eenen geweldigen oproer binnen Veere, die, in Bloei-
mand des jaars 1301, voorviel; doch van welken wy geen regt bescheid hebben kunnen be-

(z) WILHELM. PROCURAT. *ad ann.* 1297. & *seqq.* p. 547, 548. MELIS STOKÉ *bl.* 167, 168.

(a) Goudsch Kronykje *bl.* 84.

(b) MBYRUS *ad annum* 1303.

(c) Zie den Zoenbrief van 't jaar 1309 by MATTHEUS Analect. *Tom.* I. p. 745.

(d) MELIS STOKÉ in Jan I. *bl.* 169-171. WILHELM. PROCURAT. p. 548.

JAN I. bekomen. Uit den Zoen, die, in 't jaar 1309, door den Bifchop van Utrecht, den Graave van Holland, en Gerard van Voorne, Burggraave van Zeeland, tuffchen de maagen van Wolferd, en de Edelen, die fchuldig geweest waren aan zynen dood, bewerkt werdt, blykt alleenlyk, dat de eerften, wegens den ooploop te Veere, drie duizend ponden tournois betaalen, en dat de laaften Wolferds dood met een duizend ponden boeten moesten (e).

XXXIV. Het omkomen van Heere Wolferd baarde groote verandering hier te lande. De Graaf Avennes komt wederom in 't Land en neemt de Voogdyfchap op nieuws aan. hadt zig reeds overgegeven, in de handen van Wolferds grootfte vyanden, welker raad hy nu ook volgen moest. Zy oordeelden hem nog onbekwaam tot de Regeeringe, en waren ongeezind, om zich langer naar de maatregels der Engelschen te laaten beftieren: te minder nog, om dat de Koning van Frankryk, ferdert eenigen tyd, merkelyke voordeelen op den Graave van Vlaanderen, Bondgenoot van Koning Eduard, behaald hadt. De Graaf moest dan toeftaan, dat zyn Neef, Jan van Avennes, wederom herwaards ontbooden werdt, om 't Roer der Regeeringe te helpen ftieren. Avennes, bedugt voor de Vlaamingen, en veelligt ook voor de Engelschen, begaf zig te Brugge, nu in de handen der Franschen geraakt, fcheep, en kwam behouden in Zeeland, en daar na in Holland aan, alwaar hy, van den Graaf en de Gravinne, met uiterlyke tekenen van genegenheid, ontvangen werdt f). De Graaf zelf koos hem tot zynen Voogd,

voor

(e) Zie den Zoenbrief boven gemeld, en MIERIS Charterb. II Deel bl. 83.

(f) MELIS STOKER in Jan I. bl. 173.

voor den tyd van vier jaaren. Avennes deedt JAN I.
 terstond, gelyk, na Graave Floris omkomen,
 ook geschied was (ff), 's Graaven Zegel bree-
 ken, en voortaan alle Brieven met zyn eigen
 groot Zegel, en met een klein van Graave Jan
 den I.; bezegelen (g). Hoe veel gezags hy in
 de Regeeringe hadt, is onder anderen af te nee-
 men, uit verscheiden' Handvesten van deezen
 tyd, welken, gemeenlyk, op deeze of dierge-
 lyke wyze, beginnen: *Wy Jan, Graave van*
„ Holland, Zeeland en Heere van Friesland,
„ maaken kond -- dat wy, by autoriteit ende
„ toedoene eenes hooges Mans, ons lieven Neye
„ Jans van Avennes, by wiens autoriteit wy
„ alle dink doen, of by wien wy alle saeckers
„ doen, als by den ghenen wien wy ons Land
„ hebben bevolen, gegeven hebben enz. (h).

Avennes hadt zo dra de Voogdyschap niet Hy stelt
 aanvaard, of hy deedt de Brieven, deswegen orde op
 gemaakt, tot meerder zekerheid, in de Hol- de Re-
 landsche en Zeeuwsche Steden, bezegelen. In geeringe.
 Zeeland, alwaar Wolferd grooten aanhang ge-
 had hadt, gaf hy zig veel moeite, om alles
 in orde te brengen. De Maagen van Heere
 Wolferd werden verzoend met de Delftsche
 Gemeente, die oorzaak van zynen dood ge-
 weest was. Zyne aanhangers, immers de
 voornaamsten, moesten borg voor hun goed
 gedrag stellen, en aan Avennes hulde doen.
 De Giften, door den Graave, aan Heere

(ff) MELIS STOKK, bl. 124.

(g) MELIS STOKK, bl. 174, 175.

(h) Zie een' Brief by BOXHORN op REIGERSE. II. Deel, bl.
 104. Hand. van Enkh. bl. 1.

JAN I. Wolfert gedaan, werden vernietigd, en het Land van Woerden, en het Slot te Ysselstein wederom met de Graaflykheid van Holland vereenigd (i). Toen dit verrigt was, sloot Ayennes een Verbond, met de Steden Dordrecht, Middelburg, Zierikzee, Leiden, Delft, Haarlem, Alkmaar en Geertruidenberg, tegen de Moorders van Graave Floris en derzelve aanhang. Deze Steden, immers de zeven eersten, waren thans de voornaamsten van Holland, Zeeland en Westfriesland, en waren altoos den Graave van Henegouwen gunstig geweest. Van Geertruidenberg moet men dit laatste ook zeggen: 't welk hier uit alleen genoeg af te neemen is, dat Guy van Henegouwen aldaar, in 't jaar 1296, eenigen tyd zyn Hof hieldt (k). Ondertuschen bewyst dit Verbond het toeneemend aanzien der Steden dezer Landen, die, allengskens meer, in zaaken van Regeeringe, gekend werden. Het Verbond werd geslooten, op Saturdag den zeventienden van Wynmaand des jaars 1299, en liep op deezen zin:

Korte inhoud van het zelve.

„ *Janne van Avennes, Graave van Henegouwen, en Jan, Grave van Holland, van Zeeland en Heere van Friesland*, midsgaders de „ *Scepenen, Raetsmannen ende alle die ghemeene Poirters van Dordrecht, van Middelborch, van Zierikzee, van Leyden, van Delft, van Haarlem, van Alkemere en van Sinte Geertruydenberghe*, verbinden zig, om met „ *de Verraders en Moorders van Graave Flo-*

„ *ris,*

(i) MELIS STOKES, in Jan I. II. 174, 175. — (k) Zie hier voor Bl. 92.

„ ris, als met *Janne, den Heere van Kuyck*, JAN I.
 „ met *Janne, den Heere van Hoedene*, met
 „ *Ghyzebrecht*, die men hiet *Heere van Aem-*
 „ *stelle*, met *Hermanne*, die men hiet *Heer van*
 „ *Woirden*, met *Gherarde van Velsen*, ende met
 „ *den ghenen*, die waeren *an Vairde en an Vel-*
 „ *de*, daar de Graaf vermoord werdt, en met
 „ hunne (2) mannelyke nakomelingen, tot in
 „ 't zevende Lid toe, nimmer Zoen noch Vre-
 „ de te zullen maaken, noch helpen maaken;
 „ maar dezelve, in tegendeel, uit het Land
 „ te zullen houden, en op allerlei wyze aan
 „ lyf en goed te zullen beschadigen. Voorts
 „ belooven zy, de gevangenis en dood van
 „ Graave Floris te zullen wreken op elk, die
 „ 'er kennis van gehad, of raad toe gegeven
 „ mogt hebben, en zeggen allen, die hier
 „ toe de behulpzaame hand bieden, hunnen
 „ bystand toe. Eindelyk, verbinden zy zig
 „ de Vrede, die, door iemand der hunnen, met
 „ de Moorders en Verraders gemaakt mogt
 „ worden, nooit te zullen gestand doen (3).

Waar-
 (2) Met de vrouwelyke nakomelingen, wilde men
 zo streng niet handelen. Graaf Willem de III. schonk,
 in 't jaar 1325, aan *Clarisse, Gerys Dochter van Vel-*
zen, een jaarlyksche Rente van tien pond Hollandsch, zo
 lang zy nog ongehuwd bleef. Zy schynt toen Nonne
 te Rynsburg geweest te zyn. Zie *BALEN Dordrecht*
 bl. 734.

(3) Men vindt het Affchrift van dit Verbond, by
SCRIVERIUS Toetst. op 't Goudsch Kronykje, bl. 178.
GOUDHOEVEN Kronyk, bl. 352. *ORLERS Leyden*, bl.
 316. *BALEN Dordrecht*, bl. 726. agter *ALKEMADE's*
Melis Stoke, en by anderen.

JAN I. Waarfchynlyk, werdt dit Verbond te Dordrecht geflooten: hoewel 't uit de Afschriften niet blykt. Doch men weet, van elders, dat de Graaf zig, maar weinige dagen voor het fluiten van het zelve, te Dordrecht bevonden heeft (4). Ik vermoed, derhalve, dat de gemelde Steden hier ter Dagvaart befchreeven geweest zullen zyn, 't welk federt langs hoe gemeener werdt. Opmerkelyk is 't, ondertusfchen, dat 'er, niet flegts in dit Verbond, maar zelfs in Brieven van den jaare 1303 (1), van Gerard van Velzen gefproken wordt, als of hy nog in 't leeven was. Veelligt heeft hy, dus lang, te Dordrecht, gevangen gezeten hebbende, na 't fluiten van het Verbond, eerst zyn strafvonnis ontvangen: 't welk dan, gelyk wy te vooren gegist hebben (II), ook in deeze zelfde Stad, zal uitgevoerd geweest zyn.

De West- In den aanvang der volgende maand, ver-
friezen zoenden de Westfriezen zig met Graave Jan,
maaken te Alkmaar, door tusfchenspraak van Aven-
hunnen nes. In den Zoenbrief, die nog voorhanden,
Zoen met en op den naam van *Raet, Scepenen en alle*
Graave *die Gemeente van Westvrieslant* gegeven; doch
Jan. door die van Hoogtwouder-, Nieuwdorper-,
Dregter- en Geestmanner-Ambagt bezegeld
is, belyden zy „den Graave, in den fryd te
„Vroone, en door het vernielen zyner Slo-
„ten,

(1) Zie MIERIS Charterb. II. Deel, W. 26, 27, 28, 31.

(II) Zie hier voor Bl. 91.

(4) Hy heeft, te Dordrecht, eene Brief getekend, op *Dingsdag na S. Viktors dag*, dat is, op den der-
tienden van Wynmaand. Zie BOXHORN op REIGESB.
II. Deel, bl. 104.

ten, zwaarlyk beledigd te hebben, beloovende de boete, die hun opgelegd zou worden, volkomenlyk te zullen betaalen (m). Ten zelfden tyde, verzoenden zig die van Texel insgelyks met Graave Jan (n). Ook werden toen de Keuren voor Westfriesland, van nieuws, in den Haage, beschreeven (o). Enkhuizen kreeg toen ook Stads Vryheden. De Brieven, hier van verleend, werden niet alleen bezegeld door de Edelen, gelyk van ouds gebruikelyk was, en thans door Dirk van Brederode, Wouter en Gerard van Egmond, geschiedde; maar ook door Schepenen en Raaden der gemeene Steden van Haarlem en Alkmaar (p): een nieuw bewys van het toeneemend aanzien der Steden.

Avennes ondernam, terstond hier na, eene reis naar Frankryk, latende Graaf Jan, te Haarlem, onpasselyk aan de Koorts (q): wiens ziekte, binnen weinige dagen, de overhand neemende, en, door een toeval van den rooden Loop, gevaarlyk geworden zynde, hem, in den eersten bloei zyner Jeugd, op den tienden van Slagtmaand des jaars 1299, uit het leeven rukte. Terstond na zynen dood, liep het gerugt al, dat hy vergeeven was (r), en Avennes werdt van deeze euveldaad verdagt gehouden (s). De oudste schryvers pleiten hem eg-

XXXV.
Avennes
reist naar
Frankryk.
Graaf Jan
de I.
sterft.

(m) Zie den Brief by der Ongenoemden Klerk, bl. 184.
 (n) Privil. van Texel, bl. 76.
 (o) MELIS STOKES in Jan I. bl. 175.
 (p) Handv. van Enkh. bl. 1, 3.
 (q) WILHELM. PROCURAT. p. 549.
 (r) MELIS STOKES, bl. 175, 176. Spieg. Historical Cap. XI.VII. p. 207.
 (s) MEXERUS ad annum 1303.

JAN I. egter vry (*t*); doch men moet aanmerken, dat zy, ten zynen tyde, en ten tyde zyns Zoons, geschreeven hebbende, de waarheid veelligt niet geweeten hebben, of niet hebben durven te boek stellen.

Tweede
Huwelyk
der Graa-
vinne
Elizabet.

Graaf Jan de I. hadt, by de jonge Graavinne Elizabet, geene Kinderen verwekt. Zy bleef nog ruim twee jaaren in Holland, voornaamlyk om de inkomsten magtig te worden (*u*), die haar, by Huwlyksvoorwaarde, waren toegelegd; doch niet voldaan werden (*y*). In 't jaar 1302, keerde zy naar Engeland terug, alwaar zy zig, federt, in een tweede Huwelyk begaf, met *Humfrid, Graave van Hereford*, Zoon van den Graave van Hereford en Essex (*w*), die haar, in 't jaar 1297, herwaards begeleid hadt.

(*t*) MELIS STOKES, *bl.* 176.

(*u*) Act. Publ. Angl. Tom. I. P. IV. p. 1, 14.

(*y*) MATTHEUS WESTMONASTER. *ad annum* 1299.

(*w*) Act. Publ. Angl. Tom. I. P. IV. p. 17, 26. TRIVET.
Annal. *ad annum* 1302. p. 334.

VADERLANDSCHE HISTORIE.

TIENDE BOEK.

I N H O U D.

- I. JAN DE TWEEDE wordt, tot Graave, ingehuldigd. II. Stelt orde op de Regeering, en verdraagt zig met de Vlaamingen. III. Sluit een Verbond met Brabant, Kuik en Heusden. IV. Men beweert, dat Holland aan 't Ryk vervallen is. Verdrag met Keizer Albrecht. Zeeland en Schoonhoven tot 's Graaven zyde overgebracht. V. Bisshop Willem valt in Amstelland. Sneuvelt. VI. Guy van Henegouwen wordt Bisshop. Vlaamsche Oorlog. Verdrag. VII. Nieuwe Kryg met de Vlaamingen, die Holland, Zeeland en de Stad Utrecht bemagtigen. De Brabanders vallen in Zuidholland. VIII. De Hollandsche Seden drijven de Vlaamsche bezetting uit. IX. De Vlaamingen, uit Zeeland, verjaagd, met hulp van Frankryk. Zierikzee ontzet. X. Jan van Renesse vlugt uit Utrecht, en sneuvelt op de Lek. XI. Jan de II. sterft. WILLEM DE DERDE volgt hem op. Trouwt. XII. Twist susfschen de Edelen en Gemeente, over 't draa-

gen der gemeene lasten. XIII. Bestand met
 Vlaanderen. Verdrag met Brabant. XIV. Ge-
 schillen over den Koophandel met Engeland.
 XV. Oorlog met Vlaanderen. Nadeelig Ver-
 drag. XVI. De orde der Tempeliers alomme
 uitgerooid: onder anderen, te Zierikzee.
 XVII. Kryg van Bisshop Guy, tegen de Stel-
 lingweryer Friezen. 't Slot te Vollenhove be-
 legerd. Bisshop Guy sterft. XVIII. Amstel en
 Woerden aan Holland gehegt. XIX. Vlaam-
 sche Oorlog. Vrede. XX. Graaf Willem maakt
 veele kosten. Huwelyk zyner Dogteren. De
 Kennemers verliezen hunne Voorregten. XXI.
 Verschil over 't Dordrechtse Stapelregt.
 XXII. Filippa, Dogter van Graave Willens
 trouwt met Eduard van Engeland. Gevol-
 gen van dit Huwelyk. XXIII. Veranderingen
 in het Duitsche Ryk. Graaf Willem
 neemt 'er deel in. XXIV. Hy verkrygt groot
 gezag in 't Stigt. XXV. En in Friesland.
 Opstalsboomsche Wetten vernieuwd. XXVI.
 't Graaffschap van Zeeland aan Jongkheer
 Willem opgedraagen. XXVII. Handel met
 Eduard den III, over een Verbond tegen
 Philips den VI. XXVIII. Dood van Willem
 den III. Zyn aart. Waaron by de goede
 bygenaamd werdt. XXIX. WILLEM DE
 VIERDE volgt hem op, Verbindt zig met
 Eduard den III. Steekt zig, in den Oorlog
 tuschen Frankryk en Engeland. XXX. Op-
 komst van Amsterdam. XXXI. Graaf Wil-
 lem trekt naar Pruysen. XXXII. Kryg tegen
 de Stigtschen. Utrecht belegerd. XXXIII.
 Tugt tegen de Friezen. XXXIV. Willem de
 IV. sneuvelt, in een gevegt, by Staveren.

Aven-

A vennes was nog niet lang in Frank-^{JAN II.}
 ryk geweest, toen de tyding van 's I.
 Graaven dood hem bewoog, in aller yl, her- Oogmerk
 waards te keeren. Wat hem de reis naar van Graa-
 Frankryk hadt doen onderneemen, is ner- ve Jan
 gens klaar aangetekent (a). Laatere Schry- den II. in
 vers hebben gegist, dat hy zig ten Lande zyne rei-
 uit begeven hadt, om te minder verdagt te ze naar
 zyn van deel aan 's Graaven dood gehad te Frank-
 hebben. Doch hier van is geene zeker- ryk.
 heid. Wy hebben reeds, in 't voorby-
 gaan (b), doen zien, dat hy naauwe Vriend-
 schap met het Fransche Hof onderhieldt.
 Zelfs had hy zig, in een Verbond van on-
 derlinge bescherming begeven met Filips den
 Schoonen, Koning van Frankryk. Volgens
 dit Verbond „ moest de Koning den Graa-
 „ ve tegen elk, byzonderlyk tegen Guy van
 „ Vlaanderen, die hem Namen onthieldt,
 „ beschermen. De Graaf hadt den Koning
 „ insgelyks, zyne hulp toegezeid, tegen Gra-
 „ ve Guy en alle anderen, den Koning van
 „ Duitschland en den Bischop van Luik,
 „ zyne Leenheeren, alleenlyk uitgenomen.
 „ Ten dien einde, moest hy den Koning
 „ vyftien honderd gewapende mannen leve-
 „ ren, die in 's Konings Soldye staan zouden,
 „ en alleen in Vlaanderen en Henegouwen
 „ tot aan de Seine toe, zouden behoeven te
 „ dienen (1). De Koning moest, ten zy-
 „ nen

(a) Zie MELIS STOKES in Jan I. bl. 175.

(b) IX. Boek, bl. 103 en 128.

(1) De Soldy voor deeze Manschap was, in 't Ver-
 bond.

JAN II. „nen kosten, ook bezetting leggen in eenige Sterkten van Henegouwen, en alle vyandelykheden weeren. Ook zou men geen Vrede maaken, dan met wederzydsche toefstemming.” Dit Verbond was, in Bloei-maand des jaars 1297, te *Pont S. Maixence*, geslooten (c): en werdt, sedert, gevolgd van verscheiden voordeelen, zo voor den Koophandel, als in andere opzigten, door Filips aan Avenes, gegund (d). Men zou, derhalve, vermoeden mogen, dat dit Verbond en 't geene 'er uit gevolgd was Avenes de reis naar 't Fransche Hof had doen onderneemen. Doch dit is eene bloote gisfing. Alzo hy wel gezien was by den Koning, konnen 'er verscheiden' andere redenen geweest zyn, die hem ten Hove riepen.

Hy Avennes, in den aanvang van Wintermaand wordt, in des jaars 1299, uit Frankryk te rug gekeerd Holland zynde, vondt de Hollandfche en Zeeuwfche en Zee-Edelen (e) en Steden gereed, om hem, als land, in-wettigen Erfgenaam van Jan den I, tot Graave gehul- in te huldigen. Hy begaf zig, ten deezen digd. einde, terstond naar Dordrecht, Haarlem, Delft, Leiden en Alkmaar, alwaar men hem trouwe zwoer (f), en hy bezegelde Brieven,

(c) Alliance entre Philippe & Jehan *ap. MARTEN. & DURAND. Thes. Anecd. Tom. I. c. 1284.*

(d) Act. Philippi Reg. *apud eosd. Tom. I. c. 1291-1294.*

(e) WILHELM. PROCURAT. *ad annum 1299. p. 549.*

(f) MELIS STORE in Jan II. *bl. 177.*

bond, vastgesteld op deezen voet: een *Banneret* of Ridder genoot twintig, een *Bachelier* of Knaap tien, en een *Escuyer* of paadje vyf stuivers *Tournois*. Zie II. Deel, *bl. 334. Aant. (3)*

ven, tot Landsheer aannam. De Brief der JAN II. Poorteren van Dordrecht, het oudste Gedenkstuk van deze foort, my bekend, is nog voor handen (g), en van deezzen inhoud:

„ Wy Scepen, Raed ende Gemeente van der Brief der
 „ Poorten van Dordrecht maken cond ende ken- Poorte-
 „ nelyck allen den ghenen, die deze Letteren ren van
 „ sien, sullen of horen lesen; Dat wi eenen Hoo- Dordrecht.
 „ ghen, Edelen Prince, ende eenen waerden
 „ Heere, Janne, Graave van Henegouwen, die
 „ van rechten Oyrre Grave is in Hollant, in
 „ Zeelant ende Heere in Vrieslant, omfanghen
 „ hebben in onsen rechten Heere, Grave te we-
 „ sene ende Heere, in dien vorsz. Landen, ende
 „ hebben hem Hulde ghesworen met ghestave-
 „ den eede, hem te houdene over onsen rechten
 „ Lants Heere, ende syn gherechte hoer na hem,
 „ ende hem altoes te doene, alse wi onsen rechten
 „ Lants-Heere schuldich syn te doene. In kennes-
 „ sen van deser dinck, hebben wi desen Brieff
 „ beseghelt, uuythanghende met onser Porteren
 „ gemeinen Zeghele. Ghegheven in 't Jaar ons
 „ Heeren MCC neghen ende neghentich, des
 „ Vridaghes voer Sinte Lucyen daghe”, [dat
 is, den tienden van Wintermaand]

De Graaf heeft, ongerwyfeld, ook 's Lands Ingezetenen gezwooren: want schoon de oude Schryvers, zulks, by deeze gelegenheid, niet aantekenen, 't vervolg deezer Geschiedenissen zal ons egter doen zien, dat het hier te Lande, in een bestendig gebruik, geweest is. De Graffschappen van Holland en Zeeland werden dus, in Jan den II, voor de eerste

(g) By BALEN Dordr. bl. 728. Zie ook verkheden' andere Brieven, in MERIS Charterb. II. Deel bl. 1, 2, 3, 4.

JAN II. ste reize, zo ver men met zekerheid weet, in den tyd van vier eeuwen, tot een ander Stamhuis, naamlyk, dat van HENEGOUWEN, overgebracht.

5 II. De eerste zorg van Graave JANDEN TWEE-
 De Graaf DEN liep over het verzoenen of bedwingen van
 stelt orde allen, die deel aan de dood van Graave Floris
 op de rust gehad, of Heere Wolferds zyde gehouden had-
 des den. Zeeland was nog vol van deeze foort
 Lands. van misnoegden. En de Graaf was met reden
 1300. bedugt, dat zy de Vlaamingen, die hem al
 lang een kwaad hert toedroegen, tot het onderneemen der voorige vyandelykheden, bewegen mogten: 't welk hem, in den aanvang zynere Regeeringe, gantsch kwalyk komen moest. Hy steunde wel op zyn Verbond met Frankryk; doch 't kon ligt gebeuren, dat de hulp, die hy van dien kant wagtte, te laat kwam, om niet alleen de aanslagen der Vlaamingen te verydelen; maar ook de inwendige beroerten in Zeeland en elders te stillen. Dat diergelyke zorgen den Graave prangden, is afte neemen, uit eenen zynere Brieven, den agtsten van Louwmaand des jaars 1299 [1300], gegeven, waar by hy „ allen Koopluiden, „ Engelschen, „ Brabanders, „ Vlaamingen, „ Duitschers en anderen, vryheid geeft, om „ te Dordrecht te komen handelen, zulken „ alleenlyk uitgenomen, die deel aan den „ aanslag tegen Graave Floris gehad hadden. „ En in geval 'er oorlog ontstaan mogt, tus- „ schen hem en der Koopluiden Heeren, be- „ looft hy den Koopluiden eene maand tyds, „ om zig en hunne goederen te bergen (h).”
 Niet

(h) Handv. van Jan II. by BALEN Dordr. bl. 490.

Niet lang hier na, vervoegde Jan van Renesse, die, sedert dat hy, door toedoen van Heere Wolferd, gebannen geweest was, buiten 's Lands gezworven hadt, doch na Wolferds dood te rug gekeerd was (i), zig by Graave Jan den II, aanbiedende, zig, wegens den aanslag tegen Graave Floris, waar mede hy, door Gerard van Velzen, betigt was, volkomen te willen zuiveren, en borg voor zyn goed gedrag te stellen. Zy dat dit hem ernst ware, of niet; de Graaf gaf bevel, om een schriftelyken Borgtogt op te stellen. Doch toen dit geschied was, kon Renesse gene Borgen vinden. De onderhandeling werdt hier op afgebrooken. Renesse begaf zig naar Zeeland, alwaar hy, met die van Borselen samen spannende, eenen gevaarlyken opstand verwekte, en binnen korten tyd grooten ahang kreeg (k).

De Graaf hadt, op de eerste tyding hiervan, wel eenig Volk op de been gebragt, met welk hy naar Zierikzee overgesteken was, Doch Renesse's magt overtrof de zyne verre; zo dat hy niets onderneemen durfde. Zierikzee uitgenomen, maakte Renesse zig eerlang meester van gantsch Schouwen, alwaar zyne goederen gelegen waren. De Graaf ontboodt, hierop, een Vloot uit Holland, die, onder 't geleide van eenen der Heeren van Reimerswaale (2) en van Guy van Henegouwen, in

(i) MELIS STOKK in Jan I. bl. 150, 168.

(k) MELIS STOKK in Jan II. bl. 177.

(2) Veelligt, is deeze Heer van Reimerswaale *Karmining van Reimerswaale* geweest; dien ik, in eenen Brief

JAN II.
Renesse
schynt
zig met
den Gra-
ve te
willen
verzoen-
nen.

Hy ver-
wekt ee-
nen op-
stand in
Zeeland.

Hymaakt
zig mees-
ter van
Schou-
wen.

JAN II. in Walcheren, landen moest. Doch eene schielijke donderbui verstrooide de Vloot, die dan misnoegden Zeeuwen, gedeeltelyk, in handen viel. Guy zelf werdt, by deeze gelegenheid, gevangen genomen; doch kort daar na uitgewisfeld tegen de Zoonen van Heere Wolferd, die Graaf Jan, van wege den Koning van Frankryk, eenigen tyd, in hegtenis gehouden hadt. (L)

Bestand Karel van Valois, Broeder van Filips den door be- Schoonen, voerde, ten deezen tyde, eenen midde- voorspoedigen Kryg in Vlaanderen (m), en bel- ling van lette de Vlaamingen hunnen Vrienden in Frank- ryk, be- land te ondersteunen. Dit gaf Graave Jan, werkt, II die anders, door 't verlies zyners Vloote, zeer in 't naauw gebragt zou geweest zyn, voor eenen tyd, eenige ruimte, terwyl Renesse's aanhang, voor het keeren van de kans des Oorlogs, bedugt wat. Beide de partyen namen, derhalve, greepiglyk, aan de bemiddeling, die hun, door Valois, uit zyns Broeders naam, aangeboden werdt. Eerlang werdt het geschil tuschen Graave Jan en Renesse aan de Uitspraak van Koning Filips verbleeven. Tegen S. Jans Miske, zynde den vierentwintigsten van Zomermaand, moesten Partyen, te Biervliet, Borgen of Gyzelaars leveren, voor de onderhouding van 't Bestand, 't welk, tot dien

(L) MELIS STORKE in Jan II. II. 177, 178, 179.

(m) GULL NANG. ad annum 1300. MEYERUS ad annum 1300.

Brief van den jaare 1310, genoemd vind, by BOXHORN op REIGERSB. II. Deel, bl. 136. Reimerswaale hadt, ten deezen tyde, zyne byzondere Heeren. REIGERSB. II. Deel, bl. 141.

dien tyd toe, geslooten was. De Graaf deedt dit; doch Renesse bleef in gebreke. 't Bestand tot in de helft van Oogstmaand verlengd zynde, handelde men, aan 't Fransche Hof, midlerwyl, over eené Vrede. Doch Renesse, vermoedende of bemerkende, dat de Koning te zeer over 's Graaven zyde helde, brak de onderhandeling af, en keerde wederom herwaards (n).

Terwyl de onderhandeling nog duurde, deedt de Graaf zyn best, om 't getal zyner Partyen te verminderen. Omtrent het midden van Hooimaand, sloot hy een Verbond van Vriendschap en onderlinge bescherming met Jan den II, Hertog van Lotharingen en Brabant (o); die, deel aan den aanslag tegen Graave Floris gehad hebbende, ten zelfden tyde, beloofde, voor de rust van de ziele des vermoorden, eenige Bedevaarten en andere soorten van Boeten te zullen doen (p). Ook bewerkte Hertog Jan een onderling verdrag, tuschen Graave Jan ter eener, en Jan, Heere van Kuik, en Jan, Heere van Heusden ter ander zyde, by welk, Partyen zig verbonden, elkanderen geene schade te zullen toebrengen (q).

Beide deeze Overeenkomsten moesten, in de tegenwoordige omstandigheden, voordeelig voor Graave Jan gekeurd worden. Alleenlyk, mag men twyfelen, of het Verdrag met

(n) MRLIS STROKE in Jan II. bl. 179, 180.

(o) Vide Thesaur. MARTEN. & DURAND. Tom. I. r. 1312, 1313.

(p) Vide Thesaur. MARTEN. & DURAND. Tom. I. c. 1312.

(q) Vide Thesaur. MARTEN. & DURAND. Tom. I. c. 1312, 1313.

III.
Graaf Jan verbindt zig met den Hertog van Brabant: en maakt een Verdrag met de Heeren van Kuik en van Heusden.

Aanmerkingen hier over.

JAN II. de Heeren van Kuik en van Heusden, niet aanliep tegen de Belofte van zig nooit met deeze twee te zullen verzoenen, in Wynmaand des voorgaanden jaars, aan de Hollandsche en Zeeuwsche Steden, gedaan (r). Op het Verbond met den Hertoge van Brabant was minder te zeggen, alzo hy niet met naame van den Zoen uitgeslooten was. Doch het werdt, van 's Hertogen zyde, niet lang gehouden: gelyk wy wel haast zien zullen.

III
IV. Renesse beweert, ten Keizerlyken Hove, dat Holland aan 't Ryk vervallen is.
Renesse, vast naar alle kanten uitziende, om zynen aanhang te sterken, trok elk aan zyne snoer, die eenig deel aan den aanlag tegen Graave Floris gehadt hadt. Floris van Borselen, die den Graave reeds hulde hadt gedaan, en zyne Kleederen droeg, was nu één der eersten, die hem af, en Renesse toevielen. Deeze hadt voor, Graaf Jan van 't Graaflyk bewind over Holland en Zeeland te doen ontzetten: en vervoegde zig, om dit te wege te brengen, ten Keizerlyken Hove, voorgeevende, dat het Graaffchap, als een Leen des Ryks, met het afsterven van Graave Jan den I. aan 't Ryk vervallen was, en door Jan den II, onwettelyk beheerd werdt. Hier voegde hy by, dat de Keizer, toen *Albrecht van Oostenryk*, zig, met een maatig Leger, ligtelyk, van het Graaffschap meester zou kunnen maaken, alzo de Edelen en Steden gereed stonden, om hem toe te vallen, zo dra hy zig, hier te Lande, vertoonde. Kortom, hy wist zynen voorslag den Keizer zo smaakelyk te maaken, dat deeze een besluit nam, om zig in

(r) Zie IX Boek, bl. 130.

in 't bezit van Holland en Zeeland te stel- JAN II. len (s).

Renesse's voorgeeven, dat het Graaffchap Aanmer. aan 't Ryk vervallen was, zou grond gehad kingen hebben, indien men het als een kwaad Leen, over dit welk alleen op de mannelyke Nakomelingen voorgee- ven. van den Bezitter verfterven kon, moest aan- merken. Doch wanneer men het hieldt voor een goed vry Ryks Leen, welk op den naasten erfgenaam, 't zy vrouw of man, verftierf; gelyk het, federt, doorgaans aangemerkt is, moest zyn voorgeeven, als ongegrond; ver- worpen, en Jan de II, voor wettigen Bezitter van 't Graaffchap, gehouden worden. On- dertusfchen, kon Renesse's felling met eenigen fchyn worden beweerd, alzo men nog geen voorbeeld gehad hadt van het verfterven van 't Graaflyk bewind op iemand, die, uit den zydtak, langs eene Vrouwe, gefprooten was.

Keizer Albrecht, die zig reeds vleide met de hoop van Holland en Zeeland haast voor zyne overmagt te zien buigen, vondt zig eg- ter, in deeze verwagting, bedroogen. Ter- wyl hy te Keulen een Leger verzamelde, hadt hy heimelyk Brieven aan de Hollandfche en Zeeuwfche Steden afgevaardigd, in welken hy van den toeleg kennis gaf (t). Eenigen dee- zer Brieven werden Graave Jan in handen ge- fteld, die, terftond daarop, door gantsch Holland, Heirvaart befchryven deedt, en een aanzienlyk Leger van Edelen en Poorters op de been bragt. De Keizer kwam, met zyne magt,

Keizer Albrecht poogt een' inval in Hol- land te doen; doch keert te rug, zon- der zyn oogmerk bereikt te hebben.

(s) MELIS STOKÉ in Jan II. bl. 181.

(t) BEKA in Wilhelm. II. p. 102.

JAN II. magt, in Oogstmaand, te Nieuwmegen; alwaar hy den Graaf dagvaardde, onder belofte van vrygeleide. Doch deeze, onderrigt dat 's Keizers Leger zo talryk niet was als het zyne, schroomde niet, te Gorinchem, alwaar de Zamelplaats geweest was, sloop te gaan, en den Waalstroom op naar Nieuwmegen te stevenen. Naar maate dat hy naderde, week de Keizer agterwaards, tot aan Kraanenburg toe. De Graaf ontscheepte zyn Volk by Nieuwmegen, en zou voortgetrokken zyn, indien *Wigbald*, Aartsbisshop van Keulen, tusfchen beide tredende, geen Verdrag bewerkt hadt: waarby Keizer Albrecht beloofde „ te rug „ te zullen keeren, en Graaf Jan in 't gerust „ bezit zyner Landen te zullen laten: mids „ dat hy dezelve, van den Keizer, ter leen „ ontving (*u*);” gelyk geschiedde. 't Verdrag werdt geslooten, op den vyftienden van Oogstmaand (*v*).

De Zeeuwen poogen zig te vergeefs met de Keizerschen te vereenigen. De Graaf, den Waalstroom afzakkende, kreeg, onderweg, tyding, dat de Zeeuwen, met eene Vloot van honderd Schepen, de Lek kwamen opvaaren, om zig met de Keizerschen te vereenigen. Drie dagen na 't maaken van 't Verdrag, troffen zy den Keizer aan, die hun kennis gaf van 't gene 'er geslooten was, en riedt te rug te keeren (*w*).

Zeeland verklaart zig voor Graave Jan. De Graaf, wel voorziende, dat de Zeeuwen den Keizer byspringen zouden, hadt, voor zyn vertrek uit Holland, zynen Zoon *Jan, Graave* ve

(*u*) BEKA in Wilhelmo II. p. 102. TRITHEM. Chron. Hist. aug. ad ann. 1300. Conf. Chron. Colinat. ad annum 1300.

(*v*) MELIS STOKER in Jan II. bl. 181, 182.

(*w*) MELIS STOKER in Jan II. bl. 183.

ve van Oostervant (3), en Witte van Haamstede, die in Zierikzee gebleeven waren, bevelen, dat zy den Zeeuwen niet moesten belletten scheep te gaan; doch zodra dezelveu vertrokken waren, hunne Sloten aantasten, en hunne Landen plat branden. Dit bevel was uitgevoerd. Oostervant en Haamstede hadden zig, in 's Graaven afzyn, gantsch Schouwen, Walcheren en Zuidbeveland onderworpen, en 's Graaven vyanden, daarenboven, uit Bergen op Zoom, verdreeven (x). De gevangenen werden, door Oostervant, streng gehandeld: waarom men hem, sedert, hier te Lande, *Jan zonder genade* noemde (y).

Graaf Jan, onderwyl te Dordrecht gekomen, kreeg zodra geene kennis van 't gene in Zeeland gebeurd was, of hy belloot de Zeeuwsche Vloot, die hy langs de Lek te rug verwagtte, te onderscheppen. Elk was gereed om hem ten dienst te staan. De Merwe en de Lek werden terstond bezet met Schepen. De Graaf hielt zig op de Merwe, voor Dordrecht. En 't leedt niet lang, of *Jan, Heer van Arkel*, liet hem boodschappen, dat de Zeeuwen, niet langs de Lek, maar langs de Waale, afkwamen, en reeds voorby Tiel waren. De Graaf ontboodt, hierop, terstond de schepen, die op de Lek lagen, en stelde zig in staat, om de Zeeuwen, zo zy Dordrecht voorby wilden, wel te ontvangen. Deez-

De Vloot der misnoegde Zeeuwen wordt verstrooid.

(x) MELIS STOKER in Jan II. bl. 183, 185, 186.

(y) MELIS STOKER in Jan II. bl. 187.

(3) 't Graaffschap Oostervant lag in Henegouwen. *Bouchain* was 'er de Hoofdstad van.

JAN II. zen, den nacht te Bommel gefleeten hebbende, bragten 't, des anderendaags, tot voor *Werkendam*, toen de eerste Plaats van Holland aan deeze zyde. De Graaf was hun reeds, te water en te lande, te gemoet getoogen; waarvan zy zo dra geene kennis gekreegen hadden, of zy begaven zig van 't Hollandsch Grondgebied te rug naar *Woudrichem*, voorgeevende verder de Maaze op naar Heusden te willen. Doch toen het Hollandsch Leger naar Dordrecht te rug gekeerd was, stapten de Zeeuwen te land, en trokken naar Schoonhoven. Nikolaas van Kats, Heer van Schoonhoven, hieldt hunne zyde, en was overboedig, om hen binnen te laten. Doch de Burgers beletten 't hem, en weezen de Zeeuwen af. Zelfs belegerden zy Heere Nikolaas op het Slot te Schoonhoven, en noodzaakten hem, eerlang, met hulp van eenen hoop Friezen, hun, door Graave Jan, toegeschikt, tot de overgaave. Hy bedong niet meer dan 't leeven, en werdt, nevens zynen Zoon, in hegtenis gezet (z). De Zeeuwen, hunne Schepen agter latende, die sedert den Graave in handen vielen, begaven zig meest allen naar Vlaanderen, van waar zy, van tyd tot tyd, op de Zeeuwfche Kusten stroopten. Sedert gaf men hun, hier te Lande, den naam van *Ballingen*. De Graaf keerde eerlang ook naar Zeeland: alwaar hy Renesse's goederen verbeurd verklaarde, en aan zyne gunstelingen wegfchonk (a).

Schoon-
hoven
keert aan
's Graa-
ven zyde.

Te

(z) MELIS STOKK in Jan II. W. 183, 184, 187.

(a) BEKA in Wilhelmo II. p. 103.

Te Middelburg gekomen, dankte hy zyn JAN II. Leger af, en, orde gefield hebbende op de Regeering over Zeeland, die zynen Zoon Jan in handen gelaaten werdt, terwyl Guy, 's Graaven Broeder, 't bewind in Holland voerde, deedt hy een' keer naar Henegouwen (b).

Zyn afzyn en 't afdanken zyns Legers gaf De Balingen-Zeeuwfchen Balingen gelegenheid, om eenen aanlag tegen 't Slot *ter Goes* in Zuidbeveland te onderneemen. Scheep gegaan zynde, landden zy, een weinig bewesten *Veerfike*, en terftond daarna werdt het Beleg van 't Slot, welk door *Boudewyn Kervinks Zoon* verdedigd werdt, ondernomen (c).

Graaf Jan, midlerwyl in Zeeland te rug gekomen zynde, en zynen Zoon, in zyne plaats, naar Henegouwen gezonden hebbende, deedt terftond Heirvaart befchryven, om Goes te ontzetten. De Heer van Reimerswaale, aan 't hoofd der Poorteren van eenige Plaatsen in Zuidbeveland en Thoolen, was van de eerften gereed, en ging den vyand, die in twee hoo-
pen op hem afkwam, met zo veel dapperheid te keer, dat hy eene merkwaardige overwinning behaalde. Dit gebeurde, by *Lodyke*, op den eerften dag des jaars 1301. Renesfe's aanhang was, door deeze neerlaag, der maate verzwakt, dat de voornaamften wederom ten Lande uit naar Vlaanderen weeken, terwyl de gemeene hoop zig ftill hieldt (d).

(b) MELIS STOKER in JAN II. W. 186, 188, 189.

(c) MELIS STOKER in JAN II. W. 189.

(d) MELIS STOKER in JAN II. W. 189-191.

JAN II. In den Zomer, begaf de Graaf zig weder-
 Willem, om naar Henegouwen, latende ondertuschen
 's Graa- de Regeering in handen van zynen Broeder,
 ven derde Guy, en zynen derden Zoon, *Willem*, die nu
 Zoon, omtrent vyftien jaaren bereikte; doch reeds
 komt in 't tekenen van beleid en dapperheid gegeven
 bewind hadt. Guy en Willem, oordeelende dat hun-
 der Re- ne tegenwoordigheid noodig was, om de Zeeu-
 geeringe. wen in toom te houden, hielden zig te Mid-
 delburg op (e).

v. 't Bleek egter haast, dat hunne tegenwoor-
 Opschud- digheid niet minder noodig was in Holland,
 dingen te welk met eenen inval van Bisfchop Willem
 Utrecht. gedreigd werdt. De krygszugtige Kerkvoogd
 hadt, al terftond na 't treffen van de Vrede
 met Jan den I, in 't jaar 1297 (f), nieuwe
 vyandelykheden tegen de Hollanders gepleegd,
 die egter, tot hier toe, van weinig gevolg
 geweest waren: inzonderheid, om dat verschei-
 den? Stigtsche Edelen, met naame *Zweder
 van Montfoort, Hubrecht van Viane* en *Jan van
 Linschooten*, met den Bisfchop oneenig waren,
 en hem, in 't Stigt zelf, werks genoeg ga-
 ven. De Hollanders stookten 't vuur van dee-
 zen twist, die eindelyk zo hoog liep, dat *Jan
 van Ligtenberg*, Burgemeester van Utrecht,
 die eenen sterken aanhang in de Stad hadt,
 en de zyde der Edelen begunstigde, den Bis-
 fchop, in 't jaar 1299, vatten deedt, en een-
 nen geruimen tyd in hegtenis hieldt. In 't
 volgende jaar geslaakt zynde, begaf hy zig naar
 Rome, om afstand van zyn Bisdom te doen,
 Doch

(e) MELIS STOKZ in Jan II. bl. 191.
 (f) IX. Boek, bl. III.

Doch de Paus, toen *Bonifacius de VIII*, wilde het Bisdóm niet aanneemen, en beval den Bisdhop van Munster, onzen Bisdhop, in 't bedwingen zyner vyanden, behulpzaam te zyn. Bisdhop Willem keerde, tegen den Herfst, herwaards, en begaf zig eerst naar Overysfel, alwaar hy den meesten aanhang hadt. Hier een Leger verzameld hebbende, trok hy, in de Lente des jaars 1301, naar Utrecht. Doch men sloot hem daar de Poort voor 't hoofd (g). Dus afgeweezen, en geen kans ziende, om de Stad met geweld te bemagtigen, besloot hy eenen inval te doen, in de Landen van Amstel en Woerden. Graaf Jan de II. hadt, al in den aanvang zyner Regeeringe, deeze Landen, zo wel als alle de goederen der genen, die raad en daad tot het vermoorden van Graave Floris gegeven hadden, zynen Broeder Guy ter Leen opgedraagen (h). Doch alzo zy eertyds onmiddelyk van 't Stigt afhingen, oordeelde de Bisdhop, dat het hem vryftondt, dezelve wederom volkomen onder zyne magt te brengen: waartoe hem 't afzyn van Guy nu schoone gelegenheid gaf. Zelfs hadt hy voor, dieper in Holland te dringen, en zig van 't gantsche Graaffschap meester te maaken. Amstelland en 't Land van Woerden leeden den eersten aanstoot, en werden met brand en roof vervuld (i). Doch de Hollandsche Edelen en Steden, schoon

Bisdhop
Willem
valt in
Amstel-
land en 't
Land van
Woer-
den.

(g) BEKA in Wilhelmo II. p. 104.

(h) BEKA in Wilh. II. p. 102. Brieven van Ao. 1300, aangehaald door GISB. LAPP A. WAVEREN in C. P. HOYNCK VAN PAPENDRECHT Anal. Belg. Tom. III. P. I. p. 325.

(i) MELIS STOKÉ in Jan II. bl. 191.

JAN II. zonder Opperhoofd, namen een eenpaarig besluit, om den Bisfchop met alle magt, te keer te gaan. Dirk van Wasfenaar, Henrik, Burggraaf van Leiden, *Filips van Duivenvoorde*, *Simon van Benthem* en *Jakob van Woude*, Ridders, waren de voornaamften, die hunne onderhoorige Landzaaten in de wapenen bragten. De Poorters der groote Steden trokken ook, in merkelyken getale, uit. De Bisfchop moet reeds uit Amftelland en 't Land van Woerden te rug gekeerd zyn, alzo het Hollandsch Leger hem, op de *Hooge Woerd*, niet verre van Utrecht, aantrof. Hier viel, op den vierden van Hooimaand des jaars 1301, een bloedig gevegt voor, waar in, van weerskanten, veel Volks omkwam. De Bisfchop zelf liet 'er 't leeven, en de overwinning verklaarde zig t'eenaemaal voor de Hollanders (*k*). Guy van Henegouwen kreeg hier te Zierikzee tyding van, en begaf zig, in aller yl, naar Holland, om de voorige rust te herftellen (*l*), 't welk, na 't verftrooijen van 't Bisfchoplyk Leger, weinig moeite behoefde te kosten. Jongkheer Willem, naderhand Graaf geworden, fchonk, in den jaare 1327, volgens de gewoonte deezer tyden, vyftig ponden zwarten tournois jaarlyks, aan de S. Katharynen-Kerke te Utrecht, tot onderhoud van twee Kapelryen, voor de ruste der ziele van Bisfchop Willem (*m*).

Hy sneuvelt in een gevegt tegen de Hollanders.

VI.
Guy van
Hene-

De Graaf, kort na zynen Broeder Guy, ook in

(*k*) MELIS STOKER in Jan II. bl. 191-193. BEKA in Wilh. II, p. 103. WILHELM. PROCURAT. ad annum 1300. p. 553.

(*l*) MELIS STOKER in Jan II. bl. 103.

(*m*) Charta Wilhelmi. III. apud MATTHEUM Analect. Tom. V p. 343.

in Holland gekomen, stelde al zyn vermogen JAN II. in 't werk, om deezen tot Bisfchop van Utrecht te doen verkiezen. De neêrlaag en dood van Bisfchop Willem hadt het gezag van den Ligtenberger aanhang, dien 't met de Hollanders hieldt, dermaate doen aanwasfen, dat hy zynen wensch verkreeg. Guy werdt door een deel der Kanonniken verkooren: een ander deel stemde voor *Adolf van Waldeck*, die zig, eenigen tyd, in Overysfel, als Bisfchop gedroeg; doch door Guy, eerlang, van alle gezag beroofd werdt (n). Guy bekleedde de Bisfchoplyke waardigheid zestien jaaren: geduurende welken tyd, de Hollanders en Stigtſchen in vrede leefden, en elkanderen met raad en daad ondersteunden (o).

Graaf Jan, volgens zyne gewoonte, wederom naar Henegouwen keerende, beval 't bewind over Holland aan zynen Zoon, den Graave van Oostervant, die, niet lang hier na, by Kortryk, in een gevegt tegen de Vlaamingen, omkwam (p). Willem, 's Graaven derde Zoon (q), dien eerst alleen 't bewind over Zeeland aanvertrouwd was, ſchynt toen ook 't bewind over Holland gekreegen te hebben. Hy hieldt zich egter, doorgaans, in Zeeland op.

De Vlaamingen deden, omtrent deezen tyd, eenen inval in Henegouwen, en bemagtigden *Lesfines*. Graaf Jan, om hen uit zyn Land te houden, bewoog Jongkheer Willem, om

(n) BEKA, in *Guidone* p. 105.

(o) MELIS STOKES, in *Jan II. bl.* 194.

(p) MELIS STOKES, in *Jan II. bl.* 194, 195.

(q) MELIS STOKES, in *Jan II. bl.* 207.

JAN II om eenen togt op Vlaanderen te onderneemen. Deeze ging dan, in de Lente des jaars 1302, te *Arnhem* sloop, deedt eene Landing op de Vlaamsche Kust, en keerde, na 't behaalen van eenige voordeelen, ter zelfder Stede, terug (r).

De Vlaamingen vallen in Walcheren. Onvoorzigtelyk dankte hy, kort hierna, zyn Leger af, alzo de Ballingen, die in Vlaanderen waren, hier uit gelegenheid schynen genomen te hebben, om de Vlaamingen, tot het waagen van eenen togt op Zeeland, te beweegen. Guy, Graaf van Vlaanderen, in eenen Veldslag tegen de Franschen gevangen genomen zynde (s), zat nog te Compiègne in hegtenis. Des werdt het beleid van den togt vertrouwd aan zynen Zoon, *Guy*, die, eerlang, in de Haven van Brugge sloop ging, afsteevende naar 't Land van Kadzand, op de grenzen geleegen (t). Jongkgeer Willem kreeg haast kennis van de toerusting der Vlaamingen, en deedt terstond Heirvaart beschryven, en eene talryke Vloot bemannen, die, op den drientwintigsten van Grasmaand (u), uit de Haven van Vlissingen in Zee stak, om de Vlaamsche Vloot, die vast naderde, slag te leveren. Doch gebrek van wind noodzaakte de onze te rug te keeren, en te Arnhem in te loopen. Kort hierna, stak de wind fel genoeg op uit den Noorden; doch 't Volk, dat reeds aan land was gegaan, was niet wederom sloop te krygen. De Vlaamsche Vloot, vast

(r) MELIS STOKK, in Jan II bl. 195, 196.

(s) MEYERUS *ad annum* 1303.

(t) MEYERUS *ad annum* 1303.

(u) MELIS STOKK, in Jan II. bl. 198.

vast tegen wind op laveerende, doorkruiste JAN II. behendiglyk de enge Zeeuwsche froomen, en kwam, eer men 't verwacht hadt, in 't gezigt van Arnemuiden. Willems Vloot zou hier byna bezet geworden zyn: schoon de Zuidbevelandsche Schepen, met naame die van Reimerswaale en Kruiningen, reeds met den Vloed naar huis gekeerd waren. De overige Zeeuwen waren ook zoo bevreesd geworden, op 't gezigt der Vlaamsche Vloote, dat zy, terstond, naar een goed heenkomen omzagen. Men sloeg eene Schipbrug over de Arne, langs welke, het gros van Willems bende naar Veere week. Willem zelf hieldt stand, te Arnemuiden. De Vlaamingen, Arnemuiden voorby zeilende, landden omtrent Veere, alwaar een hevig gevegt voorviel: in welk de onzen, wien de schrik reeds te zeer om 't hert geslaagen was, te kort schooten. *Paulus Blaauvoet* was de eerste, die, met de bende, welke hy aanvoerde, 't Slagveld verliet. Hem volgde het overig deel des Legers, van welk eene groote menigte in de vlugt gedood werdt (v).

Ondertuschen, werdt te Arnemuiden, Neder-
laag van
Jongk-
heer Wil-
lem. waarschynlyk door toedoen der Vlaamingen, een loos gerugt verspreidt, dat 's Graaven Volk de zeege bevogten hadt. Willem, hieraan te los geloof geevende, trok, met de weige manschap, die hy by zig hadt, in aller yl, naar Veere, alwaar hem de Vlaamingen zo ontvingen, dat zyn meeste Volk in den loop

(v) MELIS STOKES, in Jan II. bl. 197-200 Spiegel-Historiaal Cap. LXV. bl. 299.

JAN II. loop bleef, en hy, ter naauwer nood behou-
den, binnen Middelburg ontweek. Guy van
Middel- Vlaanderen sloeg terfcond het Beleg voor dee-
burg gaat ze Stad, die, van alles onvoorzien zynde, in
over aan 't begin van Bloei maand, na een kort beleg,
de Vlaa- overging by verdrag, volgens welk Jongk-
mingen. heer Willem en de zynen het lyf en de vry-
heid bedongen. Men wil, dat Guy, kort na
't sluiten van dit verdrag, toeleg gemaakt
zou hebben, om Jongkheer Willem te vatten,
of van kant te helpen; indien Renesse, die
van eenen edelmoedigen aart was, hem dee-
ze trouwloosheid niet ontraaden hadt. Doch
het Verdrag werdt, ook ten opzigte der Poor-
teren van Middelburg, niet gehouden. Guy
hadt gezworen, dat hy de Stads Vesten niet
afbreeken zou, 't welk nochtans, kort na de
overgaave, geschiedde. Ook nam hy meer
Gyzelaars van de Stad, dan bedongen was (w).
Jongkheer Willem begaf zig terfcond naar Zie-
rikzee in 't Eiland Schouwen, latende Mid-
delburg en gantsch Walcheren in de handen
der Vlaamingen (x).

Zierikzee 't Geluk hadt Heere Guy te zeer mede ge-
belegerd. loopen, dan dat hy 't niet verder vervolgd
zou hebben. Hy besloot, derhalve, van
Walcheren over te steeken, om Zierikzee te
bemagtigen. Hy landde op Duiveland, van
waar men, ligtelyk op Schouwen komen kon.
Een groote hoop Vlaamingen, sedert, zo stil
als mogelyk was, overgezet, nadert de Stad,
met oogmerk, om dezelve, by verrassing in
te

(w) MELIS SPOKE, in Jan II. bl. 247, 248.

(x) MELIS SPOKE, in Jan II. bl. 200, 201.

te neemen. Doch de Burgers, op hunne hoe-
de zynde, bersten, eer men 't vermoeden kon,
tot verscheiden Poorten uit, en vallen, met
zo veel felheid, aan, op de Vlaamingen, dat
dezelven grootendeels, of door 't geweer der
Zierikzeefche Poorteren, of in 't water, om-
kwamen. De Zeeuwfche Ballingen, die zig
onder de Vlaamingen bevonden, hadden zig
zo wel buiten 't heerst van 't gevegt weeten te
houden, dat geen één van hun sneuvelde. Het
beleg van Zierikzee werdt egter, tot in 't vol-
gende jaar, voortgezet (y).

JAN II.

1303.

Graaf Jan, midlerwyl in Holland gekomen, De Vla-
verzamelde een Leger te Schiedam, om Zie-
rikzee te ontzetten. Bischoep Guy, zyn Broe-
der, bragt ook eenig Volk op de been (z). steeken
over naar
Holland.

Doch eer deeze benden gescheept werden, ver-
lieten de Vlaamingen de Stad, en zeilden naar
Holland. Men hadt Guy van Vlaanderen diers
gemaakt, dat de Hollanders gereed waren,
om hem het Land op te geeven, zo dra hy
zig vertoonde. En 't is niet onwaarschynlyk,
dat het geduurig afzyn des Graaven, de on-
derlinge afkeerigheid tuschen de Henegou-
wers en Hollanders (a), en de slegte staat van
's Graaven zaaken in Zeeland, de gemoede-
ren veeler Landzaaten van hem hadden be-
gonnen te vervreemden. Immers Guy besloot
den steven naar Holland te wenden. Hy liep den
mond der Maaze in, toen de *Widdele* of *Wyde Hee-
le* geheeten (b), en zyne aankomst verwekte zo
groot

(y) MELIS STOKES, in Jan II. bl. 201, 202-204.

(z) MELIS STOKES in Jan II. bl. 201.

(a) Zie MELIS STOKES, in Willem II. bl. 92.

(b) WILHELM, PROCURAT. ad annum 1304 p. 562.

JAN II. groot eene onsteltenis hier te Lande, dat
 Graaf Jan gereedelyk besloot, tot het maaken
 Verdrag tusfchen Graave Jan en Heere Guy.
 van een Verdrag: welk in den Zomer des
 jaars 1303, getroffen werdt. De voorwaar-
 den waren voordeelig voor de Vlaamingen.
 „ Gantsch Zeeland tot aan de Maaze werdt
 „ aan Guy van Vlaanderen afgestaan. Zie-
 „ rikzee alleen bleef in de magt des Graaven;
 „ doch mocht niet fterker gemaakt worden,
 „ dan het was. De Koopluiden en alle ande-
 „ ren, de Ballingen alleenlyk uitgenomen,
 „ mogten vryelyk in Holland komen en han-
 „ delen. Zo 't Verdrag, van de eene of de
 „ andere zyde, verbroken werdt, moesten
 „ 'er, vier maanden *na 't ontzeggen*, dat is,
 „ na 't verklaaren van den Oorlog, verloopen,
 „ eer men de vyandelykheden beginnen mogt.”
 Na 't fluiten van dit Verdrag, keerde Guy
 met zyne Vloot naar Vlaanderen, en de Graaf
 bleef in Holland (c).

VII. Hy hielt zig, den volgenden Winter, in
 Ziekte van Graave Jan. Guy verklaart hem den Oorlog op nieuws.
 den Haage, daar hem eene zwaare ziekte o-
 verviel. Guy kreeg hier ras kennis van, en
 oordeelde, dat het nu tyd was, om hem den
 Oorlog te verklaaren; gelyk hy deedt. De
 Graaf, zig te zwak bevindende om zelf een
 Leger te gebieden, droeg het gantsche bevel
 zynen Zoon Willem op, die egter met Bis-
 fchop Guy raadpleegen moest. Ook werdt
 hem, met bewilliging der Edelen en Steden,
 de Regeering des Lands afgestaan. De Poor-
 ters van Zierikzee in 't byzonder kreegen ee-
 nen Brief, by welken de Graaf, gezien heb-
 ben-

1304.

bende, hoe kwalijk zyne Vyanden de Vreede JAN II. hielden, verklaarde, alles wat de Stad, by Willems fyns Soons raedt, ofte by de raede van den poorteren, tegen hen, ondernemen zou, te zullen houden vaste ende gestaede, als of hy het selfs gheraeden hadde (d). Graaf Jan begaf zig, kort hier op, met een ziekelijk lighaam, naar Henegouwen, van waar hy nimmer wederkeerde. Tegen het uitgaan der vier maanden na de Oorlogsverklaaring, hadt Jongkheer Willem eene aanzienelyke menigte Volks in Holland byeen gebragt, bestaande uit Edelen en Poorters. De Edelen, 't geene zelden gezien was, zouden hem, op hunne eigen' kosten, de Gemeente, met dubbele manschap, dienen. De Verzamelplaats was te Schiedam en te Vlaardingen (e), van waar het Leger naar Zierikzee overftak. De Kennemers, Westfriezen en Stichtfchen volgden, binnen weinige dagen. Al dit Volk werdt in Zierikzee gelegd. De Poorters deezer Stad hadden, reeds voor Willems aankomst, het Slot *Bloodenburg* bemagtigd. Willem zelf belegerde *Bridorp*, welke Plaats Vlaamsche bezetting inhadt. Doch hy trok eerlang by Verdrag af, bedingende, dat die van binnen het Vuurbaken van den Tooren, waarop de naderende Vlaamsche Vloot zeilen moest, intrekken zouden: gelyk geschiedde (f). Doch deeze voorzorg was vrugteloos. Men zag de vyandelyke Schepen, eerlang, behouden aankomen.

Jongk-

(d) Zie Extr. uit deezen Brief by BOXHORN op REIGERSE. II. Deel bl., 109.

(e) WILHELM. PROCURAT. ad annum 1303. p. 562.

(f) MELIS STORCK, in JAN II. bl. 206, 207, 208, 209.

JAN II. Jongkheer Willem, kort te vooren, Ridder geslaagen zynde, deelde dezelfde eer veelen Scheeps- fryd tus- fchen Jongk heer Wil- lem en de Vlaamin- gen: in welken hy de ne- derlaag krygt.

Hollandfchen Edelen, tot agtenveertig in ge- tale, mede: waarfchynlyk om hen aan te moe- digen, om zig, in den ftryd tegen de Vlaa- mingen, Ridderlyk te kwyten. Toen de Vlaamfche Vloot in 't gezigt was, begaf hy zig ook fcheep met zyn Volk, kruisfende in 't *Gouwe*, tusfchen Schouwen en Duiveland, om den vyand af te wagten. De Vlaamin- gen landden, met Heere Guy aan 't hoofd, en onder 't geleide van Jan van Renesse (g), op Duiveland: alwaar de onzen, onvoorzigtiglyk, en tegen Willems bevel, insgelyks, ontfcheept werden. In 't eerst, fcheen de vyand te willen wyken; doch toen de onzen grootendeels aan land en reeds aan 't voort- trekken waren, werden zy door eenen hoop Vlaamingen van agteren overvallen, en op de vlugt gejaagd. Veele Hollandfchen sneu- velden hier: onder welken *Willem van Hoorn*, Proost van Utrecht, *Nikolaas Perfyn*, *Dirk Perfyn* (h), *Dirk van Haarlem*, *Dirk van Zui- len* en *Zweder van Beverwaard*, met naame, genoemd worden (i). Jongkheer Willem zelf ont kwam 't gevaar ter naauwer nood (k), zig bergende binnen Zierikzee. Bifchop Guy wordt gevangen genomen. Kortom, de Vlaamingen behaalden eene volkomen' over- win-

(g) Ongenoemde Klerk, *Wl.* 194. WILHELM. PROCURAT. ad annum 1304. p. 564.

(h) Egmonder Doodlyst ad. d. 25 Martii.

(i) BEKA in Guidone p. 106. WILHELM. PROCURAT. ad annum 1304. p. 564.

(k) N. TRIVET. Annal. ad annum 1303. p. 236. G. NANT. Chron. Contin. ad annum 1303.

winning, op Vrydag voor den Palm-Zondag JAN II. des jaars 1304 (l): welke Vrydag thans viel, op den twintigften van Lentemaand.

Des anderendaags, vertoonde de Vlaam- Gantsch
sche Vloot zig voor Zierikzee, in fchyn of zy Noord-
de Stad op nieuws belegeren wilde: doch holland
alzo Guy zig nog met de hoop vleide van onder-
Holland te overweldigen, zeilde hy, op den werpt zig
vierden dag, derwaards. In den mond der den Vlaa-
Maaze, voor Geervliet, gekomen, eischte mingcn.
hy, door boden, die alomme uitgezonden
werden, dat gantsch Noord-Holland, waar-
door, in dien tyd, al 't Land tusschen de Maa-
ze en Kennemerland verftaan werdt, hem
voor Lands-Heere aannam. De schrik voor
zyne magt, en de behendigheit van Renesse,
die Heere Guy hier de hand boodt (m), had-
den zo veel vat op de gemoeden der Land-
zaaten, welker sommigen ook t'onvrede wa-
ren over de Henegouwer Regeeringe, dat
men Guy alomme hulde zwoer. De Sted n
Delft, Leiden, Gouda, Schiedam, Schoon-
hoven en verscheiden' anderen namen Vlaam-
sche bezetting in: en al 't Land, van de Maa-
ze af, tot den Houde, dat is, tot den Haar-
lemmer Hout toe, onderwierp zig den nieu-
wen Heere. Dordrecht en Haarlem alleen
bleeven Graave Jan getrouw, en eene toe-
vlugt van allen, die zyne zyde hielden (n).

Terwyl de zaaken dus stonden, ondernam Inval der
Jan Hertogs
van Bra

(l) MELIS STOKES in Jan II. bl. 209, 210, 211, 212.
Spiegel Historiaal, Cap. LXVI. bl. 300.

(m) BEKA in Guidone, p. 106. MEYERUS ad annum 1304.

(n) MELIS STOKES in Jan II. bl. 212, 213, 214. Spiegel
Histor. Cap. LXVI. bl. 300.

JAN II.
bant in
Zuidhol-
land.

Jan de II, Hertog van Brabant, onaan gezien het Verbond, in 't jaar 1300, met Graave Jan, gemaakt (o), eenen inval in Zuidhol land. Te onvreede over den afstand van de Oppermagt der Stad Dordrecht en der naaste Landstreeke, in 't jaar 1283, door Hertoge Jan den I. aan Graave Floris den V. gedaan (p), oordeelde hy, dat hem de kans, om het verlooren gezag te herwinnen, tegenwoordig te schoon stondt, dan dat hy 'er zig niet van bedienen zou (q). Hy trekt dan, aan 't hoofd van een aanzienlyk Leger, door de *Lange Straat*, tot voor Geertruidenberg, zonder eenigen merkelyken tegenstand te ontmoeten: en heimelyk verstand houdende met eenigen van binnen, werdt hy, in korten tyd, der Stad meester. Vertrekkende, ontving hy Gyzelaars van alle de Dorpen bezuiden de Merwe, tot aan Dordrecht toe, voor welke Stad hy 't beleg sloeg.

Guy van Vlaanderen, den voortgang der Brabantsche wapenen verneemende, vervoegde zig te Woudrichem, alwaar hy een mondgespreek hieldt met Hertoge Jan. Men wil, dat zy hier, wegens de verdeeling van 't Land, oneens raakten. De Hertog en Guy begeerden ieder een deel van Dordrecht. Doch over deeze deeling ontstondt zo veel geschil, dat de onderhandeling vrugteloos afliep (r).

De Bra-
banders
worden.

Zoo ging 't ook met het beleg der Stad. 't *Huis te Merwede*, welke de Stad dekte, moest eerst

(o) Zie hier voor, bl. 143.

(p) Zie X Boek, bl. 35.

(q) Ongenoemde Klerk bl. 159.

(r) MELIS STOKK in Jan II. bl. 214, 215, 216.

eerst bemagtigd worden. Doch voor dit Huis, JAN II. dat wel bemant was, en dapperen wederstand boodt, sieten de Brabanders 't hoofd. Die van Dordrecht hadden Nicolaas van Putten gebieden, dat hy, in deezen hagchelyken tyd, in 's Graaven plaats, de Regeering des Lands aan zig neemen wilde, zo lang de Graaf en Jongkheer Willem afwezig waren (s). En hy, hierin bewilligd hebbende, voerde thans 't gebied binnen de Stad. Hy deedt, van tyd tot tyd gelukkige uitvallen, en noodzaakte de Brabanders, eerlang, tot aan Waalwyk, te rug te wyken. Hier gelukte het hem zelfs, het Brabantsch hein te slaan: waarna hy den brand stak in Waalwyk, en, op den hertogt, van Geertruidenberg, zonder moeite, wederom meester werdt. Hertog Jan, geene kans ziende, om zyn oogmerk te bereiken, week, met het overschot zyns Leeger, dieper in Brabant te rug (t).

Ondertuschen hadt Guy Utrecht bemagtigd (u). Deze Stad was thans in twee partytschapen verdeeld; van welken Jakob van Ligtenberg en Lambregt de Fries hoofden waren. De Ligtenger aanhang hadt, sedert de verheffing van Guy van Henegouwen tot de Bischoppelyke waardigheid, het meeste aanzien gehad. Doch eenigen tyd na 't gevangen neemen des Bischops, begon de andere partyt 't hoofd op te steeken. Renesse, die zig binnen Utrecht begeven hadt, hielp deeze

Utrecht door de Vlaamingen bemagtigd.

par-

(s) Extract uit de Reken. der Dordr. Ontvang. by BALEW Dordrecht, bl. 731.

(t) MELIS STOKER in Jan II. bl. 217, 218.

(u) MEYERUS ad annum 1304.

JAN II. party styven. De tweedragt, eenen tyd lang heimelyk gevoed, borst eindelyk uit, tot openbaar geweld. Ligtenberg en eenige anderen werden, in eenen oproer, doodgeslaagen. De aanhang van Lambrecht de Fries maakte zig meester van de Stad, en liet 'er terstond Guy van Vlaanderen binnen, die de Regeering naar zynen zin veranderde (*y*): en Willem van Gulik, zynen Neef, tot Bischop poogde te doen verkiezen: 't welk egter niet gelukt schynt te zyn (*w*). Ook sneedde Willem, niet lang hierna (4), in een gevegt tuschen de Franschen en Vlaamingen (*x*).

De Vlaamingen zagen zig nu van byna gantsch Holland en Zeeland, en van de Stad Utrecht meester. De meeste Steden waren voorzien van Vlaamsche bezetting. Daar scheen geen middel meer overig, om hen te verdryven; zo lang de Graaf, door zyne ziekte, in Henegouwen, en Jongkheer Willem, door den gevaarlyken toestand der zaaken, in Zeeland, opgehouden werdt. Men begon dan deze Landen reeds voor verlooren te rekenen, en als een Vlaamsch wingewest aan te merken, wanneer een onvoorzien en in schyn gering toeval den staat der zaaken eenen gelukkiger keer deelt neemen.

VIII. Witte van Haamstede, natuurlyke Zoon van
Witte van Floris den V, die zig altoos by Jongkheer Wil-
Haamste- lem

(*y*) MELIS STOKE in Jan II. bl. 215. De Vermeerderde BEKA bl. 196, 197.

(*w*) MELIS STOKE in Jan II. bl. 216, BEKA in Guidone. p. 136.

(*x*) MELIS STOKE in Jan II. bl. 254.

(4) In Oogstmaand des jaars 1304.

lem gehouden hadt, was, kort na't vertrek JAN II. der Vlaamsche Vloote van Zierikzee, met een enkel Schip, in zee gesteken, om kondschap van Guy's bedryf in Holland te neemen. Doch de Maaze niet hebbende durven inloopen, was hy, Noordwaards aan, langs de Hollandsche kust, voorgezeild tot aan *Zandvoort*. Hier aan land gestapt, vernam hy haast hoe 't in Holland geschaapen stondt. Men berigtte hem, dat de meeste Steeden Vlaamsche bezetting ingenomen hadden, en dat men Haarlem en Kennemerland, dagelyks, aan boord was, om zig, insgelyks, den nieuwen Heere te onderwerpen. Hy hierop met verontwaardiging aangedaan over de lasheid der Hollanderen, spreekt elk, die 't nog met Graave Jan hielt, een hert in 't lyf, en begeeft zig, in alleryl, naar Haarlem, alwaar hy, met open armen, ontvangen wordt. Straks hierop, wordt hem 't bewind der Regeeringe in handen gelaaten. En hy, elk verzekerd hebbende, dat Jongkheer Willem hem gezonden hadt, om 't Land van de Vlaamsche overheersching te verlossen, vaardigt terstond Brieven af aan alle de Hollandsche Steden, welken hy kennis van zyne aankomst en oogmerk gaf, en aanmoedigde, om tegen de Vlaamingen op te staan (y).

De Steden, meer verbluft door de schie-lyke aankomst der Vlaamingen, dan godiend met Guy's Regeeringe, omhelsden Haamstede's voorslag greetiglyk. Binnen twee dagen, ontving hy, van alle kanten, toestem-
Delft, Leiden, Schiedam, Vlaardingen van de Vlaamsche over-

(y) MELIS STOKER in Jan II. bl. 216, 217.

JAN I.
heer-
fching
verlost.

Schoon-
hoven
door
Jongk-
heer Wil-
lem ge-
wonnen.

mend antwoord, en terstond hier op, zag men de Poorters alomme opstaan tegen de Vlaamingen. Delft door zekeren *Okkenberg* in beweging gebragt (z), was de eerste die de Vlaamsche bezetting ter Stad uit dreef. Hier op volgde Leiden, welks Poorters, de Vlaamingen verjaagd hebbende, de Gyzelaars, die men Heere Guy hadt moeten geeven, met geweld, van Gouda te rug haalden. Gantsch Delfland, met naame de Stad Vlaardingen, hieldt den zelfden voet. Te Schiedam, hielpen de Vrouwen de Vlaamingen doodstaan en verdryven. Te Schoonhoven, was Nikolaas van Kats, uit zyne gevangenis (a) geslaakt zynde, wederom aan 't bewind geraakt, en hieldt het Slot voor de Vlaamingen bezet. Doch eenige opschuddinge onder de Burgerye bemerkende, hadt hy zig, in Perfoon, Stadwaards begeven, om te zien, wat 'er gaans ware. De Burgers, verre van zig, door zyne aankomst, te laaten stillen, hielden hem vast, en zonden hem naar Dordrecht. Toen belegerden zy 't Slot, welk, door zynen Zoon verdedigd werdt. Jongkheer Willem en Witte van Haamstede, aan 't hoofd van eenige Zeeuwen, Kennemers en Westfriezen, kwamen, na verloop van eenigen tyd, ook voor dit Slot, en bestormden het heviglyk. Om voor het schieten der Burgtzaaten beveiligd te zyn, dedden zy den ouden Heer van Kats binden aan een stormtuig, welk tegen 't Slot aangevoerd werdt. De Zoon be-

(z) Frag. Vcter. Chron. apud MATTHAUM Analect. Tom. I, p. 62.

(a) Zie hier voor, bl. 148.

besloot eerlang tot de overgave; doch moest, JAN II. zo wel als zyn Vader, in 's Graaven gevangenis gaan. De Burgzaten werden, tegen eenige Hollandsche gevangenen, die de Vlaamingen in Duiveland bekomen hadden, uitgewisfeld (*b*). Witte van Haamstede, die den meesten yver tegen de uitheemsche overheersching getoond hadt, werdt, sedert, de *Geesfel der Vlaamingen* genoemd (*c*).

Guy van Vlaanderen bevondt zig, ten tyde deezer omwenteling van Holland, binnen Utrecht (*d*); alwaar Renesfe zig ook ophield: die, voor diergelyke opschudding bedugt, Guy riedt, naar Gouda, daar men 't nog met hem hieldt, te wyken, en van daar, langs den Yssel, uit Holland te vertrekken. Guy volgde deezen raad, en ging, met eenen grooten hoop verjaagde Vlaamingen, schein in eene menigte Koggen, die op den Yssel reisvaardig lagen. Langs deezen Stroom, in den mond der Maaze gekomen, voer hy, over 't Hollands diep, naar de Gravelingen, tusfschen O-verflakke en Schouwen, met oogmerk, zo 't schynt, om Zierikzee aan te doen. Doch verneemende, dat die van binnen op hunne huede waren, en zelfs eene Vloot gereed hadden, om hem te ontvangen, veranderde hy van koers, en zeilde langs de Zype, en verder, tusfschen Zuid-Beveland en Thoolen, de Schelde op, naar Vlaanderen (*e*).

De Vlaamingen keeren naar huis.

Hol-

(*b*) MELIS STOKE in Jan II. bl. 216, 217, 218, 219, 222, 233, 255.

(*c*) MEYERUS *ad annum* 1304.

(*d*) BEKA, in *Guidone* p. 106.

(*e*) MELIS STOKE in Jan II. bl. 219, 221.

JAN II. Holland dus van de overheersching der
 IX. Vlaamingen verlost zynde, was men bedagt
 Gelegen- op middelen, om dezelve ook uit Zeeland te
 heid tot verjaagen. En dit gelukte, niet lang hierna.
 het ver- Doch het verhaal van de gelegenheid hiertoe
 dryven der Vla- moet van wat hooger opgehaald worden.
 mingen - By het Verbond, in het jaar 1297, tus-
 uit Zee- schen Graave Jan den II. en Filips den Schoo-
 land. nen, Koning van Frankryk, geslooten, hadt
 de Koning, gelyk wy gezien hebben (f), be-
 loofd, den Graave, tegen Guy van Vlaandere-
 ren, te zullen helpen. De voorspoedige Kryg,
 dien hy, sedert, in de jaaren 1300 en 1301,
 in Vlaanderen voerde, deedt Graave Jan ook
 merkelyken dienst, latende den Vlaamingen
 geene gelegenheid over, om zich diep in de
 Hollandsche zaaken te steeken. Doch de Veld-
 togt van den jaare 1302 was gelukkiger voor
 de Vlaamingen geëindigd. De jonge Guy,
 het Fransche Leger, op den elfden van Hooi-
 maand des gemelden jaars, geheellyk geslaa-
 gen hebbende, kreeg alle de Vlaamsche Ste-
 den, te vooren door de Franschen overmees-
 terd, wederom in zyne magt (g). Daeze voor-
 spoedige keer zyner zaaken, lieten hem van toen
 af, de handen ruim, om Graave Jan te be-
 oorloogen. Het verdrag van den jaare 1256
 gaf den Graave Jan van Vlaanderen, na 't affter-
 ven van Graave Jan den I. zonder kinderen,
 regt op Zeeland Bewesten-Schelde (h): welk
 regt hy, eer hy naar Frankryk gevoerd werdt,
 aan zynen tweeden Zoon, den jongen Guy,
 hadt

(f) Hier voor, bl. 137.

(g) MEYFRUS *ad annum* 1302.

(h) Zie LX. Boek, bl. 4.

hadt afgestaan. Deez' hadt, hierop, Graave JAN. II. den oorlog verklaard. Doch Filips de Schoone sloot, op den twintigsten van Bloei- maand des jaars 1303, een Verbond van Vrede en onderlinge bescherming met Eduard den I. Koning van Engeland: welk zo voordeelig voor Graave Jan, als nadeelig voor de Vlaamingen was: hebbende Filips den Koning van Engeland weeten te beweegen, om den Graaf van Vlaanderen niet te begrypen onder die Vorsten, tegen welken hy zig niet verbinden wilde, de wapenen, ten behoeve des Franschen Konings, te voeren: terwyl Filips uitdrukkelyk verklaard hadt, ten behoeve van Koning Eduard, niet tegen Jan, Graave van Henegouwen, in Henegouwen te willen oorloogen (5). Dit Verbond hadt, waarfchynlyk, Guy van Vlaanderen te eer doen besluiten tot het Verdrag met Graave Jan, welk in den Zomer deszelfden jaars getroffen werdt (i): doch niet lang stand hielt. Koning Eduard hadt, ondertusfchen, zyne voorige verbindtenissen met Vlaanderen, in zo ver-

(i) Zie hier voor bl. 158.

(5) *Act. Publ. Angl.* Tom. I. P. IV. p. 24, 25. Men vindt van dit Verbond ook gewaagd, in een Verzoekschrift, ten deezen tyde, in 't Normandisch, opgesteld, en gerigt aan de Gemagtigden der Koningen van Frankryk en Engeland tot vereffening der geschillen over geleeden' zeeschade, door die van *Seland*, *Hoyland*, *Frise* en anderen. In dit Verzoekschrift, schynt den Engelschen Koning de Opperheerschappy over de Zee van Engeland, en over de Eilanden, in dezelve gelegen, toegeschreeven te worden. Men leest het by SELDENUS, in *Mari Clauso* Libr. II. Cap. XXVIII. p. m. 461.

JAN II. re, vergeten, dat hy den Franschen Schepen leverde, om langs de Vlaamsche Kusten te kruisen (*k*). Doch Guy, stout op het geluk zyner wapenen, liet egter niet na, Graave Jan te beoorloogen, tot dat hy, gelyk wy gezien hebben, op 't onverwagst genoodzaakt werdt Holland en 't Stigt te ruimen.

Nieuwe toerusting der Vlaamingen. In Vlaanderen gekomen, rustte hy niet lang, maar begon al ras eene Vloot gereed te maaken, om Zierikzee, de eenigste Stad in Zeeland, die 't met Graave Jan hielt, magtig te worden. Jongkheer Willen, naar Holland vertrekkende, om Schoonhoven te helpen winnen, hadt de Regeering der Stad en 't beleid des Oorlogs *Jan van Kruiningen* en *Boudewyn van Yeersike* toevertrouwd (*l*). Hy zelf, of de Graaf, zyn Vader, hielt, ondertusschen, by Filips, Koning van Frankryk, volgens het gemaakt Verbond, om onderstand aan, die eindelyk beloofd werdt.

Fransche hulp herwaards geschikt. *Reinier Grimaldi van Genua*, een beroemd Zeeoverste, hadt zig, omtrent deezen tyd, met zestien Galeien, in 's Konings dienst begeben. De Koning voegde hier twintig andere Schepen (*6*) by. En deeze gantsche Vloot, over welke Grimaldi als Admiraal geboodt, werdt, tot onderstand van Graave Jan en de Hollanders, herwaards gezonden (*m*).

De

(*k*) *Vide* Aët. Publ. Angl. Tom. I. P. IV. p. 31, 32, 33.

(*l*) MELIS STOKÉ in *Jan II. bl. 221.*

(*m*) MEYERUS *ad annum* 1304. JOANN. VILLANI *Libr. VIII. Cap. 77.*

(*6*) Sommigen schryven, dat 'er maar elf of twaalf Galeien; doch agtendertig andere groote Schepen byeen gebragt werden. Zie MELIS STOKÉ in *Jan II. bl. 223, 231.*

De Vlaamingen waren, ondertusſchen, on-
 der 't beleid van Heere Guy, met eene ſterke
 Vloot, voor Zierikzee gekomen, alle hunne
 kragten inſpannende, om de Stad ſpoedig te
 overmeesteren. Guy, om 't Beleg, van ver-
 ſcheiden' kanten tevens, voort te zetten, be-
 floot, de Haven met Koornſchooven toe te
 dammen; en langs den dam, de Stad te na-
 deren. Men wil, dat die van binnen het leg-
 gen van deezen dam ligtelyk zouden hebben
 kunnen beletten, hadden zy, toen zo wel als
 naderhand, geweeten, hoe ver zy met hunne
Oftelen, eene ſoort van ſchietgereedschappen,
 met welken men zeer groote Pylen ſchoot, rei-
 ken konden. De Haven toegedamd zynde, floeg
 Guy zyn Leger rondsom de Stad, dezelve ten
 naauwſten beflooten houdende. Twee *Bly-*
den werden ten Noorden, ééne ten Zuiden
 van de Haven opgeregt, die ſteenen van drie
 honderd ponden wierpen. Doch die van bin-
 nen, ook wel voorzien van Blyden, dreeven
 de ſteenen, die op hen afkwamen, den vyand
 wederom toe: ſomtyds met merkelyke ſchade
 van zyne ſtormgevaarten. Onder deezen, be-
 dienden de Vlaamingen zig van *Katten*, zynde
 houten gevaarten, met welken, de muuren on-
 dergraaven, of gebeukt werden; en van hooge
Evenhoogen, van welken men, of met pylen
 ſchoot, of luiken nederliet op de muuren.
 En het gelukte, federt, den Belegerden, door
 middel van fakkels, aan pylen vastgemaakt, den
 brand te ſchieten in eene groote Katte, die ge-
 heel verteerd werdt. De vlam floeg zo hoog,
 dat menze in Holland, tusſchen Vlaardingén en
 Schiedam, beſcheidenlyk zien kon. De Be-
 le-

JAN II.
 Zierikzee
 belegerd
 door de
 Vlaamin-
 gen.

JAN II. legeraars, de Stads Graften gevuld hebbende, beïformden, van tyd tot tyd, de Poorten en muuren; doch zy werden geduurig, met zwaar verlies, afgeslaagen en te rug gedreeven. De Zierikzeefche Vrouwen toonden ook haaren moed, in deeze gelegenheid, draagende den Mannen steenen aan, en zig benaarftigende, om den brand, die, door 't fakkelschieten, in de Stad verwekt werdt, spoedig te blussen; of om den voortgang der vlamme te stuiten, door 't om verre haalen der ontsteken' Hui-zen. De Belegeraars, geene kans ziende, om de Stad, stormenderhand, te bemagtigen, beslooten haar uit te hongeren. Het langduurig Beleg hadt 'er den voorraad reeds merkelyk doen minderen; tot zo verre, dat de Beesten, met het dak- en bedstroo en het verrotte graan uit de Stads graft, welk met leevens gevaar naar binnen gesleept werdt, gevoed moesten worden (n).

De belegerden, van hunnen nood aan Jongkheer Willem kennis gegeven hebbende, be-woogen hem, om, in alleryl, Heirvaart in Holland te beschryven, en eene Vloot, te Schiedam, in gereedheid te doen brengen (o). Men vindt aangetekend, dat de gantsche Raad van Holland, waardoor men, waarfchynlyk, de Edelen en Afgevaardigden der Steden verstaan moet, omtrent deezen tyd, ook te Schiedam vergaderd was (p): veelligt, onder anderen, om voor het uit-

rus-

(n) MELIS STOKK in Jan II. bl. 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230.

(o) MELIS STOKK in Jan II. bl. 225, 226, 230.

(p) Extract uit de Reken. der Dordr. Ontv. by BALEN Dordr. bl. 731, Ongenoemde Klerk, bl. 198.

rusten en bemannen der Vloote zorg te draagen. En deeze is de eerste reize, dat ik, in oude stukken, van de Edelen en Steden, onder den naam van *Raad van Holland*, gewaagd vind, zynde den naam van *Staat* nog niet in gebruik. Jongkheer Willem zondt ook aan den Franschen Admiraal, Grimaldi, die reeds kort voor 't bemagtigen van Schoonhoven, in persoon hier geweest, doch wederom vertrokken was, en nu met de Vloot nog bleef sammelen; om hem, tot het spoedig voortzetten der reize, aan te spooren (q).

Eindelyk zag men Grimaldi, met de Fransche Vloot, de Maaze inloopen tot voor Schiedam: alwaar hy, van Jongkheer Willem, met blydschap verwelkomd werd. Men besloot, geenen tyd te verzuimen, om Zierikzee te ontzetten. De Hollandsche Vloot, voor Geervliet leggende, was reisvaardig. Grimaldi hieldt zig, derhalve, niet lang in Holland op: maar den voortogt neemende, voer hy langs het water Bornisfe, welk eertyds de Landen van Voorne en Putten van elkanderen scheidde, doch nu grootendeels verland is; tot in 't Haringvliet: werwaards hem de Hollandsche Vloot volgde. Een hevige storm hieldt de Vlooten hier drie etmaalen op: waarna zy, koers zettende Westwaards aan, en toen wendende, om 't Eiland Overflakke, de Graveelingen bereikten. Hier, in 't gezigt van Zierikzee gekomen, vuurden de Vlootelingen van de toppen der masten, om den belegerden kennis van hunne aankomst te geeven: welk,

De Admiraal Grimaldi komt, met Fransche hulp, in de Maaze, en vaart met de Hollandsche Vloot naar Zierikzee.

(q) MELIS STORIE in Jan II. bl. 223, 225, 226, 230.

JAN II. welk, uit de Stad, met vuuren, beantwoord werd. Zo groot was thans de stilte, dat de Vloot, naauwlyks een' boogfcheut wegs, op éénen dag, afleggen kon. Eindelyk, raakten de Schepen, Sonnemaar en den hoek van Dreifchor voorby gevaaren zynde, tot aan *Bettenwaarde* in Duiveland, dicht onder Zierikzee, alwaar zy 't anker vallen lieten, hebbende volle veertien dagen op de Stroomen gefukkeld. Midlerwyl, gebrek aan mondbehoefsten gekreegen hebbende, wagtten de Vlootelingen, met fmert, naar den voorraad, die hun, uit Holland, roegevoerd moest worden; doch den Vlaamschgezinden Zeeuwen, die verscheiden' ligtgewapende Koggen in 't vaarwater hielden, gedeeltelyk, in handen viel. De Fransche Galeien, sedert jagt maakende op deeze Koggen, zuiverden 'er de Zeeuwfche stroomen volkomenlyk van. In 't byzonder, vindt men gemeld, dat zy, van de Hollanders geholpen, op Zondag den negenden van Oogstmaand, verscheiden' Zeeuwfche Koggen op strand jaagden (*).

Scheeps- Guy van Vlaanderen, by tyds kennis gestryd op kreegen hebbende van de nadering der ver-
 't Gouwe eenigde Vlooten, liet tienduizend man ronds-
 voor Zie- om Zierikzee leggen, en begaf zig, met het
 rikzee. overig deel zyns Legers, aan boord zyner
 Schepen, die voor de Stad ankerden. Op den
 tienden van Oogstmaand, raakten de Vlooten
 aan elkanderen, op 't Gouwe tusfchen
 Schouwen en Duiveland, niet verre van Zierikzee.
 Doch de ebbe den Admiraal Grimaldi

(*) MELIS STORÉ in JAN II. bl. 231, 232, 233, 234, 235.

di noodzaakende af te houden, bevielen 'er JAN II. eenige Schepen, op eene droogte voor de Stad, aan den grond, alwaar zy tot dat de vloed wederom ging, verboeid bleeven, en ter naauwer nood 't gevaar van een vyandelyk brand-schip, welk 'er op afgezonden werdt (s), ont-kwamen. De Admiraal en Jongkheer Willem hadden beslooten, 't gevegt niet voor 's anderendaags te hervatten; doch met het wassen van 't water tegen den avond, kwam de vyandelyke Vloot op hen af. Terstond werden de vereenigde Vlooten in slagorde gesteld, en van de Hollandsche eerst uit zestig *Ostelen* en tweehonderd *Bank-Armborsten*; doch toen de stryd heviger werdt, uit meer dan duizend *Armborsten*, op den vyand geschooten. De Blyden, uit welken men zwaare steenen wierp, werden ook, zo langzy dienst doen konden, gebruikt. De Vlaamingen bleeven den onzen niet schuldig. Op ieder oogenblik, zag men de lugt vervuld met eenen zwerm pylen, welke gesnor, zo wel als 't geraas van 't steenwerpen, eene myl ver, gehoord kon worden. De stranden weergalmden van 't geroep van *Holland, Holland! Parys, Parys!* dat elk in den mond hadt: ten bewyze, dat men, hier te Lande, de gewoonte der aloude Germanen, die nooit zonder Krygsgechrei streden, nog niet hadt afgeleerd. (t).

't Was den Vlaamingen, in den eersten Neder-aanval gelukt, drie van onze schepen te be-laag der magtigen, in welken zy eene geweldige slag-Vlaamin-ting gen.

(s) BEKA in Guidone p. 106.

(t) MELIS STORIS in Jan II. bl. 235, 236, 237, 238.

JAN II. ting aanregteden. De Hollanders vermeesterden, sedert, een Vlaamsch schip, welk gelyk lot onderging. Grimaldi, toen bevroedende, dat hy, met zyne Galeijen, meer zou kunnen uitregten, wanneer hy de Vlaamsche Vloote aan boord klampen deedt, gaf hier bevel toe. Ten zelfden tyde, raakten vier van zyne schepen, die aan den grond gezeten hadden, met het hoog getyde, wederom vlot, en gingen terstond los op den vyand, dien men, binnen zyn boord, met allerlei handgeweer, zelfs met brandende houten, hevig te keer ging. Jongkheer Willem, ondertuschen, tyding krygende, dat een gedeelte der Vloote, Noordwaards van hem af, in een scherp gevegt geraakt was, bereidde zig, om hier hulp te bieden: doch eer hy gereed zyn kon, gaf men hem kennis, dat de onzen de overhand behaald hadden. Grimaldi bemagtigde, midlerwyl, ook verscheiden Vlaamsche schepen, en deedt een deel anderen, naar den mond der Schelde, wyken, welken zy, door tegenwind, egter niet bereiken konden (*u*).

Was nu reeds over middernagt, toen de overwinning zig volkomen voor de onzen verklaarde. De Vlaamsche schepen waren genomen of verstrooid. Sommigen zaten op 't strand: weinigen lagen, hier en gints, ten anker: Jongkheer Willem, werdt, nevens zig, een groot Schip gewaar met Vlaamsche Vlaggen, welk men naderhand geloofde, het Schip van Heere Guy geweest te zyn. Doch toen

(*u*) MELIS STOKÉ in Jan II. bl. 238, 239, 240, 241.

roen hy 't aan boord klampen wilde, kapte JAN II. het zyn ankertouw, en dreef, met de ebbe, gelukkiglyk voorby (y).

De naderende dag, zynde de elfde van Oogstmaand, werdt, op onze Vloote, met gejuich en pypengefchal, verwelkomd, en terftond befteed, om de vyandelyke fchepen verder te bemagtigen, of te vernielen. Guy van Vlaanderen lag nog met vyf fchepen in 't Gouwe: doch Grimaldi met vier Galeiën op hem ziende afkomen, haalde hy de zeilen op, poogende, zo 't fcheen, te ontwyken. Grimaldi belette hem dit, en hem aan boord geklampt hebbende, viel 'er een fel gevegt voor: welk eindigde met het gevangen neemen van Heere Guy, die, federt, naar Frankryk gevoerd werdt. De meesten willen, dat Grimaldi Guy gevangen nam (w). Doch sommigen geeven 'er Jongkheere Willem de eer van, die den Vlaaming, federt, aan den Franfchen Admiraal zou overgeleverd hebben (x). De Zeeuwfche Ballingen, die, in deezen Scheepsftryd, gevangen werden, moesten, federt, hunnen opftand tegen den Graave met eenen fmaadelyken dood boeten. Twee Edelen, *Henrik Buffel*, Ridder, en * *Willem de Lan-* * *Wille-* *ge*, Knaape, werden onthalsd. Verscheiden^{mus Loz} anderen werden op een rad gelegd (y). ^{gus.}

Het gevangen neemen van Heere Guy, Zierikze 't welk verlost,

(y) MELIS STOKR in Jan II. bl. 240.

(w) WILHELM. PROCURAT. ad annum 1304. p. 565. BEKA in Guidone. p. 107. Ongen. Klerk, bl. 200. MEYERUS ad annum 1304. Spiegel Hiftor. Cap. LXXVII. bl. 301.

(x) MELIS STOKR in Jan II. bl. 241, 242, 243.

(y) WILHELM. PROCURAT. ad annum 1304. p. 566.

JAN II. 't welk omtrent den middag voorviel; maakte een einde van den stryd. Ook werdt het terstond gevolgd van de verlossing van Zierikzee. De Vlaamingen verlieten de Stad, hals over hoofd, en verstaken zig, grootendeels, in de Duinen van Schouwen. De voorraad van Krygs- en Mondbehoefsten, dien zy agter lieten, werdt, door de Poorters, naar binnen gehaald. Jongkheer Willem, die in zeventien etmaalen niet uit de wapenen geweest was, begaf zig terstond naar de Stad, om uit te rusten (z).

Jongkheer Willem biedt den Balingen vergiffenis aan. Kort hierna; maakte hy alomme bekend, dat hy allen, die de Vlaamsche zyde gehouden hadden, in genade ontvangen wilde, zo zy hem voor Heere wilden huldigen. Veelen bedienden zig van deeze gelegenheid, om hunnen Zoen met Jongkheer Willem te maaken. Doch anderen begaven zig ten Lande uit. Van de Vlaamingen, die voor Zierikzee gelegen, en zig nu in de Duinen verstekten hadden, werden 'er, sedert, wel vyf duizend gevangen genomen (a).

Middelburg en gantsch Zeeland onderwerpt zig. De Poorters van Middelburg, de tyding der overwinninge voor Zierikzee gekreegen hebbende, sammelden niet met het vangen of verjaagen der Vlaamsche bezettinge: en ontvingen Jongkheer Willem, die zig, kort daarna, derwaards begaf, met uitgelaaten blydschap. Hy hield 'er zig veertien dagen op, om last tot de versterking der Stad te geeven: waartoe men zig, met Willems verlof, be-

(z) MELIS STOKK in Jan II. bl. 244, 247.
(a) MELIS STOKK in Jan II. bl. 249.

bediende van den steen eeniger vernielde Sloten in Walcheren. Gantsch Zeeland volgde het voorbeeld van Middelburg (*b*), en Jongkheer Willem zag zig, eerlang, wederom meester van beide zyns Vaders Graaffschappen.

De neêrslag der Vlaamingen voor Zierikzee bragt Renesse, toen hy 'er te Utrecht tyding van kreeg, in de uiterste verlegenheid. De weinige Edelen, die hem hier verzelden, onder welken Herman van Woerden, Arend van Benskoop, *Jan van der Leede* en eenige anderen genoemd worden; konden hem weinig raad, en geheel geene hulp toebrengen. Van Heere Guy hadt hy ook weinig onderstand meer te hoopen, behalve dat hy, eenigen tyd geleeden, in zyne ongunst gevallen was (*c*). Op de genade van Jongkheer Willem, dien hy nog onlangs het byeenbrengen van het Leger te Schiedam hadt poogen te beletten, durfde hy zig niet verlaaten. Ook melden sommigen (*d*), dat men hem reeds tegen eenen aanslag van Jongkheer Willem gewaarschuwd hadt. Hy vreesde, daarenboven, voor beroerte in de Stad. Al dit deedt hem en zyne Vrienden dan besluiten, by tyds te wyken (*e*). Zy begaven zig naar de Lek tegen over Beuzighem: welken stroom zy daar, met eene schouwe, wilden overvaaren. De meeste Heeren, welker Sloten hier omtrent gelegen waren, hielden 't met Renesse.

X.
Jan van Renesse vlugt uit Utrecht, en sneuvelt, nevens vele anderen, in 't overvaaren van de Lek.

(*b*) MELIS STOKER in Jan II. bl. 251, 252.

(*c*) MELIS STOKER in Jan II. bl. 243, 244, 248.

(*d*) Ongenoemde Klerk, bl. 200.

(*e*) MELIS STOKER in Jan II. bl. 253. BEKA in Guildone p.

JAN II.

nesse: zo dat hy zig veilig waande. *Jan van Beuzighem, Heer van Kuilenburg*, en een ander, die niet genoemd wordt, waren de eenigsten, die der Henegouwer Regeeringe toegedaan bleeven. Deezen dan, van het vertrek van Renesse en de zynen kennis gekreegen hebbende, bragten eenig volk in de wapenen, en troffen de Vlughtelingen aan op een' uiterwaard in de Lek tegen over Kuilenburg. Hier werdt Renesse, met verscheiden' anderen, verslaagen, op den vyftienden van Oogstmaand des jaars 1304 (f). Sommigen melden, dat hy, met veele anderen, in de schouwe gejaagd zynde, na het omslaan derzelve, in 't water gesmoord is (g). Behalve Renesse, sneuvelden hier *Arend van Benskoop, Jan en Pelgrim van der Leede, Huibert van Everdingen, Henrik en Bertold van Schalkwyk, Heer Arend van Buuren, Kanonnik*, en veele anderen (h), welker getal, van sommigen, op meer dan honderd, begroot wordt (i). *Jan van der Leede* hadt, ten tyde van den inval des Hertogs van Brabant, veele vyandelykheden in 't Oosten van Holland gepleegd (k). *Jan van Kuilenburg* maakte zig, sedert, meester van de Sloten te Everdingen en te Schalkwyk, die ten gronde toe geslegt werden (7).

Graaf

(f) Ongenoemde Klerk, bl. 200, 201.

(g) WILHELM. PROCURAT. ad annum 1304. p. 566. MEYERUS ad annum 1304.

(h) ZUEDER. DE CULENBORCH Orig. Culemb. p. 593.

(i) MELIS STOKES in Jan II. bl. 253, 254.

(k) MELIS STOKES in Jan II. bl. 215.

(7) Zie *Ongenoemde Klerk*, bl. 201. In het Verhaal

Graaf Jan de II. leefde maar weinige dagen na de overwinnige voor Zierikzee: waarvan hy de tyding egter, nog voor zyn overlyden, gekreegen hadt. De ziekte, die hem lang hadt doen kwynen, veroorzaakte hem de dood, op Saturdag den twee-entwintigften van Oogstmaand des jaars 1304, na dat hy Holland en Zeeland, omtrent vyf jaaren, als Graave be- regt hadt. Men pryst zyne Godsvrugt en goed- aartigheit. Doch hy wordt van te groote flap- heid in de Regtspleegingen beschuldigd. Ook wil men, dat hy veele onheilen, die hem en den Lande, sedert, troffen, zou hebben kon- nen voorkomen, zo hy de weêrspannige Zeeuwsche Edelen, met naame die van Bor- selen, strenger behandeld hadt (m). In zyn Graffchrift, te Valenchyn, in 't Koor der Dominikaaner Kerke, te leezen, wordt, onder anderen, te kennen gegeven, dat *Holland*, ten zynen tyde, * een zeer ryk land was (n).

JAN II.
X'.
Graaf Jan
de II.
sterft.

* *Hollan-
de plain
de Ri-
chesse.*

WILLEM, Zoon van Graave Jan den II. en van *Filippa*, Dogter van *Henrik*, Graave van *Luxemburg* (o), die naderhand Keizer *Henrik* de VII. werdt, kreeg de tyding van zyns

Willem
de III.
wordt
Graaf.

Va-

(m) MELIS STOKÉ in JAN II. bl. 255-258.

(n) Zie het by MIRRIS op den Ongen. Klerk, bl. 202.

(o) Ongenoemde Klerk, bl. 187.

haal van het omkomen van Heere Jan van Renesse, heb- ben wy deezen Schryver liefst gevolgd: alzo hy byzonde- re kennls schyn gehad te hebben van 't gene den Huize van Renesse betrof; waarom ook zyne *Kronyk*, eertyds, in dit Huis, geagt geweest en bewaard geworden is. Zie een' *Brief* van ARENT VAN BUCHELL, inter *Epist. Select.* 6 Museo J. G. MEELH, Dec. IV. Ep. II. p. 106.

WILLEM III. Vaders afterven te Zierikzee (*p*), alwaar men hem terstond tot Graave inhuldigde. 't Zelfde geschiedde, in de andere Zeeuwfche Steden. Vervolgens naar Holland overgesteken, werdt hy, eerst te Dordrecht, daar men 't Huis, welk hem herbergde, des nagts, met waskaarsen verlichtte (*q*); toen de Schiedam, daarna te Delft, te Leiden en te Haarlem, als Graaf van Holland, ontvangen, niet alleen door de Poorters deezer Steden; maar ook door de Opgezetenen ten platten Lands. Te Alkmaar gekomen, ontving hy de hulde der Westfriezen: waarna hy naar Zeeland te rug keerde (*r*).

Zyn Huwelyk met Joanna van Valois. 1305. Het Graaffchap Henegouwen, ook op hem vervallen zynde, deedt hy, in 't volgende voorjaar, een' keer derwaards. In 't doortrekken, werdt hy ook te Geertruidenberg ingehuldigd. Sedert, begaf hy zig naar Frankryk, alwaar, over een Verdrag tusfchen Koning Filips en de Vlaamingen, gehandeld werdt, in welk Graaf Willem belang hadt. Ook voltrok hy hier, kort voor Hemelvaartsdag, zyn Huwelyk met *Joanna*, Dogter van Karel van Valois, Broeder van Koning Filips, met welke hy, al by 't leeven zyns Vaders, ondertrouwd geweest was. Het Huwelyk werdt, door den Bifchop van Soissons, in de Abtdye van Longepont, ingezegend (*s*).

Met het verhaal van dit Huwelyk, besluit

ME-

(*p*) MELIS STORE in Jan II. bl. 255.

(*q*) Extract uit de Thefaur. Reken. van Dordr. by BALEN bl. 732.

(*r*) MELIS STORE in Willem III. bl. 250.

(*s*) MELIS STORE in Willem III. bl. 260-262.

MELIS STORKE zyne *Rymkronyk*, uit welke WILLEM III. wy de Geschiedenissen der laatste twintig of dertig jaaren, grootendeels, ontleend hebben. Hy hadt dit werk, ten dienste van Graave Floris den V, begonnen: doch deezzen omgekomen zynde, eer 't voltooid ware, droeg hy 't sedert op aan Willem den III, die, nu naauwlyks negentien jaaren bereikt hebbende, van hem, waarschynlyk reeds hoog bejaard, met eene ernstige Slot-rede, tot zynen pligt, vermaand werdt.

Graaf Willem, uit Frankryk te rug gekeerd, XII. vondt de Hollandfche en Zeeuwfche Edelen ^{Twist} en Steden oneenig, over het draagen der ge- ^{tusfchen} meene lasten. De Edelen waren hier van ouds ^{de Ede-} len en de vry van geweest: en alleenlyk verpligt, den ^{Gemeen-} Lande of den Graave, hunnen Leenheer, met ^{te, over} eenige manschap, ter Heirvaart, te volgen, ^{het draa-} Doch de Steden waren niet slegts gehouden, ^{gen der} den Graave eenige Poorters, sommigen meer, ^{gemeene} anderen minder, te leveren, om hem of den ^{Lasten,} Lande, in den kryg, ten dienst te staan; maar ^{door den} zy moesten, daarenboven, driejarige of jaar- ^{Graave} lykfche *Bottingen* of Beden betaalen: en by by- ^{byge-} zondere gelegenheden, by voorbeeld, als de ^{legd.} Graaf ten Keizerlyken Hove verschynen moest, als zyn Broeder of Zoon Ridder werdt, en als hy zelf, of zyn Broeder of Zuster, Zoon of Dogter in de Egt tradt, moestenze ook zekere schatting opbrengen (†). Ook deedt de Graaf, by 't ontstaan van eenen oorlog, of uit vreeze hierover, buitengewoone

Be-

(†) Handv. van 1266. by JAN VAN HOUT Dienftb. van Leyden, bl. 6. Handv. van Rotterd. MS. fol. 2. vers.

WILLEM III. Beden aan den Lande. De onedele Opgezetenen des platten Lands waren van het betaalen deezer lasten niet vry. Zy en de Ingezetenen der Steden werden, naar hun vermogen, geschat, om hun aandeel in deeze lasten, *Schot* genoemd, op te brengen. De onvermogensden alleen, en zy, welken de Graaf, om byzondere redenen, begunstigen wilde, waren *schotvry* (u). 't Schot was eene belasting op Persoonen en op goederen of inkomsten. 't Werdt gevonden, by byzondere ommesslagen over de gegoeede Ingezetenen, *Schotzettingen* genoemd. De Schepenen der Steden en Dorpen werden, gemeenlyk, by meerderheid van stemmen der schotgeevende Ingezetenen, tot *Schotzitters* en *Schotgaarders* of Ontvangers verkooren. Doch hunne byzondere schatting werdt, ter oorzaake der veranderingen in de gesteldheid der Huisgezinnen, en in de waarde der goederen, om de drie, vier, vyf, of zeven jaaren, veranderd. Ook droegen de Ingezetenen, den eenen tyd meer, den anderen tyd minder, in 's Graaven Schot, naar dat 's Lands nood, of 's Graaven Beden grooter of kleiner waren. Somtyds, by voorbeeld, betaalde men een penning van ieder pond, waarop men in 't Schotboek aangeslaagen was; somtyds slegts een heller of myt, waarvan 'er drie op een penning gingen (v). Doch de Geestelyken, en, gelyk wy gezeid hebben, ook de Edelen waren vry van 't betaalen deezer schattinge.

De

(u) Handv. van Kennemerl. bl. 3.

(v) PHIL. A. LEYDIS de Cura Reip. Cap. XXXIX. §. 123.
Zie ook Eriggraaf, Bedien. VIII. Deel. bl. 141.

De Steden, sedert eene halve eeuw, in aan-
 zien, merkelyk toegenomen zynde, vonden
 't vreemd, dat de Edelen van de gemeene
 lasten verschoond bleeven, en verklaarden zig
 hier over openlyk genoeg. Te harder viel hun
 de vryheid der Edelen, doordien veelen,
 zonder hunnen Adeldom behoorlyk te hebben
 kunnen bewyzen, den naam van *Edel* aange-
 nomen hadden, om genot van de adelyke
 Vryheden te kunnen hebben. 't Getal der E-
 delen, dus toenemende, deedt den last der
 Burgeren en Landluiden, naar gelang, zwaar-
 der worden. 't Gemor, hierover ontstaan,
 zou hooger gelooopen zyn, zo niet de Graaf,
 kort na zyne terugkomst, de Edelen en de
 Schepens der Steden, tegen Oogstmaand des
 jaars 1305, in den Haage ter Dagvaart be-
 schreeven hadt: alwaar, na ryp overleg, vast-
 gesteld werd „ dat niemant van het betaalen
 „ der gemeene lasten vry zyn zou, dan die
 „ behoorlyk bewees, dat hy van adelyke af-
 „ komst was (x):” waarmede de Steden,
 naar 't schynt zig hebben laten te vrede
 stellen.

Het Verdrag, tusschen de Franschen en
 Vlaamingen, waar over men, terwyl Graaf
 Willem in Frankryk was, gehandeld hadt,
 was eindelyk, in Hooimaand, geslooten. De
 wederzydsche gevangenen moesten, volgens
 hartzelve, geslaakt worden: en, by deeze ge-
 legenheid, werd Guy, Bisshop van Utrecht,
 zo wel als Guy van Vlaanderen, die in den
 slag

WILLEMS
III.XIII.
Guy, Bis-
shop van
Utrecht,
geslaakt.(x) Dipl. Wilh. III. apud BOXHORN. Theatr. Urb. Holl.
69

WILLEM
III.

Bestand
van vier
jaaren
met
Vlaande-
ren.

1306.

flag voor Zierikzee gevangen genomen was, in vryheid gesteld (y). Doch de oude Graaf Guy was reeds, op den zevenden van Lente-maand, in zyne gevangenis, overleeden (z). De Bondgenooten van wederzyde waren allen in het Verdrag begreepen, behalve Graaf Willem, ten opzichte der Graaffschappen van Holland en Zeeland (a). Het sluiten van dit Verdrag deedt hem, derhalve, op zyne veiligheid verdagt zyn, en alzo hy en de Landzaaten den Oorlog moede waren, werdt 'er, in 't volgende jaar, over eene Vrede gehandeld. Philips de IV, Koning van Frankryk, hadt Graave Willem, in Hooimaand des jaars 1306, schriftelyk verlof gegeven, om met *Robert den III*, Graave van Vlaanderen, Zoon van Graave Guy, de Vrede te sluiten (b): alzo zulks, volgens het Verbond, met Jan den II, in den jaare 1297, gemaakt (c), niet zonder zyne toestemming, geschieden mogt. Ook hadt men de wederzydsche geschillen aan goede mannen verbleeven: zynde die des Graaven Guy, Bisshop van Utrecht, en *Gautier van Châtillon*, Konstabel van Frankryk (d). Ook begrootte men de schade, die Holland van de Vlaamingen geleeden hadt (*). Doch de onderhandeling liep uit op een Bestand voor vierjaaren: na 't eindigen van welken, de Kryg wederom begon,

Mid-

(y) MEYERUS *ad annum* 1305.

(z) MEYERUS *ad annum* 1304.

(a) MEYERUS *ad annum* 1305.

(b) Litter. Philippi Regis *apud* MARTEN. & DURAND. Thes. Tom. I. c. 1341.

(c) Zie hier voor, Bl. 138.

(d) Extract uit het Compromis by BOXHORN op REIGERSB. II. *Deel*, bl. 610.

(*) Zie MIERIS Charterb. II *Deel*, bl. 58, 59, 60.

Midlerwyl gelukte het Graavé Willem, op den tienden van Grasmaand des jaars 1307, een Verdrag te treffen, met Jan den II, Hertog van Brabant, by welk alle voorige oneenigheid bygelegd, en bedongen werdt, dat de Ingezetenen van Holland, die den Hertog gediend, en hierom hunne goederen verbeurd hadden, in 't vol bezit derzelven, hersteld zouden worden. De Hertog stondt daarentegen volkomenlyk af van het Regt van hulde of manschap, welk hy, wegens Zuidholland, op den Graave meende te hebben, stellende de Brieven, hiervan in wezen, Graave Willem wederom ter hand (e).

Terwyl men over dit Verdrag handelde, of kort te vooren, hadt Hertog Jan aan de Dordrechtse Koopluiden, volgens de gewoonte deezer tyden, *Vrygeleide* verleend, om in Brabant handel te mogen dryven, tot op zes weken na zyn wederzeggen (f). Doch met het sluiten van het Verdrag, zal alle handel wederom volkomenlyk open geweest zyn.

De rust, die deeze Landen, sedert, drie jaaren agtereen, genooten, werdt, ten deele, besteed, tot het houden van Steekspelen (g), op welken Graaf Willem smoorlyk verzot was, en die, gemeenlyk, te Haarlem werden aangelegd (gg); doch ten deele ook om den Koophandel en de Vischery op de Engelsche Kusten te beveiligen. Dirk van Brederode en Nicolaas van Putten, die 's Graaven voor-

(e) Voyez BUTKENS Troph. de Brab. *Preuv.* p. 140.

(f) Zie den Vrygeleide brief by BALEN Dordt. bl. 492.

(g) BEKA in Guidone p. 107.

(gg) WILHELM. PROCURAT. *ad annum* 1323. p. 610 *ad annum* 1328. p. 689. *ad annum* 1329 p. 701.

WILLEM III. naamste Raaden waren (*h*), zullen hem, ongetwyfeld de hooge noodzaakelykheid hier van vertoond hebben. De Engelsche en Hollandsche Koopluiden vielen, omtrent deezen tyd, klagtig over elkanderen. Eenige Koopluiden van Linkoln, Jork en andere Plaatsen in Engeland vertoonden den Koning, thans *Eduard den II*, dat de Hollanders hun omtrent twaalfhonderd ponden Sterlings schade ter zee gedaan hadden (*i*). Daarentegen, klaagde de Hollanders, dat de Engelschen hun een goede menigte Haring en Visch, onder Engeland gevangen, hadden ontroofd (*k*). Om deeze en diergelyke geschillen by te leggen, zond Graaf Willem, in den Zomer des jaars 1308, Christiaan van Raaphorst, Ridder, en eenige afgevaardigden uit Dordrecht, Middelburg, *Briel* en andere Steden naar Engeland. De Koning benoemde terstond eenige Regters, om met hen in onderhandeling te treden (*l*); doch men schynt toen niets geflooten te hebben. Alleenlyk werdt de onderhandeling eenigen tyd sleepende gehouden, doordien de Koning op nieuws aanhieidt, om de Bruidsgaave, die de Hollanders zyne Zuster Elizabeth, Weduwe van Graave Janden I, nog schuldig waren (*m*): schoon zonder vrugt. Ook vind men, dat 'er in 't jaar 1310, nog twee Middelburgers naar Engeland

(*h*) BEKA in *Guidone* p. 108.

(*i*) *Act. Public. Angl. Tom. I. P. IV. p. 120, 145, 146.*

(*k*) *Act. Publ. Angl. Tom. I. P. IV. p. 150.*

(*l*) *Act. Publ. Angl. Tom. I. P. IV. p. 95, 114, 120, 140, 145, 146, 147.*

(*m*) *Act. Publ. Angl. Tom. I. P. IV. p. 95. Vide & Tom. II, P. I. p. 82.*

land gezonden werden, om de geschillen onder de Koopluiden te helpen byleggen ⁽ⁿ⁾, en dat de Koning zig niet ongenegen toonde, om den Hollanderen eenig genoeg te geeven ^(o); doch 't liep aan tot in 't jaar 1314, of nog langer, eer men eene onderlinge overeenkomst trof, by welke de benadeelde Engelschen vryheid kreegen, om hunne schade, op de Hollandfche Koopluiden te verhaalen ^(p). Sedert, ontstonden 'er egter geduurig nieuwe oneenigheden, tusfchen de wederzydsche Koopluiden ^(q), die, van geen byzonder gevolg geweest zynde, niet naauwkeurig behoeven verhaald te worden.

WILLEM
III.

't Bestand, tusfchen Graave Robert van Vlaanderen en Graave Willem van Henegouwen en Holland, getroffen, liep, in den Zomer des jaars 1310, ten einde. Tegen welken tyd, Graaf Robert een aanzienelyk Leger op de been gebragt hadt, met welk hy in Henegouwen viel. Graaf Willem hadt, onder tusfchen, ook eenige uitgeleezen' Ruiterbenden byeen getrokken; doch hy was slegt voorzien van Voetvolk, alzo de Hollanders en Zeuwen niet te beweegen geweest waren, om hem in Henegouwen te komen helpen. Zy beweerden, naamlyk „ dat zy genoeg te doen „ hadden, met het befchermen hunner eigen „ ne Kusten, welken, door Graave Robert, „ die eene magtige Vloot te water gebragt „ hadt, met eene Landing, gedreigd wer- „ den”.

XV.
Oorlog
tusfchen
Graave
Robert
van
Vlaande-
ren en
Graave
Willem.
1310.

De Hol-
landers
en Zeeu-
wen wei-
geren den
Graave
hulp.

(n) Act. Pub. Angl. Tom. I. P. IV. p. 167.

(o) Act. Publ. Angl. Tom. IV. P. I. p. 150.

(p) Act. Publ. Angl. Tom. II. P. I. p. 61. Conf. p. 130.

(q) Act. Publ. Angl. Tom. II. P. II. p. 6, 11, 147, 150.

WILLEM „den”. Graaf Willem zag zig, derhalve, ge-
 III. noodzaakt tot het sluiten van een nadeelig
 Nadeelig Verdrag, by welk hy zig, volgens het verhaal
 Verdrag. der Vlaamsche Schryveren, verbond, „Zee-
 „ land, ik versta, Zeeland Bewesten-Schel-
 „ de, voortaan van de Vlaamsche Graaven
 „ ter leen te zullen houden: aan Guy van
 „ Vlaanderen, 's Graaven Broeder”, dien men,
 reeds in 't jaar 1305, onder de Edelen dee-
 zer Landen, gemeld vindt (r) „ jaarlyks zo
 „ veel toe te zullen leggen, als Zeeland op-
 „ bragt: afstand te zullen doen van zyn Regt
 „ op het Land van Waas en de vier Ambag-
 „ ten, en de Zeeuwfche ballingen, of derzel-
 „ ver erfgenaamen, wederom te zullen herstel-
 „ len, in het bezit hunner verbeurd verklaar-
 „ de goederen (s)”. Men weet, van elders,
 dat deeze Ballingen, zig thans veel in Vlaan-
 deren ophielden, zig geneerende met zee-
 schuimen, waarmede zy, onder anderen, den
 Engelschen veel nadeels toebagten (r).

XVI. Omtrent deezen tyd, werd't de Geestelyke
 Uitrooi- Ridder-Orde der Tempeliers, door gantsch
 jing der Europa, en ook hier te Lande uitgerooid.
 Tempel- Twee eeuwen byna, was zy in stand geweest.
 lieren, door Hugo de Paganis en Godefrid van S. Omer had-
 door den dezelve, te Jeruzalem, opgeregt, ter be-
 gantsch scherminge van het Heilige Graf, en van de Pel-
 Europa. grims, die zig, in Bedevaart, derwaards be-
 gaven. De Ridders deezer Orde werden eerst
Armen der Heilige Stad; doch naderhand Tem-
 pe-

(r) Diplom. Wilhelm, III. apud BOXHORN. Theatr. Holland.
 p. 60.

(s) MEYERUS ad annum 1310.

(t) Act. Publ. Angl. Tom. I. P. IV. p. 177.

peliers genoemd, om dat hun eerste Huis dicht by den Tempel stondt. Na dat Jeruzalem wederom in de handen der ongeloovigen geraakt was, verspreidden de Tempeliers zig door gantsch Europa. Hun getal nam, van tyd tot tyd, toe. Alomme bouwden zy Huizen, in welken zy, even als de Monniken, samen woonden, en in gemeenschap van goederen leefden. Rykelyk werden deeze Huizen begiftigd: en eerlang overtroffen de Tempeliers genoegzaam alle de andere Geestelyke Orden, in goederen en aanzien. Hunne groote Rykdommen staken den Vorsten in 't oog. Ook verliepen zy zig in veelerlei ongebondenheid, en hunne dronkenschap heeft, zelfs hier te Lande, gelegenheid gegeven tot het spreekwoord: *Hy zuipt als een Tempelier*. Filips de Schoone, Koning van Frankryk, was de eerste der Europische Vorsten, die op de verdelging deezer Orde toeleiden. Hy deedt alle de Tempeliers, in zyn Koningryk, op éénen dag, den dertienden van Wynmaand des jaars 1307, vatten. Sedert werden veelen derzelven te regt gesteld, tot bekentenis van de snoodste euveldaaden gebragt, en ten vuure gedoemd. In Engeland, en in andere deelen van Europa, werden zy ook gevangen genomen; doch zo streng niet gehandeld. Overal egter werden hunne goederen aangeflaagen: en de gantsche Orde werdt, op den tweentwintigsten van Bloeiimaand des jaars 1312, in de Kerkvergadering van Vienne, door eene Pausfelyke Bulle, vernietigd.

WILLEM
III.

1312.

Hoe 't hier te Lande met het uitrooijen der Tempelieren toegegaan zy, is, onzes weetens, dierlyk te Byzon-
ner-Zierikzee.

WILLEM III. nergens naauwkeurig genoeg aangetekend. Tot in 't midden der zestiende eeuw, leefde iemand te Zierikzee (8), die dikwyls plag te verhaalen, dat zyn Vader den Brief gezien en gelezen hadt, op welks Opschrift, aan Baljuw, Burgemeesteren, Scheepenen en Raaden der Stad bevolen werdt, op zekeren bestemden nacht, ten twaalf uren, byeen te komen, om dan eerst den Brief te openen, en de bevelen, die zy 'er in vinden zouden, op lyfstraffe, terstond, ter uitvoering te doen brengen: waartoe zy zig van de hulp der Ingezetenen onder 't doen van gelyke bedreiginge zouden mogen bedienen. Den Brief, ten bestemden tyde, in den vollen Raad, geopend zynde, vondt men 'er een bevel in, om de Tempeliers, zonder uitstel, van kant te helpen. De Raad bragt hierop de Stads- en andere Arbeiders in de wapenen; begaf zig, met dezelve naar 't Huis der Tempelieren, alwaar, de deuren met geweld opgelopen zynde, al wat men 'er vondt doodgeslaagen werdt. Twee Tempeliers, die zig toen juist in een oneerlyk Huis in de Stad ophielden, waren de eenigsten, die deezen ramp ontkwamen (u). De goederen der Tempelieren werden, sedert, zo te Zierikzee, als in andere Steden deezer Landen, geschonken, aan de Orde der Hospitalieren van S. Jan van Jeruzalem, die tegenwoordig de Ridders van Malta zyn, en hier te Lande, gemeenlyk, *S. Jans Heeren* genoemd werden.

Veel

(u) BOXHORN Nederl. Hist. II. 185.

(8) Mr. FRANCOIS VAN SANDYCK, Sekretaris der Stad, sedert den jaare 1512.

Veelligt zou men van de waarheid der overlevering, raakende de uitrooijing der Tempeliers te Zierikzee, beter kunnen oordeelen, indien zy, die dezelve te boek gesteld hebben, te kennen gegeven hadden, door wien de Brief, van welken wy gewaagd hebben, geschreeven was. Want dat Graaf Willem diergelyk een bevel, aan de Wethouderschap eener voornaame Stad, onder bedreiging van lyfstraffe, gegeven zou hebben, is niet te vermoeden, en bezwaarlyk met de gesteldheid der Regeeringe hier te Lande overeent te brengen. De Paus of eene Kerkelyke Vergadering zou mogelyk den Brief hebben kunnen doen schryven: doch ook niet wel lyfstraf dreigen kunnen. Men vindt wel, dat de Keizers, somtyds, hier te Lande, bevelen gegeven hebben, om ter Heirvaart te trekken (v); doch van zulk een byzonder en streng bevel weet ik geen voorbeeld. 't Blykt ook niet, dat men, in 't Duitfche Ryk, streng tegen de Tempeliers gehandeld heeft. In 't Aartbisdom van Ments, zyn zy zelfs onschuldig verklaard (w). Men heeft dan reden om te vermoeden, dat ons de inhoud des Briefs niet net genoeg verhaald is, zonder dat ik nogtans het voornaamste deel deszelve begeer in twyfel te trekken.

WILLEM
III.
Aanmerkingen
hier over.

De Kerkvergadering van Vienne, in welke de Orde der Tempeliers was vernietigd, was, onder anderen, bygewoond, door Guy, Bifchop van Utrecht (x), die zig, na dat hy, in 't jaar

Stigtſche
zaaken.

(v) Zie hier onder §. XXIX. bl. 244.

(w) H. MUTH Chron. Germ. Libr. XXII. p. 211, 212.

(x) BEKA in Guifdone. p. 107.

WILLEM III. jaar 1305, uit de Vlaamsche gevangenis, ge-
 slaakt was, meer met de Kerkelyke zaaken
 zyns Bisdoms schein te willen bemoeijen. In
 de Lente des jaars 1310, verscheen hy op
 eene Provinciaale Sinode, door Henrik, Aarts-
 bischop van Keulen, onder wien hy stondt,
 binnen deeze Stad, beschreeven: alwaar, be-
 halve verscheiden' wetten, om de vryheden
 der Kerkelijken, tegen de Leeken, te be-
 fchermen, ook bepaald werdt, dat men, voort-
 aan, volgens het gebruik der Roomsche Ker-
 ke, het jaar met Kersmis en niet met Paaschen
 zou aanvangen (y). Men heeft, sedert, hier
 te Lande, deezen styl, in 't Kerkelyke, langen
 tyd, gevolgd, en den styl, volgens welken
 't jaar, met Paaschen begon, den *Styl van
 den Hove* genoemd.

Twæer-
 lei jaar-
 begin.

In 't jaar 1311, begaf Bischof Guy zig
 naar Vienne: alwaar Paus *Klemens de V.* hem,
 volgens sommiger verhaal, een' Kardinaals
 hoed zou aangeboden hebben. Men voegt
 'er, als iet zeldzaams, by, dat hy dien van de
 hand wees, zig vergenoegende met een jaar-
 geld van vyfhonderd ponden, welk hem,
 door Filips den Schoonen, Koning van Frank-
 ryk, toegelegd werdt (z). De gunst des Ko-
 nings hieldt hem eenigen tyd ten Hove op:
 tot dat hem de toestand der zaaken zyns Bis-
 doms herwaards te rug riep.

XVII. Voor zyn vertrek naar Vienne, hadt hy,
 Kryg tus- ter beteugeling der Stellingwerper Friezen,
 schen die geduurig tegen hem opstonden, eene Sterk-
 Bischof. te begonnen op te werpen, op een stuk Lands
 in

(y) LABBE Concil. Tom. XI. p. 1517. apud FLEURY Tom.
 XIX. p. 160, 162.

(z) BEKA in Guidone p. 107.

in Stellingwerf, van welk hy den eigendom WILLEM III. behendiglyk hadt weeten te verkrygen. Zyn Guy en de Stellingwerf afzyn en een gerugt van zynen dood, welk 't ver Friezen. gantsche land door verspreid werdt, gaf den Stellingwerveren aanleiding, tot het pleegen der voorige vyandelykheden. Het opwerpen eener nieuwe sterkte in hunne Landstreek, die egter nog niet voltrokken was, stak hun in den krop. Zy vernielen dan eerst het onvoltooidde werk, en slaan, vervolgens, 't beleg voor het Bisfchoppelyke Slot te Vollenhove: welk fel bestormd; doch, door den Slotvoogd *Her- man*, dapperlyk verdedigd werdt. De Belegers, reeds in den Voorburgt gekomen, werden, door het hevig steenwerpen en schieten der Burgzaaten, genoodzaakt te deinzen. Toen voerden zy een geweldig houten Stormgevaarte tegen 't Slot aan: welk drie verdiepingen hoog, en opgepropt met manschap was. Van de bovenste verdieping, werdt met zwaare steenen geworpen: van de tweede, met pylen geschooten. Van de onderste, streedt men met heirbylen. 't Gantsche gevaarte was van buiten bekleed met osenhuiden, om voor 't vuurschieten der Burgzaaten beveiligd te zyn, en verder met teenen vlegwerk omtuind, om 't beuken der stormrammen te kunnen wederstaan. 't Beleg hadt reeds eenen geruimen tyd geduurd, en 't Stormgevaarte was, tot op vyf voeten na, aan 't Slot gebragt, toen de Bisfchop, met een aanzienlyk Leger, te schepe naderde tot ontzet. *Gerard*, Proost van Deventer, Broeder des Slotvoogds, hadt den Bisfchop, die nog in Frankryk was, van den toestand der Belegerden

WILLEM
III.

kennis gegeven: waarop hy, zonder uitsfel, naar Holland was gekeerd. Hier had Graaf Willem, ten behoeve zyns Ooms, Heirvaart doen beschryven, en zo veel Volks byeen gebragt, dat Guy zig in staat vondt, om het ontzet te onderneemen. Jan van Arkel, Dirk van Brederode, Nikolaas van Putten en andere Edelen verzelden hem op den togt. De Burgtzaaten ontdekten haast van de Toorentransen de nadering der Bischoppelyke Vloote, die de Zuiderzee overstak en dit gezigt deedt hun den moed zo zeer wakkeren, dat zy, volgens de gewoonte deezer tyden, in welken men nog geen Buskruid kende, een tonnetje, gevuld met Werk, Spek, Salpeter, Zwavel, Pek en andere brandbaare stoffen, en van buiten met yzeren haakjes beslaagen, ontfaken, en op het stormgevaarte der Friezen wierpen: waaraan het zig zo vast hegte, dat de bovenste verdieping ligterlaage in brand geraakte, instortte, en vyftig Friezen verpletterde. De anderen, voor gelyke ramp bedugt, verlieten 't gevaarte, dat, kort hierna, om verre raakte, en geheel verteerd werd. Terwyl de Friezen hierdoor in verwarring gebragt waren, deedt de Slotvoogd eenen uitval, in welken, wel vyfhonderd Friezen sneuvelen, terwyl de overigen de vlugt namen. De Bischop was ondertusfchen geland niet verre van Vollenhove, alwaar zyne Hollandfche benden, door eenige Overysfelfchen, versterkt werden. Toen de benden verzameld waren, was de dag te ver verlopen, om iets te onderneemen. Men besloot, derhalven, eerst des anderendaags op te trekken, de

wordt
opgebro-
ken.

de vluggende Friezen te vervolgen, en alles, WILLEM
 in Stellingwerf, te vuur en te zwaard, te III.
 verdelgen. Doch des nagts, ontstondt 'er zulk
 een geweldige storm, van hevigen plasregen
 verzeld, dat de wegen, den volgenden dag,
 t'eenemaal onbruikbaar waren. De Bisfchop
 deedt, derhalve, den voorgenomen togt staa-
 ken: en de Hollanders keerden, eerlang, met
 hunne Schepen, wederom naar huis (a). Ook
 kwamen de Stellingwerfers in onderhandeling
 met den Bisfchop, die vergoeding der schade,
 door die van Vollenhove geleeden, en eenige
 Landen in Yzelham, Steenwyk en elders leg-
 gende, van hun vorderde (b). Hier op volg-
 de een Verdrag, welk, in 't jaar 1313, getrof- 1313.
 fen werdt. De Bisfchop hadt, reeds te vooren,
 in erkenenis van den dienst, hem door zyn-
 en Neeve beweezen, de goederen van de
 Huizen van Amstel en Woerden, die hem,
 voor zyn leeven, waren opgedraagen, aan
 Graave Willem wederom gegeven (bb).

Bisfchop Guy genoot egter de rust, die hem
 dit Verdrag verschafte, maar weinige jaaren.
 Hy hadt de Voogdyschap van *Gysbrecht uit
 den Gooije*, een' Stigtsch Jonker, toevertrouwd
 aan Jan van Kuilenburg en Nikolaas van Kats;
 die, in 't jaar 1317, tot het doen van rekening
 gevorderd, en weigerig gebleeven zynde,
 hem, op nieuws, noodzaakten, om Heirvaart
 tegen hen te beschryven. De Hollanders
 booden hem hier wederom bystand. 't Slot

(a) PEKA in Guidone p. 107, 108. URB. EMMII Rer. Frisic.
 Libr. XIII. p. 189.

(b) Charta Ann. 1313. apud MATTHEUM Analect. Tom. III.
 p. 206.

(bb) Zie MIERIS Charterb. II. Deel, bl. 121.

WILLEM III. *ten Gooije* werdt belegerd, en ging over by Verdrag. Kuilenburg en Kats booden den Bisfchop voldoening aan: en 't Slot werdt *Arnoud van Yffelstein* en *Willem*, bastaard van Graave Floris den V, in handen gesteld. Doch des nagts na 't sluiten van dit Verdrag, werdt de Bisfchop van eene hevige kwaale overvallen, die hem terftond van 't leeven beroofde, op den negenentwintigften van Bloei maand des gemelden jaars (c). Kuilenburg en Kats maakten zig toen terftond wederom meester van 't Slot, de Bisfchoppelyke bezetting verdryvende (d).

Dood van
Bisfchop
Guy.

XVIII. Graaf Willem, de dood zyns Ooms vernomen hebbende, wist zo veel by de Utrechtſche Geestelykheid te wege te brengen, dat zyn Bloedverwant, *Fredrik van Zierik*, met de Bisfchoppelyke waardigheid, bekleed werdt (e). 't Eenemaal hing deeze Bisfchop van Graave Willem af. Men heeft nog eenen Brief van hem (f), in 't jaar 1320, gegeven, by welchen hy geheime Raaden aanstelt, die door den Graave benoemd waren, en belooft, 's Graaven goedvinden in alles te zullen volgen.

De Heerlykheden van Amstel en Woerden, voorheen, door Graave Jan den II, aan Guy, zynen Broeder, opgedraagen, werden nu, na 's Bisfchops dood, wederom met het Graaffchap van Holland vereenigd. De Graaf stelde, sedert, in ieder deezer Heerlykheden, een Baljuw (g). Jan van Kuik hadt

(c) Libr. Obit. S. Petri & Major. Eccl. Traj. *apud MATTHÆUM ubi supra p. 207.*

(d) BEKA in Guidone p. 109.

(e) BEKA in Freder. II. p. III.

(f) Charta Freder. II. *apud MATTHÆUM Anal. Tom. III. p. 211.*

(g) BEKA in Guidone p. 109. GASEL. LAPP. A WAVEREN in Anal. Belgic. C. P. HOYNCK VAN PAPENDRECHT Tom. III. P. I. p. 327.

hadt eenige goederen in de Landen van Am-
 stel en Woerden bezeten, die hy, in 't jaar
 1308 overleeden zynde (*h*), zynen Zoon *Otto*
 nagelaaten hadt. *Otto* droeg deeze goederen,
 en al wat hy meer in 't Stigt ter leen bezat,
 het Ampt van Bisfchoppelyken Schenker alleen
 uitgenomen, in 't jaar 1326, ook aan Graave
 Willem den III. op (*i*), en begaf zig, federt, met
 der woon naar Engeland (*k*). De Heerlykheid
 der Stede Amsterdam, federt eenige jaaren, af-
 gefcheiden van de Heerlykheid van Amstel, is,
 vermoedelyk, ook eerst na *Guys* affterven, met
 het Graaffchap van Holland, vereenigd gewor-
 den. Wy hebben, te vooren gezien, dat Graaf
 Floris, of Bisfchop Jan van Nasfau, met zyne
 bewilliging, de Heerlykheid deezer Stede, aan
 Jan Perfyn, Heere van Waterland, gefchonken
 had: en dat deeze, uit hoofde van den Zoen met
 Gysbrecht van Amstel van den jaare 1285, in 't
 bezit derzelve bevestigd was geworden (*l*).
 Doch alzo oude Schryvers getuigen (*m*), dat
 Guy van Henegouwen, al omtrent den jaare
 1300, Keuren en Voorregten aan Amsterdam
 gegeven heeft, fchynt hy toen reeds in 't bezit
 dier Heerlykheid geweest te zyn. Men zou,
 ligtelyk, vermoeden, dat hy dezelve gekogt
 hadt van den Huize van Perfyn, door welken,
 ook op andere tyden, wel Heerlyke goederen
 verkogt waren (*n*). Doch 't blykt, dat zy, in
 den

(*h*) MEYERUS *ad annum* 1308.

(*i*) Brief van *Otto* van Cuyek *apud* MATTH. *Analect.* Tom.
 III. p. 616.

(*k*) *Acta Publ. Angliae* Tom. II. P. III. p. 33, 130.

(*l*) IX. *Boek*, bl. 38, en 40.

(*m*) Ongenoemde *Klerk*, bl. 187.

(*n*) SIBR. LEONIS *Vitæ Abbat. Hort. Divæ Mariæ*, in MATTH.
 THEI. *Anal.* Tom. V. p. 249.

WILLEM III. den jaare 1282, aan Graave Floris den V. afgeftaan was (*nn*). En onder de Graaven Willem den III. en Willem den IV, heeft Amftterdam, zo wel als gantsch Amftelland, tot Holland behoord (*o*).

XIX. Graaf Willem doet eenen inval in Vlaanderen. De Graaf, die zig, zo wel als zyn Vader, naauw met Frankryk verbonden hieldt, moest, van tyd tot tyd, deel neemen, in den Oorlog, dien de Franfche Koningen, tegen de Vlaamingen, voerden. 't Verdrag, welk hy, in 't jaar 1310, met Graave Robert, geflooten hadt, was ook zo nadeelig voor hem, dat hy van zelf genegen genoeg was, om het te breeken. Hy werdt, derhalve, van *Lodewyk den X*, Koning van Frankryk, in 't jaar 1315, zo dra niet aangezocht, om eenen inval in Vlaanderen te doen, of hy verzamelde een aanzienlyk Leger van Henegouwers, Franfchen, Friezen en Hollanders, welk hy, te water, de Schelde op, in Vlaanderen voerde (*p*). De Koning was, midlerwyl, in 't Westen der Landftreeke getrokken; doch het onftuimig weder en de geweldige plasregens maakten de wegen onbruikbaar, en noodzaakten hem, zonder iets uitgerigt te hebben, naar Frankryk te rug te keeren. Graaf Willem lag voor Rupelmonde, toen hy van den aftogt des Konings kennis kreeg. Te gelyk vernam hy, dat de Vlaamingen eenige Hollandfche Vaartuigen, met mondbehoefften voor zyn Leger, hadden opgeligt. Hierom vondt hy niet geraaden, langer in Vlaanderen te vertoeven. Hy ver-

(*nn*) Zie MIERIS Charterb. I. Deel, bl. 423.

(*o*) Zie Handy. van Amft. bl. 3. MIERIS Charterb. II. Deel, N. 304. 323, 362.

(*p*) MEYERUS ad ann. 1315. BEKA in Guidonc. p. 164.

vergenoegde zig, derhalve, met het verwoesten van eenige Plaatsen, langs de Schelde, en in 't Land van Waas: waarna hy, zonder eenig verlies geleeden te hebben, wederom sloop ging, en naar Holland keerde (q).

WILLEM
III.

De zwaare Regen, die deezen togt gestremd hadt, deedt, hier en hier omtrent, grooter schade. Hy was oorzaak, dat het Graan niet tot rypheid kwam, en op 't Veld verrotte: waarop groote duurte en eene hevige Pestziekte volgde. Men vindt aangctekend, dat niet alleen de armen, in deezen bangen nood, verwaarloosd werden, en by menigten, op de Straaten, versmagtten; maar dat ook Bloedvrienden, Ouders en Kinderen, ja Egtgenooten zelve elkanteren schuwden, en den noodigen onderstand weigerden. De armen sloegen 't vleesch van doode krenge raauw te lyve. En in zeker Hollandsch Dorp, werden de Kikvorschen, toen veel ongewooner voedzel dan nu by sommigen, uit de poelen gehaald, en gegeten. Doch 't is opmerkelyk, dat de Hemelsche Voorzienigheid deeze tyden van jammer, binnen weinige maanden, zo t'eenemaal deedt verdwynen, dat men zekere maat Rogge voor vyftien penningen kocht, daar men, te vooren, zo veele stuivers Hollandsche munt voor besteed hadt (r). Sommigen schryven deeze schielyke verandering eeniglyk toe aan een volgend vrugbaar Jaargetyde; doch veelligt is 'er ook toevoer van Graanen uit de Oostzee gekomen:

al-

(q) WILHELM PROCURAT. *ad annum* 1314. MEYERUS *ad annum* 1315. Spiegel Historiaal VI. Boek Cap. XVII-XX. bl. 584-389.

(r) WILHELM. PROCURAT. *ad annum* 1314, 1315.

WILLEM III. also men vindt dat de Oosterlingen, ten deezē tyde reeds, met hunne scheepen, in Holland kwamen, hunne waaren, te Dordrecht en elders, ter markt bragten, en, met Hollandsche waaren belaađen, terug keerden (s).

Vrede tusschen Graave Willem en Lodewyk, Graave van Vlaanderen. Met Vlaanderen, schikten de zaaken zig ook eerlang op beteren voet. Koning Lodewyk de X, in Zomermaand des jaars 1316, overleeden zynde, werdt, door *Filips den V.*, opgevolgd, die zig terstond geneegen toonde, om eene vaste Vrede met de Vlaamingen te fluiten. 't Gelükte echter niet, voor den tweeden van Zomermaand des jaars 1320.

1320.

Volgens één der punten van 't Verdrag, moesten de geschillen, tusschen de Graaven Willem en Robert, die Koning Eduard, midlerwyl, te vergeefs gepoogd hadt by te leggen (t), aan de bemiddeling des Franschen Konings, verbleeven worden (u). Doch deeze bemiddeling kreeg haar beslag eerst in 't jaar 1323: wanneer *Filips de V.* reeds door zynen Broeder, *Karel den IV.* en Graaf Robert, door zynen Kleinzoon, *Lodewyk van Nevers*, opgevolgd was. In Lentemaand des gemelden jaars, werdt 'er te Parys een Verdrag getroffen (v), by welk Graaf Lodewyk Graave Willem ontsloeg van „ de hulde, die de Graaven van Holland, voorheen, „ wegens eenige Zeeuwsche Eilanden, aan de „ Graaven van Vlaanderen, geoordeeld werden schuldig te zyn: en van de betaaling der „ penningen, die, uit kragt van het Verdrag „ van den jaare 1310, geschieden moest (w).

1323.

Graaf (s) Handv. van Willem III. by BALEN Dordrecht, bl. 493.

(t) Act. Publ. Angl. Tom. II. P. I. p. 165, 165, 165.

(u) MEYERUS *ad annum* 1320.

(v) MEYERUS *ad annum* 1322.

(w) Zie hier voor, bl. 190.

„ Graaf Willem stondt, daarentegen, zyn WILLEM
III.
 „ Regt op de Landen van Aalst en van Waas,
 „ de vier Ambagten en Gerardsbergen aan
 „ Graave Lodewyk af. De verbeurd verklaarde
 „ goederen der Hollandsche en Zeeuwfche
 „ Ballingen, die de zyde des Graaven van
 „ Vlaanderen gehouden hadden, zouden, ten
 „ behoeve van Graave Willem, verbeurd
 „ blyven. En zo iemand in gebreke blyven
 „ mogt van Graave Willem, in 't bezit dier
 „ goederen, te stellen, zou Graaf Lodewyk
 „ gehouden zyn zulks te doen, mids hem daar
 „ voor, door Graave Willem, dertigduizend
 „ ponden betaald worden. Zo'er, in 't ver-
 „ volg, eenig verschild, tusfchen de Graaven,
 „ ontftaan mogt, zou het, niet door de wa-
 „ penen, maar door de uitspraak van zes goe-
 „ de mannen, wederzyds te kiezen, moeten
 „ beslecht worden". Sommigen voegen 'er
 „ by, dat de goede mannen van de Vlaamsche
 „ zyde, te *Saastingen*, en die van de Holland-
 „ sche zyde, in *Rynland*, byeenkomen moes-
 „ ten, en niet van de plaats gaan, voor dat de
 „ rtwist bygelegd was (x). De andere punten
 „ deezer Vreede betreffen ons Land niet. Zy
 „ werdt, van Vlaanderens zyde, door de Ste-
 „ den Gend, Brugge en Yperen; en van de zy-
 „ de van Henegouwen, Holland en Zeeland,
 „ door de Steden Valenchyn, Bergen, Maubeu-
 „ ge, *Dordrecht*, *Zierikzee*, *Middelburg*, *Delft*,
 „ *Leyden* en *Haarlem* bekrachtigd (y). Men vind
 „ niet, dat het Verdrag, door eenigen der Edelen,
 „ getekend of bezegeld geworden is.

Dec-

(x) MEYERUS *ad annum* 1322.(y) P. D'OUDEGHERST *Chron. de Flandr. Ch. CXLIX. f.*
246. vers.

WILLEM
III.

Deeze Vrede maakte een einde van den langduurigen twist over de Zeeuwfche Eilanden (z): die, federt, zo verre my gebleeken is, niet wederom opgehaald werdt. Graaf Willem hadt de voordeelige Voorwaarden, die hy hier bedong, genoegzaam eeniglyk te danken aan de bemiddeling des Konings van Frankryk die den jongen Graaf van Vlaanderen, onlangs gehuwd met *Margareet*, Dogter des overleeden Konings, Filips den V, t'eenemaal naar zyne hand wist te zetten. De Vrede tusfchen Holland en Vlaanderen werdt, federt, ongeschonden bewaard. Men vindt wel, dat Graaf Willem, verzeld van *Willem*, zynen Zoon, Jan van Arkel, Dirk van Brederode, *Allard van Egmond*, Filips van Wasenaar, *Jan van Haamfteele*, *Arnold van Kruiningen*, en andere Hollandfche en Zeeuwfche Edelen, den Koning van Frankryk, *Filips den VI*, in 't jaar 1328, in Vlaanderen, met de Wapenen bygeftaan, en zig dapperlyk gekweeten heeft (a). Doch deeze Kryg werdt niet gevoerd tegen Graave Lodewyk; maar tegen de Vlaamfche Steden, die wederfpanning geweest waren; doch, in 't kort, tot onderwerping gebracht werden. Wy maaken 'er, hier, by voorverhaal gewag van, op dat wy, in 't gevolg niet tot de Vlaamfche zaaken zouden behoeven weder te keeren.

XX.
Graaf
Willem

De magt en het aanzien van Graave Willem en zyne verbindtenifen met Frankryk bragten

(z) WILHELM. PROCURAT. ad annum 1323 p. 609. ad annum 1330 p. 709.

(s) MEYERUS ad annum 1328. WILHELM. PROCURAT. ad annum 1328. 684-687.

ten, gelyk wy gezien hebben, den Landen, nu en dan, merkelyke voordeelen aan; doch hielden ook aan de andere zyde, de Landzaaten in geduurige vrees voor Oorlog, en joegen hen op kosten, die, by de spaarzaame menigte, dikwils, noodeloos gekeurd, en ongaarne gedraagen werden. Wy hebben reeds gezien (b), dat de Hollanders en Zeeuwen, in 't jaar 1310, plat uit weigerden, den Graave in Vlaanderen ter Heirvaart te volgen: en schoon zy dit naderhand deeden, gaven zy egter genoeg te kennen, dat de groote kosten, die de Graaf, van tyd tot tyd, maakte, hun, tegen de borst waren. Want niet vergenoegd met veel gelds aan 't voeren van uitheemsche Oorlogen te spillen, hieldt hy geduurige Steekspelen binnens Lands, 't welk niet zonder veel omslags en kosten geschieden kon, en daarom der Gemeente lastig viel. Ook stond het der Geestelykheid tegen (c), als srydig met de Kerkelyke wetten. In 't jaar 1322, woonde de Graaf de Krooning van Karel den IV, Koning van Frankryk, by, verzeld van veele Hollandsche Edelen (d), die geene kosten spaarden, om 's Graaven luister te helpen vermeerderden. Men vindt aangeteekend, dat de Graaf het Hof, by deeze gelegenheid, vermaakte, met de vertooning van eene Zeeuwsche Vrouw, zo groot, dat mannen kinderen by haar gelceken; en zo sterk, dat zy, in elke hand, eene Ton Hamburger bier droeg, en eenen balk, dien agt mannen niet hef-

WILLEM
III.
veroor-
zaakt den
Landen
veele
kosten.

(b) Boven bl. 189.

(c) WILHELM. PROCURAT. ad annum 1323. p. 610.

(d) WILHELM. PROCURAT. ad annum 1322. p. 387.

WILLEM heffen konden, bragt, waar zy hem hebben
 III. wilde (e). Doch de Huwelyken van 's Graa-
 Huwely- ven drie Dogteren, die, omtrent deezen tyd,
 ken van kort na elkanderen, geslooten werden,
 's Graa- vielen den Landen zo kostbaar, dat men 'er
 ven Dog- alomne heimelyk, en by de Kennemers
 teren. openlyk over morde. Twee deezer Dogteren
 werden, in 't jaar 1324, uitgehuwelykt: ééne,
Joanna genoemd, aan Willem, Graave van
 Gulik, en ééne, *Margareet* geheeten, aan
Lodewyk van Beyeren, wien, in 't jaar 1314,
 de Keizerlyke waardigheid opgedraagen was.
 Van het Huwelyk der derde, *Filippa* genoemd,
 zullen wy terstond nader spreken. Wy hebben
 reeds, by eene andere gelegenheid (f), aan-
 getekent, dat de Graaven gewoon waren, eene
 Bede of eisch van de Landzaaten te doen,
 wanneer zy eene Dogter uithuwelykten. Dit
 geschiedde ook tegenwoordig. De Graaf trok,
 in 't jaar 1323, Holland en Zeeland door, in
 de Steden en ten platten Lande, zogenoemde
 vrywillige Giften vorderende. 's Lands Hand-
 vesten bepaalden de grootte der Giften, in
 diergelyke gelegenheden. Doch 't is waar-
 schynlyk, dat de Graaf nu meer eischte, dan
 by de Handvesten vastgesteld was. Immers,
 uit de oude Rekeningen der Dordrechtche
 Ontvangeren (g), blykt; dat Dordrecht, alleen
tot het Feest der Coninghinne van Alemanien of
 Duitschland, vyfhonderd ponden Hollandsch
 opgebracht hadt. Of 'er Graaflyke Brieven
 voorhanden zyn, by welken bepaald wordt,
 hoe

(e) WILHELM. PROCURAT. ad annum 1322. p. 606.

(f) Boven bl. 183.

(g) By BALEN Dordr. bl. 734.

hoe veel Dordrecht, in zulk eene gelegenheid, opbrengen moest, weet ik niet: doch 't is zeker genoeg, dat de Stad, op verre na, zo hoog niet geschat kan geweest zyn. Men vindt, dat Leiden maar tien (*h*), Haarlem maar vyftien (*i*), en Delft maar twintig ponden (*k*), in zulke gelegenheden, betaalen moesten: waarom men naauwlyks twyfelen kan, of de Graaf heeft meer gevorderd dan hy, volgens de Handvesten, vorderen kon.

Overall egter, was men hem, gaarne of ongaarne, te wille. Men wil zelfs, dat sommigen, 't zy by deeze, of by eene andere gelegenheid, den Graave tienmaal zo veel booden, als hy geëischt hadt (*l*). Doch dan zullen de Landzaaten ook nieuwe Voorregten begeerd hebben. Immers zo ging 't, in Kennemerland. Hier zei men den Graave in 't aangezigt „ dat „ men zyne Bede wel voldoen, en 't Land zelf „ hoog genoeg schatten wilde; zo hy, van „ zyne zyde, den Kennemeren eenige Vry- „ heden, die hem schriftelyk werden voor- „ gelegd, wilde toestaan". De Graaf gaf hier op weigerend antwoord, en vertrok, de Gift der Kennemeren van de hand wyzende, verstoord naar 't Slot te Teilingen, en van daar naar den Haage, alwaar de Kennemers, kort hierna, ontbooden werden. Men vertoonde hun, hoe zeer de Graaf op hun gesfoord was, en vraagde, *of zy nog by hun voorig besluit bleeven?*

(*h*) Handv. van Floris V. by JAN VAN HOUT Dienstb. van Leyden bl. 9.

(*i*) Handv. van Willem II. by SCHREVEL. Haarl. II. 231.

(*k*) Handv. van Willem II. by BOXHORN. Theatr. Holland. p. 161.

(*l*) Politike Regeer. van den Briel, II. 230.

WILLEM III. *ven?* Zy bedeesd gemaakt, booden driemaal zo veel gelds, als te vooren, midts men hun de begeerde Vryheden toefond. De Graaf, die hier geene ooren naar hadt, neigde tot strengheid, en, wel verre van den Kennemeren nieuwe Vryheden toe te staan, benam hy hun de ouden, dezelve alle verbeurd verklaarende (m). 't Schynt, dat de Kennemers, niet voor 't jaar 1346, in hunne oude Voorregten, hersteld geworden zyn (n). Ondertuschen toont ons dit voorbeeld, hoe veel gezags zig de Hollandsche Graaven reeds begonden aan te maatigen, en hoe volstrekt zy wilden gehoorzaamd zyn. Doch niet min klaar blykt dit, uit het gedrag, welk de Graaf, niet lang hierna, hieldt, omtrent de Stad Dordrecht zelve, die hem, kort te vooren, zulke rykelyke giften gedaan hadt.

XXI.
Verschil
van ver-
scheiden
Steden
met Dor-
drecht
over 't
Stapel-
regt.

Dordrecht, thands de voornaamste Koopstad van Holland, hadt, in 't iaar 1299, van Graave Jan den I. en van Jan van Avenes, het Voorregt verkreegen, dat alle Wynen, Graanen, Houtwaaren en andere Koopmanschappen, die de Merwe en de Lek afgebragt werden, aldaar geveild moesten worden, eer zy verder mogten worden gevoerd. De Tollenaars van Geervliet en *Stryenmonde* kreegen, ten zelfden tyde, bevel, om geene Koopwaren de Tollen voorby te laten, ten ware hun bleeke, dat dezelve te Dordrecht gekogt waren (o). Dit Voorregt, werdt, sedert, nog nader bevestigd, en verder uitgebreid, en in 't gemeen

(m) WILHELM. PROCURAT. ad annum 1324. p. 627 629.

(n) Handv. van Kennemerl. bl. 9.

(o) Handv. by BALEN bl. 441.

meen *Stapel-regt* genoemd. Willem de III. WILLEM III. voegde 'er verscheiden' Voorregten by. Om den Oosterschen handel naar Dordrecht te trekken, hadt hy, in 't jaar 1313, den Oosterlingen tolvryheid verleend van alle waaren, die zy aldaar ter markt brengen zouden (p). En in 't jaar 1322, verleende hy den Dordrechenaaren tolvryheid, door alle zyne Landen (q). Zo dat het geensziens vreemd schynen moet, dat die van Dordrecht, zo zeer begunstigd, den Graave, in 't volgende jaar, zo rykelyk eene Bede toestonden. Doch de gunst, die Dordrecht genoot, en, zo men wil, ook het misbruik, dat 'er die Stad van maakte, stak den anderen Hollandschen Steden in 't oog: vooral, morde men, over 't Stapelregt. Men vondt het vreemd en onredelyk, dat elk genoodzaakt werdt, de bovenlandsche waaren te Dordrecht te moeten koopen. De gantsche Gemeente van Noordholland, waardoor men, ten deezen tyde, al 't Land tusfchen de Maaze en Kennemerland verstondt, spande dan samen. De Dordrechtsche Koopluiden werden aangetast en van 't hunne beroofd. Die van Dordrecht namen hier wraak over van de Noordhollanders. De oneenigheid scheen tot eenen volstaagen binnenlandschen Oorlog te zullen uitbarften. Doch de Graaf, door zynen Broeder, *Jan van Beaumont*, die, als Heer van Gouda en Schoonhoven, 't belang der Noordhollanderen voorstondt, onderrigt van de Dor-

(p) Handv. by BALEN, bl. 493.

(q) Handv. by BALEN, bl. 497.

WILLEM III. Dordrechtſche knevelaryen, kwam 'er, met zyn gezag, tuſſchen beide. De dienſt, hem, zo onlangs, door die van Dordrecht, gedaan, verhinderde hem niet, Heirvaart tegen de Stad te doen beſchryven. 't Gerugt hiervan was genoeg, om haar 't hoofd in den ſchoot te doen leggen. Zy deedt eene bezending aan den Graave, en verwierf, met veel moeite, vergiffenis van 't gebeurde. Ook behieldt zy, ter nauwer nood, de oude Voorregten: alzo de Graaf oordeelde, dat dezelve haar met regt benomen mogten worden. Dit gebeurde, in 't jaar 1325 (r).

1325. XXII. *Izabelle*, Gemaalin van Eduard den II. Koning van Engeland, hadt zig, in 't zelfde jaar, naar Parys begeven (s), in ſchyn, om een Verdrag, tuſſchen Karel den IV, haaren Broeder, en den Koning, haaren Egtgenoot, te bewerken; doch inderdaad om zig, met den raad en hulp haars Broeders, van den Engeliſchen Troon, voor haaren Zoon, den jongen Eduard, dien men haar, onder zeker voorwendfel, na gezonden hadt, te verzekeren. Koning Karel begunſtigde heimelyk het oogmerk zyner Zuster. Zelfs beloofde hy haar, met de wapenen, te zullen onderſteunen; mids dat het onder de hand geſchieden kon. De ſtaatzugtige Vorſtin, zig derhalve genoodzaakt vindende, naar eenen beſchermer om te zien, die geene zwaarigheid maaken zou, om haare zyde, openlyk, voor te ſtaan, wierp het oog op Graave Willem, die zig,

(r) WILHELM. PROCURAT. ad annum 1324. p. 640, 641.
 (s) FROISSART *Vols. I. Ch. VI. p. 4.*

zig, omtrent deezen tyd, in Frankryk be- WILLEM III.
 vondt (t). Hy was van haare Namaagschap,
 zynde gehuwd met de Dogter van Karel van
 Valois, Broeder van haaren Vader, Filips den
 Schoonen. Doch om hem nog sterker te be-
 weegen, floeg zy een Huwelyk voor, tusfchen
 den jongen Eduard en zyne Dogter Filippa.
 De Graaf liet zig, zonder veel beraad, over-
 haalen. Het Huwelyk werdt geflooten, on-
 aangezien Koning Eduard zynen Zoon ernstig
 verboden hadt, zig, in eenige onderhande-
 ling van deezen aart, buiten zyne toeffem-
 ming, te laaten inwikkelen (u). Eduard was
 te vooren wel gezind geweest, om de oudfte
 Dogter van Graave Willem, Margareet, voor
 zynen Zoon, ten Huwelyk te verkrygen (9);
 doch de zaaken waren nu zo zeer van gedaante
 veranderd, dat hy diergelyke verbindenis
 fchuwen moest. De Koning van Frankryk,
 om den fchyn van Vriendfchap met Koning
 Eduard te bewaaren, deedt zyne Zuster, ter-
 ftond na dat het Verbond met Graave Wil-
 lem getroffen was, uit zyn Ryk vertrekken.
 Zy begaf zig naar Valenchyn, en van daar
 naar Holland (v), alwaar Graaf Willem vast 1326.
 eenige benden byeen gebragt hadt, om de
 Koningin naar Engeland te geleiden. *Jan,
 Koning van Boheeme*, die thans naauw met
 Graa-

(t) WILHELM. PROCURAT. *ad annum* 1325. p. 630.

(u) Act. Publ. Angl. Tom. II. P. II. p. 153.

(v) FROISSART Vol. I. Ch. IX. X. p. 6, 7.

(9) Men vindt, dat, hier ver, in de jaaren 1318, 1319, 1320 en 1321, gehandeld is. Vide *Acta Publ. Anglie* Tom. II. P. I. p. 165, 165, 182, 183, 183, P. II. p. 11, 17.

WILHEM
III.

Graave Willem verbonden was (w), bewoog eenige Ridders der Duitsche Orde, om zig, met de overige benden, sloop te begeeven. De Graaf, de Koningin, te Dordrecht, eenigen tyd, opgehouden hebbende, binnen welken, de ondertrouw tusfchen Eduard en Filippa gefchiedde, liet haar, van zynen Broeder, Jan van Beaumont, verzeld, in de Haven van den Briele floop gaan (x). 't Gevolg van deezen togt breedvoerig te verhaalen, is buiten ons beftek. Wy tekenen flegts met een enkel woord aan, dat de Koningin haar oogmerk bereikte. Eduard de II. werdt ontroond: zyn Zoon, *Eduard de III.*, tot Koning verklaard, en Jan van Beaumont, die der Koninginne zulk een' merkelyken dienst gedaan hadt, nevens zyn Volk, in 't jaar 1327, rykelyk begiftigd (1), herwaards terug gezonden (y). Ook werdt het Huwelyk, tusfchen Eduard den III. en Filippa, in 't jaar 1328, voltrokken (z): na dat men van den Paus, toen *Jan den XXII.*, met veel moeite, ontflog van de Kerkelyke Wet, wegens de Huwelyken tusfchen Namaagen, hadt weeten te

(w) WILHELM. PROCURAT. *ad annum* 1323. p. 910, 619.

(x) WILHELM. PROCURAT. *ad annum* 1325. p. 646, 647. FROISSART Vol. I. Ch. X. p. 7.

(y) WILHELM. PROCURAT. *ad annum* 1327. p. 651.

(z) Voyez RAPIN DE THOIRAS Hist. d'Angleterre Tom. III. p. 127, 128, 129, 142, 144, 146.

(1) De Koning lei hem een jaargeld toe van duizend mark, uit de Regten op de Wolle, het Leder en de Schaapenvellen: om welk te ontvangen, hy twee Florentynfche Koophuiden, te Londen, magtigde. Vide *Acta Publ. Angl.* Tom. II. P. II. p. 173, 189. & P. III. p. 30.

te bekomen (a): hebbende Eduard de II. WILHELM III. zelve den Paus zoeken te beweegen, om dit onslag niet ligtelyk te verleenen (b). De Graaf begaf zig, in perfoon, naar Engeland, om zyne Dogter te geleiden (c), aan welke, door haaren Egtgenoot, eene Bruidsgaave van vyftienduizend ponden zwarten tournois, jaarlyks, werdt toegelegd (d).

Gelyk dit Huwelyk Graaf Willem bewoogen hadt, om zig in de Engelsche zaaken te steeken, wikkelde hem het Huwelyk zyner Dogter Margareet, omtrent deezen tyd, ook dieper in de zaaken des Duitfchen Ryks, dan hy, als een vry Ryks Lid, zou konnen verplicht geweest zyn. De gelegenheid hiertoe moet van wat hooger opgehaald worden.

Keizer *Hendrik de VII.*, die Keizer Albrecht XXIII. den I. in 't jaar 1308, opgevolgd was, in 't Staat van het Duitfche Ryk. jaar 1313, overleeden zynde, bleef het Ryk veertien maanden zonder Opperhoofd. Eindelijk, verkooren vyf Keurvorften, naamelyk de Aartsbisshoppen van Ments en Trier, Jan, Koning van Boheeme, Zoon van Henrik den VII. Waldemar, Markgraaf van Brandenburg, en Jan, Hertog van Saxon, te Frankfort by een gekomen zynde, op den negentienden van Wynmaand des jaars 1314, *Lodewyk, Hertog van Beijeren*, wiens Moeder eene Dogter van Keizer Rudolf geweest was, tot Roomsch Koning. Doch omtrent op den zelf-

(a) Acta Publ. Angl. Tom. II. P. II. p. 196. WILHELM PROCURAT. an annum 1327. p. 669 FROISSART Vol. I. Ch. XX. p. 21.

(b) Acta Publ. Angl. Tom. II. P. II. p. 150.

(c) Acta Publ. Angl. Tom. II. P. II. p. 198, 203.

(d) Acta Publ. Angl. Tom. II. P. III. p. 12.

WILLEM
III.

zelfden tyd, verkooren de andere twee Keurvorsten, Henrik, Aartsbisfchop van Keulen en Rudolf van Beieren, Paltsgraaf aan den Ryn, en Broeder van Lodewyk, te Saxenhausen, *Fredrik van Oostenryk*, Zoon van Keizer Albrecht, tot dezelfde waardigheid. Deeze dubbele verkiezing was oorzaak van veele verwarringen in 't Ryk. Lodewyk en Fredrik fpaarden kosten noch moeite, om hunnen aanhang te vermeerderen. De eerfte kreeg, al kort na zyne verkiezing, Graaf Willem op zyne zyde; 't welk men afneemen mag, uit eenen zyner Brieven, te Aken, op den driewintigften van Slagtmaand des jaars 1314, gegeven, waarby hy den Graave „ van al „ het Regt, welk de Keizers, zyne Voor- „ zaaten, op Holland, Zeeland en Friesland „ gehad hadden, ontflaagen verklaart, mids „ dat deeze hem en den Ryke de behoorlyke „ hulde wegens deeze Landen deedt (2)”. Ook hadt Lodewyk den meesten aanhang. In 't jaar 1322, gelukte het hem egter eerst, zynen Mededinger, Fredrik, in eenen Veldslag, gevangen te neemen. Sedert noodzaakte hy hem afftand van zyn regt op 't Ryk te doen. *Beatrix* Dogter van Henrik, Hertog van Glogau, Lodewyks tweede Gemaalin, in 't jaar 1323, overleeden zynde, trouwde hy, kort daarna, voor de derde reize, met *Margaareet*, Dogter van Graave Willem, die, hierdoor, ten naauwften, aan de belangen van Keizer Lodewyk verbonden werdt.

Gantsch

(2) Van deezen Brief, is my een Affchrift van een *Vidimus* van den jaare 1416, op *francyn* gefchreeven, ter hand gekomen.

Gantsch Deutschland was nu genoegzaam WILLEM III. bevredigd, en hieldt de zyde van Keizer Lodewyk. Doch in Italie, berokkende Paus Twist van Keizer Lodewyk met Paus Jan den XXII. Jan de XXII, zyn geslaagen vyand, hem geduurig veel moeite. Niet vergenoegd, met hem niet voor Roomsche Koning te erkennen, zocht hy Milaan en andere Italiaansche Steden, die 't met Lodewyk hielden, met geweld, van zyne zyde af te trekken. Zelfs geliet hy zig zo gestoord te zyn op Lodewyk, om de hulp, die hy den zynen in Italie toebragt, dat hy hem, by eene Bulle, gedagtekend den negenden van Wynmaand des jaars 1323, vermaande of beval, binnen den tyd van drie maanden, afstand van 't Ryk te doen, onder bedreiging van den Kerkelyken ban (e). Veel verflaagenheid veroorzaakte deeze Bulle in Holland (f). Doch de Keizer verdedigde 'er zig meesterlyk tegen, zig beroepende, van den Paus, op den Heiligen Stoel en eene algemeene Kerkvergadering (g). Jan de XXII, voortgaande in zyne hevigheid tegen Lodewyk van Beieren, verklaarde hem, by eene Bulle van den vyftienden van Hooimaand des jaars 1324, vervallen van 't Ryk. Toen hieldt de Keizer ook geene maat meer met Paus Jan. Alomme maakte hy hem uit voor eenen Verfloorder der gemeene rust, die den naam van Paus onwaardig was, en zelfs Ketterische stellingen leerde. De Paus vernieuwde zyn Vonnis in 't jaar 1326, en dagvaarde Lodewyk te

(e) Vide RAINALD. ad annum 1323. n. 30.

(f) WILHELM. PROCURAT. ad annum 1324. p. 622.

(g) RAINALD. ad annum 1323. n. 33. &c.

WILLEM te Rome (*h*). Ook kwam hy 'er, sedert, doch
III. in eenen anderen staat, dan de Paus 'er hem
gaarne gezien hadt.

De Keizer
zoekt
hulp by
Graave
Willem.

1327.

De Italiaansche Vorsten, die Lodewyks
zyde hielden, hem, in den aanvang des jaars
1327, ontbooden hebbende, om hen, in
persoon, tegen den Pauselyken aanhang, te
komen beschermen, vondt hy zig, by man-
gel van geld en manschap, ten uiterste be-
nard (*i*). Doch Graaf Willem beloofde hem
onderstand, en spoorde hem zo sterk aan tot
den togt, dat hy op weg sloeg, en reeds in
Lentemaand te Trénte was: gelyk duidelyk
blykt uit eenen Brief, den dertienden dier
maand, door hem, van daar, aan Graave
Willem geschreeven (*k*). In deezen Brief,
verzoekt hy den Graave om den beloofden
onderstand, hem voorhoudende „ dat hy dien
„ gehouden was over te zenden, niet slegts
„ als zyn Schoonvader, maar ook als een Lid
„ des Heiligen Ryks”. Graaf Willem, die
toen nog met de Engelsche zaaken de handen
vol werks hadt, was, waarschylyk, buiten
staat, om zynen Schoonzoon te helpen. Lo-
dewyk schreef hem, den tienden van Gras-
maand, nog eenen Brief uit Como in 't Mi-
laneesche, waarin hy hem herinnert, „ dat
„ hy den Italiaanschen togt niet dan op 's
„ Graaven sterk aanraaden ondernomen hadt,
„ en nu niet gaarne van zyne hulpe verfte-
„ ken zou blyven”. Hy noemt den Graaf,
in

(*h*) WILHELM. PROCURAT. ad annum 1326. p. 653.

(*i*) WILHELM. PROCURAT. ad annum 1327. p. 654, 655.

(*k*) Apud WILHELM. PROCURAT. ad annum 1327. p. 657.

in dezen Brief, een voornaam Lid des Heiligen WILLEM III.
 Ryks (l). In eenen anderen (m), den twintigsten van Zomermaand, uit Milaan, geschreeven, berigt hy den Graave zyne Krooning aldaar. Ook verzoekt en vermaant hy zynen Schoonvader, op 't ernstigst, niet te willen gedoogen, „dat hy, die zig Paus noemt, „eene schatting heffe van de Geestelykheid „onder 's Graaven gebied: gelyk men den „Keizer verzekert hadt, dat hy poogde te „doen. Of, indien zulks reeds geschied mogt „zyn, wil hy, dat de Graaf, van wege den „Keizer en het Ryk, tweemaal zo veel heffen zal van alle de geestelyke goederen, in „zyne Graaffschappen gelegen”. Of zulks geschied zy, is my niet gebleeken: alleenlyk vindt men, dat de Keizer, kort hierna, iemand, om onderstand, aan de Utrechtsche Geestelykheid, afgevaardigd hebbende, weigerend antwoord bekomen heeft (n).

Graaf Willem, den beloofden onderstand Graaf.
 niet langer durvende te rug houden, tradt, Willem
 op 't ontvangen van dezen laaften Brief, met bereidt
 de Graaven van Gelder en van Gulik, in on- zig tot
 derhandeling, om hen, insgelyks, tot den eenen
 togt naar Italie, te beweegen. Men begon togt naar
 reeds van verscheiden kanten Volk byeen te Italie: die
 brengen. De Graaf schein zelf in persoon niet
 naar Italie te zullen trekken, alzo hy, onder voort-
 dit voorwendfel, de Steden en het platte gaat.
 Land, tegen den negentienden van Hooi-
 maand,

(l) Apud WILHELM. PROCURAT. ad annum 1327. p. 659. 660.

(m) Apud WILH. PROCURAT. ad annum 1327. p. 66. 662.

(n) WILHELM. PROCURAT. ad annum 1327. p. 664.

WILLEM III. maand, te Katwyk, hebbende doen byeenkomen, 's Lands Regeering, gedurende zyn afweezen, in derzelve tegenwoordigheid, zynen Zoon Willem opdroeg. Doch een opgekomen gefchil, tusfchen den Hertog van Brabant en den Heere van Valkenburg, aan welks befliffing hy zig zeer veel geleege liet leggen (o) gaf hem een voorwendfel aan de hand, om zyne reis naar Italie, van tyd tot tyd, te verfhui-ven. Men wil ook, dat 's Lands meeste E-delen hem goede fommen gelds aanboden, en te gelyk beloofden, hunne Kinderen niet dan met zyn goedvinden te zullen uithuwely-ken, indien hy den togt naar Italie ftaaken wilde. Al het welk zoo veel te wege bragt, dat de togt eerst uitgefteeld werdt, en eindelyk geheel agter bleef (p).

Keizer Lodewyk deedt, federt, zyne In-trede binnen Rome, alwaar hy, nevens zy-ne Gemaalin, op den zeventienden van Louw-1328. maand des jaars 1328, op nieuws plegtiglyk gekroond werdt (q). Jan de XXII, die zig naar Avignon begeven hadt, werdt, door hem, van de Pausfelyke waardigheid vervallen ver-klard: waarna *Pieter Rainalucci*, op 's Kei-zers gezag, onder den naam van *Nikolaas den V*, tot Paus werd verkooren. De Utrechtsche Geestelykheid kreeg hier, onder anderen, ter-
ftond

(o) Vide WILHELM. PROCURAT. ad annum 1327. p. 666, 667, ad annum 1328. p. 675, 680. ad annum 1329. p. 691, 692, 695. Zie ook MIERIS Charterb. II. Deel, bl. 467.

(p) WILHELM. PROCURAT. ad annum 1327 p. 665, 666, 667, 668.

(q) Epist. Margar. Imper. apud WILH. PROCURAT. p. 691. BEKA in Joanni. III. p. 114.

stond kennis van. Doch zy wilde den Keizerlyken Paus niet erkennen (r). Ook hadt Rainalucci haast berouw van het aanvaarden deezer nieuwe waardigheid, en verzoende zig met Paus Jan (s). De Keizer, de zaaken van Italie, in orde gebragt hebbende, keerde, tegen 't einde des jaars 1329, naar Duitschland. Graaf Willem wendde, ondertusfchen, zyne poogingen aan, om hem met den Paus te bevredigen. Hy schreef niet slegts verscheiden Brieven aan den Paus (t), en handelde met Filips den VI, Koning van Frankryk, en Broeder zyner Gemaalinne, over dit onderwerp; maar hy begaf zig, in Lentemaand des jaars 1330, van agthonderd Ruiters verzeld, op reis naar Avignon, om den Paus mondeling te spreken. Doch, toen hy drie dagreizens van de Stad was, werdt hem, van 'sPausen wege aangezeid, dat hy de moeite van verder voort te trekken wel spaaren mogt, alzo hem geen gehoor verleend zou worden: waarop hy verstoord te rug keerde. De Paus hadt egter haast berouw van 't gene hy gedaan hadt en zondt den Graave twee Edelluiden na, die hem te Frankfort aantroffen; doch ook, zonder gehoor te hebben kunnen verwerven, te rug moesten. De Graaf kwam, in Hooimaand, wederom in Holland (u). In 't jaar 1332, deedt hy wederom eene reis naar Frankfort, om den Keizer tot Vrede te beweegen. Hy werdt

(r) WILHELM PROCURAT. *ad ann.* 1328. p. 680. *ad ann.* 1329. p. 700.

(s) WILHELM PROCURAT. *ad annum* 1330. p. 709.

(t) WILHELM PROCURAT. *ad annum* 1329. p. 704.

(u) WILH. PROCURAT. *ad annum* 1330. p. 705, 706, 707, 708.

WILLEM III. werdt hier minzaamelyk ontvangen, doch zyne voorflagen vonden by zynen Schoonzoon zo weinig ingang als by den Paus (y).

Men vindt niet, dat Graaf Willem zig, na deezen, met de zaaken van 't Keizerryk bemoeid heeft. Zyne verscheiden' reizen naar 't Hof des Keizers en de reis naar Avignon hadden den Landen veel gelds gekost; doch de Vrede tusschen de Kerk en het Ryk niet uitgewerkt. De Keizer, ongezind om voor de Pausfelyke magt te bukken, hieldt zyn gezag tegen Jan den XXII. en na deszelfs dood, die in 't jaar 1334 voorviel, tegen *Benedictus den XI.* moediglyk staande.

XXIV. Terwyl Graaf Willem zich met de Ryks-
Graaf en andere buitenlandsche zaaken bezig hieldt,
Willem en andere buitenlandsche zaaken bezig hieldt,
verkrigt verzuimde hy zyn eigen belang hier te Lande
groot ge- niet. De veranderingen, eenige jaaren her-
zag in 't waards, in 't Stigt voorgevallen, gaven hem,
Stigt. omtrent deezen tyd, schoone gelegenheid,
 om zyn gebied uit te breiden. Wy hebben
 reeds gezien, dat hy zig, ten tyde van Bischof
 Fredrik den II., veel gezags in 't Stigt aanmaa-
 tigde. Deezen, op den twintigsten van Oogst-
 maand des jaars 1322, overleeden zynde (w),
 poogde Graaf Willem *Jakob, Bischof van*
Zuden en Kommandeur der Orde van S. Jan
 hier te Lande, tot de Bischoppelyke waar-
 digheid te doen verheffen. Doch dit mislukte
 hem (x). Men heeft nog egte stukken van
 deeze Verkiezing, uit welken blykt, dat 'er
 maar twee in 't Utrechtsche *Conclave* waren,
 die

(y) WILHELM PROCURAT. *ad annum* 1332. 717.

(w) BEKA in *Frider.* p. 112.

(x) BEKA in *Jacob.* p. 112.

die naar den zin des Graaven stemden. Drie ^{WILLEM} III.
 anderen stonden van hun regt om te stemmen af. De Deken der Domkerke, *Jacobus van Oudshoorn*, die zelf agtendertig stemmen hadt, was de eenigste, die *Floris*, Proost en Aartsdiaken der Domkerke, stemde (y). Oudshoorn werdt dan voor Bisshop erkend, en door Henrik, Aartsbisshop van Keulen, bevestigd. Doch hy overleedt, nog in 't zelfde jaar, op den twintigsten van Herfstmaand (z). 't Kapittel verkoor toen *Jan van Bronkhorst*; doch Graaf Willem, de Hertog van Brabant, en de Graaf van Gelder bewoogen Paus Jan den XXII, zo zeer gesteld om zyn gezag in 't geestelyke als in 't tydelyke uit te breiden, tot het vernietigen deezer verkiezinge. *Jan van Dies* werdt, op hun verzoek, door den Paus, tot Bisshop aangesteld, en nam, eerlang, van een bende Krygsvolks verzeld, bezit van zyn Bisdom, welk hy agttien jaaren bestierde (a); doch, even als zyn Voorzaat Fredrik, in groote afhankelijkheid van Graave Willem, zo lang deeze leefde.

Den Lekdyk, in 't jaar 1324, doorgebroken, en een goed gedeelte van Holland onder water geraakt zynde, drong de Graaf de Stigtschen sterk tot het herstellen en verzwaaeren van dien Dyk. De Bisshop en de Domkerk beloofden het terstond schriftelyk, doch de vier andere Utrechtsche Kerken weigerden den

(y) Concl. Ultraject. *Ann.* 1322. in MATTHÆI *Analect.* Tom. I. p. 125.

(z) BEKA in Jacob. p. 112. WILH. PROCURAT. *ad annu* 1322. p. 592.

(a) BEKA in Joanne. III. p. 113, 115.

WILHELM III. den Brief te bezegelen : 't welk de Graaf zo euvel nam, dat hy, in Bloei maand des volgenden jaars, een' inval deedt in het *Ambagt van Mydrecht*, der S. Jans Kerke van Utrecht toebehoorende, van waar hy, met een' rykelyken buit van Vee, naar Holland keerde. Het Dorp zelf werdt aan koolen gelegt. En 't leedt niet lang, of de vier Kerken werden genoodzaakt, zig naar 's Graaven zin te voegen (b).

't Slot Vreeland aan Graave Willem verpand. Dit voorval deedt zyn gezag in 't Stigt ryzen. Doch daar gebeurde meer, waardoor het nog hooger in top gevyzeld werdt. De Bischoep hadt van den Graave, tot elfduizend ponden toe, ter leen opgenomen, waarvoor hy, in 't jaar 1327, een groot deel van 't Stigt aan hem verpandde (c). 't Slot te Vreeland werdt, onder anderen, voor zevenendertighonderd ponden zwarten tournois, aan Graave Willem ingeruimd (d). De Bischoep stak zig eerlang zo diep in schulden, dat hy alle de inkomsten zyns Bisdoms, op tweeduizend ponden na, die hem tot zyn onderhoud werden toegelegd, aan Graave Willem en zyne andere Schuldeischers afstaan moest (e). En de Graaf gedoogde niet, dat 'er iets in 't Stigt, tegen zynen zin, uitgevoerd werdt. De Stad Utrecht, in 't jaar 1329, het Huis van *Jan van Ligtenberg* aangeslaagen en in 't openbaar verkogt hebbende, nam de Graaf dit

(b) WILHELM. PROCURAT. *ad annum* 1325. p. 630-632.

(c) WILHELM. PROCURAT. *ad annum* 1327. p. 669.

(d) Chart. Joann. III. & Wilh. III. *ap. MATTHÆUM ANGL. Tom. II. p. 669.*

(e) WILHELM. PROCURAT. *ad annum* 1329. p. 702, 703.

dit zo euvel, dat hy Ligtenberg in *Oudewater* woonen liet (f), en verlof gaf, om, vandaar, met Hollandsche manschap gesterkt, wraak te neemen van 't leed hem aangedaan (g). Utrecht moest sedert drieduizend ponden opbrengen, om zig met den Graave te verzoenen, en de Stad Kampen in 't Overstigt werdt genoodzaakt hem driehonderd ponden jaarlyks te belooven (h). De zaak van Ligtenberg in 't byzonder werdt, in 't jaar 1329, door den Graave, te Leiden afgedaan, zynde hy, ten deezen tyde, onder anderen in Holland gekomen, om de jaarlyksche Rekeningen van de Ontvangers zynen inkomsten op te neemen.

't Slot te *Hagestein* aan de Lek werdt thans, van wege den Bisshop van Utrecht, bewaard door eenen Slotvoogd, *Henrik* genoemd, die, zyn voordeel zoekende te doen met het loop der Stigtsche zaaken, van tyd tot tyd, over de Lek trok, en den Stigtschen veel overlast deedt. Graaf Willem, aangezigt door den Bisshop, zondt *Willem Kuzer*, Baljuw van Rynland, met eenige Amstellanders en Waterlanders, naar 't Stigt. Bisshop Jan voegde hier eenig Volk by, en het Land van *Hagestein* werdt alomme plat gebrand (i). Dit schynt, in 't jaar 1331, gebeurd te zyn. Ook moet Graaf Willem zig meester van de Heerlykheid van *Hagestein* gemaakt hebben, alzo hy dezelve, in de Lente des gemelden jaars

(f) WILHELM. PROCURAT. ad annum 1329. p. 697.

(g) Brief van Willem III. ap. MATTHÆUM Anal. Tom. II. p. 697.

(h) WILHELM. PROCURAT. ad annum 1329. p. 699.

(i) BEKA in JOHANN III. p. 114.

WILLEM III. 1333. jaars, nevens eenige andere Stigtſche Heerlykheden, aan *Zweder van Viane* en *Hubert van Schenk*, verkogt en opdroeg (k). Twee jaaren laater, deedt de Graaf Heere *Willem van Duivenvoorde*, die, te onvrede over het ombrengen van eenen zynen Regteren in *Nieuvaart*, reeds verſcheiden vyandelykhe- den in 't Stigt gepleegd hadt, door zyn en- kel bevel, de wapenen nederleggen (l).

XXV. Al wat wy nu, wegens de Stigtſche Geſchiedeniſſen, te boek geſteld hebben, toont ten klaarſten, dat de Graaf het Utrechtsch Biſdom genoegzaam geheel in bedwang hadt. Doch de geringe magt des Biſchops, die hem niet toeliet, de zaaken van 't Stigt in orde te houden, moest hem nog veel meer buiten ſtaat ſtellen, om voor de Landen der Utrechtſche Kerke, buiten 't Stigt geleegeen, zorg te draagen. Frieſland beoosten de Zuiderzee, immers Oostergouwe en Westergouwe, moest, volgens de overeenkomst van den jaare 1165, die in 't jaar 1204 bevestigd was, door de Graaven van Holland en de Biſchoppen van Utrecht beregt worden (m). Willem de I. was, eer hy Graaf werdt, door zynen Broeder, Dirk den VII, met dit Recht op het Frieſche Graaffchap verlyd, en heeft, eenige jaaren, in Frieſland gebied gevoerd. Doch na zynen tyd vindt men niet dat de Hollandſche Graaven en veel minder nog de Biſchoppen van Utrecht zig merkelyk met de Frieſche

(k) Brief van Willem III. by MATTHEUS de Jure Gladii Cap. XII. p. 176.

(l) BEKA in Joanne III. p. 114, 115.

(m) Zie II. Deel, bl. 244. en 321.

sehe zaaken bemoeid hebben. Van Floris den WILLEM III.
 V. alleen, wordt gemeld, dat de Stad Stavere-
 ren hem, in 't jaar 1290, voor Heere heb-
 bende aangenomen, Keuren van hem ontvan-
 gen heeft. Ook verhaalen latere Schryvers,
 dat vyftienhonderd Hollanders, onder wel-
 ken ook eenige Enkhuizers waren, in 't jaar
 1309, om welke reden weet men niet, eene
 Landing in Friesland gedaan; doch weinig
 uitgeragt hebben (n). Doch by de oudsten,
 vind ik hier geen gewag van. Nu oordeel-
 de Willem de III, dat hem de kans te schoon
 stondt, om zig van 't gantsche gebied over
 Friesland te verzekeren, dan dat hy 'er zig
 niet van bedienen zou. Bischoep Jan was
 buiten staat, om hem zulks te beletten. En
 het aanzien, dat hy reeds verkreegen hadt,
 moest hem noodwendig ook by de Friezen ge-
 dugt maaken. In 't jaar 1323, waren de
 Grietmannen, Regters, Kerkvoogden en de
 verdere Geestelykheid van Oostergo en Wes-
 tergo en de overige Zeelanden van Friesland
 by een gekomen, om de Opstalsboomsche
 Wetten te vernieuwen, en hadden onder an-
 deren beslooten „ hunne Vryheid eenpaarig
 „ en gewapenderhand te beschermen, indien
 „ eenig weereldlyk of geestelyk Vorst, van
 „ welk eenen rang ook, hen bestreed, of 't
 „ juk van dienstbaarheid op den hals poog-
 „ de te leggen (o)”. En veelligt gaf dit besluit
 Graave Willem aanleiding om zig, in 't jaar
 1325,

(n) UBB. EMMII. *Reer. Frisc. Libr. XIII. p. 188, 189.*

(o) *Leges Opstalsboom. Art. I. post SICCAM. Leg. Frison.*
 p. 53. EGG. BENINGHA *Hist. van Oostfriesl. Boek I. Cap.*
 CXXXIX. *bl. 142.*

WILLEM
III.

1325, ernstiger dan voorheen, met de Regeering van Friesland te moeijen. Hy hadt toent twee Inwooners van Staveren, tot Schouten of Regters, over de Stad en 't Land daaromtrent aangesteld. Doch deeze nieuwigheid mishaaide den Friezen, welken, aangehitst door den Abt van S. Odulfs Klooster, die thans veel gezags in Staveren oefende, de Graaflyke Schouten verjaagden, en derzelver wooningen, die, 't welk, hier te Lande, nog wat zeldzaam was, van steen gebouwd waren, ten gronde toe afbraken (p). Dit bedryf werdt hoog by den Graave genomen. Hy ruste eene Vloot uit, die, langs de Zuiderzee kruisfende, den Frieschen Schepen veel nadeels toebrengt. Zelfs deedt zy, nu en dan, eene Landing op de Friesche Kust, by welke gelegenheid, het Dörp *Marden* en eenige Landen daaromtrent plat gebrand en ledig geplonderd werden. De Friezen, hier door tot nadenken gebragt, verzogten met den Graave in onderhandeling te mogen komen, 't welk hun vergund werdt. In Bloemaand des jaars 1328, kwamen de Abt van S. Odulfs Klooster en eenige Afgevaardigden der Burgerye van Staveren, te Haarlem, met Graave Willem overeen, dat de Graaf van Holland „voortaan Schouten, Schepenen en andere „Regters in Friesland zou aanstellen, naar „welker vonnissen, zy beloofden zig te willen „voegen.” Ten zelfden tyde, deeden zy den Graave hulde (q). Sommigen voegen 'er

De Friezen onderwerpen zig aan Graave Willem.

(p) WILHELM. PROCURAT. ad annum 1325. p. 634, 635.

(q) WILHELM. PROCURAT. ad annum 1328. p. 676.

Inhuldiging van den Graave van Holland, tot Heere van Friesland.

gy, dat zy hem een oud Geschrift vertoonden, WILLEM III.
 behelzende de plegtigheden, met welken de
 Graaven van Holland, van ouds, in Friesland be-
 oosten de Zuiderzee, ontvangen werden en te
 regt zaten (*r*). Veelligt is dit Geschrift het zelf-
 de geweest, welk nog op de Leenkamer in den
 Haage bewaard wordt, en van deezen inhoud is:

„ Wanneer de Heer Graaf in Oostfriesland Hoe de
 „ komen wil, zal hy 'er, zes weeken te voo- Graaven
 „ ren, kennis van geeven. Hy zal, door het van Hol-
 „ water *Suytvinde*, in Staveren komen, en land, van
 „ daar zyne opene Brieven toonen, gezegeld ouds, in
 „ door den Heere Koning van Duitschland. Friesland
 „ De Heer Graaf zal, by zyne aankomst, al- ontvan-
 „ len Ingezetenen eene goede en vaste Vre- gen wer-
 „ de geeven, die door elk bezwooren en ge- den.
 „ houden zal moeten worden. Alle Graafly-
 „ ke Leenmannen zullen hunne Leenen van
 „ den Heere Graave komen verheffen, gelyk
 „ regt is. Hier na, zal de Graaf van Staveren
 „ verreizen, naar zyn Land, *Hofland* genaamd,
 „ gelegen in *Kempenesse*. Van *Kempenesse*,
 „ zal hy naar *Aldanen* gaan, van *Aldanen* naar
 „ *Vroonakker* by den *Groenendaal*, alwaar elk
 „ voor hem verschynen zal. Vier van de
 „ voornaamsten en edelsten zullen hem hier,
 „ [op een schild], van de aarde om hoog hef-
 „ fen, en men zal hem, in 't gevolg, altoos
 „ voor Heere erkennen. Vervolgens zal de
 „ Graaf hier te regt zitten, over allerlei ge-
 „ schillen, misdaden en verraaderyen, bin-
 „ nen den Lande voorgevallen; en, naar het
 „ oordeel zyner mannen, uitspraak doen,

(*) *BEKA in Joanne III. p. 114.*

WILLEM „ Op deeze wyze, plagten zyne Voorzaaten
III. „ in 't Land te komen (s).”

Na 't sluiten van dit Verdrag met de Friezen, schynt Willem de III. wederom, als te vooren (t), Schouten in Friesland gesteld te hebben: gelyk men, met egte stukken, bewyzen kan, dat, door zynen Zoon en Opvolger, Willem den IV., in 't jaar 1344, geschied is (u). De opene Brieven, met welken Keizer Lodewyk „ den Grietmannen,
* Comita- „ Raaden, en * Gemeenten des Lands van
tibus. „ Friesland, Oostergo en Westergo, beveelt,
„ Graave Willem voor hunnen Heere te ont-
„ vangen”, zyn nog voorhanden, en te Spiers, op den veertienden van Zomermaand des jaars 1330, gegeven (2).

Water- De Friezen schynen zig, geduurende de
vloed. Regeeringe van Graave Willem den III,
1334. in rust gehouden te hebben. Zy leeden, in 't jaar 1334, veel, door eenen geweldigen Watervloed, van welken, ook een goed gedeelte van Holland en Zeeland groote schade hadt. Men hadt, in Holland en in 't Stigt, eenige jaaren geleeden, zwaare overstromingen der Rivieren bezuurd (v); doch deeze
Zee-

(s) Vide MATTHÆI Anal. Tom. III. p. 219. & ad Anonym. Ultraject. p. 92.

(t) Zie een Brief van Ao. 1322. by MATTHÆUS Analect. Tom. III. p. 470.

(u) Zie twee Brieven van Willem IV. by MATTHÆUS Anal. Tom. III. p. 218.

(v) WILHELM. PROCURAT. ad annum 1322. p. 591. ad annum. 1325. p. 630.

(2) Zy zyn geregistreerd ter Leenkamer van Holland, in het Boek, op den rugge getekend, al 10 Friesland 1316 — 1336. & al 11 Utrecht Comitatus Wilhelmi in Beyerem 1299-1337. En my is 'er een naauwkeurig Affchrift van ter hand gekomen.

Zeevloed was algemeener. Hy volgde op eenen geweldigen storm, die, den drie-en-twintigsten van Slagmaand, opstak. Veele Dorpen werden overstroomd, en eene groote menigte van menschen verloor het leeven (w). Doch Kennemerland moet vry gebleeven zyn, of weinig geleden hebben, alzo Graaf Willem, in Sprokkelmaand des volgenden jaars, aldaar twee Penningen van ieder morgen Lands vorderde, *overmits der noot*, zegt hy, *die is in Frieslandt* (x).

Dit zelfde jaar 1334, werdt 'er, door bemiddeling van Filips den VI, Koning van Frankryk, eene Vrede getroffen, tuschen *Jan den III, Hertog van Brabant*, ter eener, en elf van de voornaamste Mogendheden ter anderer zyde, die, tegen den Hertog van Brabant, in een onderling Verbond, getreden waren. Graaf Willem was 'er één van (y): alzo hy, wegens eenigē geschillen over de grenzen van Brabant en Henegouwen, op den Hertog geschoord was (z). Wy maaken hier alleenlyk van dit Verdrag gewag, om dat 'er eene byzonderheid in gevonden wordt, die, door niemant der oude Schryveren, aangekend is. Graaf Willem voert, in het hoofd van het Verdrag, alleenlyk den naam van *Graave van Henegouwen en Holland*. En zyn Zoon, de jonge Willem, die 'er ook in gemeld wordt, heet *Willem van Henegouwen*,
 Graaf

WILLEM III.

XXVI.
 't Graafschap van Zeeland wordt Jonkheere Willem opgedragen.

(w) Chronica de Trajecto in MATTH. Analect. Tom. V. p. 247. Kort Chronykje agter den Ongen. Klerk bl. 226.

(x) Handv. van Kennemerl. bl. 8.

(y) BEKA in Joann. III. p. 115.

(z) Voyez BUTRENS Trophées de Brabant Preuves p. 174.

WILLEM III. *Graaf van Zeeland (a)*. Hier uit blykt, dat Willem de III. het Graaffchap van Zeeland aan zynen Zoon heeft afgeftaan. Doch wanneer zulks gefchied zy, meldt niemant. 't Moet rufchen de jaaren 1331 en 1333 gefield worden: alzo Willem de III, in eenen Brief, des Dingsdags na Paafchen des eerstgemelden jaars, gegeven, zig nog *Graaf van Zeeland* noemt (*b*), en uit fchriften van den jaare 1333 (*c*) blykt, dat de Zoon toen reeds deezen titel voerde.

Men vindt niet, dat 'er, na deezen, by 't leeven van Graave Willem den III, iets merkwaardigs hier te Lande meer gebeurd is. De Graaf worstelde, federt eenige tyd, met de jigt of het voeteuvel en andere zwakheden, die hem wel dikwils noodzaakten het bedde te houden (*d*); doch hem nog fomtyds vryheid lieten, om zig met de gewigtigfte zaken te bemoeijen.

XXVII. Eduard de III. Koning van Engeland, en Handel van E-
duard den III. met Graave Willem over een verbond tegen Philips den VI. Graave Willems Schoonzoon, omtrent deezen tyd, beflooten hebbende, Philips den VI. Koning van Frankryk, en Schoonbroeder van Graave Willem, den oorlog aan te doen; en geraaden hebbende gevonden, zig met de Nederlandfche Mogendheden te verbinden (*e*), hadt, omtrent het einde des jaars 1336, den Graave, zynen Schoonvader, magt gegeven, om, in zynen naam, met deeze Mogendheden

1337.

(a) Voyez BUTKENS *Preuves* p. 166.

(b) Apud MATTHÆUM de Jure Gladii *Cap.* XII. p. 176.

(c) By BOXHORN op REIGERSE. II. Deel, bl. 620. Zie ook MIERIS Charterb. II. Deel, bl. 591, 592.

(d) WILHELM. PROCURAT. *ad annum* 1332. p. 717.

(e) *Vide* Act. Publ. Angl. *Tom.* II. P. III. p. 149.

den, te handelen (f). Doch om met den Graave WILLEM
III.zelven een nader Verbond te sluiten, zondt hy, in den aanvang des volgenden jaars, *Henrik*, *Bischof van Linkoln* en eenige anderen herwaards. Zy vonden Graave Willem, te Valenchnyn, bedlegerig, aan zyne gewoone kwaale (g). De Graaf was, nog weinige jaaren te vooren, op 't naauwst verbonden geweest met zynen Schoonbroeder, Koning Philips: doch sedert dat deeze het ontworpen Huwelyk, tusfchen *Elizabeth*, de vierde van 's Graaven Dogteren, en eenen Zoon des Hertogs van Brabant (h), hadt weeten omverre te ftooten, en de Franfche Prinfe, *Maria*, met den Brabander te vereenigen, was de Vriendfchap tusfchen de twee Zwaagers merkelyk bekoeld. In deezen ftaat der zaaken, viel het Eduard niet moeilyk, zynen Schoonvader te beweegen, om zig met hem te verbinden. Doch, op dat de Graaf, als een Lid des Duitfchen Ryks, een glimpig voorwendsel hebben zou, om zyne wapenen, by die des Konings van Engeland, tegen Frankryk, te voegen, moest men aan het beoorloogen van Frankryk den naam geeven van verdedigen der grenzen des Keizerryks. Op deezen voet dan, werdt 'er, den vierentwintigften van Bloemaand des jaars 1337, eene overeenkomst getroffen met Graave Willem, en met zynen Zoon, als Graave van Zeeland, volgens welke, zy zig verbonden „ de grenzen „ zen

(f) Act. Publ. Angl. Tom. II. P. III. p. 157.

(g) FROISSART Vol. I. Ch. XXIX. p. 33.

(h) WILHELM. PROCURAT. ad annum 1329. p. 691.

WILLEM
III.

„ zen des Ryks tegen Frankryk te zullen ver-
 „ dedigen, met duizend gewapende mannen
 „ ieder, die een jaar lang in 's Konings Sold-
 „ dye staan, en elk, vyftien Florentynsche
 „ Guldens ter maand trekken zouden. In ge-
 „ val van nood, zou men deeze manschap
 „ met duizend man vermeerderen moeten,
 „ welken de Koning egter, alleenlyk tot zyne
 „ overkomst toe, in zyne Soldye nam. E-
 „ duard verbondt zig, den Graave en zyne
 „ Zoon, in plaats van het jaargeld, dat
 „ de eerste van Frankryk trok, en dat nu
 „ stondt ingehouden te worden, zesduizend
 „ ponden jaarlyks te zullen betaalen. En, in
 „ geval, *Crevecoeur* en eenige andere plaatsen
 „ in het Kameryksche den Franschen ontwel-
 „ digd werden, zou de Graaf van Zeeland
 „ dezelve erfelyk blyven bezitten (i).” Met
 „ deezen, werdt, ten zelfden dage, een by-
 „ zonder verdrag geslooten, waar by hy aan-
 „ nam, „ na 't affterven zyns Vaders, deszel-
 „ ven verbintenissen, in allen deele, te zult-
 „ len naarkomen (k).”

XXVIII.
Dood van
Willem
den III.

„ 't Schynt dat de kwynende ziekte van Graa-
 „ ve Willem zwaarder geworden was. Immers
 „ hy leefde naauwlyks twee weken, na 't slui-
 „ ten deezer Overeenkomst. Hy overleedt te
 „ Valenchyn, op den zesden of zevenden van
 „ Zomermaand des jaars 1337 (l); nalaatende,
 „ be-

(i) Act. Publ. Angl. Tom. II. P. II. p. 168, 168, 169.

(k) Act. Publ. Angl. Tom. II. P. III. p. 168.

(l) Fragm. Chron. Veter. in MATTH. Anal. Tom. I. p. 63.
BEKA in Joanne III, p. 115, FROISSART Vol. I. Ch. XXX. p.
85.

behalvé zynen Zoon Willem, die hem op- WILLEM III.
volgde, vier Dogters, Margareet, Filippa,
Joanna en Izabelle of Elizabet.

Hy was aanzienlyker dan alle de Holland- Zyn aan-
zien en
aart.
sche Graaven, die voor hem geregeerd had-
den. Zelf gehuwd met de Dogter van Karel
van Valois, Broeder van Filips den IV, Ko-
ning van Frankryk, hadt hy één' haarer Broe-
deren, Filips den VI, op den zelfden Troon
gezien (m). Van zyne vier Dogteren, was
er ééne gehuwd aan Keizer Lodewyk, en ééne
aan Koning Eduard den III. van Engeland.
De voornaamste Vorsten van Europa zogten
zyne Vriendschap. De Keizer, Frankryk,
Engeland, Boheeme zyn naauw met hem
verbonden geweest. In en omtrent zyne
Graaffchappen, was hy in geen minder aan-
zien. Holland en Zeeland hadt hy, by 't le-
ven zyns Vaders, zo goed als verlooren ge-
kend. Doch onder zyn bewind, was het den
Brabanderen en Vlaamingen t'eenemaal ont-
weldigd. Zelfs heeft hy zyn gezag en gebied,
in 't Stigt en in Friesland, verder dan zyne
Voorzaaten uitgebreid. Wat zyne perfoonly-
ke hoedanigheden aanbelangt, zyne dapper-
heid in den oorlog heeft, zo wel als zyne
gemeenzaamheid in den omgang, lof verdiend
(n). Ook wordt hy geroemd, over onkreuk-
baare regtmatigheid, in de oefening van het
Regt. Het geval van den Baljuw van Zuid-
holland (o), of, volgens anderen (p), van Ken-

(m) WILHELM. PROCURAT. ad annum 1328. p. 673.

(n) BERA in Joanne III. p. 115.

(o) Goudsch Kronykje bl. 98.

(p) De Vermeerderde BERA, by SCRIVER, Toetsteen, II, 270.

WILHELM III. nemerland, die, om dat hy eenen schame-
 len Huisman eene Koe ontnomen hadt, door
 den Graave, niet alleen tot herstelling der scha-
 de, maar daarenboven tot de dood veroor-
 deeld werdt, zou dit ten volle bewyzen, in-
 dien 't niet met eenige onwaarschynlyke om-
 standigheden opgesierd schein, noch alleen van
 laater Schryvers verhaald wierdt. Men beschul-
 digt, daarentegen, den Graave van verwaar-
 loozing der Regeeringe zyns Lands, terwyl
 hy zig met andere zaaken ophieldt (q). Ook
 zag men, in Holland, niet gaarne, dat hy zig,
 van tyd tot tyd, naar Henegouwen begaf. Een
 zyner Tydgenooten betuigde te wenschen,
 „ dat de Graaf het vrugtbaar Holland niet
 „ zo dikwils verliet, om het bloemryk Hene-
 „ gouwen te bezoeken, en wil, dat hy,
 „ even als Jakob, zig minder by de schoone
 „ Rachel, zo noemt hy Henegouwen, dan
 „ by de vrugtbare Lea, dat is Holland, zal
 „ ophouden (r)”: 't welk wy der moeite
 waardig agten aan te haalen, als een bewys
 van des Schryvers vrymoedigheid, en niet zo
 zeer als een blyk van zyn vernuft. Doch deeze
 zelfde Schryver, die 's Graaven dood niet
 schynt beleefd te hebben, handelende van
 de strengheid, welke de Graaf tegen de Stigt-
 schen gebruikte, voert nog veel vryer taal.
 „ De Bischop, zegt hy, wilde zig liever
 „ arm maaken, dan gedoogen dat zyne schaa-
 „ pen van vreemden geschooren en den mui-
 „ len der wolven voorgeworpen werden (s).
 „ Die

(q) WILHELM. PROCURAT. ad annum 1323. p. 609, 610.

(r) WILHELM. PROCURAT. ad annum 1323. p. 611.

(s) WILHELM. PROCURAT. ad annum 1329. p. 699.

„ Die zelfde strengheid maakte, zyns oor- WILLEM
 „ deels, den Graaf niet slegts by den Kerke- III,
 „ lyken Regter strafbaar; maar met allen zy-
 „ nen aanhang ook onderhevig, aan de Hel-
 „ sche straffen, indien hy zig niet bekeerde
 „ (t).” Van het verdryven van 's Graaven
 Schouten uit Staveren gehandeld hebbende,
 vermaant hy den Graave „ zig voortaan niet
 „ zo zeer met de zaaken van anderen te be-
 „ moeijen, en de Kerkelyken in rust te laa-
 „ ten, indien hy de tydelyke en eeuwige schan-
 „ de ontgaan wilde (u).” Uit welke staaltjes,
 men zien kan, dat de tyden, in welken het
 vryfondt te zeggen 't gene men dagt, hier te
 Lande, thans nog niet t'eenemaal voorby
 waren.

Graaf Willem de III. heeft, of by zyn lee- Waaron
 ven, of ten minsten kort na zynen dood, den hy de Goe-
 bynaam van *den Goeden* gedraagen (v): en de byge-
 onder deezen bynaam, is hy, by de latere naamd is.
 Schryvers, meest bekend geweest. 't Zy dat
 dezelve *gozdertieren*, *vroom* of *Godyrugtig*
 betekene; uit het gene van zyne bedryven tot
 onze kennis gekomen is, beken ik niet te
 konnen opmaaken, waarom dezelve zo by-
 zonderlyk op hem gepast is geworden. Men
 mag, met reden, twyfelen, of de Geestely-
 ken van zynen tyd hem een goed hert toe-
 droegen: want, schoon hy maar weinige jaa-
 ren geregeerd hadt, toen hy een Kapittel van
 S. Pieter te Middelburg stigte (w), 't welk
 hem

(t) WILHELM. PROCURAT. ad annum 1325. p. 632.

(u) WILHELM. PROCURAT. ad annum 1325. p. 635.

(v) WILHELM. PROCURAT. ad annum 1328. p. 682. Fragm.
 Chron. Vet. apud MATTHÆUM Anal. Tom. 1. p. 62, 63.

(w) BEKA in Guidone p. 107.

WILLEM
III.

hem de gunst der Geestelykheid scheen te moeten doen winnen: toonde zyn handel in 't Stigt, sedert, hoe weinig hy haar ontzag. Ook bleek dit, uit een bevel, in 't jaar 1328, door hem gegeven, waarby verboden werd
 „ eenige Landen, Ambagten of Tienden aan
 „ Kloosterlingen te verkoopen: willende den
 „ Graave niet gedoogen, dat zyne inkomsten,
 „ door dit aankooopen van Geestelyke goede-
 „ ren, verminderd werden (x).” Zulk een gedrag kon hem den naam van *Goeden* niet doen verwerven by de Geestelykheid. Doch een enkel voorval heeft somtyds gelegenheid gegeven, om den Vorsten bynaamen toe te passen, die hun geenszins gevoegd zouden hebben, als men, op den algemeenen loop hunner bedryven, behoorlyk agt geslaagen hadt. Men vindt, dat Graaf Willem eenen Kruistogt naar 't Heilige Land in 't hoofd hadt, en andere Mogendheden hier toe zocht te beweegen (y). Zekere Venetiaan, *Marinus Sanuto* genaamd, die zig, omtrent den jaare 1324, veel moeite gaf, om deeze onderneeming voort te zetten, vervoegde zig, terstond, by Graave Willem, by wien hy merkelyken ingang vondt (3), en voor wien hy

20

(x) Brief van Willem III. by BRANDT Hist. der Reform. I. Deel, bl. 25.

(y) WILHELM. PROCURAT. ad annum 1332. p. 716, 717.

(3) Vide MARIN. SANDT. *Epist.* VI. p. 298. VII. p. 299. VIII. p. 300. In deeze twee laatste Brieven, geeft *Sanuto* onzen Graave zyne vollen titel, op deeze wyze: *Gulielmus Comes Hanoniæ, Flandiæ & Xilandiæ ac Frixie Dominus*. Hy hadt een Boek geschreeven, over de middelen, om het Heilige Land

10

zo groote agting gekreegen hadt, dat hy, in verscheiden' zynere Brieven „ den Graaf van Henegouwen aanmerkt, als den bekwaamsten, om Lodewyk van Beieren, met den Paus, te bevredigen (z).” Veelligt heeft men 's Graaven yver, om de Kruisvaart voort te zetten, voor zulk een voldoende bewys zynere Godvrugtigheid gehouden, dat men hem, hierom alleen, den bynaam van *Goeden of Godvrugtigen* waardig geoordeeld heeft.

WILLEM DE VIERDE, die, voor zyns Vaders dood, reeds Graaf van Zeeland geweest was, werdt nu ook tot Graaf van Henegouwen en van Holland verheeven. Hy moet tegenwoordig maar omtrent negentien jaaren oud geweest zyn, also men aangetekend vindt, dat hy, in den Zomer des jaars 1330, twaalf jaaren bereikte (a). In 't jaar 1331, was hy in 't Huwelyk getreden, met *Joanna*, Dogter van Jan den III, Hertog van Brabant (b), die, reeds in 't zelfde jaar, toen zy gebooren werdt, aan hem verloofd geweest was (c): doch hy heeft nimmer Kinderen by haar verwekt.

De jonge Willem was zo dra niet in 't bezit van 's Vaders Graaffschappen getreden, of hy sloot een nieuw Verbond van onderlinge bescherming met Eduard den III, Koning van

(z) MARIN. SANUT. *Epist.* XVII. p. 310. *conf.* *Epist.* XVI. p. 307. *Epist.* XIX. p. 312. *Epist.* XXI. p. 314.

(a) WILHELM. PROCURAT. *ad annum* 1330. p. 707.

(b) WILHELM. PROCURAT. *ad annum* 1331. p. 712. MIERIS *Charterb.* II. *Deel.* bl. 492.

(c) WILHELM. PROCURAT. *ad annum* 1323. p. 609. *coll.* p. 691. FROISSART *Vol.* I. *Ch.* XXX. p. 35.

te winnen en te behouden 't welk hy den Graave had aangeboden. Zie *Epist.* XIV. p. 303.

WILLEM van Engeland: genoegzaam op den zelfden
 IV. voet, waar op men, deswege, reeds by het
 ming met leeven van Willem den III, overeen geko-
 Eduard men was. Het werdt, den twaalfden van
 den III. Hooimaand des jaars 1337, en dus ruim eene
 maand na de dood van Willem den III, ge-
 troffen (4). Graaf Willem de IV. belooft,
 in het zelve „ Koning Eduard, zo deeze Kei-
 „ zer, Koning van Duitschland, of Ryks-
 „ Stedehouder mogt worden, te zullen by-
 „ staan en helpen met duizend geharnaste
 *La basse „ mannen, die, op 's Konings kosten, in *
 Allemagne „ *Neder-Duitschland* dienen zouden: en elk
 „ vyftien Florentynsche Guldens, ter maand;
 „ aan soldye trekken. De Koning zou hier-
 „ tegen aan den Graave doen betaalen twee-
 „ honderdduizend Florentynsche Guldens,
 „ of de waarde derzelven, zynde dertig dui-
 „ zend ponden Sterlings. Zo de Koning van
 „ Frankryk, of iemant van zynent wege den
 „ Graave den oorlog aandeedt, zou hy nog
 „ duizend man, op 's Konings Soldy, mogen
 „ in dienst neemen. Eduard belooft, wyders,
 „ geene Vrede te zullen maaken, zonder 's
 „ Graa-

(4) In 't *Corps Diplomatique* Tom. I. P. II. N.
 CCXXXIII. p. 161. wordt dit Verbond gesteld, met
Willem den Goeden geslooten te zyn. Doch het te-
 gendeel blykt, niet alleen uit den tyd, wanneer het
 geslooten is; maar ook uit de woorden des Verbonds
 zelve. Eduard noemt Willem, met wien hy handelt,
 meer dan eens, *zynen Broeder*, dat is, *zynen Schoon-
 broeder*. Maar Willem de Goede was Eduards *Schoon-
 vader*. Het dubbelzinnig Opschrift van 't Verbond,
*Conventiones cum Comite Hollandie, nuper Comite
 Wilhelmo Bono-defuncto*, heeft den Uitgever van 't
Corps Diplomatique misleid.

„ Graaven bewilliging, ten minste niet, WILLEM IV.
 „ zonder dat dit Verbond in volle kragt bly-
 „ ve. Ook verbindt hy zig, 's Graaven ge-
 „ vangen, geduurende den Oorlog, te zul-
 „ len losfen, en 's Graaven Paarden, die ge-
 „ dood of verminkt zouden worden, te zullen
 „ betaalen, volgens de fchatting der Graaven
 „ van Gelder en van Huntington, of van
 „ twee andere goede mannen, wederzyds te
 „ kiezen. Voor de onderhouding van dit
 „ Verbond; verbindt de Koning zyne roe-
 „ rende en onroerende goederen (d).” t
 Schynt, dat Meester *Nikolaas van Dordrecht*,
 's Graaven Klerk, veel toegebracht hadt, om
 den Graaf, tot het sluiten van dit Verbond,
 te beweegen. Immers hy hadt Koning E-
 duard zo veel dienst beweezen, dat hem, om-
 trent deezen tyd, uit 's Konings naam, een
 gefchenk van tweehonderd gouden Floren-
 tynfche guldens gedaan, en een jaargeld van
 honderd zulke guldens toegelegd werdt, tot
 dat de Koning hem, met eene Kerkelyke be-
 diening, voorzien zou hebben (e).

Eduard de III, zig op gelyke wyze met Jan Oorlog
 den III, Hertoge van Brabant, en met an- tusfchen
 dere Nederlandfche Vorften verbonden heb- Engeland
 bende, ftak, in den Zomer der jaars 1338, en Frank-
 naar Antwerpen over, alwaar zyne Bondge- ryk, in
 nooten hem waren komen opwagten. De welken
 Koning hadt gaarne gezien, dat zy zig open- landers
 lyk tegen Frankryk hadden verklaard. Doch gemengd
 't fcheen, dat de dood van Graave Willem zyn.
 den 1338.

(d) Act. Publ. Angl. Tom. II. P. III. p. 179.

(e) Act. Publ. Angl. Tom. II. P. III. p. 177.

WILLEM den III, die de ziel van dit Bondgenootschap
 IV. geweest was, den voorigen yver hadt doen
 verflaauwen. Men kwam dan, te Antwerpen,
 tot geen besluit. Doch de Bondgenooten,
 in 't midden van Oogstmaand, te *Halle*
 in Henegouwen, werwaards Graaf Willem de
 IV. en zyn Oom, Jan van Beaumont, zig
 begeven hadden, byeen gekomen zynde, be-
 floot men, eenpaarig, „ dat Eduard niet by-
 „ gestaan kon worden, zo de Keizer niet in 't
 „ Verbond betrokken werdt, en zo hy den
 „ Bondgenooten, als Leden des Ryks, geen
 „ bevel gaf, om Frankryk den oorlog aan te
 „ doen.” Aan een voorwendfel tot zulk een
 Oorlog, zou 't niet ontbreken. Frankryk hadt
 Kameryk en het Kameryksche bemagtigd,
 welken men, als deelen des Duitschen Ryks,
 met de wapenen in de hand, zou konnen we-
 derom eischen.

Men maakte dit Besluit den Koning van
 Engeland te Antwerpen bekend, die 'er, ge-
 dwongen, genoeg in nam, en terstond den
 Graaf van Gulik en eenige anderen naar 't
 Keizerlyk Hof afvaardigde: alwaar zy, de
 Keizerin Margareet, Zuster der Engelsche
 Koninginne, op hunne hand hebbende, boven
 verwagting slaagden (f): en tegen Slagtmaand
 wederom keerden, met Keizerlyke Brieven,
 by welken, Koning Eduard zelf, tot *Ryks-*
Stedehouder, werdt aangesteld, met magt, om
 de Leden des Ryks in de wapenen te bren-
 gen, regt te doen, en geld te munten, in 's
 Keizers naam (g). Graaf Willem de III. was,
 by

(f) FROISSART *Vol. I. Ch. XXXIII. p. 37, 38.*

(g) FROISSART *Vol. I. Ch. XXXV. p. 39.*

X. BOEK. HISTORIE.

by Brieven van Keizer Lodewyk (*h*), op den veertienden van Hooimaand des jaars 1330, te Spiers gegeven, gemagtigd geweest, om de geschillen over de grenzen des Ryks, naar den kant van Henegouwen en Frankryk, te vereffenen, en hierom hebben sommigen (*i*) hem ook den naam van *Ryks-Stedehouder* gegeven. Veelligt heeft het Ryks-Stedehouderschap van Eduard zig insgelyks alleen over de grenzen des Ryks, naar den kant van het Kameryksche, Henegouwen en Frankryk, uitgestrekt. 't Leedt, ondertusfchen, naauwlyks een jaar, of deeze nieuwe waardigheid, welke Paus Benediktus de XI. oordeelde, hem tot oneere te strekken (*k*), werdt hem, door Keizer Lodewyk, wederom benomen.

Het kort Ryks-Stedehouderschap van Koning Eduard zou egter zyne opmerking, in onze Historie, verdienen, indien hy, gelyk sommigen schryven (*l*), geduurende het zelve, het Graaffchap Gelder, in den jaare 1339, tot een Hertogdom verheeven hadt. Doch in de Brieven, hier van nog voorhanden (*m*), blykt wel, dat Gelder, in dit jaar, tot een Hertogdom verklaard is, maar door Keizer Lodewyk zelve, niet door zynen Stedehouder, Koning Eduard. Wy merken, uit deeze Brieven, alleenlyk aan, dat *Reinoud de II.* Graaf, of nu Hertog van Gelder, by dezelve, Regt krygt „ om geld te munten, van 't zelfde gewigt en „ de-

WILLEM IV.

Gelder tot een Hertogdom verheeven.

1339.

(*h*) Apud MATTHÆUM Analect. Tom III. p. 282.
 (*i*) BEKA in Guidone p. 107.
 (*k*) Acta Publ. Angl. Tom. II. P. IV. p. 37, 38, 53.
 (*l*) DE RAPIN THOYRAS Hist. d'Anglet. Tom. III. p. 174.
 (*m*) Geld. Placaatb. I. Deel. Prelim. bl. 1. Voyez aussi FOISSART Vol. I. Ch. XXXIII. p. 38.

III. DEEL.

Q

WILLEM IV. „ dezelfde waarde, als dat *des Edelen Graaven van van Henegouwen en Holland*, dien de Keizer zyns *Ryks Graave* en zynen *getrouwen* noemt.” Doch deeze byzonderheid verdient eene korte uitweiding.

Onderzoek, wegens het Regt der Munte in Holland. Uit het gene wy, ter gelegenheid van het munten van Graave Floris den V. hebben aangemerkt (n), en uit de overbleeven' Graaflyke penningen van Dirk den VII. en eenigen zynere opvolgeren (o), blykt, dat de Graaven van Holland, lang voor deezen tyd, geld hebben doen slaan. Van waar zy 't Regt hier toe bekomen hebben, is rwyfelagtig. De Franckische en Duitsche Vorsten, die, hier te Lande, oudtyds, 't hoog gebied hadden, hielden voor zeker, dat het niemant, buiten hunne bewilliging, vrystondt, ergens geld te munten (p). Ook hebben wy, by eene andere gelegenheid, 'getoond (q), dat Koning Otto, in 't jaar 937, den Bischoep van Utrecht het regt der munte, binnen de Hoofdstad zyns Bisdoms, heeft opgedraagen. Doch dat de Keizers den Graaven van Holland gelyke gift gedaan zouden hebben, blykt nergens. Men moet dan onderstellen, of dat de bewyzen hier voor niet meer voor handen zyn, of dat de Graaven het muntregt geoeffend hebben, zonder daartoe immer Keizerlyk verlof te hebben verkreegen. Uit het opschrift van een Geldstukje (5) van Graave Floris den IV, zo men meent, blykt, dat hy reeds geld,

(n) Boven, bl. 45.

(o) BALEN Dordr. bl. 679.

(p) Capit. Reg. Franc. c. 700, 705, 941. Edit. Georgisck.

(q) II. Deel, bl. 120.

(5) MONETA DORDICI.

te Dordrecht, gemunt heeft. En een diergelyk opschrift (6) leert ons, dat hy, of liever Floris de V. ook eene munt te Medenblik heeft gehad. Hier was, reeds in de tiende eeuw, geld gemunt. Men heeft nog eenen Brief van den jaare 996 (r), waarby Keizer Otto de III. Graave Ansfrid, Bisshop van Utrecht „ het aandeel, in den tol, munte „ en schatting der Stede *Medemelacha*, welk „ hy, tot hier toe, ter leen gehad hadt, in „ eigendom opdraagt.” De Graaven van Holland, met naame Floris de V, zig naderhand meester van Medenblik gemaakt hebbende, schynen zig ook het Regt der Munte, welk van ouds aan deeze Plaats gehegt was geweest, te hebben toegeëigend. Zy bleeven egter ook te Dordrecht munten, en zelfs op andere plaatsfen van 't Zuiderdeel van Holland: gelyk men vindt, dat, omtrent het einde der veertiende eeuw, te Geertruidenberg, geschied is (s): tot dat Hertog Jan van Beijeren de Hollandsche munt alleen aan Dordrecht bepaalde, gelyk wy, op zyne plaats, zullen melden. De Westfriesche munt bleef te Medenblik, tot in de zestiende eeuw, waar na vastgesteld werdt, dat zy, by beurte, hier, en te Hoorn en Enkhuizen, gelegd zou worden (t). Ondertuschen, hadt de Holland-

WILLEM
IV.

(r) Apud LUNIG. Reichs-Archiven. P. Spec. Cont. 2. Abthel. 5. S. 75. p. 921.

(s) Handv. van Willem, Graave van Oosterv. van 18 Decemb. 1394 M. S.

(t) BRANDT Enkh. bl. 208.

(6) MONE. MEDENBLEC.

WILLEM IV. landsche Munt, hoe duister het Regt der Graaven tot dezelve ook zyn mógt, egter, al vroeg, zo groot eene agting verworven, dat Keizer Lodewyk, gelyk wy gezien hebben, kon goedvinden, dezelve aan Hertoge Reinoud van Gelder, ten voorbeelde, aan te pryzen.

Het eerste, en veelligt wel het eenigste, dat Koning Eduard, als Ryks-Stedehouder, verrichtte, bestondt in eene Verklaaring, by welke hy beloofde, Graave Willem schadeloos te zullen houden, wegens 't gené hy, ten zynen behoefte, tot verdediging van de Regten des Keizerryks, binnen de Ryks grenzen, onderneemen zou. In de Brieven, hier van nog voorhanden (*u*), noemt de Koning zig * *Vicatre de Saint Empire de Rome.* *Stedehouder des Heiligen Ryks van Rome.* Kort te vooren, hadt hy zyne Bondgenooten bevoogen, om den Veldtocht des jaars 1339, met het beleg van Kameryk, te beginnen (*v*): gelyk geschiedde. Graaf Willem hadt zyne manschap by 't Leger van Koning Eduard gevoegd. Zy zal, ongetwyfeld, ten deele, uit Hollanders bestaan hebben. Men weet, dat Keizer Lodewyk, veelligt om den schyn van eenen Ryks-Oorlog te beter te bewaaren, omtrent deezen tyd, den Hollandschen Steden aangeschreeven hadt, dat zy Graave Willem ter Heirvaart volgen moesten. De Brief, aan de Keizer Stad Haarlem gerigt, één der klaarste blyken, dat Holland, ten deezen tyde, als een Lid van

(*u*) Acta Publ. Angl. Tom. II. P. IV. p. 30. c. 1. & 2.
 (*v*) FROISSART Vol. I. Ch. XXXIII. p. 37.

van het Duitſche Ryk werdt aangemerkt, is WILLEM
 nog voorhanden (w), en van den volgenden IV.
 inhoud: de Stad
 Haarlem.

LODEWYK, door Gods Genade, Keizer, Al-
 tyd-Vermeerderaar des Ryks,
 Aan de voorzienige Mannen, de Burgemeeste-
 ren, Schepenen en Raaden der Stad HAAR-
 LEM, zyne gerade en alles goeds!

„ Met Brieven onzer Majesteit, den edelen
 „ Willem, Graave van Holland, gunstiglyk aan-
 „ geschreeven hebbende, dat hy, ter bevor-
 „ dering van het Regt des Keizerryks, nevens
 „ ons, een bekwaam getal van Volk in de
 „ wapenen brenge, tegen Filips, die zig als
 „ Koning van Frankryk gedraagt; beveelen
 „ en vermaanen wy ulieden, op 't ernstigst,
 „ en by de trouw, die gy ons en den Ryke
 „ schuldig zyt, dat gy zorg draagt, om uw
 „ aantal van gewapende mannen op de been
 „ te brengen: en u, met dezelve, by het
 „ Leger van gemelden Graave Willem te ver-
 „ voegen. Gy kont u verzekerd houden, dat
 „ wy uwen vlyt, hierin betoond, ons lee-
 „ ven lang voor oogen hebben willen. Ge-
 „ geven te Frankfort enz.”

Het vereenigd Leger sloeg zig, eerlang,
 voor Kameryk neder. Doch Eduard, door den
 tyd bespeurende, dat de Stad moeilyk te win-
 nen zou zyn, besloot het beleg op te breeken
 (x), en in Pikardye te trekken. De Graaf wei-
 gerde toen het Leger te volgen, beweerende,
 dat

(w) Apud BEKAM in Joann. III. p. 115. JOANN. A LEYDIS
 Libr. XXVIII. Cap. 3. Vide & BOXHORN. Theatr. Holl. p. 133.
 (x) FROISSART Vol. 1. Ch. XXXIX. p. 43.

WILLEM IV. dat hy zig alleenlyk verbonden hadt, om op den bodem des Duitschen Ryks, en niet in Frankryk te dienen (y). Koning Eduard moest hem, zyns ondanks, laten aftrekken; doch nam, uit weêrwraak, zynen weg door Henegouwen: 't welk, by deeze gelegenheid, veel overlast van 't Engelsch Krygsvolk leedt (z). Dit streedt vierkant met 's Konings belofte van Henegouwen niet te zullen beschadigen (a), en vertoornde den Graave zo zeer, dat hy zig, sedert, met vyfhonderd speeren, naar 't Leger van Koning Filips, dat by *Vironsoffe* lag, begaf (b), alwaar hy, met open' armen, ontvangen werdt. De Veldtogt eindigde, dit jaar, zonder dat het tot een hoofdtreffen kwam. De beide Legers trokken af (c), en Eduard keerde naar Engeland. In 't volgende jaar 1340, ging Graaf Willem wederom aan de Engelsche zyde over: waartoe dit voorval gelegenheid gaf. De Inwooners der Stad *Haspre* in Henegouwen, eenen inval in 't Kameryksche gedaan hebbende, ontstaken de Franschen tot weêrwraak. Zy zonden eenen hoop Volks naar Haspre, die 't Steedje aan koolen leide. De Graaf verliet hierop het Fransche Leger, en verdreef de Franschen uit Haspre. Vervolgens, den Raad van Henegouwen, Holland en Zeeland, te Bergen in Henegouwen, hebbende doen byeen komen, werdt 'er eenpaarig-

(y) FROISSART *Vol. I. Ch. XXXIX. p. 43.*

(z) FROISSART *Vol. I. Ch. XL. p. 43. Ch. XLV. p. 49.*

(a) *Acta. Publ. Angl. Tom. I. P. IV. p. 50.*

(b) FROISSART *Vol. I. Ch. XLI. p. 45.*

(c) FROISSART *Vol. I. Ch. XLIII. p. 47.*

riglyk beslooten, Frankryk den oorlog te ver-^{WILLEM}
klaaren. De Brieven werden terstond opge-^{IV.}
steld; door den Graaf en de Edelen, en waar-
schynlyk ook door de Gemagtigden der Ste-
den, bezegeld, en, door den *Abt van S. Cres-*
pyn, aan Koning Filips gebragt (*d*). De Graaf
deedt, sedert, eenen inval in Frankryk; doch
zig niet magtig vindende, om veel uit te reg-
ten, stelde hy het bewind over Holland en
Zeeland in handen van zynen Oom, Jan van
Beaumont (*e*), en begaf zig naar Engeland
en Duitschland, om onderstand: terwyl zyn
Graaffchap Henegouwen, deerlyk, door de
Franschen, verwoest werdt (*f*). Eduard, de
Fransche Vloot, in Zomermaand, aangetrof-
fen, en in 't Zwin, voor Sluis in Vlaanderen,
geslaagen hebbende (*g*), riep, kort hier na,
zyne Bondgenooten te *Vilvoorden* byeen.
Graaf Willem was hier ook tegenwoordig (*h*).
Men besloot tot het Beleg van Doornik, 't welk,
tegen 't einde van Hooimaand, ondernomen
werdt. Graaf Willem bemagtigde, midlerwyl,
Mortaigne, *S. Amand* en eenige andere Plaat-
sen (*i*). Het Beleg van Doornik werdt vast
voortgezet; doch gedurende het zelve, ar-
beidde Joanna van Valois, Graavinne We-
duwe van Holland, die, met de voornaamste
wederzydsche Mogendheden, ten naauwste,
ver-

(*d*) FROISSART Vol. I. Ch. XLVI. p. 50, 51.

(*e*) FROISSART Vol. I. Ch. XLVI. p. 51, 52.

(*f*) FROISSART Vol. I. Ch. XLVIII. p. 54. Ch. XLIV. p. 57.

CONTIN. CHRON. G. DE NANGIS ad annum 1339.

(*g*) FROISSART Vol. I. Ch. LI. p. 61. CONT. NANGIS ad an-
num 1340. Acta Publ. Angl. Tom. II. p. IV. p. 79, 80.

(*h*) FROISSART Vol. I. Ch. LIII. p. 62.

(*i*) FROISSART Vol. I. Ch. LX. LXI. p. 68, 69.

WILLEM
IV.

vermaagschapt was, zo yverig aan de bevrediging der partyen, dat 'er, den twintigsten van Herfstmaand, een Bestand, voor den tyd van omtrent negen maanden, werdt getroffen: 't welk naderhand nog verder verlengd werdt (*k*).

De Graavinne Weduwe hadt dus het genoegen van de grondslagen tot eene Vrede, tusfchen eenigen haarer naaste Bloedverwanten, gelegd te hebben. Ondertusfchen hadden de onlusten van deezen Oorlog, en 't gedrag haars Zoons tegen haaren eigen' Broeder, inzonderheid, haar zo diep getroffen, dat zy de wereld verliet, en in de Abtdy van Fontanelle, by Valenchyn, Nonne werdt (*l*). By 't Verbond van den jaare 1337, hadt Koning Eduard beloofd, Graave Willem de Paarden, welken hy, in den Kryg, verliezen zou, te zullen betaalen (*m*). En men vindt ook, dat de Koning, in 't jaar 1341, zynen Ontvanger bevel gegeven heeft, om den Graave vyfentwintig honderd Florentynsche guldens, voor verlooren Paarden by *Vironfossé*, te voldoen (*n*).

1341.

Onder-
zoek
over den
togt van
Graave
Willem
naar
Spanje.

Wy hebben van deezen kryg, tusfchen Engeland en Frankryk, dié onzen Graave meer dan ons Land betrof, eenigzins omftandiger gewaagd, om te doen zien, dat hy geenen tyd gehad kan hebben, om, in 't jaar 1338, den togt naar Spanje en naar Jeruzalem te doen:

(*k*) PROISSART *Vol. I. Ch. LXIV. p. 72, 73, 74, Cont. NANGH ad annum 1340.*

(*l*) CONT. GUILL. NANGH Chron. *ad annum 1341.*

(*m*) Zie boven, *bl. 238.*

(*n*) Acta Publ. Angl. *Tom. II, P. IV. p. 96, 102.*

doen: die hem van sommigen toegeschreeven WILLEM IV. wordt (7). Zy hebben hem, waarfchynlyk, vermengd met zynen Oom, Jan van Henegouwen, Heere van Beaumont, die, in 't jaar 1331, een' togt naar Spanje gedaan, en aldaar zyne dapperheid, tegen de Saraceenen, beproefd heeft (o). Ook blykt, uit eenen Brief van den twee-entwintigften van Oogstmaand des jaars 1338 (p), waar by Graaf Willem, die van Dordrecht, welken, onlangs, door eenen zwaaren brand, veel geleden hadden, bevestigd, in het Voorregt van den vryen handel voor de Oosterlingen; dat hy, ten dien tyde, te Bergen in Henegouwen, geweest is.

De brief, van welken wy fpreeken, toont, XXX. Opkomst van Amsterdam, door den Koophandel. dat de Koophandel nog zeer te Dordrecht bloeide. Doch Amsterdam, of, gelyk men toen fprak, Amftelredamme begon, federt dat het onder het onmiddelyk gebied der Hollandfche Graaven geraakt, en met Holland vereenigd geworden was, deeze Stad naar de kroon te fteeken. De gelegenheid der Stad Amsterdam aan het Water den Amftel, welk, door fluizen, gelegd in eenen *dam*, naar welken de Stad den naam heeft, gemeenfchap hadt met eenen inham der Zuiderzee, het Ye ge-

(o) WILHELM. PROCURAT. *ad annum* 1331. p. 712.

(p) *Apud* BOXHORN. Theatr. Urb. Holland. p. 102. BALEN Bindr. bl. 737.

(7) Zie JOANNES A LEYDIS Libr. XXVIII. Cap. 2. MATTHEUS VQSSIUS brengt (*Annal.* Libr. IX. *ad annum* 1343 & seq.) deezen togt, tot de jaaren 1343 en 1344. Doch wien hy gevolgd hebbe, weet ik niet.

WILLEM genaamd (q), maakte haar bekwaam tot den
 IV. handel. De Amsterdammers voeren, om-
 trent deezen tyd, reeds sterk op de Oostzee.
 En Albrecht, Koning van Zweeden, gaf hun,
 in 't jaar 1368, een stuk Lands op het Landschap
 Schoonen (r): alwaar zig verscheiden Am-
 sterdammers, met der woon, nedersloegen,
 die, volgens de Wetten en Gewoonten der
 Stad, door eenen Voogd, daar toe byzonder-
 lyk van Stads wege aangesteld (s), geregeerd
 werden. De Oostersche en andere waaren,
 die hun uit Zee werden t'huis gebragt, ver-
 tierden zy, langs den Amstel, en de Waters,
 die met denzelven gemeenschap hadden, door
 gantsch Holland en 't Stigt: en over 't Ye
 in Waterland, alwaar zy, al vroeg, tolvry
 vaaren mogten (t). Ook bragten zy, om-
 trent deezen tyd, Graanen, Hout, Yzer,
 Bier en andere waaren, over de Zuiderzee,
 naar Deventer en Zwolle (u): en veelerlei goe-
 deren, met naame Hamburger Bier, langs
 de Schelde, naar Brabant en Vlaanderen (v).
 De Stad was egter nog van kleine uitgestrekt-
 heid. Men vindt de oudste bepaling van der-
 zelve Vryheid, in eene Handvest van den
 1342. tegenwoordigen Graave Willem den IV, den
 negenden van Wintermaand des jaars 1342,
 in den Haage, gegeven: waarby de straffen
 en boeten, op Doodslag, Keur-wonden, Leem-
 te, Vredebreuk, Vegtery en Huisbraak be-
 paald

- (q) Handv. van 1387. in de Handv. van Amsterd. bl. 8.
 (r) Handv. van Amst. bl. 80.
 (s) Handv. van Amst. bl. 10.
 (t) Handv. van Amsterd. bl. 2, 3, 95, 168.
 (u) Handv. van Amsterd. bl. 161, 162, 163.
 (v) Handv. van Amsterd. bl. 162.

paald worden. Ook krygt de Stad, by deeze WILLEM IV.
 Handvest, het voorregt der Hollandsche Ste-
 den in 't gemeen „ dat alles, wat binnen de
 „ Vryheid geschiedt, door Schout en Sche-
 „ penen der Stad, beregt moet worden, mids
 „ het *niet draage tegen 's Graaven Heerlyk-*
 „ *heid.* Doch zo den Schepenen een Vonnis
 „ gevraagd wordt, en *zy zyns niet wys*, wordt
 „ hun gelast, het zelve te zoeken *te Haarlem*,
 „ of ergens anders binnen den Lande, *daar*
 „ *zy's best wys mogen worden (w).*” Hier uit
 kan, onder anderen, de kleinheid der Stede,
 ten deezen tyde, worden afgenomen. De
 Zeevaart en Koophandel heeft haar, eerlang,
 dermaate doen toeneemen, dat zy, in groot-
 te en luister, de meeste Europische Koopste-
 den overtreft. Doch de Ingezetenen deezer
 Landen in 't gemeen hadden zig, omtrent
 deezen tyd, door de Scheepvaart, by de Ve-
 netiaanen, die thans sterk op de Levant en
 Egipten handelden, reeds vermaard gemaakt.
 Een Venetiaansch Schryver (8), die deezen
 tyd

(w) Handv. van Amsterd bl. 2.

(8) MARINUS SANUTO, in zyn Boek, genaamd *Se-
 creta Fidelium Crucis* Libr. II. P. IV. Cap. XVIII.
 p. 72, 73. De plaats is opmerkelyk, en, myns wee-
 tens, door niemant onzer Neêrlandsche Schryveren.
 aangehaald. 't Zal hierom den naauwkeurigen Leezer
 niet verveelen, dezelve hier te leezen. *In Alamanie
 partibus varie habitant gentium nationes, que val-
 de forent utiles & necessariae ad muniendum negotium
 maritime de Egipto & specialiter Tremartii, qui ha-
 bitant in extremis partibus maritime Archiepiscopi
 Bremensis: nec non & Frisones, qui deorsum habitant
 a Wasfallae provincia prope mare, ac etiam gentes de*
Pro-

WILLEM IV. tyd beleefd heeft, en al by Graave Willem den III. bekend geweest was (*x*), getuigt het niet slechts van de Hollanders; maar ook van de Zeeuwen en Friezen.

XXXI. De Koophandel, die, uit deeze Landen, Graaf Willems togt naar Pruisfen tegen de Lithauwers. op de Oostzee gedreeven werdt, deedt Graave Willem, vermoedelyk, meer dan de yver om het Geloof voort te planten, omtrent deezen tyd, deel neemen in den Kryg, dien de Ridderd der Duitfche Orde tegen de ongeloofige Lithauwers voerden. Hy hadt, by 't leeven zyns Vaders, in 't gezelschap van Jan, Koning van Boheeme, reeds tweemaal den zelfden togt gedaan: eens in 't jaar 1329, toen hy nog maar elf jaaren oud was, en eens,

ZO

(*x*) Zie hier voor, Bl. 236.

Provincia Dulanæ ac Sylandæ, qui morantur deorsum versus mare de Comitatu Gelleræ atque Cleuæ ——— prædicti scire debent per dulces aquas & salitas optimè navigare, sic quod ab eis sanum deberet consilium & optimum auxilium inuentri. ——— Conuenienter igitur gentes maritime Alamaniæ superius memoratæ possent per terram venire Venetias & cum Venetis transfretare. Et si aliquæ gentes debent simul benefacere debent Alamanni cum Venetis, cum multi eorum Venetiis conversentur, & in armatis Venetorum sumantur, & bene se habeant, multique Venetiis cum Uxoribus, & filiis commorentur. De zin deezer woorden is, kortelyk, deeze: „ dat, onder de verschei- „ den' Duitfche Volkeren, de Ditmarschers, de Frie- „ zen en de Ingezetenen van *Duland* en *Syland* [dat is, *Holland* en *Zeeland*], „ gelegen beneden de Graaf- „ schappen *Gelder* en *Kleeve*, naar den Zeekant, be- „ kwaam waren tot de Scheepvaart, ter zee en langs „ de Rivieren; dat zy by de Venetiaanen bekend „ waren, en dat sommigen zig, met der woon, te „ Venetie, hadden neder gezet.”

zo 't schynt, in 't jaar 1334 of wat laater (y). WILLEM
 Nu ondernam hy dien, voor de derde reize. IV.
 De Ridder-Orde, van welke wy spreken, Ridders
 was, omtrent het einde der twaalfde eeuwe, der Duit-
 te Jeruzalem ingesteld, met het zelfde oog- sche Or-
 merk byna, als de Orde der Tempeliers, van de.
 welke wy boven (z) gewaagd hebben. Om-
 trent den jaare 1226, hadt een groot getal
 deezer Ridderen zig in Pruissen nedergezet,
 alwaar zy de nieuwbekeerden tegen de onge-
 loovigen beschermden, veele Heidenen ver-
 delgden, en zig van eene uitgestrekte Land-
 streek meester maakten. De Lithauwers, die
 nog ongeloovig bleeven, deden hun egter,
 van tyd tot tyd, veel schade. Doch wanneer
 de Ridders te kort schooten, ontvingen zy
 geduurig onderstand, uit Boheeme, Oostenryk,
 Brandenburg en andere Landen. Men vindt
 zelfs, dat Henrik, Aartsbisshop van Keulen,
 in 't jaar 1255, eenen togt naar Pruissen on-
 dernomen heeft (a). Ten tyde van Graave
 Willem den IV, werden de Ridders zo zeer
 gekweld van de ongeloovige Lithauwers, die
 met de Russen verbonden waren (b), dat
 de Koningen van Boheeme en Hongarye,
 en andere Vorsten op weg sloegen, om
 deezen onverzoenlyken vyanden te keer te
 gaan. Graaf Willem, waarschynlyk onder-
 -vin-

(y) *Fragm. Verer. Chron. apud MATTHÆUM Analect. Tom. I. p. 62. JOANN. A LEYDIS Libr. XXVII. Cap. 27. BEKA in Joanne IV. p. 118.*

(z) Bl. 190.

(a) *FLEURY Hist. Eccles. Tom. XV. p. 529. Tom. XVII. p. 475, 497. Edit. de Brux.*

(b) *Chron. Ordin. Eq. Teuton. Cap. CCCXV, CCCXVI. p. 779, 780*

WILLEM IV. vindende; dat de Oostersche handel zyner onderzaaten, door deeze onlusten in Pruisfen en de naaste Landen, zeer gestremd werdt, verzelde hen met vierhonderd Ruiters (c). Doch toen zy in Lithauwen gekomen waren, wees de Grootmeester der Duitsche Orde, *Henrik van Arsberg*, wien 't ondertusfchen gelukt was, de Rusfen en Lithauwers te verflaan, hunnen bystand van de hand. Sommigen verhaalen, dat de Ridders hem dit, federt, zo kwalyk namen, dat hy 'er om afgezet werdt (d). Graaf Willem kwam, in of kort voor het jaar 1345, hier te Lande te rug. Twee enveertig jaaren hier na, werden de Lithauwers, door 't beleid van *Ladislaus Jagello*, Koning van Poolen, tot de belydenis van het Christelyk Geloove, gebragt (e). Men wil, dat Graaf Willem, op den hertogt uit Lithauwen, den weg over Keulen neemende, de Ryks-Vorsten, aldaar toen vergaderd, zo zeer tot hem genegen vondt, dat zy hem de Keizerlyke waardigheid aanboden, onaangezien Keizer Lodewyk, 's Graaven Schoonbroeder, nog in 't leeven was; doch hy zou deeze aanbieding van de hand gewezen hebben (f). Anderen melden, dat Keizer Lodewyk zelf, omtrent deezen tyd, het Graafschap Holland tot een Hertogdom zou hebben willen verheffen; doch dat Graaf Willem deeze eer geweigerd hadt (g).

De

(c) JOANN. A LEYDIS *Libr. XXVIII. Cap. II.*(d) ALBERT. ARGENTIN. *ad annum 1345. p. 131.*(e) FLEURY *Hist. Ecclési. Tom. XX. p. 353.*(f) JOANN. A LEYDIS *Libr. XXVII. Cap. II. ZUED. DE CUS LÉNBORCH in MATTH. Anal. Tom. III. p. 602.*(g) VELDENAAER *Chron. bl. 78.*

De Graaf, hier te Lande te rug gekeerd, **WILLEM** hieldt zyn Leger op de been: van zins om 'er **IV.** zig tegen de Stigtschen, op welken hy te **XXXII.** onvrede was, van te bedienen. Bisfchop Jan **Kryg te-** van Diest, op den eerften van Zomermaand **gen de** des jaars 1340, overleeden zynde (*h*), hadt **Sticht-** Paus Benediktus de XI, zo dra hy 'er kennis **sch.** van kreeg, by eenen Brief van den eerften van Hoolimaand (*i*), de vervulling van den Bisfchoppelyken zetel aan zig behouden. Graaf Willem hadt gaarne gezien, dat men Jan van Arkel verkooren hadt; doch Jan van Bronkhorst, die te vooren nog eens verkooren geweest was, werdt, door Reinoud den II, Hertog van Gelder, aangepreezen. De Paus verwierp den een' en den anderen, en droeg de Bisfchoppelyke waardigheid van Utrecht op, aan eenen edelen Romein, *Nikolaas de Caputio* genaamd; die 'er nogtans binnen 't jaar afstand van deedt (*k*). *Jan van Arkel* bevondt zig te Avignon, alwaar toen de Paus zyn hof hieldt, en wist by *Klemens den VI*, die Benediktus, in Bloei maand des jaars 1342, was opgevolgd, zo veel te verwerven, dat hy tot Bisfchop ven Utrecht aangesteld werdt, by eene Pausfelyke Bulle van den twintigften van Slagtmaand des gemelden jaars, die nog voorhanden is (*l*). 't Liep egter aan, tot in Bloei- **1343.** maand des jaars 1343, eer Bisfchop Jan van Arkel te Utrecht te rug kwam (*m*). Graaf Wil-

(*h*) BEKA in Joanne III. p. 115.

(*i*) Apud MATTHÆUM Anal. Tom. V. p. 349.

(*k*) BEKA in Nicolao p. 117.

(*l*) Apud MATTHÆUM Anal. Tom. V. p. 349.

(*m*) BEKA in Joanne IV. p. 117.

WILLEM IV. Willem was, ondertusfchen, door de Kerkelyken van Utrecht, die Jan van Arkel gunftig waren, al kort na de dood van Jan van Diest, voor den tyd van twee jaaren, tot *Momber* of Regent van 't Stigt verkooren (*n*), in welke waardigheid, Keizer Lodewyk hem bevestigd hadt (*o*): doch hy hadt Jan van Arkel, Vader van den verkooren Bisfchop, in den aanvang des jaars 1341, aangefeld, om het *Momberfchap*, in zyne plaats, waar te neemen (*p*). De Bisfchop, de Regeering zyns Stigts aanvaard hebbende, redde de vervallen' zaaken deszelven binnen twee jaaren, lossende verfcheiden' verpande Sloten, en zelf gantsch Overysfel: welks inkomsten, onder den Hertoge van Gelder, verpand waren (*q*). Om voor nieuwe schulden beveiligd te zyn, brak hy, sedert, zyne Hofhouding op, en trok, omtrent of in het jaar 1345, naar *Grenoble*, alwaar hy, met minder omflag, leeven kon. Doch op zyn vertrek, hadt hy zynen Broeder, *Robert van Arkel*, tot *Momber* aangefeld (*r*): en dit was de reden, naar alle waarfchynlykheid, waarom Graaf Willem op de Stigtfchen te onvrede was: fchoon de oude Schryvers zulks niet aangetekend; maar redenen van minder belang van 's Graaven ongeuoegen gegeven hebben (*s*). Om zig, tot het

(*n*) Brief van Willem IV. by MATTH. Analect. Tom. V. p. 352.

(*o*) ZUED DE COLENBORCH in MATTH. Anal. Tom. III. p. 603.

(*p*) Brief van Willem IV. in MATTH. Anal. Tom. V. p. 354.

(*q*) Brief van Jan III. by MATTH. Analect. Tom. II. p. 670.

(*r*) Chron. de Traject. in MATTH. Anal. Tom. V. p. 352.

356 BEKA in Joann. IV. p. 117.

(*s*) Zie dezelve by SCRIVERIUS Graaven, bl. 297.

het voortzetten van den Stigtschen kryg, in WILLEM IV. staat te stellen, hadt hy den Hollandschen en Zeeuwschen Steden gevergd, tot driehonderd ponden, jaarlyksche Lyfrenten voor hem te verkoopen, onder belofte, dat hy deeze penningen alleen in den Oorlog tegen de Stigtschen zou gebruiken, en geene nieuwe Bede doen, voor dat deeze schuld afgelegd was. Doch de Steden, hier mede niet vergenoegd, vorderden, dat de Graaf haar eenige nieuwe voorregten toestondt. Ook moesten de Edelen voor de naarkoming van zyne belofte borg staan (t).

Graaf Willem, zig behoorlyk in staat ge- Beleg van Utrecht. steld hebbende, sloeg terstond het beleg voor Utrecht, op den elfden van Zomermaand des 1345. jaars 1345, en regtte dertien Stormuigen op, met welken hy de Stad, vyf weeken lang, beukte. Die van binnen weerden zig dapperlyk. De Graaf, op eenen donkeren nagt, digt onder de wallen gekomen zynde, om de diepte der graft te peilen, werdt, met eenen pyl, in eene zyner hielen, gewond. Midlerwyl hadt Robert van Arkel kennis van den toestand der Stad gegeven aan den Bisfchop; die zig terstond herwaards begaf, en Jan van Henegouwen, Heer van Beaumont, 's Graaven Oom, bewoog, om met Graave Willem, over eene Vrede, te handelen. 't Gelukte hem alleenlyk een Bestand te sluiten, tot S. Maarten aanstaande, zynde den elfden van Slag-
maand

(t) Brief van Willem IV. by JAN VAN HOUT Dienstb. der stede Leyden bl. 25.

WILLEN IV. maand, binnen welken tyd, men nader in onderhandeling treden zou (y). De Graaf sloot egter 't Bestand niet dan onder voorwaarde, dat vierhonderd Burgers, in ligte kleeding, ongegord, blootshoofds en barrevoets, hem, voor zyne Tent, op de knieën, om vergiffenis zouden komen smeeken (w); gelyk geschiedde. Sommigen (x) voegen 'er by, dat 'er twintig Roeden van de Stads muur moesten afgebroken worden, en dat 'er eene geheele Straat, lang daar na, nog de *Hollandfche Straat* genaamd, aan den Graave werdt afgeftaan. 't Beleg werdt, op den eentwintigften van Hooimaand, opgebroken (y). Doch de verdere onderhandeling met den Graave bleef agter: alzo hy, kort hier na, den togt naar Friesland beoosten de Zuyderzee, welk wy, voortaan, blootelyk *Friesland* zullen noemen, ondernam, in welken hy sneuvelde.

XXXIII. Hy was, in 't jaar 1338, door die van Staveren, voor Heere aangenomen (z), en hadt hun, of den anderen Friezen, sedert, eenige fchattingen opgelegd, die hun te zwaar fcheenen, waarom zy de wapenen tegen hem opgevat, en, zo 't fchynt, eenige, vyandelykeden tegen zyne Amptenaars gepleegd hadden (a). Willem, dus in zyne eer gerast zyn-

(y) BEKA in Joann. IV. p. 118.

(w) Brief van Jan van Heneg. by MATTHEUS Anal. Tom. V. p. 359.

(x) JOANN. A LEYDIS Libr. XXVIII. Cap. 13.

(y) Chron. de Trajecto p. 353-360.

(z) Zie den open Brief by MATTHEUS Fund. Sacr. Aedium Fund. IV. p. 471. in Tom. III. Anal. en MERIS Charterb. II. Deel, bl. 605, 683. 684.

(a) SIBR. LEONIS Vita Abb. Hort. Divæ Virg. in MATTH. Anal. Tom. V. p. 257.

zynde, en nog een talryk Leger op de been hebbende, begeeft zig te Dordrecht scheep (b), en zeilt, vermoedelyk door de binnenwaters, naar de Zuiderzee, om eene Landing in Friesland te doen. De Dordrechtſche Poorters verzelden hem, onder anderen, op deezen togt. Men vindt, dat hy hun, deswege, veertienhonderd ponden Hollandsch ſchuldig bleef, waar over zy, in 't jaar 1348, met Willem den V, afrekenden (c). De Vloot, door het onstuimig Herfstweder, of door andere oorzaaken, verſtrooid geraakt, landde niet gelykelyk aan de Frieſche kuſt. Jan van Beaumont was één der eerſten, die, omtrent Staveren, aan land ſtaptten: en hy zag zig zo dra niet van een maatig getal knegten verzeld, of hy viel aan op eenen hoop Friezen, die, wel op hunne hoede, de Hollanders zo ontvingen, dat 'er een groot deel sneuvelde, en de overigen de vlugt neemen moesten. De Graaf, midlerwyl ook aan land gekomen, gunde zig geen tyd, om zyn Leger behoortelyk te ſchaaren; maar, met verdeelde hoopen, op de Friezen, die ook hier en daar in 't riet zaten, aanvallende, wikkeldde hy zig en zyn volk in nadeelige ſchermtuſelingen in, die tot den laaten avond duurden.

De Graaf, zig in 't heerst van 't gevegt bevindende, ſchoot 'er 't leven by in. De Hollanders werden, by menigten, afgemaakt, de overigen genoodzaakt de wyk te neemen naar hunne Sche- WILLEMS
IV.
XXXIV.
Dood van
Willem
den IV.

(b) FROISSART Vol. I. Ch. CXVII. p. 122.
(c) Hand. by BALEN by 505.

WILLEM
IV.

Schepen: werwaards hun de Friezen, tot in 't water toe, vervolgden (*d*). Deeze ongelukkige stryd en 's Graaven dood viel voor, op den zesentwintigsten of zevenentwintigsten (*e*) van Herfstmaard des jaars 1345, by een Dorp, *Werga* genaamd, niet verre van S. Odulfs Klooster by Staveren; en juist op de plaats, alwaar de Hollandsche Graaven te regt plagten te zitten (*f*). Men vindt, dat 'er, van de Hollandsche zyde, drieduizend zevenhonderd man gesneuveld zouden zyn (*g*). Sommigen maaken 't getal veel grooter. Zeker is 't, dat 'er veele voornaame Henegouwer, Hollandsche en Zeeuwsche Edelen zyn omgekomen. Onder de Hollandschen en Zeeuwschen, worden twee *Heeren van de Merwede* (*i*), één van Haamstede, Willem van Naaldwyk, Simon en Dirk van Teilingen, *Guy van Asperen*, *Ogier van Spangen* en eenige anderen, met naame, genoemd. Doch Jan van Beaumont was, zyns ondanks, door zynen Schildknaap, *Robert van Gluves*, en eenige anderen, in een vaartuig geworpen: 't welk zyne behoudenis was

(*d*) SIBR. LEONIS Vitæ Abbat. Hort. Divæ Virg. p. 258, 258.

(*e*) ANONYMI Chron. Belg. in MATTH. Anal. Tom. I. p. 50.

(*f*) BEKA in Joanne IV. p. 118. Contin. NANGII ad annum

1345.

(*g*) SIBR. LEONIS Vitæ Abbat. Hort. Divæ Virg. p. 258.

(*i*) FROISSART noemt (*Vol. IV. Ch. LXXVII. p. 223*) één' deezer Heeren *Daniel de Merrebede*, en zegt, dat hy over drie-endertig gewapende mannen geboodt, die allen gevangen gehouden werden; zonder dat 'er de Friezen een' eenigen op Losgeld stellen wilden.

was (h). 't Lyk van den Graave werdt, eerst WILLEM na verloop van tien dagen, gevonden, en IV. 1 in een * Klooster by Bolswaard begraven (i). * *Mona-*
Te Heemstede, werdt eene Kapel gestigt, ter *sterium*
zyner gedagtenisse, welke, ter bede van Graa- *Florida*
ve Willem den V, in 't jaar 1347, tot eene *Campi*
Kerfspelkerk verheeven werdt (k). ook *Ouden-Kloo-*
ster.

Holland en Zeeland smolten in rouw op de tyding deezer nederlaage. De jonge Graavin was zo aangedaan, over de dood haars Egtgenoots, en zo gebeeten op de Friezen, dat zy derzelver goederen, in Holland, allen verbeurd verklaarde. Het Eiland Marken, by Monnikendam, was, ruim eene eeuw geleeden, voor de helft geschonken aan de Abtdye van *Mariengaard* by Dokkum, en voor de andere helft, door dezelve, van Nikolaas en Jan Persyn gekogt: sedert hadt de Abtdy hier een Monniken-Klooster gestigt, * *Marien-* * *Marie*
hof genaamd: 't welk zy van Friesche Mon- *Curia.*
niken voorzien hadt (l). Dit Klooster werdt ook aan de wraakzugt der verstoorde Graavinne opgeofferd. Zy zondt eene bende Krygsvolk naar Marken, die 't Gebouw in den brand staken, en de ongelukkige Monniken, in de Zuiderzee, smecten (m).

Willem de IV. was, volgens het berigt van eenen zyner Tydgenooten (n), de eerste der Hollandsche Graaven, die de gewoonte in-

(h) FROISSART. Vol. I. Ch. CXVII. p. 122.

(i) BEKA in Joann. IV. p. 118.

(k) Handv. van Kennemerl. bl. 775.

(l) SIBR. LEONIS Vitæ Abbat. Hort. Divæ Virg. p. 240.

(m) SIBR. LEONIS Vitæ Abbat. Hort. Divæ Virg. p. 253.

(n) PHIL. A. LEYDIS de Cura Reipubl. Caf. LXXIX. p. 276.

WILLEM IV. invoerde van de kwaade Leenen, welken aan de Graaflykheid verftierden, niet, gelyk voorheen gebruikelijk geweest was, geheel te laaten, en aan eenen der naaste Maagen, ten redelyken pryze, af te staan; maar te verdeelen, en aan verſcheiden' Heeren uit te geeven; waar uit veele gefchillen over het Regt van Patroonſchap, het Molenregt, en andere Heerlyke Regten ontſtaan zyn.

Wy hebben reeds aangemerkt, dat Graaf Willem nimmer Kinderen by zyne Gemaalin verwekt heeft. Zy begaf zig, ſedert, in een tweede Huwelyk, met *Wenzelaus, Graave van Luxemburg, Zoon van Jan, Koning van Boheemen* (e).

(e) ALBERT. ARGENT. *ad annum* 1345. p. 131. JOANN. A. LBYDIS *Libr. XXVIII. Cap. 14.*

VADERLANDSCHE
HISTORIE.

ELFDE BOEK.

I N H O U D.

- I. Oorsprong van den Hoekschen en Kabbeljaauwschen Tweespalt. II. Vrouw MARGAREET met de Landen verlyd, en ingehuldigd. Zy trekt naar Beieren. Willem, haar Zoon, komt herwaards. III. Kryg tegen de Stigtschen. Bestand. IV. Margareet draagt haaren Zoon 's Lands Regeering op. Aanvaardt ze wederom. Hoeksche Sloten vernield. Buskruid gebruikt. V. Verbond tegen de Hoekschen. Scheepsstryd op de Maaze. VI. Zoen tuschen Margareet en Willem. Margareet sterft. WILLEM DE VYFDE voor Graave erkend. Stigtsche Oorlog. Weesp en Muident verlooren. Vrede. VII. Twist tuschen Brabant en Vlaanderen. Heusden komt aan Holland. VIII. Hertog Willem, uit Engeland gekeerd, wordt krankzinnig. IX. Zyn Broeder, Albrecht, tot Ruwaard gekooren. Geweldenaaryen der Kabbeljaauwschen. Delft belegerd en gewonnen. X. Tweespalt der Hekerens en Bronkhorsten, in Gelderland. XI. Hertog Albrecht, door den Keizer, tot Graa-

ve aangesteld. XII. *Twist over het Slot te Vreeland. Vrede met het Stigt.* XIII. *Onlusten op de grenzen van Brabant. Opschudding te Haarlem.* XIV. *Twist tusfchen de Vlaamingen en hunnen Graave.* XV. *Veranderingen in het Hertogdom Gelder. Twist over de Stad Graave.* XVI. *Willem de V. sterft. Hertog ALBRECHT tot Graave ingehuldigd. Aleid van Poelgeest vermoord.* XVII. *Vlugt van den Graave van Oostervant. 't Slot te Altena bemagtigd.* XVIII. *Oorlog tegen de Friezen. Zy worden bedwongen.* XIX. *Nieuwe opstand der Friezen. Bestand met hun.* XX. *Slegte faat van 's Lands Geldmiddelen. Jan van Arkel tot rekenen gevorderd. Arkelsche Oorlog.* XXI. *Hertog Albrecht sterft. Zyne Weduwe verfloot zynen boedel.* XXII. *Of'er, ten zynen tyde, een Gerechtshof in den Haage geweest zy, onderzocht. Gezag der Steden. Instelling van Burgemeesteren en Kroedschappen.* XXIII. *WILLEM DE ZESDE wordt Graaf. Opschudding te Haarlem, Amsterdam, Delft en Dordrecht.* XXIV. *Nieuwe Arkelsche Oorlog. Everstein en Hagestein belegerd.* XXV. *Kryg met Gelder.* XXVI. *Luiksche zaaken.* XXVII. *Verschiil met den Hertog van Brabant vereffend.* XXVIII. *Hertog Willem bevredigt den Heer en den Abt van Egmond.* XXIX. *Vrede met Gelder. Jan van Arkel gevangen. Ysfelstein komt aan Holland.* XXX. *Opschudding te Utrecht.* XXXI. *De Friezen bemagtigen Staveren.* XXXII. *Hertog Willems Dogter, Jakoba, trouwt met Jan, Hertog van Touraine.* XXXIII.

XXXIII. Staat van Frankryk. XXXIV. Haat van 't Fransche Hof tegen den Daufyn. Hy komt om, te Compiegne. XXXV. Hertog Willem doet de Edelen en Steden belooven, dat zy Jakoba voor Graavinne erkennen zullen. XXXVI. Dood van Willem den VI,

Meermaalen hadt men, hier te Lande, I. ondervonden, dat het overlyden der Oorsprong Graaven, zonder Kinderen, of zonder Zoon der tweeden na te laten, oorzaak van onrust en verdragthier deeldheid geweest was. Doch de tweespalt, te Lande, die, niet lang na het ontydig omkomen van na de Willem den IV, ontstondt, overtrof, in felheid en duurzaamheid, de voorige verdeeld- dood van Willem den IV. heden; brengende de partytschap voort van 1345. HOEKSCHEEN en KABELJAAUWSCHEEN, die anderhalve eeuw geduurd, en welker overblyffels men, zelfs tot in 't midden der zestiende eeuw, bespeurd heeft. Voorbeelden van bitterheid, haat en onverzoeubaaren wrok heeft deeze partytschap, by menigten, uitgeleverd. Zy heeft den Adel tegen den Adel, de Steden tegen de Steden, ja Burger tegen Burger en Maag tegen Maag in de wapenen geholpen: terwyl 's Lands Ingezetenen hunne verdeeldheden billykten met het voorbeeld der Lands-Heeren, onder welken, de Zoon zig niet ontzag, eenen openbaaren oorlog te voeren, tegen zyne eigen Moeder. De oorsprong en voortgang van deezen fellen Burgerkryg te ontvouwen, zal de Hoofdstof van dit Boek zyn,

Jan van
Beau-
mont
maatigt
zig 's
Lands
Regee-
ring aan.

Jan van Beaumont hadt zig, na het ongelukkig gevegt by Stavoren, in welk Willem de IV. omgekomen was, naar Geertruidenberg begeven, alwaar de Graavin zig onthieldt. Men leest, dat hy terstond de Graaflyke Regeering van Henegouwen, by voorraad, aanvaard heeft (a). En 't is te vermoeden, dat hy zig ook 't bewind over Holland en Zeeland zal hebben aangemaatigd (b), schoon men zulks, onzes weetens, nergens vindt aangetekend. 't Leedt egter niet lang, of de naaste Erfgenaamen van Graave Willem deden hun Regt op 's Graaven nalaatenschap gelden, en Jan van Beaumont werdt ontzet van de Regeeringe. Sedert verbrak hy het Bondgenootschap met Engeland, en ging tot de party van Frankryk over: hebbende Filips den VI. hem het zelfde jaargeld doen belooven, welk hy van Engeland plag te trekken (c).

Naaste
Erfge-
naamen
van Wil-
lem den
IV.

De naaste Erfgenaamen van Willem den IV. waren zyne Zusters, MARGAREET, Gemaalin van Keizer Lodewyk, *Filippa*, Gemaalin van Eduard den III. Koning van Engeland, *Joanna*, Gemaalin van Willem, Graave van Gulik, en *Elizabet*. Men vindt niet dat deeze twee laatsten, zo zy anders nog leefden, eenigen eisch op de nalaatenschap van Graave Willem gemaakt hebben. Margareet, de oudste, was, buiten tegenspraak, naast gerechtigd tot het bezit dier Graaffchappen, welken, gemeenlyk, onder één' en denzelfden Graaf gestaan hadden: hoedanige Holland en Zee-

(a) FROISSART Vol. I. Ch. CXVII. p. 122, 123.

(b) Zie twee Handv. door hem bezegeld, in de Handv. van Kennem. bl. 9. en Groot Plakaath. V. Deel, bl. 713.

(c) FROISSART Vol. I. Ch. CXVII. p. 123.

Zeeland waren. Ook wees het Lands gebruik ^{MARGAREET.} haar deeze Graaffchappen toe (d). Doch Koning Eduard stelde terstond zyne poogingen in 't werk, om ten minsten een deel derzelven, vbor zyne Gemaalinne, magtig te worden. Jan van Beaumont werdt, naauwlyks eene maand na de dood van Graave Willem, door hem gemagtigd, om voor het aandeel der Koninginne in 's Graaven nalaaftchap zorg te draagen (e). Doch toen Beaumont, kort hier na, tot de zyde van Frankryk overgegaan was, werdt deeze zorg Otto van Kuik en eenigen anderen aanbevolen (f), die te gelyk volmagt kreegen, om, met de andere Erfgenaamen, over de verdeeling der nalaaftchap in onderhandeling te treden (g).

Keizer Lodewyk verzuimde ondertustichen II. niet, voor de belangen zynen Gemaalinne, ^{Vrouw} Margareet, te zorgen. De Graaffchappen ^{Margareet} Henegouwen, Holland en Zeeland en de Heerlykheid van Friesland werden allen aan ^{wordt} gemerkt als deelen des Duitschen Ryks: ^{met de} 't welk 'er Lodewyk te meer gezag over gaf (h). ^{Landen} Hier kwam by, dat de Ingezerenen deezer ^{verlyd.} Landen zig zeer genegen toonden, om Margareet en eenen haarer Zoonen hulde te doen, van welker Regeering zy zig meer goedscheenen te kunnen belooven, dan van die der Engelschen, welken zig, ten tyde van Jan den I, te veel gezags over deeze Landen hadden

ZOE-

(d) HENRIC. REBDORFF. *ad annum* 1345.

(e) Act. Publ. Angl. Tom. II. P. IV. p. 187.

(f) Act. Publ. Angl. Tom. II. P. IV. p. 190.

(g) Act. Publ. Angl. Tom. II. P. IV. p. 198.

(h) BEKA in Joanne IV. p. 119.

MARGAREET. zoeken aan te maatigen. Lodewyk besloot derhalve, zyne Gemaalin Margareet, met de Graaffschappen van Holland en Zeeland en met de Heerlykheid van Friesland te verlyden, gelyk, op den vyftienden van Louwmaand des jaars 1346, te Neurenburg, geschiedde. Ten zelfden tyde, gaf hy den Edelen en Steden deezer Landen bevel, om Vrouwe Margareet voor haare wettige Landsvrouwe, en voor de naaste Erfgenaame van Graave Willem, te erkennen. Ook beloofde hy, bedugt, zo 't schynt, voor de eischen van Koning Eduard, Holland, Zeeland en Friesland, nimmer, buiten goedvinden van Vrouwe Margareet, te zullen vervreemden, of aan iemand anders ter leen te zullen opdraagen (i). Eenige maanden laater, bevestigde hy deeze beloften, te gelyk verklaarende, dat hy Henegouwen, Holland, Zeeland en Friesland nimmer van een scheiden zou (k).

en alomte ingehuldigd. Het ongunstig jaargetyde verhinderde Vrouwe Margareet niet, om, verzeld van eenen haarer Zoonen, een kind van negen jaaren, de reis herwaards aan te neemen (l). Zy hadt haaren Egtgenoot reeds drie Zoonen gebaard. De Oudste, *Lodewyk*, was, in 't jaar 1328, te Rome gebooren (m). Den tweeden, *Willem*, hadt zy, in 't jaar 1330, te Frankfort, zo 't schynt, ter weereld gebragt (n). De derde was

(i) Diplom. Ludov. IV. in MATTH. Anal. Tom. III. p. 234.

(k) Diplom. Ludovici 7. Sept. 1346. dans le Supplém. au Corps Diplomat. Tom. I. P. II. p. 161.

(l) ALBERT. ARGENTIN. ad annum 1346.

(m) ANDER. RATISBONN. & J. CHRAFT. Chron. in Coll. J. G. ECCARD. Tom. I. c. 2107.

(n) WILHELM. PROCURAT. ad annum 1330. p. 707.

was *Albrecht*. En deeze moet Vrouwe Margareet verzeld hebben: alzo de anderen beide meer dan negen jaaren bereikten. Vrouwe Margareet, bedugt dat de Engelschen haaren toeleg dwarsboomen mogten, hadt zig verbonden met Koning Filips van Frankryk, die Koning Eduard ongaarne van een aanzienlyk deel der Nederlanden meester zou gezien hebben, en daarom terstond gereed was, om de reis van Vrouwe Margareet te begunstigen. Zy nam haaren weg dan, door Lotharingen en Frankryk, naar Henegouwen, alwaar zy voor Graavinne werdt aangenomen, mids zy beloofde „niets uit 's Lands inkomsten te zullen genieten, voor dat de schulden van „Graave Willem, haaren Broeder, betaald „zouden zyn” (o). Van hier vertrok zy naar Holland, om zig, insgelyks, te doen huldigen. De Landzaaten bedienden zig van deeze gelegenheid, om eenige Voorregten en Vryheden te bedingen; die ligtelyk ingewilligd werden, op dat elk te eer besluiten zou, Vrouwe Margareet hulde te doen, voor dat Koning Eduard voet in 't Land gekreegen hadt. Onder deeze Voorregten, munt byzonderlyk uit, de duidelyke verklaring der Graavinne, voor haar en haare Nakomelingen „van „geenen Oorlog, buiten de paalen van Holland, Zeeland en Friesland, te zullen beginnen, dan by goeddunken der Ridderen en „Knaapen en der goede Steden van Holland: „of deedt zy 't, zo zou niemant gehouden zyn, „haar te dienen, dan uit gunst en vrywillig- „lyk

MARGAREET.

Vryheden, door de Landzaaten, by deeze gelegenheid, bedongen.

(o) ALBERT, ARGENTIN, *ad annum* 1346.

MARGAREET. „lyk (p)”. De brieven, hier van verleend, werden nog door Jan van Beaumont, Oom van Vrouwe Margareet, bezegeld. De Stad Amsterdam werdt, ten zelfden tyde, door haar, voor altoos, met het Graaffchap van Holland vereenigd (q). Andere Hollandfche Steden bedongen andere byzondere Voorregten, by haare inhuldiging. Doch sommigen haarer Tydgenooten hebben aangemerkt, dat zy veele Vryheden verleend heeft, welken, naderhand, wederom ingetrokken werden (r). In Zeeland, fchynt zy, op gelyke wyze, voor Graavinne aangenomen te zyn.

Het spoedig inhuldigen van Vrouwe Margareet deelt Koning Eduard, voor eene poos, van zynen eisch op deeze Landen afzien. Gaarne zou hy wel, terftond, ten minften, een gedeelte van 't bewind aan zig getrokken hebben, ten welken einde, hy eenen voorflag deelt, om de gefchillen aan goede mannen te verblyven. Zelfs verkoor hy, tot goeden man, van zyne zyde, *Dirk, Heere van Montjou, Valkenburg en Voorne* (s). Doch 't blykt niet, dat 'er eenige uitspraak gefchied is. Margareet handhaafde zig eenigen tyd in 't volkomen bewind deezer Landen, tot dat, den stand haarer zaaken veranderd zynde, zy zig genoodzaakt vondt, hulp by Koning Eduard te zoeken, en hem deel aan de Regeeringe te geeven, gelyk wy, wel haast, zien zullen.

Naauw-

(p) Zie verſcheiden Handv. van 't jaar 1346. in 't Groot Plakaatb. V. Deel, bl. 713. in de Handv. van Kennemerl. bl. 9. by BALEN Dordrecht, bl. 18. en elders.

(q) Handv. van Amst. bl. 4.

(r) PHIL. A LEYDIS de Cura Peipubl. Caf. LXXVIII. p. 271.

(s) Act. Publ. Angl. Tom. II. P. IV. p. 201.

Nauwlyks was zy hier voor Landsvrouwe erkend, of zy werdt van haaren Man naar Beieren ontbooden, alwaar hy zig van haaren raad en hulp bedienen wilde, tegen eenen aanhang in 't Ryk, die hem den voet dwars gezet, en *Karel*, Zoon van Jan, Koning van Boheeme, tot Roomsch Koning verkooren hadt. De Hollanders zouden Vrouwe Margareet ongaarne hebben zien vertrekken, indien Keizer Lodewyk niet beloofd hadt, Willem, haaren tweeden Zoon, herwaards te zullen zenden, om de Landen, in haar afzyn, te regeren: waar toe hy egter jong genoeg was. Lodewyk, haar oudste Zoon, dan, op den zevenden van Herfstmaand des jaars 1346, openlyk afstand van zyn Regt op deeze Landen gedaan hebbende (t), verklaarde Keizer Lodewyk, by open' Brieven, Willem tot opvolger van Vrouwe Margareet: en Albrecht tot opvolger van Willem, indien deeze zonder kinderen, overleedt (u). Willem werdt, hierop, onder 't geleide van den Graave van Katzenellebogen, in 't gewaad van eenen lyfknecht, om te onbekender en te veiliger voor de Engelschen te zyn, herwaards gezonden (v), en schynt, nog voor 't einde des jaars 1346, in Holland aangekomen te zyn (i).

MARGAREET.
Vrouw Margareet trekt naar Beieren.

Willem,
haar tweede Zoon,
komt herwaards.

(t) Dipl. Ludov. in MATTH. Anal. Tom. II. p. 622.

(u) Dipl. Ludov. dans le Suppl. au Corps Diplom. Tom. I. P. II. p. 161.

(v) ALBERT. ARGENTIN. ad annum 1346.

(i) Men mag dit afneemen, uit eenen zyner Brieven, op S. Agnieten dag, dat is, den eenentwintigsten van Louwmaand des jaars 1346 [1347], in den Haage, gegeven, by welken hy den Baljuw van Rymland;

Ge-

MARGA-
REET.

1347.

Margareet verliet deeze Landen in Slag-
maand des gemelden jaars (w), en Willett
besteedde het gantsche volgende jaar 1347 om
de genegenheden der Landzaaten te winnen.
In zyne open' Brieven, noemde hy zig alleen-
lyk *Verbeider der Graaffschappen van Holland
en Zeeland* (2); doch hy arbeidde, onder de
hand, om zig, nog by 't leeven zyner Moe-
der, tot *Graaf* te doen verklaaren: 't welk
hem, eerlang, gelukte.

III.
Oorlog
met de
Stigt-
schen.

Midlerwyl gaf hem de kryg met de Stigt-
schen de handen vol werks. Wy hebben, op
't einde van het tiende Boek, gezien, dat de
onderhandeling, tusfchen hen en de Hollan-
ders, in Hooimaand des jaars 1345, aange-
vangen, door den ontydigen dood van Graa-
ve Willem den IV, afgebroken was. Vrouw
Margareet was zo dra, hier te Lande, niet in-
gehuldigd, of zy floot een Bestand met Bis-
fchop Jan, voor den tyd van twee jaaren,
welken nu naar 't einde liepen. De Bisfchop,
wel onderrigt van den toestand der zaaken in
Holland, oordeelde, dat hy zig van het afzyni
der Graavinne en van den wankelen staat van
Willems Regeeringe bedienen moest, om zig
op de Hollanders te wreken. Hy rukte dan
een Leger byeen, en bemagtigde eerst *Em-
menes*, dat, zig der gehoorzaamheid des Bis-
fchops onttrokken hebbende, onder 't Graaflyk
be-

(w) ALBERT. ARGENTIN. *ad annum* 1346.

Gerard van Heemskerk, eenige bevelen geeft. Zie
MATTHÆI *Analect.* Tom. III. p. 263.

(2) Zie verscheiden' zyner Handvesten, by BALEN,
Dordrecht, bl. 505, 506, 741.

bewind van Holland overgegaan was, en den naam van *Oost-Holland* aangenomen hadt (x). Daarna, valt hy in Holland, en slaat het beleg voor Oudewater, dat, eerlang, stormerhand, bemagtigd, leeg geplonderd en plat gebrand werdt. De jonge Willem, dus onzagt gewaarfchuwde, beschryft, in aller yl, Heirvaart, en slaat zig, met een talryk leger, niet verre van Schoonhoven, neder: vanwaar hy, naar 't gebruik dier tyden, den Bischoep tot eenen veldslag uitdaagt, met eenen Brief van deezen inhoud:

„ Eenen Eerfamen Vader in Gode Heeren
 „ JANNE VAN ARKEL, Bischoep tot Utrecht,
 „ WILLEM, Hertoghe van Beyeren, Palaysgrave van den Rine, verbeyden-
 „ de ter Graeflicheyden van Heynouw, van
 „ Hollant, van Zeelant, ende ter Heerlicheyt
 „ van Friesland, wi doen u te weten, dat wi
 „ mit den onsen komen syn tote Hopenesse,
 „ begherende jegens u, uwe Stadt van Utrecht,
 „ ende andere uwen Hulperen te stridene,
 „ omme 't groote onrecht dat ons geschiet is
 „ van u ende van den uwen, mit roeve ende mit
 „ brande, binnen onsen palen, ende want
 „ het beter ware op eenen dach becort, danne
 „ dajtet arme luden op allen ziden ontgelden
 „ soudon, so begheren wi dat ghi, op den
 „ dach van morgen ofte in Dinsdage naeste
 „ comende ten langsten, tusschen Iselfteyne
 „ ende Jurfaes, striden wilt, ende hier of
 „ goede ghifele ende sekerheid te ghevene, an
 „ beiden ziden, ende wat ghi hier toe doen
 „ wilt,

(x) De Vermeerderde BREA bl. 233. JOANN. A. LEYDIS Libr. XXVIII. Cap. 16.

MARGA REET.

1348.

Doed
 het
 x
 w

VI
 1991
 1791

MARGAREET.

„ wilt, dat wilt ons met uwen opene brieven,
 „ en uwer Stat segelen beseghelt sonder mar-
 „ ren over scrieyen. Ghegheven in onser ten-
 „ ten tote Hopenesse, onder onsen Segel wyt-
 „ hangende, tes Saterdaghes, vor onser Vrou-
 „ wen dagh *nativitas* na der noenen (3), in
 „ 't jaar ons Heeren duzent drie hondert ach-
 „ te ende viertich (y).

Op deeze uitdaaging, volgde eerlang een hevig gevegt, in welk de Hollanders te kort schooten. *Gysbrecht van Langerak*, *Herbert van Liesveld* en *Koenraad van Oosterwyk* vielen den Bisshop in handen. Doch de tyd en omstandigheden van dit gevegt zyn niet naauwkeurig genoeg aangetekend. Alleenlyk weet men, dat 'er wederom een Bestand op volgde, welk tot S. Maartensdag des jaars 1350 duuren moest (z).

Dood van Keizer Lodewyk.

Willem, door dit Bestand, de handen ruim gekreegen hebbende, begon nu openlyk en ernstig by Vrouwe Margareet aan te houden, dat hem de Graaflyke Regeering deezer Landen werdt afgestaan. Zy bevondt zig nog in Beieren: alwaar de ontydige dood van haaren Egtgenoot, Keizer Lodewyk, die, onder 't jaagen, van eene beroerte overvallen zynde, op den elfden van Wynmaand des jaars 1347, overleeden was (a), merkelyke veranderingen in den staat haarer zaaken gemaakt hadt.

IV. Margareet draagt

Beroofd van den steun, dien zy, aan Keizer Lodewyk, gehad hadt, was zy, met reden

(y) Vide MATTHÆUM ad Anonym. de Rebus Ultraj. p. 197.

(z) JOANN. A LEYDIS Libr. XXIX. Cap. IX. XII. p. 271, 272.

(a) ALBERT. ARGENTIN. ad annum 1347.

(3) Dat is, den zesden van Herfstmaand.

den; bedugt, dat KAREL DE IV, die nu MARGAREET, de Keizerlyke waardigheid bekleedde, de kinderen des Konings van Engeland en des Graaven van Gulik, met de Landen van Graave Willem den IV., verlyden mogt: waarvan men reeds 't gerugt hadt laten loopen (b). Derhalve, besloot zy, afstand te doen van Holland, Zeeland en Friesland ter wederzyde van de Zuiderzee, ten behoeve van Hertoge Willem, haaren Zoon, behoudende alleenlyk Henegouwen, zo lang zy leefde. De Brieven, hiervan verleend, waren, op den vyfden van Louwmaand des jaars 1348 [1349], te Munchen, in Beieren, gegeven (c), en werden, sedert, te Geertruidenberg, bezegeld, door de Hollandsche en Zeeuwsche Ridderen en Knaapen, in merkelyken getale, en door de Steden Dordrecht, Middelburg, Zierikzee, Geertruidenberg, Leiden, Delft, Haarlem, Alkmaar, Amsterdam en Oudewater: welken, ten deezen tyde, de aanzienlyksten van Holland, Zeeland en Westfriesland waren. Hertog Willem hadt zig, volgens het eenparig geuigenis onzer Kronyken, daartegen, verbonden, om, uit de inkomsten deezer Landen, jaarlyks, tienduizend oude Schilden aan Vrouwe Margareet uit te keeren (d): waar van hy beloofde Brieven, op gelyke wyze door de Edelen en Steden bezegeld, te zullen leveren. Terstond hierna, nam hy den naam aan van Graaf van Holland, van Zeeland en Hee-

(b) ALBERT. ARGENTIN. *ad annum* 1348. p. 146.

(c) Zie Groot-Plincaatb. III. Deel, bl. 1. MATTH. *Analect.* Tom. V. p. 561.

(d) JOANN. A. LEYDIS *Libr.* XXIX. Cap. 2. VELDENAAE bl. 84.

MARGAREET. *Heere van Friesland*, en werdt, door eenige Edelen en Steden, ingehuldigd (e). Dus scheen de Regeering dezer Landen op eenen vasten voet gebragt te zyn. Hertog Willem onthieldt zig in Holland, en Vrouw Margareet, in Henegouwen. Doch 'tleedt niet lang, of daar ontstondt eene hevige beroerte, die Moeder en Zoon tegen elkanderen in de wapenen hielp. De eerste oorzaak hiervan schynt geweest te zyn, dat de Hertog, dooreenigen opgeruid, de Brieven, by welken zyner Moeder tienduizend oude Schilden jaarlyks, uit de inkomsten dezer Landen, toegelegd waren, weigerde te laten bezegelen. Ook liet hy dit jaargeld onbetaald. Margareet, hierover, met reden, gestoord, begaf zig naar Holland; alwaar zy 't met moeite zo ver bragt, dat Willem wederom afstand deedt van de Regeeringe dezer Landen, en by opene Brieven, te Geertruidenberg, den zevenehtwintigsten van Herfstmaand des jaars 1350, gegeven, de Ridderen, Knaapen en Steden, die hem hulde gedaan hadden, van den eed ontsloeg (f). Margareet aanvaardde toen de Regeering dezer Landen wederom; verscheiden' Edelen, hadden, reeds te vooren, beloofd, haare zyde te zullen houden (ff) en uit eene haarer Handvesten (g), op den zeventienden van Lentemaand des volgenden jaars, gegeven, en door haaren oudsten Zoon Lodewyk, bezegeld, schynt men te mogen afneemen, dat zy deezen, voortaan, eenig deel in

1350.

Margareet aanvaardde de Regeering wederom.

(e) Brief van Willem V. by BALEN DORDR. bl. 740.

(f) Zie den Brief by BALEN DORDR. bl. 741. MIERIS CHART. II. Deel, bl. 786.

(ff) Zie MIERIS Charterb. II. Deel, bl. 767, 768, 772, 774.

(g) By BALEN DORDR. bl. 467.

in 't beſtier heeft willen geeven (*h*). Doch MARGA-
REET. zy behieldt het maar weinige maanden.

Hertog Willem hadt naauwlyks aſtand van Willem
doet zig
ook op
nieuws
inhuldigen. 's Lands Regeeringe gedaan, of hy hadt 'er berouw van: en deedt zyn beſt, om de Brieven, daarvan verleend, wederom magtig te worden: 't welk hem egter, ten minſten in ſommige Steden, ſchynt miſlukt te zyn (*i*). Veele aanzienlyke Edelen en Steden, onvergenoegd over de tegenwoordige Regeeringe, hielden nogtans zyne zyde, en rieden hem, zig te Gorinchem te verwoegen, alwaar die van Delft de eerſten waren, welken hem, op nieuws, tot Graave inhuldigden (*k*). Verſcheiden' andere Steden volgden dit voorbeeld, en Hertog Willem zag zig, eerlang, aan 't hoofd van een' aanzienlyken aanhang.

Vrouw Margareet kreeg, in Henegouwen, Marga-
reet
zoekt
hulp in
Engel-
land. de tyding deezer verandering, die haar geweldig verbaasde. Zy ſteunde wel op de trouwe van eenige voornaame Edelen en weinige Steden; doch was met reden bedugt, dat derzelver magt te gering mogt bevonden worden, tegen den aanhang haars Zoons, die dagelyks aanwies. In deeze verlegenheid, nam zy haare toevlugt tot Koning Eduard, haaren Schoonbroeder, wien zy de Regeering deezer Landen, onder zekere voorwaarden, voor een bepaald getal van jaaren, beloofde af te ſtaan (*l*), mids hy haar, tegen den aanhang haars Zoons, beſchermd: 't welk hy aannam. Ge-

(*h*) Vide & ALBERT. ARGENTIN. *ad annum* 1351. p. 157. en MIERIS II. *Decl.* bl. 791.

(*i*) Zie een' ouden Brief by MATTHÆUS *Analect.* Tom. V. p. 565.

(*k*) JOANN. A. LEYDIS *Libr.* XXIX. *Cap.* 17.

(*l*) *Act. Publ. Angl.* Tom. III. P. I. p. 59, 59, 60, 62, 63.

MARGA-
REET.

Geduurende deeze onderhandeling, sloeg het vuur van tweedragt hier te Lande ligter laage ten dake uit. De aanhangers van Hertoge Willem, die men, naderhand, *Kabbeljaauwschen* noemde, veelligt om dat zy, als grootte vischen, de kleinen poogden te verflinden, wapenden zig alomme tegen hen, die Vrouwe Margareet getrouw gebleeven waren. Deezen schynen zig, sedert, *Hoekschen* genoemd te hebben, om te kennen te geeven, dat zy moeds genoeg hadden, om hunne partyen te verkloeken, even als men den *Kabbeljaauw*, met den *Hoek*, vangt. Zy maakten zig, daarbenevens, door het draagen van roode mutsen, kenbaar. De *Kabbeljaauwschen* droegen grauwen. En sommigen tekenen aan (*m*), dat de party, die, in de gevegten, welken geduurig voorvielen, de overhand hadt, der wederparty, den bol uit de muts sneedt; 't welk men *den lever uitsnyden* noemde.

Zeven-
tien
Hoek-
sche Slo-
ten ver-
nielt.

De *Kabbeljaauwschen*, verre de magtigsten zynde, rukten aan hoopen voor de Sloten der *Hoeksche Edelen*, van welken zy 'er wel zeventien, in den tyd van een jaar (*n*), waarschynlyk het jaar 1350, bemagtigden en vernielden, terwyl de *Eigenaars* ten Lande uit geweeken waren, en zig by Vrouwe Margareet onthielden. Men weet niet, welken deeze Slooten geweest zyn; doch uit oude en egte *Gedenkschriften* (*o*) blykt, dat drie *Hoeksche*

(*m*) BEVERW. Dordr. *W.* 309. Zie ook Oorloghen van Maximiliaan *f.* 57.

(*n*) JOANN. A. LEYDIS *Libr.* XXIX. *Cap.* 17. PHIL. A. LEYDIS de Cura Reipubl. *Caf.* LXXI. *p.* 243.

(*o*) Extr. uit des Rentm. van Noordh. Rekeningen by VAN DER HOEVE *Handv. Chron.* I. *Deel.* *W.* 131.

Sloten, die, omtrent deezen tyd, of vernield, MARGA- REET.
 of ten minsten belegerd en hevig bestormd
 werden, *Roozenburg*, te Voorschooten by
 Leiden, *Binkhorst*, tusfchen Voorburg en
 Wasenaar, en *Polanen*, tusfchen Haarlem en
 Amsterdam, zyn geweest. Ook vindt men Eerst ge-
 bruik van
 hier, en myns weetens, in geene vroeger 't Bus-
 kruit hier
 Gedenkschriften deezer Landen, dat men, te Lande.
 voor Roozenburg, niet alleen Blyden, Even-
 hoogen en *Mollen*, maar ook Buskruit gebruikt
 heeft (4).

In den aanvang des jaars 1351, hadt Vrouw Scheeps-
 fryd by
 Margareet eene Vloot, uit Engelschen, He- Veere, in
 negouwers en Zeeuwen bestaande, omtrent welke
 Veere, in 't Eiland Walcheren, verzameld. Marga-
 reet de
 Hertog Willem was ook, met eene Hollandfche overhand
 Vloot, derwaards gestevend. En nauwlyks wa- heeft.
 ren de Vlooten elkanderen genaderd, of daar 1351.
 viel een bloedig gevegt voor, in welk, van
 weerskanten, veel volks sneuvelde. De Moeder
 behieldt, eindelyk, de overhand, noodzaak-
 kende haaren Zoon, met het overschot zy-
 ner

(4) Item / Staat 'er, in de aangehaalde Rentmeesters
 Rekening, des Woonsdaechs 7 Dagen in Maye / by
 nypus Deeren behiet / Jan van Duers / ghegeven /
 daer hy cruyt mede caopen soude / Hoosenburgh mede te
 bernen / VIII gude schilden / doet VI ff VIII 3 Som-
 migen plaacen de vinding van 't Kanon of Buskruit, eerst
 tien of twintig jaaren na deezen tyd. Doch uit eene Re-
 kening van Bartholomeus du Drach, Thesaurier van Oor-
 loge in Frankryk, blykt, dat men zig, aldaar, reeds in 't
 jaar 1338, van 't een en 't ander, in den Kryg, bediend
 heeft. *Vide DU CANGE Glosar. VOC. BOMBARDA.* Uit
 het aangehaalde, zien wy, dat het, hier te Lande, ook
 al vroeg in gebruik geraakt is.

MARGAREET. ner Vloote, de wyk te neemen, naar Holland (p).

V. Hier sloot hy, op den drie-entwintigften Hertog van Bloeiimaand, een Verbond met veele Willem Edelen en de meeste Steden, waarby plegtiglyk beloofd werdt, de aanhangers van verbindt zig met de Ede- Vrouwe Margareet, ten Lande uit te zullen len en houden, en geene Vrede met dezelve te maaken, dan met onderling goedvinden. Voorts verklaarde Hertog Willem, by dit Steden. wettige Kinderen, overleedt (q).

Kabbel- Uit dit Verbond blykt, dat de voornaamste
jaauw- Kabbeljaauwsche Edelen, ten deezen tyde, wa-
sche en ren Jan, Heere van Arkel, Jan, Heere
Hoek- van Egmond, Jan, Heere van Waterland,
sche Ede- Gerrit van Heemskerk, Jan van der Wate-
len en ringen, Jan de Molenaar, Gerrit van Eg-
Steden. mond, Jan van Bloemenstein, Willem van
der Wateringen, Ridders, en Jan van Arkel,
Jan, Heere van Kuilenburg, Jan van der
Noordeloos, Henrik van Heemskerk Hen-
riskzoon, en Daniel van Toloifen, Knaapen.
De Steden, die deeze zelfde zyde hielden,
waren Dordrecht, Delft, Leiden, Haarlem,
Amsterdam, Alkmaar, Medenblik, Oudewa-
ter, Geertruidenberg. Schiedam en Rotterdam:
waarby zig, kort hierna, ook Vlaardingien
voegde (r).

De

(p) BEKA in Joanne IV. e Codice SCRIVER. apud MATTH. Anal. Tom. III. p. 208. JOANN. A LRYDIS Libr. XXIX. Cap. 16.

(q) Groot-Plakaatb. III. Deel, bl. 2.

(r) Groot-Plakaatb. III. Deel, bl. 3.

De Hoeksche Edelen, in het Verbond genoemd, waren Heere Willem van Duiven-<sup>MARGA-
REET.</sup>voorde, Jan van Polanen en zyne Broeders, Willem van Brederode, Arend van Duiven-voorde, Jakob en Herbaren van der Binkhorst, Herbaren van Riede, Floris van Boekhorst, Gerrit van Heemstede, Jan van Meerenstein Albrechtszoon, Willem van Oudshoorn, Dirk van Raaphorst en Gerrit van Poelgeest, Ridders; Heer Matthys van der Burg, Priester; Jan van Noordwyk, Jan van der Made, Reinier de Ever Gerritszoon, Gerrit de Ever Janszoon, Floris van Raaphorst, Kerstant, Wouter en de andere Broeders van Raaphorst, Gerrits Zoonen, Arend van Groeneveld, Jan van der Burg, en Jan van der Burg Simonszoon, Knaapen. Van Steden, die toen de Hoeksche zyde hielden, worden 'er, in 't Verbond, geenen genoemd. Veelligt, zyn Gouda en Schoonhoven, van welken Jan van Beaumont, Oom van Vrouwe Margareet, thans Heer was, of Hoeksch, of ten minsten onzydig geweest. Doch Gorinchem, behorende tot de Heerlykheid van Arkel, volgde zynen Heer. De Westfriesche en Waterlandsche Steden schynen, insgelyks, allen de zyde van Hertoge Willem gehouden te hebben. Dordrecht en de elf andere Steden, bevroedende dat zy den meesten last van den binnenlandschen kryg te draagen, en ondertuschen maar een gedeelte van 't bewind in handen zouden hebben, slooten, weinige maanden laater (5), een byzonder Verbond samen, waarby zy be-

(5) Op den zesentwintigsten van Herfstmaand.

MARGAREET. beloofden, elkanderen voor alle schade te zullen vryden, naar vermoogen (s).

Margareet verliest den Scheepsfryd op de Maaze, en wykt naar Engeland. Vrouw Margareet, de zeege willende vervolgen, wendde het, eerlang, naar den mond der Maaze, alwaar de Hollandfche Vloot haar verwagtte. Willem genoot hier veel onderftand van zyne Nigte, Vrouwe *Magteld van Voorne*, gelyk uit eenen zyner Brieven, federt, ten haaren behoefte, verleend, is af te neemen (t). Op den vierden van Hooimaand, raakten de Vlooten, niet verre van den Briele, aan elkanderen. Vrouwe Margareet kreeg hier de nederlaag. Kostyn van Renesse, Floris van Haamftede, en andere voornaame Hoekfchen sneuvelden. Dirk van Brederode en een groot getal anderen werden gevangen genomen (u). Margareet ontweek, met eenige Schepen, en begaf zig naar Engeland (v); alwaar zy den Koning bewoog, om zig, tot Middelaar tufchen haar en haaren Zoon, aan te bieden (w). Hertog Willem, die, kort na de behaalde overwinning, insgelyks, naar Engeland overftak, alwaar hy, federt, in 't Huwelyk tradt, met *Magteld*, Dogter van *Henrik, Hertoge van Lankaster* (x), nam Koning Eduard ook tot Middelaar aan. Men vindt, dat de Koning, nog in 't zelfde jaar, in gevolge van de magt, hem opgedraagen, bevel ge-

(s) Groot-Plakaatb. III. Deel, bl. 3. BOYHORN of VELDENAR bl. 181.

(t) Privileg. van den Briel en Voorne N. XXXVI. bl. 32.

(u) Fragm. Chron. Rhyin. apud MATTH. Analect. Tom. I. p. 65.

(v) JOANN. A LEYDIS Libr. XXIX. Cap. XIX. p. 265.

(w) Act. Publ. Angl. Tom. III. P. I. p. 75, 77.

(x) Act. Publ. Angl. Tom. III. P. I. p. 69, 74, 74.

gegeven heeft, dat de Hoeksche Sloten, die **WILLEM** belegerd gehouden werden, van 't beleg ont- **V.** slaagen zouden worden (y). Doch 't blykt niet, dat dit bevel naargekomen zy.

De onderhandeling tuschen Vrouwe Mar- **VI.** gareet en haaren Zoon, werdt eenen gerui- **Zoen tus-** men tyd in Engeland sleepende gehouden (z). **schen** De Koning vindt zig niet in staat, om de **Vrouwe** geschillen te vereffenen, die, eindelyk, aan **Marga-** Jan van Beaumont en aan Walraven van Lux- **reet en** emburg, verbleeven werden. Deezen de- **Hertog** den eerst uitspraak, op den zevenden van Win- **Willem-** termaand des jaars 1354, volgens welke **1354.**
 „ Hertog Willem zyne Moeder om vergiffe-
 „ nis moest bidden; die hem ook, op eene
 „ vriendelyke wyze, verleend moest worden.
 „ Holland, Zeeland en Friesland moesten hem,
 „ op nieuws, worden afgestaan: zullende
 „ Vrouwe Margareet, alleenlyk, een jaarlyks
 „ inkomen uit deeze Landen, benevens het
 „ Graaffchap Henegouwen, behouden (a).”
 De Graaffschappen van Holland en Zeeland en
 de Heerlykheid van Friesland werden dus, uit
 het Stamhuis van Henegouwen, tot dat van
BEIJEREN overgebracht. Hertog Willem ont-
 hief, sedert, de Landzaaten, van alle schuld,
 wegens *doodslaghe, roof, brande, schattinghe,*
rechtenisse van lyve, vanghenisse, brekinghe van
Huysen ende van vesten, in den oorlog, tuschen
 zyne Moeder en hem, voorgevallen (b). Doch **Vrouw**
 Margareet overleefde deeze verzoening niet **Marga-**
 lang **reet**
 sterft.

(y) Act. Publ. Angl. Tom. III. P. I. p. 75.

(z) Act. Publ. Angl. Tom. III. P. I. p. 81, 86, 87.

(a) Groot Plakaatb. III. Deel, bl. 4.

(b) Handv. van Amst. bl. 4. Handv. van Alkm. bl. 11.

WILLEM V. 1355. lang. Zy stierf, op den dertigften van Herfstmaand des jaars 1355, te Valenchyn, in Henegouwen, werwaards zy zig met der woonbegeven hadt (c).

Oorlog tegen de Stigtschen. Hertog WILLEM vondt, omtrent deezen tyd, geraaden, de wapenen wederom op te vatten tegen de Stigtschen. 't Bestand, te voeren, tusfchen hem en Bifchop Jan, getroffen, was, al in 't jaar 1350, ten einde geloopen. Doch de Hertog hadt, toen en federt, de handen zo vol werks, met den binnenlandfchen Kryg tegen de Hoekfchen, dat het hem niet gelegen kwam, iet tegen het Stigt te onderneemen. De Bifchop, overlaaden met fchulden, hadt zig, reeds voor 't uitgaan van 't Bestand, genoodzaakt gezien, het Stigt te ruimen, en naar Rome te wyken, latende de Regeering in handen van zes Edelen (d); die 't Lands geldmiddelen in zulk eenen flegten staat vonden, dat hun ook geen lust overfchoot, om eenige vyandelykheid tegen de Hollanders te pleegen. Doch toen de Bifchop, in 't jaar 1351, te rug gekeerd was, en, in de drie of vier volgende jaaren, de Stigtsche zaaken in veel beteren staat gebragt hadt (e), ook reeds, op den Hollandschen bodem, hadt begonnen te ftroopen (f), was Hertog Willem, niet zonder reden, bedugt, voor verdere vyandelykheden, van 's Bifchops zyde. De afstand en dood van Vrouwe Margareet hadt hem in 't bezit deezer Landen be-

ves-

(c) VELDENAAR bl. 87.

(d) JOANN. A LEYDIS Libr. XXIX. Cap. XIII. p. 273.

(e) JOANN. A LEYDIS Libr. XXX. Cap. 2, 3, 4, 5, 8.

(f) BEKA in JOANN. IV. p. 119.

vestigd. De Hoekfchen, en die hun gunstig WILLEM?
 waren durfden zig reppen noch roeren. De V.
 Kabbeljaauwfchen hadden goed en bloed voor
 hem ten besten. Steunende, derhalve, op na gans W
 de gunst der Landzaaten, en zig, daarenbo- ment
 ven, heimelyk verbonden hebbende met Ar- web te on
 nouid van Ysfelstein, Jan van Kuilenburg, goudkist
 Gysbrecht van Viane en verscheiden andere newer
 Stigtfche Edelen, vondt hy geraaden, den and
 Bifchop te voorkomen, verklaarende hem 2781
 openlyk den oorlog, in Slagtmaand des jaars
 1355. Terftond hierna, rukte hy, met een
 Leger, in 't Stigt, zig nederslaande niet ver-
 re van Wyk te Duurfede, by 't Dorp *Koten*,
 vanwaar hy het Land alomme afliep en plat
 brandde.

De Bifchop, ter loops eenige Knegten op-
 de been gebragt hebbende, poogde de U-
 trechtsche Burgers te beweegen, om, nevens
 hen, tegen Hertoge Willem, ten ftryde te
 trekken. Doch de Heeren van Ysfelstein, Kui-
 lenburg en Viane, heimelyk door Hertoge
 Willem gewonnen, veroorzaakten, dat de
 Bifchop niemant der Poorteren de wapenen
 kon doen opvatten.

De Hollanders vonden, derhalve, weinig
 tegenftand, in 't Stigt. Alleenlyk viel eenig
 Volk, dat de Hollandsche zyde hieldt, door
 onkunde van den regten weg naar Oudewater,
 werwaards zy 't gemunt hadden, den Mont-
 foorteren in handen. Van eenen anderen kant,
 onttrok Emmenes zig, andermaal, het Bifchop-
 pelyk gebied, zig wederom onder Holland
 begeevende. De Veldtogt deezes jaars ein-
 digde met eene fchermtelling tegen die van
 Bun-

WILLEM V. Buiſchooten, van welken Jan, Heer van Egmond, aan 't hoofd eeniger Hollandſche benden, zeventig Burgers verſloeg (g).

Weesp en Muiden door den Biſchop gewonnen. 1356.

In 't volgende jaar, belegerde Biſchop Jan, met geworven Krygsvolk, de Steden Weesp en Muiden, die, tot de Heerlykheid van Amſtel behoord hebbende, nu aan Holland getrokken waren. Hy beformde ze zo hevig; dat hy, van beide, binnen vier dagen, meester werdt, waarna hy 'er den brand in ſtak (h). Om hier wraak over te neemen, zondt Hertog Willem Gysbrecht van Nyenrode, met eenig volk, te Naarden verzameld; naar Zoest, welk inſgelyks bemagtigd en aan koolen gelegd werdt. Op den hertogt, gelukte het Nyenrode, *Otto van Laar*, des Biſchops Maarſchalk, die hem tegentrok, te verſlaan, ſchoon hy ook zelf zwaar gekwetst, en voort dood, te Naarden, binnen gebragt werdt (i). In Zomermaand, bemagtigde Hertog Willem het Slot van Steven van Nieveld, welk, door 't volk, zyns ondanks, ten gronde toe, vernield werdt (k). Ook was het hem, te voo- ren al, gelukt, Zweder van Montfoort van 's Biſchops zyde af te trekken, en met denzelven een afzonderlyk verbond te fluiten (l). Alle deeze nadeelen deden den Biſchop naar Vrede haaken, welke hy, vrygeleide beko- men hebbende, in perſoon, in 's Hertogen Leger, verzoeken kwam (m). Ook werdt zy

eerſ

(g) JOANN. A LEYDIS *Libr. XXX. Cap. IX. p. 231.*

(h) JOANN. A LEYDIS *Libr. XXX. Cap. X. p. 232.*

(i) JOANN. A LEYDIS *Libr. XXX. Cap. 12.*

(k) JOANN. A LEYDIS *Libr. XXX. Cap. 33.*

(l) JOANN. A LEYDIS *Libr. XXX. Cap. 11.*

(m) BEKA in Joann. IV. p. 119.

eerlang geslooten. De voornaamste Voorwaarden derzelve kwamen hier op uit „ 1. De „ wederzydsche helpers werden in den „ begreepen: behalve Heere Arnoud van „ Ysfelstein”, op wien de Bisfchop zeer ver- tusfchen Holland en't Stigt.
 floord was, alzo hy, weinige jaaren gelee- den (6), met de wapenen gedwongen geweest zynde, om den Bisfchop voor zynen Leen- heer te erkennen (n), nu Hertog Willem hadt aangehangen. Ook heeft, veelligt, Her- tog Willem niet ernstig gepoogd, hem in den Zoen te doen begrypen, om dat hy het Huis van Amftel, uit welk Heer Arnoud afftamde, gaarne vernederd zag, federt dat de Heerlyk- heid van Amftel aan Holland gehegt wor- den was. „ 2. Enige Stigtsche Ballingen, „ die den Hollanderen gunftig geweest waren, „ kreegen verlof, om wederom in 't Land te „ mogen keeren. Omtrent eenige anderen, „ werdt bedongen, dat zy ten minften eene „ myl buiten de Stad Utrecht moesten blyven. „ 3. De Bisfchop zou het gewoon Geestelyk „ Regtsgebied over Holland, Zeeland en „ Friesland blyven behouden. 4. Ook zou hy „ in 't bezit blyven der Veenlanden, tusfchen „ Gooiland en Emmenes. 5. 't Slot te Vree- land zou hem ook, binnen zes maanden, „ ingeruimd worden, mids dat hy de zeven- „ endertig honderd ponden, voor welken het „ verpand was, wederom opbragt. 6. De „ Heerlykheden van Amftel en Woerden zou- den Hertoge Willem worden opgedraagen, „ in

(n) JOANN. A LEYDIS *Libr.* XXX. *Cap.* XIV. p. 273.

(6) In 't jaar 1349.

WILLEM V. „ in 't byzonder ook het Huis te Woerden,
 „ tegen betaaling van 't gene'er de Bisfchop
 „ aan vertimmerd hadt. Doch de Hertog zou
 „ den Bisfchop den gewoonlyken jaarlyfchen
 „ pagt van deeze heerlykheden opbrengen”.

By deeze Voorwaarden, voegen de Histo-
 riefchryvers nog verſcheiden anderen, wel-
 ken wy overſlaan, om dat wy 'er, in den
 oorfprongkelyken Zoenbrief, die nog voor-
 handen is (o), niet van gewaagd vinden.

VII.
 Twist
 tuſſchen
 Brabant
 en Vlaan-
 deren.
 1357.

Hertog Willem, dus met de Stigtſchen
 verzoend, werdt, in 't volgende jaar, betrok-
 ken in den twist, tuſſchen *Wenzelaus*, Her-
 tog van Brabant, en *Lodwyk*, Graaf van
 Vlaanderen. *Wenzelaus* was, nog maar Graa-
 ve van Luxemburg zynde, gehuwd met *Joan-
 na*, Dogter van *Jan den III*, Hertog van
 Brabant, en Weduwe van *Willem den IV*,
 Graave van Holland (p); die hem, na 't af-
 ſterven haars Vaders, het Hertogdom Bra-
 bant hadt aangebragt. *Lodwyk* hadt *Marg-
 gareet*, eene Zuster van *Joanna*, ter Vrouwe,
 en de wapenen opgevat, om haare Bruidsgaave,
 die hem, tot nog toe, onthouden was, mag-
 tig te worden. 't Kryggeluk diende hem,
 Hy overmeesterde verſcheiden Plaatsen, in
 Brabant. Des *Wenzelaus* zig genoodzaakt
 vondt, naar uitheemsche hulp om te zien.
 Hertog *Willem*, Neef zyners Gemialinne,
 ſcheen hem de naaste; doch liet zig niet be-
 weegen, voor dat hem de Heerlykheid van
 Heusden, die hem, door den Hertoge van
 Bra-

(o) By BOXHORN op VELDENAAR bl. 176.

(p) Zie hier voor X. Boek, bl. 262.

Brabant, ten onregte, zyns oordeels, onthouden werdt, wederom afgestaan was (q). 't Was, met deeze zaak, eigenlyk, dus gelegen.

WILLEM V.

De HEERLYKHEID der Stad en des Lands van HEUSDEN, van ouds onder de goederen der Graaven van Kleeve en Teisterbant behoord hebbende, kwam, in de negende eeuw, aan eenen jonger' Zoon, uit dit Graaflyk Huis, Robert genoemd, die in 't jaar 857 overleedt (r). Sedert, bleef deeze Heerlykheid in de magt van byzondere Heeren, die, door de Graaven van Kleeve, als derzelver Leenmannen, werden aangezien. Dirk, Graave van Kleeve, omtrent het einde der dertiende eeuw, zyn regt op Heusden, aan Graave Floris den V, hebbende afgestaan (s), merkte deeze zig, sedert, aan, als Leenheer des Heeren van Heusden. Van elders blykt ook, dat Jan, Heer van Heusden, zelf zyne Heerlykheid, omtrent den jaare 1290, aan Graave Floris opgedraagen, en wederom van hem ter Leen ontvangen hadt (t). Ondertusfchen, beweerden de Hertogen van Brabant, dat hun de oppermagt over Heusden toekwam, en dat de Graaven van Kleeve zelve, ook wegens Heusden, van oude tyden af, hunne Leenmannen geweest waren. 't Geschil hierover, tusschen hen en de Hollandfche Graaven gevallen, werdt, in 't jaar 1319, door Gerard, Graave van Gulik, als goeden man, Hertoge Jan van Brabant mede- en Graave Willem den

Staat der Heerlykheid van Heusden.

Goe-

(q) JOANN. A LEYDIS *Libr.* XXX. *Cap.* XVI. *p.* 283.

(r) JOANN. A LEYDIS *Libr.* IV. *Cap.* 12.

(s) JOANN. A LEYDIS *Libr.* XXIV. *Cap.* XXIII. *p.* 224.

(t) BUTRENS *Troph.* de Brabant *Preuv.* *p.* 153.

WILLEM V. Goeden tegengeweezen (u). Men vindt, dat Graaf Willem, sedert, den Graave van Kleeve de helft van zyn regt op Heusden afgekogt heeft (v). Doch, nademaal de Hertog van Brabant egter voortging, met zyn Regt van Opperste magt over deeze Heerlykheid te doen gelden; vondt Hertog Willem, ten deezen tyde, geraaden, zig niet in 't geschil tuschen Brabant en Vlaanderen te laaten inwikkelen, ten ware hem Heusden, volkomenlyk, overgegeven werdt. De Vrede werdt dan, door zyne bemiddeling (w); getroffen, volgens welke, de Heerlykheid van Mechelen aan Graave Lodewyk werdt afgestaan. Heusden werdt, daarentegen, Hertoge Willem opgedragen, en is, sedert, met Holland vereenigd gebleeven. Het oud zeggen hier te Lande, *Heusden myn, Mechelen dyn*, heeft, uit deeze handeling, zynen oorsprong gekreegen (x). Men hielt Heusden, sedert het treffen deezer overeenkomst, zo naauw met Holland vereenigd, dat sommigen, ten deezen tyde, openlyk schreeven, dat de Stad den Graave geweldiglyk wederstaan mogt, zo hy ondernam haar, in 't vervolg, van 't Graaffschap af te scheiden (y).

Heusden
komt aan
Holland.

VIII. Na 't sluiten deezer Vrede, begaf Hertog Willem zig naar Engeland, alwaar, zo 't schynt, nog eenige zaaken, met Koning Eduard, wien Vrouw Margareet de Regeering deest

Hertog
Willem
reist naar
Engeland.

(u) *TETRENS ubi supra.*

(v) Brief van Ao. 1334. by BALEN Dordr. bl. 735.

(w) *BUTKENS Preuves p. 191.*

(x) *JOANN. A LEYDIS Libr. XXX. Cap. XVI. p. 283.*

(y) *PHIL. A LEYDIS de Cura Reipubl. Cas. LXXIII. p. 247.*

deezzer Landen, voor den tyd van eenige jaar WILLELM
 ren, opgedraagen hadt, te vereffenen waren. V.
 Eduard zal, vermoedelyk, allen bewind over
 dezelve wederom aan Hertoge Willem heb-
 ben afgestaan, alzo hy hem, te vooren al,
 voor wettigen Graave, erkend hadt (z). In Keert te
 of omtrent Oogstmaand des jaars 1357, keer-
 rug.
 de Hertog Willem wederom herwaards (a),
 en kort hierna, begon men in hem blyken van Wordt
 eene krankzinnigheid te bespeuren, die al krank-
 lengskens toenam, en hem, tot zynen dood zinnig.
 toe, bybleef. Hiervan heeft hy den naam
 van *dollen Hertog* gekreegen.

Sommigen hebben gemeend, dat hem dee-
 ze krankzinnigheid overgekomen was, uit
 wroeging, over het leed, welk hy zynen
 Moeder aangedaan hadt. Anderen gissen,
 dat men hem, in Engeland, vergif hadt in-
 gegeven. Ook vindt men 'er, die vermoe-
 den, dat hy niet waarlyk dol geweest; maar
 alleenlyk zo genoemd is, op dat men hem,
 met zo veel te beteren schyn, van de Re-
 geering ontzetten, en in verzekering bren-
 gen zou konnen. Doch 't is zeker, dat hy,
 van zyne Tydgenooten, voor krankzinnig
 gehouden is (b). Ook hadt men, te vooren
 al, blyken van merkelyke woestheid in hem
 bespeurd. Een zynen Geheimschryveren, in
 eene Kerke gegaan zynde, en het Sakrament
 des Altaars met eenige oneerbiedigheid be-
 handeld hebbende, was, door hem, t' eenigen
 ty-

(z) Acta Publ. Angl. Tom. III. P. I. p. 81, 86.

(a) Acta Publ. Angl. Tom. III. P. I. p. 144.

(b) PHIL. A LEYDJS de Cura Reipubl. Cas. LXI. p. 209.

Cas. LXX. p. 240.

WILLEM
V.

Doodt
Gerrit
van Wa-
teringen,
en wordt
vastge-
zet.

tyde, veroordeeld, om leevende verbrand te worden (c). 't Eerste teken van krankzinnigheid, dat hy, na zyne terugkomst uit Engeland, gaf, was het ombrengen, met eigen handen, van Heere Gerrit van Wateringen, zonder eenige reden (cc). Van toen af, trouwde men hem de bestiering van zig zelve niet meer toe, veel min de Regeering des Lands. Hy werdt eerst in den Haage opgeslooten (7), en naderhand naar Quesnoi in Henegouwen gevoerd (d): alwaar hy, tot aan zynen dood toe, die ruim dertig jaaren na deezzen tyd voorviel, opgeslooten bleef.

IX.
Hertog
Albrecht
wordt,
door be-
werking
der Hoek-
schen, tot
Ru-
waard
aange-
steld.

Zo dra was Hertog Willem niet vastgezet, of de Hoekschen, die zig, eenige jaaren, stil gehouden hadden, begonden 't hoofd wederom op te steeken. Hertog Albrecht van Beieren, Broeder van onzen Graave, was, door Willem zelve, en, te vooren al, door Keizer Lodewyk, zynen Vader, tot zynen Opvolger verklaard, indien hy zonder kinderen overleedt. 't Scheen derhalve redelyk, dat hem 's Lands Voogdye, geduurende de krankzinnigheid zyns Broeders, werdt opgedragen.

Ook

(c) PHIL. A LEYDIS de Cura Reipubl. *Cap. LXX. p. 238.*

(cc) Zie MIERIS Charterb. III. *Deel, bl. 29, 36.*

(d) JOANN. A LEYDIS *Libr. XXX. Cap. XVII. p. 284.*

(7) Dit moet na den twintigsten van Slagmaand dezes jaars geschied zyn, alzo hy, op dien dag, nog een' Brief, in den Haage, gegeven heeft, by welchen, hy de Gifte eener Kapelrye, op den twintigsten van Herfstmaand, voor de ruste der ziele van Gerrit van Wateringen, gestigt, aan Willem van Wateringen en deszelfs nakomelingen afstaat. Zie twee Brieven, by DE RIEMER *Beschr. van 's Gravenhage I. Deel, IV. Hoofdst bl. 184, 186.* Zelfs vindt men nog eenen brief van Hertoge Willem, van den veertienden December des jaars 1356, in MIERIS *Charterb. III. Deel, bl. 39.*

+ Ook waren hier de Hoekschen eenpaarig ge- WILLEM
V.
negen toe. Doch de Kabbeljaauwschen, schoon
zy te vooren met genoeg gezien hadden,
dat Albrecht tot Opvolger zyns Broeders be-
noemd was, scheenen nu te waanen, dat hun
de klem der Regeeringe, die, eenigen tyd
herwaards, geheellyk in hunne handen ge-
weest was, te zeer ontwongen zou worden,
zo zy hem de Voogdye opdroegen. Zy dree-
ven, derhalve, dat Magteld van Lankaster,
Gemaalin van Hertoge Willem, tot Land-
voogdesse moest worden aangesteld, en ont-
zagen zig niet, nu de Regeering eener uit-
heemsche Vrouwe op te draagen, daar zy,
te vooren, naar het eenpaarig verhaal onzer
Kronyken, Margareet, eene eigen' Dogter
van Willem den III, niet voor Graavinne wil-
den erkennen; voorgeevende niet *vervrouwd*,
dat is, niet door eene Vrouwe geregeerd te
willen zyn. De Hoekschen, die, waarschy-
lyk, reeds in heimelyke onderhandeling met
Hertoge Albrecht getreden waren, bragten
nogtans, eindelyk, zo veel te wege, dat hy,
zelfs uit den naam van Vrouwe Magteld en
van de meeste Edelen en Steden, herwaards
ontbooden, op den drie entwintigsten van
Sprokkelmaand des jaars 1358, te Dordrecht 1358.
(*e*), en kort hierna, ook in andere Hollandse
Steden (*f*), tot *Ruwaard*, *Toeziener* en *Be-
schermer* des Lands aangenomen werdt: wor-
dende de open' Brieven, hiervan verleend, op
den

(*e*) Brief van Albrecht by BALEN Dordr. bl. 746.
(*f*) Handv. van Amst. bl. 5. Groot-Plakaatb. IV. Deel,
bl. 1. Handv. van Haarl. by SCREVEL. Haarl. bl. 256. Handv.
van Alkmaar bl. 11.

WILLEM
V.

den zesden van Lentemaand, daaraan volgende, door Vrouwe Magteld van Lankaster, te Rotterdam, bezegeld (g). Wat laater (8), deedt Lodewyk, Albrechts oudste Broeder, op nieuws afstand van allen Regt op deeze Landen, uitgenomen het Land van Voorne en het Burggraaffschap van Zeeland, op welken hy en zyn jongste Broeder, Otto, hun Regt, na 't affterven der Vrouwe van Voorne, voorbehielden. Ook behieldt hy vierhonderd Schilden, jaarlyks, uit de Dordrechtsehe tollén (h).

Beloofte,
by 't aan-
vaarden
van 't Ru-
waard-
schap,
door hem
gedaan.

Hertog Albrecht beloofde, by 't aanvaarden der Voogdyfchap „ de Landen, gedurende zyns Broeders ziekte, te zullen regeeren, by de goede Steden en by den raad der genen, die hy, met de genoemde Steden, daartoe neemen zou, regt doende, in allen gevalle, volgens 's Lands Regten en Gewoonten. Ook verbondt hy zig, by raade zyns Raads en der goede Steden, zyns Broeders schulden, zo buitens als bin- nens Lands, te zullen bezaalen.” De Landzaaten, hem tot Ruwaard aanneemende, beloofden „ hem onderdaanig te zullen zyn, 't Land te zullen helpen regeeren, en alle geschillen te zullen helpen byleggen (i)”. De inhuldiging geschiedde, in Sprokkelmaand en Lentemaand, in Holland, en in Grasmaand, in Zeeland.

't Eer-

(g) Zie Groot-Plakaatb. III. Deel, bl. 5.

(h) Groot-Plakaatb. III. Deel, bl. 6.

(i) Zie een Brief van die van Domburg, by BOXHORN of REIGERSB. I. Deel, bl. 293.

(8) Den vierentwintigsten van Zomermaand.

't Eerst dat Hertog Albrecht deedt, na dat WILLEM
 hy tot Ruwaard aangenomen was, bestondt V.
 in het maaken van eenige verandering in de Hymaakt
 Regeering van sommige Steden, en van het verande-
 platte Land. 't Zy dat 's Lands dienst zulks ring in de
 waarlyk vorderde; 't zy dat hy iet args dugt- Regee-
 te van de meesten der Kabbeljaauwschen, ring.
 die byna overal op 't kusten zaten, en hem
 te vooren niet gunstig geweest waren; 't zy,
 eindelyk, dat hy den Hoekschen, door welker
 beleid hy aan 's Lands Regeering geraakt was,
 en die nu lang in 't onderpit waren geweest,
 eenige erkentenis bewyzen wilde; hy besloot
 Heere *Jan van Bloemenstein*, eenen der Kab-
 beljaauwsche Edelen, het Baljuwschap van
 Kennemerland af te neemen, en het zelve
 Jongkheere *Reinoud van Brederode*, oudsten
 Zoon van Heere Dirk van Brederode, eenen
 der voornaamste Edelen van de Hoeksche zy-
 de, op te draagen (k). Te gelyk, poogde,
 hy de Wet te Delft, buitenstydts, te verzet-
 ten: 't welk hem egter niet gelukt schynt te
 zyn (l). In andere Steden, heeft hy 't, waar-
 schynlyk, met beteren uitslag ondernomen:
 alzo hy, eenige jaaren laater, toonde van gevoe-
 len te zyn „ dat hy de Schepens, naar zyn goed-
 „ vinden, ook zelfs binnens jaars, mogt af-
 „ zetten: en dezelve vernieuwen, 't zy hy
 „ zig in Perfoon in Holland bevonde of niet
 „ (m).” 't Welk wy hier aantekenen, om te
 doen

(k) JOANN. A LEYDIS van de Heeren van Brederode, *Cap.*
 XXXIII. p. 629.

(l) *Fragm. Chron. Rhytm. in MATTH. Anal. Tom. I. p. 65.*

(m) *Handv. van Ao. 1380 by SCREVEL. Haarl. bl. 233. van*
Ao. 1374 by BOXHORN op REIGERS. I. Deel. bl. 409.

WILLEM V. doen zien, hoe vroeg de Hollandsche Graaven reeds het Regt, om de Regeering der Steden, naar willekeur, te veranderen, gehad of zig aangemaatigd hebben.

Delft De Kabbeljaauwschen waren, ondertus-
kant zig schen, zeer te onvrede, over deeze veran-
regen der deringen. De Stad Delft hieldt staande, dat
Hertog men haare Schepens niet afzetten mogt. Her-
Albrecht. tog Albrecht nam dit euvel op, en besloot,
Gewel- denaaryen der van toen af, de Delvenaars, met geweld, naar
Kabbel- jaauwschen, zyne hand, te zetten. Jongkheer Reinoud van
Brederode, Kennemerland, voor 't eerst, door-
reizende, als Baljuw, viel by de Duinen van
Kastrikom, in eene hinderlaage der Kabbel-
jaauwschen, die 't op zyn leeven gemunt had-
den. Hy ontkwam 't egter, ter naauwer nood,
wykende in de Kerk van 't Dorp, alwaar hy,
door de Dorpelingen, ontzet werdt. Drie zy-
ner Dienaaren sneuvelden, in deeze gelegen-
heid. Doch de Kabbeljaauwschen, op de
vlugt gejaagd, bergden zig, op het nabygele-
gen Slot te Heemskerk. De overigen vlooden
naar Delft (n).

Heems- Hertog Albrecht kreeg zo dra geene kond-
kerk, schap van deeze geweldenaary, of hy rukte,
doorHer- in Slagtmaand, met eenen hoop Krygsvolk,
toge Al- voor 't Slot te Heemskerk, Heere Wouter
brecht, van Heemskerk toebehoorende. 't Bevel over
belegerd. 't beleg gaf hy Heere Dirk van Polanen, die
'er elf weeken voor lag. Toen eerst ging het
Slot over, by verdrag, volgens welk, Wou-
ter van Heemskerk, en alle de anderen in

1359.

(n) JOANN. A LEYDIS Libr. XXXI. Cap. 3.

's Graaven gevangenis gaan moesten. Eeni-ge jaaren verliepen 'er, eer hy met Hertoge Albrecht verzoend en in 't bezit van zyn Slot hersteld werdt: welk egter, naderhand, zyn-
de hy zonder kinderen overleeden, aan de Graaflykheid vervallen is (o).

De belegering van 't Slot te Heemskerk duurde nog, toen die van Delft, tot verdediging hunner vryheden, ondernamen, openlyk, tegen Hertoge Albrecht op te staan. Zy wierven volk, op eigen kosten, en ontbooden Gysbrecht van Nyenrode, *Jan van Kervena*, *Henrik van der Woerd*, *Gerard Wisje* en eenige andere Edelen, om 'er 't bevel over te hebben. Deezen, der Burgerye eerst trouwe gezworenen hebbende, trokken, aan 't hoofd van verscheiden' benden Poorters en Knegten, voor de Huizen Polanen en Binkhorst, die haast bemagtigd en ten gronde toe vernield werden. Ook deden zy eenen inval in 's Graavenhaage, alwaar zy 's Graaven gevangenis open braken, alle de gevangenen in vryheid stelden, en met zig naar Delft te rug voerden (p).

Hertog Albrecht keerde, op 't ontvangen der tyding deezer vyandelykheden, in alleryl uit Zeeland, herwaards, deedt terstond Heirvaart beschryven, en sloeg het beleg voor Delft, op den eersten van Grasmaand des jaars

WILLEM V.

De Def-
venaars
bemagti-
gen Po-
lanen en
Birk-
horst.

Delft be-
legerd en
ingeno-
men.

(o) JOANN. A LEYDIS *Libr.* XXXI. *Cap.* 3. *Verg.* MIRRIS *Charterb.* III. *Deel.* bl. 71.

(p) JOANN. A LEYDIS *Libr.* XXXI. *Cap.* 5. *De Vermeeder.* de BERA p. 253.

WILLEM V. jaar 1359. Het duurde meer dan tien we-
ken, en werdt, zo 't schynt, al dien tyd, door
Hertoge Albrecht, in persoon, bygewoond (9).
Eindelyk, ging de Stad, by Verdrag, over.
De Stedelingen moesten Hertog Albrecht om
vergiffenis bidden, veertigduizend oude Schil-
den opbrengen, en hunne muuren laten af-
werpen. De Edelen en uitheemschen, die zig
tot hoofden onder hen opgeworpen hadden
werden niet in den Zoen begreepen. Ook wa-
ren Nyenrode, Kervena, en eenige anderen
reeds ter Stad uit gevlugt, en hadden zig,
binnen Heusden, geworpen. Doch Henrik
van der Woerd werdt betrapt en onthalsd. De
Edelen, die op 't Slot te Heusden geweeken
waren, werden 'er, op bevel van Hertoge Al-
brecht, een jaar lang, belegerd, en eindelyk,
op voorspraak van *Otto, Heere van Arkel*,
in genade aangenomen, mids dat zy 't Slot
Hertoge Albrecht inruimden, en zig verbon-
den, om, binnen twee jaaren, in Bedevaart,
naar Jeruzalem te gaan (q).

Aanzien
van Otto,
Heere
van Ar-
kel.

Otto van Arkel, van wien wy spreken,
wist zig, schoon zyn Vader een voorstander
der Kabbelijauwische zyde geweest was, egter
zo zeer by Hertoge Albrecht gezien te maa-
ken, dat deeze hem te gelyk ontzag en gunst
toe-

(q) JOANN. A LEYDIS *Libr. XXXI. Cap. 6.* Zie ook MIERIS
Charterb. III. Deel, bl. 72, enz. 90, 91, 92, 97, 104, 121,
129, 130.

(9) Men mag dit afneemen, uit twee Brieven van
Hertoge Albrecht, gegeven in *zyne Tente voor Delft*, den
zevenentwintigsten van Grasmaand en den veertienden
van Bloemaand des jaars 1359. Zie *BALLEN Dordrecht.*
bl. 509, en Handvesten van Enchuyssen, bl. 14.

toedroeg. 't Was gebeurd, dat zekere Dordrechtſche Tollenaar, die van Gorinchem te zeer gekweld hebbende, op zyn bevel, omgebragt was. Van deezen manſlag, kwam hy, verzeld van eenen ſtoet van gewapenden, in den Haage, vergiffenis verzoeken, die hem de Hertog, beleefdelyk, toefondt. Bezwaarlyk kon hy ook gedoogen, dat zyne Gorinchemmers, door het Dordrechtſche Stapel-regt, gedrukt werden. Somtyds ontzag hy zig niet, de Dordrechtſche Wynſchepen, die den Ryn afkwamen, weg te neemen, om dat die van Dordrecht, te vooren, de Gorinchemmers, met geweld gedwongen hadden, Stapel-regt te betaalen; en hierdoor bragt hy te wege, dat de Ingezetenen van den Lande van Arkel, in vervolg van tyd, van 't Stapel-regt verſchoond werden (r).

Heer Otto bediende zig ook van het aanzien, welk hy, hier te Lande, verkreegen hadt, om den tweefpalt tuſſchen de Hoekſchen en Kabbeljaauwſchen te ſtillen. Door zyn beleid, geraakte Holland, inwendig, voor eenen geruimen tyd, in ruſt; doch 't Hertogdom Gelder ging reeds, ſedert tien jaaren, aan 't zelfde euvel kwynen: en 't ſteeg thans tot zulk eene hoogte, dat 'er de Hollanders mede gemoeid werden.

GELDER, van eene kleine *Voogdye*, weinig meer dan de Stede van dien naam bevattende, allengskens tot een aanzienlyk Ryks Graaffchap aangegroeid, was, gelyk

X.
Tweefpalt in Gelderland tuſſchen de Heke-rens en Bronkwy horſten.

(r) JOANN. A LEYDIS *Livr. XXXI. Cap. II.*

WILLEM
V.

wy reeds hebben aangetekend (s), onlangs, tot een Hertogdom verheeven, ten tyde van Graave Reinoud den II. Deeze liet, in 't jaar 1343 overlydende, by Eleonoor, Dogter van Eduard den II, Koning van Engeland, twee Zoonen na, *Reinoud* en *Eduard*, van welken de eerste hem opvolgde. Reinoud was van eenen traagen en vadzigen, Eduard van eenen driftigen en staat-zugtigen aart. Ongaarne zag hy zynen Broeder in 't bewind. Ook verzuimde hy geenszins de gelegenheid om het hem te ontwringen; welke zig eerlang opdeedt.

Van de twee voornaamste adelyke Geslagten in Gelderland, *Hekeren* en *Bronkhorst* die elk hunnen aanhang hadden, werdt het eerste zeer begunstigd door Hertoge Reinoud, het andere voorbygegaan. Dit verwekte afgunst. De Bronkhorsten zогten heul by Eduard, dien zy gereed vonden, om hen, tegen zynen Broeder, te helpen, en te gelyk zigzelveu grooter te maaken. Wel haast zag men de Partyen tegen elkanderen in de wapenen. De Burgerkryg, dien men *den Vryen Oorlog* noemde, borst, in Gelderland, omtrent den zelfden tyd, uit, als de Hoeksche en Kabbeljaauwsche twist in Holland, en met geene mindere hevigheid, tot dat 'er, in 't jaar 1361, den vyfentwintigsten van Bloemaand, een beslissend gevegt, by Tiel, voorviel, in welk Reinoud de nederlaag kreeg en gevangen

1361.

(s) X. Boek, bl. 241.

genomen werdt. Eduard werdt, sedert, in WILLEM
 't algemeen voor Hertoge van Gelder erk- V.
 kend (t).

Voor het ontstaan van deezen Broeder-
 twist, hadden de Hollanders zig weinig met
 de Geldersche zaaken bemoeid. Wy heb-
 ben te vooren (u) gezien, dat de Gelder-
 schen, in de vroegste oorlogen met de Bis-
 choppen van Utrecht, de Stigtsche zyde
 hielden. Het Huwelyk van Graave Wil-
 lem den I, met Aleid van Gelder (v), lei-
 den eersten grond van vriendschap tusschen
 de twee Graaflyke Huizen, die, naderhand,
 by verscheiden' gelegenheden, aangroe-
 de. De Bronkhorsten keerden zig, derhal-
 ve, in den aanvang der Geldersche be-
 roerten, tot de Hollanders, en vonden Her-
 tog Willem en de Kabbeljaauwschen, die
 omtrent in 't zelfde geval waren als zy, ge-
 reed om hun hulp te bieden. Doch toen
 Hertog Albrecht en de Hoekschen in 't be-
 wind geraakt waren, keerde de kans. De
 Hekerensche aanhang, uit Gelderland ver-
 dreeyen, niet lang na 't gevangen neemen
 van Hertoge Reinoud, vondt eene veilige
 schuilplaats in Holland, en eenen magtigen
 steun aan Hertoge Albrecht. Eduard nam
 dit zo euvel, dat hy Albrecht terstond den
 Oorlog verklaarde, en tyd en plaats tot ee-
 nen

Eduard,
 Hertog
 van Gel-
 der, ver-
 klaart
 Hertoge
 Albrecht
 den Oor-
 log.
 1362.

(t) JOANN. A LEYDIS *Libr.* XXXI. *Cap.* 7. De Vermcerder-
 de BEKA p. 255. PONTAN. *Hist. Gelriae Libr.* VII p. 261, 264,
 270, 275, 277.

(u) II. *Deel*, bl. 167.

(v) II. *Deel*, bl. 284.

WILLEM
V.

nen Veldslag betekende, niet verre van Amersfoort. Albrecht begaf zig, tegen den bestemden tyd, derwaards, aan 't hoofd van een aanzienlyk Leger. Doch Eduard bleef agter: waarop de Hollanders het platte Land van Gelder alomme afliepen, en met een' ryken buit te rug keerden. Sedert, werdt de pais getroffen, onder voorwaarde, dat Eduard *Katharina*, Dogter van Hertoge Albrecht, tot eene Vrouwe neemen zou, zo dra zy huwbaare jaaren bereikt zou hebben (w). Dit Huwelyk is, eerst in 't jaar 1371, voltrokken: doch Eduard werdt, kort daarna, door eenen zyner Huisgenooten, verraderlyk omgebragt (x).

XI.
Albrecht
poogt
Keizerly-
ke Brie-
ven te
verwer-
ven, waar
by hy tot
Graaf
aange-
steld
wordt.

De Kabbeljaauwsche aanhang was nu, in Holland, geheellyk in 't onderspit geraakt, en Hertog Albrecht, de Hoekschen alomme op 't kusen geholpen hebbende, oordeelde in staat te zyn, om zig van 't Graaflyk bewind over deeze Landen volkomenlyk te verzekeren. 't Verdroot hem langer als Ruwaard te regeeren. Hy verlangde zig tot Graave ingehuldigd te zien. Ook hadt de krankzinnigheid zyns Broeders reeds te lang geduurd, om eenige hoop tot herstelling over te laten. Doch om dit zyn oogmerk te bereiken, oordeelde hy, behalve de gunst der Landzaaten, de toestemming en bevestiging des Keizers hoognoedig te hebben. Ook waren de eischen van Eduard den

III,

(w) JOANN. A LEYDIS *Libr. XXXI. Cap. 9.*(x) JOANN. A LEYDIS *Libr. XXXI. Cap. 21.*

III, Koning van Engeland, uit hoofde van WILLEM
 het regt zyner Gemaalinne Filippa op dee- V.
 ze Landen, nog niet uit den weg geruimd.
 Hertog Albrecht besteedde, derhalve, de
 rust, die hem de Vrede met Gelderland Dagvaart
 verschafte, om 't een en 't ander te wege te Geer-
 te brengen. In 't jaar 1364, beschreef hy berg.
 de Edelen en Steden van Holland en Zee- 1364.
 land, tegen den vyfentwintigsten van Gras-
 maand, te Geertruidenberg, ter Dagvaart.
 Hier werdt, op zyn verzoek verklaard „ dat
 „ de Koningin van Engeland geen Regt al-
 „ toos op deeze Landen hadt, die, van
 „ ouds, onverdeelbaar geweest zynde, Her-
 „ toge Willem, zynen Broeder, en hem,
 „ als Ruwaard, geheellyk en geregtelyk, wa-
 „ ren aanbestorven (y).” Met zulk eene ver-
 klaaringe gesterkt, begaf Hertog Albrecht
 zig, omtrent twee jaaren laater, naar En-
 geland, om met Koning Eduard, over den
 eisch der Koninginne, te handelen. Hy
 was van eenige Edelen verzeld, en voor-
 zien van Volmagt, van wege de Steden,
 om de zaak af te doen (z); doch 't liep nog
 tot in 't jaar 1372 of langer aan, eer 'er
 een einde van kwam. Eduard, wien 't, in Eduard
 dit jaar, met den kryg tegen Karel den V, de III.
 Koning van Frankryk, tegenliep, poogde staat van
 zig met het Bondgenootschap van Hertoge het Regt
 Albrecht te sterken (a), en stondt, om hem zyner
 Gemaa-
 linnē op
 lijne op

(y) Zie den Brief, hier van verlesend, by BOXHORN op REI-
 GERSB. I. Deel, bl. 68.

(z) Act. Publ. Angl. Tom. III. P. II. p. 110.

(a) Act. Publ. Angl. Tom. III. P. II. p. 196.

WILLEM
V.
deze
Landen
af.

in zyne belangen over te haalen, af van het Regt der Koninginne op deeze Landen (*b*). Albrecht, die, eenige jaaren geleeden, in Frankryk geweest zynde, door den Koning, beleefdelyk onthaald (*c*), en sedert bewoogen geworden was, om onzydig te blyven (*d*); verloor nu, zo 't schynt, de zyde van Engeland: doch 't blykt niet, dat de Koning veel voordeels van dit Bondgenootschap getrokken heeft.

Albrecht,
door Ka-
rel den
IV, tot
Graave
aange-
steld,
blyft eg-
ter den
titel van
Ru-
waard
voeren.

Ondertuschen, hadt Hertog Albrecht zig reeds met een Verzoekschrift ten Keizerlyken Hove vervoegd, waarin hy, de ongenoeslykheid der kwaale zyns Broeders, die nu dertien jaaren geduurd hadt, ten breedste hebbende uitgemeeten, begeerde, dat hy, in deszelfs plaatse, tot Graave van Henegouwen, Holland en Zeeland, en tot Heere van Friesland mogt worden aangesteld. Zyn verzoek werdt ingewilligd. Keizer Karel de IV. stelde hem tot Graave en Heere aan, en beval den Landzaaten, by open' Brieven, hem hiervoor te erkennen (*e*). Men ziet, uit dezelve, dat de Keizers deeze Landen nog als Ryks-Leenen bleeven aanmerken. Ondertuschen, is 't opmerkelyk, dat Albrecht, schoon door den Keizer, reeds omtrent den jaare 1371, tot Graave aangesteld, egter nog tot in 't jaar 1389

(*b*) Act. Publ. Angl. Tom. III. P. II. p. 197.

(*c*) JOANN. A. LEYDIS Libr. XXXI. Cap. 14.

(*d*) FROISSART Pol. I. Ch. CCLVII. p. 326.

(*e*) Diplom. Carol. IV. apud SCHANNAT. Vindem. Liter. Tom. II. p. 143. c. Cod. M. S. Fuld.

1389 toe, in zyne Brieven, hier te Lande ^{WILLEM} verleend, den naam van *Ruwaard* gevoerd ^{V.} heeft: waar uit men schynt te mogen besluiten, dat de Keizerlyke Brieven, by de Landzaaten, niet kragtig genoeg geoordeeld zyn, om Albrecht, voor zyns Broeders dood, tot Graave te doen aanneemen.

Omtrent deezen tyd, ontstondt 'er weder- ^{XII.} om geschil met de Stigischen, over het Slot ^{Twist} Vreeland. Dit Slot was, in den Zoen tus- ^{met het} schen Hertoge Willem en Bischoep Jan van ^{Stigoves} Arkel, in 't jaar 1356, den Bischoep af- ^{het Slot} gestaan, mids hy den Hertoge drieduizend ^{Vreeland.} zevenhonderd ponden deedt betaalen (f). ^{De} De Bischoep hadt, sedert, het Slot in zyne magt gehad, zonder nogtans de gemelde somme opgebracht te hebben. Immers Hertog Albrecht beweerde dit, in 't jaar 1370, eischende, dat het Slot hem wederom in handen gesteld, of het beloofde geld betaald werdt (g). Bischoep Jan van Arkel was, reeds in 't jaar 1364, op bevel van Paus Urbaan den V, naar het Bisdom van Luik verplaatst, en *Jan van Verneburg*, in zyne stede, tot Bischoep van Utrecht verheeven (h). Doch deezze, in den haat der zynen geraakt en gevangen genomen zynde, hadt zig genoodzaakt gezien, alle de Sloten en inkomsten van het Neder Stigt, aan eenige Edelen, die hem zestenduizend oude Schilden, tot zyn losgeld, op-

(f) Zie hier voor, Bl. 287.

(g) MIBRIS Charterb. III. Deel, bl. 229. JOANN. A. LEYDIS Libr. XXXI. Cap. 19. De Verneederde Beka bl. 264.

(h) JOANN. A. LEYDIS Libr. XXXII. Cap. 12.

WILLEM
V.

opschooten, te verpanden (*i*); en vondt zig, derhalve, buiten staat, om Vreëland te vryen. Eduard, Hertog van Gelder, tot Middelaar in dit geschil verkooren, veroordeelde den Bisshop, om te betaalen, of 't Slot af te staan (*k*). In deezen stand der zaaken, overleedt de Bisshop. Paus Urbaan voorzag de Utrechtsche Kerk haast van eenen anderen. *Arnold*, Zoon des Heeren van Hoorne, bekwam deeze waardigheid; doch wel verre van Hertoge Albrecht te willen voldoen, gaf hy 't Slot Vreëland zynen Neeve, *Zweder van Gaasbeek*, Heere van Putten, te bewaaren, met beding, dat hy 't nimmer van 't Stigt zou mogen vervreemden (*l*). Albrecht drong egter zo sterk op het opbrengen der beoofde penningen, dat de Stigtchen, in 't jaar 1374, eenige Gemagtigden naar den Haage zonden, om met hem af te rekenen. Doch also zy de volle somme niet bragten, keerden zy onverrigter zaake te rug, en deeden zulk een verflag van hunne reize, dat 's Lands drie Staaten, byeen geroepen zynde, eenpaarig beslooten, den Hollanderen den oorlog te verklaaren, gelyk geschiedde.

Muiden, Bisshop Arnold, in aller yl eenige benden Weesp op de been gebragt hebbende, sloeg het beleg voor Woerden: doch hy kon de Stad niet andere inkrygen (*m*). Beter slaagde hy voor Muiden

(*i*) JOANN. A LEYDIS *Libr. XXXI. Cap. 14, 17.*

(*k*) *Id. ibid. Cap. 19.* Zie de uitspraak van Hertoge Eduard, by K. BURMAN *Utr. Jaarb. I. Deel, bl. 18.*

(*l*) JOANN. A LEYDIS *Libr. XXXI. Cap. 20.*

(*m*) PHIL. A LEYDIS *de Cura Reipubl. Cap. LXI. p. 219.*

den en Weesp, welke Steden, sedert het jaar WILLEM 1356, wederom met Holland vereenigd waren IV. geweest; en voor eenigé andere Plaatsen aan de aan de Vegt, die hem allen in handen vielen. Daar Vegt entegen, nam Zweder van Gaasbeek, tegen door de zyne uitdrukkelyke belofte, Hollandsche Stigt- bezetting in 't Slot te Vreeland, door welke de schen be- Stigtschen veel afbreuks leeden (n). Ook sloeg magtigd. Hertog Albrecht, van alle kanten, zelfs uit het Stigt (o), volk byeen verzameld hebben- de, 't beleg voor 't Slot *Gildenburg*, onlangs, aan de Lek by Viane, en zo men wilde, op Hollandschen bodem, op kosten van de Gilden der Stad Utrecht, gestigt (p), en ter bewaaringe toevertrouwd aan *Jan van Klaarenberg*: die het, volgens een verding, in 't jaar 1373, met hem gemaakt (q), een jaar lang, met zyn eigen Volk, verdedigen moest, mids de Stad hem *Donrebusfen, cruyst, loot ende schut* leverde. De Hertog noodzaakte het egter eerlang tot de overgaave. Doch voor 't einde van 't jaar, werdt het, wederom, door de Stigtschen, herwonnen. Hertog Albrecht toen, geene kans ziende, om het andermaal te bemagtigen, maakte zig meester van *Wulvenhorst* en eenige andere Stigtsche Sloten. Eindelyk, werden partyen, in Lehte- Vrede. maand des jaars 1375, bevredigd, op dee- 1375. zen voet „ dat Gildenburg, voor den tyd van „ zes weeken, den Hertoge in handen ge- „ steld,

(n) JOANN. A LEYDIS *Libr. XXXII. Cap. 24.*

(o) Oude Ontvang. Rek. by MATTH. *Anal. Tom. III. p. 271.*

(p) JOANN. A LEYDIS *Libr. XXXI. Cap. 23.* PHIL. A LEYDIS *de Cura Reipubl. Cap. LXI. p. 210.*

(q) Zie het by MATTHEUS *de Jure Gladu Cap. XIV. p. 38e.*

WILLEM „ steld, en daar na ten gronde toe geslegt
 V. „ zou worden: dat de Stigtschen den Hertog
 „ ge drieduizend oude Schilden, tot schade-
 „ betering, zouden opbrengen, en dat de
 „ Heerlykheid *Vreeswyk*, in welke Gilden-
 „ burg gestigt was, gerekend zou worden
 „ tot het Stigt te behooren, indien de Bis-
 „ schop zulks met zeven Geestelyken (r).
 „ bezweeren wilde” gelyk hy aanboodt:
 „ waarop hem de Hertog *Vreeswyk* afftondt,
 „ zonder hem tot den beloofden eed te drin-
 „ gen (s). „ Vreeland werdt wederom aan
 „ t Stigt afgestaan, mids dat de Heer
 „ van Putten het bleef bewaaren, tot dat hy
 „ van de penningen, daar op geschooten,
 „ voldaan zou zyn. Ook bedong de Hertog,
 „ dat de Stad *Urecht* hem, zes weeken lang,
 „ op haare eigen' kosten, met vyftig Schutters
 „ en vyftig gewapenden, moest dienen; mids
 „ hy t Stigt niet beoorloogde (t).” Bis-
 „ schop *Arnold*, door daeze Vrede, de handen
 „ ruimer gekreegen hebbende, gebruikte de
 „ magt, die hy op de been hadt, om eenige
 „ weerspannige Stigtsche Edelen te bedwingen.
 „ In dit zelfde jaar 1375, bemagtigde en ver-
 „ nieelde hy het Slot *Puttenstein* (u): eenige jaa-
 „ ren laater, viel het Slot te *Loenerstoot* in zyne
 „ handen (v): doch in t jaar 1379, werdt hy
 „ naar

(r) Zie, hier voor, Bl. 112.

(s) JOANN. A LEYDIS *Libr. XXXI. Cap. 25. De Vermeerd.*
BEKA-bl. 275. Vide & MATTHEUM de Jure Gladii Cap. XIV.

p. 238.

(t) *Pactum Pacis vide apud MATTHEUM de Jure Gladii Cap.*
XIV. p. 238.

(u) JOANN. A LEYDIS *Libr. XXX. Cap. 27.*

(v) *Id. ibid. Cap. 30.*

naar Luik verplaatst, en in 't Utrechtsch Bisdom, door *Floris van Wevelikhoven*, opgevolgd (w). WILLEM V.

Terwyl de Stigtche kryg nog duurde, vielen 'er, op de grenzen van Holland en Brabant, ook eenige moeilykheden voor, die, in 't jaar 1374, met een Verdrag eindigden. De Heerlykheid van Heusden was, laatstelyk, in 't jaar 1357, aan Hertoge Willem, Graave van Holland, afgestaan (x): doch de grenzen derzelve zo wel niet geregeld, of daar viel, van tyd tot tyd, geschil over. Die van 's Hertogenbosch beweerden, dat de Dorpen *Vlymen* en *Engelen*, die de Hollanders onder 't Land van Heusden begreepen wilden hebben, tot Brabant behoorden. In 't jaar 1372, was de twist hierover tot daadelykheid uitgeborstten. *Jan van Nederveen*, een Brabander, stak den brand in het Huis van *Laurens van der Putte*, te *Onzenoord*, in 't Land van Heusden. Daarentegen, deden *Nikolaas* en *Floris van Borfelen*, *Jan van Renesse* en andere Zeeuwsche Edelen de goederen der Brabanderen in Zeeland aanslaan. Ook viel *Reinoud van Brederode*, Heer van *Gennip*, in *Kempenland*, alwaar hy veele Huizen, in en omtrent *S. Odenrode*, aan koolen lei. Hier op trokken die van 's Hertogenbosch naar *Vlymen* en *Engelen*, en bedreeven 'er geen minderen moedwil, met plonderen en blaaken. Het geregeld Krygsvolk van *Wenzelaus*, Hertog van Brabant, deedt eenen inval in *Henegou-*

(w) JOANN. A. LEYDYS *Libr. XXX. Cap. 31.*

(x) Zie hier voor, *bl. 290.*

WILLEM
V,

gouwen: te Leuven, werden de Hollandfche goederen in beflag genomen: met één woord, men hoorde, dagelyks, van de eene of de andere vyandelykheid, tusfchen de Brabanders en de Hollanders: waar door de handel gestremd, en de gereezen gefchillen, ondertusfchen, niet vereffend werden. In Oogstmaand des jaars 1374, kwamen eindelyk, de Hertogen Wenzelaus en Joanna ter eener, en Albrecht, ter anderer zyde, te Geertruidenberg, overeen, dat men de gefchillen aan de uitspraak van vyf goede mannen verblyven zou: twee, door den Hertog en de Hertoginne van Brabant te kiezen, uit den Raad van Hertoge Albrecht, waar toe zy, terftond, Filips van Polanen, en Heer Koenraad, Deken van S. Maria in den Haage, noemden: en twee anderen, door Hertoge Albrecht, uit den Brabantfchen Raad, te kiezen; zynde, volgens zyne benoeming, Jan van der Aa, Heere van Grimberge en Gruithuizen, en Gerard van der Heiden, Heere van Battershem. De vyfde, die eenpaariglyk verkooren werdt, was Jan van Polanen, Heere van de Lek en Breda (y). Doch in de plaats van Filips van Polanen en Jan van der Aa, werden, sedert, om welke redenen, is my niet gebleeken, Godfroi van den Toren en Rengier Willemanszoon benoemd. Deezen deden, op den agttienden van Wynmaand, hunne uitspraak te Breda, volgens welke „ de fchade, welke „ men, wederzyds, elkanderen aangedaan „ hadt,

(y) Zie het Tractaat by DYNTER. Chron. de Brabant. 1374. N. f. 50. Corps Diplom. Tom. II. P. 1. p. 96.

„ hadt, vereffend gerekend werdt, en de WILLEM
 „ grenscheiding vastgesteld, op den zelfden V.
 „ voet, als zy, eenige jaaren geleeden, door
 „ Heere *Bernard van Borneval*, geregeld was.
 „ De beesten, die deeze paaling te buiten
 „ gingen, mogten, van wederzyde, geschut,
 „ en wederom, ten zekeren bepaalden pryze,
 „ gelost worden. En alzo Brabant, by deeze
 „ paalinge, bevoordeeld was, werdt geoor-
 „ deeld, dat Hertog Albrecht, en zyne op-
 „ volgers in de Heerlykheid van Heusden,
 „ daartegen, jaarlyks, twee honderd oude
 „ gouden schilden genieten zouden. Engelen
 „ en Vlymen werden geagt tot Heusden te
 „ behooren, en de Schepenen van 's Herto-
 „ genbosch moesten zweeren, dat de Stad,
 „ aan den moedwil, aldaar gepleegd, on-
 „ schuldig was, of anders Hertoge Albrecht,
 „ zo dikwils als hy 't begeerde, veertien nag-
 „ ten lang, met twintig man, op eigen' kos-
 „ ten, in den kryg dienen. Van den anderen
 „ kant, moest Reinoud van Brederode, Hee-
 „ re van Gennip, wegens den brand, te S.
 „ Odenrode gestigt, den Hertog en de Her-
 „ toginne van Brabant vergiffenis verzoeken,
 „ en zig, met vier Ridder van zyne maag-
 „ schap, gevangen in hunne handen stellen:
 „ waar na hy, zyne vryheid bekomen heb-
 „ bende, zig, insgelyks, tot eenen Krygs-
 „ dienst van veertien nagten verbinden moest
 „ (z).” Deeze Uitspraak herstelde de rust
 op de grenzen. De Vriendschap, tuschen
 de Hertogen Wenzelaus en Albrecht, was se-
dert

(z) *Poëze* BUTKENS Troph. de Brabant *Preuv.* p. 198.

WILLEM
V.

dert zo volkomen, dat de laatste den eersten, in 't jaar 1383, eenige gewapende manschap toezondt, om eenen opstand der Ingezetenen van Leuven te helpen dempen (a).

Op-
schud-
ding te
Haarlem.
1377.

Midlerwyl hielden de Hoekfchen en Kabeljauwfschen in Holland zig nog tamelyk ftill. Alleenlyk vindt men, dat 'er, in 't jaar 1377 (1), eenige opfchudding te Haarlem ontftaan is, welke men, veelligt, aan deeze partyfchap moet toefchryven. De Historiefchryvers hebben 'er geen regt befcheid van nage-
laaten. Men weet, dat het Huis van zekeren *Simon van Zaanden* gevaar liep van onder de voet gehaald te worden, en dat een goed deel der Haarlemfche Poorteren, nevens anderen, bevel gekreegen hebbende, om, onder der Stede baniere, op te trekken, tot stillinge van den oproer, zulks, uit haat tegen *Simon (aa)*, geweigerd hebben. Voorts liep de opfchudding niet zonder vegten en bloedftorten af. Meer dan dertig der aanvalleren werden, op bevel van *Simon van Zaanden*, ten venfteren uit geworpen (b). Hertog *Albrecht* verleende den Poorteren, die geweigerd hadden op te trekken, eerst in den jaare 1380, vergiffenis; doch die handdaadig aan den oproer geweest waren, bleeven van den *Zoen* uitgeflooten (c). Eenige jaaren laater, werden *Simon van Zaanden* en *Willem van den Woude*,

(a) Orig. Reek. by MATTHIJS Anal. Tomu III. p. 762.

(aa) Zie MIERIS Charterb. III. Deel, bl. 182, 261.

(b) Goudfche Chron. bl. III.

(c) Handy by SCREVEL, Haarl. bl. 238. en in MIERIS Charterb. III. Deel, bl. 365. Verg. IV. Deel, bl. III.

(1) De Schryver der *Goudfche Chronyke* (bl. III.) fpreekt van deeze opfchudding, op dit jaar. Doch wie ze, voor hem, tot deezen tyd gebragt hebbe, weet ik niet.

de, in eenen nieuwen oproer, omgebracht (cc) WILLEM
 In Vlaanderen, ontstondt, in 't jaar 1379, V.
 eene veel gevaarlyker en langduuriger be- XIV.
 roerte, in welke de Hollanders en Hertog Twist
 Albrecht ook, meer of min, gemengd wa- de Vlaa-
 ren. *Lodewyk van Male*, die thans dit Graaf- mingen
 schap regeerde, hadt zig, van overlang, en hun-
 door zyne spilzugt en knevelaary, by de Land- nen Graa-
 zaaten, gehaat gemaakt, en 't ontbrak hem ve, in
 aan bekwaamheid, om zyn gezag staande te welken
 houden. In den Zomer des gemelden jaars, de Hol-
 vervoegde hy zig te Gend, om een steek- landers
 spel te houden, op welk de Edelen der na- zig steek-
 buurige Landen, en onder deezen ook de ken.
 Hollandschen, genodigd waren. Ten zelf- 1379.
 den tyde, vorderde de Graaf eene schatting
 van de Gentenaars. Doch deezen, moede
 van zig langer uit te mergelen, om 's Graa-
 ven spilzugt te voeden, weigerden ronduit
 eenen penning meer op te brengen. *Eene*
vrye Stad, zeiden ze, *liet zig geene schattin-*
gen afpersen. Dit was 't begin van den op-
 stand, die, sedert, tot andere Steden over-
 floeg. De Burgers verkooren zig Overhee-
 den, en droegen witte Kaproenen, om zig
 van den Graaflyken aanhang te onderschei-
 den. Oudenaarden en Dendermonde, die 't
 met den Graave hielden, werden, door de
 Gentenaars, belegerd. 't Beleg van Oude-
 naarden duurde lang. Doch dat van Dender-
 monde werdt, door den dapperen tegenstand
 van Dirk van Brederode, een Hollandsch E-
 del-

(cc) Zie MIERIS Charterb. IV. Deel. II. 148, 389. Verg. III. Deel, bl. 764. JOANN. A LEYDIS Libr. XXXI. Cap. 64.

WILLEM
V.
1380. delman in Vlaamschen dienst, spoedig opge-
broken. Graaf Lodewyk sloot, sedert, een
Verdrag met de Gentenaars (d); doch zy
verbraken 't, in 't volgende jaar, wanneer de
wederzydsche vyandelykheden; met ongely-
ken uitflag, haaren gang gingen (e). Her-
tog Albrecht hieldt, in deezen Burgerkryg,
de zyde van Graave Lodewyk, wien hy, naar
zyn vermogen, onderstand deedt. Doch de
Hollanders en Zeeuwen, heet op 't voortzet-
ten van den Koophandel, hielpen de Gente-
naars aan Bier, Visch en andere mondbehoef-
ten. Zy ontzagen zig zelfs niet, toen Gend,
in 't jaar 1381, door Graave Lodewyk, be-
legerd was, tegen 't uitdrukkelyk verbod van
Hertoge Albrecht, het noodige derwaards te
zenden. De Gentenaars hadden eenen Ad-
miraal aangesteld, die, met eenige Schepen,
langs de kusten, kruisfende, den toevoer uit
Holland en Zeeland beveiligde. Men wil,
dat de Stad, binnen korten tyd, door honger
en gebrek, tot op het uiterste gebragt zou
geweest zyn, zo zy, van de Hollanders, niet,
in den hoogsten nood, door een goed getal
vaten met meel en tweebak, gespyst gewor-
den ware.

Ondertusfchen, poogden de Gentenaars
Graave Lodewyk tot eene onderhandeling te
beweegen, waar toe zy de bemiddeling van
Hertoge Albrecht verzogten. Doch men kon,
over de voorwaarden, niet eens worden (f).
Eenige voordeelen, sedert, op den Graave,
be-

(d) ALODIUS DE ROYA & MEYERUS *ad annum* 1379.

(e) MEYERUS *ad annum* 1380.

(f) MEYERUS *ad annum* 1381.

behaald, verlost den Gentenaars van 't be- WILLEM V.
 leg, en bragten 's Graaven zaaken in zulk
 eenen slegten staat, dat hy zig genoodzaakt
 zag, den bystand te verzoeken van *Karel den*
VI, Koning van Frankryk, die, in persoon,
 met een magtig Leger, afkwam. De Slag by Slag by
 Roozebeek, op den zeventwintigsten van Rooze-
 Slagmaand des jaars 1382 voorgevallen, her- beek.
 stelde de vervallen' zaaken des Graaven. De 1382.
 Franschen behaalden hier eene merkwaardige
 overwinning op de Gentenaars, en derzelver
 aanhang (g). Doch Graaf Lodewyk genoot
 'er niet lang de vrugten van. In een hevig
 geschil met den Hertoge van Berri, over het
 Graaffchap Boulogne, gekwetst zynde, over- 1384.
 leedt hy aan de wonde, in Louwmaand des
 jaars 1384 (h). De volkomen bevrediging
 van Vlaanderen schein gespaard voor zynen
 opvolger, *Filips, Hertog van Bourgondie*, die,
 met zyne eenige wettige Dogter, Margareet,
 gehuwd zynde, uit deezen hoofde, tot Graave
 van Vlaanderen, werdt ingehuldigd. Eene Willem,
 zyner eerste onderneemingen tegen de onge- Zoon van
 fuste Vlaamingen was het beleg van Damme, Hertoge
 welk, door *Willem, Graave van Oostervant*, Albrecht,
 Zoon van Hertoge Albrecht, werdt byge- in 't be-
 woond (i). En na 't bemagtigen deezer Stad, leg van
 sloot hy eene Vrede met de Gentenaars, te Damme.
 Doornik, op den agttienden van Wintermaand 1385.
 des jaars 1385 (k). Uit egte stukken van dee-
 zen

(g) ÆGIDIUS DE ROYA & MEYERUS *ad annum* 1382.

(h) MEYERUS *ad annum* 1383.

(i) JOANN. A LEYDIS *Libr. XXXI. Cap. 34.*

(k) MEYERUS *ad annum* 1385.

PHILIPS VAN VALOIS,
bygenoemt de STOUTEN,
Hertog van Bourgogne, Grave
van Vlaanderen, Artois, enz.
GESTORVEN IN DEN OUDERDOM
VAN 70 JAREN MCCCC III.

WILLEM V. zen tyd (1), is af te neemen, dat Hertog Albrecht, in het bewerken deezer Vrede, de hand heeft gehad. Ook blykt, uit het oorspronkelyk Verdrag, dat hy het, nevens de Hertogin van Brabant en andere Grooten, bezegeld heeft (m).

XV. Het Hertogdom Gelder was, na de dood van Eduard, die van de dood zyns Broeders, Reinoud, kort gevolgd werdt, in nieuwe beroerte geraakt. De Hekerensche aanhang verklaarde *Magteld*, Zuster van Reinoud en Eduard, voor Hertoginne. Doch de Bronkhorsten droegen de Hertoglyke waardigheid aan *Willem*, Zoon van *Willem*, *Hertoge van Gulik*, op. *Magteld* was Weduwe des Hertogs van Kleeve, en werdt, op den raad van *Arnold*, Biscshop van Utrecht, terstond aan *Jan van Châtillon*, *Graave van Blois*, en *Heere van Gouda en Schoonhoven*, uitgehuwd. De Bronkhorsten, bedugt, dat deeze verbindtenis Hertog Albrecht en de Hollanders in de belangen van den Graave van Blois, dien zy reeds voor Hertoge erkenden (2), mogt overhaalen, sloegen een Huwelyk voor, tuschen Willem van Gulik en Katharina, Dogter van Hertoge Albrecht en Weduwe van Eduard van Gelder. De voorslag werdt gree-

Huwelyk van Katharina, Dogter van Hertog Al-

(1) *Apud* MARTEN. & DURAND Thef. Anecd. Tom. I. c. 1621, 1624.

(m) Corps Diplom. Tom. II. P. I. p. 198.

(2) Dit blykt uit het Vrede-verbond, in 't jaar 1375. tuschen Hertog Albrecht en de Stigtchen, geflooten, en onder anderen, door den Graave van Blois, als Hertog van Gelder, bezegeld. Zie MATTHÆUS *de Jure Gladii* Cap. XIV. p. 239.

tiglyk omhelsd, en 't gelukte den jongen Willem zig, binnen eenige jaaren, onaangezien de geweldige tegenkating des Bisfchops van Utrecht, die reeds verſcheiden' Gelderſche Steden bemagtigd hadt, in het gerust bezit van 't Hertogdom, te bevestigen (n). In 't jaar 1383, ontving hy het Hertogdom Gelder en 't Graaffchap Zutſen van Keizer *Wenzelaus* ter leen, en wist zig, tot zynen dood toe, in 't bewind deezer Vorstendommen te handhaaven.

WILLEM V. brecht, met Willem van Gelder.

Doch omtrent den jaare 1386, geraakte hy in oorlog, met Joanna, Hertogin van Brabant, Moeye van Hertoge Albrecht, die, haaren Egtgenoot, *Wenzelaus*, onlangs verlooren hebbende, in eenen hoogen ouderdom, Weduwe gebleeven was. 't Geschil betrof de Stad *Graave*, over welke, beide Willem en Joanna het Regt van opperſte magt be- weerden te hebben (o). Willem hadt zig meester van de Stad gemaakt, voor welke de Hertogin, sedert, 't beleg sloeg (p). Hertog Albrecht, tot ſcheidſman in den twist gekoo- ren, wees *Graave* der Hertoginne toe. Willem, te onvrede over deeze uitspraak, ver- raste de Stad andermaal, voor 't einde des jaars 1386: waardoor 't vuur van tweedragt op nieuws ontſtoken werd.

Oorlog tusſchen Brabant en Gelder, over de Stad Graave. 1386.

De Hertogin van Brabant hadt zig, onder- tusſchen, verbonden met den Koning van Frankryk, *Karel den VI*, van wien zy krag- tigen onderſtand tegen Hertog Willem ver- wagt-

(n) JOANN. A LEYDIS *Libr. XXXI. Cap. 22.*
 (o) FROISSART *Vol. III. Ch. XCVI. p. 230.*
 (p) FROISSART *Vol. III. Ch. XCVIII. p. 291.*

WILLEM V. wagtte. Deeze hadt, daarentegen, door zyne Gezanten, insgelyks een Verbond getroffen met *Richard den II*, Koning van Engeland, waar by hy beloofde „ den Koning „ hulde te zullen doen, en tegen alle zyne „ vyanden te zullen dienen, uitgenomen den „ Hertoge van Gulik, zynen eigen Vader, „ *Albert, Hertoge van Holland* [deezen naam draagt onze Graaf in 't oorsprongkelyke], en „ *Adolf*, Graave van Kleeve. In 't byzonder, „ verbindt hy zig, binnen vier maanden, „ den oorlog te zullen verklaaren aan Karel, „ * *Occupa- Bezitter van 't Fransch Ryk, en aan den*
 107. „ *Hertog van Bourgondie*. Hiertegen, be- „ loofde de Koning, den Hertoge, jaarlyks, „ duizend ponden sterlings te zullen doen „ betaalen. Ook werdt den Gelderschen de „ vrye Koophandel in Engeland, geduurende „ het leeven des Hertogs, verguud.” Het Verbond werdt, den dertienden van Bloei- maand des jaars 1386, te Westmunster, ge- flooten, en door Hertoge Willem, den agt- tienden van Grasmaand des volgenden jaars, te Nieuwmegen bekrachtigd (q). En 't blykt uit egte Gedenkschriften, dat Hertog Willem, federt, den Koning van Engeland hulde ge- daan, en het beloofde jaargeld en andere gunstbewyzen van hem ontvangen heeft (r).

De Ko- Ook hieldt Hertog Willem, in alles, zyn ning van woord. Hy verklaarde den Koning van Frank- Frankryk ryk den oorlog, door eenen Heraut. Hier valt in op zag men, in Hooimaand des jaars 1388, Gelder. een
 1388.

(q) Act. Publ. Angl. Tom. III. P. IV. p. 5.

(r) Act. Publ. Angl. Tom. III. P. IV. p. 85, 90.

een Leger Franschen herwaards afzakken. WILLIAM V.
 Het Hertogdom Gulik leedt den eersten aan-
 stoot. Daar na, trok de Koning in 't Land
 van Gelder. De Hertog bespeurde toen, te
 laat, dat hy zig te magtig eenen Vyand op
 den hals gehaald hadt. Geene kans ziende,
 om de Fransche overmagt tegen te staan, lei
 hy 't hoofd in den schoot, en verzogt Koning
 Karel, op de knieën, om de Vrede, die hem
 niet vergund werdt, dan onder deeze Voor-
 waarde „ dat hy het Verbond met Engeland
 „ verlaaten zou. Ook moest de Oppermagt
 „ over Graave aan Brabant afgestaan wor-
 „ den (s).”

Richard de II. zag zig dus, binnen weinig Onder-
 tyds, verfteken van de hoop der voordeelen, handelin-
 die hy zig van het Bondgenootschap met den gen van
 Hertoge van Gelder beloofd hadt. Hy was, Richard
 ondertuschen, in de noodzaakelykheid, om den II.
 zig, tegen Frankryk, door magtige Vrien- met Her-
 den, te sterken. In 't jaar 1382, hadt hy toge Al-
 zig reeds in eene Onderhandeling met Her- brecht.
 toge Albrecht begeben, die egter, voornaamlyk,
 op den Koophandel schynt gezien te hebben
 (t). Nu, in 't jaar 1388, was 'er eene dier-
 gelyke Onderhandeling op het tapyt (u). Doch
 't blykt niet, en 't is ook niet waarschyglyk,
 dat Hertog Albrecht zig tot eene verbindtenis
 tegen Frankryk heeft laten beweegen; schoon
 men al vermoeden mogt, dat Richard het
 hierop hadt toegelegd.

Ter-

(s) FROISSART *Vol. III. Ch. CXXX. p. 315.*
 (t) *Act. Publ. Angl. Tom. III. P. III. p. 145.*
 (u) *Act. Publ. Angl. Tom. III. P. IV. p. 2*

WILLEM
V.
XVI.
Dood
van Wil-
lem den
V.
1389.

Terwyl deeze Onderhandelingen met Engeland duurden, en waarschynlyk in Grasmaand des jaars 1389, overleedt Hertog Willem, te Quésnoi in Henegouwen, alwaar hy bewaard werd. 't Is waar, dat sommige Historieschryvers zynen dood, in 't jaar 1377 (v), of 1379 (w), plaatsfen. Doch alzo men veele Brieven van Hertoge Albrecht vindt, gegeven na het jaar 1379, en zelfs tot in het jaar 1388 toe (x), in welken hy zig nog *Ruwaard* noemt: en geenen van dien tyd, in welken hy den naam van *Graave* draagt; zo besluit men, niet zonder grond, dat Hertog Willem langer geleefd moet hebben, dan sommige Kronyken melden: ten ware men wilde vermoeden, dat de Landzaaten, elf of twaalf jaaren na Willems dood, gewagt hebben, eer zy Albrecht tot Graave inhuldigen: voor welk vermoeden egter, myns weeten, geen schyn van reden is. En nog te minder, om dat eenige Schryvers der vyftiende eeuw Willems dood, uitdrukkelyk, in Grasmaand des jaars 1388 [dat is, volgens den styl van den Hove, 1389] stellen (3).

Her-

(v) JOANN. A. LEYDIS *Libr. XXXI. Cap. 29.*

(w) MEYERUS *ad annum 1379.* ÆGIDIUS DE ROYA *ad annus 1379.*

(x) Zie Handv. van Amst. bl. 6, 7. SCREVELIUS *Haarl. bl. 239, 14.*

(3) VELDENAAR stelt (bl. 94.) Willems dood op ten vyften dach van Aprille 1388. In de Latynsche Uitgaave zyner Chronyke, (in MATTHÆI *Analect.* Tom. V. p. 574), staat den negenden April [*V. Idus Aprilis.*] De *Goudsche Chronyke* heeft (bl. 112.) den vyftienden April des jaars 1388. Wie den dag wel hetz-

Hertog ALBRECHT, na zyns Broeders dood, door de Edelen en Steden, tot Graave ingehuldigd zynde, hieldt zich doorgaans in Holland, in den Haage, op. Hier was hem, in 't jaar 1386, zyne Gemaalin, *Margareet*, door den dood ontfallen: en sedert hadt hy groote genegenheid getoond tot *Aleid*, Dogter van Jan van Poelgeest, die hy ten Hove onderhield (y): doch deeze gemeenzaamheid was oorzaak van veel onrust in 't Land: waarvan wy nu een kort verslag doen moeten.

Aleid was jong en bevallig, en wist den Hertog, die nog in de kragt van zyn leeven was, dermaate te believen, dat zy, in korten tyd, byna alles ten Hove naar haaren zin beschikte. Eenige jaaren verliepen 'er, binnen welken, alle gunsten byna, door haare bemiddeling, van den Hertoge moesten verkreegen worden. De Kabbeljaauwschen geraaken, door haar toedoen, meer en meer in 't bewind. Zy zelve verkreeg, in de Lente des jaars 1390, eene Lyfrente van driehonderd franken 's jaars en andere gunsten van den Hertoge (yy). Zeer stak dit den Hoekschen Edelen,

(y) JOANN. A LEYDIS *Libr. XXXI. Cap. 37.*

(yy) MIERIS *Charterb. III. Deel, bl. 552.*

hebbe, weet ik niet; doch dat men het jaar 1388, naar den styl van den Hove, volgens welken, 't jaar met Paaschen begint, voor 1389, moet neemen, is hieruit te besluiten, dat men een' Brief van Albrecht vindt, gegeven den twintigsten Augustus 1388, en nog een', gegeven den dertigsten January 1388, dat is, naar den styl van den Hove, dien Albrecht altoos volgt, 1389: in welke beide Brieven, hy zig nog *Ruxwaard* noemt. Zie SCREVELIUS *Haarl. bl. 239 en 14.* Paaschen nu viel, in 't jaar 1389, op den agttienden April, tot welken dag toe, men nog 1388 schreef: gelyk Veldenaar en de Goudsche Chronyk zullen gedaan hebben.

AL-
BRECHT.

len, die te vooren 't oor des Hertogs plagten te hebben, in den krop. Vooral speet het den Graave van Oostervant, Zoon van Hertoge Albrecht, die, zelf brandende van begeerte, om deel aan de Regeering te hebben, Jongkvrouwe Aleid het minste beschik over 's Lands zaaken misgunde, en daarenboven, met leedwezen zag, dat zyn Geslagt, door de onbetaamyke verkeerung zyns Vaders met haar, onteerd werdt. Zyne Vrienden, de Hoekfche Edelen, voedden in hem den haat, dien hy Aleid toedroeg, tot zo lang, dat hy en zy eenpaarig beslooten, haar van kant te helpen. De nagt tusschen den eenentwintigsten en twee-entwintigsten van Herfstmaand des jaars 1390, werdt hiertoe waargenomen. De Jongkvrouw, op 't Hof in den Haage, door eenige gewapenden, overvallen zynde, werdt, met verscheiden' wonden, afgemaakt. *Willem Kuser*, 's Graaven Hofmeester, die haar beschermen wilde, schoot 'er, insgelyks, 't leeven by in. De moorders verzuimden geenen tyd, om terstond den Haage en vervolgens het Land te ruimen (z). De Graaf van Oostervant, door wiens beleid, de moord geschied was, bleef egter nog eenigen tyd hier te Lande. 't Blykt, dat *Filips*, Zoon van *Hugo de Bloote*, onder anderen, aan deezn moord handdaadig geweest is. Men vindt, dat hy, eenige jaaren hierna (4), in den Haage, in 't openbaar, een' voetval heeft moeten doen, om zig, naar Landsgebruik, met de

1390.

(z) JOANN. A LEYDIS *Libr.* XXXI. *Cap.* 42. VELDENAAK
Bl. 95.

(4) In 't jaar 1413.

de maagen van Jongkvrouwe Aleid, te verzoeken (a). ALBRECHT.

Hertog Albrecht, ongetwyfeld zeer gestoord over deezen moedwil, schynt nogtans geen haast gemaakt te hebben, met het opzoeken en straffen der hoofdaanleideren. *Koenraad Kufer*, Vader van den vermoorden Graaflyken Hofmeester, hieldt, ondertuschen, zo lang by Hertog Albrecht aan om regt, dat hy een besluit nam, om de Hoeksche Edelen, die zig, door hunne vlugt, verdagt gemaakt hadden, openlyk in te daagen. Vierenvyftig waren 'er ten Lande uitgeweeken: en onder deezen waren de voornaamsten, Filips, Burggraaf van Leiden, Dirk, Heer van Asperen, met zynen Zoon, de twee jongste Broeders van de Lek, Henrik, Burggraaf van Montfoort, Jan, Heer van Heemstede, Filips van Polanen en de Heer van Duivenvoorde. Geen een van allen verscheen op de indaaging: waarop zy geoordeeld werden, leeven en goed verbeurd te hebben. De Graaf van Oostervant ondernam, voor de gevlugten, by zynen Vader, genade te smeeken. Doch de Hertog weigerde hem gehoor. In 't jaar 1394, gaf hy een Plakaat uit, waarby „ alle Onderzaaten van Holland „ en Zeeland vryheid kreegen, om zulken „ die iemand binnen den Lande vermoord „ hadden, te mogen doodslaan, waarze hen „ vonden, zonder tegen den Graave, of iemand „ anders, tot eenige betering, gehouden te „ zyn (b).” Met welk Plakaat, zo men wil, be-

(a) Goudsche Chron. bl. 119. Zie vooral MIERIS Charterb. IV. Deel, bl. 248, 250.

(b) Zie dit Plakaat by BOXHORN op VELDENAAR bl. 18.

AL-
BRECHT.

bedektelyk, op de moorders van Jongkvrone we Aleid gezien werdt. Ten zelfden tyde, kreegen de Baljuwen en Geregten, immers die van Woerden en Oudewater, bevel, om de ballingen, die, ter oorzaake van Willem Kufers dood, voorvlugtig geweest waren: doch zig, nu en dan, wederom in Holland vertoonden, te vatten, waar zy dezelve konden aantreffen (c).

XVII.
Graaf
Willem
vlugt uit
den Ha-
ge.

1393.

Ondertusfchen, begon de Graaf van Oostervant, dagelyks, nieuwe tekenen van ongenoegen in Hertoge Albrecht, te hemwaards, te bespeuren. Des hy met reden bedugt werdt, dat men hem laagen leggen, en in hegtenis neemen mogt. Hy besloot dan, in 't jaar 1393, den Haage te ruimen, en zig te begeeven naar het Slot te *Altena*, welk, met de Heerlykheid, in 't jaar 1332, door den Graave van Kleeve, aan Willem den III, verkogt geweest zynde, hem eenigen tyd geleeden, door zynen Vader, opgedraagen was (d).

Oostervant hadt zo dra het Hof niet verlaaten, of de Kabbeljaauwsche Edelen, met naame JAN, Zoon van Otto, Heere van Arkel, die, sedert het jaar 1389, het Ampt van STADHOUDER over Holland, Zeeland en Friesland bekleed hadt (e), begonden Hertog Albrecht, tegen zynen Zoon, op te flooken, hem van eenen flinkschen toeleg tegen zyns Vaders Regeeringe verdagt maakende.

Men

(c) Handv. van Oudewater. bl. 300.

(d) JOANN. A. LEYDIS *Libr.* XXXI. *Cap.* 47. Oude Ontv. Reek. by MATTH. *Analect.* Tom. V. p. 574.(e) JOANN. A. LEYDIS *Libr.* XXXI. *Cap.* 4e.

Men verzuimde ook niet, hem den moord AL-
 van Jongkvrouwe Aleid te wyten, en zyne BRECHT.
 tusfchenfpraak, voor de gevlugte Edelen, te
 doen aanmerken, als een bewys, dat hy deel
 aan derzelve misdaad gehad hadt. Kortom,
 men blies den Hertoge de ooren zo vol, dat
 hy een besluit nam, om zynen Zoon, op het
 Slot te Altena, te belegeren, en, 't kostte
 wat het wilde, het Land te doen ruimen.

Omtrent deezen tyd, schonk hy de Heer- De Heer-
 lykheid van Voorne en de Stad Briele, hem, lykheid
 met het overlyden zyner Nigte, Vrouwe Mag- van Voor-
 told van Voorne, aanbeforven, aan zynen ne aan
 tweeden Zoon, *Jan (f)*: welken men vindt Jan van
 dat ook Heer van Woerden en Gooiland ge- Beijeren
 weest is (g). En veelligt mag men het be- gechon-
 wyzen zulker gunften aanmerken als een zigt- ken.
 baar blyk van het ongenoegen, welk hy, 1394.
 tegen zynen oudften Zoon, Willem, opge-
 vat hadt. Jan was tot den Geestelyken staat
 geschikt geweest, en reeds in 't jaar 1390,
 wanneer hy naauwlyks zestien jaaren bereik-
 te, na 't affterven van Arnold van Hoorn,
 Bisfchop van Luik, tot zynen Opvolger
 verkooren (h); doch nog niet door den Paus
 bevestigd, waarom hy den naam van *Bis-*
fchop nog niet voerde. Het ongenoegen
 tusfchen zynen Vader en oudften Broeder
 vernomen hebbende, en zig daaruit merke-
 lyk voordeel voor zig zelve beloovende,
 hadt hy zig herwaards begeven, en allengs-
 kens

(f) Privil. van den Briel en Voorne *bl.* 49.

(g) Handv. van Weesp enz. *bl.* 4. Hand. van Amft. *bl.* 17.

59. (h) JOANN. A LEWIS *Libr.* XXXI. *Cap.* 41.

AL-
BRECHT.

kens eenigen weezin in den Geestelyken staat begonnen te vertoonen. Veelligt hoopte hy de gunst zyns Vaders en der Landzaaten, door den tyd, zo verre te winnen, dat hy zynen Broeder voorgetrokken, en tot zyns Vaders Opvolger verklaard mogt worden. 't Vervolg deezer Historie zal ons doen zien, hoe hy zig, eindelyk, nog voor Graave van Holland heeft doen erkennen.

't Slot te
Altena
door Hertog
Albrecht
bemaagtigd.

Ondertusfchen hadt Hertog Albrecht Heirvaart beschreeven, en zig, in perfoon, met een leger, te fchepe, naar Gorinchem begeven. Van daar trok hy voort op *Woudrichem*, en floeg zig terfcond voor 't Slot te Altena neder. Graaf Willem was, op 't verneemen van de aankomst zyns Vaders, naar 's Hertogenbosch geweeken, en hadt de bewaaring van 't Slot eenigen zyner vrienden toevertrouwd. Hertog Albrecht bestormde het, onder anderen, met grof gefchut, dat nu gemeener begon te worden, zo hevig, dat de belegerden het, binnen kort, by verdrag, opgaven, meer niet dan lyf en goed vry bedingende. Het Slot werdt, op twee groote Toorens na, ten gronde roe, gellegt. De Sloten der gevlugte Hoekfche Edelen werden, omtrent deezen tyd, ook aangevallen. Koenraad Kuser, die, om het vermoorden zyns Zoons, meer dan iemant, met haat tegen de Hoekfchen ingenomen was, rukte, op bevel van Hertoge Albrecht, voor de Sloten *Hodenpyl*, *Duivenvoorde*, *Zandhorst*, *Heemstede*, *Warmond* en *Paddenpoel*, die allen bemaagtigd en vernield werden.

De Graaf van Oostervant, zig in 's Hertogen-

genbosch niet langer veilig agtende, week, AL- met eenigen zyner vrienden, naar Frankryk. BRECHT. Terwyl hy zig hier ophieldt, voorzag *Willem Eggert*, een ryk Amsterdamsch Koopman, hem van de noodige penningen. Oostervant erkende dit, toen hy naderhand Graaf van Holland geworden was; stellende Eggert tot *Thefsaurier* of Rentmeester van Holland (i) aan, en hem verlof geevende, om, in zyne Heerlykheid van *Purmer*, een Slot te slijten, welk het beginsel aan de Stede *Purmerende* gegeven heeft: van welke hem de hooge Heerlykheid werdt opgedraagen. Eggert overleefde zynen weldoener geene twee maanden (k), en werdt, te Amsterdam, in de St. Katharynen- of nieuwe Kerke, gedeeltelyk door hem gestigt, begraven, op den vyftienden van Hooimaand des jaars 1417 (l).

De Graaf van Oostervant vertoefde aan het Fransche Hof, tot in 't jaar 1395 (m): wanneer 'er iets voorviel, welk aanleiding gaf tot de verzoening van Vader en Zoon.

Na de ongelukkige dood van Graave Willem den IV, die, in 't jaar 1345, in Friesland, sneuvelde, hadden de Friezen hunne lang gewenschte vryheid genooten, zonder van de Hollandsche Graaven ontrust te worden. De Steden werden door haare Wet- houderschap, het platte Land en de Dorpen, door de Edelen, *Grietmannen* genoemd, geregeerd: XVIII. Gelegenheid toe den Frieschen Oorlog.

(i) Zie een' Brief van Ao. 1415 by MATTHEUS de Jure Gladii Cap. V. p. 38. en Handv. van Kennemerl. bl. 46.

(k) JOANN. A LEYDIS Libr. XXXI. Cap. 30.

(l) Regeer. lyst van Amst. op de jaaren 1414 en 1417.

(m) JOANN. A LEYDIS Libr. XXXI. Cap. 48.

AL-
BRECHT.

geerd: welke laatsten ook, gelyk de Hollandfche Edelen, vaste Sloten bewoonden (n), en behalve van 't Keizerryk, van niemant geagt wilden worden af te hangen. Willem de V. hadt, zo lang hy zynner zinnen magtig was, werks genoeg gehad, om de rust in Holland te herftellen, en Albrecht was zo groot een liefhebber van de Vrede, dat men hem, in den tyd van zesendertig jaaren, welken hy, tot hier toe, geregeerd hadt, nog in geennen Oorlog van belang hadt ingewikkeld gezien. Niet ligt zou hy dan Friesland beoorloogd hebben, zo de tweedragt der Friezen zelve hem hiertoe geene aanleiding gegeven hadt (o). Doch, omtrent op denzelfden tyd, als Holland, door de Hoekfchen en Kabbeljaauwfchen, en Gelderland, door de Hekerens en Bronkhorften, beroerd werdt, ontftondt, in Friesland, de tweespalt tusfchen de *Vetkoopers* en *Schieringers*, die, uit geringe beginfels gereezen zynde, eindelyk oorzaak van het volflaagen verlies der Friefche vryheid geworden is. De *Vetkoopers* waren de edelfte en aanzienlykfte Geflagten: de *Schieringers* beftonden, meestal, uit gemeener luiden. By beiden hadden zig eenige Kloosters gevoegd, die 't vuur van den onderlingen twist wakker hielpen aanblaazen. In 't jaar 1361, werdt 'er een Landdag te Groningen gehouden, op welken, door Gemagtigden uit Friesland ter wederzyde van de Lauwers

en

(*) Landdagb. der Staaten van Friesl. by VAN DER SCHEE-
LING Tiendrecht H. Deel. bl. 2.

(o) EGGERIK BENINGHA Hist. van Oostfr. Boek I. Cap.
CLXXIV. bl. 161.

Twee-
spalt der
Vetkoo-
pers en
Schierin-
gers.

en uit Groningerland, beslooten werdt, de Vrede te bewaaren, en de onderlinge vryheid te verdedigen (p). Doch zulke besluiten werden kragteloos gemaakt, door de drift der twee partyen. Okko ten Broeke of van Broekmeer, een Friesch Edelman, wiens goederen, aan de overzyde van de Eems, en ook in Friesland en Groningerland, gelegen waren, in eenen twist tegen eenige andere Edelen, te kort geschooten zynde, trok, in 't jaar 1381, naar Holland, om Hertog Albrecht te bewegen, dat hy hem hulp toeschikte. Ten zelfden tyde, droeg hy den Hertoge alle zyne goederen op, dezelve wederom van hem ter leen ontvangende (q). Albrecht, die toen omstandig vernam, hoe 't in Friesland geschaapen stondt, schynt, van dien tyd af, toelegemaakt te hebben, om den Friezen den oorlog aan te doen. 't Liep egter aan, tot in 't jaar 1395, eer hy zig hiertoe met ernst gereed maakte. Het voorwendfel was de ongelukkige dood van zynen Oom, Willem den IV; tot nog toe ongewrooken: doch de waare reden, zyne begeerte om zyn gebied uit te breiden, en Friesland, waarop hy een grond regt oordeelde te hebben, geheel onder zyne magt te brengen: waartoe hem nu de verdeeldheid der Friezen goede gelegenheid gaf.

Doch terwyl hy vast van alle kanten, zelfs uit Frankryk en Engeland, volk zocht te verzamelen, bevondt hy, dat het hem aan een be-

(p) UBB. EMM. *Libr.* XIV. p. 200, 206.

(q) MERIS *Charterb.* III. *Deel.* bl. 330. UBB. EMM. *Libr.* XV. p. 21.

ALBRECHT. bekwaam en aanzienlyk Legerhoofd ontbrak, wien hy de zorg van deezen togt, grootendeels, mogt bevolen laaten.

Verzoening van den Graave van Oostervant met Hertog Albrecht. 1395.

In deeze omstandigheid, wil men, dat de Graaf van Oostervant, die, in Frankryk, beschimpt werdt, dat hy zyns Oudooms dood zo lang ongewrooken liet, zynen Vader heeft aangeboden, door het bywoonen van den Frieschen togt, de smet van 't bedreeven kwaad te willen uitwischen, indien hy, hierdoor, zyns Vaders gunst herwinnen kon (r). Doch anderen melden, dat Graaf Willem, Hertoge Albrecht verlof verzogt hebbende, om eenen Krygstogt naar Hongarye, onder *Jan van Bourgondie*, Zoon van Hertoge Filips, by te woonen; van hem vermaand werdt, veeleer naar Friesland te trekken, om zyn Vaderlyk erfgoed, welk hem, door de wederspannigheid der Friezen, onthouden werdt, te bemagtigen (s). Zy hoe 't wil, Graaf Willem kwam, voor 't einde des jaars 1395, van verscheiden Hoeksche Edelen verzeld, wederom in Holland, en verzoende zig volkomenlyk met zynen Vader. Ook werden de Hoeksche Edelen wederom in de gunst des Hertogs hersteld (ss).

Albrecht verzamelt een Leger te Enkhuizen. 1396.

In 't midden van den Zomer des volgenden jaars, werdt het Leger van Hertoge Albrecht, te Enkhuizen, byeen verzameld. Behalve de Landzaaten, die van allerlei Krygsgereedschap behoonlyk voorzien waren (t), kwamen hier

(r) JOANN. A LEYDIS *Libr. XXXI. Cap. 50.*

(s) FROISSART *Vol. IV. Ch. LXXVIII. p. 204.*

(ss) Zie MERIS *Charterb. III. Deel, bl. 582, 600, 601, 603, 607, 627, 628.*

(t) *Charterb. M. S. by VAN LOON Aloud. Regeer. IV. Deel bl. 370, 377.*

JAN, bygenoemt de ON-
VERTSAAGDE,

*Martog van Bourgogne, Graaf van
Vlaanderen, Artois, enz.*

GESTORVEN, NA ENE XV JARIGE REGEERING,
IN DEN OUDERDOM VAN 48 JAREN,
M CCCC XIX.

hier oock Fransche, Engelsche en Duitsche ^{AL-}
 benden te hulpe. Het Huwelyk van Richard ^{BRECHT.}
 den II, Koning van Engeland, met Izabelle,
 Dogter van Koning Karel den VI. van Frank-
 ryk, en het Bestand, dat hierop gevolgd
 was, hadt de rust tusfchen de twee Ryken
 hersteld, en Hertoge Albrecht, die te vooren
 reeds naauw met Frankryk verbonden geweest
 was, de handen ruim gelaaten, om zig ook
 met Koning Richard te verbinden (u). Uit
 kragte deezer Verbindtenissen, waren hem
 Fransche en Engelsche hulpbenden toege-
 schikt. Uit Duitschland, schynt men hem,
 als een Lid van 't Ryk, wel te hebben willen
 helpen verkrygen, 't gene zynen Voorzaaten,
 door de Duitsche Keizers, was afgestaan. De
 Franschen en Engelschen waren te schepe (5),
 de Duitschen te lande aangekomen. Onder
 de Franschen, waren, behalve den Admiraal
 van Frankryk, de Graaven van S. Pol en van
 Namen. De Engelschen stonden onder 't
 bevel van den Graave van Kornwal en eenige
 anderen. Onder de Landzaaten, bevonden zig
 Philips van Wasfenaar, Burggraaf van Leiden,
 Jan van Brederode, de Heer van Asperen en
 andere Hoeksche Edelen (y). Van de Zeeuw-
 schen, kwamen Floris en Nikolaas van Bor-
 selen, Philips van Kortgeene, en veele ande-
 ren.

(u) Act. Publ. Angl. Tom. III. P. VI. p. 101.

(y) JOANN. A LEYDIS Libr. XXXI. Cap. 51.

(5) Om de Engelschen af te haalen, en eerst te Vli-
 singen en te Arnhemuiden te brengen, hadden die van
 Zierikzee vyfentwintig schepen moeten leveren. Char-
 terboek M. S. by VAN LOON, *Aloude Regeer. van Hel-
 land* IV. Deel, bl. 378.

AL-
BRECHT.

ren. De Hollandsche en Westfriesche Steden, met name Amsterdam (w) en Hoorn (x), trokken, insgelyks, uit, om den togt by te wonen, of beweezen, op andere wyzen, hulpe. Uit Henegouwen, alwaar Hertog Albrecht de drie Staaten des Lands byeen geroepen, en de noodzaakelykheid van den Frieschen togt vertoond hadt, was onderstand in geld gekomen, tot eene somme van dertigduizend guldens toe. Daarenboven vervoegden zig een goed getal van Henegouwer Edelen by 't Leger (y): welk dagelyks aangroeide.

Steekt
over naar
de Frie-
sche
Kust.

De vyftiende dag van Oogstmaand was geschikt, om naar de Friesche Kust over te steeken. Doch men hadt eenige dagen gefleeten met wagten naar de Franschen, die laatst aangekomen waren: binnen welken tyd, de Hollanders een hevig geschil kreegen met de Engelschen: waarin, de laatsten veel te kort schooten. De Graaf van Oostervant herfstelde egter, gelukkiglyk, de rust onder de Bondgenooten. De Franschen, kort hier na, geland zynde, ging het vereenigd Leger scheep op Zondag, den twee-entwintigsten van Oogstmaand; met eene zeer gunstige gelegenheid, en in goede orde, koers zettende naar de Kuinder, alwaar de landing geschieden zou (6).

De

(w) Handv. van Amst. bl. 12.

(x) Handv. van Hoorn. bl. 85.

(y) FROISSART Vol. IV. Ch. LXXV. LXXVI. p. 217-222.

(6) Volgens het verhaal onzer Kronyken, was de Vloot vierduizend groote en veertig kleine Schepen sterk. JOANN. A LEYDIS *Libr.* XXXI. *Cap.* 51. Doch uit

De Friezen, by tyds kennis gekreegen heb-
bende van de toerusting van Hertoge Al-
brecht, en dat dezelve op hen gemunt wa-
ren, hadden ook by tyds getragt, zig in staat
van tegenweer te stellen. In de Lente deezes
jaars, hadden zy een Verbond gemaakt, met
Fredrik van Blankenheim, die Floris van We-
velikhoven, in 't jaar 1393, in 't Bisdom van
Utrecht, opgevolgd was (z), en zig, in 't
volgende jaar, van 't Slot te Koeverden, in 't
Land van Drente, door zyne Voorzaaten,
aan de Heeren van Bronkhorst, verpand, mee-
ster gemaakt hadt (a). De Friezen, die on-
gaarne den Bischoep, te gelyk met den Graa-
ve van Holland, te vyand hadden, bewoogen
Fredrik tot een Verbond, welk, in Gras-
maand, getekend werdt, en deese Voorwaar-
den behelsde: „De Bischoep beloofde *duysend*
„ *jaer ende dagh* eene vaste vrede te zullen
„ houden, met de Landen van *Stellingwerf*,
„ *Schoterwerf*, *Upsaterland*, *Dodingwerfstal*,
„ *Oosterzee en de gemeene Friezen*, en de ge-
„ rec-

AL-
BRECHT.
De Frie-
zen slui-
ten een
Verbond
met den
Bischoep
van U-
trecht.

(z) JOANN. A. LEYDIS *Libr. XXXI. Cap. 45 & 46.*

(a) *Id. eod. Libr. Cap. 49.*

uit naauwkeuriger aantekeningen blykt, dat de Holland-
sche en Zeeuwsche Steden alleenlyk ontboden waren,
om de volgende Schepen te leveren. Zierikzee 25.
Haarlem 150. Rotterdam 45. Schiedam 25. Gouda
40. Dordrecht 25. Alkmaar 26. Hoorn 25. Aker-
sloot 10. Amsterdam, behalve de groote Schepen, 50.
Rukhuizen 26. Naarden 22. *Charterb. M. S. by VAN*
LOON Aloude Regeer. IV. Deel, bl. 378. Buiten twyfel,
zyn deese meest kleine Schepen geweest. Andere oude
Schryvers schynen 't getal der Hollandsche manschap al-
leen wel op dertigduizend te begrooten, en zeggen, dat
'er de Stad Haarlem twaalfhonderd van geleverd hadt.
FROISSART Vol. IV. Ch. LXXVII. p. 223.

ALBRECHT. „ reezen' gefchillen, naar inhoud der oude
 „ Bischoppelyke Vredebrieven, te zullen af-
 „ doen. Die van Drente en Groningen zou-
 „ den hun oud Landregt blyven behouden, en
 „ Drente met geene andere Sloten bezwaard
 „ worden, dan dat van Koeverden: 't welk ook
 „ niet sterker zou mogen gemaakt worden, dan
 „ het toen was: noch buiten raade des Lands
 „ van Friesland en van Drente, aan eenigen
 „ Amptman worden toevertrouwd. De Bis-
 „ chop verbondt zig, geen vreemd Krygs-
 „ volk, door Koeverden of Drente, te zullen
 „ laten trekken, om Friesland of Gronin-
 „ gerland te beschadigen.” Dit punt zag,
 waarfchynlyk, op de hulpbenden, die Hertog
 Albrecht uit Duitschland verwachtte. Wyders
 verbondt zig de Bischoop om „ den Hertoge
 „ van Holland, of anderen uitheemschen Hee-
 „ ren, die Friesland den oorlog mogten wil-
 „ len aandoen, geene hulp te zullen bewyzen,
 „ noch doortogt, door 't Stigt van Utrecht,
 „ te zullen vergunnen.” Deezen waren de
 voornaamste punten van 't Verbond, welk,
 van 's Bischopps zyde, door de vyf Utrecht-
 sche Kapittelen, door de Stad Utrecht, en
 door vier andere Stigtsche Steden, Amersfoort,
 Deventer, Kampen en Zwol, bezegeld werdt
 (b). Men kan 'er eene der redenen uit afne-
 men, om welken, Hertog Albrecht den togt
 op Friesland, niet te lande, door 't Stigt, maar
 te water ondernomen heeft.

Zy be-
 fluiten
 zig te

De Friezen, zig dus van de gunst des U-
 trecht-

(b) Charta Friderici Episc. in MATTHÆI Not. ad Anonym.
 Ultraject. p. 93.

trechtschen Bischops verzekerd hebbende, o-
 verwoogen, sedert, op eenen algemeenen Land-
 dag, hoe men den inval des vyands best kee-
 ren, of vrugteloos maaken zou. De meesten
 oordeelden, dat men hem, zo dra hy geland
 was, met alle magt, te keer moest gaan. *Liever
 wilden zy, gelyk sommigen spraken, vrye Frie-
 zen sterven, dan eenen uitheemschen Heere die-
 nen, of onderworpen zyn.* Een der voornaamste
 Edelen, *Juwu Juwinga* genoemd, riedt egter,
 „ dat men den vyand geenen tegenstand doen
 „ zou; maar vredig laten landen, terwyl men,
 „ binnen de sterke Steden en Sloten, ver-
 „ schanst bleewe. Hy hieldt zig verzekerd, dat
 „ zoo talryk een Leger, welk wel op hon-
 „ derdduizend man geschat werdt, binnen
 „ kort, genoodzaakt zou zyn, van zelf, het
 „ Land te ruimen, en dat men, boven de
 „ vernieling van tien of twaalf Dorpen, geen
 „ kwaad te dugten hadt. Daar men, in ge-
 „ ringen getale, slag leverende, groot gevaar
 „ liep van te kort te schieten.” Doch deeze
 raad geviel den meesten niet. Men bleef by 't
 genomen besluit.

Dertigduizend man werdt 'er byeen gerukt,
 en, in drie gelyke hoopen, gelegerd, agter
 eenen dyk, niet verre van de plaats, alwaar de
 Landing verwagt werdt. Vol moeds was dit
 Volk wel; doch zeer slegt gewapend. Wei-
 nigen zag men 'er, die een yzeren barnas aan
 't lyf hadden. De meesten behielpen zig met
 lederen kolders, of met rokken van grof La-
 ken, zo als men, ten dien tyde, tot Paar-
 denkleeden gebruikte. Het Hollandsch Leger
 was,

AL-
 BRECHT:
 weer te
 stellen.

Hunne
 Magt en
 Lege-
 ring.

AL BRECHT. was, daarentegen, van wapenen zo wel als van anderen voorraad, behoorlyk voorzien.

Landing van Hertog Albrecht. Hertog Albrecht landde, op den vierentwintigsten van Oogstmaand, aan de Friese Kust, in 't gezigt der Friezen, die zesduizend man vooruit gezonden hadden, om den vyand de Landing te beletten, of ten minsten den dyk, die de Legers van een scheidde, te beschermen. Het eerste mislukte, en eerlang ook het laatste. Een Friesch Vrouwmensch, de Hollandse benden, die vast ontscheept werden, te gemoet loopende, hadt de stoutheid van hun onbeschaamde-lyk haar agterste toe te keeren, en te roepen, *dat zy daar hunne welkomst haalen konden.*

Stoutheid van een Friesch Vrouwmensch. Door welke onguurheid, de onzen zo zeer getergd werden, dat zy, terstond, met gespannen booge, op de Friezen aantrokken. Eerst deden zy eenen zwerm pylen affnorren op de onbezonnen Vrouwe, die, hierdoor, ter aarde geveld, voorts, met handgeweer, afgemaakt werd.

De Friezen worden geslaagen. Toen dreeven zy de Friezen van den dyk, na een hevige gevegt, en verschansten zig op denzelfen. De volgende dag werdt besteed, om het Leger in slagorde te stellen; doch 's daags daar aan, viel 'er een bloedige Slag voor, in welken, de Friezen de nederlaag kreegen, en met zwaar verlies op de vlugt gedreeven werden. De Heer van de Kuinder, in wiens gebied de slag voorviel, hadt zig, nevens zyne twee Zoonen, te vooren al, aan Hertoge Albrecht onderworpen, en hielp hem nu zyne Landsluiden bestryden. Sedert, volgden Vader en Zoonen den Hertog naar Holland, alwaar zy, veele jaaren, by hem, en zynen

Zoon

Zoon en Opvolger, Willem, wel gezien ge- AL- A
BRECHT.
weest zyn. Men wil, dat 'er niet meer dan vyftig Friezen, in deezen slag, gevangen genomen werden; also de meesten zig liever lieten doodflaan, dan dat zy zig overgegeven zouden hebben. 't Woord van *liever een vrye Fries te willen sterven, dan zig eenigen Heere te onderwerpen* was hun in den mond bestorven. Geweldig was, derhalve, de slagting onder de Friezen. Het overwinnend Leger trok, sedert, het gantsche Land door, bemagtigde de meeste Steden en Sterkten, en stak den brand in een goed getal Dorpen. Vyf weeken duurde dit woeden; geduurende welken tyd, de Hertog zig doorgaans in 't S. Odulfs Klooster te Stavereu ophieldt. De Friezen schooten, gemeenlyk, te kort in de schutgevaarten, die, van tyd tot tyd, voorvielen. Eens gebeurde het eger, dat een hoop Engelschen, een stuk wegs Landwaards ingetrokken zynde, door eene menigte Friezen omsingeld, en ter nauwer nood, door de Delftsche Poorters, die deeze gelegenheid gaarne waarnamen, om 's Hertogen gunst te herwinnen, gered werd. Hertog Albrecht, eindelyk, den winter op handen, en den meesten voorraad der Friezen verteerd ziende, zondt goed wederom sloop te gaan, en naar Enkhuizen, van waar hy afgesteken was, te rug te keeren. Hier scheidde het Leger. De hulpbenden, betaaling der bedongen Soldye bekomen hebbende, trokken, nog voor den winter, naar huis (c).

Her-
(c) FROISSART Vol. IV. Ch. LXXVII, p. 222. JOANN. A
LEYDIS Libr. XXXI. Cap. 51.

ALBRECHT. Hertog Albrecht hadt zig, voor zyn vertrek uit Friesland, van de Friezen (*d*), en van de Groningerlanders, of liever van de Vetkoopers partye onder hen (*e*), tot Heere doen aanneemen. Zelfs was 'er eene schikking gemaakt op 's Lands Regeering, die aan veertien Perfoonen, zeven van 's Hertogen zyde, en zeven van wege 't gemeene Land te kiezen, staan zou (*f*). Ook hadt Hertog Albrecht 't Lyk van Graave Willem den IV, uit het Graf in Oudenklooster, doen ligten, en met zig te rug gevoerd (*g*). Dus scheen hy dan zyn oogmerk bereikt, Graaf Willems dood gewrooken, en Friesland aan zyn gebied onderworpen te hebben.

XIX. Doch daar verliep weinig meer dan een Opstand jaar, of hy zag zig op nieuws genoodzaakt, der Friezen. de wapenen tegen de Friezen te voeren. Om hen in toom te houden, hadt hy, ten kosten der Hollandsche Steden (*7*), bezetting gelegd, onder anderen, in Staveren. De Burgery, dit jok ongewoon, spant, in 't jaar 1398, samen, overvalt de bezetting en dryft ze ter Stede uit (*h*). 't Zelfde was ook aan an-

dere

(*d*) Zie het Verdrag en de Huldebriev. in SICKE BENINGHA Chronickel. in BROUERI Anal. Medii Aevi p. 407, 417, 418.

(*e*) JOANN. DE LEMMEGE Chron. van Groningerl. bl. 72.

(*f*) Reglement by SICKE BENINGHA Chronickel. bl. 410.

(*g*) JOANN. A LEYDIS Libr. XXXI. Cap. 51. E. BENINGHA Hist. van Oostfr. I. Boek, Cap. CLXXIV. bl. 161.

(*h*) JOANN. A LEYDIS Libr. XXXI. Cap. 55.

(*7*) Dit blykt, uit eene Handvest van Hertog Albrecht, den agttienden van Sprokkelmaand des jaars 1399 [1400], ten behoeve der Stad Briele, gegeven: waar by hy erkent, dat die Stad hem twee grooten van elk gemer hadt toegestaan, om te vervullen de onkosten, die hy hadt van de Soudenaren, welken in Staveren lagen. *Privilegien van den Briele en Voorne*. N. LII. bl. 50.

dere oorden gebeurd. De Schieringers in AL-
 Groningerland, het hoofd wederom opstee BRECHT.
 kende, overvielen de Hollandsche knegten,
 die op 't Steenhuis te *Aitzum* lagen, namen
 ze gevangen, en wierpen ze, naderhand, in her
Damster diep, alwaar ze allen verdronken. *Ep-* Eerfte
po Nittersum, die 't beleid deezer ondernee- Verbond
 minge gehad hadt, begaf zig, sedert, aan 't van Ver-
 hoofd zyner Schieringers, naar de Stad Gron- eeniging
 ningen, en sloot daar een Verbond van Ver- tusfchen
 eeniging met den Raad, welk het eerste is, Gronin-
 dat tusfchen de Stad en de Ommelanden ge- gen en de
 maakt werdt (i), die, van deezen tyd af, Ommel-
 doorgaans, als een lighaam, vereenigd ge- landen.
 bleeven zyn. Een der punten van dit Ver-
 bond betrof de Hollanders. Men beloofde
 elkanderen, dezelve, met vereenigde krag-
 ten, te keer te zullen gaan, en, ware 't moge-
 lyk, ten Lande uit te zullen dryven (k).

Hertog Albrecht, van den opftand der Frie- De Graaf
 zen tyding gekreegen hebbende, verzamelde, van Oos-
 terftond, een Leger te Enkhuizen, welk, on- tervant
 der 't bevel van den Graave van Oostervant, bedwingt
 naar Friesland, overftak. Jan, Heer van de Frie-
 Arkel, Jan, Heer van Brederode, Arnold, zen.
 Heer van Egmond en Ysfelstein, en veele an-
 dere Hollandsche Edelen verzelden hem op den
 togt (kk). Graaf Willem landde in de Lemmer,
 en trok van daar voort, door Geesterland, naar
 Staveren. Onder weg, versloeg hy eenen hoop
 Frie-

(i) JOANN. DE LEMMEGE Chron. van Groningerl. bl. 73.

(k) EGG. BENINGHA Hift. van Oostf. I. Boek, Cap. CLXXX.
 bl. 165.

(kk) MIERIS Charterb. III. Deel, bl. 670, 673, 674, 677,
 678, 679, 680, 681, 682.

AL-
BRECHT.

Friezen, die hem den doortogt betwisten wilde; doch, met verlies van driehonderd man, op de vlugt gedreeven werdt. Staveren, belegerd zynde, ging, by verdrag, over. De Friezen, toen aan de hand komende, slooten wederom een Verdrag met Graave Willem, dien zy, in zyns Vaders naam, hulde dedden, en eene jaarlyksche schatting van zes stuivers van ieder Huis belooven moesten. De Graaf, orde op de Regeering van Friesland gesteld hebbende, keerde, met zyn Leger, naar Holland te rug (l). Doch twee Hollandsche schepen, die met de ebbe aan den grond geraakt waren, werden, door de Friezen, terwyl men 'er minst op verdagt was, tot op 't water toe, verbrand (m). Ook bleef 'er, door onweder, eene groote Kogge, met Zout gelaaden, die, door de Amsterdammers, aan den Hertoge, tegen zyn Handschrift, geleend was, en onder bevel stondt van Heere Gerrit van Heemskerk. De Hertog betaalde, sedert, voor dit Schip, vierhonderd en vyftig Hollandsche Schilden aan de Stad: en alzo het meer waardig gekeurd werdt, verklaarde hy haar, daarenboven, vry van de Goudsche tollē (n). De uitleggers van Hertoge Albrecht hadden den Utrechtschen, in deezen Kryg, ook eenige schade aangedaan, die, sedert, op zestienhonderd Hollandsche Schilden begroot werdt; waar voor de Hertog hun toestondt, vier jaaren agtereen, op hun oud Tolregt, te mogen vaaren (o). 't Leedt

(l) MIRRIS Charterb. III. Deel, bl. 684. JOANN. A LEYDIS Libr. XXXI. Cap. 55.

(m) JOANN. DE LEMMEGE Chron. van Groningerl. bl. 73.

(n) Handv. van Amst. bl. 12.

(o) Brief van 11 Octob. 1401. by K. BURMAN Uit. Jaarb. I. Deel, bl. 12.

't Leedt ondertusſchen niet lang, of de Friezen ſtonden, op nieuws, openlyk, tegen den Hollandiſchen Graave op. Zy verſterkten *Molkweren*, met oogmerk, om zig van Sta- veren, dat nu den Graave getrouw bleef, meester te maaken. Oostervant was terſfond gereed, om hen te beteugelen. Verzeld van Jan, zynen Broeder, den verkooren Biſchop van Luik, en van een goed getal Hol- landſche Edelen, ging hy, van Amſterdam, naar Staveren onder zeil. Van hier, trok hy by- na gantsch Frieſland door, en bragt de Friezen, alomme, andermaal, tot onderwerping. De Stad Groningen zelve deedt, thans, aan Her- toge Albrecht hulde. Maar Fredrik, Biſchop van Utrecht, zig, hierdoor, in zyn oud regt op deeze Stad, verkort agtende, belegerde haar, in 't jaar 1401; doch werdt genoodzaakt, 't beleg, na drie weeken verloops, op te bree- ken. 't Liep nog tot in 't jaar 1419 aan, eer de Stad zig den Biſchop onderwierp (p). Graaf Willem, midlerwyl, Floris van Alkemade, Rid- der, tot Landvoogd van Frieſland, en Gerard van Egmond, tot Burggraaf van Staveren, heb- bende aangeſteld, begaf zig wederom ſcheep, en na Holland (q). Onze Kronyken verhaalen, dat hem de Hertog, kort hier na, naar Hene- gouwen zondt. Doch van elders blykt, dat hy, omtrent deezen tyd, door Keizer Robert, op- ontbooden werdt, om hem, met honderd ge- wapenden, op 's Keizers kosten, in eenen togt naar Lombardye, te verzellen (r). 't Zy hy

ALBRECHT.
Tweede
Opſtand
der Frie-
zen, we-
derom
door
Graave
Willem
gedempr.
1399.

geveſt
beveſt
1401
1419
1419

Zybegin-
nen nieu-
we vyan-

(p) JOANN. A LEYDIS *Libr. XXXI. Cap. 59.*
 (q) JOANN. A LEYDIS *Libr. XXXI. Cap. 56.*
 (r) *Negotiat. Ruperti imp. MARTEN. & DURAND. Vet. Mo-*
num. Tom. IV. c. 56.

ALBRECHT. dan deezen togt gedaan hebbe, of eenigen tyd in Henegouwen geweest zy; zyn afzyn gaf den Friezen aanleiding tot eenen nieuwen opstand, die met het beleg van Staveren begonnen werdt. Arnold, Heer van Egmond en Ysfelstein, en Jonkheer Walraven van Brederode werden, door Hertoge Albrecht, afgezonden, om den opstand te dempen. En zo dra waren zy niet geland, of 't beleg werdt opgebroken. De wederspannige Friezen hadden zig verschanst, in Molkweren. Brederode, aan 't hoofd der bezetting van Staveren, ondernam, hen hier, op zekeren nagt, te overvallen. Doch deeze togt mislukte. Brederode zelf werdt gekwetst en gevangen genomen. Hy ontsnapte het egter, kort hier na, gelukkiglyk, door de agteloosheid zynner wagteren (s). Sedert, werdt 'er een bestand, voor zes jaaren, getroffen, tusschen Hertog Albrecht en de Friezen (t) en Groningerlanders (u), waarmede de wederzydsche vyandelykheden ophielden. 't Schynt, dat de Friezen, geduurende dit Bestand, Hertog Albrecht niet voor Heere erkend hebben: ook was Staveren thans de voornaamste of eenigste Plaats, die nog Hollandsche bezetting inhieldt. De tegenwoordige staat der zaaken liet Hertoge Albrecht niet toe, de Friezen verder, met de wapenen, te bedwingen. Men vindt dat dit Bestand, in 't jaar 1406, met Hertog Albrechts Opvolger, vernieuwd werdt (uu). De

Hertog Albrecht maakt een Bestand met hen.

(s) JOANN. A LEYDIS Libr. XXXI. Cap. 57.

(t) UBR, EMM. Rer. Frisic. Libr. XVII. p. 243.

(u) EGG. BENINGHA Hist. van Oostfr. I. Boek, Cap. CLXXVIII bl. 164. SCHWARTZENBERGS Friesch Charterb. I. Deel, bl. 327.

(uu) SCHWARTZENBERGS Friesch Charterb. I. Deel, bl. 354, 355, 355, 358.

De zwaare kosten, jaaren agter een, ge-
 maakt, om den Oorlog tegen de Friezen, met
 kragt, voort te zetten, hadden 's Lands Kasfe
 uitgeput. De Hertog was genoodzaakt ge-
 weest, verscheiden' zynere heerlyke goederen
 hier te Lande te verkoopen, of te verpanden,
 en hadt zig diep in schulden gesteken. De Stad
 Kampen, die veel by den Frieschen kryg gelee-
 den hadt, moest van hem schadeloos gesteld
 worden (uuu). De Hollandsche Steden en ver-
 scheiden' byzondere Persoonen hadden jaarlyk-
 sche Renten van hem gekogt, en zig van gereed
 geld ontbloot, om hem te ondersteunen (v). De
 Steden lieten zig hiertoe te ligter beweegen,
 om dat Hertog Albrecht boven maate mild was,
 in het schenken van wydluftige Privilegien:
 waar door hy de gunst der Steden won. Doch
 nu vondt hy zig geheel buiten staat, om meer
 gelds te bekomen: 't welk hem noodzaakte de
 Friezen in rust te laten. Hier kwam nog by,
 dat de Friezen van Oostergo en Westergo
Henrik den IV, Koning van Engeland, om-
 trent deezen tyd, verzogten, den Graave van
 Holland geen' onderstand te willen toezenden,
 „ also hy, zeiden ze, eene soort van Zeeroo-
 „ vers, * *Likedelers* genaamd, in zyne Sol-
 „ dye hadt, die zy vyanden van God en van
 „ alle goede Koopluiden" noemden. Ook floo-
 ten zy, ten zelfden tyde, een Verbond van
 Vrede met de Engelschen, welken zy zelven,
 te vooren, op Zee, ook merkelyke schade
 hadden veroorzaakt (w). Ongetwyfeld heeft
 dit

AL-
BRECHT.
XX.
Slegte
staat der
Geld-
middelen
van Her-
tog Al-
brecht.
1409.

* Dat is,
Gelyk-
declers.

(uuu) *MIRIS Charterb. III. Deel, bl. 718, 719.*
 (v) *Handv. van Hooru bl. 84. Handv. van Kennem. bl. 867.*
 (w) *Act. Publ. Angl. Tom. IV. P. I. p. 2. Verg. EGG. BA-
 NINGHA Hist. van Oostfr. I. Boek, Cap. CCII. bl. 184.*

ALBRECHT.
1400.

Hy vordert Rekening van Heere Jan van Arkel,

en van Brustyn van Herwyne.

dit Verbond veel toegebracht, om Hertog Albrecht te bewegen, dat hy de Friezen in rust liet. De Kryg met den Heere van Arkel, die omtrent deezzen tyd, ontstondt, verschafte hem ook zo veel werks in Holland, dat hy van de overmeestering van Friesland moest afzien. Tien jaaren hadt Jan, Heer van Arkel, het Ampt van Stadhouder en Rentmeester der Graaflyke inkomsten van Holland bekleed, zonder, in al dien tyd, behoorlyke rekening zynrer bestieringe gedaan te hebben. Albrecht, zeer om geld verlegen, vorderde hem hier toe, omtrent deezzen tyd, zo scherp, dat hy, zig gehoond agtende, voornam den Hertog openlyk den oorlog aan te doen (x). Weenige jaaren geleeden (8), hadt Hertog Albrecht zynen Rentmeester over Zeeland Beoosten Schelde, *Brustyn van Herwyne* (y), ook rekening afgevorderd: en hem, toen dit agterbleef, binnen Amsterdam, vast doen houden. De Rentmeester, sedert ontsnapt zynde, was geweeken naar 't Slot te *Loevestein*, 't welk hem, door Hertoge Albrecht, te bewaaren gegeven was. Doch de Graaf van Oostervant hadt hem, ook van hier, naar Gelderland, zyn Vaderland, doen verhuizen, terwyl hy 't Slot overmeesterde, en drie Zoonen van Brustyn in zyn geweld kreeg (z). Doch de Oorlog, die, om dezelfde reden, tegen den Heere van Arkel, ontstondt, liep zo gemakkelyk, en zo spoedig niet af.

Arkel.

(x) JOANN. A LEYDIS *Libr.* XXXI. *Cap.* 60.

(y) Zie BOXHORN op REIGERSB. I. *Deel.* bl. 452.

(z) JOANN. A LEYDIS *Libr.* XXXI. *Cap.* 54.

(8) In 't jaar 1397.

Arkel was van eenen trotfen en heerschzug-
 tigen aart, en hadt, al voorheen, op eigen
 gezag, gelyk, ten deezen tyde, onder s'Lands
 Edelen, niet ongebruikelyk was, de wapenen
 tegen zyne nabuuren gevoerd. In 't jaar 1388,
 hadt hy Henrik van Viane beoorloogd, om het
 Slot te Ameide, welk Henrik aanbestorven
 was, en waar op Otto, Vader van Jan van
 Arkel, waande geregtigd te zyn. Doch dee-
 ze twist was, door den Graave van Ooster-
 vant, bygelegd (a). Toen hy, in 't jaar
 1396, in zyns Vaders plaats, Heer van Ar-
 kel geworden was, noodzaakte hy zyne eigen
 Moeder, het Land van Arkel te verlaten, en
 zou haar ook, buiten 't Slot *Pirlepont*, haar
 vaderlyk erfgoed, in 't Hertogdom Bar gele-
 gen (b), gehouden hebben; zo zy niet, in 't
 gewaad eener melantsche vrouwe, binnen den
 Voorburgt hadt weeten te raaken, waar na
 zy de brug neder en eene hende Krygsvolks
 daar over liet, die zig van 't Slot meester
 maakte (c). Tegen zulk eenen vyand, stont
 het oorloogen den Hertoge duur. Arkel
 hadt nu plat uit geweigerd, rekening
 te doen: voorwendende, dat er eenigen in s'
 Hertogen Raad zaren, hem te vyandig, om
 hun 't nazien zynere Rekeningen toe te ver-
 trouwen (d): waar op de Hertog zynen Zoon
 Willem, gelast hadt, hem, door allerlei mid-
 delen, tot reden te brengen. Willem ver-

Arkel
 BRECHT.
 1400.
 Aart en
 bedryf
 des Hee-
 ren van
 Arkel.

W
 o
 b
 l
 y
 v
 e
 n
 e
 n
 e
 n
 e
 n

Arkels
 goederen
 worden
 verbeurd
 verklaard
 en hy ge-
 bannen.
 1401.

klar-

(a) JOANN. A LEXDIS *Libr. XXXI. Cap. 39.*
 (b) De Gestis Dominor. de Arkel in MATTHÆI Anal. Tom. V. p. 238.
 (c) JOANN. A LEXDIS *Libr. XXXI. Cap. 52.*
 (d) De Gest. Dominor. de Arkel p. 229. VELDENAAR, bl. 97.

AL-
BRECHT.
1401. klaarde toen, in 't jaar 1401, *Haafstrecht*,
Vlist, *Stolwyk* en andere Heerlykheden des
1401. Heeren van Arkel, in Holland gelegen, ten
behoefte der Graaflykheid verbeurd, en ban-
de hem, ten eeuwigen dage, uit Holland.
Arkel zeide, hierop, eerst den Hertog, en
kort daar na Graave Willem den Oorlog aan,
by open' brieven, die hy Albrecht op 't Slot
te Nieuwburg, by Alkmaar, en Willem, te
Quesnoi in Henegouwen, deedt overhandi-
gen. Ook begon hy de vyandelykheden ter-
stond. Oudewater was eene der sterkste Grens-
vestingen van Holland. Ook werdt zy wel
bewaard; alzo Hertog Albrecht de Poorters,
onlangs, van alle Krygstogten in Friesland,
die hy zelf, of zyne Zoonen niet bywoonden,
voor altoos, ontslaagen hadt, onder voorwaar-
de, dat zy de Stad trouwelyk beschermen zou-
den (e). Deeze Stad poogde Arkel te ver-
rasfen; doch 't mislukte hem door de wak-
kerheid der Poorteren. Sedert, bemagtigde
1402. hy 't Slot te *Giesfenburg*, en stak den brand
in *Alblasferdam*, en eenige andere Dorpen
in dien oord (f). In 't volgende jaar, deedt
hy eenen inval in de *Krimpenerwaard*; van
waar hy met grooten buit naar *Gorinchem*
te rug keerde. De *Opgezetenen*, geholpen
van de *Dordrechtſche* en *Schoonhovensche*
Poorters, poogden hem dien, wederom, te
ontvoeren: doch werden, by *Nieuwpoort*,
zo hevig van hem aangetast, dat zy met mer-
kelyk verlies, wyken moesten. Weinige da-
gen

(e) *Extrakt uit een' Brief van Ao. 1400, by BOXHORN op
VELDENAAR bl. 186. Zie den Brief geheel in de Handv. van
Oudew. bl. 320.*

(f) *JOANN. A. LEYDIS Libr. XXXI. Cap. 60.*

gen laater, deeden de Rotterdammers en Schiedammers eenen voorspoediger' togt in 't Land van Arkel, van waar zy, met den meesten buit, te vooren den Hollanderen ontroofd, schier zonder verlies, te rug kwamen. Doch terwyl de Hollanders in 't aftrekken, en gedeeltyk reeds, by Viane, sloop gegaan waren, overviel Arkel hunne agterhoede, bestaande uit Haarlemsche en Amsterdamsche Poorters, en schoot 'er met *donderbusfen* onder, die egter weinig schade deeden. De Leidenaars en Beverwykers, wederom aan land gestapt zynde, hielpen de anderen zo trouw, dat de Arkelschen eerlang de wyk moesten neemen (g). De Veldtogt deezer jaars eindigde met het bemagtigen van Nieuwpoort, door den Heere van Arkel, die 't steedje aan koolen lei (h).

Twee jaaren hadt nu de Arkelsche Oorlog geduurd, in welken, 't kryggeluk Heere Jan meer dan den Hollanderen gediend hadt. Doch in 't jaar 1403, stelde Graaf Willem zig aan 't hoofd van een Leger, uit Holland, Zeeland, Friesland en Henegouwen byeen verzameld: en versterkt met Utrechtsche, Engelsche en Kleefsche hulpbenden. Hertog Albrecht hadt, om dit Leger byeen te krygen, op nieuws, geld van de Hollandsche Steden moeten opneemen (9). De Engelschen hielpen hem, uit kragte der voorige Verbindtenissen. Adolf, Hertog van Kleeve, kon niet

AL-
BRECHT.
1402.

Graaf
Willem
verza-
melt een
talryk
Leger.
1403.

(g) De Vermeerderde BEKA bl. 318.

(h) JOANN. A LEYDIS Libr. XXXI. Cap. 61.

(9) Rotterdam leende hem vyftienhonderd gouden Schilden Dordrechtsche munt, tegen eene Rente van eenhonderd en vyftig Schilden, jaarlyks. *Handv. van Rotterd.* agter *Lois Chronyk*, bl. 281.

ALBRECHT.
1403.

Verbond
van Hertog
Albrecht en
Graaf Willem,
met de
Stad Utrecht.

niet nalaaten Hertoge Albrecht, die, omtrent den jaare 1391, met *Margareet*, zyne Dogter, gehuwd was (1), bystand toe te schikken. Doch de Utrechtschen in deezen Kryg in te wikkelē, hadt meer werks gekost. Daar lag wel een oude wrok, tusfchen den Bisfchop en Heere Jan; doch de Vriendfchap tusfchen hem en de Hollanders kon ook niet groot zyn, federt dat hy, in 't jaar 1395, het Verbond met de Friezen gemaakt hadt, van welk wy boven gewaagd hebben; waarom het hem niet geraaden fcheen, den Heere van Arkel, ten behoeve der Hollanderen, den oorlog aan te doen. Hertog Albrecht en Graaf Willem, dit bevroedende, vervoegden zig ook niet aan den Bisfchop; maar aan de Stad Utrecht, om, met dezelve, een Verbond van onderlinge hulpe, in 't byzonder tegen den Heere van Arkel, te fluiten. Zy booden zo merkelyke voordeelen uit, dat de Stad zig beweegen lief. In Zomermaand des jaars 1402, werdt 'er, *by wils en goedduncken van 's Hertogen Raade en de Steden*, eene overeenkomst getroffen, tusfchen Hertog Albrecht en Graave Willem, ter eener, en *Burgemeesters, Scepenen en gemeen Raed der Stad van Utrecht*, ter anderer zyde, op den volgende voet, i. e., De Burgers van Utrecht zouden *Johan, Heere te Arkel*, helpen beoorloogen, *op huns selfs gewinne ende verlies*, volgens het goedvinden van agt mannen, vyf Hollandschen, naamlyk, de Heeren van Viane, van Montfoort, van Wassenaar, van de Lek en *Filips van den Dorpe*, en drie Utrechtschen, te weten, *Gerrit Vrenken*, *Gys*

(1) JOANN. A. LEYDIS Libr. XXXI. Cap. 37.

„ Gysbrecht over de Vegt, en Wouter Graau- AL-
 „ waart. De buit en gevangenen, die men, BRECHT.
 „ in 't gemeen, bekwam, zouden, volgens de 1403.
 „ uitspraak van zes mannen, drie van weder-
 „ zyde, die, oneens zynde, den Heere van Via-
 „ ne, tot Overman, zouden hebben, verdeeld
 „ worden. 2. De Vestingen *Hagestein*, *Ever-*
 „ *stein* of *Leerdam*, Heere Jan afgewonnen
 „ wordende, zouden terstond geslegt; doch
 „ de Heerlykheid des *Lands van der Leede* en
 „ van *Haastrecht* den Gestigte van Utrecht af-
 „ gestaan worden, indien de Bisschop, met
 „ zeven *Stolen* (k), plegtiglyk verklaarde, van
 „ ouds, regt op dit Land gehad te hebben,
 „ voorbehoudende Hertoge Albrecht egter
 „ den Lyftogt, voor zyne Gemaalinne Mar-
 „ gareet van Kleeve, aan den Lande van
 „ Haastrecht. Doch de Stad en het Slot te
 „ Gorinchem en het Land van Arkel behieldt
 „ Hertog Albrecht voor zig. 3. Zo 'er niets
 „ gewonnen, en de Veldtogt, zonder Vrede
 „ of Zoen te maaken, geëindigd werdt, zou
 „ men, op gemeene kosten, eene * sterkte * *Bastie*.
 „ opwerpen in 't Stigt, nevens Everstein, om
 „ beide de Landen te beschermen. 4. De ge-
 „ schillen, die, in gevolg van tyd, tusschen
 „ Holland en 't Stigt, mogten ontstaan, zou-
 „ den niet door de wapenen beslegt; maar
 „ door goede mannen, of te Dordrecht, of
 „ te Utrecht, moeten afgedaan worden. Doch
 „ zo Holland den Bisschop eerst aanviel, zou
 „ het der Stad vrystaan, hem te helpen,
 „ mids, veertien dagen te vooren, aan Her-
 „ toge Albrecht of Graave Willem, kennis
 „ gee-

(k) Zie, hier voor, bl. 112.

AL-
BRECHT.
1403.

„ geevende (l). 5. Hertog Albrecht en Graaf
„ Willem beloofden, van hunnen kant, dat
„ de Burgers van Utrecht, voortaan, door
„ Holland, op hunne oude tollén, zouden
„ kunnen vaaren, en *tusfchen de Noode en Bo-*
„ *degraaven* (m), van alle bekommering aan
„ lyf en goed vry zyn. Ook zouden hunne
„ goederen in Holland niet hooger dan die
„ der Hollanderen zelveu mogen gefchat wor-
„ den. Eindelyk ftondt Albrecht af van het
„ voordeel, dat hem, by de uitspraak van E-
„ duard, Hertog van Gelder, en by den Zoen
„ van Gildenburg, in den jaare 1375, was
„ toegeftaan (n).” Deeze voordeelen werden
den Utrechtschen gegund, by eenen byzonde-
ren Brief, gegeven, in den Haage, op den
vierentwintigften van Zomermaand des jaars
1402, en, tot meerder zekerheid, *bi bevelin-*
gen ende om bede wille (1) van Hertoge Al-
brecht, door Burgemeesters, Schepens en Raa-
den der Steden Dordrecht, Haarlem, Delft, Lei-
den, Middelburg en Zierikzee, bezegeld (o).

Utrecht, dus in 't belang der Hollanderen
overgehaald, voegde zyne manfchap by het
tal-

(l) Zie de wederzydsche Brieven in MATTHÆI Analect. Tom. V. p. 402, 576, 580, 582, 583. Verg. met K. BURMAN Utr. Jaarb. I. Deel, bl. 5, 8, 11, 14.

(m) Zie II. Deel, bl. 246. Aant. (2)

(n) Zie hier voor, bl. 306, 307.

(o) Apud MATTHÆUM Anal. Tom. V. p. 578.

(1) De Graaven begonden zig, omtrent deezen tyd, van deeze spreekwyze te bedienen, als zy de Steden beweegen wilden, om eenig Verdrag, nevens hen, te zegelen. Somtyds lieten ze 'er zelfs 't woord *bevelinge* af, en gefchiedden de bezegelingen alleen *ont 's Graaven bede wille*. Vide MATTHÆUM *de Jure Gladii* Cap. XIV p. 238.

calryk Leger der Landzaaten en Bondgenooten. En met zulk eene aanzienlyke magt, trok Graaf Willem naar 't Land van Arkel. Heer Jan, de bui ziende opkomen, hadt zig verbonden met een groot getal Duitsche en Geldersche Edelen, onder anderen ook met den Abt van Marienwaard, wien hy zyne Heerlykheid van Arkel opdroeg, om ze wederom ter leen van hem te ontvangen (p). De andere Edelen hadt hy, door andere redenen, bewoogen, om hem by te staan: en toen, 't platte Land ten besten geevende, hadt hy zig, met dezelve, geworpen binnen Gorinchem, voor welke Stad Graaf Willem, op den negenentwintigsten van Zomermaand des jaars 1403, 't beleg sloeg. Zyne groote magt stelde hem in staat, om de Stad, van alle kanten, te omsingelen, en dag aan dag, sterk, met steenen uit grof geschut, te beschieten. De belegerden bleeven hem niet schuldig. Hunne Boogschutters deden menigen aanvaller sneuvelen. Ook deden zy meer dan éénen gelukkigen uitval. Eens verrasten zy de Zeeuwen, en sloegen hun omtrent honderd man af, onder welken verscheiden' Edelen waren. Op eenen anderen tyd, vielen zy in de Legerplaats der Kleevenaaren en Henegouweren, by welke gelegenheid, Walraven van Brederode omkwam. Twaalf, of, volgens anderen (q), twee-entwintig weken lang, hadt het beleg geduurd, wanneer Graaf Willem en Arkel beide naar 't einde begonden te verlangen.

AL-
BRECHT.
1403.

Gorin-
chem be-
legerd.

(p) De Gest. Dominor. de Atkel p. 230.

(q) VELDENAAR bl. 99.

ALBRECHT. 1403. gen. Jan, verkooren Bifchop van Luik, ontrent deezen tyd, in 't Leger gekomen, bewerkte een Verdrag, volgens welk, Heer Vrede, „ Jan, Hertoge Albrecht en Graave Willem, door Jan „ op de knieën, om vergiffenis verzoeken verkooren „ moest, en gedoogen, dat 's Hertogen Vredel, een' geheelen dag, op 't Slot te Arkel van Luik, „ stondt. „ Ligt viel het volbrengen deezer bewerkt. voorwaarde den Heere van Arkel (r), die, mogelyk, meer gedaan zou hebben, mids men hem het doen van Rekening niet vergede, 't welk men niet vindt gefchied te zyn. 't Schynt, dat Hertog Albrecht, geen voordeel uit deezen inlandfchen Oorlog te gemoetziende, verlangd heeft, om 'er met eere van ontslaagen te zyn. Ondertusfchen, verliepen 'er maar weinige jaaren, of de Vrede werd gebroken, en de vyandelykheden, met meer hevigheid dan te vooren, begonnen.

XXI.

Hertog Albrecht sterft.

1404.

Zyne Vrouwen en Kinderen.

Doch Hertog Albrecht beleefde dit niet. Na dat hy 't Land, eenen tyd van zesenvertig jaaren, eerst als Ruwaard, toen als Graaf, beregt hadt, overleedt hy, in den Haage (s), op den twaalfden van Wintermaand des jaars 1404 (t), in den ouderdom van ontrent zevenenzestig jaaren.

By zyne eerste Vrouw, Margareet, Dogter van Lodewyk, Hertog van Brieg in Silesie, heeft hy drie Zoonen nagelaaten, Willem, die hem opvolgde in de Regeering deezer Landen, *Albrecht*, wien hy eenigen zynen

(r) JOANN. A LEYDIS *Libr. XXXI. Cap. 62.* De Gest. Domin. de Arkel p. 230.

(s) JOANN. A LEYDIS *Libr. XXXI. Cap. 64.*

(t) *Onder een Privill. van Haarl. by SCREVEL. bl. 246.*

ner Duitſche Staaten naliet, en Jan, den verkooren Biſchop van Luik. Nog hadt zy hem vier Dogters gebaarde; Katharina, die met twee Hertogen van Gelder, Margareet, die met Jan, Hertog van Bourgondie, gehuwd was geweest: en twee Joannas, van welken de eene, ook *Ida* genoemd, Albrecht, Hertog van Oostenryk, de andere den Koning van Boheeme, tot eenen man hadt (u). By Margareet van Kleeve, zyne tweede Vrouw, die hem overleefde, hadt hy geene Kinderen. Men wil, dat hy haar, in 't jaar 1394, een trefflyk Huis, by Haarlem, heeft doen ſtigten (v), welk, naar haar, 't *Huis te Kleeve* geheeten, en alwaar zy zig, na zynen dood, doorgaans, opgehouden zou hebben. Voorts, liet Hertog Albrecht nog verſcheiden natuurljke Zoonen na, onder anderen, *Willem*, die de eerſte Heer van Schagen geweest is, en de Zype, voor de eerſte reize, bedykt, en tot land gemaakt heeft (w).

ALBRECHT.
1404.

De Godsvrugt, beſcheidenheid en regtvaardigheid van Hertoge Albrecht wordt, in ſommige ſchriften, hoog geroemd. Doch als men op zyne bedryven agt geeft, ſchyn't hy groot gebrek aan kloekmoedigheid gehad te hebben. Naauwlyks een' Veldtogt van gewigt heeft hy, geduurende zyne lange Regeeringe, bygewoond. 't Beleg van Delft en van eenige Sloten zyn zyne voornaamſte Krygsbedryven geweest. Den Oorlog tegen de Friezen zou hy,

Aart van
Hertoge
Albrechts

(u) Magn. Chron. Belg. p. 322.

(v) SCRIVERIUS Graaven, bl. 387.

(w) JOANN. A LEYDIS Libr. XXXI. Cap. 64. Libr. XXXII. Cap. 22.

ALBRECHT.
1404.

hy, naar 't schynt, niet ondernomen hebben, zo zig de Graaf van Oostervant niet aan 't hoofd van 't Leger had willen stellen. Zyne lafhertigheid bleek ook in de groote toegeevendheid, die hy omtrent zulken gebruikte, welken in aanzien uitstaken. Otto van Arkel durfde hem, met eenen stoet van gewapenden by zig, vergiffenis van eenen manslag verzoeken, of liever afdwingen, en werd nog beleefdelyk bejegend. Jan, Zoon van Otto, kon tien jaaren Rentmeester zyn, zonder rekening te doen, in eenen tyd, dat 's Lands Geldmiddelen ten schraalsten omkwamen; en toen men 't hem vergde, verklaarde hy Albrecht den Oorlog. Hy wist, naamlyk, wien hy voorhadt. In den aanvang zyner Regeeringe, zocht de Hertog de Steden naar zyne hand te zetten, doch zy wisten zig van de verlegenheid om geld, in welke hy zig, dikwils, bevondt, zo wel te bedienen, dat hy haar voorregt op voorregt toestondt. Ook pasten zy, gelyk wy gezien hebben, zo weinig op zyne bevelen, dat zy den Gentenaaren, tegen zyn uitdrukkelyk verbod, van mondbehoefden voorzien durfden.

De Weduwe van Hertoge Albrecht stoot zynen boedel met den voet.

Men mag deeze zyne lafhertigheid aanmerken als eene der voornaamste oorzaken, waarom hy, stervende, zo zwaare schulden naliet, dat zyne Weduwe, Vrouw Margareet van Kleeve, zynen boedel, openlyk, naar 's Lands wyze, met den voet stiet. 't Lust ons de plegtigheden, met welken dit geschiedde, met de eigen taale en woorden eens Schryvers, die deezen tyd beleefd heeft, hier by te voegen.

„ Vrouw Margariete van Cleve, Hertoghe
„ Ael.

„ Aelbrechts leste wyf, faliger gedachten, (2) AL-
 „ vytede die erfelike goedén van Hollant al- BRECHT.
 „ dus: dair was die Bailiu ende die mannen, 1404.
 „ ende men maeckte dair Vierschair. Als die
 „ ghemaect was, koes die Vrou een voecht,
 „ ende die * gheerde vonnes: of die vrou hem *begeer-
 „ also aldair ghecoren hadt tot eenen voecht, dat de.
 „ hy hair verantwoirden mocht, ende recht
 „ voir hair spreken? 't Vonnes wysde, ja,
 „ tot dier Vierschair. Daer na vraechde die
 „ Rechter, of dair yemant yet lette? Der
 „ Vrouwen Voecht sprak ja, ende seide, dat
 „ dair stont myn Vrouwe van Hollant &c. mit
 „ haren ghecoren voechde ende gheerde aldair † † af te
 „ te vyten naden Rechte van Rynlant, alsfulc- slaan.
 „ ke erfelicke goeden, als Hertoech Aelbrecht
 „ zaliger ghedaecten, ghelaten had in sinen les-
 „ ten live, † sonder dair sy aen verlyfchocht wair, † uitgc-
 „ also nauwe als sy wist, hoe sy dat doen soude nomen.
 „ mit recht? Die Rechter vermaende 's Vonnes.
 „ 't Vonnes weisde, dat sy aldair staen soude,
 „ in gheleenden cleederen, die hair niet en
 „ bestonden, § ende bloet van alre haven, § ont-
 „ die van Hertogh Aelbrecht ghecomen wair, bbor.
 „ ende gain voir die hare wt, ende sy soude
 „ hebben een halm in die hant, ende soude dat
 „ wech werpen, ende vyten, ende vertyen hair
 „ aldair, mit hares ghecoren Vochts hant,
 „ alle goeden, die Hertoech Aelbrecht in sinen
 „ lesten live liet, sonder dair sy an verlyfchocht
 „ war, ende alles, inschult ende wischult. So
 „ dede die Vrouwe. Dair r'enden geerde hair
 „ Voechte een Vonnes, of hy, als een Voecht
 „ van

(2) Uytén, of volgens KILIAAN, nytgaen of wtgaen
 berekent afflaan.

AL- „ van der Vrouwen, die goeden geuyt had als
BRECHT. „ recht was. 't Vonnis wysde, ja. Want
1404. „ dat Lichaam van den Edelen Prins was *
* op de „ gebairt, ende gebrocht voir der doren van
baare ge- „ der Zalen, ende sy trat voert wter Zalen,
zet. „ ende dede so voirs is (x).

Eene Hertoglyke Weduwe, openlyk, even als de gemeene Landzaaten plagten, haars overleeden Egtgenoots boedel te zien verftooten, en in geleend gewaad, onder 't wegwerpen van een' halm, voor de Lykbaare te zien uitgaan, was, gewislyk, ook van ouds, iets zeldzaams. Ondertusfchen, is 't opmerklyk, dat 'er, in dit zelfde jaar, iets diergelyks geschiedde, door de Hertoginne, Weduwe van Filips van Bourgondie, Schoonvader des Graaven van Oostervant, die, insgelyks, haars Mans boedel verftootende, haar' gordel afdeedt, en, nevens haar beurs en sleutels, op de doodkist lei (y). Zulke voorbeelden bewyzen, dat onze Vorsten aan 's Lands Wetten en Gewoonten onderworpen waren.

XXII. „ 't Is, eenige jaaren geleeden, hier te Lande,
Onder- openlyk betwist, of het Geregthof, in den
zoek, of „ Haage, tegenwoordig reeds opgereg was,
'er, ten „ of eerst, eenige jaaren laater, onder de Regee-
deezen „ ring van den Huize van Bourgondie, wierdt
tyde, een „ opgereg. Doch die de egte overblyffels van
Geregts- „ Hertog Albrechts Regeeringe, met opmer-
hof in „ king, heeft onderzocht zal naauwlyks twyfe-
den Haa- „ len kunnen, of daar is, ten zynen tyde, een
ge ge- „ Raad in wezen geweest, die, veeltyds of
weestzy „ door-

(x) Politike Regeer. enz. van den Briel, bl. 310.

(y) MONSTRELET *Vol. I. Ch. XVIII. f. 17. Voyez aussi*
PASQUIER *Recherch. de la France, Livr. X. p. 376.*

doorgaans, vaste zitting in den Haage hadt ^{AL-}
 (z): 'tzy men dezelve eenen *Raad der Graaf-* BRECHT.
lyke Domeinen, of een' *geheimen Raad des*
Graaven, of nog anders verkieze te noemen.
 De *Thesaurier* of Rentmeester des Graaven was
 't hoofd van deezen Raad (a), en de geschillen,
 tuschen de Edelen of Steden onderling, en
 zulken, die de Graaflyke goederen betroffen,
 werden 'er door afgedaan (b). Sedert dat Kei-
 zer Lodewyk bellooten hadt, Henegouwen
 met Holland, Zeeland en Friesland te veree-
 nigen (c); of liever, sedert dat deeze Lan-
 den, na 't affterven van Vrouwe Margareet,
 allen aan Willem den V, en na hem aan Her-
 toge Albrecht gekomen waren, is 'er maar één
 Raad over dezelve geweest, die, in schriften
 van deezen tyd, doorgaans de *Raad van Hol-*
land (d); doch somtyds de *Raad der drie Lan-*
den van Henegouwen, van Holland, van Zee-
land en van Friesland (e), en somtyds de *Hooge*
Raad van Henegouwen, van Holland en van
Zeeland (f) genoemd wordt (3). In sommige
 oude

(z) Handv. van Kennemerl. bl. 26, 27. VAN LEEUWEN
 Roomsck Holl. Regt, Deel IV. Boek XXXV. bl. 463.

(a) Handv. van Ao. 1424. by SCREVEL. Haarl. bl. 256.

(b) Handv. van Kennemerl. bl. 25. Handv. by BALEN Dord,
 bl. 498.

(c) Zie boven, bl. 268.

(d) Brief van 1370 by BURMAN Utr. Jaarb. I. Deel, bl. 23.

(e) Handv. van Ao. 1380. by BOXHORN op VELDENAAR,
 bl. 185.

(f) Handv. van Ao. 1379. by BALEN Dord. bl. 489.

(3) Van deeze vereeniging van Henegouwen, Hol-
 land en Zeeland, onder éénen Raad, schynt de Heer
 C. P. HOYNCK VAN PAPENDRECHT geene kennis ge-
 had te hebben, anders, zou hy niet wel hebben kon-
 nen zeggen, „ dat Henegouwen nimmer, onder de
 „ Raad-

AL-
BRECHT.
1404.

oude stukken, vindt men eenige Raaden by naame opgeteld, en onder dezelve Henegouwers, Hollanders en Zeeuwen (g). Doch in of omtrent het jaar 1428, werdt 'er een byzondere Raad voor Henegouwen gesteld (h). Ook werdt, ten dien tyde, de Raad van Holland, door Hertoge Filips, t'eenemaal vernieuwd en veranderd: en schynt dezelve, toen ook, voor 't eerst, magt gekreegen te hebben, om geschillen, die, by beroep van mindere Regtbanken, voor denzelven gebragt werden, af te doen (i): waarvan men, te vooren, onzes weetens, nergens blyk vindt. Men mag dan agten, dat 'er, onder het Huis van Beieren, of veelligt wel vroeger, een Geregts-hof, hier te Lande, geweest is, welk gewoonlyk, in den Haage zat; doch dat hetzelfde, onder het Huis van Bourgondie, geheel veranderd en vernieuwd geworden is, en vaste zitting in den Haage gekreegen heeft.

Eer wy van de Regeeringe van Hertoge Albrecht aftappen, moeten wy nog een weinig stilstaan op het aanzien, waartoe de Hollandsche Steden thans gesteegeen waren, en op de verandering in de Regeering derzelven, in of omtrent deezen tyd, voorgevallen.

In

(g) Handv. van Amst. bl. 9. van Alkm. bl. 17. van Hoorn bl. 84. van Kennemerl. bl. 29. by MATTHEUS de JURÉ Gladii p. 245. by BALEN Dordt. bl. 489. 511, 513.

(h) Groot Plakaatb. III. Deel, bl. 15.

(i) Groot Plakaatb. III. Deel, bl. 643.

„Raaden van Holland behoort heeft:” *quibus Han-*
nonia attributa fuit nunquam. Vide ejus *Dissert. de*
Consiliis Provinc. Hollandiae Ered. in *Analec. Belg.*
Tom. II. P. I. p. 7.

In den aanvang des agtsten Boeks, hebben wy gezien, dat de Edelen dezes Lands, tot in de dertiende eeuw toe, het voornaam bewind der Regeeringe, onder of nevens den Graave, gehad hebben. Zy werden, over zaaken van Vrede en Oorlog, alleen gekend. De Verbonden werden, door hen, niet door de Steden, bezegeld (k). Doch naar maate dat de Steden, door den Koophandel, in magt en rykdom, toenamen, begonden zy ook meer, in zaaken van Regeeringe, gekend te worden. Eduard de I, Koning van Engeland, nog voor het einde der dertiende eeuw, met Graave Floris den V, over een dubbel Huwelyk, in onderhandeling getreden zynde, vorderde, hierom, dat het Verdrag, niet slegts door de Edelen; maar ook door de Gemeente der goede Steden bekrachtigd zou worden (l). Floris zelf, met de Edelen overhoop leggende, begunstigde de Steden (m), op dat zy hem, tegen de Edelen, beschermen zouden. Toen naderhand veele Edelen, als handdaadig aan den moord van Graave Floris, gedood of verjaagd waren, rees het gezag der Steden zo zeer, dat Jan van Avenes, met haar alleen, een Verbond sloot, om 't Land in rust te houden (u). Ook werden de Gemagtigden der Steden, van deezen tyd af, of al vroeger, ter algemeene Dagvaarten beschreeven (o), en, zo wel als de Edelen, in uitheemsche Gezantschap-

AL- A
BRECHT
1494.

Aanwas
van de
magt der
Steden,
omtrent
de tyden
van Her-
toge Al-
brecht.

(k) II. Boek, bl. 258.

(l) IX. Boek, bl. 24, 33.

(m) IX. Boek, bl. 47.

(n) IX. Boek, bl. 130.

(o) X. Boek r bl. 172, 181. XI. Boek, bl. 303.

AL-
BRECHT.
1404.

schappen, gebruikt (p). Verscheiden gewig-
tige Verbonden zelfs zyn alleen door de Ste-
den bezegeld (q). En Vrouw Margareet be-
loofde, in 't jaar 1346, geenen Oorlog te
zullen aanvangen, dan met goedynden van
de Steden (r). De Hoeksche en Kabeljaauw-
sche oneenigheden deeden het aanzien der
Steden ook ryzen. Willem de V. zou zig,
zonder behulp der Steden, niet van de Re-
geeringe hebben kunnen verzekeren; alzo 't
schynt, dat de meeste Edelen de Hoeksche
zyde hielden, die, door 't vernielen hanner
Sloten, tot armoede gebragt, hun verlooren
gezag den Steden overlieten. Hertog Al-
brecht, Ruwaard wordende, beloofde, by den
raad der goede Steden en der zulken, welken
hy en de Steden aanstellen zouden, te zullen
regeeren (s). En Eduard de III, Koning
van Engeland, begeerde, over 't Regt zyn-
er Gemalinne, Filippa, op deeze Landen, niet
met hem in onderhandeling te treden, dan
na dat hy zig, van eene Volmagt der Steden
hiertoe, voorzien hadt (t). Al het welke het
groot gezag der Steden, ten deezen tyde,
duidelyk toont.

Hoofd of
groote
Steden. 't Blykt ondertuschen niet donkerlyk, dat
Dordrecht, Haarlem, Delft en Leiden, die,
in egte stukken van deezen tyd (u), den naam
van *Hoofdsteden* draagen, het meeste bewind,
in zaaken van Regeeringe, gehad hebben.

Gou-

(p) IX. Boek, bl. 93, 95. X. Boek, bl. 188.

(q) X. Boek, bl. 203. XI. Boek, bl. 339.

(r) XI. Boek, bl. 269.

(s) XI. Boek, bl. 294.

(t) Acta Publ. Angl. Tam. III. P. II. p. 110.

(u) Handv. van AO. 1418 by BALEN, Dord. N. 522.

Gouda, met het overlyden van zynen laaften Al-
 Heer, *Guy van Blois*, in den jaare 1398, aan BRECHT-
1404.
 de Graaflykheid van Holland gekomen zynde
 (v), is, zo wel als Amsterdam, sedert, ook Gouda
komt aan
den Graa-
ve van
Holland.
 onder de *Hoofd- of groote Steden*, gerekend
 en deeze zes hebben, onder de Graaven uit de
 Huizen van Bourgondie en Oostenryk, ge-
 woonlyk de Dagvaarten bygewoond, en ne-
 vens de Edelen 's Lands Staaten vertoond (w).
 In de Regeeringe der Hollandfche Steden, Verande-
ring in de
Regee-
ring der
Steden.
 fchynt, omtrent den tyd van Hertoge Al-
 brecht, ook eenige verandering voorgevallen
 te zyn, die onze opmerking verdient. Van
 ouds heeft, zo ver men nagaan kan, het bur-
 gerlyk bestier der Hollandfche Steden gestaan
 aan de Graaflyke Baljuwen en Schouten, be-
 nevens de Schepenen (x), of aan de Heeren
 dier Steden, welke byzondere Heerlykheden
 waren, gelyk Gouda, Schoonhoven, Gorin-
 chem en anderen; terwyl de Regtzaaken,
 door Schout en Schepenen, werden afgedaan
 (y). Ook blykt, dat de Schepenen ter ge-
 meene Dagvaarten gezonden werden (z).
 Doch in en omtrent de tyden van Hertoge Al- Instelling
van Bur-
gemees-
teren, en
Kollegi-
en van
Vroed-
fchappen
 brecht, vindt men, in oude stukken, gewaagd
 van *Burgemeesteren*, die 't burgerlyk bestier
 der Steden hadden, en van *Raaden en Vroed-
fchappen*, die over gewigige zaaken, het Land
 of de Stad betreffende, raadslaagden, en uit
 wel-

(v) JOANN. A LEYDIS *Libr. XXXI. Cap. 55.*

(w) *Handv. van Amst. bl. 73.*

(x) *Handv. by SCREVEL. Haarl. bl. 253. Handv. van Amst.
bl. 197. N. L. Brief van Ao. 1315 by ORLERS Leyden bl. 22.*

(y) *Vide Pactum Pacis inter Philipp. Flandr. & Florent. Holl.
Comit. in Thes. Anecd. MARTEN. & DURAND Tom. I. c. 1036.*

(z) *Extr. uit oude Ontv. Reken. by BALEN Dordr. bl. 731.*

AL- BRECHT. 1404.
 welken, in sommige Steden (a), de jaarlyk-
 sche Wethouderschap gekooren werdt. Van
 Burgemeesters zal men, vertrouwt ik, voor
 den jaare 1340, in Holland, geene duidely-
 ke melding vinden, ten ware, mischien, te
 Dordrecht (b). Doch een weinig laater, ont-
 moet men ze duidelyk, aldaar (c), te Leiden
 (d), en elders: ook te Delft, en te Rot-
 terdam, onder den naam van *Raadsmannen*
 of *Raadsluiden* (e): te Amsterdam, onder dien
 van *Beraaders* en *Raadsluiden* (f). Doch te
 Haarlem, schynen ze, eerst in 't jaar 1403,
 aangesteld te zyn, met den naam van *Raaden*
 (g): hoewel men, meer dan eene halve eeuw
 vroeger, van Wethouders aldaar gewaagd
 vindt, die *Magistri*, of *Magistri Civium*, dat
 is, *Burgemeesters* genoemd worden (h). Doch
 op de naauwkeurigheid van het stuk, waarin
 deeze naam voorkomt, is weinig staat te
 maaken. De Burgemeesters, als van jonger
 instelling dan de Schepenen, werden, in 't
 eerst, gemeenlyk, in rang na hen genoemd
 (i); doch met het toeneemen van het aanzien
 der Steden, over welker gemeentelyke geld-
 middelen, zy 't bewind hadden, is hun Ampt
 ook wel haast uitneemender geworden dan
 der Schepenen, die door of van wege den
 Graaf-

(a) Handv. van Ao. 1401. by SCREVEL. Haarl. bl. 246.

(b) Zie BALEN, bl. 269, en hier voor IX. Boek, bl. 94

(c) By BALEN, bl. 239.

(d) By ORLERS, bl. 32.

(e) By DE RIEMER 's Graavenh. II. Deel, bl. 91. Handv. van Rott. agter LOIS Chron. bl. 266.

(f) Regeer. Lyst op de Jaaren 1343, 1357, 1389 enz.

(g) Handv. by SCREVEL. Haarl. bl. 236.

(h) X. Boek, bl. 245.

(i) Handv. van Amst. bl. 3. DE RIEMER 's Graavenh. II. Deel, bl. 91. Privileg van den Briel bl. 32.

Graave, aangesteld werden, en nu, op zig zelve, geen burgerlyk bewind meer, noch bestier van geldmiddelen hadden. De Vroedschappen, wanneer men 'er een bepaald getal van Raaden door verstaat, zyn van geen vroeger instelling dan de Burgemeesters. Te Dordrecht, vindt men 'er de eerste melding van, op het jaar 1345 (k). Te Haarlem, werden zy, gelyk de Burgemeesters, eerst in 't jaar 1403, ingesteld: In sommige andere Steden wat vroeger: in de meesten laater: en dan nog, somtyds, slegts voor agt of tien jaaren, of tot wederopzeggens toe (l). Doch van Amsterdam leest men, in eenen Brief van den jaare 1449, dat 'er, *van ouds en over langhen*, een zeker getal van Raaden of Vroedschappen geweest was (m). De *Vroedschap, Wysheid of Rykdom*, van welken men, in vroeger tyden, gewag vindt gemaakt, was geen bepaald, maar een onbepaald getal van Persoonen, by gewigtige gelegenheden, uit de aanzienlyksten der Gemeente, byeen roepen, om derzelve Raad in te neemen (n): en op dit onbepaald getal van Persoonen, kan men, ten besten genomen, alleen passen 't gene, in de bekende *Vertooning van het Regt der Ridderchap, Edelen en Steden*, in den jaare 1587, uitgegeven, gezeyd wordt, „*dat de Collegien [van Raden ofte Vroetschappen] so oud syn als de Steden; ofte immers dat geen memorie en is van haere beginselen.*” Uit het

(k) By BALEN, bl. 345.

(l) Zie de Handvesten der Steden.

(m) Handv. van Amst. bl. 25.

(n) Handv. van Amst. bl. 25, 30. van Alkm. bl. 24. van Hoon bl. 70. van Middelend. bl. 17. van Medenb. bl. 12, 14. van Rotterdam agter Lois Chron. bl. 266.

ALPHABET.
BRECHT.
1404.

1777
1778
1779
1780
1781
1782
1783
1784
1785
1786
1787
1788
1789
1790
1791
1792
1793
1794
1795
1796
1797
1798
1799
1800

WILLEM
VI.
1404.

gezeide, blykt klaar genoeg, dat de vaste Kollegien van Vroedschappen, eerst in de veertiende en vyftiende eeuw, zyn ingesteld.

Het toeneemend aanzien der Steden heeft hiertoe, zo wel als tot de aanstelling van Burgemeesteren, ongetwyfeld, gelegenheid gegeven. De Steden, ziende hoe dienstig zy den Graaven waren, en steunende op de magt, die zy verkreegen hadden, hebben zig, in 't burgerlyke en in 't stuk der geldmiddelen, niet langer willen laten bestieren door Amptenaars, die enkelyk van de Graaven afhingen, gelyk de Schouten en Schepenen waren: maar in vergelding van zekere diensten, den Graave beweezen, by open' Brieven (o), het regt verkreegen, om, tot waarneeming der burgerlyke zaaken, jaarlyksche Burgemeesters, en bepaalde Vroedschappen te mogen hebben. En deeze verandering schynt men byzonderlyk tot de tyden van Hertoge Albrecht, en eenige jaaren voor en na dezelve, toen het gezag der Steden sterk aan het toeneemen was, te moeten brengen.

XXIII.
Willem
de VI.
wordt tot
Graave
ingehuldigd.
1405.

Albrechts dood bragt weinig verandering voort, in het Graaflyk bewind deezer Landen. Zyn oudste Zoon, WILLEM, Graaf van Oostervant, die hem, naar Landsgebruik, opvolgen moest, hadt reeds, verscheiden' jaaren, nevens zynen Vader, de Landen geregeerd, Handvesten verleend of bevestigd, en Verbonden met nabuurige Landen gemaakt. Ook hadt men hem zo dikwils aan 't hoofd der Legeren gezien, dat hy en zyne bedryven,

ver-

(o) Zie Handv. van 1402. by SCHREVEL. Haarl. bl. 236.

vermaarder by de Landzaaten geworden waren, dan des Hertogs verrigtingen, sedert eenige jaaren. De Regeering des Lands bleef, derhalve, genoegzaam in de zelfde handen, en Albrechts dood maakte alleen de inhuldiging des nieuwen Graaven noodzaakelyk. Deze geschiedde in Louwmaand en Sprokkelmaand des jaars 1405, te Dordrecht (p), te Haarlem (q), te Amsterdā (r), te Alkmaar (s), en in de andere Hollandfche en Westfriefche Steden. Alomme bevestigde de Graaf de oude Handvesten en Privilegien. Den Kennemeren en Kennemervolgeren, die hem een Morgengeld van een ouden Schild van ieder morgen jaarlyks, voor den tyd van vier jaaren, toegeftaan hadden, verleende hy verscheiden' nieuwe Voorregten (t): waarvan hun goede bezegelde Brieven moesten geleverd worden, eer zy gehouden waren iet van het Morgengeld te betalen (u).

WILLEM
VI.
1405.

Doch naauwlyks was Hertog Willem ingehuldigd, of de Hoeksche en Kabbeljaauwsche tweespalt ontstak op nieuws in verscheiden' Steden. Wy hebben te vooren gezien, dat de Kabbeljaauwschen, sedert de gemeenzaame verkeering van Hertog Albrecht met Aleid van Poelgeest, wederom in aanzien en bewind geraakt waren: ook dat de Hoeksche Heeren, die 't met Hertoge Willem, toen alleen Graave van Oostervant, eens waren, na

Opfchud
dingen in
verscheiden'
Steden: als

(p) BALEN. bl. 755, 282.

(q) Handv. by SCHREVEL. bl. 249.

(r) Handv. van Amst. bl. 14.

(s) Handv. van Alkm. bl. 17.

(t) Handv. van Kennemerl. bl. 34, 37.

(u) Handv. van Kennemerl. bl. 36.

WILLEM
VI.
1405.

te Haar-
lem,

te Am-
sterdam,

't ongelukkig omkomen van Jongkvrouwe A-
leid, ten Lande uit waren geweeken. Sedert
de verzoening van Willem met zynen Vader,
kwamen zy wel weder herwaards; doch 't
blykt niet, dat zy, gelyk te vooren, in de
Regeering van 't Land of de Steden, gebruikt
zyn geworden. Maar zo dra was Albrecht niet
overleeden, en Willem aan 't bewind geraakt,
of de Hoekschen, die te vooren altoos zyne
zyde gehouden hadden, werden nu ook door
hem begunstigd, en hier en daar ter Steden-
Regeeringe ingedrongen. De Kabbeljaauw-
schen, niet min heet op 't bestieren dan de
Hoekschen, deezen slag voorziende of reeds
gevoelende, verwekten gevaarlyke opschud-
dingen in verscheiden' Steden. Te Haar-
lem was 't gemeen, sedert de onderneeming tegen Si-
mon van Zaanden, in den jaare 1377, geduu-
rig oneenig geweest (v). Nu verwekte de ge-
vreesde of reeds beproefde verandering nieu-
we beroerte. In eenen geweldigen oloop
van 't Volk, werden verscheiden' treflyke
mannen doodgeslaagen. Ook vielen de Kab-
beljaauwschen in het Slot te Heemstede, welk
vernield werdt. Doch veelligt is dit vroeger
gebeurd. Te Amsterdam, ontstondt gelyke
beroerte, in welke de Priester *Willem Bruins-
zoon* het leeven verloor (w). De Schout *Jan
Nottaard*, en twee of drie voornaame Burgers
van de Kabbeljaauwsche zyde, werden, ter
oorzaake deezer beroerte, op 's Graaven last,
in de gevangenis onthalsd, en hunnen Vrien-
den

(v) Handv. by SCHREVELIUS Haarl. bl. 226. JOANN. A. LEYD-
DIS Libr. XXXI. Cap. 64.

(w) JOANN. A. LEYDIS Libr. XXXI. Cap. 64.

den dood t' huis gezonden (x). Zesendertig WILLEM VI. 1405. voornaame Burgers raakten, te Delft, in diergelyk eene opschudding, jammerlyk aan hun einde (y). Doch de Stad Dordrecht liep, te Delft, omtrent deezen tyd, en wat laater, zo merkelyk een gevaar van in een deerlyk bloedbad gezet te worden, dat wy ons niet onthouden konden, van het den Leezer beknoptelyk voor oogen te stellen.

De Regeering was hier, ten deele de Hoek- en vooral te Dordrecht. sche, ten deele de Kabbeljaauwsche zyde toe- gedaan; doch door Hertoge Willem, terstond na zyne inhuldiging, den zeventienden van Louwmaand, in 't bewind bevestigd. In 't 1406. volgende jaar, moest de Wethouderschap, volgens gewoonte, veranderd geworden zyn; doch de Hertog liet dezelfde Perfoonen aanblyven: 't welk men, tot dien tyd toe, te Dordrecht, nog nimmer gezien hadt (z). 't Schynt dat Willem, onderregt van de tweedragt der Wethouderen onderling, niet geweten heeft, wie hy uit het bewind moest zetten, zonder vrees voor zwaarer onheil: en dat hy hierom beslooten heeft, de Wet niet te veranderen. Ook hadt men, te Dordrecht, omtrent deezen tyd, gezien, waartoe verstoorde Regenten bekwaam waren. *Jan Schoonhout*, Raad der Stede, in den jaare 1402 (a), doch na dien tyd, Rentmeester van Zuidholland geworden, was zo verbitterd op den Schout, *Jan van Arkel*, dat hy hem, terwyl hy

(x) DAPPER Amst. bl. 100.

(y) HERMSKERK Batav. Arcad. bl. 208.

(z) Regeer. Lyst by BALEN bl. 282.

(a) Regeer. Lyst als boven bl. 282.

WILLEM
VI.
1406.

hy op weg naar den Haage was, te Overfchie ongelukkiglyk van 't leeven beroofde (b). Dit was nog maar een begin der beroerte. De Kabbeljaauwſche Regenten, bedugt dat men hun den voet zou ligten, waren op middelern bedagt, om zig, in 't verkreegen gezag, met geweld, te handhaaven. Schoonhout, ſamenſpannende met Filips, Bastaard van de Lek, Baljuw van Zuidholland; met den Schout en de twee Burgemeesters, en met vyf van de negen Schepens, zogr alles, in de Stad, naar zynen zin, te beſchikken, en de Hoekſche Regenten, die de minſten in getal waren, al- lengskens te verdrukken. De Gemeente, ondertuſſchen, te onvrede over de Regeeringe, floeg aan 't morren, en begon, eindelyk, met Verzoekſchriften, om verbetering van eenige misbruiken, aan te houden (c). Zo euvel werdt dit van de Kabbeljaauwſche Regenten genomen, dat zy, in den Raad, doordreeven, dat men een Bolwerk, of Sterkte binnen de Stad opwerpen moest, om de Burgery aan de hand te doen gaan. Straks daarop vallen ze aan 't werk, en tegen den aanvang des jaars 1407, was 't Bolwerk, tegen den Hoppen- Stegert, nu Adriaan Joppen Steiger genoemd, aan de Poortzyde, voltrokken, en van Busſen, Kruid en ander Krygsgeredeſchap voorzien. Ook lei 'er een deel volks in van hunnen aanhang. De Gemeente, meest Hoeksgezind, hadt dit bedryf der Kabbeljaauwſchen, met veel verdriet aangezien, te vergeefs hoopende, dat

(b) Lyst der Schouten by BALEN bl. 235.

(c) Wilcoor van 20 Octob. 1407 als boven bl. 759.

dat het opwerpen der sterkte gestuit zou worden. De Hoeksche Regenten roeiden hier onder, en, toen 't werk zyn beslag gekreegen hadt, was 'er geen houden meer aan de Burgers. Op Dingsdag den vierden van Louwmaand, trokken zy, in grooten getale, gewapend, naar 't Bolwerk. Men wil, dat zy niet van zins zouden geweest zyn, geweld te gebruiken; maar alleen te vraagen, wat men met het opwerpen deezer sterkte voorhadt. Doch de Kabbeljaauwschen zagen hen zo dra niet naderen, of daar ging een kreet op, binnen 't Bolwerk, van *Val aan, val aan!* En straks daarna, vloog 'er een zwerm pylen af op de Burgerye, die toen de vesting met zo veel hevigheid aanviel, dat de Kabbeljaauwschen dezelfde ruimen moesten; wykende in twee sterke Huizen, kort te vooren, door hen, van Krygsgereedschap voorzien. Van hier, schooten en wierpenze met steenen op de Burgerye, die, van haaren kant, geweld met geweld keerde. Al het welke niet zonder veel bloedstortens toeging. De Kabbeljaauwschen begonden 't eindelyk te bang te krygen, en droopen, d'een na den anderen, door agterdeuren, weg. De Hoofden hielden langst stand: doch moesten 't eindelyk opgeeven. De Burgers zouden toen gaarne hunnen moed aan hunne vyanden gekoeld hebben; doch eenige voornaame Hoekschen beletten 't. De Hoofden der Kabbeljaauwschen, waaronder, behalve den Baljuw en den Rentmeester van Zuidholland, de Schout, twee Burgemeesters en vier Schepens der Stad waren, lieten zig, als lammeren, naar de gevangenis der Ste-

WILLEM
VI.
1406.

WILLEM
VI.
1406.

de, of, gelyk men toen sprak, naar 's Heeren Sloten leiden. Terstond daarna, op den elfden van Louwmaand, slooten de Oud-Raad, de Gilden, eenige Edelen en ryke Poorters en de Burgery in 't gemeen een onderling Verdrag, waarby zy zig verbonden, elkan- deren allen last en schade, die hun, om den voorgevallen oproer, mogt overgekomen zyn, of nog mogt overkomen, elk naar zyn ver- mogen, te helpen draagen (*d*). Ook vindt men (*e*), dat een' Koopman van Amsterdam, die by 't Bolwerk schade geleden hadt, twaalf pond, uit Stads Kasse, vergoed geworden is. Sedert stont de Stad, eenige maanden agter een, zonder Schout en Schepenen, terwyl de aanzienlykste Poorters dagelyks te raade kwa- men (*f*). Groot gevaar liepen, ten deezen tyde, de gevangenen, dat men hen aan den haat der Burgerye zou opofferen. Doch Her- tog Willem, in Herfstmaand, het Geregt der Stad wederom hersteld hebbende, nam het der Burgerye kwalyk, dat zy zig, tegen zyne Amp- renaars, met geweld, verzet hadt (*g*): immers hij geliet zig zo, om zyn gezag te beter staan- de te houden. Voorts gaf hy der Stad vry- heid, om eenige Perfoonen, ten eenwigen dage, ten Lande uit te bannen (*h*): gelyk se- dert geschiedde. Aanmerkelyk is 't onder- ruschsen, dat men den voornaamsten deezer ballingen, die te vooren te Dordrecht op 't

(*d*) Zie dit Verdrag by BALEN bl. 756.

(*e*) By BALEN bl. 763.

(*f*) Regeer. Lyst by BALEN bl. 283.

(*g*) Handv. by BALEN bl. 517.

(*h*) Handv. by BALEN bl. 760.

kusfen gezeten hadden, eenen eed afvergte (4), dat zy der Stad; noch iemand der Poorteren, om 't voorgevallene, immer eenig leed doen zouden (i). Doch deeze eed werdt gebroken. Een der Ballingen * beroofde den nieuwen Schout, *Willem van Brakel*, niet lang hier na, buiten Rotterdam, moorddaadiglyk van 't leeven (k). De andere aanhangers der Kabbeljaauwschen, ten getale van ruim vyftig, werden, in den aanvang des volgenden jaars, met de nieuwe Schepenen verzoend (l), en federt werdt de rust te Dordrecht, en in de andere Steden allengskens hersteld.

WILLEM VI.
1406.

* *Jacob van Kün-
vre.*

Waarschynlyk zou dit eerder geschied zyn, zo Hertog Willem meer gelegenheid gehad hadt, om in persoon 't Land door te trekken, en de opschuddingen schielyk te stillen. Doch hy was, van den aanvang zynet Regeeringe af, ingewikkeld geweest in den Arkelschen Oorlog, die nog duurde, en hem, in geduurige beweging, gehouden hadt.

XXIV.
Arkel-
sche
Oorlog.

Jan van Arkel, de geslooten' Vrede scheidende, hadt zig, in de Lente des jaars 1405, van de Stad Woudrichem meester gemaakt, die, volgens de woeste wyze van oorloogen deezes tyds, geplonderd en verbrand, en toen wederom verlaaten werdt. Hertog Willem kreeg

Woudri-
chem
door Ar-
kel over-
meesterd

(i) Wilcoor by BALEN bl. 759.

(k) Brief van Hertoge Willem van 11 May 1408. by BALEN bl. 225.

(l) Wilcoor by BALEN bl. 761. Zie ook MIERIS Charterb. IV. Deel, bl. 76, enz. 83, 85, 86, 130, 131.

(4) Zulk een eed, *Oirvede* of *Oervede* genaamd, was, ten deezen tyde, hier te Lande, in gemeen gebruik. Zie MATTHEI *Anal.* Tom. I. p. 452, 463, 499. Tom. III. p. 304, 325. BRANDT *Enkb.* bl. 27. BURMAN *Ur.*: Jaarb. I. Deel, bl. 85.

WILLEM
VI.
1406.

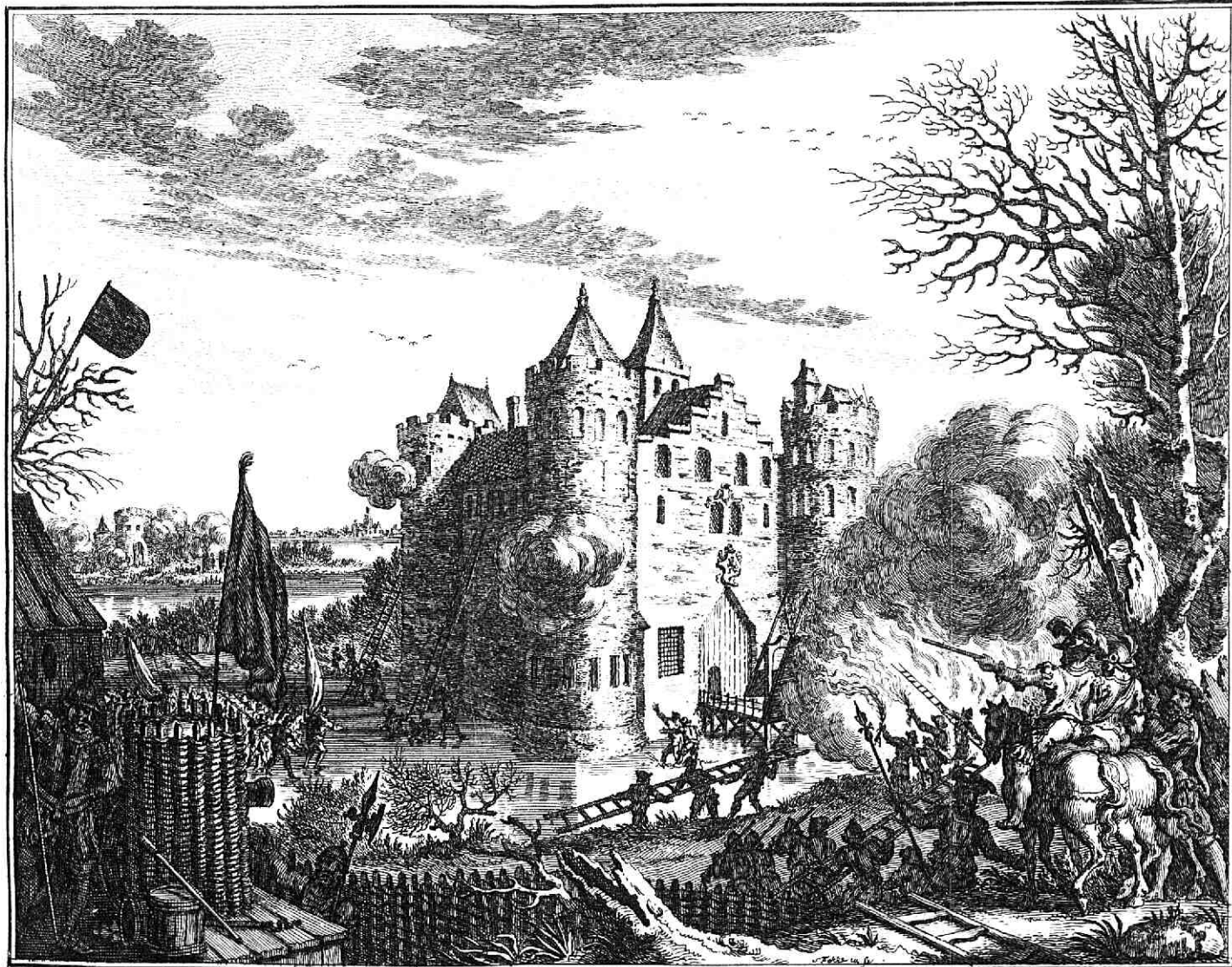
Beleg van
Everstein
Gasperne
en Hage-
stein.

kreeg hier zo dra geene tyding van, of hy beschreef Heirvaart, en rukte, van Stigfche hulpbenden verzeld, ten Lande van Arkel in. Men vindt dat hy, om deezen Kryg met kragt voort te zetten, sedert, een gedeelte zyner heerlyke goederen bezwaarde, op welken de Hollandfche Steden hem geld schooten (5). Ook stonden de Poorters derzelve hem trouwelyk by (m). Behalve het Slot Arkel, even buiten Gorinchem, aan de Oostzyde, staande, waren 'er nog twee of drie Vestingen hier omtrent, *Gasperne* met *Hagestein*, en *Everstein*, den Huize van Arkel, by koop, aangekomen (n). Everstein stondt dicht aan de Lek: Gasperne en Hagestein by elkanderen, een vierendeel uur gaans meer landwaards in. Hertog Willem sloeg zig voor de twee laatstgemelde Plaatsen neder: de Stigfchen belegerden Everstein. Vooraf egter hadt Willem, voor elke Plaats, een Blokhuis opgeworpen, waaruit dezelve beschooten werden. Ook hadt hy, om den toevoer naar Everstein te beletten, de Lek met paalwerk afgedamd. In Hooimand, werden de Plaatsen eerst beschooten. Doch 't leedt niet lang, of men vondt geraaden, dezelve naauw te besluiten, en, door uithongering, tot de overgave te dwingen. Eenige maanden te vooren, hadden Hertog Willem, Bisfchop Fre-

(m) Zie Handv. by BALEN bl. 517. 760. MIERIS Charterb. IV. Deel, bl. 27. 28; 29. 30.

(n) Extr. uit het Leenreg. van Holl. apud MATTH. de Jure Gladii Cap. XII. p. 187.

(5) Zie een' Brief van 1 September des jaars 1405, gegeven in den Besitte voir Hagestein en Everstein by BALEN Dordrecht, bl. 515.

Belegging van het Slot HAGESTEIN, door Graave WILLEM DEN VI.

Fredrik en eenigen der vertrouwdste Edelen eene soort van Ridderlyk teken aan den hals gedraagen, bestaande in eene ronde gouden hegge of tuin, met een hek afgeslooten. Niemand wist, wat hier mede beduid wierdt. Doch toen men naderhand Gasperne met Hagestein, en Everstein, met eene hegge van vast paalwerk, verbonden door willigen takken, en met aarde en rys aangevuld, zag omringen, verstondt men, dat dit Ridderteken te kennen gaf, dat het besluit, om deeze Vestingen, door beleg, tot de overgaave te dwingen, reeds voorlang genomen geweest was (o). Men wil (p), dat men, sedert, dit teken op de Graaflyke zegels en munten gebragt heeft: op welken het Wapen en de Maagd van Holland, beslooten in eene hegge, gemeenlyk den *Hollandsche Tuin* genaamd, afgebeeld is.

Tot in Wintermaand des jaars 1405, duurde deeze belegering (6). Doch toen waren de belegerden, door hongersnood, op het uiterste gebragt. Ook vroom het zo fel, dat de Graften der Vestingen dicht lagen, en Hertog Willem toeleg maakte, om de ladders over dezelve te doen aanvoeren, en Hagestein te beklimmen. De belegerden, derhalve, geene uitkomst ziende, begonden te neigen, om dit Slot, met de Stede Gasperne, op te gee-

WILLEM
VI.
1406.

Welke
Plaatsen
aan de
Hollan-
ders en
Stigt-
schen o-
vergaan.

(o) De Vermeerderde BEKA bl. 324.

(p) Vet. Auct. Gallic. ap. MATTHEUM de Jure Gladii Cap. XII. p. 181.

(6) Men heeft nog een' Giftbrief van Hertog Willem den vyftienden van Slagtmaand 1405, in den bezit van Hagestejn, gegeven, by DE RIEMER Privileg. van 's Graavenhaage, N. X. bl. 306.

WILLEM
VI.
1406.

geeven. Doch Everstein ging nog eerder by Verdrag aan de Stigtschen over, die 't Slot en de have des Heeren van Arkel voor zig bedingende, de bezetting, onder belofte van nimmer tegen hen noch tegen de Hollanders te zullen dienen, met het gene haartoehoorde, vertrekken lieten. 't Slot werdt terstond aan koolen gelegd. De overblyffels van het zelve zyn, al voor het einde der vyftiende eeuw, in den Lekstroom, verdrongen geweest (q). Everstein was, op den elfden van Wintermaand, overgegaan (r); en op den negentienden, werdt Hagestein met Gasperne opgegeven. Doch Hertog Willem stondt der bezetting alleen lyfsbehoudenis toe. Zy bleef krygsgevangen, haare have werdt geplonderd, en 't Slot en de Stede in brand gesteken (s). Van 't Slot zyn geene overblyffels meer; doch noch tegenwoordig is 'er een Dorp, met den naam van *Hagestein*, in wezen; veelligt een overblyffel der Stede Gasperne, schoon deeze laatste naam verdweenen is.

Bestand
met den
Jonkheer
van Arkel

Den Bischop, federt, plegtiglyk, verklaard hebbende, dat het Land van Hagestein der Utrechtsche Kerke, van ouds, hadt toebehoord (t), werdt het hem, door Hertoge Willem, afgestaan.

Met Willem, Zoon van Jan, Heere van Arkel, werdt na 't bemagtigen van Everstein en Hagestein, een bestand geslooten,

(q) JOANN. A LEYDIS *Libr.* XXXII. *Cap.* 4.
(r) De Vermeerderde BEKA *bl.* 326.
(s) De Vermeerderde BEKA *bl.* 326.
(t) *Instrum. Publ. apud MATTHEUM de Jure Gladii. Cap.* XII. p. 162.

tot Pinksteren des jaars 1406, waar na de vereenigde Legers afrokken (u).

WILLEM
VI.
1406.

Doch kwalijk werdt dit bestand van de Arkelsche, of, veelligt, van wederzyde, gehouden. Men heeft nog een Brief van Jan en Willem van Arkel (v), waar by zy de Gelderschen aanzetten, om der Papen goeden van Utrecht, in Gelderland gelegen, niet te pachten noch te bruiken: 't welk deeze Landgoederen, voor de Stigtschen, nutteloos maaken moest. Men was, derhalven, in Holland, wederom bedagt, op het hervatten van den Kryg, en besloot den eersten Veldtogt, met het beleg van 't Slot Arkel en van de Stad Gorinchem, te beginnen. De Edelen, de Steden en de Opgezetenen ten platten Lande werden ter Heirvaart beschreeven. De meesten maakten zig gereed. Doch eenige Edelen en Dorpen van Kennemerland kogen zig vry van den dienst (w). De penningen, hier van komende, werden besteed, om gehuurd Krygsvolk, waarvan men zig, thans, meer en meer, begon te bedienen, te betaalen.

Midlerwyl was 'er verschil gereezen tusschen de twee Heeren van Arkel, Vader en Zoon. De Zoon wilde Vrede gemaakt hebben met de Hollanders en Stigtschen; de Vader drong op het voortzetten van den Oorlog. Elk hadt zynen aanhang; doch Jonkheer Willem wist de aanzienlykste Poorters van Gorinchem, die veel by deezen oorlog te lyden hadden, op

Oneenig-
heid tus-
schen Jan
en Willem
van Arkel
1407.

(u) JOANN. A. LEVDIS Libr. XXXII. Cap. 4.

(v) Apud MATTHEUM de Jure Gladii Cap. XII. p. 178.

(w) Rekening van PHIL. VAN DORP by VAN LOON Aloud. Regeer. IV. Deel, bl. 357.

WILLEM
VI.
1407.

Verandering in de Regeering te Gorinchem.

Hertog Willem wordt tot Heere van Arkel ingehuldigd.

zyne hand te krygen, en besloot met hen, heimelyk, Heer Jan, buiten bewind te stellen, en, zyns ondanks, vrede te maaken. Niet lang hier na, begaf zig Jan naar Gelderland, om met zynen Zwaager, *Reimoud den IV*, Hertog van Gelder, die met hem verbonden was, de middelen tot het hervatten van den Kryg te beraamen. In zyn afzyn, ondernam Jongkheer Willem verandering te maaken in de Regeering te Gorinchem. Ook beval hy 't Slot iemant zynen vrienden: al 't welk van dit gevolg was, dat Jan, te rug keerende, de Poorten van Gorinchem en van 't Slot, en zelfs van de Stede Leerdam voor zig geslooten vondt. Toen vertrok hy wederom naar Gelderland; en 't zy dat Willem bedugt werdt voor het ongenoegen van Hertoge Reimoud, zynen Oom, 't zy dat hem het verstoeten zyns Vaders, toen hy 't nader begon na te denken, zelf tegen de borst was; hy liet zig, eerlang, door tusschenspraak van vrienden, beweegen, om zig met zynen Vader te verzoenen. Dit geschiedde in stilte, te 's Hertogenbosch. Willems vrienden te Gorinchem waren niet in den Zoen begreepen geweest, en hierom dermaate gestoord, dat zy hem nu, zo wel als zynen Vader te voeren, de Poort voor 't hoofd slooten. Zelfs ontbooden zy den Graaf van Holland, dien zy de Heerlykheid van Arkel opdroegen. Ook werdt hy, kort daar na, te Gorinchem en te Leerdam ingehuldigd. De Steden Haarlem, Delft, Leiden, Amsterdam, Gouda en Rotterdam droegen de kosten deezer inhuldiging, en moesten, om dezelve te vinden, om-

trent

trent duizend en vyftig Engelsche Nobelen jaarlyksche Lyfrenten verkoopen, die de Graaf haar, uit de inkomsten van Kennemerland en Westfriesland, beloofde wederom goede te zullen doen (x).

WILLEM
VI.
1497.

Gorinchem, van eene bezetting van vyfhonderd man, onder bevel van Philips van Dorp (7), voorzien hebbende, begaf Hertog Willem zig, van daar, naar den Haage. De Heeren van Arkel beyonden zig midlerwyl in Gelderland, toeleg maakende, om Gorinchem wederom magtig te worden: en 't gelukte Jongkheere Willem, aan 't hoofd van eenen hoop Gelderschen, de Stad, alwaar flappe wagt gehouden werdt, op eenen donkeren nacht, te verrassen, en, na eenigen tegenstand, te vermeesteren. 't Slot hieldt het egter nog met de Hollanders. Doch Jongkheer Willem sloeg 'er terstondt het beleg voor.

Jongkheer Willem ver-rast Gorinchem.

Hertog Willem hadt zo dra geene tyding van deeze omkeering gekreegen, of hy deedt de Edelen en Steden alomme ter Heirvaart beschryven, en ontboodt de Stigtschen tot zyne hulpe (y). Terwyl hy zyne benden byeenbragt, ontving hy eene Oorlogsverklaring van Reinoud, Hertog van Gelder, die,

De Hertog van Gelder verklaart Holland den Oorlog.

(x) MIEAIS, Charterb. IV. Deel, bl. 50, 55, 60. Handv. van Rotterdam, agter Lois Chron. bl. 285.

(y) JOANN. A. LEYDIS, Libr. XXXII. Cap. 8.
(7) Uit de oude Rekeningen van deezen Philips van Dorp, ook Thesaurier van Holland, blykt, dat deeze Manfchap vyf Grooten 's daags aan Soldye trok. Elke vyfentwintig man van dezelve stondt onder bevel van eenen Hoofdman, die eenen Wilhelmus Gulden Hollandsch 's daags genoot. Zie VAN LOON, Aloud. Regeer. van Holl. IV. Deel, bl. 227.

WILLEM VI. op den agtentwintigsten van Herfstmaand des
1407. jaars 1407, gegeven was, en nog voorhan-
 den is (z). Doch deeze kon hem niet onver-
 wagt voorkomen, na 't gene hy de Gelder-
 schen reeds, ten voordeele der Arkelschen,
 hadt zien onderneemen. Ook zogr hy zig in
 staat te stellen, om beide den Arkelschen en
 Gelderschen het hoofd te bieden. En zo dra
 was hy niet, met zyn Leger, omtrent Go-
 rinchem gekomen, of 't beleg van 't Slot
 werdt opgebroken, en Jongkheer Willem
 week in de Stad. De Hollanders trokken
 toen af op de Gelderschen, die by Dalem la-
 gen, en daagdenze, tegen 's anderendaags,
 ten sryde uit. Doch Hertog Reinoud gaf
 den zynen bevel om af te trekken, waartoe
 zy zig van de donkerheid des nags bedienden.
 Hertog Willem, toen 't Slot Arkel en de an-
 dere Sterkten hieromtrent van volk en voor-
 raad voorzien hebbende, keerde, met het
 grootste deel zyn Legers, naar Holland te rug.
 Jan en Willem van Arkel, geene kans
 ziende, om zig tegen de overmagt der Hol-
 landeren te beschermen, zonder de Gelder-
 schen sterker aan hunne belangen te verbind-
 en, droegen, sedert, hunne Heerlykheid
 Hertoge Reinoud op, onder voorwaarde, dat
 dezelve nimmer van 't Hertogdom Gelder zou
 mogen vervreemd worden (a). En Reinoud
 bevestigde deeze voorwaarde schriftelyk, toen
 hy, eenigen tyd hier na (8), te Gorinchem,
 tot

(z) *Apud MATTHEUM Anal. Tom. III. p. 332.*(a) *JOANN. A. LEYDIS Libr. XXXII. Cap. 8.*(8) Den vyfentwintigsten van Oogstmaand des jaars
1409.

tot Heere van Arkel werdt ingehuldigd (b). Doch Hertog Willem begon, al terstond na deeze Opdragt, de Gelderschen vyandelyk te handelen. De Hollanders liepen de Tieler- en Bommelerwaard af. De Gelderschen, daarentegen, vielen in 't Land van Heusden, en staken den brand in Hedikhuizen; Doch hier werden ze, door *Jan van Kraanenburg*, Slotvoogd van Heusden, gestuit, en met veel verlies te rug gedreeven. Te Dalem, in de Tielerwaard, tegen over Loevestein, op de grenzen van 't Land van Arkel, gelegen, was bekwaame gelegenheid, beide voor de Gelderschen en Hollanders, tot het opwerpen eener Sterkte. Ook hadden ze 'er beide het oog op. Doch de Graaf van Holland was een weinig voor Hertog Reinoud gereed. Hy stigte 'er een Bolwerk, in de Lente des jaars 1408, zonder dat het de Gelderschen, die ten zelfden einde, reeds derwaards getrokken waren, beletten konden.

WILLEM VI.
1407.
Oorlog met de Gelderschen.

1408.

Sedert schein het, dat beide de Volken het oorloogen moede waren. Ook oordeelde Hertog Willem zyne benden elders met meer voordeel te kunnen gebruiken. Des werdt 'er, niet lang hier na, een Bestand getroffen, voor den tyd van drie jaaren: waarmede de vyandelykheden in Gelderland en in Holland ophielden.

Bestand.

Jan van Beieren, verkooren Bisshop van Luik, Broeder van Hertoge Willem, hadt zig wederom veel moeite gegeven, om dit Be-

XXVI.
Luiksche zaaken.

(b) Dipl. Reynaldi Ducis apud PONTAN. Hist. Geln. Libr. VIII. p. 379. en by BOXHORN op VELDENAAR bl. 187.

WILLEM
VI.
1408.

Bestand te bewerken (c); doch niet zonder 'er zyn eigen nut in te beoogen. De Luikenars waren, al eenige jaaren herwaards, tegen hem opgestaan, om dat hy, Bisfchop zyn willende, tot nog toe de Geestelyke Ordening niet hadt willen aannemen, onaan gezien hy zulks den Luikenaren, by eede, beloofd hadt, (d). Men bespurde in hem trek genoeg te het wereldlyk gebied, dat aan de Bisfchoplyke waardigheid verknogt was; doch hy betoonde, gelyk wy reeds hebben aangemerkt, allengskens meer afkeer van den Geestelyken staat. De Burgers, niet gediend met zyne Regeering, en geene kans ziende, om het Kapittel, tot het verkiezen van eenen nieuwen Bisfchop, te beweegen, stelden *Henrik, Heere van Perwys*, by voorraad, tot Voogd van 't Bisdom aan. Bisfchop Jan, hier over verstoord, week naar Maastricht, zo veel bewind na zig neemende als hem mogelyk was. Tegen het einde van het jaar 1403, werd 'er egter, door bemiddeling van de Kanonniken, een Verdrag, tusfchen hem en de Burgerye, getroffen, volgens welk, de zaaken des Bisdoms, door agt mannen van zyne zyde, en door agt van de zyde der Burgerye verkooren, bestierd moesten worden (e).

Doch in de Lente des jaars 1406, ontstond 'er nieuwe beroerte. Jan van Beieren ontweek dezelve wederom naar Maastricht, het Geestelyk Geregt en Bisfchoppelyk zegel medeneemende. Dit mishagde der Burgerye, die, ter-

(c) JOANN. A LEYDIS *Libr. XXXII. Cap. 8.*

(d) MONSTRELET *Vol. I. Ch. XXXI. f. 27.*

(e) JOANN. A LEYDIS *Libr. XXXII. Cap. 3.*

terftond daar op, tot de verkiezing van eenen nieuwen Bifchop overging. *Dirk*, Zoon van Henrik van Perwys, eenen jongeling van agttien jaaren (f), werdt deeze waardigheid aangeboden. De Kanonniken, die hunne toeftemming niet hadden willen geeven tot deeze verkiezing, werden ter Stad uit gebannen, en Bifchop Dirk ftelde nieuwe Kanonniken aan. Zyn Vader, Henrik, de wapenen opgevat hebbende, om hem, in 't Bifchoppelyk bewind, te handhaaven, floeg het beleg voor *S. Truyen*, en voor het Slot *Bouillon*. Dit laafte viel hem in handen; doch voor *S. Truyen* ftiet hy 't hoofd. Ten naaften jaare, belegerde hy Maastricht, alwaar zig Bifchop Jan nog bevöndt: doch de felheid des volgenden Winters deedt hem 't beleg opbreken (g).

WILLEM
VI.
1408.

't Leedt egter niet lang, of het werdt hervat, weinige weeken, na dat Jan van Beieren het Bestand tusfchen de Hollanders en de Gelderschen bewerkt hadt: en dit was zo dra niet geflooten, of hy hieldt, op 't ernstigst, by zynen Broeder, den Graave van Holland, om hulp tegen de Luikenaars, aan, Hertog Willem liet zig beweegen, en bragt niet flegts de Landzaaten op de been; maar nam, daarenboven, een aanzienlyk getal uitheemfche Edelen en Knegten in zyne Soldye. Ook verbondt hy zig met zynen Zwaager, *Jan*, thans *Hertog van Bourgondie*, alzo Hertog Filips, in 't jaar 1404, overleeden was (h). Bifchop Jan hadt

Hertog
Willem
trekt te-
gen de
Luiken-
naars te
velde.

(f) MONSTRELET Vol. I. Ch. XXXI. f. 27.

(g) JOANN. A LEYDIS Libr. XXXII. Cap. 6.

(h) JOANN. A LEYDIS Libr. XXXII. Cap. 2.

WILLEM
VI.
1408.

hadt zelfs den Koning van Engeland, Henrik den IV, weeten te beweegen, om hem eenen onderstand van zestig gewapende Mannen en vyfhonderd Boogschutters toe te zenden (i). Ook voegde de Graaf van Namen, aan het hoofd van eenig Krygsvolk, zig by het vereenigd Leger. De Hertogen Willem en Jan en derzelver Bondgenooten, hunne magt samen gebragt hebbende, vielen, tegen den Herfst des jaars 1408, in Luikerland. Hunne aankomst noodzaakte de Luikenaars 't beleg van Maastricht op te breeken, na dat het zestien weeken geduurd hadt.

De Luikenaars worden geslaagen

Doch terstond hier na, verscheenen zy met een talryk Leger in 't veld. De Hollanders en hunne Bondgenooten trokken hun, aan drie hoopen, tegen. Op den drie-entwintigsten van Herfstmaand, viel 'er, by eene Plaats, die de oude Schryvers *Elch* en *Othey* noemen, een bloedig gevegt voor, in welk de Luikenaars t'eenemaal verslaagen werden. De Heer van Perwys en zyn Zoon, Dirk, sneuvelden hier beide. Bessissend was deeze slag, ten voordeele van Bischof Jan. De wederspannige Steden onderwierpen zig: ook Luik: binnen welke Stad, strenge straf over veelen geoeffend werdt. De nieuwverkooren' Kannonniken en veele anderen, vrouwen zo wel als mannen, werden in de Maaze verdronken: eene doodstraf, die, ten deezen tyde, zeer gemeen was, in deeze Landen. Anderen werden onthalsd, of gevierendeeld (k). De Privile-

(i) Act. Publ. Angl. Tom. IV. P. I. p. 110.

(k) MONSTRELET Vol. 1. Chap. XLVII. fol 72. vers. & seqq.
JOANN. A LEYDIS Libr. XXXII. Cap. 10.

vilegien der Stad Luik werden verbeurd ver-
klaard en den Hertogen Jan van Bourgondie
en Willem van Holland, op wier naamen ook
het Vonnis werdt uitgesproken (l), in handen
gesteld. Ook werdt het gantsche Bisdom in
eene geldboete van tweehonderdduizend Fran-
sche Kroonen verweezen, zo de Ingezetenen
naderhand weder ondernamen, tegen den Bis-
schop op te staan: welke boete gelykelyk tus-
schen den Keizer, den Koning van Frankryk,
den Hertog van Bourgondie, en den Graave
van Holland, verdeeld moest worden. Den
Bisshop werdt 'er niets van toegelegd. Ook
moest hy zig, in zo verre, aan de Hertogen
Jan en Willem, onderwerpen, dat hy, on-
der anderen, belooven moest, den Luikenaa-
ren geene nieuwe Privilegien te zullen gee-
ven, dan met hunne toestemming (m). En
hier mede liep het jaar veertienhonderd en
agt ten einde. Jan van Beieren bleef het Bis-
dom van Luik nog bestieren, tot in 't jaar
1417 (n), wanneer hy van den Geestelyken
staat en van den naam van *Elect* of verkooren
Bisshop, dien hy tot dien tyd toe gevoerd
hadt, voor altoos, afftondt. Wy zullen, ter
zyner plaats, verhaalen, wat 'er hem toe
bewoog.

In 't jaar 1409, rees 'er eenig verschil, tus-
schen den Hertog van Brabant en den Graave
van Holland, welk egter, gelukkiglyk, door
een Verdrag, werdt bygelegd. Joanna, Her-
togen

WILLEM
VI.
1408.

XXVII.
Verschil
me iden
Hertog
van Bra-
bant, ver-
effend.
1409.

(l) Zie het by MONSTREL. Fol. I. Ch. XLVII. f. 77. vers.

(m) MONSTRELET Fol. I. Ch. XLVII, fol. 77. vers.

(n) Magn. Chron. Belg. p. 349.

WILLEM VI
 1409.

togin van Brabant, eerst Weduwe van Willem den IV, Graave van Holland, en daar na, van Hertog Wenzelaus, Graave van Luxemburg, was, in 't jaar 1406, overleeden. Twee jaaren voor haaren dood, hadt zy *Antoni*, tweeden Zoon van Filips, Hertog van Bourgondie en van Margareet, Dogter haarer Zuster, de Graavinne van Vlaanderen, insgelyks Margareet genaamd, tot Voogd van Brabant aangesteld. En deeze was, terstond na haar overlyden, tot Hertog ingehuldigd, niet slegts van Brabant; maar ook van Limburg; 't welk, al voor lang (o), aan de Hertogen van Brabant was afgegaan. Twee of drie jaaren hier na, trouwde hy met *Elizabet*, Dogter en eenige Erfgenaame van Jan, Hertog van Gorlitz, Broeders Zoon van Wenzelaus, Hertog van Brabant en Luxemburg. Zy bragt hem Luxemburg, nu tot een Hertogdom verheeven, ten Huwelyk. Hertog Willem woonde het Bruiloftsfeest van zynen Zwaager by, welk, in Hooimaand des jaars 1409, te Brussel gehouden werdt (p): en kort hier na vorderde Hertog Antoni, als Erfgenaam der Weduwe van Graave Willem den IV, hem haare Bruidsgaave af, die tot nog toe niet voldaan was. De Hollandsche Graaf kon de schuld niet loochenen: zy was, reeds in 't jaar 1351, door Willem den V, openlyk erkend (q); en in 't jaar 1394, beliepen de agterfallen, volgens eene eigenhandige schuldbekenenis van Her-

(o) Zie hier voor, IX. Boek, bl. 35.

(p) MONSTRELET Vol. I. Ch. LIV. fol. 89. vers.

(q) Handv. van Rotterdam. agter LOIS Chron. bl. 258.

Hertoge Albrecht, nog negenduizendvieren- WILLEM VI.
 tagtig oude Keizers Schilden met den Arend (r); 1409.
 doch de staat van 's Graaven geldmiddelen, door geduurige Oorlogen uitgeput, liet hem 't voldoen derzelve niet toe. Terwyl hy uitvlugten zocht, hieldt de Hertog van Brabant te sterker aan; en daar zou reden geweest zyn, om voor verdere verwydering te dugten, zo Jan, Hertog van Bourgondie, niet tusſchen beide getreden was, en zynen Broeder, Antoni, met zynen Zwaager, Willem, bevredigd hadt, door een Verdrag, volgens welk, Willem de agterſtallen der overleeden Hertoginne, met zeventigduizend oude Schilden eens, moest afbetaalen (s).

Van minder gewigt wel, doch veel ouder XXVIII.
 was het geſchil, welk, omtrent deezen tyd, Hertog door Hertoge Willem, hier te Lande, be- Willem legt de geſchillen by,
 middeld werdt. De Edelen uit den Huize tusſchen den Heer en den Abt van Egmond,
 van Egmond, een der oudſten en aanzienlykſten deezes Lands, en, zo men wil, van de oude Frieſche Koningen herkomstig, hadden met bewilliging der Graaven van Holland, welken het Kloostergraaffchap van Egmond, al in de tiende eeuwe, opgedraagen was (t), en te gelyk ook met toeftemming der Abten deezer aloude Abtdye, ſedert verſcheiden eeuwen, de burgerlyke Regeering, onder den naam van *Advokaat* eerst, en naderhand onder dien van *Heer*, waargenomen. Doch dit geſchiedde niet, zonder dat 'er, van tyd tot tyd,

(r) Chartr. van Brabant te Vilvoorde *Vierde Benedekasſe Laade F. N. XXV.*

(s) *DIVEL REC. Brabant. Ltr. XVII. p. 214.*

(t) *Zie II. Deel, bl. 108.*

WILLEM VI. 1410. geschillen ontstonden, tusfchen de Heeren en de Abten van Egmond, die, door de Graaven van Holland, als *eenige wettige Advokaaten der Egmondsche Kerke* (u), werden bygelegd. Om trent den jaare 1410, waren 'er diergelyke geschillen ontstaan, tusfchen Jan, Heer van Egmond, die zynen Vader, Arnold, kort te vooren, opgevolgd was, en de Kloosterlingen. Jan was onlangs gehuwd met eene Dogter des Heeren van Arkel; en daardoor, behalven om andere redenen, in den haat geraakt van Hertoge Willem (v), wiens uitspraak, gedaan te Schoonhoven den derden van Wynmaand des jaars 1411, hierom, veelligt, min voordeelig voor hem was. 't Hoofdfgeschil betrof de Landen van *Arnerfswet* en *Wynemersmet*, die der Abtdye toegewezen werden, mids dat zy Heere Jan een klein gedeelte derzelven, op welk zyn Slot stondt, ten onversterflyken erffen opdroeg. Het hoog en laag Geregt werdt den Heere van Egmond gelaaten; doch de Abt mogt eenen *Meyer* aanstellen; die zorg droeg, dat de vereischte visch der Abtdye geleverd, en de gewoonlyke wagensdiensten gedaan werden. Ook moest hy, nevens des Heeren Schout, de Schouwe hebben over wegen en wateren. De Duinen werden den Heere toegewezen, mids hy de noodige Konynen, tot tweehonderd koppels toe, ongevild, aan 't Klooster leverde. De Abt kreeg regt tot het stellen van eenen Koorenmolen. De tol moest

(u) Diplom. Flor. III. *apud* BOCKENB. Dynast. Egmond, 20.
 (v) JOANN. A LEYDIS *Libr.* XXXII. Cap. 13.

„ moest, tusfchen hem en den Heer, gely- WILLEM VI.
 „ kelyk gedeeld worden. Eindelyk, werdt 1411.
 „ den Heer gelast, eenige agterftallen, we-
 „ gens Landeryen, welken hy van de Abtdy
 „ in huur hadt, af te doen: en voortaan gee-
 „ ne nieuwe keuren, ten nadeele der Abtdye,
 „ te maaken. Zo een van beide eenig punt
 „ van deeze uitspraak verbrak, verviel hy in
 „ eene boete van duizend gouden Kroonen
 „ Franfche munt, en over duisterheden in de-
 „ zelve behieldt de Graaf de verklaaring aan
 „ zig zelve (*w*).”

Het Bestand tusfchen de Gelderschen en XXIX.
 Hollanders nu ten einde gelooopen zynde, De Gel-
 werdt de Kryg hervat. Hertog Willem, by dersche
 wyze van Bede en Leeninge, merkelyken on- Oorlog
 derftand in geld van de Hollandfche Steden wordt
 gevorderd en verkreegen hebbende (9), rust- hervat.
 te eenige Schepen uit, die, langs de Zuider-
 zee kruisfende, den Gelderschen veel nadeels
 toebragten, en den handel van Harderwyk
 en Elburg zeer belemmerden. Ook floot hy
 een Verbond met de Stad Amersfoort, om,
 uit

(*w*) JOANN. A LEYDIS *Libr.* XXXII. *Cap.* 14.

(9) De Stad Haarlem hadt hem zesduizend oude
 Schilden toegestaan, waarvoor zy verlof verkreeg, om,
 binnen driehonderd Roeden buiten de Stad, Excyn-
 zen te mogen heffen. *Handv. van 7 Novemb. 1411.*
 by SCREVELIUS bl. 251. Rotterdam leende hem twee-
 honderd Franfche Kroonen, onder borgtogt van Gerrit
 van Stryen, Heer van Zevenbergen, die beloofde, mer
 zes paarden en vyf knechten, in de Stad te komen *leiffen*
 of gyzeling houden; wanneer Hertog Willem, binnen
 agt dagen na de eerste maaning, de fchuld niet af-
 deedt. *Handv. van Rotterdam agter Lois Chrenyk,*
 bl. 290.

WILLEM
VI.
1411.

uit dezelve, de Veluwe te konnen afloopen, en van tyd tot tyd, met den buit, wederom derwaards te keeren: gelyk geschiedde. Hui- bert, Heer van Kuilenburg, hadt zig, reeds in den jaare 1409, met Hertoge Willem, tegen de Gelderschen en Arkelſchen, verbonden (x). Hy, Jan van Viane en Arnold van Leyenburg, die zig te Amersfoort ophielden, met de Hollanders, in de Veluwe gevallen zyn- de, plonderden en verbrandden de Stede *Nieuwkerk*; na dat zy 't Slot *Hoefſaken*, te voorén, door Jongkheer Willem, met Gelder- ſche manschap, bezet, doch nu wederom ver- laaten, ingenomen en vernield hadden (y).

Vrede.
1412.

Weinig meer werdt 'er, van de Hollandschen zy- de, in 't jaar 1411, uitgereg. En in Hooimaand des volgenden jaars, slooten de twee Hertogen een Verdrag, by welk Hertog Reinoud zyn Regt op Gorinchem en den Lande van Arkel den Graave van Holland, Hertoge Willem, afstondt, mids dat deeze hem honderduizend Fransche Kroonen betaalde. Nog verbondt zig Hertog Reinoud, dat Jongkheer Willem van Arkel de Stad Gorinchem, die nog in zyne magt was, den Hollandschen Graave zou leveren. Ook geschiedde dit, sedert (z); en van toen af, is Gorinchem en het Land van Arkel met het Graafschap van Holland veree- nigd geworden. Hertog Reinoud schonk Jongk- heere Willem, die, voor zig en zyne Nako- melingschap, van alle Regt op de Heerlyk- heid

(x) Zie zynen Brief in MATTHÆI Anal. Tom. V. p. 593.

(y) JOANN. A LEYDIS Libr. XXXII. Cap. 15.

(z) Brief van Jongkheer Willem in MATTHÆI Anal. Tom. V. p.

heid van Arkel hadt afgestaan, het Kasteel WILLEM VI. 1412. *Oyen* en de Heerlykheid *Born*, nevens vyf. duizend Rynsguldens uit de Tollen van Lobed. Het geslooten Verdrag, werdt den zesentwintigsten van Hooimaand, ten overstaan der Bischoppen van Utrecht en Luik, plegtiglyk, bekrachtigd (a).

Doch Jan, Heer van Arkel, hadt, in alle deeze onderhandelingen, geen deel genomen (b). Men hadt hem, tot nóg toe, niet tot vreedzaame gedagten kunnen brengen. Ook was hy, sedert eenigen tyd, uit Gelderland geweeken, en thans onthieldt hy zig in Brabant, alwaar eenigen zyner Heerlyke goederen gelegen waren. De Zuidhollandsche Edelen hielden, ondertuschen, het oog op hem; toelig maakende, om hem te ligten, en gevangkelyk naar Holland te voeren. Doch dit gelukte eerst, in 't jaar 1415. *Gerrit van Stryen*, Heer van Zevenbergen, *Kloris van der Aa*, en *Filips van der Lek* betrapten hem, op de Brabantsche grenzen, en bragten hem in den Haage. Hier werdt hy, op de Voorpoorte, gevangen gezet (c). De Heer van Zevenbergen trok, voor dit vangen, vierduizend vyfhonderd Fransche Kroonen van Hertog Willem. Den anderen Heeren werdt ook eene goede somme toegelegd (d). De Hertog deedt Heer Jan, daarna, eenen tyd lang, op 't Slot te Gouda, bewaaren, en toen naar

(a) Zie een brief, hier van gemaakt, by MATTHÆUS Anal. Tom. V. p. 588.

(b) JOANN. A. LEYDIS Lib. XXXII. Cap. 16.

(c) Extr. uit de Reeck. van Ph. Enghebrechtsz, Clerc des Thef. M. S.

(d) Exract als boven.

WILLEM VI. 1412. naar Zevenbergen voeren, alwaar hy, tot in 't jaar 1425, gevangen zat (e). Anderen schryven, ten onregte, dat hy eerst te Zevenbergen, daarna te Gouda gezeten heeft (f). Geslaakt zynde, werdt hy, in den jaare 1426, door den Proost van Oudemunster, met de Heerlykheid van Haastrecht en eenige andere goederen, verlyd (g). Niet lang hierna (1), overleedt hy te Lcerdam (h).

Reden, waarom men hem vast hieldt. Verraad tegen Hertog Willem ontdekt. Hertog Willem meende reden te hebben, om deezen Heer te doen ligten, en gevangen te houden. Kort na 't sluiten van de Vrede met Hertoge Reinoud, vernam hy, eerst uit eenen Gelderschen Edelman, en toen uit Reinoud zelve, dat 'er, in Holland en zelfs onder de Edelen, gedurende den Oorlog, een aanslag gesmeed was, om hem te vatten en van 't leeven te berooven. Willem kon niemant eer van deezen slinkschen toeleg verdenken, dan Jan, Heer van Egmond, en deszelven Broeder Willem, Heer van Ysfelstein. Egmond liep vooral by hem in 't oog, alzo deeze, noch in persoon, noch uit de goederen, welken hy van de Graaflykheid ter leen hieldt, den Graave, in den Kryg tegen de Gelderschen, hadt willen bystaan. Ook was hy, sedert eenige jaaren, niet in 's Graaven tegenwoordigheid verscheenen, dan na

(e) JOANN. A LEYDIS *Libr. XXXII. Cap. 22. Extract als vooren.*

(f) De Gest. Domin. de Arkel p. 234.

(g) Zie een' Brief by MATTHÆUS Anal. *Tbm. V. p. 236.*

(h) De Gestis Dominor. de Arkel p. 236.

(1) Den vyfentwintigsten van Oogstmaand des jaars 1428.

dat hy Vrygeleide begeerd en verkreegen hadt, ^{WILLEM}
 't welk by niemant der Edelen in gebruik was. ^{VI.}
 Al dit moest hem, met grond, verdagt maaken ^{1412.}
 (i). Doch Hertog Willem twyfelde niet,
 of Egmond werdt opgestookt, door zynen
 Schoonvader, Heere Jan van Arkel. Hy be-
 floot, derhalve, zig eerst van Arkel te ver-
 zekeren, die, ondervraagd zynde, terstond,
 onder eede, verklaarde, wie zy waren, die
 den Graaf hadden willen vatten, om hem den
 Gelderschen Hertog over te leveren. Willem
 hieldt deeze verklaring, eenen tyd lang, ge-
 heim (k). Doch, in 't jaar 1416, liep 'er een
 gemeen gerugt door Holland, dat Egmond
 en Ysfelstein de verraaders waren, die op 's
 Graaven vryheid of leeven gegaan hadden.
 Elk hadt hier den mond vol van, en 't kwam
 Egmond ras genoeg ter ooren. Terstond liet
 hy zig verluiden, dat hy gereed was, om zig
 voor den Graave te verantwoorden, midt men
 hem vrygeleide gunde. Dit werdt hem toe-
 gestaan: en hy, daarop, voor 's Graaven Raad,
 gedagvaard. Doch hy verscheen niet: waar
 op men hem verklaarde, lyf en goed verbeurd
 te hebben. Ook werden zyne goederen, ter-
 stond, door den Graave, aangeslaagen. Hy
 was, ondertuschen, met zynen Broeder,
 Willem, geweeken naar Ysfelstein, eene ster-
 ke Vesting in dien tyd. Hertog Willem deedt,
 kort hierna, deeze Stad met het Slot opei-
 schen: doch weigerend antwoord bekommende,
 maakte hy zig tot een beleg gereed. Heirvaart
 be-

Ysfel-
 stein aan
 Holland
 gehegt.

(i) JOANN. A LEYDIS *Libr. XXXII. Cap. 17.*

(k) JOANN. A LEYDIS *Libr. XXXII. Cap. 21.*

WILLEM
VI.
1412.

beschreeven hebbende, zondt hy de helft van zyn Leger vooruit, toevende, met de andere helft, te Schoonhoven. Doch hier werd, door tusschenpraak van eenige nabestaanden des Heeren van Egmond, met naame van *Jakob van Gaasbeek*. Heere van Abkoude, Wyk te Duurstede, Putten en Stryen, Huibert van Kuilenburg en Jan van Viane, een Verdrag getroffen, op den volgenden voet. „ De Heeren van Egmond en Ysfelstein zouden de Stad en het Slot en de Heerlykheid van Ysfelstein den Graave van Holland overgeeven: daarna het Land ruimen, en 'er, zonder 's Graaven verlos, niet wederom binnen komen. Uit de inkomsten der Heerlykheden van Egmond en Ysfelstein, zouden aan Heere Jan en zynen erfgenaamen tweeduizend oude Schilden, aan Heere Willem, zeshonderd Franche Kroonen, en aan Yolande, hunne Moeder, agthonderd zulke Kroonen, jaarlyks, uitgekeerd moeten worden.” Kort na 't sluiten van dit Verdrag, werd Hertog Willem, tot Heere van Ysfelstein, ingehuldigd (1).

Jakob van Gaasbeek be-
komt Ab-
koude en
Wyk te
Duurste-
de.

Jakob van Gaasbeek, een der middelaaren van her zelve, die ons in 't vervolg deezer geschiedenissen meer zal voorkomen, was, eenige jaaren geleeden (2), nog ruim zo gemakkelyk in 't bezit geraakt der Heerlykheden van Abkoude en Wyk te Duurstede. Zyns Vaders Broeder, Willem, Heer deezer Heerlykheden, was overleeden, zonder andere kin-

(1) JOANN. A LEYDIS *Libr.* XXXII. *Cap.* 23.

(2) In 't jaar 1407.

kinderen na te laten, dan eene Dogter, *Joanna*, gehuwd aan Jan, Heere van Brederode; doch thans Nonne in een Klooster te Wyk te Duurstede, terwyl haar Man Monnik was, onder de Karthuizers, by Utrecht. Jakob van Gaasbeek, niet waanende aan den Monnik, veel min aan de Nonne, eenen mededinger te zullen vinden, stelde zig, terstond, in 't bezit deezer Heerlykheden. Doch hy bedroog zig. Brederode hing, zo hy voorgaf, met Paufelyk verlof, den kap op den tuin, en haalde zyne Vrouw, met geweld, uit het Klooster, met meening, om haar voortaan by zig te houden, en de Heerlykheden, haar aanbesteden, te regeeren. Doch Fredrik van Blankenheim, Bisshop van Utrecht, niet konnende gedoogen, dat zyn geestelyk en weerdlyk Regtsgebied zo zeer geschonden werdt, viel met eenig Krygsvolk in Wyk te Duurstede, bemagtigde de woning van Jan van Brederode, voerde de Nonne wederom naar 't Klooster, en leverde haaren man gevangen aan Jakob van Gaasbeek, die hem, tot aan de dood van *Joanna*, op den tienden van Louwmaand des jaars 1411 voorgevallen, in hegtenis hieldt. Toen liet hy hem los, en bleef, als naaste Erfgenaam, in 't bezit van Abkoude en Wyk te Duurstede. De Monnik keerde egter niet naar zyn Klooster terug (m).

Het verhaal van den Arkelschen Kryg, in zyn uiteinde en gevolgen, heeft ons een weinig

(m) JOANN. A. LEYDIS Libr. XXXII. Cap. 7. De Vermeerderde BERA bl. 384.

WILLEM
V
1412.

WILLEM
VI.
1412.

nig gevoerd buiten de tyd-orde der overige geschiedenissen deezer Landen, tot welke wy nu wederkeeren.

XXX.
Op-
schud-
ding te
Utrecht.

De Stad Utrecht was, al van ouds, in twee partyschappen verdeeld geweest, van welken de eene, die 't met de Hollanders hieldt, en de Ligtenberger aanhang genoemd werdt, sedert eenige jaaren, 't voornaam bewind gevoerd, en onder anderen ook den Oorlog tegen den Huize van Arkel doorgedreeven hadt. De andere party zag het voortzetten van deezen Oorlog met ongenoegen, en blies het volk de ooren vol van het nadcel, dat 'er de Stad door leedt. Zelfs mompelde men, dat eenigen van den Ligtenberger aanhang de Stad aan Hertoge Willem, voor eene merkelyke somme gelds, verkogt hadden. 't Gemeen raakte eerlang in roere, en trok, in grooten getale, den twintigsten van Lentemaand des jaars 1413, naar 't Stadhuis, terwyl de Raad vergaderd was, roepende, *dat zy de Regeering naar hunnen zin veranderd wilden hebben, of wederstaan zouden dien 't leed deedt.* Eenige Raaden van den Ligtenberger aanhang, den storm ziende opkomen, en voor hun lyf bedugt, waren, kort te vooren, in stilte, ter Stad uit geweeken. De overigen, nu de minsten in getal, werden, in den Raad, overstemd, en men besloot der Burgerye, die den Domdeken, *Herman van Lokhorst*, aan 't hoofd hadt, te wille te zyn. *Jakob van Ligtenberg*, Proost van S. Pieters, den Schout *Barend Proeys*, den Burgemeesteren *Jan van Ligtenberg van Landskroon* en *Jan van Klaarenberg*, den Ouderman *Wouter Graauwaart* en eenigen an-
de-

1413.

deren, werdt de Stad ontzeid: den Proost WILLEM VI. slegs voor een jaar; doch den vier anderen, tot dat de Raad goedvinden zou, hen wederom in te roepen *(n)*. Ook werden 'er eenigen in hegtenis gezet. De vrienden der ballingen, die in den Raad zaten, werden 'er, de een na den anderen, buiten geslooten: kortom, de Regeering werdt t'eenemaal veranderd.

De Ballingen hielden zig, ondertuschen, te Amersfoort op, en schreeven, van daar, eerst aan den Raad, en toen aan Bisschop Fredrik, dat zy gereed waren, zig te zuiveren van allen blaam, dien men hun aanwreef, met naame van het verkoopen der Stad aan den Graave van Holland. Doch Herman van Lokhorst, *Jan van den Spiegel* en anderen waren oorzaak, dat hun voorslag van de hand geweezen werdt. Toen eerst begaven zy zig zelve, met hunne persoonen en goederen, onder de bescherming des Graaven van Holland *(o)*, die hen met volk ondersteunde.

Twee jaaren omtrent duurde de tweespalt, Door Hertog Willem gestild. binnen welken, de Ballingen den Utrecht schen Koopluiden den vryen handel in Holland beletteden, en de Stad zeer benaauwden. Nieuw gemor verwekte dit onder de Burgery, die, by de verandering der Regeeringe, zo veel voordeels niet vondt, als zy zig beloofd hadt. De vrienden der Ballingen roeiden hieronder, en by gelegenheid dat een Knecht van Jan van den Spiegel eenen der Stads

(n) Act. Ultraj. apud MATTHÆUM de Nobilitate Libr. II. p. 468.

(o) Zie twee Brieven van Willem VI. by MATTHÆUS in Praef. Libr. III & IV, de Nobilit. p. *(e)* 3.

WILLEM
VI.
1413.

Stads Knegten vragtelyk bejegende; ontstondt 'er, op den zeventienden van Bloeiimaand des jaars 1415, eene nieuwe opschudding in de Stad. Van den Spiegels Huis werdt omfingeld. Hy ontkwam 't gevaar, welk hem dreigde, ter naauwer nood, en week ter Stad uit. Lokhorst, eenigen van zynen aanhang byeen gebragt hebbende, werdt zo hevig ontmoet, dat hy, naar een goed heenkomen zoekende, in 't Regulieren Klooster ontweek. Toen deezen verftooven waren, staken de Ligtbergeners 't hoofd op. Den Raad vergaderzynde, werden Lokhorst, van den Spiegel, Ysbrand van der A, Gerrit van Damas en veele anderen ter Stad uit geleid. Terftond hierna, zondt de Burgery eenigen af naar den Haage, en verzoende zig met Hertog Willem. Hier werdt, ten overftaan van 's Hertogen Raad, gehandeld, over de wyze, op welke de voorige Balingen wederom binnen gelaaten zouden worden, die, ten opzigte van de vyf genoemden en eenige anderen, aan den Bifchop verbleeven werdt. Anderen kreegen terftond verlof om, op hun voorig Burgerfchap, te rug te keeren: doch die voor den tyd van honderd jaaren gebannen waren geweest, moesten, zo lang het den Bifchop goeddagt, buiten den Raad blyven. Lokhorst, van den Spiegel en verſcheiden anderen werden, op lyfſtraffe, ten eeuwigen dage, uit de Stad Utrecht, midsgaders uit Holland, Zeeland en Friesland, gebannen (p). Sedert geraakte de

Lig-

(p) Brief van 15 Octob. 1415. by MATTHEUS de Jure Gladii Cap. V. p. 38. Zie ook BURMAN. Uit. Jaarb. I. Deel, bl. 174 enz. en MIERIS Charterb. IV. Deel, bl. 306, 307.

X Ligtenberger aanhang, binnen Utrecht, we- WILLEM
 derom op 't kusen. Hertog Willem kwam VI.
 kort hierna, met een aanzienlyk gevolg van 1413.
 Hollandfche Edelen in die Stad, alwaar hy
 deftig onthaald werdt (q).

Gedurende deeze Utrechtsche beroerten, XXXI.
 verloor Hertog Willem Staveren, genoegzaam Staveren
 de eenigfte Stad in Friesland, die, tot hiertoe, door de
 Hollandfche bezetting ingehad hadt. Friezen
 Margareet van Kleef, Weduwe van Hertoge gewonnen.
 Albrecht, aan welke Hertog Willem, naar
 sommiger verhaal (r), gewoon was, in zyn
 afwezen, de Regeering des Lands toe te ver-
 trouwen (3), hadt het Bestand, by Albrechts
 leeven, met de Friezen, geflooten, van tyd
 tot tyd, weeten te verlengen (s). Nu was
 zy, reeds in 't jaar 1412, overleeden (t),
 en 't Bestand, laatst gemaakt, liep, in de
 Lente des jaars 1414, ten einde. De Friezen
 van Westergo, toen, vernemende, dat 'er,
 binnen Staveren, flappe wagt gehouden werdt,
 verrasten de Stad, op den twaalfden van Len-
 temaand des gemelden jaars, en verjaagden
 de Hollandfche bezetting (u). Hertog Wil-
 lem was zeer geftoord over de agtelootheid
 en

(q) JOANN. A. LEYDIS *Libr. XXXII. Cap. 18.* De Vermeer-
 derde BEKA. bl. 342, 347.

(r) UBR. EMM. *Libr. XVII. p. 243.*

(s) UBR. EMM. *Libr. XVII. p. 243, 253, 256.*

(t) JOANN. A. LEYDIS *Libr. XXXII. Cap. 16.*

(u) E. BENINGHA *Hilt. van Oostfr. 1. Boek, Cap. CCIV. bl.*
 185.

(3) Enkele Handvesten zyn 'er nog voor handen,
 door haar en Hertoge Willem, en door haar alleen, ge-
 geven. Zie *Handv. van Kennemerland*, bladz. 664.
Handv. van Rynland, bl. 30, 34. *Privilegien van*
Texel, bl. 16, 19.

WILLEM VI. 1414. en lafhertigheid der zynen, toen hem de ryding van dit verlies gebragt werdt: te meer nog, om dat hem de staat zynere zaaken niet toeliet, den Friezen den oorlog aan te doen. Men sloot dan wederom een Bestand voor eenige jaaren, welk, sedert, verlengd werdt (y): en gantsch Friesland verheugde zig, dat het van alle uitheemsche overheersching verlost was.

XXXII. In 't jaar 1415, werdt het Huwelyk voltrokken tuschen *Jakoba*, eenige Dogter van Hertoge Willem, en *Jan*, Hertog van *Tou-raine* en Graave van *Ponthieu*, tweeden Zoon van *Karel den VI*, Koning van Frankryk, en van *Izabella*, Dogter van *Steven*, Hertog van *Beieren*, halven Broeder van Vaders zyde van Hertoge *Albrecht*. De Bruidegom bereikte omtrent agttien, en de Bruid weinig meer dan veertien jaaren (4). Het Huwelyk was reeds in 't jaar 1406 te *Compiegne* geslooten (w), doen de voltrekking, tot nu toe, om de jongkheid van 't Paar uitgesteld: terwyl de jonge Hertog zig doorgaans te *Quesnoi* in *Henegouwen*, of in den *Haage* in *Holland* (x), schynt opgehouden te hebben. De voorwaarden, toen beraamd, wer-

(y) *MIRIS Charterb. IV. Deel, bl. 287, 288, 368, 397, 398. JOANN. A LEYDIS Libr. XXXII. Cap. 19. UBB. EMM. Libr. XVII. p. 258.*

(w) *MONSTRELET Vol. I. Ch. XXVII. f. 24.*

(x) *Handv. van Amst. bl. 19.*

(4) Zy was, op den vyfentwintigsten van Hoofmaand, Feestdag van *S. Jakob*, in 't jaar 1401, terweerd gekomen. *JOANN. A LEYDIS Libr. XXXII. Cap. 1.* En waarschijnlijk was haar, naar deezen Heiligen, de naam van *Jakoba* of *Jakob*, want dus wordt zy veelyds genoemd, gegeven.

werden nu, in den Haage, op den zesden van **WILLEM**
 Oogstmaand, bevestigd, en liepen op deezen **VI.**
 zin: „ Henegouwen, Holland, Zeeland en **1415.**
 „ Friesland zouden, zo Hertog Willem, zon- **Huwe-**
 „ der Zoonen na te laten, overleedt, aan **lyks-**
 „ Jakoba en haare nakomelingen komen, en, **Voor-**
 „ door haaren man, den Hertoge van Tou- **waarden,**
 „ raine, geregeerd worden, volgens den raad
 „ en het voorbeeld, door Hertog Willem, in
 „ zyn leeven, gegeven. Hertog Willem zou,
 „ zo lang hy leefde, *geweldich Heer* der ge-
 „ melde Landen blyven, en na zyn aftenven,
 „ zouden de Egtgenooten het *Leen derzelve*
 „ *verzoeken en ontfangen van den genen, en op*
 „ *zulk eene wyze, als het door Hertoge Willem*
 „ *en alle zyne Voorvaders gedaan was.* De
 „ drie Landen zouden onverdeeld blyven, en
 „ altoos op den *oudsten Zoon, of, by mangel*
 „ van Zoonen, op de *oudste Dogter* verfter-
 „ ven. De oude Voorregten, Handvesten,
 „ vryheden en gewoonten zouden bewaard,
 „ en geene vreemdelingen, maar alkeen van
 „ de oudste en beste ingeboornen, tot Amp-
 „ tenaars; in en buiten den Graaflyken Raad,
 „ gevorderd worden. Alle deeze punten zou-
 „ den, door de Egtgenooten, by hunne inhul-
 „ diging, worden bezwooren. Aan Vrouwe
 „ Margareet van Bourgondie, Moeder van Ja-
 „ koba, en aan alle anderen, zouden de schul-
 „ dige erfelyke en lyfelyke giften betaald wor-
 „ den: ook zouden de Egtgenooten de nate-
 „ laaten' schulden van Hertoge Willem vol-
 „ doen (y).” **Wy**

(y) Groot-Plakaatb. III. Deel, H. 6, MATTHEY Anal. Tom. V. p. 596.

WILLEM
VI.
1415.

Aanmer-
kingen
over de-
zelven.

De Her-
tog van
Touraine
wordt
Daufyn.

Wy konnen niet nalaten, in 't voorby-
gaan, over deeze Huwelyks Voorwaarden,
aan te merken, dat, schoon Hertoge Willem,
in dezelve, de weidsche titel van *geweldigk*
Heer deezer Landen gegeven wordt, de Egt-
genooten nogtans niet toonen van voorneemen
te zyn, om de Landen willekeurig te beheer-
schen. Zy belooven de oude voorregten en
vryheden te zullen bezweeren: en onange-
zien de Hertog van Touraine een vreemde-
ling ware, verbindt hy zig, zo wel als Jako-
ba, om geene Ampten aan vreemdelingen te
geeven. Wyders ziet men hier eene erken-
tenis, dat *alle* de Hollandsche Graaven deeze
Landen als leenroerig, ongetwyfeld van 't
Keizerryk, schoon zulks niet uitdrukkelyk ge-
zeid wordt, hebben aangemerkt.

Het jonge Paar hielt zig, na 't voltrekken
van 't Huwelyk, in Henegouwen (z), en ook
sontyds in Holland op (a). En weinige maan-
den verliëpen hier maar, toen de Hertog van
Touraine zynen oudsten Broeder, Lodewyk,
die op den agttienden van Wintermaand over-
leedt, in de waardigheid van *Daufyn* en naasten
erfgenaam der Fransche Kroone, opvolgde.
Daar zyn verscheiden Brieven, hier te Lande
verleend, voorhanden (b), in welken Jakoba,
zynen Gemaalin, den naam draagt van *Dolphy-
ne van Voyennen*. Ondertuschen was het op-
klimmen tot deeze nieuwe waardigheid, naar
allen schyn, een trap tot zynen ontydigen dood,
die

(z) MONSTRELET *Vol. I. Ch. C. XI. f. 240.*

(a) JOANN. A. LEYDIS *Libr. XXXII. Cap. 26.*

(b) By BURMAN *Uit. Jaarb. I. Deel, bl. 209. by BALEN*
Dordr. bl. 519. en by BOXHORN op REIGERS I. Deel, bl. 389.

die ruim een jaar hier na voorviel. Doch de gelegenheid hier toe moet wat omstandiger onvouwd worden.

WILLELM.
VI.
1415.

De Regeering van Karel den VI. was eene der langduurigsten; doch te gelyk eene der ongelukkigsten voor Frankryk. De Oorlog met Engeland ontstak feiler dan te vooren: en 't Krygsgeluk liep den Franschen geweldiglyk tegen. De Koning was, sedert het jaar 1392, onderworpen geweest aan vlaagen van krankzinnigheid, die hem doorgaans onbekwaam maakten tot de Regeering. De Grootten, die, nevens de Koninginne, de Regeering in handen hadden, lagen geduurig overhoop, en verwekten, van tyd tot tyd, binnenlandsche beroerten. Vooral hadt men, van 't jaar 1404 af, merkelyke verwydering bespeurd tuschen Lodewyk, Hertog van Orleans, 's Konings Broeder, en Jan, Hertog van Bourgondie; die, met groot ongenoegen, zag, dat men Orleans en der Koninginne de Regeering toevertrouwde, van welke zyn Vader Filips 't voornaam bewind gehad hadt, en welke hy zig nu gaarne in handen gesteld gezien zou hebben. Zo ver ging dit ongenoegen, dat Hertog Jan, in Slag maand des jaars 1407, den Hertog van Orleans, by nacht, deedt overvallen, en van 't leeven berooven, niet meer dan drie dagen na dat zy plegtiglyk verzoend geweest waren, en elkanderen eene broederlyke vriendschap gezworeen hadden (c). Jan verglimpte deeze ondaad met den naam

XXXIII.
Staat van
Frankryk
ten deezen
tyde.

van

(b) MONSTRELET Vol. I. Chap. XXXVI. f. 29. vers. JOANNES
& LEYDIS Libr. XXXII. Cap. 9.

WILLEM
VI.
1415.

van yver voor 's Ryks welstand, en wist zig zelfs openlyk door den Koning zuiver te doen schouwen. Sedert meester van Parys en van 's Konings Perfoon geworden, regeerde hy in 's Konings naam, zonder iemant te ontzien; doch toen hy, in 't jaar 1408, naar Luikerland getrokken was, om Jan van Beieren te helpen, nam de Koningin haaren slag waar, bemagtigde Parys, en deedt zig zelve en den Daufyn Lodewyk, tot Regenten van 't Ryk, verklaaren. De Hertog van Bourgondie werd toen, als schuldig aan manslag, veroordeeld.

In deeze omstandigheden, liet Hertog Willem, Graaf van Holland, zig gebruiken, om een Verdrag tuschen Hertog Jan en 't Fransche Hof te bemiddelen (d). 't Gelukte hem ook. Jan deedt, in Lentemaand des jaars 1409, eene soort van schuldbekentenis, en verzoende zig met den Huize van Orleans en met de Koninginne (e). Doch 't leedt niet lang, of de Prinzen van den bloede, zig nu van de Regeeringe ontzet vindende, verbonden zig tegen den Hertog van Bourgondie, die, van zynen kant, de Engelschen in 't Ryk bragt, om hun 't hoofd te bieden. Zy verrokken egter wederom, voor 't einde van 't jaar 1412. En van dien tyd af, zag men de party des Hertogs van Bourgondie, in Frankryk, allengskens, verzwakken. In 't jaar 1414, besloot het Hof hem den oorlog aan te doen. Kort te vooren, hadt hy Frankryk reeds moeten verlaaten, en nu onthieldt hy zig in Vlaanderen. De

(d) MONSTRELET *Vol. I. Ch. XLIX. f. 81.*
(e) JOANN. A. LEYDIS *Libr. XXXII. Cap. 127.*

De Graavin van Holland, Zuster van Hertog Jan, begaf zig, omtrent deezen tyd, naar Peronne, alwaar het Hof zig bevondt, om hem, ware 't mogelyk, op nieuws, met het zelve, te verzoenen (*f*). Ook gelukte het, ten minsten in schyn. De Graavin van Holland en verscheiden' andere Grooten bleeven borg voor de onderhouding van 't Verdrag, welk, by deeze gelegenheid, gemaakt werdt (*g*).

Een der punten van het zelve verbondt den Hertog van Bourgondie, om de onderhandelingen af te breeken, welken hy, met Engeland, mogt hebben aangevangen. Doch hy hieldt zig aan dit punt niet. Hy tradt, terstond na 't sluiten van 't Verdrag, in geheime onderhandeling met *Henrik den V.* die *Henrik den IV.*, zynen Vader, in 't jaar 1413, was opgevolgd. *Henrik* zocht den Hertog te winnen, op dat hy aan hem geene party zou hebben, in den Oorlog tegen Frankryk, welken hy in den zin hadt. In 't jaar 1415, voerde hy, onder anderen, zo 't schynt, met Schepen, in Holland en Zeeland gehuurd (*h*), een magtig Leger derwaards, en sloeg de Franschen by Azincourt, op den vyfentwintigsten van Wynmaand. Twee Broeders des Hertogs van Bourgondie, *Antoni*, Hertog van Brabant, en *Filips*, Graaf van Nevers en Retel, sneuvelden in deezen slag, aan de zyde der Franschen.

Hertog Jan bediende zig van de verlegenheid,

(*f*) MONSTRELET Vol. I. Ch. CXXVI. f. 210.

(*g*) MONSTRELET Vol. I. Ch. CXXVII. f. 210. *versif.*

(*h*) Act. Publ. Angl. Tom. IV. P. II. p. 109, 109.

WILLEM
VI.
1415.

heid, in welke 't Ryk zig toen bevondt, om 't verlooren bewind aldaar wederom in handen te krygen. Hy trok met een Leger naar Parys, begeerende verlof, om den Koning te begroeten. Terwyl men zyn verzoek in overweeging nam, stierf de Daufyn, Lodewyk, en Jan, Hertog van Touraine, onlangs met Jakoba van Beieren gehuwd, volgde hem in die waardigheid op.

XXXIV.
Oorzaaken van den haat, aan 't Fransche Hof, tegen den Daufyn Jan, opgevat.
1416.

De namaagschap zyner Egtgenootte met het Huis van Bourgondie; zyn lang verblyf aan 't Hof van zynen Schoonvader, Zwaager van Hertoge Jan, en vooral eene geheime Byeenkomst, tusschen hem en dien Hertog, te Valenchyn in Henegouwen (*i*), waren oorzaak, dat hy aan 't Fransche Hof aangemerkt werdt, als geheel in de belangen van Hertoge Jan. De Graaf van Armagnac, die thans 't voornaam bewind in Frankryk hadt, riedt den Koning, dat hy den Daufyn ten Hove ontbieden zou. Doch Hertog Willem, wel onderrigt van de gesteldheid van 't Fransche Hof, wilde zynen Schoonzoon niet laten vertrekken.

Keizer Sigismund vertrekt met Graave Willem, naar Engeland.

Zo stonden de zaaken in den aanvang des jaars 1416, wanneer Keizer Sigismund te Dordrecht kwam, om, van daar, naar Engeland, over te steeken, en, ware 't mogelyk, eene vaste Vrede tusschen Karel den VI. en Henrik den V. te bemiddelen. Hertog Willem, wiens Afgezanten de Keizerlyke Krooning, in den jaare 1414, hadden bygewoond (*k*), ontving den Vorst beleefdelyk; en toonde zig ge-

(i) MONSTRELET Vol. I. Ch. CLXI. f. 240.

(k) MONSTRELET Vol. I. Ch. CXXVIII. f. 212.

genegen, om hem naar Engeland te geleiden. WILLEM
VI.
1416.
Veelligt stonden 'er nog eenige geschillen, tusschen de Engelsche en Hollandsche Koopluiden, te vereffenen. De onderlinge Koophandel bloeide nog, als van ouds (l), schoon de Wolfspel verlegd was. Doch hy werdt niet voortgezet, zonder dat 'er, van tyd tot tyd, geschillen voorvielen. Onlangs zelfs hadt Koning Henrik Brieven uitgegeven, om van Hertoge Willem en den Hollanderen, met geweld, vergoeding van schade te vorderen, tot eene somme van agthonderd en vyftig *Nobelen* toe. Doch deeze Brieven waren wederom ingetrokken (m). Hier benevens schynt Hertog Willem ook deel gehad te hebben, in de heimelyke onderhandelingen, die thans, met den Hertoge van Bourgondie, op het tapyt waren (n). Reden genoeg was 'er, derhalve, voor Hertoge Willem, om de reis naar Engeland te onderneemen. Doch zyne poogingen en die van den Keizer, tot het bewerken eener Vrede, waren vrugtelooos. Henrik bleef, zo wel als Karel, die te vooren door Keizer Sigismond gesproken was, styf op zyne eischen staan. Alleenlyk werdt 'er een driejaarg Bestand geslooten (o), en Hertog Willem keerde, in 't begin van Hooimaand, wederom herwaards (p). 's Lands Regeering was, in zyne afwezenheid, den Heere van Kuilenburg en Walraven van Brederode aanbevolen geweest (q).

Som.

- (l) Act. Publ. Angl. Tom. IV. P. I. p. 107, 158. P. II. p. 52.
 (m) Act. Publ. Angl. Tom. IV. P. II. p. 87.
 (n) Act. Publ. Angl. Tom. IV. P. II. p. 81.
 (o) Act. Publ. Angl. Tom. IV. P. II. p. 165, 166, 167.
 (p) JOANN. A LEYDIS Libr. XXXII. Cap. 22.
 (q) Exit. uit de Reeck. van Ph. Enghebrechtsz. M. S.

WILLEM
VI.
1416.

Sommigen verhaalen, dat hy, ten deezen tyde, in Engeland, het Leen deezer Landen van Keizer Sigismond verheven heeft. Ook wil men, dat hy den Keizer, by deeze gelegenheid, verzogt zou hebben, zyne Dogter Jakoba, na zyn affterven, ook met de Landen te willen verlyden, doch dat de Keizer dit zou geweigerd hebben, en Willem daar op verstoord vertrokken zyn (r). Zeker is 't, dat hy, zonder den Keizer, te rug gekomen is (s).

Hertog
Willem
trekt met
den Dau-
fyn naar
Frank-
ryk.
1417.

De Koning van Frankryk liet, ondertusfchen, niet na, door bode op bode, den Daufyn ten Hove te ontbieden. Hertog Willem begaf zig, derhalven, omtrent den aanvang des jaars 1417, met hem op weg, in eenen tyd, in welken het onlangs geslooten heimelyk Verbond tusfchen Henrik den V. en den Hertog van Bourgondie, indien men 'er anders, in Frankryk, kennis van gehad heeft, onzen Graave en zynen Schoonzoon ten Hove zeer verdagt heeft moeten maaken. Een Schryver, die deezen tyd beleefd heeft (t), zegt, dat onze Graaf van een aanzienlyk Leger verzeld was, en uit 's Konings zwakheid hoop gefchept hadt, om zynen Schoonzoon haast op den Franschen Troon te zien plaatsfen: welk laafte, schoon 't wel waar zyn kan, egter, by anderen, niet gemeld wordt. Doch dat hy van eenige manschap verzeld is geweest, blykt

(r) WINDECK. *Vita Sigismundi int.* MENKEN. German. Scripta. Tom. I. p. 1104.

(s) JOANN. A LEYDIS *Libr.* XXXII. *Cap.* 22.

(t) HERMANNI CORNERI *Chron. in ECCARDI Corp. Hist. Medii Aevi Tom. II. c.* 1220.

blykt ook uit egte stukken van deezen tyd (u). Te S. Quintin gekomen, verzogt Hertog Willem, aldaar een mondgefprek met de Koninginne te mogen houden. Doch dit werdt hem geweigerd, om dat de Plaats te verre van Parys lag. Hy trok dan voort tot Compiegne toe, den Daufyn medeneemende. Hier zocht de Koningin hem te vergeefs te beweegen, om den Daufyn ten Hove te laten komen. Hy verklaarde ronduyk, zulks niet te zullen gedoogen, indien men den Hertog van Bourgondie langer buiten bewind hieldt. Die zelfde verklaring herhaalde hy, kort daar na, te Parys, weraards hy gegaan was, om den Koning te begroeten, terwyl de Daufyn te Compiegne vertoefde. De Koning, voorgeevende, hier over zyne gedagten te willen laten gaan, gaf Hertoge Willem zyn afscheid; doch heimelyk bevel, om hem te vatten (v). Hy ontkwam egter het gevaar, welk hem dreigde; door een' bedekten vriend des Hertogs van Bourgondie, gewaarschuwd zynde.

WILLEM
VI.
1417.

Te Compiegne te rug gekeerd, vondt hy, met de uiterste verbaasdheid, den Daufyn zieltoogende. De Fransche Schryvers willen, dat eene doorgebroken' verzwearing in 't hoofd hem in deezen staat gesteld hadt (w). Doch onzen, en de Engelschen verhalen,

De Dau-
fyn komt
om.

(u) Extract uit de Reeck. van Ph. Enghébrechtsz. M. S.
(v) Voyez la Reponce du Duc de Bourgogne aux Propositions du Roy, dans la Contin. de la Chron. de Flandres par DEN. SAUVAGE p. 250 & Corps Diplomat. Tom. II. P. II. p. 100.
(w) MONSTRELET Vol. I. Ch. CLXH. f. 240. vers.

WILLEM
VI.
1417.

len, dat men hem vergeven hadt; 't zy met een fenynig harnas (*x*), of op eene andere wyze. Men vindt 'er zelfs (*y*), die zyne eigen Moeder met deeze ondaad betigten. Hy gaf den geest, op den vierden van Grasmaand des jaars 1417, nalaatende eene Weduwe van zestien jaaren, by welke hy geene kinderen verwekt had. De schielykheid van deezen dood, de omstandigheden, in welken dezelve voorviel, en de versche toeleg om Hertog Willem te vatten, maaken het ten hoogste waarschylyk, dat dezelve niet natuurlyk geweest is.

Hertog Willem bekommerde zig niet met het lyk zyns Schoonzons, welk, sedert, te Parys, werdt bygezet; maar begaf zig, in al leryl, naar Henegouwen, weinig denkende, dat ook zyn eigen einde zo naby was, als kort hier na bleek.

XXXV.
Hertog
Willem
poogt de
opvol-
ging in 't
gebied,
voor zyne
Dog-
ter Jako-
ba, te
verzeke-
ren.

Hy hadt, tot nog toe, geene wettige kinderen dan zyne Dogter Jakoba, en zyne grootste zorg was, haar van de opvolging, in 't bewind deezer Landen, te verzekeren. Keizer Sigismond hadt hem niet willen be- looven, dat hy haar, na zyn affterven, met deeze Landen verlyden zou. Hy hadt zig, derhalve, kort na zyne terugkomst uit Engeland, gekeerd tot de Edelen en Ste- den van Holland, die hy ter algemeene Dag- vaart beschreeven, en eene belofte afge- vergd hadt, om, na zyn overlyden, zyne Dog-

(*) JOANN. A LEYDIS *Libr. XXXII. Cap. 26.*

(y) EGIDIUS DE ROYA *ad annum 1417.*

Dogter Jakoba, tot wettige Landsvrouwe, in WILLEM
VI.
te huldigen.

De Dagvaart was in Oogstmaand des jaars 1416 gehouden. De Edelen, die op dezelve verscheenen, waren Filips, Heer van Wasfenaar, Burggraaf te Leiden, Henrik van Wasfenaar, Dirk van der Lek, Herbaren van Yselftein, Jan van Heemstede van Benthuzen, Henrik van Naaldwyk, Maarschalk van Noordholland, Jan, Bastaard van Blois, Heer van Treslong, Melis van Mynden, Arend van Duivenvoorde, Jan van Woude, Heer van Warmond, Willem van der Boukhorst, Gerrit van Heemskerk, Heer van Oosthuizen, Barthoud van Asfendelft, Gerrit van Zyl, Jan van Hodenpyl, Filips van Spangen en Gillis van Kralingen, *Ridders*: Willem Eggaart, Heer van Purmerende, Helmich van Doornik, Adriaan van Raaphorst, Gerrit van Poelgeest, Filips de Bloot, Mouweryn van der Does, Gerrit van Benningbroek, Dirk van Zandhorst en Adriaan van Mathenesse, *Knaapen*. Wyders waren 'er tegenwoordig geweest de Schouten, Burgemeesters, Schepens en Raaden der Steden Haarlem, Delft, Leiden, Amsterdam, Gouda, Rotterdam, Oudewater, Schiedam, Alkmaar, Hoorn, Medenblik, Enkhuizen en Monnikendam. Alle deeze Edelen en Steden hadden plegtiglyk gezwooren „ dat zy Jakoba, Daufyne van Vienne, zo „ Willem voor haar, zonder wettigen Zoon „ natelaaten, overlyden mogt, voor zyne „ *erfdogter en leenvolgsier*, erkennen, en haar „ nevens haaren wettigen Voogd, hulde doen

WILLEM VI. 1417. „ en onderdaanigheid bewyzen zouden, haar
 „ met lyf en goed tegen alle haare vyanden
 „ beschermende.” Hier van werden Brie-
 ven bezegeld, die op den vyftienden van
 Oogstmaand gegeven waren (z). Doch men
 vindt, by sommigen, nog van andere Brie-
 ven gewaagd, die, ten zelfden dage, waren
 getekend, in welken, dezelfde belofte gedaan
 werdt, door „ Huibert, Heere tot Kuilenburg
 „ en de Lek, Henrik, Heere van Viane en
 „ van Gooije, Otto, Heere van Asperen,
 „ Gerrit van Stryen, Heere van Zevenber-
 „ gen, Henrik van der Lek, Heere tot Hees-
 „ wyk, Jan, Heere van Vliet, Jan van Dron-
 „ gelen, Heere van Eethen en Meeuwen,
 „ Jan van Kroonenburg, Heere tot Loenen,
 „ Arend, Heere van Leyenburg en Gerard
 „ van Heemskerk, Heere tot Liesveld, *Rid-
 „ ders*, Willem van Brederode, Heere tot
 „ Merwede en ter Steyn, Jan, Heere tot
 „ Langerak, Dirk van der Merwede, Jan van
 „ Herlair van der Syle, Dirk van Heukelom
 „ en Willem van Bezoyen, *Knaapen*, benevens
 „ Schout, Burgemeesters, Schepens en Raa-
 „ den der Steden Dordrecht, Schoonhoven,
 „ Geertruidenberg, Gorinchem, Heusden,
 „ Woudrichem, Ysfelstein en Leerdam (a).”
 De Edelen en Steden van Zeeland deeden ge-
 lyke belofte (aa). Men ziet hier uit, dat verre
 de meeste Edelen en Steden beloofd hadden,

Ja-

(z) Zie Groot-Plakaatb. III. Deel, bl. 8. HEDA p. 280. MATTHEI Anal. Tom. V. p. 599. MIERIS Charterb. IV. Deel, bl. 383.

(a) Zie F. VAN MIERIS Leenroer van 't Graaffsch. in Hol- land, bl. 91. en Charterb. IV. Deel, bl. 384.

(aa) MIERIS Charterb. IV. Deel, bl. 385.

Jakoba te zullen inhuldigen. De Graaf, 't WILLEM VI. 1417.
 gewigtig stuk der Opvolginge dus, zo hy
 waande, op eenen vasten voet hebbende ge-
 bragt, scheen nu zyn hoofd, met meer ge-
 rustheid, te kunnen neêrleggen.

Hy hadt, sedert eenigen tyd, een gezwel XXXVI.
 aan de dye gehad, ontstaan, zo sommigen schry- Dood van Hertog Willem.
 ven, uit den beet van eenen hond. Allengs-
 kens grooter en pynlyker werdt dit gezwel,
 des hy te raade werdt, het zelve door te laa-
 ten vlymen. Doch zo dra was dit niet ge-
 geschied, of hy werdt, van dag tot dag, zwak-
 ker, en overleedt eindelyk te Bouchain (b),
 op den laatsten van Bloei maand des jaars 1417,
 in den ouderdom van twee-en-vyftig jaaren,
 na dat hy de Landen dertien jaaren gelukkig-
 lyk geregeerd hadt. Hy werdt te Valenchyn
 begraven. Zyne dapperheid wordt van onze
 Schryvers hoog geroemd (c). Ook is dezelve,
 in den Arkelschen of Gelderschen, en
 Luikschen Oorlog duidelyk gebleeken. Doch
 men mag twyfelen, of hy zig niet te veel met
 de zaaken van Frankryk en 't Huis van Bour-
 gondie gemoeid hebbe. Immers het volflaa-
 gen verlies van Friesland schynt hieraan te
 moeten toegeschreeven worden. Doch in
 vergoeding van dit verlies, heeft men hem de
 Heerlykheden van Arkel en van Yselsstein aan
 Holland zien hegten.

Zyne Weduwe Margareet, Dogter van Fi-
 lips, Hertog van Bourgondie, eene schrande-
 re

(b) MONSTRELET *Vol. I. Ch. CLXV. f. 242.*

(c) JOANN. A LEYDIS *Libr. XXXII. Cap. 27.*

WILLEM re en staatkundige Vrouw, met welke hy, in
 VI. 't jaar 1386, gehuwd was (*d*), overleefde hem
 1417. veele jaaren. Hy hadt nimmer andere kinde-
 ren dan Jakoba by haar verwekt (*e*). Doch
 hy liet nog drie natuurlyke kinderen na, twee
 Zoonen, *Lodewyk* en *Everard*, en eene Dogter,
Beatrix. Everard stigte een Slot te Hoogt-
 woude in Westfriesland, en wordt voor den
 eersten Heer van Hoogtwoude gerekend. *Bea-*
trix trouwde eerst met *Filips van Dorp*, Ridder,
 daar na met *Jan van Woerden*, Heere van
Vliet (*f*). Van *Lodewyk*, vind ik niets by-
 zonders aangetekend.

(*d*) *ÆGIDH DE ROYA Chron. ad annum 1386.*

(*e*) *JOANN. A LEYDIS Libr. XXXII. Cap. 1. 27.*

(*f*) *JOANN. A LEYDIS Libr. XXXII. Cap. 29.*

VADERLANDSCHE
HISTORIE.
TWAALFDE BOEK.

I N H O U D.

- I. Vrouw JAKOBA wordt tot Graavinne ingehuldigd. Ysselstein gewonnen en geslegt.
- II. Jan van Beijeren dringt zig in de Regeeringe. Aanflag op Gorinchem.
- III. Jakoba trouwt met Jan, Hertog van Brabant. Jan van Beijeren wordt met de Landen verbyd.
- IV. Hy neemt den naam van Graave aan. Dagvaarten der Steden.
- V. Dordrecht, door Jan van Brabant en Vrouwe Jakoba, belegerd. Rotterdam, door Jan van Beijeren, ingenomen.
- VI. Vredehandeling en Zoen te Woudrichem.
- VII. Jan van Beijeren staat naar meer bewind. Oorlog met het Stigt.
- VIII. Leiden belegerd en ingenomen. 't Burggraaffschap komt aan de Graaflykheid.
- IX. Jan van Beijeren staat naar Brabant. Geertruidenberg bemagtigd.
- X. Onlust tuschen Jakoba en haaren Egtgenoot. Zy vertrekt naar Engeland.
- XI. Onderneeming van Jan van Beijeren, in Friesland. Doorbraak der Zuidhollandsche Waard.
- XII. Egtscheiding van Vrouwe Jakoba. Zy trouwt met Humsfrey, Hertoge van Chester.
- XIII. Filips, Hertog van Bourgon-

gondie, gedraagt zig als opvolger van Vrouwe Jakob^a. Glochester komt in Henegouwen. Jakob^a wordt geligt, en naar Gend gevoerd. Zy ontvlugt naar Holland. XIV. Jan van Beijeren sterft. Jan van Brabant tot Graave van Holland ingehuldigd. Schoonhoven belegerd. Slag by Alfen. XV. Engelsche hulp herwaards geschikt. Slag by Brouwershaven. XVI. Haarlem, door Vrouwe Jakob^a, belegerd. Strooperyen der Kennemeren. XVII. Hertog Filips straft de Kennemers en Westfriezen. Zevenbergen bemagtigd. XVIII. Jan van Brabant sterft. Glochester verlaat Jakob^a. Zeeslag by Wieringen. XIX. Zoen tus-schen Hertoge Filips en Vrouwe Jakob^a. Instelling van 't Hof in den Haage. XX. Scheuring in 't Stigt van Utrecht. XXI. Handel op Engeland. Haringvischery. Noordsche en Oostersche Vaart. Verbond der Hanzesteden. XXII. Druk-konst te Haarlem gevonden. XXIII. Hertog Filips bekomt de aanzienlykste Nederlanden. Vliesorde ingesteld. XXIV. Vrouw Jakob^a trouwt met Frank van Borselen. Zy moet de Graaflykheid aan Filips afstaan. XXV. Zy sterft. 't Graaffchap komt aan 't Huis van Bourgondie. XXVI. Hertog FILIPS, voor Graave erkend, wikkelt de Landzaaten, in eenen Oorlog met Engeland, in. XXVII. Vrede te Atrecht, met Frankryk, geslooten. Hollanders, in Engeland mishandeld. XXVIII. Beleg van Catalis. Bestand met Engeland. XXIX. Oostersche Oorlog. XXX. Oorlogsvloot, in Holland en Zeeland, uitgerust. Voordeelen op de Oosterlingen behaald. XXXI. Vredehandeling te Kopenhagen. Tien-jaa-

jaarig Bestand met de Wendſche Steden. Verdrag met Deenemarke, Holſtein, Pruuiſen en Lyſland. XXXII. Geſteldheid der Hollandiſche Staatsvergaderingen. Voorbeeld van 't zweeren des Graaven, eer de Landzaaten zweeren. XXXIII. Hertog Filips doet den Keizer hulde, wegens eenige Nederlanden.

JAKOBA, eenige Dogter van Willem den IV, bevondt zig in Henegouwen, toen haar Vader overleedt, verzeld van haare Moeder, Margareet van Bourgondie, en van de trouwſte Dienaars des Graaven. De Hertog van Bourgondie begaf zig ook derwaards, en bragt, zonder veel moeite, te wege, dat de jonge Vorſtin, tot Graavinne van Henegouwen, werdt ingehuldigd (a). Terſtond hier na, ſpoedde zy zig naar Holland, alwaar de Kabbeljaauwſche aanhang, op de eerſte tyding van 's Graaven dood, 't hoofd wederom hadt begonnen op te ſteeken (b). Te Haarlem, te Gouda en elders, ontſtonden merkelyke opſchuddingen, die, eerlang, door Vrouwe Jakobaba, verzoend werden (bb).

De Broeders Jan van Egmond en Willem van Yſfelſtein, welken 't verlies hunner vaderlyke goederen zeer in den krop ſtak, waren de eerſten, die de vyandelykheden begonden. Eenig volk op de been gebragt hebbende, maakten zy zig, by verrasſing, meester van de Stad en 't Slot Yſfelſtein. De Hoekſchen, onder 't beleid der Heeren van Brederode en Mont-

JAKOBA.

I.

Jakoba,

Dogter

van Wil-

lem den

VI, tot

Graavin-

ne inge-

huldigd.

1417.

De Eg-

monden

verrasſen

Yſfel-

ſtein.

(a) ACOIN. DE ROYA ad annum 1417.

(b) Magn. Chron. Belg. p. 361.

(bb) MERRIS Charterb. IV. Deel. bl. 400, 407, 421.

JAKOBA. Montfoort, sloegen 'er terstond het beleg
 1417. wederom voor. De Poorters der meeste Hol-
 landfche en Westfriesche Steden, beloofd
 hebbende Jakoba tot Landsvrouwe te zullen
 inhuldigen, toonden, reeds voor haare aan-
 komst hier te Lande, dat zy hun woord zouden
 houden, en trokken, in aanzienlyken getale,
 voor Ysselstein (c). Boven al werdt het beleg
 sterk voortgezet, door die van Utrecht en
 Amersfoort; welken, ziende, dat zy den Kryg
 geduurig op hunne grenzen te wagen hadden,
 zo lang het Slot te Ysselstein in wezen, en de
 Stad versterkt bleef (d), gaarne tot het her-
 winnen van Ysselstein wilden medewerken, in
 hoope dat de jonge Graavin, na't bemagti-
 gen der Stede, het slegten der Vestingwerken
 niet weigeren zou.

Wordt. Tegen het einde van Zomermaand des
 herwon- jaars 1417, ging Ysselstein wederom over by
 nen en Verdrag, volgens welk „ de Broeders van
 geslegt. „ Egmond en de vreemde gasten, welken
 „ zy in de Stede gelegd hadden, vryelyk
 „ mogten uittrekken, gelyk zy ingekomen
 „ waren (e).” Sedert kreegen de Stigtschen
 verlot van de Graavinne, om het Slot, be-
 nevens de muuren, poorten en toorens der
 Stede, ten gronde toe, te mogen slegten (f):
 gelyk, zonder uitsfel, geschiedde.

Terwyl dit op de grenzen voorviel, ver-
 zekerden de Hoekschen zig van sommige Hol-
 land-

(c) Extr. uit de Reeck. van Ph. Enghebrechtsz. M. S.

(d) Zie Goutfche Chron. bl. 120.

(e) VELDENAAR bl. 110.

(f) Brief van Vrouwe Jacob. by MATTHEUS Analect. Tomi
 V. p. 602. en by BURMAN Utr. Jaarb. I. Deel, bl. 223.

landsche Steden, aan welker genegenheid JAKOBA.
 voor Vrouwe Jakoba men twyfelde, of voor 1417.
 welken men meest bedugt was. Filips van
 Wasfenaar, Burggraaf van Leiden, wierp zig,
 met eenigen zyner vrienden, in Amsterdam.
 't Slot te Leerdam werdt van gefchut en Krygs-
 volk voorzien, door Jan van Viane (g).

Kort na 't bemagtigen van Yffelstein, was Vrouw
 Jakoba in Holland gekomen. Zy werdt, in Jakoba
 alle de Steden, behalve te Dordrecht (h), komt in
 tot Graavinne ingehuldigd. In Zeeland, werdt Holland.
 zy, insgelyks, voor wettige Landsvrouwe,
 erkend. Alomme bevestigde zy de oude Hand-
 vesten en Vryheden (i), zig, in allen deele,
 bevlytigende, om de genegenheid der Land-
 zaaten te winnen. En men beloofde zig reeds
 veel voordeels van de Regeeringe der jonge
 Graavinne, toen haar Oom, Jan van Beijer-
 ren, verkooren Bisfchop van Luik, de pas
 gevatte hoop t'eenemaal verdwynen deedt, en
 't Land in rep en roer hieldt.

Wy hebben, in 't voorgaande Boek, ge- II.
 zien, hoe deeze Bisfchop, wien 't hert meer Jan van
 naar de weereld hing dan naar de Kerk, door Beijeren
 hulp van Graave Willem en de Landzaaten, dringt zig
 in 't bezit zyns Bisdoms, hersteld geworden in de Re-
 was. In plaats van deeze gunst, omtrent 's geering.
 Graaven Dogter te erkennen, maakte hy,
 terftond na 's Graaven dood, en veelligt al te
 vooren, toeleg om haar te ontzetten van de
 Regeeringe. Hy hieldt heimelyk verftand
 binnen Dordrecht; alwaar de Kabbeljaauw-
 fchen,

(g) Extr. uit de Reeck. van Ph. Enghebrechtsz. M. S.

(h) VELDENAAR bl. III.

(i) Handv. van Zuidholl. by BALEN bl. 519.

JAKOBA.
1417.

schen, door den tyd, veel deel in 't bewind hadden weeten te verkrygen. Ook heeft hy, naar allen schyn, besteken, dat Jakoba, te Dordrecht alleen, niet voor wettige Landsvrouwe was aangenomen. Doch hy deedt meer, ten nadeele zyner Nigte. Beslooten hebbende den Geestelyken Staat geheellyk te verlaten, en zig van de Regeering deezer Landen, of als Graaf, of ten minsten als Voogd of Ruwaard, meester te maaken, kwam hy, niet lang na Jakoba, in persoon, herwaards. Hy begaf zig regelregt naar Dordrecht, alwaar hy de meeste vrienden hadt. Ook werdt hy hier, met opene armen, ontvangen, en, by plegtigen eede, voor *Ruwaard* der Landen aangenomen (*k*). De Stad Briel, alwaar hy, als Heer van Voorne, 't meeste bewind hadt, erkende hem, in de zelfde hoedanigheid. Doch de andere Steden, aangezocht om hem, insgelyks, voor Ruwaard aan te neemen, weigerden het rondelyk, zig beroepende op den uitersten Wil van Hertoge Willem, die ernstelyk begeerd hadt, dat men zyne Dogter aan *Jan, Hertoge van Brabant*, zou uithuwelyken (*l*); 't welk de Landzaaten beletten moest, naar eenen anderen Voogd over de Landen, uit te zien.

Poogt
zig, door
Egmond
en Arkel,
van Gorinchem
te verze-
keren.

Jan van Beijeren, wel bevroedende, dat hy geweld zou moeten gebruiken, om 't roer der Regeeringe in handen te krygen, spande met Jan van Egmond en Willem van Arkel samen, om zig van Gorinchem en 't Slot Arkel te verze-

(*k*) Regeer. Lyst by BALEN *W.* 285. MIERIS Charterb. IV. Deel, bl. 431.

(*l*) JOANN. A LEYBIS *Libr.* XXXII. Cap. 27.

zekeren (*m*): waarna het bemagtigen van het overig gedeelte van Zuidholland hem weinig werks zou behoeven te kosten. Egmond had vrienden in de Stad; alwaar nog veelen der voorige Arkelsche Regeeringe waren toegedaan. In Slagmaand, trok hy 'er onverhoeds op aan, en dreef, door de zynen binnen ge-
 laaten, de Hollandsche bezetting naar 't Slot. Jongkheer Willem van Arkel, eenige Geldersche en Luiksche benden byeen gekreegen hebbende, volgde Egmond, en wierp zig, insgelyks, binnen Gorinchem, dat, terstond, door 't herstellen der Vesten, in staat van tegenweer gesteld werdt. Ook leedt het niet lang, of de jonge Graavin begaf zig, aan 't hoofd haarer getrouwe Hollanderen en Zeeuwen, naar 't Slot Arkel, om, van daar, de Stad te bestormen. 't Slot was met eene Graft, onlangs, op Arkels bevel, gegraaven, van de Stad afgescheiden. De Poorters van Utrecht en Amersfoort, welken hier wederom hulp booden (*n*), waren de eersten, die, eene groote bres in den muur geschooten hebbende, over de Graft, in de Stad, trokken. De Hollanders en 't overige Leger der Graavinne volgden hen. De Arkelschen waren wel vyfender-tighonderd gewapenden sterk, en stonden geschaard, in eene straat, thans de *Kryfsteeg* genoemd. Hier viel, op den eersten van Wintermaand, een bloedig gevegt voor, in welk Vrouw Jakoba de overhand behieldt. Meer dan

JAKOBA
1417.

De aan-
slag mis-
lukt.

(*m*) *ÆGIDI DE ROYA ad annum 1417.*

(*n*) Zie de Brieven van Vrouwe Jakoba by MATTHÆUS ad *Res. Amosf. Script. p. 238 en by BURMAN Ur. Jaarb. I. Deel, bl. 209 enz.*

JAKOBA. dan duizend man sneuvelde 'er van de Arkel-
 1417. sche zyde, onder welken Jongkheer Willem
 zelf was. Egmond en veele Geldersche Ede-
 len werden gevangen genomen: van welken
 'er, sedert, eenigen onthald werden. Van
 den anderen kant, sneuvelde niemant van naam
 dan Walraven van Brederode, een groot voor-
 stander van Vrouwe Jakoba (o).

III. De Hollandsche Edelen en Steden, niet on-
 kundig van het aandeel, dat Jan van Beijeren,
 Tweede Huwelyk in deezen aanslag op Gorinchem, gehad hadt,
 van Vrouwe in draalden niet langer, om het genomen besluit
 we Jakoba met ter uitvoeringe te brengen, en over het Hu-
 ba met welyk der Graavinne, met den Hertoge van
 Jan, Her- toge van Brabant, in ernstige onderhandeling te tree-
 den. Hy was een Zoon van Hertoge Antō-
 ni, Broeder der Hertoginne Weduwe van
 Holland, en dus een volle Neef van Vrouwe
 Jakoba. Toen zyn Vader, in den Slag by
 Azincourt, in den jaare 1415, omkwam,
 volgde hy hem op in de Regeeringe, en thans
 bereikte hy den ouderdom van ruim vyftien
 jaaren. De Weduwe van Willem den VI.
 en Hertog Jan van Bourgondie, haar Broe-
 der, zeer begeerig, om de Graaffchappen
 van Henegouwen, Holland en Zeeland in
 hun Huis over te brengen, zetteden de on-
 derhandelingen met den jongen Hertoge van
 Brabant zo spoedig voort (p), dat het Hu-
 welyk, in de Lente des volgenden jaars, in
 den Haage voltrokken werdt. Paus Mar-

tyr

(o) VELDENAAR bl. III enz. MONSTRELET Vol. I. Chap. CLXXXII. fol. 259. HERM. CORNERI CHRON. ad annum 1417, c. 1227.

(p) De Verneederde BEKA, bl. 366.

zyn de V. hadt 'er, vooraf, verlos toe verleend (q), zonder welk, het, uit hoofde der namaagfchap van 't Paar, volgens de Kerke-lyke wetten, ongeoorlofd geweest zou zyn. De Huwelyks-Voorwaarden, die, onlangs, uit eenige Schriften, den Huize van Montfoort betreffende, in 't licht gegeven zyn (r) komen, in 't voornaamfte, overeen met die, welken, te vooren, tusfchen den Hertog van Touraine en Vrouwe Jakoba, beraamd waren. De Hertog van Brabant hadtze, op den eerften van Oogstmaand des jaars 1417, te Biervliet, bezegeld, en, op eene boete van vyfmaalhonderdduizend gouden Kroonen, beloofd, het Huwelyk te zullen voltrekken. Voorts blykt uit deeze Voorwaarden, dat Jan van Beijeren zyne stem tot het Huwelyk gegeven hadt. Terftond hier na, nam de Hertog van Brabant den naam van *Graave van Holland en Zeeland* aan, en werdt, sedert, in de Steden, en ten platten Lande ingehuldigd (s). In Kennemerland, gefchiedde zulks, volgens de oude gewoonte, op de bekende hoogte, by 't Slot te Heemskerk, in egte stukken van deezen tyd, *Stapelberghe* genoemd (t).

Jan van Beijeren zag zig, door het voltrekken van 't Huwelyk zynen Nigte, verfteken van Jan van het Ruwaardfchap deezer Landen (u), welk het minst was, dat hy zig toegelegd hadt. Hy kende de magt van het Huis van Bourgondie,

(q) Magn. Chron. Belg. p. 340, 362. *Ægid. de ROVA ad annum 1417. Groote Chron. Divif. XXVIII. Cap. 4 en 6.*

(r) In P. LANGENDYKS Graaven. II. Deel, bl. 109 * d.

(s) Handv. by SCREVEL. Haarl. bl. 252.

(t) Extr. uit de Reeck. van Ph. Enghebrechtsz. M. S.

(u) VELDENAAR bl. 115.

JAKOBA. en bevroedde te regt, dat men hem geen be-
 1418. wind meer hier te Lande laten zou, dan hem
 Hertog Albrecht, reeds by zyn leeven, op-
 gedraagen hadt, welk, ten voornaamen
 deele, binnen de Heerlykheden van Woer-
 den en Voorne met de Stad Briele bepaald
 was. Dordrecht, alwaar hy zig ophieldt,
 was hem, dit wist hy, genegen; doch ligre-
 lyk begreep hy, dat deeze Stad alleen, in
 vermogen, tegen alle de anderen, die Vrou-
 we Jakoba aanhingen, niet opmogt. Ook
 was hy, daar en in den Briele, alleen voor
 Ruwaard erkend. Onder welken naam hy,
 na dat Jakoba gehuwd was, niet bekwaamlyk
 regeeren kon. De naam van Graaf aan te
 neemen, moest de meeste Landzaaten, die
 Jakoba hadden ingehuldigd, zeer tegen hem
 verbitteren, en 't ontbrak hem nog aan aan-
 zien en magt, om zig, met geweld, in 't
 aangenomen bewind te handhaaven. Alle
 deeze zwaarigheden zouden een ander belet
 hebben, naar de Regeeringe te staan; doch
 Jan van Beijeren was loos en moedig genoeg,
 om 'er door heenen te worstelen. Hy wist
 zelfs aan zyne onregtmaatige indringing in 't
 Graaflyk bewind eenen glimp van regt te gee-
 ven, en bragt het eerlang zo ver, dat hy,
 door Vrouwe Jakoba zelve, onder zekere
 voorwaarde, in de Regeeringe, bevestigd
 werd.

Hy be- Te Constans, in Zwaben, werdt thans de
 komt het vermaarde Kerkvergadering gehouden, aan-
 Leen der gelegd om de Kerk te hervormen, in 't hoofd
 Graaf- en in de leden; doch op welke men meer
 schappen van Kel- scheen te arbeiden, om de misbruiken onher-
 stel-

JAKOBA. 1418. lof, tot voltrekking van 't Huwelyk, te verzoeken. De Keizer, den voorflag gehoord hebbende, gaf 'er gereedelyk zyne toestemming aan. Hy was gestoord geweest op den overleeden' Graave, en bediende zig nu gaarne van deeze gelegenheid, om 's Graaven Dogter spyt aan te doen, en te gelyk zyne Nigte een' aanzienlyken Egtgenoot te bezorgen. Ook was 'er, veelligt, sedert de dood van Hertoge Antoini, tuschen Jan, 's Hertogen Voorzoon, nu met Jakoba gehuwd, en Elizabet, 's Hertogen Weduwe, eenig ongenoegen ontstaan, 't welk de Keizer, op het jonge Paar, wreken wilde. Doch wat hier van zy; Elizabet werdt aan Jan van Beijeren beloofd, en hy en zyne mannelyke nakomelingen met de Landen verlyd. De Paus, 't Bisdom van Luik aanvaard hebbende, gaf den geweezen Bisschop verlof om te mogen trouwen; gelyk, kort hierna, geschiedde (v).

Inhoud
van den
Verly-
brief.

De open' Brieven, by welken Jan, Paltsgraaf van den Ryn en Hertog van Beijeren, met de Graaffschappen van Holland, Zeeland en Henegouwen verklaard werdt verlyd te zyn, waren, op den dertienden van Lente- maand, te Constans, gegeven, en gerigt aan de Edelen en Steden deezer Graaffschappen, die *des Keizers en des Heiligen Ryks Onderdaanen en getrouwen geliefden* genoemd worden. Zy behelzen, in kragt „ dat Graave Willem, „ *des Keizers en des Heiligen Ryks * Leenman* „ en † *Medelid*, zonder wettige mannelyke „ Erf-

* *Vasillus*
† *Sodalis*.

(v) Magn. Chron. Belg. p. 340. AEGIDIUS DE ROYA ad a20. num 147.

„ Erfgenaamen na te laaten, overleeden zynde, JAKOBA, 1418.
 „ zyne Graaffchappen, aan Sigismond, *als* 1418.
 „ Roomsche Koning, wettiglyk vervallen waren.
 „ Dat hy dezelve aan Jan, Willems Broeder,
 „ opgedraagen hadt, om ze van hem en
 „ 't Ryk * *ter Leen* te bezitten, en dat, des- * *is Feudum.*
 „ onaan gezien, Jan, Zoon van wylen Antoni
 „ van Bourgondie, en Jakoba, Dogter van
 „ wylen Hertoge Willem, zonder 's Keizers
 „ toestemming, zig in 't bezit deezer Lan-
 „ den gesteld hadden: waarom hy allen Land-
 „ zaaten beveelt, Jan van Beijeren en zyne
 „ wettige mannelyke Nakomelingen alleen,
 „ voor hunnen waaren Heere, te erkennen,
 „ hen te gelyk ontslaande van den eed van
 „ getrouwheid, dien zy aan Jan van Brabant
 „ en Jakoba mogten afgelegd hebben (w).”

Hertog JAN VAN BEIJEREN schein, na IV.
 deeze Keizerlyke opdracht, gewettigd, om Jan van
 den naam van *Graave* aan te neemen. Ook Beijeren
 deedt hy 't, zonder uitsfel. In eene Hand- neemt
 vest, ten behoeve zynere geliefde Stad Dor- den naam
 drecht, op den twintigsten van Zomermaand van
 des jaars 1418, verleend, draagt hy deezen *Graave*
 naam reeds (x); schoon 't nog tot op den vyf- aan.
 entwintigsten der volgende maand aanliep,
 eer hy, daar ter Stede, plegtiglyk tot Gra-
 ve werdt ingehuldigd (y). De Handvest, Geeft
 van welke wy spreken, vervat verscheiden gunstige
 Voorregten voor Dordrecht in 't byzonder: Hand-
 onder anderen, dat de Hooge Vierfchaar van vesten.
 Zuid-

(w) Diplom. Sigism. *Vide inter Act. Publ. Angl. Tom. IV. P. III. p. 44.*

(x) Zie *BALEN bl. 285.*

(y) *Regeer. Lyst by BALEN bl. 285.*

JAKOBA.
1418.

Zuidholland en de Munt, nergens anders dan in deeze Stad, zouden mogen gelegd worden. Doch men vindt 'er ook eenige merkwaardige vryheden in, voor de Steden in 't gemeen. De Graaf belooft, niet te zullen munten, dan *bi zynen Raide ende bi zyne Hoofsteden, als Dordrecht, Haerlem, Delft, Leyden ende bi Consente ende Ordinancie van hemluden.* Ook geeft hy den Steden van Holland en Zeeland verlof, om, na dat zy hem gehuldigd zouden hebben, „ *Raaden en Vergadering met* „ *malkanderen te moogen maaken, tot zynere* „ *eere en 's Lands oorbaar, mids niet draa-* „ *gende tegen hem, zynen Lande of zyne* „ *Heerlykheid*”: waaruit men, in 't voorbygaan, ziet, dat de byzondere Dagvaarten der Steden, tot deezen tyd toe nog niet in gewoon gebruik geweest waren, en dat de Steden geene Dagvaarten hielden, dan door of van wegeden Graave beschreeven zynde, en ten overstaan van hem of zynen Stedehouder. Het Voorregt, welk zy hier verkreegen, gaf haar verlof, om afzonderlyk te vergaderen, en over 's Lands zaaken te raadpleegen en te besluiten, buiten byzyn van 's Graaven Amptenaaren.

Wanneer de byzondere Dagvaarten der Steden in gebruik geraakt zyn.

Door het verleenen van zulke Vryheden, zegt Jan van Beijeren, ongetwyfeld, de gunst der Steden te winnen, en dezelve te beweegen, om hem voor Graave aan te neemen. Doch geene der Steden verklaarde zig voor hem. Zy begreepen, waarschynlyk, allen wel, dat 'er haar veel aan gelegen ware, dat zy afzonderlyke Vergaderingen mogten houden; maar vreesden, vcelligt, dat deeze vryheid,

heid, als Jan in 't bewind bevestigd zou zyn, JAKOBA. 1418.
wederom ingetrokken mogt worden. Ook hadden zy reden om te dugten, dat de voorwaarde, *dat de Vergaderingen niet tegen 's Graaven Heerlykheid mogten draagen*, zo zou uitgelegd worden, dat het afzonderlyk byeenkomen van weinig nut voor haar zyn zou. 't Was 'er dan zo ver af, dat de Steden zig voor Jan van Beijeren verklaard zouden hebben, dat de drie voornaamsten, Haarlem, Delft en Leiden, welken hy boven anderen gezogt hadt te behaagen, dagelyks nieuwe blyken gaven van haaren yver voor Vrouwe Jakoba.

Omtrent den aanvang deezes jaars, hadden zy, op hun eigen geloove, in Brabant en daaromtrent, alwaar toen nog meer geld, dan hier te Lande, te vinden was (z), vyf honderd negenentwintig en een halve Engelsche Nobelen aan Lyfrenten verkogt, en de penningen, hiervan gekomen, ter hand gesteld aan Vrouwe Jakoba, die, sedert, beloofd hadt, de Renten, door haaren Rentmeester van Noordholland, te zullen voldoen (a). Amsterdam, Gouda, Alkmaar, Rotterdam, Schiedam, Hoorn en Oudewater hadden ook beloofd, deeze schuld, nevens de drie gemelde Steden, te zullen draagen (b). En alle deeze Steden maakten zig, eerlang, gereed, tot het beleg van Dordrecht, welk Vrouw Jakoba en haar Egtgenoot in den zin hadden.

Jan

(z) Zie eene Handv. van Ao. 1407 agter Lois Chrou. bl. 286.
(a) Handv. van Rott. als boven bl. 293.
(b) Handv. van Rott. als boven bl. 296. Handv. van Oudewater bl. 585.

JAKOBA.
1418.

Weder-
zydsche
Vyande-
lykhe-
den.

Jan van Beijeren, geene kans ziende, om de Steden, door redenen en schoone beloften, te winnen, bediende zig van geweld, om zig in 't aangenomen gezag te handhaaven. Hy rustte, te Dordrecht en in den Briel, eenige Schepen uit, die de vaart naar Engeland en Brabant en langs de Zeeuwsche stroomen onveilig maakten (c). De andere Steden hadden, daarentegen, Krygsvolk in Vlaanderen doen huuren, welk op de stroomen gelegd werdt. Ook kwam 'er, in Bloemaand of wat laater, eene Vloot uit Zeeland, onder Floris van Borselen, die de Koopvaardyschepen naar Vlaanderen en Brabant geleidde (d). De Dordrechtse Poorters toogen vast tot voor Zierikzee (e); doch wat zy daar uitregtten, vind ik nergens gemeld. Waarschynlyk, hebben zy 't omgelegen Land afgeloopen, gelyk zy in Holland deden. De Brielenars hielpen hen, en staken den brand in 's Graavenzande. Daarentegen vielen de Hoekschen in Amstelland en Kennemerland, alwaar zy de goederen en Sloten van Heere Gerrit van Heemskerk, die te vooren beloofd hadt Vrouwe Jakoba te zullen inhuldigen; doch nu de zyde van Jan van Beijeren hieldt, aantastten en vernielden (f). Floris van Borselen maakte zig, omtrent deezen tyd, op last van Hertoge Jan, ook meester van Medenblik (g). Kortom, het gantsche Land werdt, door de stroom-

(c) HERMAN. CORNERI Chron. c. 1231.

(d) MIERIS Charterb. IV. Deel, bl. 428. Extract uit de Reeck. van Ph. Enghelbrechtsz. N. S.

(e) Oud Chron. by BOXHORN op REIGERSB. II. Deel, bl. 188.

(f) Groot Plakaatb. III. Deel, bl. 10.

(g) Chartr. van Brabant te Vilvoorde zesde Benedikt. Door de K.

strooperijen der aanhangeren van Jan van Beijeren en Vrouwe Jakoba, in geduurige beweging gehouden (h). JAKOBA.
1418.

De ryding der Zeefchuimeryen van de Dordrechtſchen en Brielenaars hadt Hertog Jan van Brabant en Vrouwe Jakoba doen beſluiten, om, uit den Haage, brieven af te zenden aan eenendertig Hollandsche Steden, by welken dezelve ontbooden werden, om over 't belegeren van Dordrecht te raadpleegen (i). v.
Belegvan
Dordrecht,
door Jan
van Bra-
bant.

Niet lang hierna, werdt dit Beleg aangevangen. Dordrecht was de Wapenplaats van Jan van Beijeren, vanwaar de meeste togten te water en te lande werden ondernomen, en werwaards de buit gevoerd werdt. Men oordeelde, derhalve, met reden, dat het einde der burgerlyke beroerten van het bemagtigen deezer Stad afhing. In Zomermaand, sloegen Jan en Jakoba zig omtrent Dordrecht neder, van zins om der Stad den toevoer af te ſnyden, en haar, hierdoor, tot de overgaa-ve te noodzaaken. De Belegeraars hadden hunne magt verdeeld. De Hollanders lagen in Paapendrecht, even boven de Stad, aan de Merwe. De Brabanders hadden zig beneden de Stad gelegerd, in een Dorp, *de Myle* genoemd (k). Hier en in Paapendrecht, werden twee ſterke Blokhuizen opgeworpen. In het eerſte, lag weinig, in het andere, genoeg volk, en dit was ter verdediging toevertrouwd aan Jongkheere Adriaan, natuurlyken Zoon van Hertoge Albrecht en Schout van Dordrecht

(h) Groote Chron. Divif. XXXII. Cap. 7.

(i) Extr. uit de Reeck. van Ph. Enghebrechtsz. M. 8.

(k) Goudſche Chron. bl. 120.

JAKOBA.
1418.

drecht (l). De belegerden, niet verlegen om voorraad en rykelyk van Volk voorzien, stelden zig, ondertusfchen, niet slegts in staat, om het beleg door te staan; maar deeden fchier dagelyks gelukkige uitvallen op de Brabanders, welken zy verscheiden' Schepen afnamen. Deezen verhaalden hunne schade, door eenen inval in 't Land van Voorne, alwaar zy Goereede plonderden en in den brand staken (m). Zes weeken duurde het beleg, zonder dat men iets gevorderd hadt. De belegerden hadden hunne vrienden onder de Brabanders (n), die de onderneemingen ten nadeele der Stad geduurig te leur wisten te stellen. Ook was 'er voorraad gebrek in 't Leger. En 's Lands geldmiddelen kwamen, ten deezen tyde, zo schaars om, dat de Thesaurier, Filips van Wasfenaar, genoodzaakt was, om, op eigen geloove en onderpand, hier en daar, penningen tot tien ten honderd te ligten (o). De Hertog van Brabant werdt, eindelyk, te raade met de zynen af te trekken; en 't Blokhuys in de Myle in den brand te steeken. Dit opgebrouwen. geschiedde omtrent den tienden van Oogstmaand. De belegerden, de vlam ziende opgaan, trokken uit, vielen in de agterhoede der Brabanderen, en bekwamen op nieuws grooten buit. Deezen bragten 't, al wykende en zig verweerende, te Geertruidenberg. Het Hollandsch Leger, welk in Paapendrecht lag, trok, insgelyks, kort hierna af; doch liet het

(l) Regeer. Lyst by BALEN bl. 326.

(m) REIGERSB. Chron. II. Deel, bl. 190.

(n) HERMANN. CORNERI Chron. c. 1232.

(o) Extr. uit de Reeck. van Ph. Enghebrechtsz. II. S.

het Klokhuis bezet. 't Leedt egter niet lang, of de Dordrechtſche Poorters, met Jan van Beijeren aan 't hoofd, vielen 'er op aan, en bemagtigden het ſtormenderhand. Jongkheer Adriaan en een groot deel der bezetting ſneuvelden hier (p). Jan van Beijeren, door dezen voorſpoedigen uitſlag zyner onderneemingen, aangemoedigd, wierp het oog op Rotterdam, en 't gelukte hem, op den tienden van Wynmaand, de Stad, by verrassing, in te neemen (q): waardoor hy zig van een voornaam gedeelte van Holland meester zag.

JAKOBA.
1418.

Rotterdam,
door Jan van Beijeren, ingenomen.

De Hertog van Brabant en Vrouw Jakobavonden zig, by deezen ongelukkigen keehunner zaaken, in geene kleine verlegenheid. Zy waren, met reden, bedugt, dat Jan van Beijeren allengskens dieper in Holland dringen, en zig ook van Delft, Gouda en Leiden meester maaken zou: alzo zy, Zuidholland grootendeels verlooren hebbende, geene hulp uit Brabant herwaards zenden konden. Zy luisterden dan gaarne naar de voorſlagen van Vrede, welken hun, van wege den Hertog van Bourgondie, die zig tot Middelaar hadt aangeboden, gedaan werden. Jan van Beijeren, verzekerd, dat hy, in de tegenwoordige omſtandigheden, zyne rekening by eene Vrede vinden moest, liet zig ook beweegen, om de geſchillen aan den Hertog van Bourgondie te verblyven. Men tradt te Woudrichem in onderhandeling. Doch de Hertog van Bourgondie, thans in Frankryk de handen

VI.
Vredehandeling, te Woudrichem.

(p) VELDENAAR bl. 115, 116. Magn Chron. Belg. p. 362. Vermeerderde BEKA bl. 368. enz.

(q) VELDENAAR bl. 117. Vermeerderde BEKA bl. 371.

JAKOBA.
1419.

den vol werks hebbende, verscheen hier niet. *Filips, Graaf van Charolois*, zyn Zoon, bekleedde zyne plaats. De onderhandelingen werden begonnen, omtrent den aanvang des jaars 1419 (r). *Filips* noemde eenige Perfoonen, om de punten der verzoeninge op te stellen, die eerlang getroffen, en, op den dertienden van Sprokkelmaand, bezegeld werden. Zy liepen op deezen zin:

Voor-
waarden
van den
gemaak-
ten Zoen.

„ I. De Hertog en Hertogin van Brabant
„ ter eener, en Jan, Hertog in Beijeren, ter
„ anderer zyde, met derzelve Bondgenooten,
„ zouden volkomenlyk met elkanderen ver-
„ zoend zyn, en de wederzyds geleden' scha-
„ de, *doode tegens doode, brand tegens brand,*
„ *roof tegens roof*, vereffend gerekend wor-
„ den.

„ II. Dordrecht, met het Baljuw en Dyk-
„ graaffschap van Zuidholland, Gorinchem en
„ het Land van Arkel, de Stad en het Land
„ van Leerdam met de Landen van Schoo-
„ nerwoerd en Hagestein en de Stad Rotter-
„ dam werden aan Jan van Beijeren afgestaan,
„ mids hy alles van Hertoge Jan van Brabant
„ en Vrouwe *Jakoba* ter Leen hieldt.

„ III. De wederzydsche gevangenen zou-
„ den geslaakt, en den Ballingen verlof gege-
„ ven worden, om wederom in 't Land te
„ komen; doch de zaak van Jan van Egmond
„ en Willem, zynen Broeder, werdt aan den
„ Hertoge van Bourgondie verbleeven. Ook
„ moesten zy nog eene maand buiten 't Land
„ blyven, indien Jan en *Jakoba* de Brieven,
„ waar-

(r) VELDENAAR *ib.* 117. ÆGIDIUS DE ROYA *ad ann.* 1418.

„ waarby de Steden hen gebannen hadden, JAKOBA
 „ niet eer konden doen wedergeeven. 1419.
 „ schade, door Gerrit van Heemskerk, aan
 „ zyne Sloten en Duinen geleeden, moest,
 „ volgens de uitspraak van twee goede man-
 „ nen, wederzyds benoemd, vergoed wor-
 „ den. Eenige andere byzondere zaaken zou-
 „ den ook, door uitspraak van goede man-
 „ nen, worden vereffend.

„ IV. Indien Jakoba, zonder kinderen na
 „ te laten, overleedt, zou haar Egtgenoot
 „ Henegouwen, Holland, Zeeland en Fries-
 „ land, terstond, aan Jan van Beijeren af-
 „ staan moeten, en hiervan Brieven le-
 „ veren, die, door agt of negen Edelen,
 „ uit ieder der drie Landen, bezegeld moes-
 „ ten zyn.

„ V. De Landen zouden, vyf jaaren ag-
 „ tereen, door de Hertogen van Brabant en
 „ van Beijeren in 't gemeen, geregeerd worden.
 „ De Raad en Thesaurier zou door hen ge-
 „ zamenlyk worden gezet: ook de Schou-
 „ ten en Geregten in de Steden, en de Bal-
 „ juwen en andere Amptluiden ten platten
 „ Lande: die egter hunnen last alleen van
 „ den Hertoge van Brabant hebben zouden,
 „ en aan hem en Vrouwe Jakoba alleen eed
 „ doen; zo nogtans, dat zy ook den Herto-
 „ ge van Beijeren, onder Jan en Jakoba, by
 „ eede, gehoorzaamheid belooven moesten.
 „ 's Lands Sloten zouden alleen voor Jan
 „ van Brabant en Vrouwe Jacoba bewaard
 „ moeten worden, door Slotvoogden, geza-
 „ menlyk aangesteld; doch na de dood van
 III. DEEL. E e „ Vrouw

JAKOBA. „ Vrouwe Jakoba zonder kinderen, aan Jan
1419. „ van Beijeren worden ingeruimd.

„ VI. De inkomsten der Landen zouden,
„ door Jan van Brabant en Vrouwe Jakoba
„ alleen, genooten worden; doch de Rent-
„ meesters moesten, voor beide de Heeren
„ en derzelver Raad, rekening doen. En
„ Jan van Beijeren mogt met niet meer dan
„ zestig Paarden in Holland komen: tot welker
„ onderhoud, hem eene Kroon 's daags voor
„ elke drie Paarden en Luiden werdt toege-
„ legd.

„ VII. Jan van Beijeren moest, van zyn
„ Regt op de Landen, uit hoofde van eeni-
„ ge Pauselyke of Keizerlyke Brieven, vol-
„ komen afstaan, en die Brieven, ten zek-
„ ren bestemden dage, den Hertoge en Her-
„ toginne overleveren. Hier tegen werden
„ hem *honderdduizend gouden Engelsche Na-*
„ *belen* toegelegd, te betalen, in weinig
„ meer dan twee jaaren, te Rotterdam, in den
„ Briel, of te Gorinchem, onder borgtogt
„ der Hollandsche en Zeeuwsche Edelen en
„ Steden, *zo veelen, als 'er zig toe wilden*
„ *beweegen laten.*

„ VIII. Dordrecht werdt, uitdrukkelyk,
„ in deezen Zoen begreepen, en de Hertog
„ en Hertogin van Brabant beloofden de
„ Voorregten dier Stad te zullen bevestigen,
„ gelyk zy, des anderendaags, deden (s).
„ Aan Rotterdam werdt vergoeding van ee-
„ nige schade toegezeid (t).

Dit

(s) Zie den Brief by BALEN, bl. 524.

(t) Groot-Plakantb. III. Deel, bl. 9. Chattr. van Brab. te
Vilvoorde, vierde Benedicaste, Laye Alliances, Pays &c.

Dit is de voornaamste inhoud van deezen merkwaardigen Zoen, die uit *agentwintig* Leden bestondt, en, van wederzyde, plegtiglyk, op de Heilige Evangelien, bezwooren; doch door Jan van Beijeren wel haast geschonden werd.

JAKOBA
1419

De Steden Dordrecht en Rotterdam, en de Dorpen van het Baljuwschap van Zuidholland werden, sedert, *kwyt gescholden*, of vry verklaard van den eed, dien zy Jan van Brabant en Vrouwe Jakoba gedaan hadden, of schuldig waren geweest te doen; en kreegen bevel, om Jan van Beijeren, die zig, van toen af, schreef *Zoon van Henegouwen, van Holland en van Zeeland (u)*, voor hunnen wettigen Heer te houden (*v*). Ook vindt men, dat hy, niet lang hierna, als *Ruwaard en Oir* of *Erfgenaam*, in veele Steden, werd aangenomen (*w*).

Wanneer men in aanmerking neemt, welke groote voordeelen Jan van Beijeren by deezen Zoen bedong; kan men niet nalaaten zig te verwonderen, over het gedrag van den Graave van Charolois, die hem dezelve toeweest. De zaaken van Vrouwe Jakoba stonden nog gantsch niet wanhoopig. De meeste Hollandsehe Steden hielden haare zyde nog. En schoon Dordrecht en Rotterdam haaren Oom in handen gevallen waren, scheen men te hebben kunnen voldoen; met hem 't bewind over deeze Steden af te staan, zonder dat

Aanmerkingen over deezen Zoet.

(u) Handv. van Amst. bl. 19, 20. Handv. van Weesp enz.

(v) Zie den Brief by BALEN bl. 525.

(w) Magu. Chron. Belg. p. 363. VELDENAAR bl. 118.

JAKOBA.
1419.

dat men hem Gorinchem daar boven, en nog zo veel deel aan de Regeeringe van gantsch Holland behoefde te geeven. Filips behoorde, zou men denken, meer zorg gedraagen te hebben, voor het belang zyner volle Nigte, die aan zynen vollen Neef gehuwd was, dan voor dat van Jan van Beijeren, zynen Oom van Moeders zyde. Doch 't gene in gevolg van tyd gebeurd is, doet ons vermoeden, dat de Graaf van Charolois, in deeze uitspraak, zyn eigen belang, meer nog dan dat van Jan van Beijeren, beoogd heeft. Toen Jan van Beijeren, in 't jaar 1425, overleedt, werdt openbaar, dat hy zyn Regt op deeze Landen aan Filips afgestaan hadt. Veelligt is deeze afstand voor 't maaken van den Zoen geschied, en Filips hierdoor bewoogen geworden, om 'er zo voordeelige voorwaarden voor Jan van Beijeren in te doen stellen. Ook zal men hem, terstond na de dood van Jan van Beijeren, al zyn vermogen zien aanwenden, om Vrouwe Jakoba, wiens naaste Erfgenaam hy was, indien zy geene kinderen naliet, van de Regeeringe deezer Landen te ontzetten. Zo hy dit nu reeds voorgehad heeft, begrypt men ligtelyk, dat hy haar zo weinig bewind als mogelijk was laten moest, op dat hy 'er haar, naderhand, te ligter van zou konnen berooven.

VII. De rust, die, door den gemaakten Zoen, in Holland en Zeeland, hersteld schieet, duerde maar weinige maanden. Hertog Jan van Brabant en Vrouw Jacoba waren, na 't treffen van denzelyen, naar Brabant vertrokken (x);

(x) Magn. Chron. Belg. p. 363.

alwaar een gevaarlyke tweedragt ontfiaan was JAKOBA, 1419.
 tusfchen de Edelen en de Gemeente (y), tot
 het stillen van welke, hunne tegenwoordig-
 heid vereischt werdt. Jan van Beijeren hadt, aan, dan hem by den Zoen was afgeftaan.
 naar alle waarfchynlykheid, deeze tweedragt
 helpen aanftooken: alzo, in het *deriende Ar-
 tikel* van den Zoen, bedongen was, dat hy zig
 met de Regeeringe van Brabant niet zou be-
 moeijen; welk beding noodeloos fcheen, zo
 hy zig, te vooren, niet te diep in de Bra-
 bantfche zaaken gefteken hadt. Het vertrek
 des Hertogs en der Hertoginne gaf hem nu
 gelegenheid, om zig, ook in Holland, meer
 gezags aan te maatigen, dan hem toegeftaan
 was. De Kabbeljaauwfchen, aan welken hy zyne
 verheffing te danken hadt, moesten be-
 loond worden. Doch hiertoe was minder ge-
 legenheid, wanneer de Ampten, gelyk be-
 dongen was, door hem en den Hertog en
 Hertoginne, in 't gemeen, begeben werden.
 Hy verftoutte zig, derhalve, om zyne vrien-
 den, hier en daar, op eigen gezag, met Amp-
 ten te voorzien (z), en zelfs, in sommige
 Steden, onder anderen te Amsterdam (a),
 buitens tyds, de gantsche Regeering te ver-
 anderen. De andere Steden, die hem nog
 niet tot Ruwaard aangenomen hadden, vrees-
 den, dagelyks, voor diergelyke veranderingen,
 en poogden bekwaame middelen uit te
 vinden, om zig daar tegen te dekken. De
 Stad Leiden, alwaar de Burggraaf Filips van
 Wafenaar, een der voornaamfte Hoekfchen,

(y) MEYERUS *ad annum* 1420.

(z) Magn. Chron. Belg. p. 363.

(a) Regeer. Lyst op 's jaar 1419.

JAKOBA. 't hoog bewind hadt, floot, omtrent deezen
 1419. tyd, een Verbond van onderlinge bescherming met de Steden Utrecht en Amersfoort (b), die thans ook, met reden, op Jan van Beijeren gestoord waren.

Utrecht en Amersfoort raaken in Oorlog met hem. Zy hadden, gelyk wy gezien hebben, Vrouwe Jakoba Ysfelstein en Gorinchem helpen winnen, en waren, hierdoor, vyanden geworden van Hertoge Jan van Beijeren. Doch kort na het treffen van den Zoen, tusfchen hem en den Hertog en Hertoginne van Brabant, waren zy, insgelyks, met hem verzoend geworden (c). De open' brieven, door hem hiervan verleend, zyn nog voorhanden (d), en, op den eerften van Grasmaand des jaars 1419, gegeven. Doch deeze Vrede werdt, kort hierna, geschonden. Eenige Knegten des Heeren van Egmond hielden de Koopwaaren der Utrechtschen en Amersfoorderen, te Krimpen op de Lek, en elders in Holland aan. Ook werdt hun handel langs de Zuyderzee bekommerd. Zy vervoegden zig wel terstond aan Hertoge Jan van Beijeren, om vergoeding der geleeden' schade; doch hier kwam niet van. Zelfs vernamen zy, kort hierna, dat hy, met Hertoge Reinoud van Gelder, een Verbond gemaakt hadt, om in 't Stigt te vallen; de Steden Amersfoort en Montfoort in te neemen, en te deelen, en by 't openvallen des Bisdoms, een' Bifchop naar hunnen zin te doen kiezen. Utrecht en Amersfoort vervoegden zig, vervolgens, om

(b) Groote Chron. Divif. XXVIII. Cap. 12.

(c) VELDENAAR bl. 117.

(d) Apud MATTHEUM Anal. Tom. III. p. 373.

onderstand by Bischof Fredrik en de drie Overysfelfche Steden, Deventer, Kampen en Zwol. Zy wisten, dat de Bischof, op Jan van Beijeren, die hem, sedert den Zoen met den Hertog en Hertoginne van Brabant, het Land van Hagestein afhandig gemaakt hadt (e), ten hoogste gestoord was. Ook leeden de Overysfelfche Steden veel door het belemmeren van de vaart langs de Zuiderzee. Nogtans verwierven zy hier weinig (f). Alleentlyk vindt men, dat die van Kampen, uit weêrwraak, overstaken naar 't Eiland Marken, welk geplonderd en plat gebrand werdt. Ondertuschen viel deeze togt kwalyk uit. De Hoornsche Poorters, en eenige Waterlanders, die Jan van Beijeren aanbingen, overvielen de Kampers, terwyl zy den buit sloop bragten, versloegen ze ten deele, en namen ze ten deele gevangen (g). De Steden Utrecht en Amersfoort poogden toen, in Brabant, hulp te verwerven; doch de Hertog hadt met zyne eigen zaaken de handen vol werks. Vrouw Jakobä kon hen niet helpen, dan door haare Hoeksche vrienden in Holland, en vermoedelyk heeft zy aanleiding gegeven, tot het Verbond met de Stad Leiden, welk het op volgde (h); en waarin ook de Hoeksche Edelen traden.

De Bondgenooten, te weten Fredrik, Bischof van Utrecht, Jongkheer Willem van Brecht, en de Stigtschen en Hoekschen

- (e) De Vermeerderde BEKA bl. 337.
 (f) De Vermeerderde BEKA bl. 376.
 (g) VELLIUS Chron. van Hoon, bl. 35. Groote Chron. Divis. XXVIII. Cap. 12.
 (h) Zie het by МАТТНАИ ad Rer. Amorsfort. Script. p. 244.

JARUMA.
1420.
verklaa-
ren Jan
van Bei-
jeren den
oorlog.

Bredbrode, Filips van Wasfenaar, Burggraaf van Leiden, Jan, Burggraaf van Montfoort, Heer Jan van Heemstede, en de Steden Leiden, Utrecht en Amersfoort schroomden niet, by open' brieven, gegeven den agttienden of agt-entwintigsten van Grasmaand des jaars 1420, Hertoge Jan van Beijeren den oorlog te verklaaren (i), en terstond de vyandelykheden tegen de Kabbeljaauwschen te beginnen. *Zuik, Raaphorst* en andere Sloten der Kabbeljaauwsche Edelen werden aangevallen en vernield. De Leidenaars bemagtigden 't Slot te *Rynenburg*, en deeden, langs den Rynkant, veel nadeels met plonderen en blaaken.

VIII.
Leiden
door Jan
van Bei-
jeren be-
legerd,

Hertog Jan van Beijeren hadt zig, na 't ontvangen deezer onverwagte Oorlogsverklaaring, naar Gouda begeven, om aldaar Volk te verzamelen. De Stigtschen, derwaards getrokken, poogden, te vergeefs, hem tot eenen Veldslag uit te lokken. Hy hadt nog te weinig manschap byeen, en het beleg van Leiden in den zin, ten welken einde hy Heirvaart beschreeven hadt. De Stigtschen trokken, derhalve, wederom af, en, kennis van 's Hertogen toeleg gekreegen hebbende, wierpen zy eene bezetting van vier of vyf honderd gewapende mannen in Leiden. Jan van Beijeren, een talfyk Legen samengebragt, en de Hoeksche Sloten, *Poelgeest, ter Does* en *Zyl*, om Leiden gelegen, bemagtigd hebbende, sloeg, in Bloeiamaand, 't beleg voor de Stad. Negen weeken omtrent, duurde het, binnen wel-

(i) VELDENAAR II. 118. De Vermeerderde BEKA II. 332a

welken, de Sloten te Warmond en Paddenpoel, den Burggraave van Leiden toebehoorende, door de belegeraars, en verscheiden' Kabbeljaauwsche Sloten, door de belegerden, die geduurig uitvielen, bemagtigd en verdelgd werden. Bischof Fredrik zou de Stad gaarne ontzet hebben; doch hij hadt, ten deezen tyde, zyn Volk noodig, om de Gelderschen te keer te gaan, die in 't Stigt gevallen waren, en Amersfoort zогten te bemagtigen (*k*). Zelfs na dat zy, volgens een gemaakt Bestand, afgetrokken waren, kon hy, niet dan allengskens en bedektelyk, Volk verzamelen, tot het ontzet van Leiden. Hy deedt het egter, en bragt eenige mondbehoefden byeen, die hy der Stad toeschikte (*l*). Doch Jan van Beijeren, hiervan by tyds kennis gekreegen hebbende, liet zig verluiden, dat hy gunstige Voorwaarden toestaan zou, zo men hem de Stad, by verdrag, wilde overgeeven. Thans begon ook de mondkost in Leiden, onder het ongewoon groot geral van eeters, schaars om te komen (*m*). Weshalve de belegerden, dien 't langduurig beleg verdroot, en die, zo 't schynt, van 't naakend ontzet geene kennis hadden, naar de voorlagen van Heroge Jan begonden te luisteren. Hy bedong, dat de Stad hem, *als Ruwaard*, hulde doen, en dat de Burggraaf hem 't Burggraafschap afstaan zou: waartegen de Stigtsche Knegten, die in de Stad in bezetting lagen, vryelyk naar huis zouden mogen keeren. Hierop ging

JAKOBA.
1420.

en by
Verdrag
ingenomen.

(*k*) De Vermeerderde BEKA bl. 383 enz.

(*l*) De Vermeerderde BEKA bl. 386, 387, 388.

(*m*) De Vermeerderde BEKA bl. 387.

JAKOBA.
1420.

ging de Stad, in Oogstmaand, over. Doch de bezetting, uittrekkende, werdt, boven Woerden, door de Egmondsche Knegten, tegen 't gemaakt Verdrag, overvallen, geslaagen en op de vlugt gejaagd (n). De Voorwaarden der overgaave zyn omstandiger vervat in den Zoenbrief, die, op den zeventienden van Oogstmaand, gegeven, en van deezzen inhoud was (o):

1420.
Inhoud
van den
Zoen-
brief.

„ Filips van Wasfenaar, Willem van Bre-
„ derode, Jan van Heemstede, Gerrit van
„ der Zyle, Jan van Wasfenaar en de Stad
„ Leiden verzoenen zig, volkomenlyk, met
„ Hertoge Jan van Beijeren, Zoon van Hene-
„ gouwen, van Holland, van Zeeland enz.
„ met Jan, Heere tot Egmond en tot Ysfel-
„ stein, en met Gerrit van Heemskerk,
„ Heere tot Oosthuizen, op den volgenden
„ voet:

„ Dat Filips zyn Burggraaffschap den Her-
„ toge afstaan zal, alleenlyk den Burgt, de
„ mannen, de zwaanen, 't hoggeld, 't gruit-
„ geld, de vischeryen, en Wasfenaarsche
„ tollen voorzig behoudende (i).

„ Dat

(n) De Vermeerderde BEKA bl. 382, 386. Groote Chron, Divif. XXVIII. Cap. 12 en 13.

(o) Zie den zelve by JAN VAN HOUT Dienstb. bl. 50. en uit hem by ORLERS Leyden bl. 399. MIERIS Charterb. IV. Deel, bl. 551, 554.

(i) Filips, Heer van Wasfenaar en Burggraaf van Leiden, bezat nog eene andere waardigheid, van welke hier niet gewaagd wordt, te weeten, het Ampt van *Kreitwaarder*, by verbastering, in oude stukken, ook genoemd *Grietwaarder*, *Griecckwaarder* en *Grietwachter*. Hy en zyne voorouders hielden dit Ampt van den Graave van Holland ter leen, en men vindt, dat hy 't, in 't jaar 1404; aan Jan van Woude, Heere van Warmond, wiens voorou-
ders

- „ Dat Hertog Jan, door Filips en de andere JAKOBA.
 „ Edelen, en door de Stad Leiden, zal inge- 1420.
 „ huldigd worden, op gelyke wyze, als by de
 „ overige Ridderfchap en Steden van Holland.
 „ Dat de Stigtsche bezetting vryelyk zal
 „ mogen uittrekken, en dat de zieken onbe-
 „ kommerd in de Stad zullen mogen blyven,
 „ tot dat zy genezen zyn.
 „ Dat de oude Handvesten, door Hertoge
 „ Jan, bevestigd zullen worden, die van
 „ Vrouwe Jakoba alleen uitgenomen.
 „ Dat de Engelsche Vagten, door den Her-
 „ toge, geduurende 't beleg, als vyandengoed,
 „ naar zig genomen, den eigenaaren, uit
 „ Stads Kasfe, vergoed zullen worden.
 „ Dat de Lakens, die in Leiden gemaakt
 „ worden, voortaan niet meer met des Burg-
 „ graafs; maar met der Stede merk getekend
 „ zullen worden: en dat men hiervan, te
 „ Brugge, te Antwerpen en elders, alwaar
 „ de markten leggen, kennis geeven zal.

„ Dat
 ders het reeds van de zynen gehouden hadden, heeft opgedraagen. *Leenreg. van Wasfenaar* gequod. B. f. 58. Het bestondt in het opzigt over het *Kreit* of Kampveld, en in het *bevaaren* van de wetten, op de Kampvegten in gebruik. Zie hier voor IX. Boek, bl. 118 't Is twyfelagtig, of Filips dit Ampt, als Burggraaf van Leiden, of als Heer van Wasfenaar bekleed hebbe: hoewel ik tot het laatste neigen zou, om dat men, in deezen Zoen, waarby 't Burggraaffchap afgestaan werdt, niet vindt, dat hy 't, onder de aanhangfels van 't Burggraaffchap, aan zig behouden heeft, terwyl zyne nazaaten het egter, lang na deezen, nog bezeten hebben. Want in 't gemelde *Leenregister* volgt, ter zelfder plaats, een Verlybrief van 't *Griecwaerderfchap*, door Henrik van Wasfenaar, in 't jaar 1444, en dus lang na den afstand van 't Burggraaffschap, ten behoeve van Jakob van Woude, verleend.

JAKOBA.
1420.

„ Dat zy, die geld op 't Geregt te Leiden.
„ staan hebben, welk reeds betaald moest
„ geweest zyn, binnen zes weken na dee-
„ zen Zoen, of zo de vervaltyd nog niet ge-
„ komen ware, binnen een half jaar, vol-
„ doening bekomen zullen, te Dordrecht of
„ te Schoonhoven, *in der Wisfel.*

„ Dat de Stad agttienduizend Wilhelmus-
„ Hollandfche Schilden aan boete betaalen
„ zal, voor 't einde van Bloeimaand naastko-
„ mende: voor welke betaaling, zig agt per-
„ soonen tot borgen stellen moeten.

„ Dat, eindelyk, eenige geschillen van
„ minder belang, door benoemde goede man-
„ nen, of door 's Hertogen Raaden, zullen
„ afgedaan worden.”

't Burg-
graaf-
fchap van
Leiden
komt aan
de Graaf-
lykheid
van Hol-
land.

Hertog Jan van Beijeren bedong, by dee-
zen Zoen, een merkelyk voordeel voor de
Graaflykheid, naamlyk, het Burggraaffchap
van Leiden, welk, kort hierna, door hem,
en na hem, in 't jaar 1430, door Vrouwe
Jakoba, voor altoos, met het Graaffchap van
Holland vereenigd werdt (p). De Stad ver-
heugde zig in 't eerst wel, dat zy verlost was
van 't gebied der Burggraaven, die haar zeer
onder bedwang plagten te houden; doch men
heeft reden om te twyfelen, of zy 't, onder
't onmiddelyk bewind der Hollandfche Graa-
ven, sedert, beter gehad hebbe. Met den
Bisfchop van Utrecht, verzoende Hertog Jan
zig eerst in den jaare 1422, of 1423 (q). De
Brieven, die hiervan werden gemaakt, wer-
den door Jakob, Heer tot Gaasbeek, door
Jan,

(p) Zie de Brieven, hiervan gemaakt, by ORLERS, Leyden,
bl. 405, 406.

(q) Zie BURMAN. Utr. Jaarb. I. Deel, bl. 265.

Jan, Heer tot Egmond, door Frank en Filips van Borfelen, en door de Steden Haarlem, Delft, Leiden, Amsterdam, Middelburg en Zierikzee bezegeld (r). JAKOBA,
1420.

Leiden bemagtigd zynde, werdt Jan van Beijeren te raade, met zyn Leger, naar de Brabantfche grenzen, te rug te trekken. Men kan niet twyfelden, of hy heeft voorgedad, den Hertog van Brabant, in zyn eigen Land, aan te tasten; en hem Holland en Zeeland niet alleen; maar Brabant ook, welk hem van zynen Vader aanbestorven was, afhandig te maaken. Veelligt heeft hy voorgewend, op een gedeelte van dit Hertogdom, van wege zynere Gemaalinne, die met den overleeden Hertoge Antoni gehuwd geweest was, regt te hebben: hoewel men hiervan, myns weetens, nergens, iet gemeld vindt. Doch 't zy hy eenig regt voorgewend hebbe of niet; de flappe regeering van Hertoge Jan gaf hem gelegenheid, om op eenen inval in Brabant te denken.

Deeze jonge Vorst was zwak van lighaam en verstand, traag van aart (s), en geheel aan de Jagt en andere vermaakelykheden overgegeven (t), terwyl hy 's Lands Regeering op luiden van weinig aanzien (u), en nog minder trouwe rusten liet. Veel nadeels ontstondt hieruit, en dit was oorzaak, dat de gemoederen der Brabanderen, allengskens, van den

Her-

(r) Zie dezelve by MATTHÆUS *ad Rerum. Amorf. Script.* p. 258.

(s) MEYERUS *ad annum 1420. fol. 261 & 261 vers.*

(t) De Vermeerderde BEKA *bl. 379, 380.*

(u) MONSTRELET *Vol. I. Ch. CXXXV. f. 303. vers.*

JAKOBA.
1420.

Hertoge vervreemd werden, en zy naar eenen Voogd of Regent over de Landen begonden om te zien. Niemand dagt egter om Jan van Beijeren, behalve 's Hertogen Raaden, met welken hy heimelyk verstand hieldt (v), en die hem, naar alle waarschynlykheid, hoop op de Voogdyschap gaven.

Hy be-
magtigt
Geertrui-
denberg.

Met deeze hoop dan, naderde hy de Brabantfche grenzen, en besloot, om, in allen geval, van eenen veiligen hertogt verzekerd te zyn, bezetting te leggen in Geertruidenberg. De Stad werdt hem terstond geopend; doch *Dirk van de Merwede*, die 't Slot voor Vrouwe Jakoba bewaarde, weigerde het den Hertoge in te ruimen. Hy deedt het egter zo lang en sterk beschieten, dat het hem, by Verdrag, opgegeven werdt (w). 't Bemagtigen van 't Slot zou hem den voorgenomen inval in Brabant gemakkelyk gemaakt hebben, indien 't wat spoediger gelukt ware. Nu was de kans verkeerd. De voornaamste Brabantfche Grooten hadden den Broeder huns Hertogs, *Filips, Graave van S. Pol*, uit Frankryk ontbooden, om Brabant, als Ruwaard, te regeeren: en deeze, in alleryl derwaards getrokken zynde, en terstond van den toelag van Jan van Beijeren kennis gekreegen hebbende, hadt zig in staat gesteld, om hem te keer te gaan. Onder anderen, hieldt hy de stroomen bezet met Vaartuigen, die den Hollanderen veel nadeels deden (x), en zelfs tot in Zeeland stroomten. Jan van Beijeren voerde, daarentegen, in Brabant, weinig anders uit,

dan

(v) MEYERUS *ad annum* 1420. *fol.* 261.
(w) VELDENAAR *bl.* 119. De Vermeerderde BEKA *bl.* 389.
(x) Vermeerderde BEKA *bl.* 391, 392, 392.

dan dat hy Lillo en Zantvliet, door de Zeeu- JAKOBA.
1420.
wen, overvallen en plonderen liet. Wel haast, sloot hy een Bestand met den Graave van S. Pol (y), en trok, onverrigter zaake, te rug.

Ondertuschen liet hy niet na, heimelyk verstand te houden met de vertrouwdste vrienden des Hertogs van Brabant, en wist, door hen, te bewerken, dat de Hertog, te onvrede, dat men zynen Broeder in 't bewind gesteld, en hem van de Regeeringe ontzet hadt (z), een mondgesprek te Gorinchem met hem kwam houden. Wat hier verhandeld werdt, is onzen Historieschryveren onbekend geweest. 't Gerugt liep toen, dat de Hertog van Brabant Hertoge Jan van Beijeren het bewind over Holland, Zeeland en Henegouwen opgedraagen hadt, voor zeven jaaren, boven de vyf, die by den Zoen vastgesteld waren. Ook zou hy hem het Markgraaffschap van Antwerpen hebben afgestaan (a). Doch wat de Hertog van Brabant hier tegen bedong, wordt nergens gemeld. Alleenlyk is, onlangs, een Verdrag in 't licht gegeven, den een-entwintigsten van Grasmaand, tusschen de twee Hertogen, te S. Maartensdyk, geslooten, waarby de Hertog van Brabant Holland, Zeeland en Friesland, voor den tyd van twaalf jaaren, aan den Hertog van Beijeren afstaat, en de behoudenis van Henegouwen bedingt (aa). Ondertuschen, dienden zulke vervreemdingen nergens anders toe, dan om den afkeer, dien de Brabanders reeds

(y) ÆCIDIVS DE ROYA *ad annum* 1419.

(z) De Vermeerderde BEKA bl. 396.

(z) De Vermeerderde BEKA bl. 390.

(aa) MIERIS Charterb. IV. Deel. bl. 545.

JAKOBA. reeds van hunnen Hertog hadden opgevat,
1420. sterk te doen toeneemen.

X. Doch de Hertog van Brabant hadt zig niet
Oneenig- slegts by de Landzaaten, in 't gemeen, ver-
heid tus- agt gemaakt. Zyne eigen' Gemaalinn was,
schen Jan federt een geruimen tyd, afkeerig van hem
van Bra- geweest: en 't ongenoegen, lang gesmoord,
bant en bleek nu langs hoe openlyker, en liep, ein-
Vrouwe delyk, op eene volkomen' Egtscheiding uit.
Jakoba. Deeze huisfelyke oneenigheid was van veel
gevolg voor de Landen, en verdient hierom
omftandiglyk ontworwd te worden.

Aart van Jakob. Jakob, die nu omtrent twintig jaaren be-
reikte, was schoon van gedaante, sterk en
gezond van lighaam, en van eenen vrolyken
aart (b). Ook hadt zy reeds, voor lang, bly-
ken van mannelyken moed, schrandereid en
bekwaamheid tot de Regeeringe gegeven (c).
Mer zulke hoedanigheden, moest haar een
Man, gelyk de Hertog van Brabant was,
weekelyk van gesseldheid, laf en traag van
geest, waarlyk tot eenen last zyn. Ook hadt
zy het Huwelyk met hem, tegen haaren zin,
en gedrongen door haare Moeder en Vrien-
den, aangegaan (d). Beklaaglyk lot der Grooten!
wien het Staatsbelang dikwils belet, in
eene zaak van zo veel gewigt, hunne gene-
genheid te volgen. De Hertog hadt zynere
Gemaalinn nog verscheiden' byzondere redenen
tot misnoegen gegeven. Zy was genoodzaakt
geweest, hem naar Brabant te volgen, schoon
zy zig veel liever in Holland zou opgehouden

(b) OLIVIER DE LA MARCHÉ *Memoir. Introd. p. 51.*

(c) MONSTRELET *Vol. I. Ch. CCXXXV. f. 303. vers.*

(d) MEYERUS *ad annum 1421. MONSTRELET Vol. I. Ch. CCXXXV. f. 303. vers.*

den hebben (e). En hier gekomen, dwong ^{JAKOBA.} hy haar, Brabantsche Juffers, in stede van de ^{1420.} Hollandchen, welken zy medegebragt hadt, in haaren dienst te neemen (f). Daarenboven, hieldt de Hertog onbetaamlyke gemeenschap met eene Dogter van *Willem van Asche*, een' Brabantsch Edelman (g), 't welk eene schoone en moedige Vrouw, als *Jakoba*, zeer in den krop steeken moest. Doch 't gene haar, naar 't getuigenis der oudte Schryveren (h), meest van den Hertoge vervreemde, was zyne volslaagen' onbekwaamheid tot de Regeering. Hier aan hadt zy 't misfen van een voornaam gedeelte haarer Erflanden te wyten. En Brabant zelf liep gevaar van in andere handen te geraaken. *Jakoba* dan, met reden bedugt, voor 't geheel verlies haarer Staaten, haakte, sedert eenigen tyd, heimelyk, naar eene Egtfcheiding, en naar eenen Egtgenoot, die bekwaam en gezind was, om haar en haare Landen te beschermen. ^{Zy staat naar een ander Huwelyk.} Is ten hoogste waarschynlyk, dat zy, al in 't jaar 1419, haare gedagten heeft laaten gaan, over een Huwelyk met *Humfrey, Hertog van Glochester*, Broeder van *Henrik den V. Koning van Engeland*; also men vindt, dat zy, in den aanvang des jaars 1420, geheime onderhandelingen met den Koning, die toen in Frankryk oorlog voerde, te Parys, gehouden heeft (i). ^{een} *Henrik* hadt, sedert eenigen tyd, over

(e) De Vermeerderde BEKA W. 378. 383. 387. 388.

(f) DIVZI Rer. Brabant. Lib. XVIII. p. 226.

(g) EGID. DE ROYA ad annum 1419.

(h) MONSTRELET Fol. I. Ch. CCXXXV. fol. 303. vers.

(i) Act. Publ. Angl. Tom. IV. P. III. p. 147.

JAKOBA. een ander Huwelyk met den Hertoge van
1420. Glochester, gehandeld (*k*); doch de voor-
slag van Vrouwe Jakoba schynt hem beter
behaagd te hebben. Hy riedt haar dan, in
Engeland over te komen, van waar men lig-
telyk een Paufelyk verlof, tot het verbreeken
van haar tegenwoordig Huwelyk en het aan-
gaan van een nieuw, zou kunnen bekomen.

Zy ver-
trekt naar
Engel-
land.

Jakoba, haare zaaken aan 't Engelsche Hof
naar wensch voortgezet hebbende, begon haa-
ren afkeer van Hertoge Jan openlyker te doen
blyken. Vrouw Margareet, haare Moeder,
hadt zig, te vooren, dikwils, bevltygd, om
den twist tuschen de Egtgenooten by te leg-
gen; doch zag 'er langer geen kans toe. Ja-
koba verliet dan het Hof van haaren Man in stil-
te, en begaf zich naar Valenchyn, by haare
Moeder. Hier, met den Heere *d'Escaillon*,
een Henegouwer Edelman, doch een En-
gelschman in zyn hert, den tyd en wyze van
haar vertrek beraamd hebbende, nam zy oor-
lof van Vrouwe Margareet, voorgeevende
zig te Bouchain te willen gaan ophouden.
Doch zy bleef 'er niet lang. D'Escaillon, van
omtrent zestig man verzeld, kwam haar bui-
ten de Stad vinden, en voerde haar, in twee
dagen, naar Calais, van waar zy terstond naar
Engeland overstak (*l*). Zy schynt hier, in
de Lente des jaars 1421, aangekomen te zyn
(*m*): alzo 'er nog een Koninglyke Vrygeleij-
debrief voor haar voor handen is, te West-
munster, den eersten van Lentemaand, ge-
dag-

(*k*) Act. Publ. Angl. Tom. IV. p. III. p. 102, 112.

(*l*) MONSTRELET Vol. I. Ch. CCXXXV. fol. 503. versf.

(*m*) AEGID. DE ROYA ad annum 1421.

dagtekend (*n*). Henrik de V. ontving haar **JAKOBA.**
 beleefdelyk, en lei haar honderd ponden ter **1421.**
 maand toe, zo lang zy zig in Engeland bevin-
 den zou (*o*). Ook slaakte hy, op haar ver-
 zoek, een Henegouwer Edelman, die in den
 Tour gevangen zat (*p*). Doch daar verliet
 nog eenige tyd, eer haar Huwelyk met den
 Hertoge van Glochester voortgang hadt: 't
 zy dat Jan van Beijeren, die, terstond na Ja-
 koba's vertrek, eenigen uit zynen Raad naar
 Engeland zondt (*q*), het, voor eene poos,
 wist te stremmen; 't zy dat men 't Pauselyk
 verlof zo spoedig niet bekwam, als men ge-
 meend hadt; 't zy, eindelyk, dat de Koning
 den Huize van Bourgondie, door het voort-
 zetten van dit Huwelyk, vreesde te zullen
 mishagen. Midlerwyl, genoot Jakoba te
 Londen alle eer. Zy stondt in Wintermaand
 deezes jaars 1421, over den Doop van 's Ko-
 nings Zoon, *Henrik*, die, na zynen Vader,
 den Engelschen Troon beklom. Wy moeten
 haar, voor eene korte wyle, in Engeland laa-
 ten, om te zien, wat 'er, na haar vertrek,
 hier te Lande, voorviel.

De Hertog van Brabant kreeg 'er wel haast
 kennis van; en 't scheen, dat het hem de oogen
 opende, om zig meer aan 's Lands Regeeringe
 te laten gelegen zyn. Immers, hy
 bragt eenig volk byeen, en poogde zig, met
 list, van Brusfel meester te maaken. Doch
 deeze aanslag mislukte (*r*).

In

(*n*) Acta Publ. Angl. Tom. IV. P. IV. p. 3.

(*o*) Acta Publ. Angl. Tom. IV. P. IV. p. 34.

(*p*) Act. Publ. Angl. Tom. IV. P. IV. p. 32.

(*q*) Act. Publ. Angl. Tom. IV. P. IV. p. 25.

(*r*) De Vermeerderde BERA bl. 369.

JAKOBA,
1421.

XI.
Onder-
neeming
van Jan
van Bei-
jeren in
Eriesland.

In Holland en Zeeland, was Jan van Beijeren zo volkomen meester van 't bewind, dat hy, omtrent deezen tyd, den Schieringers in Friesland hulp toefchikte, onder *Henrik van Renesse. Keno ten Broeke*, Zoon van Okko, van wien wy reeds, by eene andere gelegenheid (s), gewaagd hebben, hadt, met de Groningers en Ommelanders samengefpannen zynde, den Schieringers, in 't jaar 1418, eenen fellen neep toegebracht, en hem, van Staveren af tot Geerkensbrugge toe, onder brandschatting gezet (t). Deezen slooten, hierop, een Verbond met Hertog Jan van Beijeren (u) „ dien zy tot hunnen Heere „ aannamen, en twee grooten Vlaams van „ ieder Huis, benevens 't Regt der Munte „ en Tollen, toefstonden, mids hy aanna- „ me, hen tegen hunne partyen te bescher- „ men, en by de oude Vryheden, door Kei- „ zer Karel verleend, te handhaaven. ” Uit hoofde van dit Verbondt, zondt hy hun, ten deezen tyde, eenige manschap te hulpe. Weinig werdt 'er egter mede uigerigt. De Hollanders behaalden eenig voordeel op den ahang der Verkooperen te Makkum en elders (v). Doch daarentegen werden zy uit de Lemmer verjaagd, by welke gelegenheid, Floris van Alkemade omkwam. De Groninger Verkoopers hielden, omtrent deezen tyd,

(s) XI. Boek, bl. 329. (t) E. BENINGHA Hist. van Oostfr. I. Boek, Cap. CCIX. bl. 188.

(u) Zie het by E. BENINGHA Hist. van Oostfr. I. Boek, Cap. CCX. bl. 189 en in SICKE BENINGHA Chronickel, bl. 415.

(v) E. BENINGHA Hist. van Oostfr. I. Boek, Cap. CCXVII. bl. 201.

ook Schepen in Zee, die den Hollanderen veel nadeels deden. Doch Jan van Beijeren sloot een Verdrag met hen in den Briel. Sedert lieten zy 't zeefchuimen agter, en zonden Hertoge Jan een geschenk van vyftig vette ossen (w). Ook verbonden zig de Friezen en Groningers, die Hertog Jan hadden ingehuldigd, eenigen tyd hier na, ten naauwften aan elkanderen, te gelyk nogtans verklaarende, dat zy hem voor Heere wilden blyven erkennen (x).

De Stad Amsterdam, die, door den Koophandel, sterk aan 't bloeijen was, leedt, op den drentwintigsten van Grasmaand des jaars 1421, veel, door eenen zwaaren brand, die wel een derde deel der Huizen, benevens het Raadhuis, de nieuwe Kerk, de Heilige Stede, het Gasthuis en het Begynhof verteerde (y).

Doch veel smertelyker ramp trof Hollanden Zeeland (yy), op S. Elizabets nagt, zynde den agttienden van Slagtmaand deezes zelfden jaars. Een sterke Noordwestelyke storm dreef het zeewater, alomme, over dyken en dammen, terwyl de Rivieren hoog gezwollen waren. Men hadt, na 't jaar 1366, een goed deel Lands, gelegen buiten den dyk van de Ablasferwaard, aan de Merwezyde, binnen gedykt, en daar door het bed der Riviere, tuschen Hardingsveld en Werkendam, veel enger gemaakt, dan het, te vooren, plagt te zyn. 't Water drong, hierom, sedert, by

Brand te Amsterdam.

Doorbraak van de Zuidhollandsche Waard.

(w) JOANNES DE LEMMEGE Chron. van Groningerl. bl. 74.

(x) Zie hun Verbond by EGG. BENINGHA I. Boek, Cap. CCXXI. bl. 206. en by SIGKE BENINGHA bl. 419.

(y) De Vermeerderde BEKA bl. 398.

(yy) MERIS Charterb. IV. Deel, bl. 608, 609, 623, 614, 615, 617, 631.

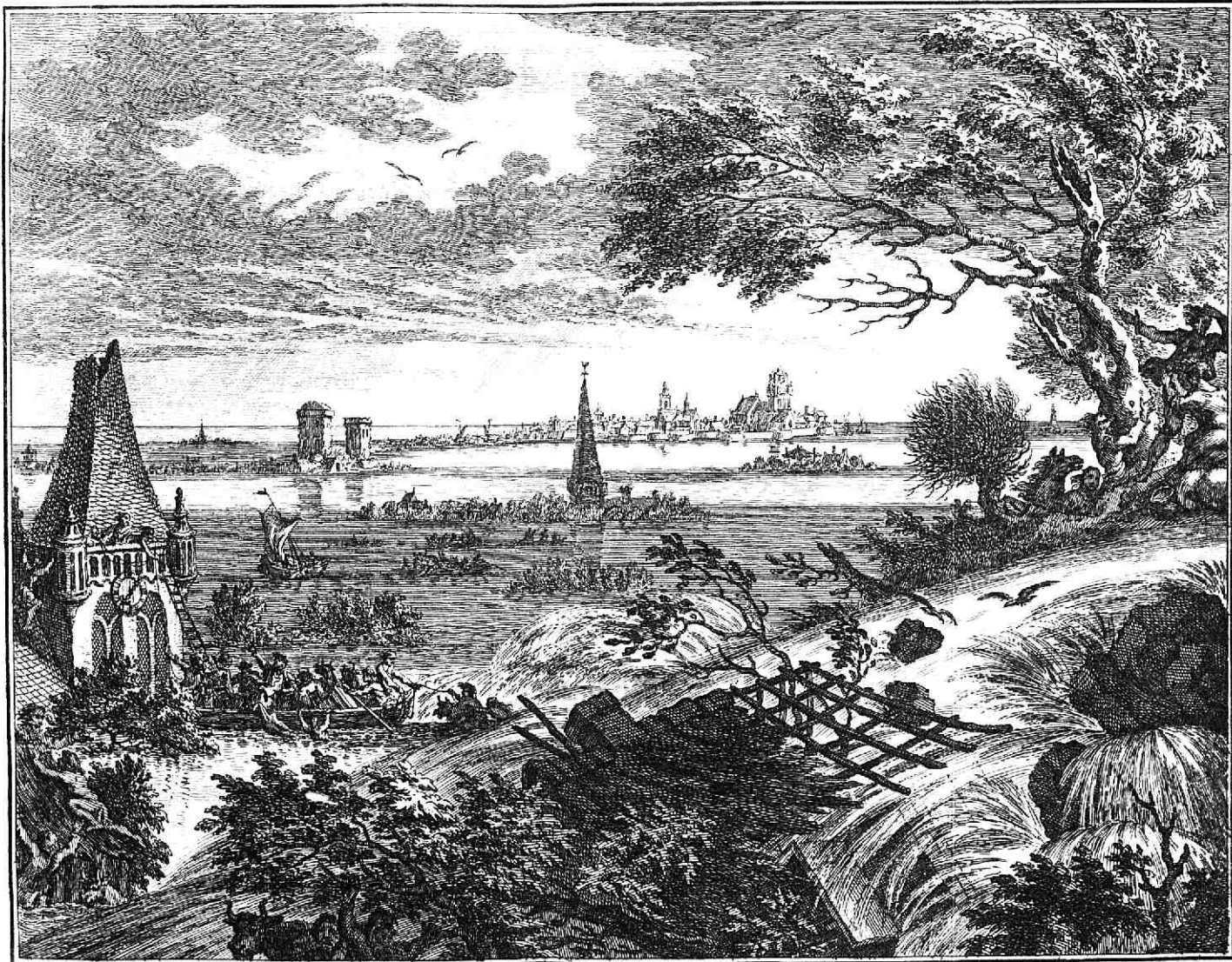
JAKOBA.
1421.

hooge vloed, sterk tegen de wederzydsche Dykaadjē, die, te zwak om zo veel gewelds te wederstaan, ten deezen tyde, een van beide bezwyken moesten. Dit lot trof den oudsten dyk, die, veelligt, ook de zwakste was, en de Zuidhollandsche Waard, eertyds, tuschen de Merwe en oude Maaze, plag te besluiten. Hy brak door, voor Werkendam, tuschen Dordrecht en Geertruidenberg, ter plaatse, naderhand, de *oude Wiel* genoemd; waardoor de gantsche Zuidhollandsche Waard onderliep, en wel twee enzeventig Dorpen verdronken. Meer dan twintig bleeven 'er onder den vloed begraven. De overigen hebben, door den tyd en de naarstigheit der Inwooneren, het hoofd wederom boven gehaald (z). Ook zyn 'er, al vroeg (a), eenige groote brokken Lands en opgeworpen' Slyken bedykt geworden. Doch de binnenlandsche Oorlogen zyn oorzaak geweest, dat deeze schoone Landsdouw niet geheel heeft konnen beverscht worden: 't welk, in tyden van rust en eendragt, niet zeer moeilyk geweest zou zyn. Groot was 't getal der menschen, die, in deezen vloed, omkwamen. Ook was de schade, die 'er door veroorzaakt werdt, zo groot, dat veele voornaame, ook adelyke Luiden, tot de diepste armoede gebragt zynde, buiten 's Lands dienst zoeken, of hier hun brood bedelen moesten (b). 't Is 't gemeen gevoelen, dat de Stad Dordrecht, met het stuk Lands, waarop zy staat, ten deezen tyde, ook

(z) De Vermeerderde BEKA bl. 404.

(a) Groot-Plakaath. III. Deel, bl. 17.

(b) VELDENAAR bl. 119.

Doorbraak der groete Zuichollandsche Muur, in 4. Jaar 1421.

ook van 't vaste Land van Zuidholland afge-
rukt geworden is. Iemant, die in 't jaar 1514,
de geweldige waterplas, die deeze doorbraak
veroorzaakt hadt, met een taamlyk groot
schip, bevaaren heeft, verhaalt, dat men
toen de toppen van de toorens der verdronken'
Dorpen, nog, op veele plaatsen, uit den
stroom zag steeken (c).

In Engeland, arbeide men, ondertusfchen,
om een Pauselyk verlof, tot de Egtfcheiding
van Vrouwe Jakoba te verkrygen. Martyn
de V. die, in 't jaar 1415, door de Kerk-
vergadering te Constans, verkooren was,
werdt thans, in 't algemeen, voor wettigen
Paus erkend. Aan hem moest men zig, der-
halve, vervoegd hebben, om een verlof te
bekomen, welk overal goedgekeurd zou wor-
den. Doch hy hadt het Huwelyk van Jan van
Brabant met Vrouwe Jakoba gewettigd (d):
weshalve het geenszins te vermoeden was,
dat hy het nu zou hebben willen ontbinden.
Sommigen schryven wel, dat hy, door Jan
van Beijeren, en vooral door Keizer Sigis-
mond, gedrongen, voor eenen geruimen tyd,
het gegeven' verlof reeds ingetrokken hadt.
Doch dat hierop geen' staat te maaken zy,
zal terftond blyken. Men vervoegde zig dan
aan *Benediktus den XIII.* die, schoon reeds,
in 't jaar 1409, door de Kerkvergadering van
Pifa, van de Pauselyke waardigheid beroofd,
en thans byna nergens, behalven in Spanje,
er-

JAKOBA.
1421.

XII.
Pauselyk
verloftot
de Egt-
fcheiding
vanVrou-
we Jako-
ba.

(c) CHRYSOSTH. NEAPOL. Epist. de Holland. in SCRIVERII
Batav. Illustr. p. 130.

(d) Chartr. van Brab. te Vilvoorde, zesde *Benedenkasfe*, *Laye*
Traict. de Mariage &c.

JAKOBA. erkend, zig zelv' nog voor wettigen Paus hielt.
1421. Men vertoonde hem, dat Martyn de V, uit
 misverstand, verlof gegeven hadt, tot een
 Huwelyk, welk, uit hoofde der namaagfchap,
 ongeoorloofd was (e); en men verzogt hem,
 het zelve te willen ontbinden. Benediktus,
 zeer in zynen fchik, met de gelegenheid, om
 een der laafte blyken van zyne Pauselyke
 magt te geeven; want hy ftierf, niet lang
 hier na (2); zondt terftond Bullen naar Engeland af, waarby het Huwelyk van Jan en
 Jakoba wetteloos verklaard, en haar verlof
 gegeven werdt, om zig met den Hertoge
 van Glochester in de Egt te verbinden. Sedert
 liep 'er een gerugt, hier te Lande, vermoedelyk
 door het Engelsche Hof, of door Vrouwe
 Jakoba, uitgefirooid, dat deeze Bullen van
 Paus Martyn verworven waren. Men vertoonde
 'er zelfs, die zynen naam in 't voorhoofd
 droegen. Des hy geraaden vondt, eenigen tyd
 hier na, in eenen Brief aan den Hertog van
 Brabant, die nog voorhanden is (f); en in
 andere Brieven, aan de Bifchoppen van Utrecht,
 Luik en Kameryk, ronduit, te ontkennen,
 dat hy immer zulke Bullen gegeven hadt.
 Doch men ftoorde zig hier aan in Engeland
 weinig. De dood van Henrik den V. in
 Oogftmaand des jaars 1422, voorgevallen,
 ftemde de voltrekking van het nieuws
 geflooten Huwelyk, voor eenige maanden;
 alzo de Koning de Regeering van En-

1422.

Vrouw
 Jakoba
 trouwt
 met Hum-

(e) AEGID. DE ROYA *ad annum* 1422.(f) MONSTRELET *Vol. II. fol. 23. vers.*

(2) In 't jaar 1424.

Engeland, gedurende de minderjaargheid van den jongen *Henrik den VI.* den Hertoge van Glochester hadt aanbevolen. 't Geschiede egter (g), nog voor het einde van dit jaar. Men vindt een Verzoekschrift, aan den Hertoge van Glochester, den zevenden van Lentemaand des jaars 1423 gedagtekend, waarin hem de titel van *Graave van Henegouwen, Holland, Zeeland enz.* gegeven wordt (h). Hier uit is af te neemen, dat zyn Huwelyk toen reeds voltrokken moest geweest zyn. Ondertusfchen, viel het den Hertoge van Glochester fichter dien titel aan te neemen, dan zig in het daadelyk bezit deezer Graaffchappen te fteilen. Hy begreep, dat zulks niet gefchieden kon, zonder den byftand der Engelschen, die thans werks genoeg met den Oorlog in Frankryk hadden, en zig, naar 't zig liet aanzien, bezwaarlyk moesten beweegen laaten, om de byzondere belangen van eenen Oom huns jongen Konings te helpen bevorderen. En fchoon 't al niet moeilyk mogt vallen, den Hertog van Brabant van Henegouwen te berooven; hadt het, inderdaad, vry veel werks in, den Hertog van Beijeren, 't bewind over Holland en Zeeland uit de handen te wringen. Hier kwam nog by, dat beide deeze Hertogen thans eenen fterken fteun hadden aan Filips, Hertoge van Bourgondie, die zig, ten deezen tyde, als vermoedelyken Opvolger in 't bewind deezer Graaffchappen, begon aan te merken.

JAKOBA.
1422.

frey, Hertoge van
Glochester.

Wy

(g) REGID. DE ROYA *ad annum* 1422.

(h) *Vida Act. Publ. Angl. Tom. IV. P. IV. p. 90.*

JAKOBA.
1422.

Wy hebben hem, nog maar Graaf van Charolois zynde, een' nadeeligen Zoen voor Vrouw Jakoba zien bemiddelen (i), en aangemerkt, dat hy 'er, vermoedelyk, zyn eigen belang in beoogd hadt. Weinige maanden hierna (3), was zyn Vader, Hertog Jan, door beleid van den Daufyn, thans Koning *Karel den VII.* van Frankryk, even verraaderlyk omgebragt, als hy zelf, voorheen, den Hertog van Orleans van 't leeven beroofd hadt. Filips was hem, in zyne aanzienlyke Staaten, opgevolgd: en de aanwas zyner grootheid had zyne heerschezugt niet doen afneemen. Als naaste Erfgenaam van Vrouw Jakoba aan de eene, en uit hoofde van den afstand van Jan van Beijeren, aan de andere zyde, beloofde hy zig de Graaffschappen van Vrouw Jakoba reeds: en te zekerer, om dat men, uit haar Huwelyk met Jan van Brabant, geene kinderen verwagtte. Men kan zig dan ligtelyk verbeelden, dat hem haar Huwelyk met den Hertoge van Glochester, welk, mogelyk, zo onvrugtbaar niet zou zyn, zeer tegen de borst zyn moest. Ook stelde hy alle zyne schranderdheid en vermogen te werk, om de nadeelige gevolgen, welken hy 'er van vreesde, te voorkomen: zyne bedryven bewimpelende met den schyn van yver voor het belang van zynen Neeve, Jan van Brabant, en voor de wettigheid van deszelfs Huwelyk met Vrouw Jakoba.

Voor alle dingen, poogde hy *Jan, Hertog van Betford*, Broeder des Hertogs van Glochester,

(i) Hier voor, bl. 432.

(3) Op den tienden van Herfstmaand des jaars 1419.

ter, te beweegen, om eene lyn met hem te trek- JAKOBA
 ken. Aan deezen, hadt Henrik de V. de 1422.
 Regeering van Frankryk, welk hy als zyn
 wingewest aanmerkte, toevertrouwd. En
 alzo Betford volk en onderstand uit Engeland
 noodig hadt, om zig in 't verkreegen bewind
 te handhaaven, moest hy, noodwendig, on-
 gaarne zien, dat de Engelsche magt, elders,
 en zelfs tegen Bondgenooten der Engelschen,
 gelyk de Hertog van Bourgondie was, ge-
 bruikt werdt. Nogtans, moest men dit ge-
 volg verwagten van het Huwelyk des Her-
 togs van Glochester, indien deeze, gelyk hy
 zig terstond verluiden liet, geen en tyd ver-
 zuimen wilde, om zig in 't bezit te stellen van
 de Graaffschappen zyner Gemaalinne. Filips
 behoefde dan niet veel moeite aan te wenden,
 om Betford te doen zien, hoe schadelyk het
 Huwelyk zyns Broeders voor Engeland zyn
 moest. Doch om hem geheel aan zyne be-
 langten te verbinden, gaf hy hem, in de Len-
 te des jaars 1423, zyne Zuster, *Anna van* 1423.
Bourgondie, ten Huwelyk (*k*). Sedert wist
 hy hem te beduiden, dat de uitspraak over de
 wettigheid van het Huwelyk van Jan van Bra-
 bant en Vrouwe Jakoba, aan Paus Martyn,
 behoorde verbleeven te worden. Betford dagt,
 dat hy dit Glochester ook zou kunnen doen be-
 grypen. Doch 't bleek haast anders. Glocches-
 ter en Jakoba antwoordden, uit éenen mond,
 „ dat zy geene verdere Pauselyke uitspraak
 „ behoefden, maar beslooten hadden, binnen
 „ kort, bezit te neemen van hunne Graaf-
 „ schappen”. De Hertog van Brabant hadt
 on-

(k) Acta Publ. Angl. Tom. IV. P. IV. p. 91.

JAKOBA. ondertusfchen verklaard, dat hy zig gaarne
1423. aan 's Pausen uitspraak gedraagen wilde (l).

Gloches- Glochester, eenigen onderftand van 't Par-
ter en Ja- lement van Engeland bekomen hebbende,
koba ko- ftak, verzeld van zyne Gemaalin Jakoba,
men in welke hy, onlangs in Engeland, met het
Hene- Regt van Inboorlingschap hadt doen beschen-
gouwen. ken (m), in Wynmaand des jaars 1423, over
naar Calais. Hier zyne benden ontfcheept en
eenigen tyd uitgerust hebbende, trok hy, in
Slagtmaand, voort naar Henegouwen. Bou-
chain was de eerfte Stad, die hem de Poorten o-
pende, en hulde deedt. 't Zelfde gefchiedde fe-
dert, te Bergen, en in alle de andere Steden. Hal-
le alleen hielt het met den Hertoge van Bra-
bant. Filips, die, veelligt, gewaand hadt,
dat hy den overtozt des Hertogs van Gloches-
ter, door middel van den Hertoge van Bet-
ford, zou hebben kunnen beletten, hadt ver-
zuimd, zig in ftaat te ftellen, om hem te keer
te gaan. Doch nu deedt hy, in alleryl, Heir-
vaart beschryven in Vlaanderen en Artois,
brengende, in korten tyd, een Leger op de
been, welk by de Brabanders gevoegd, en on-
der bevel van den Graave van S. Pol geffeld
werdt (n). Hertog Jan van Beijeren beschreef
de Landen en Steden insgelyks, om hem, met
de wapenen, tegen de Engelschen, te komen
byftaan (nn).

De Her- Glochester, verneemende, dat Filips hem,
togen van in de Brieven, by welken de Heirvaart werdt
Bour- aangezeid, beschuldigde, dat hy, tegen ge-
gondie, maakt

(l) MONSTRELET Vol. II. fol. 10. 18.

(m) Acta Publ. Angl. Tom. IV. P. IV. p. 103.

(n) MONSTRELET Vol. II. fol. 19.

(nn) MIERIS Charterb. IV. Deel, bl. 724.

maakt verding, 't gefchil met den Hertoge van Brabant niet aan de Pauselyke uitspraak hadt willen verblyven, schreef hem een' Brief, uit Bergen, den twaalfden van Louwmaand des jaars 1424 gedagtekend, in welken hy ontkende, het gemaakt verding gebroken te hebben. In het antwoord hierop, heette Philips hem ronduit liegen, aanbiedende zyne beschuldiging, in een byzonder lysgevegt, te willen staande houden. Glochester nam deeze uitdaaging aan, en betekende den drie-entwintigsten van Grasmaand, dag van S. Joris, tot het gevegt (o). Ondertuschen maakten de Brabanders zig meester van *Braine le Comte*, welk Engelsche bezetting ingenomen hadt (p). Doch terwyl men den dag, tot het lysgevegt bestemd, afwagte, werdt 'er tuschen de Engelschen en Brabanders, een Bestand getroffen, welk Glochester gelegenheid gaf, om eenen keer naar Engeland te doen. Van het lysgevegt kwam niets, alzo de Hertog van Bedford, wien men tot Regter over hetzelve gekooren hadt, oordeelde, dat men 'er elkanderen geene genoegzaame reden toe hadt gegeven (q). Glochester liet, op zyn vertrek, Vrouw Jakoba te Bergen, op het aanhouden der Ingezetenen, die, by eede, beloofden, goed en bloed by haar te willen opzetten (r). Doch hy was naauwlyks ten Lande uit, of de Brabanders schonden het Bestand, en noodzaakten verschei-

JAKOBA.
1424.

en Glo-
chester
daagen
elkande-
ren uit
tot een
lyfge-
vegt.

Doch
hierkomt
niets van

Vrouw
Jakoba
wordt uit
Bergen
geligt en
naar
Gend ge-
voerd.

(o) MONSTRELET Vol. II. fol. 20, 21.

(p) Id. fol. 22.

(q) Id. fol. 27. AEGID. DE ROYA ad annum 1424.

(r) Id. fol. 23.

JAKOBA. scheiden' Steden van Henegouwen, om zig
 1424' voor Hertoge Jan te verklaren. Ook werdt
 'er een heimelyk Verding gemaakt, tusfchen
 de Graavinne Weduwe van Henegouwen en
 Holland en Filips haaren Neef, volgens welk,
 Henegouwen aan Jan van Brabant, en Vrouw
 Jakoba in bewaaringe van Hertoge Filips bly-
 ven moest, tot dat 'er, over de wettigheid
 van haar Huwelyk, te Rome, uitspraak ge-
 daan zou zyn (s). Bergen werdt toen met
 een beleg bedreigd, indien 't zig niet onder-
 wierp, en Jakoba overleverde. Jakoba, te
 laat vernomen hebbende wat 'er gaans ware,
 en ziende dat men haar te Bergen niet kon
 noch wilde beschermen, fchreef eenen be-
 weeglyken Brief aan den Hertoge van Glo-
 chester, by welken zy hem badt, dat hy haar
 ten spoedigfte wilde komen verlossen. Zy
 noemt hem haaren zeer gedugten Heer en Va-
 der, en tekent den Brief uit de valsche en
 verradersche Stad Bergen, den zesden van Zo-
 mermaand. By deezen, voegde zy eenen an-
 deren brief, gerigt aan iemand, die haar ge-
 raaden hadt, naar Engeland over te steeken.
 Zy verklaarde hem „ dat zulks nu te laat
 „ was, en dat de Hertog van Glochester
 „ haar nimmer wederom zien zou, zo hy
 „ haar niet spoedig uit de handen der
 „ Vlaamingen kwame verlossen (t)”. 't Ge-
 nee zy gevreesd hadt, gebeurde. Zy werdt,
 eerlang, genoodzaakt, haare toestemming te
 geeven, tot het voorgemeld heimelyk Ver-
 drag

(s) DWÆI Rer. Brabant. Libr. XVIII. p. 238.

(t) Zie deeze Brieven by MONSTRELET Fol. II. fol. 24.

drag (*u*), en op den dertienden van Zomer-
 maand, den Hertoge van Bourgondie in han- JAKOBA.
1424.
 den gesteld, die haar naar Gend voerde (*v*).
 Drie maanden omtrent, werdt zy hier be-
 waard. Doch in den aanvang van Herfstmaand, Zy ont-
 verschalkte zy haare Wagters. Zig in mans- vlugnaar
 gewaad verstekten hebbende, ontvloodt zy, Holland.
 te paarde, naar Antwerpen. Sommigen schry-
 ven, dat zy van Dirk van Merwede verzeld
 was (*w*). Doch anderen verhaalen, dat *Ar-
 nouw Spiering* en *Arnoud van Aalburg* haar
 hebben helpen ontvlugten (*x*). Te Antwer-
 pen, wederom vrouwen-klederen aangedaan
 hebbende, bragt zy 't, op den derden dag,
 te Woudrichem: van waar *Jan van Viane*
 haar naar Oudewater, Schoonhoven en Gouda
 voerde. In deeze Steden, van welken de
 laatste tot de Lyftogt der Graavinne Weduwe
 van Holland behoorde (*y*), hadt zy den mees-
 ten aanhang, en werdt 'er terstond voor
 Graavinne erkend (*z*). 't Slot te Schoonho-
 ven bleef egter nog eenigen tyd in handen
 der Kabbeljaauwsehen. 't Werdt door *Wil-
 lem van den Koulster* verdedigd; doch 't ging,
 eerlang, by Verdrag, over. De Burgtzaaten
 bedongen lyf en goed, uitgenomen *Albrecht*
 of *Arnold Beiling*, die veroordeeld werdt,
 om leevende in de aarde gedolven te worden.
 Voor

(*u*) DYNTER. Chron. de Brabant *Livr. VI. f. 208.* Corps
 Diplom. Tom. II. P. II. p. 180.

(*v*) MONSTRELET *Vol. II. fol. 25.*

(*w*) MEYERUS *ad annum 1425.*

(*x*) DIVEL Rer. Brabant. *Livr. XVIII. p. 238.*

(*y*) VELDENAAR *bl. 124.*

(*z*) MONSTRELET *Vol. II. fol. 27.* DIVEL Rer. Brabant.
Livr. XVIII. p. 238.

JAKOBA. Vooraf kreeg hy, op zyn woord van eer, eene maand verlof tot het beschikken zyner zaaken. Ook keerde hy, als een andere *Regulus*, ten bestemden tyde weder. Het vonnis werdt toen, op een' molenwerf, even buiten de Stad, aan hem uitgevoerd (a).

XIV. Weinige maanden hierna, overleedt Jan van Beijeren, in den Haag, op den zesden van Louwmaand des jaars 1425 (b). Men wil, dat hy, door vergif, omkwam, welk hem Jan van Woerden, Heer van Vliet, een zyner gemeenzaamste vrienden, ingegeven hadt (c). Men voegt hier by, dat de Hertog, merkende dat hy vergiftigd was, Vliet deedt vatten, en, op bekentenis der misdaad, in vier stukken houwen, die aan vier hoeken van Holland, gesteld werden (d). Anderen melden, dat Margareet van Bourgondie, Graavinne Weduwe van Holland, verdagt gehouden werdt, van deel aan 's Hertogen dood gehad te hebben (e). Wat hier van zy, uit den Zoen, drie jaaren later, tusfchen Hertoge Filips en Vrouwe Jakoba, getroffen, blykt, dat men roen vaststelde, dat Hertog Jan een' geweldig dood gestorven was, en dat men de regte moorders nog niet ontdekt hadt (f). Deze dood bragt 's Lands zaaken in nieuwe verwarringen.

Filips
wordt,

Jan van Beijeren hadt, gelyk reeds gemeld is,

(a) VELDENAAR *bl.* 124.
(b) Vermeerderde BEKA *bl.* 406. *ent. onder Leene Handv.* by SCREVEL., *bl.* 257.

(c) Magn. Chron. Belg. *p.* 340. *Verg.* MIERIS Charterb. IV. *Deel.* *bl.* 729, 740, 785.

(d) HERMANNI CORNERI Chron. *c.* 1262.

(e) MEYERUS *ad annum* 1424.

(f) Groot-Plakaatb. III. *Deel.* *bl.* 17.

is, zyn Regt op deeze Landen, by uitersten wil, Philips, Hertoge van Bourgondie, afgeftaan (g), en deeze maakte zig terftond gereed, om 't gene hem afgeftaan was, door de wapenen, te bekomen. Loos genoeg was hy egter, om den naam van *Graave* niet aanneemen. Deeze kwam, gaf hy voor, alleen Jan van Brabant toe. Hy vergenoegde zig met den titel van *Ruwaard en Oir*, of naasten Erfgenaam der Landen (h), welken titel hy zig, door den Hertoge van Brabant, deedt opdraagen (i).

JAKOBA.
1425.
—
door den Hertoge van Brabant, tot Ruwaard verklaard.

De Hertog van Brabant, waarschynlyk aangezet door Hertoge Philips, hadt zo dra geene tyding van het afiterven des Hertogs van Beijeren gekreegen, of hy spoedde zig herwaards, en wist zo veel te wege te brengen, dat de Edelen en Steden, die Jan van Beijeren erkend hadden, hem, terftond, in Sprokkelmaand, als wertigen Graaf inhuldigden, zonder dat 'er, by deeze gelegenheid, van Vrouwe Jakoba en haar goed regt op de Landen een enkel woord gerept werdt. Mogelyk oordeelde men, dat zy dit Regt, door haar Huwelyk met den Hertoge van Glochester, buiten kennis der Edelen en Steden geslooten, verbeurd hadt. Doch 't is niet zeker, dat onze Graavinnen zig, voor deezen tyd, reeds verbonden hadden, om niet dan met kennis van 's Lands Edelen en Steden te trouwen. Alleenlyk mag men, uit het gene, ten tyde van Vrouwe Ada, gebeurd

En Hertog Jan wordt tot Graave ingehuldigd.

(g) AEGIDIUS DE ROYA *ad annum* 1424.

(h) Handv. by SCREVEL. Haarl. bl. 253.

(i) Brief aangeh. by BOXHORN op REIGERSE. II. Deel, bl. 197.

JAKOBA. beurd is (*k*), besluiten, dat zulks eene oude
 1425. gewoonte hier te Lande geweest is. Onder-
 tusfchen bevestigde de Hertog van Brabant,
 als Graaf van Holland en Zeeland, 's Lands
 Voorregten en Handvesten, met naame zul-
 ken, die, door Jan van Beijeren, gegeven
 waren. Hy beloofde plegtiglyk „geene Amp-
 „ ten aan vreemdelingen te zullen geeven,
 „ en niet te zullen munten dan met toeftem-
 „ ming van zynen Raade en Steden. Ook
 „ verklaarde hy, dat de Hoekfche Ballingen,
 „ niet dan by byzonder verlof van hem en
 „ zynen Raad, in 't Land zouden mogen ko-
 „ men (*l*)”. Tot zynen Stedehouder over
 Holland, stelde of hy, of Filips van Bourgondie,
Jakob van Gaasbeek, die zyn verblyf in den
 Haage hielt. In den aanvang van Lente-
 maand, keerde Hertog Jan wederom naar
 Brabant (*m*).

Nauuwlyks was hy vertrokken, of Filips
 begaf zig ook herwaards, en werdt, in alle
 de Steden, die Jan van Brabant ontvangen
 hadden, met naame ook by de Kennemers en
 Kennemervolgers (*n*), voor Ruwaard aange-
 nomen (*o*).

Vrouw *Jakoba* hielt zig, ondertusfchen,
 te Gouda op, hoopende op onderftand uit
 Engeland, die wel toegezeid, doch bezwaar-
 lyk

(*k*) Zie II. Deel, bl. 300, 329.

(*l*) Groot-Plakaatb. III. Deel. bl. 13. Handv. by SCREVEL.
 Haal. bl. 245, 255, 256, 257. by BONHORN op REIGERSB. II.
 Deel, bl. 193. Zie ook VELDENAAR bl. 123. MIERIS Charterb.
 IV. Deel, bl. 746, 747, 751, 752.

(*m*) Groot Chron. Difyf. XXVIII. Cap. 27.

(*n*) Zie den Zoen van 't jaar 1426, in LANGENDYKS Graaven
 H. Deel, bl. 115.

(*o*) VELDENAAR bl. 126. MIERIS Charterb. IV. Deel, bl.
 291, 800, 811, 816, 820.

lyk te bekomen was. De Bisfchop van Winchester hadt zelfs, in 's Konings Raad, zyn ongenoegen te kennen gegeven, over de onderneeming des Hertogs van Glochester, en hem in 't aangezicht aangezeid, dat hy op geen geld of manfchap meer hoopen moest: en hoe zeer hem dit zeggen trof, hy was genoodzaakt geweest zyn leed te verkroppen: terwyl het vertoeven der Engelsche hulpe Vrouw Jakoba, hier te Lande, in geene kleine verlegenheid bragt.

JAKOBA
1425.

Want den Stedehouder Gaasbeek, zonder uifstel, Heirvaart hebbende doen befchryven, om de Steden, die 't met Vrouwe Jakoba hielden, te bedwingen; zag men, al vroeg in 't voorjaar, 't beleg slaan voor Schoonhoven (p), welke Stad, met het Slot, door *Flo-
ris van Kyfhoek*, verdedigd werdt. Het duurde omtrent zes maanden, en werdt, eerst na 't fluiten van een Bestand voor den tyd van zes weken, in 't laatst van Oogstmaand, opgebroken (q).

Schoon-
hoven
belegerd.

Jakoba, voor Gouda bedugt, hadt den Ysfeldyk doen doorfteeken, en gantsch Schie land onder water gezet. Hierdoor was Gouda van éénen kant gedekt. Doch zy vernam, eerlang, dat de Kabbeljaauwfche Steden zig gereed maakten, om de Stad, langs den Rynkant en 't water de Gouwe, te naderen. Hier hadt zy 't Land niet kunnen doen onderloopen, om zig zelve de gemeenfchap met Oudewater en 't Stigt niet af te snyden. Zy be-
fluit

Slag by
Alfen.

(p) MONSTRELET Vol. II. fol. 25. vers. De Vermeerderde Beka bl. 406.

(q) VELDENAAR bl. 124, 125.

JAKOBA. sluit dan zig met de Stigtschen, die haare be-
 1425. langten getrouwelyk bleeven aankleeven, te
 vereenigen, en den naderenden vyand te ge-
 moet te trekken. Op den een-entwintigsten
 van Wynmaand, of weinige dagen laater (r),
 werdt men handgemeen by Alfen. De over-
 winning verklaarde zig hier voor Vrouwe Ja-
 koba en de Hoekschen; die, met veele ge-
 vangenen, en met de Banieren der Steden
 Leiden, Haarlem, Amsterdam en anderen,
 naar Gouda te rug keerden (s).

XV. De moed der Hoekschen, die door dee-
 Filwaater ze overwinning, reeds zeer gereezen was,
 komt met klom nog hooger, toen 'er, in den aanvang
 den En des volgenden jaars, tyding kwam, dat de
 gelschen Hertog van Glochester eene Vloot uitgerust
 onder- hadt, met welke hy van zins was, eene Lan-
 stand her- ding in Zeeland te doen. De Hertog van
 waards. Bourgondie hadt eenige maanden in Holland
 1426. doorgebracht, en gepoogd, de Steden, door
 gunstige Handvesten, aan zyne belangen te
 verbinden (t). Thans bevondt hy zig te Lei-
 den: alwaar hy, op de eerste gerugten van
 de uitrusting des Hertogs van Glochester, ter-
 stond Heirvaart doen beschryven, en vierdui-
 zend man byeen gebracht hadt. Daar tegen hadt
 Vrouw Jakoba de Heeren van Haamstede Re-
 nesse, Borselen en anderen haarer vrienden in
 Zeeland bewoogen, om de landing der En-
 gelschen te begunstigen. In Louwmaand (u),
 ver-

(r) Goudsche Chron. bl. 127.

(s) Grootte Chron. Divis. XXVIII. Cap. 31. MIERIS Chart.
 IV. Deel, bl. 794.

(t) Handv. by BALEN bl. 525, 526, agter Lois Chron. bl.
 497. SCREVEL. Haarl. bl. 258.

(u) Goudsche Chron. bl. 127.

vertoonden zy zig, met eenige schepen, onder ^{JAKOBA.} bevel van *den Heere van Filwater* (4), voor ^{1426.} Zierikzee. Glochester hadt Filwater tot zynen Stedehouder over Holland en Zeeland aangesteld, en was zelf in Engeland gebleeven, om den uitflag van zynen togt af te wagten. Een gedeelte der Engelsche Vloote werdt, door de Kabbeljaauwschen, onderschept, en geslaagen, doch eenige Schepen kwamen in Schouwen aan. De Engelschen, hier voet aan land gezet hebbende, vereenigden zig met de Hoeksche Zeeuwen, en sloegen zig by Brouwershaven neder. Philips, midlerwyl, van Rotterdam afgesteken, zette, in 't gezigt der Zeeuwen en Engelschen, voet aan land. Op den dertienden van Louwmaand (v), raakten de Legers aan elkanderen. 't Gevegt duurde tot in den nagt. Doch de Hoekschen en Engelschen kreegen de nederlaag. Filwater bergde zig ter naauwer nood, door de vlugt: en veele voornaame Engelschen lieten 'er 't leeven. Ook sneuvelden, uit de Zeeuwfche Edelen, Jan van Renesfe, Kostyn en Raas van Haamstede, Jakob van Borselen en verscheiden' anderen (w).

Slag by
Brou-
wersha-
ven.

Vrouw Jakoba rekende Zeeland genoegzaam verlooren, na dit ongelukkig gevegt, doch gaf egter den moed nog niet op, om dieper in Holland te dringen. Het afzyn van

XVI.
Haarlem
tweemaal
vergeefs
belegerd,
Her-
door
Vrouwe
Jakoba.

(v) VELDENAAR bl. 127.

(w) MEYERUS *ad annum* 1425. DIVÆI Ref. Brabant. Libr. XVIII. p. 239. MONSIRELET *Vol. II. fol. 28.* Vermeerderde BEKA bl. 406. *Zie ook MIERIS Charterb. IV. Deel, bl. 329, 332, 345.*

(4) Anderen noemen hem *Falbat*, *Fuwwater*, *Fitswater* en ook *Silvatier*.

JAKOBA.
1426.

Hertoge Filips, die, na den slag by Brouwershaven, eenigen tyd noodig hadt, om orde op de Regeeringe van Zeeland te stellen, en om de gunst der Landzaaten te winnen (x), gaf haar gelegenheid om het beleg van Haarlem te onderneemen. Filips hadt de bewaaring deezer Stad toevertrouwd aan *Roeland van Uiterkerken*, eenen Vlaaming; en dezelve, zo wel als verscheiden' andere Steden, van uitlandsche bezetting voorzien. Jakoba, sedert eenigen tyd, de Stad Alkmaar en de Kennemers hebbende weten te winnen, zocht zig van hunne hulp te bedienen, om Haarlem te bemagtigen. Zy hadden voorheen Filips als Ruwaard ingehuldigd: doch nu, te onvrede over de lasten, die hy hun deedt opleggen, tot betaalinge van de Soldye zynere vreemde Knegten (y), hadden zy zyne zyde verlaaten, en Vrouwe Jakoba plegtiglyk onderstand beloofd (z). Ook vertoonde zy zig zo dra niet, in persoon, in Kennemerland, of de Kennemers, van eenige Waterlanders en Westfriezen verzeld, trokken, in merkelyken getale, op, om Haarlem te beleggen. Zy hadden zig, eenigen tyd geleeden, nog eens voor deeze Stad vertoond, en dezelve zo zeer benaauwd, dat Gaasbeek en Uiterkerken genoodzaakt waren geweest, hun alle de breuken kwyt te schelden, in welken zy, tot hier toe, gerekend werden vervallen geweest te zyn. Hier van

(x) Zie eenen Brief by BOXHORN op REIGERSB. I. Deel, bl. 320.

(y) Zoen van 't jaar 1426, in LANGENDYKS Graaven, II. Deel, bl. 186.

(z) Handv. van Kennemerl. bl. 54. van Alkm. bl. 19.

van waren hun Brieven verleend, en Filips JAKOBA. zelf hadt 'er zyne toestemming aan gegeven. 1426. Doch nu sloegen zy zig, met Vrouwe Jakoba aan 't hoofd (a), in Grasmaand des jaars 1426, andermaal voor de Stad neder (b). De aankomst van Jan, Zoon van Roeland van Uitkerken, aan 't hoofd van zeven of agthonderd Vlaamingen, waarby zig veele Leidsche, Amsterdamsche en andere Poorters gevoegd hadden, noodzaakte Jakoba egter, 't beleg, spoediger dan zy gedacht hadt, op te breeken (c). Zy trok hem te gemoet, en sloeg hem, niet verre van Alfen (d). Men vindt, dat 'er, van de Kabbeljaauwsche zyde, omtrent vyfhonderd bleeven, onder welken vyf entagtig Leidsche Poorters waren. Veele gevangenen werden, op bevel van Vrouwe Jakoba, als muitelingen, ter dood gebragt. Doch zes of zeven aanzienlyke Amsterdamsche Burgers stonden af van hun Poorterschap, en deeden Jakoba hulde (e). 't Schynt egter, dat zy, kort hierna, op aanhouden van Hertoge Filips, haare zyde wederom verlaaten hebben (f).

't Beleg van Haarlem was, de laatste rei- De Ken-
ze, opgebroken, volgens een Verdrag (g), nemers
den agtsten van Bloeiimaand, getroffen tus- loopen
schen Jakob van Gaasbeek, Roeland en Jan af. Holland
van

(a) Zoen van 't jaar 1426., in LANGENDYKS Graaven, II. Deel, bl. 186.

(b) Handv. van Kennemerl. bl. 58. van Alkmaar bl. 20. VELDENNAAR bl. 127.

(c) MONSTRELET Vol. II. fol. 28 versf.

(d) Zie Goudsche Chron. bl. 127.

(e) VELDENNAAR bl. 128, 129.

(f) Zie Groot Plakkaatb. III. Deel, bl. 17.

(g) Zie het in LANGENDYKS Graaven, II. Deel, bl. 186.

JAKOBA.
1426.

van Uitkerken, Allard van Buuren en de Stad Haarlem ter eener, en de Steden Alkmaar en Beverwyk, gantsch Kennemerland en Kennemergevolg, Texel, Wieringen, Egmond, Schermer, Urshem, Edam en Zeevank ter anderer zyde. By dit Verdrag, was een stilstand van wapenen voor den tyd van zes weeken bestemd. Doch de Kennemers schonden dit bestand, zonder dat men gemeld vindt, welke byzondere redenen zy hiervoor gehad hebben. 't Leedt niet lang, of zy trokken, onder hunnen Baljuw, *Willem Nagel*, gantsch Holland door, bedryvende alomme veel moedwil, met plonderen en vernielen. Schieland leedt veel, by deeze gelegenheid. De Sloten *Hillegaartsberg*, *Kralingen*, *Spangen*, *Weena* en anderen, Kabbeljaauwfchen Edelen toebehoorende, werden bemagtigd en verwoest. De togt der meeste Edelen en Poorteren naar Zeeland was veelligt oorzaak, dat de Kennemers weinig tegenstand vonden (*h*). Uit Schieland, trokken zy te rug naar Waterland en Westfriesland. Hier bemagtigden zy de Sloten Nieuwburg en Middelburg, die, van binnen, geheel verwoest werden. Monnikendam viel hun, insgelyks, in handen. Naderhand ook Enkhuizen. Zy trokken ook voor Purmerende; doch 't blykt niet, dat zy deeze Stad overmeesterd hebben. Voor Medenblik, ftieten zy 't hoofd (*i*). Ook stelde Hoorn zig dapperlyk te weer. Een ongelukkig voorval hadt deeze Stad t'eenemaal van Vrouwe Jakoba vervreemd.
Men

(*h*) Grootte Chron. *Divis.* XXVIII. *Cap.* 36, 37.

(*i*) Zoen van 't jaar 1426, in LANGENDYK'S Graaven, II. Deel, bl. 189.

Men verhaalt, dat zekere *Jan, Zoon van Lambert Kruif*, Burgemeester te Hoorn, voor eenigen tyd, te Gouda geweest zynde, en Vrouw *Jakoba* aldaar gezien hebbende, zig onvoorzigtiglyk hadt laten ontvallen, dat *het schande ware, dat men zulk een schoone en edele Vrouw, als de Graavin was, heen en weder stuurde, of zy eene openbaare Hoer ware geweest.* Dit woord, ten kwaadste by Vrouwe *Jakoba* aangebragt, kostte den Jongman den hals. En deze hardheid zou by den Vader en de Hoornsche Regeering zo euvel genomen zyn, dat 'er eenpaarig beslooten werdte, *Jakoba* nimmer voor Graavinne te erkennen (*k*). Wat hiervan zy, zeker is 't, dat de Kennemers, langs den Oudendyk, op Hoorn aantrekkende, de Hoornsche Poorters, tuschen Zwaagdyk en Oosterblokker, ontmoeten. Fel werdte hier gevogten; doch de Hoornschen eerlang genoodzaakt naar de Stad te wyken. Hierop volgde 't beleg der Stad, waartoe alle de Westfriesche Steden opontbouden werden. Ook kwamen zy allen, behalve Medenblik. Midlerwyl, hadden de belegerden den Hertoge van Bourgondie, die nu wederom in Holland gekomen was, kennis van hunnen toestand gegeven, en om hulp verzogt. Ook zag men, eerlang, *Jan de Villers, Heer van L' Isle-Adam*, verzeld van vyf honderd man, meest Pikarden, behalven eenige Amsterdamsche en Haarlemsche Poorters, te water, te Hoorn aankomen. Hy en de Hoornschen trokken terstond tegen de Kennemers uit.

(*k*) VELIJS HOORN, bl. 42. met de Aantek.

JAKOBA.
1426.

uit. By de Voorstad, de Keeren genoemd, viel een bloedig gevegt voor, waarin de Kennemers, door toedoen der Pikarden, welken handige Boogschutters waren, verslaagen en op de vlugt gejaagd werden. Willem Nagel liet hier 't leeven, en de meeste Steden haare Banieren, die, gedeeltelyk, te Hoorn, in de groote Kerke, werden opgehangen (l). Ook werden, sedert, om deezen aanslag op Hoorn, de Privilegien van verscheiden' Westfriesche Steden, met naame die van Grootenbroek (m), en die van Sybekarspel en Benningbroek (n), door Hertoge Filips, verbeurd verklaard; en zy in boete beslaagen.

L'Isle-Adam hadt, in 't geheel, vyftienhonderd Knegten onder zig. Tot betaalinge van zes maanden solds aan dezelve, deedt Filips den Hollandschen Steden, die zyne zyde hielden, in Wynmaand, eene Bede van dertigduizend Schilden van vyftien stuivers ieder. Haarlem moest, hiertoe, 5000 Schilden draagen; Delft 4250; Leiden 3500, Amsterdam 3000; Rotterdam 1250; Hoorn 2000; Enkhuizen 625; en de andere Steden, naar evenredigheid (o).

Vrouw
Jakoba
wykt
naar
Gouda.

Van veel gevolg was het verlies van den Slag by Hoorn, voor Vrouwe Jakoba. Zy zag zig genoodzaakt, met weinige manschap, de wyk te neemen, naar Gouda. De komst van Hertoge Filips, aan 't hoofd van een

(l) VELIUS HOORN, bl. 45 enz. MONSTRELET Vol. II. fol. 28. vers.

(m) Handv. van Grootenbr. bl. 20, 21, 23.

(n) Handv. van Sybekarsp. en Benningbr. bl. 41.

(o) Oude Regist. by AMPZINGE Haarl. bl. 39, 502.

een aanzienlyk Leger van Vlaamsche en andere uitheemsche Knegten, liet haar niet toe, langer in 't Noorden van Holland te toeven: vooral niet, na dat de nederlaag der Kennemeren, dezelve buiten staat gesteld hadt, om haar verder te ondersteunen. Ook werdt Filips, in en omtrent Oogstmaand, de Hollandsche Steden doortrekkende, alomme met open' armen ontvangen. De Westfriesche en Waterlandsche Steden zelve, die zig nog onlangs voor Vrouwe Jakoba verklaard hadden, openden hem allen de Poorten (*p*). De Hoekschen namen dit van de Enkhuizeren, in 't byzonder, zo euvel, dat zy, met eenige Schepen omtrent Wieringen zwervende, niet lang hierna, onverhoeds in de Stad vielen, en wel honderd Burgers van tafel ligten en onthoofden dedden (*q*). Filips, voorgeevende de Steden, voor diergelyke overvallen te willen dekken; doch heimelyk beoogende, dezelve beter in bedwang te houden, lei vreemde bezetting in de meesten, en wierp, onder anderen, te Hoorn, eene sterkte op (*r*).

De vyandelykheden der Kennemeren, en derzelver helperen, die Filips muitery noemde, bleeven ook niet ongestraft. Hy nam het, onder anderen, zeer kwalyk, dat zy zig verftout hadden, tot twee reizen toe, 't Beleg voor Haarlem te slaan (*s*). Zy werden dan te Amsterdam gedagvaard, en aldaar, op den dertienden van Oogstmaand deezes jaars, niet dan

JAKOBA.
1426.

Wreedheid der
Hoekschen te
Enkhuizen.

XVII.
De Kennemers
worden
door
Hertoge
Filips
gestraft.

- (*p*) VELIUS HOORN *bl.* 48.
 (*q*) VELIUS HOORN *bl.* 50.
 (*r*) VELIUS HOORN *bl.* 48.
 (*s*) Handv. van Kennemerl. *bl.* 58.

JACOBA.
1426.

dan op zeer harde Voorwaarden, met den Hertoge verzoend. De Zoenbrief, my onder een' bondel van geschreeven' Handvesten van Haarlem ter hand gekomen, is, onlangs, ook in openbaaren druk uitgegeven (t), en vervat verscheiden' merkwaardige byzonderheden. „ De Kennemers en derzelver aanhang „ worden, om het schenden van het Bessand, „ geoordeeld lyf en goed verbeurd te hebben. „ Doch Filips verklaart, uit loutere gunst, „ alleenlyk hunne Handvesten en vryheden „ verbeurd, die zy, binnen agt dagen, te „ Haarlem op 't Stadhuis moesten leveren”. Onder deeze hunne vryheden, was ook het Regt om een Schependom te mogen hebben: welk hun egter, kort hierna, wederom gegeven werdt (u). „ Voorts worden „ zy onderhevig verklaard aan alle Graaflyke „ tollén, en geoordeeld, de penningen, door „ hen, op eenige Ampten, ter begeevinge „ van den Graave staande, geschooten, ten „ behoeve der Graaflykheid, verbeurd te hebben. Zy mogten voortaan geene Dagvaarten houden: noch eenige wapenen voeren, „ dan *slechte brootmesen sonder punten*. De „ Stad Alkmaar, die, voor anderen, de hand „ in den opstand gehad hadt, werdt verweezen, om haare poorten, muuren en vestingen te slegten, en voortaan een open Dorp te blyven, zonder Stads regt te mogen gebruiken. Ook moest zy de verwoeste Sloten Nieuwburg en Middelburg wederom in den „ VOO-

(t) MIERIS Charterb. IV. Deel, bl. 847, 855, 856, 859. LANGENDYKES Graaven II. Deel, bl. 185-195. De Brief is ook geregistreerd, in 't I. Memoriaalboek ROSE, f. 94.

(u) Handv. by SCREVEL. Haarl. bl. 266.

„ voorigen staat doen herstellen. *Alkmaar* JAKOBA. 1426.
 „ moest, daarenboven, *agtduizend* Kroonen
 „ draagen, in de boete van *eenhonderd drie en*
 „ *twintigduizend en driehonderd* Kroonen, die,
 „ door de wederspannigen gezamenlyk, bin-
 „ nen zes maanden, moesten opgebragt wor-
 „ den. *Beverwyk* moest hiertoe *zesduizend*
 „ Kroonen geeven; *Heemskerk*, *tweeduizend*
 „ *vyfhonderd*; *Kastrikom*, *tweeduizend*; *Uit-*
 „ *geest*, *agtduizend*; *Akerflood*, *agtduizend*;
 „ *Limmen*, *tweeduizend vyfhonderd*; *Heilo en*
 „ *Oesdom*, *vierduizend*; *Bergen*, *vierduizend*;
 „ *Bakkum*, *zeshonderd*; *Schoorl*, *agtduizend*;
 „ *Asfendelft*, *tienduizend*; *Groet*, *tweeduizend*,
 „ *Wormer*, *Jisp en Nek*, *vyfduizend*; *Schooter-*
 „ *Ambagt*, *Vlieland*, (5) *Kanenzylde en den*
 „ *Bosch*, *agthonderd*; *Oostzaanden*, *tweedu-*
 „ *izend*; *Westzaanden en Krommenye*, *negen-*
 „ *duizend*, *Velzen met de Hoflanders* *zesdui-*
 „ *zend*; *Slooten*, *Oosterdorp of Osdorp*, *Spaar-*
 „ *newoude*, *Spaarnedamme*, *'t Hof-Ambagt*,
 „ *Zandvoort*, *Tetrode*, *Albrechtsberg*, *Heem-*
 „ *sede*, *Akendam*, *Nieuwkerk en Rietwyk*,
 „ *samen tweeduizend*; *Koedyk*, *agthonderd*;
 „ *Ouddorp en Oterleek*, *vyfhonderd*; *Graft*,
 „ *eenduizend*; *Schermer en Urshem*, *vierhon-*
 „ *derd*; *Langendyk*, *drieduizend*; *'t Nyeland*,
 „ *Eenigenburg en Valkenkogge*, *twaaifhori-*
 „ *derd*; *Schagen*, *Barsingerhorn en Haring-*
 „ *huizen*, *tweeduizend*; *Oude Niedorp*, *Nieuwe*
 „ *Niedorp en Winkel*, *drieduizend*; *Texel*, *ze-*

„ ven-
 „ (5) Ik vermoed, dat de woorden *Kanenzylde* kwalik
 „ geschreeven of gedrukt zyn. Veelligt, moet men *Za-*
 „ *nenzylde* leezen. Door *den Bosch*, schynt men *Schooter-*
 „ *bosch* te moeten verstaan.

JAKOBA.
1426.

„ *verduizend; Wieringen, vyfduizend, Egmond en Warmenhuizen*, met zyn toebehooren, *vyfduizend; en Edam met den Zeevang vierduizend Kroonen.*” Men ziet hieruit, welke Plaatsen in deeze zogenaamde Munitery waren ingewikkeld geweest: en ten naasten by, het vermogen derzelven, ten deezen tyde. Voorts werden alle deeze Plaatsen verweezen „ in eene altoosduurende boete van vier groo- „ ten 's jaars van elke Haardstede. Ook be- „ hielt de Hertog de keur van tien perfoonen „ aan zig, om met dezelve zynen wille te „ doen”. 't Vonnis vervatte nog verscheiden andere punten: aan welke allen de Kennemers zig, zonder eenige uitzondering, onderwerpen moesten (v). Een gedeelte van het gemelde Haardstede-geld werdt, ten zelfden tyde, geschonken aan Roeland van Uiterkerken (w), die Haarlem verdedigd hadt. De Stad zelve verkreeg eenige Voorregten, om dat zy zig, gedurende de belegering, zo wel hadt gekweeten (x). Jan van Uiterkerken werdt, sedert, Kastelein of Burgtvoogd te Gouda (y). En hiermede oordeelde de Herog deezen opstand niet slegts gedempt, maar ook, naar behooren gestraft te hebben.

Aanmer-
kingen
over het
gedrag
van Her-
toge Fi-
lips.

Doch hoe hy ook zyn eigen gedrag moge hebben aangemerkt; de doorzigtigsten der Landzaaten konden niet nalaten, in hetzelfde, tastelyke blyken van eene willekeurige Regeeringe, beide over getrouwe en weder-
spannige Onderzaaten, te bespeuren. Uit-
heemsche bezetting in de goede Steden te leg-

- (v) Handv. van Kennemer. bl. 58, 59.
(w) Handv. van Kennemel. bl. 848.
(x) Handv. by SCREVEL. Haarl. bl. 259.
(y) Zie Handv. van Westwoude bl. 37.

gen was hier geheel buiten gebruik. Ook had-
den de Graaven nog nimmer ondernomen, JAKOBA. I
1426.
die Steden, met opgeworpen' Sterkten, onder
bedwang te houden. 't Een en 't ander deedt
Filips, in Steden, die hem getrouw gebleeven
waren. Omtrent de Kennemers, die hy als
muitelingen aanmerkte, handelde hy, insge-
lyks, tegen de aloude gewoonte. Mermaa-
len, hadden de Graaven de wederspannigheid
hunner Onderzaaten met eene geldboete; doch
nooit, gelyk nu geschiedde, met eene altoos-
duurende belasting gestraft. Doch aan zulke
beginsels zag men, war de Landzaaten zig
van de Regeeringe hunner aanzienlyke Vor-
sten belooven moesten. De tyd deedt hen dit,
na verloop van ruim eene eeuw, zo klaarlyk
ondervinden, dat zy genoodzaakt werden,
het ondraaglyk juk der Graaflyke Regeeringe
van hunne vrye halzen te schudden.

Behalve de Steden Gouda, Schoonhoven Zeven-
bergen
en Oudewater, die 't nog met Vrouwe Jako-
ba hielden, hadt zy eenen voornaamen Voor-
stander aan Gerrit van Stryen, Heere van door Fi-
lips be-
magtigd.
Zevenbergen; wiens Stad, op den Brabant-
schen bodem gelegen, als eene Grensvesting
van Holland werdt aangemerkt. Voor
Vrouw
Jako-
ba .ad
Filips oordeelde, derhalve, dat hy deeze Stad bemag-
tigen moest, eer hy zyne gedagten, over het
winnen van Gouda en de twee andere Hoek-
sche Steden, gaan liet. In Slagtmaand deezes
jaars, begon hy zig reeds, tot het beleg van Ze-
venbergen, gereed te maaken. Doch 't werdt
eerst in den aanvang des volgenden jaars, on-
dernomen. Het duurde eenen geruimen tyd,
door de dappere verdediging des Heeren van
Ze-

JAKOBA.
1727.

Zevenbergen, die eindelyk, op den zestienden van Grasmaand, gedwongen werdt, de Stad op- en zig met de zynen krygsgevangenen over te geeven (z). Het overmeesteren van Zevenbergen baande den weg tot het beleg van Gouda, waartoe Filips zig eerlang gereed maakte. Eerst deedt hy egter eenen keer naar Vlaanderen, en voor zyn vertrek wederom eene Bede van twintigduizend Schilden, tot voldoening van twee maanden Solds aan 't Krygsvolk, welk in Holland bleef. Haarlem droeg hier toe 4622 Schilden; Delft 3305; Leiden ook 3305; Amsterdam 2833; Rotterdam 833; Enkhuizen 100 enz. (a). Die van Schellinghout en eenige Dorpen van Delfland werden, sedert, om onwilligheid in 't opbrengen der Bede, met eene zwaare Geldboete, gestraft. De Delflanders hadden den Schout van Delft, voor 't Raadhuis dezer Stad doodgeslaagen (b).

XVIII. ^{over} Jakob^a bevondt zig, te Gouda, in de uiterste benaauwdheid. Alles scheen thans samen te loopen, om haaren val te verhaasten. Martyn de V. hadt, in den aanvang deezes jaars (6), verklaard, dat het Huwelyk van Jan van Brabant en Vrouwe Jakob^a wettig ware, en dat

(z) MIERIS Charterb. IV. Deel, bl. 384. MONSTRELET Vol. II. fol. 29. VELDENAR bl. 129.

(a) Oude Regist. by AMEZING Haarl. bl. 502.

(b) I. Memoriaalb. Rose f. 46. verf. 47.

(6) Of veelligt in den aanvang des volgenden jaars. Behalve dit, worden verscheiden gevallen, door ons, op het jaar 1423 en vervolgens, tot in het jaar 1427, verhaald, van anderen geoordeeld, een jaar laater, dan wy ze geplaatst hebben, gebeurd te zyn. Voor beiderlei stelling zyn redenen; zo dat wy 't liefst onzeker laten.

dat van den Hertogē van Glochester wetteloos. **JAKOBA**
 Zelfs hadt hy Glochester verboden, **Jakoba** te **1427.**
 trouwen, na dat de Hertog van Brabant, wiens
 kragten hand over hand afnamen (c), overleeden
 zou zyn: waaruit men, in 't voorbygaan, kan
 opmaaken, hoe veel Filips by den Paus vermogt,
 alzo hy in staat geweest was, zulk een ongewoon
 bevel, ten zynen behoefte, te Rome te verwer-
 ven. **Jakoba** hadt zig, van deeze uitspraak (d),
 beroepen, of op eene Kerkvergadering; of op
 den Paus zelven, na dat hy beter onderrigt
 zou zyn; of op eene andere wyze: want dit
 vind ik niet uitdrukkelyk gemeld. Maar Glo-
 chester toonde zig, op 't ontvangen der Pau-
 selyke Bulle, bereid om **Jakoba** te verlaten
 (e), en de tyding hiervan trof haar diep.
 Doch de dood van Hertog Jan van Brabant, **Doodvan**
 die, op den zeventienden van Grasmaand dee- **Hertog**
 zes jaars 1427, voorviel (f), deedt haar, we- **Jan van**
 derom een weinig moeds scheppen. Ook **Brabant,**
 schein de Hertog van Glochester de gedagten
 nog niet t'eenemaal van haar afgetrokken te
 hebben. Men vindt, dat hy, met veel moete
 (g), in Hooimaand deezes jaars, eenen
 onderstand van twintigduizend mark van 't
 Parlement verwierf, „ op dat hy, daarmede,
 „ zyne Gemaalin, de Hertogin van Glocches-
 „ ter, in 't bezit haarer Landen herstellen
 „ zou (h). ” Doch de Hertog van Bedford,
 zyn Broeder, deedt zoo zeer zyn best, om hem

(c) VELDENNAAR Bl 123.
 (d) Groot Plakaatb. III. Deel, bl. 14.
 (e) MONSTRELET Vol. II. fol. 32.
 (f) MONSTRELET Vol. II. fol. 33.
 (g) MONSTRELET Vol. II. fol. 29. vers.
 (h) Act. Publ. Angl. Tom. IV. P. IV. p. 124.

JAKOBA. van het herwinnen der Graaffchappen van
 1427. Vrouwe Jakoba te doen afzien, dat hy 'er
 ———— zig, eindelyk, toe liet overhaalen (i). Van
 toen af, merkte hy zyn Huwelyk met haar aan
 als verbroken. Na verloop van eenigen tyd,
 trouwde hy met *Eleonoor Cobham*, met welke
 Gloches-terverlaat hy, te vooren al, niet zonder kennisfe van
 Jakoba, en trouwt Eleonoor
 Cobham. Vrouwe Jakoba, onbetaamyke gemeenschap
 gehouden hadt (k). Jakoba voerde, in 't vol-
 gende jaar, in Engeland, den naam nog van
Hertoginne van Glochester (l), waaruit zou
 fchynen te volgen, dat het Huwelyk des Her-
 togs met Eleonoor Cobham toen nog niet vol-
 trokken was. In 't voorbygaan, merken wy
 aan, dat beide Eleonoor en Humfrey een on-
 gelukkig einde gehad hebben. Zy werdt, in
 't jaar 1441, van tovery en eenen aanslag te-
 gen 't leeven van Henrik den VI. beschul-
 digd, en daarop veroordeeld, om openbaare
 boete te doen, en voor altoos gevangen te
 zitten. Hy, zig by de Grooten gehaat ge-
 maakt hebbende, werdt, in 't jaar 1447 (7),
 gevat, en in de gevangenis fchielyk van kant
 geholpen (m).

Zeeflag Doch het gedrag van den Paus en van Glo-
 by Wic- ches-

(i) MONSTRELET *Vol. II. fol. 29. vers.*

(k) MONSTRELET *Vol. II. fol. 23, 32, 33.*

(l) *Act. Publ. Angl. Tom. IV. P. IV. p. 137.*

(m) RAPIN *Tom. IV. p. 109, 124.*

(7) Onze Schryvers verhaalen, dat de Hertog van
 Glochester, omtrent den jaare 1427, overleeden is.
 Zie VELDENAAR, bl. 130. En veelligt heeft men dit,
 hier te Lande, uitgestrooid, om het fchandelyk gerugt
 van zyn Huwelyk met Eleonoor Cobham, welk om-
 trent deezen tyd geflooten werdt, te voorkomen of te
 fluiten.

chester zelve was het eenige niet, dat Vrouw JAKOBA.
 Jakoba in verlegenheid bragt. De 1427. Hol-
 landsche en Westfriesche Steden spanden sa-
 ringen, ten na-
 deele der
 haare, die, onder bevel van *Willem van Brede-*
 rode, langs de Zuiderzee, kruiste. Haarlem, Hoek-
 schen.
 Amsterdam, Hoorn, Enkhuizen en de ande-
 re Watersteden bragten, in den Zomer des
 jaars 1427, een bekwaam aantal van Schepen
 te water, om de Hoekschen uit de Zuiderzee
 te jaagen. Kort te vooren, hadt Brederode
 die van Texel, aan welks Heerlykheid, Mar-
 gareet, Graavinné Weduwe van Holland, zo
 wel als aan Gouda, verlyftogt was (n), bewoo-
 gen, om Vrouwe Jakoba hulde te doen, en
 nu was hy bezig, om met Wieringen te ver-
 draagen. Niet verre van dit Eiland, raakten
 de Vlooten aan malkanderen. Brederode kreeg
 hier de nederlaag, en werdt, met een groot deel
 der zynen, gevangen genomen: van welken
 er wel vierentagtig, te Enkhuizen, onthald
 werden. Het gewoone lot der ongelukkigen,
 in burgerlyke Oorlogen: in welken men, zyne
 partyen als muitelingen aanmerkende, niet
 besluiten kan, dezelve, op den voet van
 krygsgevangenen, te handelen. Brederode
 zelf werdt, om zyne hooge geboorte, tet
 naauwer nood, verschoond (o). De Stede
 Grootebroek, die zig, onder anderen, in deezen
 slag, dapperlyk tegen de Hoekschen gekwee-
 ten hadt, kreeg, niet lang hierna, van Her-
 toge Philips, afflag van de boete, in welke zy,
 om

(n) Privileg. van Texel bl. 58, 62.

(o) JOANN. A. LEYDIS van de Heeren van Brederode Cap.
 XLIV. bl. 404. VELLIUS Hoorn bl. 50.

JAKOBA. om de onderneeming op Hoorn, verweezen
 1427. geweest was. Zelfs werdt zy, na verloop
 van eenige jaaren (8), in 't verbeurde Ste-
 deregt hersteld (p).

XIX. De tyding der nederlaag by Wieringen
 Filips, maakte Jakoba hoopeloos. Zy verwagte nu,
 trekt op om Gou- van tyd tot tyd, binnen Gouda belegerd te
 da te be- zullen worden, en zag geene kans, om on-
 legeren. derstand te bekomen. Filips, die midlerwyl

1428.

Zoen tus-
 schen
 hem en
 Vrouwe
 Jakoba.

met andere zaaken onledig was, werdt ge-
 noodzaakt, dit beleg nog eenige maanden te
 verschuiven. Terwyl zyn Volk vast, te Sluis
 in Vlaanderen, byeen gebragt werdt, flect
 Jakoba eenen bangen winter te Gouda. In
 de Lente des jaars 1428, kwam Filips, met
 een Leger, in Holland: trekkende terstond
 op Gouda aan (q). Jakoba, t'eenemaal buit-
 ren staat, om de Stad te beschermen, besloot
 het beleg niet af te wagen. De Hoeksche
 Edelen, die haar verzelden, oordeelden, ins-
 gelyks, dat men, hoe eer hoe liever, met
 Hertoge Filips in onderhandeling moest zoe-
 ken te treden (r). De Hertog liet zig ligte-
 lyk beweegen; wel verzekerd, dat hy, te-
 genwoordig, geene mindere voorwaarden be-
 dingen zou, dan hy, na 't bemagtigen van
 Gouda, zou kunnen doen. De hoofdzaak was
 de Regeering van Holland, die de Hertog
 volstrektelyk behouden wilde, en om geen
 gevaar te loopen, van 'er, door eenen vier-
 den Egtgenoot van Vrouwe Jakoba, van ont-

(p) Handv. van Grootbr. bl. 20, 21.

(q) MEYERUS *ad annum* 1428.

(r) MONSTRELET *Vol. II. fol. 37.*

(8) In 't jaar 1436.

zet te worden, begeerde hy, dat zy zig, niet zonder zyne toestemming, in de Egr begeeven zou. Hard viel der Graavinne het verzwelgen deezer voorwaarden, en egter moest zy er toe besluiten. Zy kon niet meer dan den naam van *Graavinne* bedingen, en eenig deel in de begeevening der Ampten. Want van de inkomsten der Landen, die zy zig ook voorbehieldt, heeft zy weinig meer dan bloot onderhoud genooten. Op den derden van Hooimaand, werd de Zoen te Delft getroffen. De voornaamste punten van denzelyen liepen op deezzen zinn.

JAKOBA
1428.

„ I. Jakoba zou behoorlyken afstand doen van het beroep van de Pauselyke uitspraak wegens de wettrigheid van haar Huwelyk met den Hertog van Brabant.

„ II. Filips zou haar erkennen voor *Graavinne* van Henegouwen, Holland, Zeeland en Friesland, en zy hem voor *Ruwaard* en *Oir* derzelve Landen, in welke hoedanigheid, zy beide, van nieuws, door de Edelen en Steden, zouden ingehuldigd worden. Filips zou de Landen regeeren, tot dat Jakoba zig, met toestemming van hem, van de Graavinne Weduwe, haare Moeder, en van de drie Staaten der gemelde Landen, in Huwelyk begaf. Indien zy, zonder deeze toestemming, trouwde, ontsloeg zy, ten behoeve van Hertoge Filips, de Onderzaaten van alle gehoorzaamheid.” De drie Staaten, van welken, in dit punt gewaagd wordt, waren de *Geestelykheid*, de *Edelen* en *Steden*. De Geestelykheid hadt, voornaamlyk in Henegouwen, alwaar Bisshoppen

Voor-
waarden
van den-
zelyen.

JAKOBA. en aanzienlyke Abten waren, deel aan 's Lands
1428. Regeeringe. In Friesland beoosten de Zui-
derzee, waren de Abten thans ook Leden der
Regeeringe (s). En in Zeeland, bekleedde
de Abt van der Lieve-Vrouwen-Abtdye te
Middelburg de eerste plaats in 's Lands Ver-
gaderingen (t). Doch in Holland; waren maar
twee Staaten, de *Edelen* en *Steden*. Men vindt,
onzes weetens, geen duidelyk blyk, dat zelfs
de voornaamste Abtdyen, gelyk die van Eg-
mond was, hier immer deel aan 's Lands Regee-
ringe gehad hebben (9). In 't voorbygaan, merk
ik aan, dat deeze de eerste reize is, dat my
de naam van *Staaten*, in egte stukken onzes
Lands, in de betekenisfe van *Leden van 's*
Lands Regeeringe, is voorgekomen. In Frank-
ryk, en in de Nederlanden, die aan Frankryk
grenzen, was deeze naam, al voor lang, in
gebruik geweest. En toen 't Huis van Bour-
gondie hier deel in de Regeeringe begon te
krygen, schynt dezelve eerst herwaards over-
gebragt te zyn. Wy keeren tot de overige
punten van den Zoen.

„ III. De Regeering van Holland, Zeeland
„ en Friesland zou aan *negen Raaden* worden
„ toevertrouwd, van welken 'er Jakoba drie
„ aan-

(s) BENINGHA Chronickel. bl. 428.

(t) BOXHORN op REIGERSE. I. Deel, bl. 154.

(9) 't Eenige, dat my hier omtrent is voorgekomen,
is, dat de Abten van Egmond en Bern, in 't jaar
1530, ter Staatsvergaderinge, verscheenen zynde, een
Verdrag met Frankryk getekend hebben. Zie *Regist. Ider*
Dag. van Holland van Mr. AERT VAN DER GOES, bl.
122.

„aanstellen zou. De overigen zes zou Filips JAKOBA.
 „kiezen, drie uit de gemelde, en drie uit 1428.
 „andere zyne Landen.” Men merke hier
 aan, dat dit dringen van uitlanders in 's Lands
 Regeeringe met verscheiden' oude Handves-
 ten streedt: zelfs met zulken, die, door Jan
 van Beijeren en Jan van Brabant, gegeven
 waren.

„IV. De *Beden*, die voortaan zouden in-
 „gewilligd worden, moesten, voor twee
 „derde deelen, tot aflossing van oude schul-
 „den gebruikt, het overige derde deel, tus-
 „schen Filips en Jakoba, verdeeld worden.
 „Doch de voorheen ingewilligde en nog niet
 „opgebragte Beden bleeven, zo wel als de
 „andere vervallen' inkomsten, geheelijk ten
 „behoeve des Hertogs. De inkomsten, die,
 „in vervolg van tyd, vervallen zouden, moes-
 „ten, daarentegen, na aftrek van wedden
 „en anderè dagelyksche onkosten, aan Vrou-
 „we Jakoba worden uitgekeerd. De Lee-
 „nen der Graaflykheid moesten van haar ver-
 „heeven worden; doch de Leenmannen zou-
 „den gehouden zyn, ook den Hertoge ge-
 „trouwheid te zweeren.

„V. 't Geschil over de nalaatenschap van
 „Hertoge Jan van Beijeren, op welke beide
 „Filips en Jakoba oordeelden regt te heb-
 „ben, zou aan de uitspraak van goede man-
 „nen verbleeven worden.” Deeze nalaaten-
 schap bestondt, voornaamlyk, in de Heer-
 lykheeden van Voorne, Woerden en Gooiland,
 hem, door Hertoge Albrecht, opgedraagen,
 of veelligt ook in het gedeelte van Zuidhol-
 land,

JAKOBA. land, welk hem, by den Zoen van den jaare
1428. 1419, afgeftaan was.

„ VI. De wederzydsche Ballingen mogten
„ vryelyk wederom in 't Land komen en be-
„ zit neemen van hunne vaste goederen; doch
„ de Stad en 't Slot van *Zevenbergen* zou in
„ de magt des Hertogs blyven. Voorts zouden
„ de wederzydsche gevangenen geslaakt, en,
„ eenige byzondere gevallen uitgenomen, al-
„ le gepleegde vyandelykheden tegen elkan-
„ deren vereffend gerekend worden. Doch
„ zy, die fchuldig mogten bevonden worden
„ aan de dood van Hertoge Jan van Beijeren,
„ zouden buiten den Zoen geflooten blyven.

„ VII. De Hertog van Gelder werdt dui-
„ delyk in den Zoen begreepen: ook de Bis-
„ fchop van Utrecht, indien hy zulks be-
„ geerde.

„ VIII. Eindelyk, zou niemand den ande-
„ deren eenig verwyrt of vermaan mogen doen
„ van zaaken, roerende deeze verzoer de
„ Veete van *Houck* en *Cabeljan*, onder be-
„ dreiging van, ten voorbeelde van anderen,
„ te zullen geftraft worden (u).” De naamen
van *Hoeksch* en *Kabbeljaauwsch*, die, wel
wyfrig jaaren laater, in een gedeelte deezer
Landen, nog niet gehoord waren (v), zyn
my, in geen ouder egt ftuk dan in deezen
Zoen, voorgekomen. Egter zyn zy, buiten
twyfel, al veel vroeger, aan de meeste oor-
den, gemeen geweest.

Terftond na dat de Zoen bezwooren en

(u) Groot-Plakkaatb. III. Deel, bl. 24. Zie een nader Ver-
drag by MERRIS Charterb. IV. Deel, bl. 942.

(v) VELIUS Hoorn bl. 115.

bezegeld was, verleende Jakob^{JAKOBA.} den Hertoge open Brieven, by welken zy hem „ tot Ru- 1428.
 „ waard en Gouverneur haarer Landen aan-
 „ stelde, met magt, om alle de Amptlieden
 „ en Regters, binnen en buiten de Steden, te
 „ zetten en te ontzetten, behoudende zy al-
 „ leenlyk aan zig het Regt van benoeming
 „ tot de Kerkelyke Beneficien, Kosteryen,
 „ Scholasteryen, Bodenambagten enz. die,
 „ in de maanden Augustus, Oktober, December,
 „ February, April en Juny, zouden open-
 „ vallen (w)”. Vervolgens trok zy, met den
 Hertoge, door Holland en Zeeland, hem alom-
 me tot Ruwaard en regten Oir of Erfgenaam
 der Landen doende inhuldigen (x). Vrouw
 Jakob^{JAKOBA.}, dus geheel ontzet van de Regeeringe,
 begaf zig, met der woon, naar Goes in Zuid-
 beveland (y). Deeze Stad was haar altoos
 getrouw gebleeven, en hadt, in den aanvang
 haarer Regeeringe, reeds verscheiden Voor-
 regten, en onder anderen verlof om zig te
 mogen vesten (z), van haar verkreegen.

Midlerwyl, werden de negen Raaden en Instelling
 Rekenmeesters over Holland, Zeeland en en oudste
 Friesland aangesteld, by open brieven, door Instructie
 Hertoge Filips, den dertienden van Oogst- van 't
 maand, in den Haage gegeven. Drie der Hof,
 zelve, Jan, Burggraaf van Montfoort, Jan
 van Viane, Heere ter Noordeloos en Gerrit van
 Zyl, Ridders, waren, door Vrouwe Jakob^{JAKOBA.}
 benoemd; de zes anderen, Jakob, Heer te
 Gaas-

(w) Groot-Plakaatb. IV. Deel, bl. 2.

(x) VELDENAAR bl. 130.

(y) REIGERSB. II. Deel, bl. 200.

(z) Zie BOXHORN op REIGERSB. I. Deel, bl. 388, 389.

JAKOBA.
1428.

Gaasbeek, Henrik van Borselen, Heer van Veere, Willem van Egmond, Roeland van Uiterkeren, Heer van Heester en van Heemsroode, Kolaart van Komene, Heer van der Ruwerschuure en Baudyn van Zwieteren hadt Hertog Filips aangesteld. De drie eersten van deezen zes waren ingeboornen; de drie anderen vreemdelingen. Zy werden gemagtigd „ om op alle opkomende „ zaaken te voorzien, Baljuwen, Schouten, „ Rentmeesters, en alle andere Regters en „ Amptenaars aan en af te stellen, uit 's Hertogen naam, en tot op zyn wederzeggen; derzelve Rekeningen te hooren; in alle stukken regt en bescheid te doen, en 't kwaad, naar behooren te straffen. Zaaken, 's Hertogen en der Landen *erfagtigheid* betreffende, de renten en inkomsten van Vrouwe Jakoba, Giften en bevestigingen van Privilegien, *collatien* en *presentatien* van geestelyke *beneficien*, en van alle andere ampten en diensten, daar geen ontvang aan kleefde, werden alleen van 't bewind deezer negen uitgezonderd. Ook waren zy slegts ingesteld tot 's Hertogs wederzeggen toe, „ (a)”. En deeze was de verandering, die Hertog Filips, ten deezen tyde, in den Raad van Holland, Zeeland en Friesland maakte, of, zomen wil, de opregting van een nieuw Geregthof, in den Haage, welk hy, dikwils, zynen Raad (b) en somtyds ook zyne *luiden van de Rekenkamer in den Haage* (c) genoemd heeft.

(a) Beveelinghe der Neghenen in O. P. HOYNCK VAN PAPEN, DRECHT Anal. Belg. Tom. II. P. I. *ad Calcem*, p. 22.

(b) Handv. van Enkh. bl. 24, 25, 26, 28. Handv. van Kennem. bl. 64.

(c) Handv. van 1451 by BLEYSWYCK Delft, bl. 78.

heeft. De Stadhouder werdt, eerlang, het hoofd van deezen Raad (d); die gewisfelyk dezelfde is, welke men, sedert, het Hof genoemd heeft. 't Getal deezer Raaden, allengskens grooter geworden zynde, werdt, in 't jaar 1462, op agt gebragt, behalve den Stadhouder. Ook werdt de Raad, in 't jaar 1463, van het hooren der Rekeningen ontfloogen, gelyk wy, ter zynen plaatse, melden zullen. De open' brief, waa by deeze Raad, in 't jaar 1428, werdt ingesteldt, naar welke men, in Holland, lang gezogt hadt, is, eindelyk, in 't jaar 1743, in 't licht gegeven. Filips, omtrent den tyd van 't instellen des Raads, ook de Regeering der Steden, die 't met Vrouwe Jakoba gehouden hadden, buitens tyds, veranderd hebbende, onder verklaaring nogtans, dat zulks niet tot verkorting van derzelve Privilegien zou strekken (e); en Frank van Borselen, Heervan S. Maartensdyk, tot zynen Stadhouder over Holland en Zeeland hebbende aangesteld (f), keerde eerlang naar Vlaanderen (g).

Vooraf schynt egter de Bisshop van Utrecht ook met hem bevredigd geworden te zyn (h): waartoe hem, by den Zoen tusschen Filips en Jakoba, gelyk wy gezien hebben, gelegenheid gelaaten was. Wy hebben reeds, met een enkel woord, gewaagd van het deel, welk de Stigtschen, in de beroerte deezer tyden, gehad

(d) Handv. van Enkh. bl. 25, 29, 30, 31.

(e) Handv. van Oudewater, bl. 359.

(f) Groote Chron. Divis. XXVIII. Cap. 40.

(g) MONSTRELET Vol. II. fol. 27. zelf.

(h) VELDENAAR bl. 131.

JAKOBA.
1428.
gohuend
3283 ui
re de
nav boob
Bischop
Utrecht

XX.
Vrede
tusschen
Hertoge
Filips en
den Bis-
shop van
Utrecht.
Verhaal
van de

JAKOBA. gehad hebben. Doch de veranderingen, binnen
1428. eenige jaaren, in 't Stigt, voorgevallen, zyn
scheuring in 't Stigt, zo merkwaardig, dat zy wel een weinig om-
na de standiger verdienen ontvouwd te worden.
dood van Bischof Fredrik. Bischof Fredrik, het Bisdom, dertig jaaren
agtereen, loslyk bestierd hebbende, was op
den negenden van Wynmaand des jaars 1423,
overleeden (i). Het Kapittel in Slagtmaand
byeen geroepen zynde, om eenen nieuwen
Bischof te verkiezen; deeden zig verscheiden
mededingers naar den myter op, die ieder,
volgens gewoonte, door een' of eenigen der
nabuurige Mogendheden, gedraagen werden.
Rudolf van Diephout, Kanonnik te Keulen,
en Zweder van Kuilenburg, Domproost te U-
trecht, kwamen, onder allen, meest in aan-
merking. Rudolf hadt de meeste stemmen,
zelfs die van Zweder, welke verklaard hadt,
dat men geen' bekwaamer' Bischof zou kon-
nen vinden (k). Rudolf werdt dan, met
meerderheid van stemmen, verkooren. Men
gaf den Paus, Martyn den V, terstond kennis
van de verkiezing, en verzogt hem, den
verkooren Bischof te willen bevestigen (l).
De Pausen hadden zig, sedert eenigen tyd,
een ongewoon gezag aangemaatigd, het be-
geeven der Bisdommen, uit eigen' magt, en
zonder de Geestelykheid, of de Gemeente
der byzondere Kerken, te kennen. Martyn
was, zo zeer als iemand zynen Voorzaaten,
op het behouden van dit gezag gesteld, en
wei-

(i) Instrument. Public. apud MATTH. Anal. Tom. V. p. 403.

(k) HEDA p. 284.

(l) Manif. der Staaten van Utrecht, by MATTHÆUS Anal. Tom. III. p. 632.

weigerde hierom eenen Bisfchop te bevestigen, JAKOBUS 1428.
 die, door de Geestelykheid, verkooren was. Men vertoonde hem wel, dat haar, *van rechte en ouder gewoonte, die kiesinge eens Bisfchops bekend was toe te behoiren (m)*. Doch 't mogt niet baaten. Martyn droeg, kort hierna, het Bisdome van Utrecht op aan *Raban*, Bisfchop van Spiers; en deeze, verneemende, dat het Stigt in hevige partyfchappen verdeeld was, liet zig, zonder veel moeite, beweegen, om zyn Regt aan Zweder van Kulenburg af te staan, die hem, daartegen, zyne Domproostdye opdroeg. Zweder verwierf, sedert, door geschenken *(n)*, Bullen van den Paus, by welken hy, in 't Bisdome, bevestigd werdt *(o)*. Hier op volgde eene openbaare fcheuring in 't Stigt. De Geestelykheid der Stad Utrecht onderwierp zig aan 's Pausen welbehaagen, en erkende Zweder voor Bisfchop *(p)*. Doch het overig gedeelte van 't Stigt bleef Rudolf aanhangen, en beriep zig van Martyns uitspraak op de Kerkvergadering en op den Paus, die aldaar zyn zou; bitterlyk klaagende, dat de *Paus*, die *het Hoofd der Kerke heeten* wilde, *door bedrieglyk en logenagtig aanbrengeu misleid*, hun goed regt weigerde *(q)*. Martyn was, over deeze klagten, zo gestoord, dat hy alle Kerkelyke diensten verboodt, in zulke plaatse des Bisdoms, daar Zweder niet erkend werdt. En sommigen gehoorzaamden dit

(m) Manif. der Staaten van Utrecht, by MATTHEUS Anal. Tom. III. p. 632.

(n) Chron. de Traject. p. 421.

(o) Bulla Martini V. in MATTHEI Anal. Tom. V. p. 421.

(p) Decret. vide in MATTHEI Anal. Tom. V. p. 423.

(q) Manif. p. 654, 646.

JAKOBA.
1428.

dit bevel, uit ontzag voor den Paus, terwijl anderen den dienst bleeven waarneemen (r).

Zweder ondertuschen, zig meester gemaakt hebbende van 't Slot ter Horst, noodzaakte eerlang de Steden Amersfoort en Reenen, en ten laatsten ook de Stad Utrecht hem als Bisshop te ontvangen. Toen hy, in Oogstmaand des jaars 1425, zyne intréede in deeze Stad deedt, volgde hem zo groot een getal van ballingen, dat 'er terstond een geweldig oproer ontstondt, in welk de Burgemeester *Barend Proois*, die krank te bedde lag, gevaarlyk gewond, en kort daarna, terwijl hy de laatste Kerkgeregten ontving, wreedlyk van 't leven beroofd werdt (s). Hy hadt de zyde van Rudolf gehouden, die, kort te vooren, uit Utrecht geweeken was. Zweder nam alles, wat 'er dien dag geschied was, voor zyne rekening, en verdedigde het als wel gedaan, onaan gezien hy plegtiglyk beloofd hadt, by zyne intréede, geene ballingen, nevens zig, te zullen laten inkomen (t). Ook hadt hy, zo men getuigd vindt (u), gepoogd, den Burgemeester Proois, met eigen handen, te dooden; doch was 'er, met veel moeite, in gestuit geworden. Veele andere geweldenaaryen bedreef hy, in den tyd van tien maanden, die hy te Utrecht zat, van welken het weekelyks bannen en vervloeken van

(r) Script. RUD. DIER DE MUDEN in GER. DUMBAR. Anal. Tom. I. p. 71, 72, 73, 74, 75. Magnum Chron. Belg. p. 370, 371.

(s) Chron. de Traject. p. 424-330. Manif. enz. p. 638, 639. Act. Ultraj. in MATTH. Anal. Tom. V. p. 431

(t) Brief van 16 Aug. 1425. by MATTHÆUS Anal. Tom. V. p. 426. en ad Rec. Amorf. Script. p. 267.

(u) Manifest p. 639.

van zynen mededinger, Rudolf, een der minsten was (y). Ook verbondt hy zig met de Kabbeljaauwschen in Holland, inzonderheid met Jan en Willem van Egmond, zyne Bloedverwanten, en federt ook met Filips, Hertog van Bourgondie (w), die terstond zyn werk maakte, om den aanhang van Rudolf, en de vrienden der Hoekschen in 't Stigt, met geweld, aan te tasten. Amersfoort, door Zweder, aan de Egmondten afgestaan, werdt, naderhand, door den Hertoge van Bourgondie, eenen tyd lang, vrugteloos belegerd (x).

Zweder maakte zig, binnen kort, zo gehaat in Utrecht, dat men eenen toeleg smeedde, om hem uit de Stad te houden, en Rudolf in den Bischoppelyken Zetel te herstellen. Dit gelukte, in den Zomer des jaars 1426, door beleid van Jan van Renesse van Reynouwen (y). Rudolf werdt eerst door de Ridderfchap en de Stad van Utrecht, en door de Ridderfchap en Steden van Overysfel, en naderhand ook door de Geestelykheid, tot Postulaat, Ruwaard en Beschermer van 't Bisdom, aangenomen (z), en Zweder alle Regtsgebied ontzeid (a). Zweder vestigde, federt, den stoel des Bisdoms te Dordrecht (1), werwaards hem

(y) ZWEDER, DE CULEMB. Orig. Culemb. p. 630.

(w) Manifest p. 640, 641.

(x) MONSTRELET Vol. II. fol. 34. vers.

(y) Chron. de Traject. p. 433-440. ZWED. DE CULEMB. Orig. Culemb. p. 630.

(z) Zie de Brieven hier van in MATTH. Anal. Tom. V. p. 436, 440, 446.

(a) Act. Ultraj. ubi supra p. 449.

(1) Men vindt, nochtans, dat hy zig, somtyds, te Knulenburg en te Arnhem opgehouden heeft. Ook be-

JAKOBA.
1428:

hem eenige Kanonniken volgden. Ook werdt hy van den Kabbeljaauwschen aanhang, in 't algemeen, voor wettigen Bifchop erkend (b).

Rudolf, die nu, in 't Over- en Nederftigt, volkomen meester was, verbondt zig met Vrouwe Jakoba en de Hoekfchen (c), en haalde zig, hierdoor, den haat van Hertoge Filips op den hals. 't Beleg van Amersfoort duurde tot in den Zomer des jaars 1428. De Haarlemfche, Amfterdamfche en Hoornfche Poorters, ook die van Grootebroek (d), toen allen yverig Kabbeljaauwsch, kwamen te fchepe voor *Spaakenburg*, bemagtigden *Bunfchooten*, en voorzagen de belegeraars van monden krygsbehoeften (e). De Amfterdammers in 't byzonder hielden, federt eenigen tyd, een groot Oorlogfchip, eene *Katte* genoemd, in den mond van de Eem, waardoor der Stad de toevoer te water afgefneeden werdt (f). Egter moest het beleg, door den dapperen tegenftand der belegerden, eerlang opgebrosken worden (g). Volgens sommigen (h), werdt de Vrede, tuffchen Hertog Filips en Bifchop Rudolf (i), in den Winter des jaars 1428, getroffen. Doch men floot toen, en

(b) BEVERW. Dordr. bl. 314. BALEN bl. 774.

(c) MONSTRELET Vol. II fol. 34. verf.

(d) Handv. van Grootebr. bl. 20.

(e) VELIUS HOORN bl. 51.

(f) VELDENAAR bl. 130.

(g) Manifest enz. bl. 641. ÆGID. DE ROYA ad ann. 1427.

(h) VELIUS HOORN bl. 51.

(i) VELDENAAR bl. 131.

vonden zig, ter laatftgemelder Stede, in den jaare 1427, eenige Kanonniken van zynen aanhang. Zie eenige Brieven by MATTHÆUS *Analeg.* Tom. V. p. 491, 494, 496.

naderhand meermaalen, slegts een Bestand JAKOBA.
1428.
(*k*). Uit het oorspronkelyk verdrag, welk nog voor handen is (*l*), blykt, dat de Vrede, niet voor Louwmaand des jaars 1430, getekend werdt. De Bisfchop beloofde, by dit Verdrag „ in gezelschap van de Overheid „ der Stigtſche Steden, den Hertoge, eene „ halve myl buiten Utrecht, te zullen ont- „ moeten, en hem knielende om vergiffenis „ te zullen smeeken. Voorts zou men hem, „ met Kruisfen en Vaanen, inhaalen, en zy- „ ne banier, drie dagen agtereen, doen ſtel- „ len op de Poorten van Utrecht, Amers- „ foort en Reenen”. Doch men vindt niet, dat Filips, sedert, het naarkomen van dit deel des verdrags gevorderd heeft. Ook ſchynt het Verdrag, niet door de Hollandſche Steden, bezegeld te zyn. Filips hadt het haar, reeds in 't jaar 1429, doen afvergen. Doch zy hadden geenen zin, om de ſchade te vergoeden, die de Hollanders den Stigtſchen, in 't vervolg, zouden aandoen, anders dan elke Stad op zig zelve, en voor haare eigene Ingezetenen. Ook wilden zy verzekering hebben voor de vergoeding der ſchade, die de Stigtſchen den Hollanderen, geduurende 't Bestand, hadden aangedaan (*m*). En 't ſchynt, dat deeze eifchen de bezegeling van 't Verdrag gefremd hebben. De ſcheuring in de Utrechtsche Kerk duurde nog eenigen tyd. Doch Rudolf vervolgde zyne zaak zo ernſtig

aan

(*k*) I. Memoriaalb. ROSE f. 21. verſ. 39, 41 verſ. tot 45.

(*l*) Apud MATTHÆUM ad Rer. Amortort. Script. p. 283. en BURMAN Utr. Jaarb. I. Deel, bl. 401.

(*m*) I. Memoriaalb. ROSE f. 70. verſ.

JAKOBA.
1428.

aan het Roomsche Hof, inzonderheid na de dood van Martyn den V, dat hy, door *Eugeen den IV*, in 't Bisdóm bevestigd werdt (*n*). Zweder beriep zig ook, op zyne beurt, van Eugeens uitspraak, op de Kerkvergadering, die toen te Bazel werdt gehouden. Hy trok zelfs in persoon derwaards; doch overleedt 'er, in 't jaar 1433 (*o*), of 1434 (*p*). De Kanonniken van zynen aanhang verkooren, in zyne plaats, *Walraven van Meurs*: die, na 't afzetten van Eugeen, door *Felix den V*, in 't Bisdóm bevestigd werdt. Hy hielt ook nog eenige jaaren zynen zetel te Dordrecht (*q*); doch also hy nimmer eenig bewind in 't Stigt kon magtig worden, werdt hy hier slegts van weinigen erkend. Hy overleedt, te Arnhem, in 't jaar 1456 (*r*).

XXI.
Voortzetting van den Handel op Engeland

Ondertuschen, belette deeze Kerktwist niet, dat men zig, hier te Lande, terstond na het treffen van den Zoen tuschen Hertoge Philips en Vrouwe Jakoba, met allen ernst, op het voortzetten van den Koophandel, de zenuw van den Staat, begon toe te leggen. De Hollanders en Zeeuwen waren, met reden, bedugt, dat de schade, die zy der Engelsche Vloote, onlangs, hadden toegebracht, op hen verhaald worden mogt, als zy, in Engeland, volgens gewoonte, kwamen handelen. Ook was,

(*n*) Chron. de Traject. p. 453-455.

(*o*) ZUUD. DE CULEMB. Orig. Culemb. p. 648.

(*p*) Chron. de Trajecto p. 457.

(*q*) BURMAN Utr. Jaarb. I. Deel. bl. 456. Chron. de Trajecto p. 457-461. BEVERW. Dordr. bl. 314. BALEN, bl. 774.

(*r*) ARN. DE BEVERGERNE Chron. Monast. in MATTHAË Anal. Tom. V. p. 111.

was, van dien tyd af, de meeste vaart op Engeland gestremd geweest. Doch de Vrede tusschen Filips en Jakoba was zo dra niet gebragt op eenen goeden voet van te zullen geslooten worden, of de Hertog wist te wege te brengen, dat Henrik de VI, of zyn Raad op zynen naam, by open' Brieven, den eersten van Hooimaand des jaars 1428 getekend (s), den Hollanderen en Zeeuwen den vryen handel toestondt, gelyk van ouds.

JAKOBA
1428.

De Haringvischery werdt, omtrent deezen tyd, of al vroeger, onder anderen te Hoorn en te Enkhuizen, ook sterk voortgezet. Weenige jaaren geleeden, was 'er eene merkelyke verandering in deeze Vischery gekomen, door het verlopen van den Haring, die, voortyds, meest omtrent de Kusten van 't Landschap Schoonen gevangen werdt; doch onlangs naar de Vlaamsche en Engelsche Kusten geweeken was, alwaar hy zig nu, in grooter menigte dan te vooren, onthieldt, terwyl, langs de Zweedsche en Deensche Kusten, verscheiden' jaaren agtereen, geen Haring te vinden was. Het kaaken en zouten van den Haring was, reeds voor 't einde der voorgaande eeuw, door *Willem Beukelszoon* van Biervliet in Vlaanderen, uitgevonden. Te Hoorn werdt, in den jaare 1416, het eerste groote Haringnet gebreid. Van toen af, begon men, daar en te Enkhuizen, met grooter Schepen, *Buizen* genaamd, ten Haring te vaaren (t). En door den tyd, is deeze

Van de
Haring-
vischery

(s) Act. Publ. Angl. Tom. IV. P. IV. p. 139.

(t) VELIUS Hoorn bl. 32, 33. BRANDT Enkh bl. 17. HERM. CORNERI Chron. C. 1266.

JAKOBA.
1428. deze vaart zo sterk toegenomen, dat zy, hier te Lande, den naam van de *grootte Vischery* gekreegen heeft.

Van de Vaart naar 't Noorden en de Oostzee. De Voornaamste Koopsteden in 't Noorden van Europa, en onder deezzen, uit de Hollandfchen, *Dordrecht*, *Amsterdam* en *Briel*; uit de Zeeuwfchen, *Middelburg*, *Zierikzee* en *Arnhem*; uit de Friefchen, *Staveren*; uit de Stigtfchen, *Utrecht*, *Deventer*, *Kampen*, *Zwol*, *Hasfelt* en *Groningen*; en uit de Gelderschen, *Zuifen*, *Harderwyk* en *Elburg* hielden, reeds in 't jaar 1370 en vroeger, algemeene Byeenkomsten, ten nutte des gemeenen Koophandels, *Anse* of *Hanse* (2) genaamd (u). Veelen van deezze Steden, ten getale van zes-en-veertig, ook in den jaare 1418, te Lubek byeen gekomen zynde, hadden een Verbond geslooten, bekend by den naam van *Hanze-Verbond*. Verscheiden' *Nederlandsche Steden* wa-

(u) Zie een Traktat by BOXHORN op REIGERSB. II. Deel, bl. 165. en HERM. CORNERI Chron. c. 1155, 1156.

(2) *Ansa* of *Hansa* betekende oulings eene Vergadering van Personen; tot zeker byzonder einde, samen verbonden. Dit blykt zelfs uit de egte overblyffels van het *Hanze-Verbond*. Zie ook SCHILTERI *Glosarium Teutonicum* VOC. ANSA & HANSA; alwaar wy, onder anderen geweezen worden, naar eene oude Duitfche Overzetting van *Taliaans Harmonie der Evangelisten* (Cap. CC. vers. 1.) in welke, Mattheus woorden (Cap. XXVII. 32) [Zy] vergaderden over hem de gantsche bende, vertaald zyn: *gifamanotun zi imo alla thia hanfa*. Men wil dan, dat deezze oude naam ook aan de algemeene Vergadering van Koopluiden, van welke wy spreekten, gegeven is.

waren in dit Verbond begreepen. Uit de Hollandfchen, *Dordrecht*, *Haarlem* en *Amsterdam*; uit de Gelderschen, *Nieuwmegen*, *Zutfen* en *Harderwyk*, en de Overysfelfche Steden, *Deventer*, *Kampen* en *Zwol* (v). Het Verbond strekte tot voortzetting en verzekering van den algemeenen Koophandel der verbonden Steden, en tot bewaaringe van de rust in de zelve. Zie hier eenigen der voornaamfte punten van deeze vermaarde overeenkomst:

JAKOBUS
1428.
Verbond
der Han-
zeSteden
van 't jaar
1418.

- „ 1. Die in eenige Hanze-Stad oproer aanregt, of verdagte vergaderingen houdt, wordt uit het Verbond geflooten: zo ook, eene Stad, die haare Wethouderschap, geweldiglyk, afzet.
- „ 2. De Raaden of Burgemeesters eener Hanze-Stad, iemant der Ingezetenen verdrukt hebbende, worden in geene algemeene Vergaderingen meer toegelaaten. De Stad zelve wordt uit het Verbond geflooten, zo zy het ongelyk niet herftelt.
- „ 3. Die in eene Hanze-Stad geld fchuldig is, mag, in geene andere, als Burger, ontvangen worden, voor dat hy de fchuld voldaan heeft.
- „ 4. Ongeverwde ftoffen moeten, in de Stad, alwaar zy gekogt zyn, geverwd worden.
- „ 5. Allerlei bedrog omtrent de munt, zelfs het uitzoeken van ligt of flegt geld, om het voor goed uit te geeven, is volftrekelyk verboden.
- „ 6. Niemant mag Graanen koopen, eer

„ zy

(v) HERMANN. CORNERI Chron. c. 1229.

JAKOBA.
1428.

„ zy ryp zyn; noch Kabbeljaauw, Haring of
„ anderen Zouten visch, voor dat dezelve
„ gevangen en gepakt is, op de boete van
„ tien mark zilvers.

„ 7. Het Scheepsvolk, Graanen gelaaden
„ hebbende, moet dezelve behoorlyk ver-
„ schieten, en geniet daar voor een geschenk
„ van den Koopman.

„ 8. Niemant mag Wapenen, Buskruid
„ of ander Krysgereedschap aan Zee- of
„ Landroovers verkoopen, op Lyfstraffe. Ook
„ mag men, op gelyke straffe, niets van zul-
„ ke Roovers koopen.

„ 9. In geval van schipbreuk, moet het
„ Scheepsvolk, zo veel als doenlyk zy, van
„ de goederen bergen, en hier voor, door
„ den Koopman, beloond worden. Die zig,
„ hierin, niet wel van zynen pligt kwyt,
„ moet veertien dagen, te water en te brood,
„ gevangen zitten.

„ 10. Een Schipper, zyn Schip overlaa-
„ dende, moet de schade boeten. Zo hy,
„ door onvoorzigtigheid, eenig bederf aan
„ de waaren brengt, verliest hy zyne vragt.

„ 11. Geene scheepen mogen, na *S. Maar-*
„ *tien* (3), of voor *S. Pietersstoel* (4), zee kie-
„ zen, behalven de Bier- en Haringschepen,
„ die na *S. Nikolaas* (5) uitloopen, en ter-
„ stond na *Maria Lichtmis* (6), uit de Havens,
„ in welken zy overwinterd hebben, naar huis
„ keeren mogen (w)”. Wy

(w) Vide G. G. IRIBNITZ Cod. Diplom. p. 313. Corps
Diplom. Tom. II. P. II. p. 101.

(3) Dat is, den elfden November.

(4) Dat is, den twee-entwintigsten February.

(5) Dat is, den zesden December.

(6) Dat is, den tweeden February.

Wy gaan verſcheiden' punten van minder belang voorby: uit de aangehaalden, ziet men, waarin de meeste handel thans beſtond, en welke eenvoudige middelen men gebruikt wilde hebben, om denzelven te beveiligen. Wy merken, ondertuſſchen, in 't voorbygaan, aan, dat de Hollandſche en andere Nederlandſche Steden, die, ten deezen tyde, de Hanze vergaderingen nog bywoonden, allengskens t'huis meer werk en zwaarder laſten krygende, door den tyd, geheel van deeze Vergaderingen afgebleeven zyn (x). 't Leedt geene twee eeuwen, of men telde niet meer dan tien Hanze-Steden, te wecten, Lubek, Breemen, Hamburg, Rostok, Straalzond, Wismar, Maagdenburg, Brunswyk, Lunenburg en Grypswalde (y). En tegenwoordig voeren alleen de drie eerſten, Lubek, Hamburg en Breemen, dien naam nog.

Omtrent den tyd van het ſluiten des Verbonds van 't jaar 1418, waren de Holſteiniſche en Pomerſche Zeesteden, die tot het zelve behoorden, in oorlog geraakt met *Erik*, Koning van Deenemarke. Verſcheiden' jaaren duurde deeze Oorlog (z). De handel der gemelde Steden langs de Ooſtzee werdt 'er zeer door geſtremd: en deeze ſtremming gaf den Hollanderen en Zeeuwen aanleiding, om, ſterker dan te vooren, op Pruuiſen, Lyſland, Moskovie en andere gewesten langs de Ooſtzee te vaaren, tot dat zy, omtrent eene eeuw

(x) Zie een Trakt. van 't jaar 1615 by AITZEMA I. Deel, bl. 186.

(y) Trakt. als boven, bl. 191.

(z) HERM. CORNER. Chron. c. 1222, 1223, 1225, &c. ALB. KRANTZ Wandal. Lib. XI. Cap. XI. XV. XVIII. XXIX. XXXIV. XXXVI.

JAKOBA. 1428. laater, deeze vaart genoegzaam geheel in-
kreegen (a).

XXII. Doch het voortzetten van den Koophandel
DeDruk- verhinderde onze Landsluiden niet, zig ook
konst op het uitvinden en oefenen van nutte kons-
wordt, te ten toe te leggen. 't Is 't gemeen gevoelen
Haarlem, hier te Lande, dat de loffelyke Drukkonst,
door omtrent deezen tyd, door *Laurens Janszoon*
Laurens *Koster*, te Haarlem gevonden is. De meesten
Janszoon *Koster*, te Haarlem gevonden is. De meesten
gevonden. verſchuiven den tyd der vindinge, tot het jaar
1440; doch oude Schryvers getuigen, dat
men, omtrent dien tyd, de Drukkonst reeds
te Mentz oefende, naar een voorbeeld, te
vooren, in Holland, gedrukt (b). Anderen
brengen den tyd der vindinge, duidelyk, tot
het jaar 1428 (c): welk laatste ons ook waar-
ſchynlykst dunkt. Buiten Holland, oordeelt
men, in 't gemeen, dat de Drukkonst, in
Duitschland en wel te Mentz, door eenen *Jan*
Fust, of *Faust*, of *Gensfleisch*, of *Guttenberg*,
allereerst geoefend is. Men brengt zelfs blyk by
van boeken, aldaar in 't jaar 1450 en 1442 ge-
drukt, en in 't licht gegeven (d), daar men geen
ouder Haarlemsche drukken dan van 't jaar
1484 toonen kan (e). Doch wy moeten aan-
merken, dat men niet gewoon was, tyd en plaats
te melden, in de alleroudste en ruwste druk-
ken: waaruit volgt, dat 'er zeer wel vroeger
te Haarlem gedrukt kan zyn, al vindt men
zulks, in de oudste drukken, niet aangewee-
zen.

(a) VELIUS Hoorn bl. 56, 22c.

(b) MARIANG. ACCURS. en Keulsche Chron. by SCRIVER:
Laure-Crans, bl. 99, 100.

(c) RABBI JOSEPH *ibid supra* bl. 97.

(d) Zie Laureer. bl. 49, 50.

(e) Laureer. bl. 92.

zen. De geschiedenis van het vinden der Druk-konst te Haarlem rust, voornaamlyk, op het getuigenis van eenige deftige en geloofwaardige mannen, die, omtrent den jaare 1560 gebloeid hebbende, verklaaren, deeze geschiedenis gehoord te hebben, uit oude luiden, wien dezelve van andere oude luiden overhandreikt was. Uit dit getuigenis en eenige andere bescheiden, is het Verhaal ontleend, welk wy waardig geagt hebben, hier in te voegen.

Laurens Janszoon Koster, een aanzienlyk Burger van Haarlem, en, in den jaare 1431, Schepen der Stad, woonagtig aan de Markt, tegen over het Hof of Raadhuis, begon, omtrent deezen tyd, boeken- of eeken-schorfen tot Letters te snyden, en dezelve, zegelswyze, op papier te drukken, ten dienste der Kinderen zyner Dogter, gehuwd aan *Thomas Pieterszoon*. Deeze hielp hem eerlang eenen dikker' en taaier' Inkt uitvinden. Ook werden de houten Letters allengskens in looden en tinnen veranderd. Men ondernam geheele boeken te drukken. Voor het eerste Werk, welk hier gedrukt werdt, of voor één der eersten, houdt men zekere *Grammatica* of *Spraakkonst van Donatus*: van welke sommigen meenen, onlangs, eenige overblyffels ontdekt te hebben (f). De *Spiegel onzer behoudenisfe* wordt ook voor één der eerste Drukken van Koster's Drukkerye gehouden. Van dit Werk zyn nog verscheiden' oude *Exemplaaren* in wezen. Het is al vroeg

(f) J. C. SEIZ Derde Jubelj. der Drukk. bl. 45, 117 enz.

JAROKA.
1428.

vroeg herdrukt; en in den jaare 1483, te *Kuilenburg* by *Johan Veldener*, ten minste voor de derde reize. In de eerste en tweede drukken van dit werk, is de ruwhed der Konst, met een' opslag van 't oog, te bespeuren. Oordertuschen bragt zy den vinder geene kleine winst aan: alzo men vermoeden mag, dat de gedrukte boeken, in 't eerst, voor geschreeven, en daarom tot hoogen prys verkogt werden. Koster vondt zig wel haast genoodzaakt, werkvolk aan te neemmen; onder welk zekere *Jan*, wiens toenaam men met geene zekerheid weet, op eenen Kersnagt, de Letters en ander drukgereedschap heimelyk byeen gepakt heeft, en met het zelve, over Amsterdam, naar Duitschland gevlugt is. Men heeft, naderhand, gemeend, dat deeze, *Jan Fust*, of *Faust*, of *Gensfleisch*, of *Guttenberg* geweest is, die, te Mentz, niet lang hier na, de Drukconst heeft geoefend. *Adriaan Junius* verhaalt deeze Letterdievery uit den mond van *Quiryntalesius*, Burgemeester te Haarlem, en van zynen Leermeester, *Nikolaas Gaal*, man van een staa! geheugen. Beide verklaarden ze het stuk verstaan te hebben uit *Kornelis den Boekbinder*, die Knecht op Kosteners Drukkerye geweest was, en verscheiden' maanden by den Letterdief geslaapen hadt (g). Uit een geschreeven Byvoegsel, in 't jaar 1492 gesteld by een Boek, te Haarlem, in 't jaar 1485, gedrukt, is my gebleeken, dat 'er, ten dien tyde, een Boekbinder, *Kornelis* genaamd, in de Kruisstraat, te Haarlem, gewoond heeft (h).

Se-

(g) JUNII Batav. Cap. XVII. p. m. 426 &c.

(h) Zie ook SEZJ Jubeljaar bl. 90.

PHILIPPUS, bygenoemt de GOEDE,
*Hertog van Bourgogne, Brabant,
Gelderland &c. Grave van Henegouwen,
Holland, Zeeland &c.*

GESTORVEN IN DE OUDERDOM
VAN 72 JAREN
M CCCC LXVII.

Sedert werdt de Drukkonst nog te Haarlem geoeffend. Omtrent den jaare 1460, zondt Henrik de VI, Koning van Engeland, berigt gekreegen hebbende, dat die Konst hier uitgevonden en in gebruik was, eenige Perfoonen herwaards, die den Drukker, *Fredrik Corfellis*, naar Londen troonden, en van daar naar Oxford, alwaar hy, voor 't eerst, in Engeland gedrukt heeft (*i*). Na dien tyd, is de Konst allengskens over gantsch Europa verspreid, en, in en buiten de Nederlanden, tot volkomenheid gebragt. In Duitschland, heeft men zig, al vroeg, op 't verbeteren deezer nutte uitvindinge toegelegd, doch de groote waarschylykheid, dat 'er te Haarlem de eerste aanleiding toe gegeven is, heeft ons gedrongen, om 'er hier, een weinig omstandiger, van te gewaagen.

De voornaamste Nederlanden, die, van ouds, voor 't meerder gedeelte, door verscheiden Vorsten geregeerd geweest waren, vielen allengskens, byzonderlyk omtrent deezen tyd, onder de magt van Filips, Hertoge van Bourgondie, onzen Ruwaard. En deeze aanwas van zyn gebied baande hem den weg, om zig ook tot Graaf van Holland en Zeeland te doen inhuldigen, eer *Jakoba*, onze wettige Landsvrouwe, overleeden was. By de twee Bourgondien, het Hertogdom en het Graafschap, zyn voorouderlyk erfgoed, waren hem, met de dood van zynen Vader, in 't jaar 1419, de Graafschappen *Vlaanderen* en *Artois* ten deel gevallen. Zy waren deezen aangedeeld ge-

JAKOBA.
1428.

XXIII.
De Hertog van Bourgondie bekomt verscheiden van de aanzienlykste Nederlanden.

(i) R. ATKYNS Orig. of Printing by SEIZ Jubelj. bl. 65.

JAKOBA.
1428.

1429.

1430.

geweest, uit de nalaatenfchap zyner Moeder, Margareet, Dogter van Lodewyk van Male, Graave van Vlaanderen, met welke Hertog Filips, Grootvader van onzen Ruwaard, gehuwd geweest was. *Dirk*, Graave van *Namen*, in 't jaar 1429, zonder kinderen overleeden zynde, tradt Hertog Filips ook in 't bezit van dit Graaffchap, welk hy den Graave, reeds by zyn leeven, afgekogt hadt (*k*). Doch in 't volgende jaar, viel hem aanzienlyker gebied ten deel, door het overlyden van *Filips*, Hertog van Brabant, die zynen Broeder Jan, tweeden Egtgenoot van Vrouwe *Jakoba*, in 't jaar 1427, was opgevolgd, en nu ftierf, zonder gehuwd geweest te zyn. Naar het Brabantsch Regt, volgens welk het Hertogdom op den naasten Erfgenaam, 't zy vrouw of man, verftierf, oordeelden veelen, dat Margareet, Graavinne Weduwe van Holland, Moebye van den Hertoge van Brabant, hem in 't Hertoglyk bewind behoorde opgevolgd te hebben. Doch de Hertog van Bourgondie ftelde zig terftond in 't bezit van 't Hertogdom *Brabant* (*l*), met welk het Hertogdom *Limburg*, reeds voor lang, vereenigd geweest was. Het afsterven van *Elizabet*, Hertoginne van *Luxemburg*, laatst Weduwe van Hertoge *Jan* van *Beijeren*, die, niet lang voor haaren dood, *Filips* om hulp tegen haare wederspannige Onderzaaten verzogt hadt, gaf hem, eenige jaaren hier na (*7*), ook gelegenheid om zig van het

(*k*) MONSTRELET *Vol. II. fol. 41.*

(*l*) MONSTRELET *Vol. II. fol. 62.*

(*7*) In 't jaar 1443.

het Hertogdom *Luxemburg* meester te maaken (m). Doch naauwlyks twee jaaren na 't bemagtigen van Brabant, hadt hy zig reeds tot Graave van *Henegouwen*, *Holland* en *Zeeland* en Heere van *Friesland* doen inhuldigen; waar door hy zig, in weinige jaaren, van tien der voornaamste Nederlandsche Landschappen meester zag. Tot Brabant, behoorde nog het Markgraaffschap van *Antwerpen* en de Heerlykheid van *Mechelen*, van welken beide Filips ook byzondere Titels voerde. Hy begon zig, derhalve, byna den Koningen gelyk te rekenen, stellende, in navolging derzelve, in den aanvang des jaars 1430, ter gelegenheid van zyn derde Huwelyk met *Izabelle*, Dogter van *Jan*, *Koning van Portugal*, te Brugge, de Ridderorde in van het *Gulden Vlies*, die naderhand zeer vermaard werdt (n). Doch deeze dingen behooren minder tot onze Historie, dan de reeds gemelde inhuldiging tot Graave van Holland en Zeeland; waartoe een onvoorzien toeval aanleiding gaf.

JAKOBA.
1433.
De Rid-
derorde
van't Gul-
den Vlies
wordt in-
gesteld.

Vrouw *Jakoba* hadt zig, na dat zy buiten 't bewind der Landen gesteld was, gemeenlyk te Goes in Zuidbeveland, en somtyds ook, in den Haage in Holland, opgehouden: het leed, welk zy gevoelde, over de ontrouw des Hertogs van *Glochester*, haaren derden Egtgenoot, en over de heerschzugt van Hertoge *Filips*, of heimelyk opkroppende, of somtyds verzettende, door het oefenen van Rid-

XXIV.
Vrouw
Jakoba
begeeft
zig in een
heimelyk
Huwelyk
met Frank
van Bor-
felen.

(m) MONSTRELET Vol. II. fol. 199. versf. 200 & 201. MEYERUS ad annum 1443.

(n) MEYERUS ad annum 1429. fol. 274. MONSTRELET Vol. II. fol. 56. versf.

JAKOBA.
1430.

derlyke of burgerlyke Spelen, in welken zy, nu en dan, blyken van meer dan gemeene behendigheit gaf. Men vindt, dat zy, t'eenigen tyde, te Goes, de Papegaai, met de Kruisbooge, afgeschooten hebbende, tot Koninginne der bende verklaard werdt, en van de Landluiden kleine geschenken ontving, met welken, zy zeer vermaakt was (o). Doch zulke zoetigheden werden, van tyd tot tyd, gevolgd, van den bitteren nasmaak haarer geleedene en nog duurende verdrieten. De aanwasfende grootheid van haaren Neeve Filips verzwaaarde haar leed. Zy bespeurde wel haast, hoe haare beste vrienden, hem, allengskens, meer en meer naar de oogen begonden te zien, en hoe byna niemant, by haar, die den naam van *Graavinne* nog voerde, zyn Hof maakte. Geen wonder. Filips hadt gelegenheid en vermogen, om zyne vrienden te bevoordeelen. By Jakoba reikten, daarentegen, de inkomsten naauwlyks toe tot haar onderhoud. En zo dikwils als zy genoodzaakt was eenige buitengewoone kosten te doen, vondt zy zig in bekommering. Haare oude Hoeksche vrienden hadden haar, meer dan eens, met geld ondersteund; doch, ziende dat zy geene vergoeding, veel min eenige bevordering van de Graavinne te wagten hadden, slooten zy, eerlang, ook de handen. Frank van Borselen, Stadhouder van Holland en Zeeland, schoon de Kappeljaauwsche zyde houdende, was, eindelijk, de eenigste, die der Graavinne, in haare verlegenheid, onderstand aanbodt, op zulk

(o) REIGERSB., Chron. II. Deel, W. 200.

zulk eene heusche en verplichtende wyze, dat 'er haar hert door getroffen werdt. De gemeenzaame verkeerung der Graavinne met Heere Frank, die hier op volgde, verwekte, eerlang, zulk eene sterke onderlinge genegenheid, dat Jakoba besloot, zig heimelyk met hem in 't Huwelyk te begeeven; gelyk, in Hooimaand des jaars 1433, in den Haage, geschiedde (p). Zy wist wel, dat zy beloofd hadt, niet dan met toestemming van 's Lands Staaten, van haare Moeder, en met naame ook van Hertoge Philips, te zullen trouwen. Doch zy begreep te gelyk, dat Philips nimmer zyne stem tot haar Huwelyk geeven zou. Haare sterke genegenheid tot Heere Frank deedt haar, derhalve, haare belofte in den wind slaan. En indien haar Huwelyk verborgen kon blyven, zou zy, zo zy waande, geen nadeel van het breeken haarer belofte te dugten gehad hebben.

Doch dit viel anders uit. Philips hadt te veele vrienden hier te Lande; die zo veele verspieters waren van den heimelyken ommeegang van Frank en Jakoba, en haast ontdekten, wat 'er schulde. Zy gaven 'er den Hertoge terstond kennis van: en men heeft reden om te twyfelen, of hem deeze tyding gespeeten, of verblyd hebbe. Zy zou hem gespeeten hebben, indien Jakoba magt en middelen gehad hadt, om zig van Heere Frank te bedienen, tot herwinning van 't gebied, welk de Hertog haar afhandig gemaakt hadt; of indien Frank zelf in staat geweest was, om zig tegen hem te verzetten. Doch hy kende Frank voor een'

(p) MONSTRELET Vol. II. f. 87, MAYERUS ad ann. 1433. f. 290.

JAKOBA. 1433. een' gemeen' Zeeuwsch Edelman, wiens Ampt hem wel merkelyke voordeelen gaf, en die, met het bedyken van aangewassen' schorren in Zeeland (*q*), zynen staat niet weinig verbeterd hadt, doch die, schoon gestyfd door Jakoba, uitgeput als zy was van geldmid-delen en ontbloomt van vrienden, tegen het hoog gereezen aanzien van den Heere der voornaamste Nederlanden, geen oogeblik be-staan kon. De tyding van het heimelyk geslooten Huwelyk zal hem, derhalve, meer verheugd dan gespeeten hebben: alzo het hem ge-legenheid gaf, om Jakoba, over het schenden haarer belofte, met geweld, aan te tasten, en van den naam van Graavinne, het eenig teken van aanzien, welk haar nog overschoot, te berooven. Terstond gaf hy bevel, om Frank van Borselen, in stilte uit den Haage te ligten, en schielyk naar 't Slot Rupelmonde in Vlaanderen te brengen (*r*). En 't stuk werdt zo behendig uitgevoerd, dat 'er Jakoba te laat kennis van kreeg, om het te beletten: waar toe zy ook, al hadt zy vroeger gewee-ten, wat men haar brouwde, vermoedelyk, geen middel gehad zou hebben.

Borselen
wordtge-
vat.

Zo dra hadt Filips Heer Frank niet in zyne magt, of hy liet het gerugt loopen, dat de ongelukkige Ridder geen minder straffe dan de dood voor zyn misdryf te wagten hadt (*s*). Vermoedelyk, verspreidde hy dit met geen ander oogmerk, dan om Jakoba, wier her-telyke genegenheid tot Heere Frank hy ken-

(*q*) REIGERSH. II. Deel, bl. 201.

(*r*) VELDENAAK bl. 131.

(*s*) VELDENAAK bl. 131.

de, te sterker te beweegen, tot het afftaan van haar regt op de Landen, welken hy zig nu, zelfs by haar leeven, zocht toe te eigenen. Ook verzuimde Jakobā geenen tyd, om, door bemiddeling van *Fredrik, Graave van Meurs*, met Filips in onderhandeling te treden.

In den Zoen van den jaare 1428, was bestemd, dat Jakobā, zig, buiten toestemming van 's Lands Staaten, van haare Moeder en van Hertoge Filips, in 't Huwelyk begeevende, haare Onderzaaten, ten behoeve des Hertogs terstond van alle gehoorzaamheid ontdaan zou. Uit kragte van dit beding, eischte Filips nu, dat hem de Graaffschappen van Henegouwen, Holland en Zeeland werden afgestaan: in welk geval, hy Frank op vrye voeten stellen, het geslooten Huwelyk bevestigen, en aan Jakobā eenige heerlyke goederen hier te Lande, tot haar onderhoud, opdraagen zou. Jakobā, geene kans ziende, om, door eenigen anderen weg, haaren geliefden Egtgenoot te verlossen, moest in deezen harden eisch, gedwongen, bewilligen. Zy bedong „ tegen den „ volkomen afftand van Henegouwen, Hol- „ land, Zeeland en Vriesland en van den „ naam van Graavinne, alleenlyk de Heer- „ lykheden van Voorne, Zuidbeveland en „ Thoolen, benevens de Tollen van Hol- „ land en Zeeland, gedurende haar leeven. Doch indien Filips voor haar stierf, „ werd't bestemd, dat zy wederom in 't bezit haarer Graaffschappen treden zou (†).”

Heer

(†) MERIS Charterb. IV. Deel, bl. 102. MONSTRELET *Vols II. fol. 86. vers.*

JAKOBA. Heer Frank, sedert geslaakt zynde, werdt, door Hertoge Filips, nog met het Graaffchap van Oostervant begiftigd; doch ook alleenlyk voor zyn leeven (*u*). Daarbenevens, schonk hy hem, naderhand, de Ridderorde van 't Gulden Vlies (*v*). Het Stadhouderschap van Holland en Zeeland werdt hem, daarentegen, ontnomen, en na dat **FILIPS**, kort hierna, allomme in Holland en Zeeland, tot Graave, ingehuldigd was (*w*), aan *Hugo van Lannoi*, Ridder van 't Gulden Vlies, opgedraagen.

Jakoba Ten zelfden tyde, werdt Vrouw Jakoba be-
wordt deeld met het Houtvesterfchap van 't Haar-
Houtves- lemmer Hout en alle de Wildernissen van Hol-
terin van land: welk Ampt, omtrent een jaar laater,
Holland. aan haaren Egtgenoot werdt overgedaan, op eene wedde van *zeventig Nobelen* in 't jaar, uit welke hy nog de bedienden der Wildernissen betaalen moest (*x*). Eene bystere verandering voor Vrouwe Jakoba, van Graavinne, tot Houtvesterinne van Holland verlaagd te worden.

Maakt Sedert, voltrok zy, met verlof van Hertoge
eenige Filips, haar Huwelyk met Heère Frank in 't o-
goederen penbaar, te S. Maartensdyk, in het Eiland
aanFrauk Thoolen (*y*). In gevolge der geslooten' Huwe-
van Bor- lyks-Voorwaarden, stontd zy hem de Heerlyk-
felen. heid van Oost- en West-Voorne, met de Steden
1434. Briele en Goederede, benevens de Heerlykheid
van Borselen *bewester Vyfzode, in regter Du-*
warien

(*u*) VELDENAAR *bl.* 131.

(*v*) REIGERSB. Chron. II. *Deel, bl.* 202.

(*w*) VELDENAAR *bl.* 132.

(*x*) I. Memoriaalb. ROSE, *f.* 159. MERULA Wildernissen *bl.* 2.

(*y*) MIERIS Charterb. IV. *Deel, bl.* 1029, 1032, 1066.
REIGERSB. Chron. II. *Deel, bl.* 202.

warien ende Lyflichten af (z). Doch alzo de Heerlykheid van Voorne aan haar alleen voor haar leeven opgedraagen was, moest de afstand aan Heere Frank, zou zy van kragt zyn, door Hertoge Philips, bevestigd worden. Hy, zig nu in 't vol bezit der lang begeerde Graaffchappen gevestigd ziende, liet zig hier toe ligtelyk beweegen, en verleende 'er, op den zevenden van Hooimaand des jaars 1435, opene Brieven van (a). In de Huwelyk-Voorwaarden van Vrouwe Jakoba, vindt men verscheiden' uitdrukkingen, die haare tedere genegenheid tot Frank van Borselen, ten duidelykste, te kennen geeven. Zy noeut hem geduurig haaren *lieven ende zeer gheminden gheselle*: en zegt, onder anderen, dat zy deezen lyftogt maakt, *omme sonderlinge liefde, rechte minne ende volcommen gunsten, die wy, sprekkeze, mit aller onser herten dragen ende hebben tot onsen lieven ende zeer gheminden gheselle ende wittachtigen beddegenote, Heeren Francken van Borselen, Grave van Oistervant enz.* Heer Frank bleef veele jaaren in 't bezit der Heerlykheid van Voorne (b). Hy overleedt in 't jaar 1470 (c). Doch Philips hadt, eenige jaaren te vooren, den Graave van Estampes niet Voorne verlyd, die deeze Heerlykheid, in 't jaar 1466, aan Karel, Zoon van Philips, afstont (d).

Nog een woord wegens deeze Heerlykheid: Byzonderheden om ons de heerschzugt van Philips, van welke wy reeds verscheiden' staaltjes gezien hebben, de Heerlykheid van Voorne.

(z) Brief van 1 Aug. 1434. in de Priv. van den Briel en Voorne bl. 65.

(a) Zie Privil. van den Briel en Voorne bl. 65.

(b) Zie Privil. van den Briel en Voorne bl. 67, 69, 71, 72.

(c) Schriever: Oud Batav. bl. 395.

(d) Preuves sur COMMINES Tom. IV. p. 119.

JAKOBA.
1434.

op nieuws te doen opmerken. Wy hebben, te vooren, aangetekend, dat Hertog Albrecht de Heerlykheid van Voorne aan zynen Zoon, Jan van Beijeren, hadt opgedraagen. Jan nu, met Elizabet van Luxemburg huwende, hadt haar aan deeze Heerlykheid verlyftogt. Doch na zyn affterven, liet Filips haar niet toe, bezit van dezelve te neemen, schoon hy, by zyne inhuldiging in den Briel, in den jaare 1426, haar regt erkend hadt (e). Elizabet verbondt zig, sedert, met eenige Zeeuwsche Edelen (f), waarschynlyk, met oogmerk, om, door dezelve, in haar goed regt gehandhaafd te worden. Doch uit den Zoen van den jaare 1428, blykt reeds, dat beide Jakoba en Filips op de nalaatenschap van Hertoge Jan van Beijeren, onder welke ook de Heerlykheid van Voorne was, oordeelden regt te hebben. Filips moet ze zig, sedert, hebben toegeëigend, alzo hy ze anders aan Jakoba niet zou hebben kunnen afftaan. Doch hy kon dit niet doen, zonder Elizabet, in haar goed regt, te verkorten. Ondertusfchen zien wy ook, dat Jakoba niet geschroomd heeft, deeze Heerlykheid te aanvaarden, en 'er haaren beminnden Frank, by 't leeven van Vrouwe Elizabet, aan te verlyftogten. Elizabet heeft 'er, nog tot in 't jaar 1439, een geding over gehad voor den Raad van Holland, die egter in haar nadeel uitspraak gedaan heeft (g).

XXV. Na 't openlyk voltrekken van 't Huwelyk Doodvan van Frank van Borselen en Vrouwe Jakoba, Vrouwe vindt Jakoba.

(e) Privil. van den Briel bl. 62.

(f) Privil. van den Briel bl. 63.

(g) IV. Memoriaalb. Ross gequot. C. 2. f. 12, versf. 13, 14, 15. versf. 38, versf. 39, 56, 57.

vindt men byna geen gewag meer van haar, ^{JAKOBA}
 in onze Lands geschiedenisfen. Ook leefde ¹⁴³⁴
 zy niet lang hierna. Zy bragt het overig deel
 van haar rampspoedig leeven grootendeels
 door, op het Slot *Teilingen*, in Rynland,
 welk zy, als Houtvesterinne, vry bewoonen
 mogt. Hier fleet zy den tyd, met het maa-
 ken van aarden Kannerjes, van welken 'er nog
 eenigen, veele jaaren naderhand, in de vy-
 vers van 't Slot, gevonden, en by de lief-
 hebbers, met den naam van *Vrouw Jakoba's*
Kruikjes, bekend geworden zyn. Bezig met
 zulk en diergelyk werk, overleedt de ongeluk-
 kige Graavin aan de teering, op den agtsten
 van Wynmaand (*h*) des jaars 1436 (*i*), in 't
 zes-enderigste jaar haars Ouderdoms. Haar
 Lyk werdt in 't Graf van Hertoge Albrecht,
 in de Hof-Kapelle van den Haage, bygezet.
 Men regtte haar hier een standbeeld op, *Dirk*
van Duivenvoorde, in 't jaar 1464, dit stand-
 beeld smaadelyk behandeld hebbende, moest,
 deswege, het Hof om vergiffenis bidden,
 en Hertoge Filips eene boete van een-
 dertig gulden Lecuwen betaalen (*k*). Jakoba
 hadt ook haaren vierden Man, Frank van
 Borselen, geene kinderen gebaar; zo min als
 den drie voorigen. Met haaren dood, ver-
 vielen de Heerlykheden van Thoolen en Zuid-
 beveland wederom aan de Graaflykheid (*l*).
 Zag

(*h*) Necrologium Eccl. S. Mariæ de Breda in C. P. HOYNGE
 VAN PAPENDRECHT Anal. Belg. Tom. III. P. I. p. 405.

(*i*) MEYERUS *ad annum* 1436. f. 283. VELDENAAER *bl.* 132.
 Magn. Chron. Belg. p. 375.

(*k*) Zie het Voornis by DE RIEMER Besch. van 's Gravenh.
 I. Deel, V. Hoofst. *bl.* 271.

(*l*) Zie BOXHORN *op* REIGERSB. I. Deel, *bl.* 399.

JAKOBA.
1434.

Aanmer-
kingen o-
ver haare
vier Hu-
welyken.

Zag men immer eene Vorstin, wier Huwelyken tot haar ongeluk medewerkten, 't was Jakobaa. Haar eerste Huwelyk scheen haaren top van eere te zullen opvoeren. De Hertog van Touraine bekwam, kort na dat het voltrokken was, de waardigheid van Daufyn en naasten Erfgenaam der Fransche Kroone, dié, gemerkt 's Konings' zwakheid, op hem scheen te wagten. Doch zyn ontydige en onnatuurlyke dood deedt deeze hoop verdwynen. Jakobaa hadt zo weinig deel aan de Koningklyke grootheid, welke zy zig reeds geheel hadt toegelegd, dat zy zelfs het Graafschap van Ponthieu, waaraan zy door den Daufyn verlystogt was, nimmer heeft konnen magtig worden (*m*): schoon zy 'er, tot haaren dood toe, den titel van bleef voeren. Jan, Hertog van Brabant, haar tweede man, gaf haar veel stof tot kwelling. In eenen tyd, dat zy eenen Eggenoot behoefde, om haare Landen, tegen de onregtmatige indringing van haaren Oom, te beschermen, toonde de jonge Hertog, dat hem zyne vermaaken nader dan het Staatsbelang zyner Gemalinne aan 't herte lagen. Zyne onbekwaamheid tot de Regeering deedt haar het grootste gedeelte haarer Erflanden verliezen, en stelde haar in gevaar om dezelve geheel kwyt te raaken.

In het aangaan van deeze twee Huwelyken, hadt Jakobaa den raad haarer vrienden moeten volgen. In de twee anderen, begaf zy zig, op haar eigen goeddunken: doch zy vielen beide niet min ongelukkig uit. Zy beoogde

(*m*) Zie Groot-Plakaatb. III. Deel, 33, 17.

de bevordering van haar belang in het Huwelyk met den Hertoge van Glochester; doch het belang van Engeland liet hem niet toe, de magt des Ryks tegen het Huis van Bourgondie te gebruiken, en zyne wufte genegenheid deedt hem, voor eene Eleonoor Cobham, Vrouwe Jakoba vergeten. Dit ongelukkig Huwelyk bragt haar eerst onder eene volkomen' afhankelijkheid van Hertoge Filips. In haar laatste Huwelyk met Frank van Borselen volgde zy haare genegenheid alleen, zonder eenige agt te geven op haar belang. Doch wy hebben zo aanstonds gezien, hoe het haar haare Graaffchappen heeft moeten kosten. Zy toonde allenthalve genegenheid tot het Huwelyk; doch nimmer heeft het haar mogen gebeuren, eenige vrugt uit een haarer Huwelyken te aanschouwen. Zy trouwde tot vier reizen toe; doch ieder Huwelyk scheen een nader stap tot nieuwe rampspoeden te zyn. Haar lot was, door trouwen, ongelukkiger te worden. 't Zy zy haaren vrienden of haarer eigen' zinnelykheid, in 't verkiezen van eenen Egtgenoot, gehoor gaf; 't zy zy, met haar belang of met haaren lust, te raade ging, nooit trouwde zy, zonder zig elendiger te maaken, dan zy te vooren geweest was.

Toen zy afstand van deeze Landen deedt, ging de Regeering derzelven, uit den Huize van Beijeren, in welk zy meer dan tagtig jaaren geweest was, tot het Huis van BOURGONDIE over,

De Landzaaten ondervonden wel haast wat het inhadt, door eenen magtigen Graave, geregeerd te worden. Het Hof van Holland

JAKOBA.
1434.

DeGraaf-
lykheid
gaat, uit
het Huis
vanBeije-
ren, in dat
vanBour-
gondie,
over.
XXVI
ver- Filipa

FILIPS I. 1434. verklaarde, by zekere gelegenheid, dat de Handvesten en Voorregten, door den Hertog toge, als *Ruwaard* en *Oir*, verleend, voortaan kragteloos zouden zyn, zo hy ze, sedert, als Graaf niet bevestigde (*n*): waaruit men ligtelyk bespeuren kon, dat de Landzaaten weinig genot hebben zouden van gunsten, hun, in vroeger tyd, toegestaan, om hunne genegenheid te winnen. Ook dreef Filips, dat zekere moedwil, gepleegd, te Monnikendam, aan *Gysbrecht van Viane*, Baljuw van Waterland, als roerende zyne Heerlykheid, voor hem, beregt moest worden; onaangezien die van de Stad beweerden, dat zy 'er zelve over behoorden te oordeelden, hun zeggen, met oude Handvesten, staavende (*o*). Dit was 't minst nog. De Landzaaten werden, eerlang, genoodzaakt deel te neemen in uitheemsche oorlogen, die hen, in zwaare schulden, deden vervallen. Filips was diep gewikkeld in den Oorlog tusschen Frankryk en Engeland, en bediende zig van de geldmiddelen en van de manschap onzer Landsluiden, om eenen kryg te voeren, in welchen Holland en Zeeland, hadden ze hem niet tot hunnen Graaf gehad, gewisfelyk, geen deel genomen zouden hebben. 't Verband der zaaken yordert, dat wy hier een kort verhaal van den voortgang en uitflag deezes krygs invoegen.

Henrik de V, Koning van Engeland, hadt zig van ver het grootste gedeelte van Frankryk mees-

(*n*) III. Memoriaalb. Rose *gequot.* B. 1. f. 83.

(*o*) II. Memoriaalb. Rose *gequot.* A. 2. f. 17.

meester gemaakt, toen hy, in 't jaar 1422, ^{FILIPS I.} overleedt. Deze voorspoed hielt Filips aan ^{1434.} de Engelschen verbonden. Ook was hy gebeeten op Karel den VII, Koning van Frankryk, die, nog Daufyn zynde, oorzaak van het ombrengen van Hertoge Jan, Vader van Filips, geweest was. De onderneemingen des Hertogs van Glochester, in Henegouwen en in Holland, boezemden Filips, in 't eerst, wel eenig ongenoegen tegen de Engelschen in; doch toen hy zag, dat Humfrey geen onderstand meer uit Engeland kreeg, en eindelijk Vrouwe Jakoba geheellyk verliet, herleefde in hem de begeerte, om Koning Karel van den Troon te helpen slooten. Alles liep den Franschen tegen, tot in het jaar 1429. Het ontzet van Orleans, door beleid van *Johanna d'Arc*, in 't gemeen de *Maagd van Orleans* genoemd, en by de Franschen van dien tyd, voor een Profeetes, by de Engelschen, daarentegen, voor eene Toveres gehonden, deedt toen de Fransche zaaken eenen gunstigen keer neemen (p). Karel versloeg de Engelschen by Patay, bemagtigde de eene Stad na de andere, en deedt zig te Reims tot Koning zalven. Filips, die tot nog toe, den Engelschen, met welken hy in Verbond stondt, hulp beweezen hadt, veranderde van gedrag, toen het Krygsgeluk hun tegen, en den Franschen mede begon te loopen. Hy zondt hun byna geen onderstand meer. In 't jaar 1430, sloeg hy 't beleg nog voor Compiegne, en in

(p) MONSTRELET Vol. II. fol. 42. vers. & seq.

FILIPS I. 't jaar 1433, bemagtigde hy eenige andere Plaatsen in Frankryk. Doch deeze onderneemingen dienden minder om de belangen der Engelschen te bevorderen, dan om zig gevreesd te maaken by Karel den VII, die hem, sedert eenigen tyd, tot het sluiten van eene afzonderlyke Vrede, deedt aanzoeken: waarnaar Filips de ooren begon te leenen, voorziende, dat hy 'er zyne rekening beter by vinden zou, dan by 't helpen der Engelschen. De dood der Hertoginne van Betford, Zuster van Hertoge Filips, in 't jaar 1432, yorgevallen (g), en eenig ongenoegen, hierop gevolgd, hadt den band van vereeniging, tuschen de Hertogen van Bourgondie en Betford, ook reeds meer of min gebroken. Filips besloot, derhalve, het Verbond met Engeland te verlaaten, en afzonderlyk met Karel te verdraagen. Doch om zulk een vreemden stap met eenigen glimp te doen, kwam men overeen, om over eene algemeene bevrediging der oorloogende Vorsten in onderhandeling te treden: waartoe de Stad *Atrecht* in Artois bestemd werd.

XXVII. De Hollanders en Zeeuwen hadden den last van deezen uitheemschen oorlog ook gevoeld, en in 't jaar 1432, den Hertoge eene tienjarige Bede, ter gelegenheid, zo 't heette, van den *Landzoen* tuschen hem en Vrouwe Jakobka, moeten toestaan. Men vindt, dat de Stad Briel, zo 't schynt, in de plaats van die tienjarige Bede, hem, omtrent deezen tyd, ver-

(g) MONSTRELET Vol. II. fol. 87.

veertienduizend en eenhonderd Hollandfche Schilden opgebragt heeft (r). Men maake hieruit rekening, hoe veel de grooter Steden hebben moeten draagen: en hoe zwaar het elk hebbe moeten vallen, dat 's Lands middelen, in uitheemsche oorlogen, gespild werden. In Wynmaand des jaars 1433, werden de Steden van Holland en Zeeland, door Filips, voor zynen Raad, te Leiden, ter Dagvaart beschreeven, om daar te overleggen, wat men, ter aanstaande algemeene Dagvaart, te Lier, in Brabant, zou hebben vast te stellen, tot afwending van 't Engelsch geweld (s). Vermoedelyk, zyn hier wederom Beden gedaan, die de Landzaaten, zekerlyk, zeer lastig gevallen zyn. Zy haakten, derhalve, ook naar eene algemeene Vrede, en vernamen zo dra niet, dat de onderhandelingen te Atrecht, in den Zomer des jaars 1435, stonden begonnen te worden, of zy beslooten, Gemagtigden derwaards te zenden, om hunne belangen by de Vredehandeling waar te nemen. 't Liep aan tot in Hooimaand, eer men de Afgevaardigden der goede Steden van Holland en Zeeland te Atrecht zag aankomen (t). Ook werden de eigenlyke onderhandelingen, eerst in Oogstmaand, aangevangen. Karel boodt Henrik den VI. Normandye en Guyenne aan, mids hy afstand deede van den naam van Koning van Frankryk. De Engelsche Gezanten vonden deeze aanbieding zo vreemd, in

(r) Privileg. van den Briel bl. 64. Zie ook Handv. van Westwoude enz. bl. 36, 37.

(s) J. Memoriaalb. Rose f. 135.

(t) MONSFRETLET Vol. II. f. 168. versf.

FILIPS I. in de tegenwoordige omstandigheden, dat zy alle verdere handeling afbraken, en verstoord vertrokken. Doch dit zогten Filips en de Franschen. Men gaf breed op van de onhandelbaarheid der Engelschen: en beschuldighen hen, dat zy de vrede niet zогten. Filips, daarop, voorwendende, dat hy niet gehouden was in oorlog te blyven, om aan de grilligheid der Engelschen te voldoen, sloot eene byzondere Vrede met Karel den VII, op den een en twintigsten van Herfstmaand, by welke hy merkelyke voordeelen bedong. De Koning stondt hem, onder anderen, veele Plaat'en in Frankryk af, zonder hem, deswege, tot eenige hulde te verpligten. Ook ontkende hy, last gegeven te hebben tot het ombrengen van Hertoge Jan, en beloofde, voor de ruste zyner ziele, eene Kapel te zullen doen stigten (u). Doch nergens vind ik gemeld, wat de Afgevaardigden der Hollandsehe en Zeeuwsehe Steden, op deeze Vredehandeling, verrigt; veel min, dat zy, in navolging van hunnen Graave, ook eenige byzondere voordeelen voor zig bedongen hebben. Opmerkelyk is 't ondertuschen, dat twee Kardinaalen, afgevaardigd van Paus Eugeen den IV. en van de Kerkvergadering van Bazel, Filips, voor dat hy de Vrede van Atrecht bezwoer, ontsloegen van den eed, met welken hy zig, voorheen, aan den Koning van Engeland verbonden hadt (v): en dit, onaangezien Paus Eugeen zelf, niet lang geleeden, aan Koning Hen-

Valschheid van Eugeen den IV.

(u) Zie het Traktaat by MONSTRELET Vol. II. fol. 112.

(v) MONSTRELET Vol. II. fol. 119.

Henrik hadt geschreeven, dat hy zulk een FILIPS I. onslag nooit verleend hadt; noch immer ver- 1435- leenen zou (w).

De tyding der Vrede van Atrecht, te Lon- De Hol- den komende, veroorzaakte veel gemor on- landers, in der 't Volk. Elk scholdt op den Hertog van Engeland Bourgondie, die zelfs, sedert, in open' Brie- om 't flui- ven, op 's Konings naam uitgegeven, een * ten der A- *befaaemde Verrader, Vyand van en Muilteling te* trecht- *gen den Koning* genoemd werdt (x). De naam sche Vre- van Muilteling zag op de onderstelling, dat hy de mis- van Henrik den VI, als Koning van Frank- handeld. ryk, verscheiden' Heerlykheden, en zelfs het * notorius Graaffschap van Vlaanderen ter leen hielt. Præditor. 't Bleef by geene scheldwoorden. 't Graauw viel den Onderzaaten van Filips, die zig in Engeland onthielden, met naame den Hollan- deren, op 't lyf, en beroofde 'er eenigen van 't leeven (y): des zy zig genoodzaakt vonden, hunne toevlugt tot den Koning te nemen, die hen, na 't afleggen van eenen nieuwen eed van getrouwheid, by open' Brieven, in zyne bescherming nam. Van deeze Brieven zyn nog egte overblyffels in wezen: uit welken blykt, dat zig ten deezen tyde verscheiden' Gelderschen en Utrechtschen, en zeer veele Hollanders en Zeeuwen in Londen en elders in Engeland onthielden: onder welke, eenige Inboorlingen van Dordrecht, Haarlem, Gouda, Rotterdam, Schiedam, Alkmaar, Monnikendam, Heusden, Middelburg, Zierikzee en andere Plaatsen met naame genoemd

(w) Acta Publ. Angl. Tom. V. P. I. p. 21, 23.

(x) Act. Publ. Angl. Tom. V. P. I. p. 34.

(y) MONSTRELET Vol. II. fol. 121.

Filips I. noemd worden. Doch van deeze allen, zyn
 1435 de Haarlemmers de meesten in getal (z).

XXVIII. Filips maakte zig, midlerwyl, gereed, om
 Oorlog de vyandelykheden tegen de Engelschen te be-
 tegen de ginnen. Koning Henrik de VI, hiervan
 Engel- kennis gekreegen hebbende, schreef, nog voor
 schen. 't einde des jaars 1435, Brieven aan de voor-
 naamste Hollandsche en Zeeuwsche Steden,
 om dezelve te beweegen, dat zy geen deel
 namen, in den Oorlog, dien de Hertog van
 Bourgondie tegen hem in den zin hadt. Een
 deezer Brieven, gerigt aan zyne zeer waarde
 en grootte vrienden, de Burgemeesters, Schepens,
 Raaden en Gemeente der Stad Zierikzee, is nog
 voorhanden, en op den veertienden van Win-
 termaand des jaars 1435, gedagtekend (a). De
 Steden gaven geen antwoord op deeze Brie-
 ven; doch steldenze den Hertoge van Bour-
 gondie in handen, die, door deezen ongewoo-
 nen handel der Engelschen, versterkt werdt
 in zyn besluit, om hen aan te tasten (b).

Belegvan In de Lente des jaars 1436, den oorlog aan
 Calais. Engeland verklaard; allen handel met de En-
 1436. gelschen verbooden, en Brieven van Marke
 tegen dezelve uitgegeven hebbende (c),
 voegde hy vyfhonderd speeren by 't Fran-
 sche Leger, onder Artus van Bretagne, Graa-
 ve van Richemont, en Constabel van Frankryk,
 die zig, in Grasmaand, meester van Parys
 maakte. In den volgenden Herfst, sloeg Fi-
 lips 't beleg voor Calais, welke Stad, toen
 en

(z) Acta Publ. Angl. Tom. V. P. I. p. 28.

(a) Voyez MONSTRELET Vol. II. fol. 125.

(b) MONSTRELET Vol. II. fol. 125.

(c) II. Memoriaalb. ROSE f. 102, 104 versf. 106, 117 versf.

en nog langen tyd daarna, in de magt der FILIPS I. Engelschen was. Doch het wyken der 1436. Vlaamingen uit het Leger des Hertogs was oorzaak, dat hy vrugteloos aftrekken moest (d). Men vindt, dat de Hollanders en Zeeuwen dit Beleg ook tot hunne schade hebben bygewoond. Die van Haarlem en Leiden verlooren 'er ieder een geweldig zwaar stuk geschut (e). De Zeeuwen hadden eenige Schepen in de Haven doen zinken; doch de hooge Zeevloed was oorzaak, dat 'er de toevoer byna niet door belet kon worden (f). Eenigen tyd te voren, hadt de Raad van Holland, op de tyding, dat de Engelschen zig, met tweehonderd Schepen, omtrent het Zwin, vertoond hadden, den Graave van Oostervant, benevens *Floris van Abeele* en *Floris van Kyfhoek*, last gegeven, om, te Middelburg, eenig volk te werven, en, met hetzelfde en met de Burgerye, de Stad, tegen de Engelschen, te verdedigen. Doch men vernam, wat laater, dat de Engelsche Vloot den Zeeuwen geen nadeel deedt; maar zig, in tegendeel, uit Zeeland, van mondbehoefsten voorzag. Men toonde zig toen, in Holland, ongenegen, om de Zeeuwen by te springen: 't welk, zeide men, noodeloos was, zo lang dezelve niet vyandelyk werden aangetast. De Stadhouder Lannoi, die zig, te vergeefs, verpynd hadt, om de Steden tot onderstand tegen de Engelschen te beweegen, hebbende zelfs gedreigd, zo zy 't bleeven weigeren, het Land te willen ruimen; se-

(d) MIERIS Charterb. IV. Deel, bl. 1083. MONSTRELET
Fol. II. fol. 136. versf.

(e) Groote Chron. Divf. XXIX. Cap. 5.

(f) Zie BOXHORN op REIGERSB. II. Deel, bl. 206.

FILIPS I.
1486.

Uitslag
van den
Oorlog.

sedert, met eenigen uit den Raade en tweehonderd gewapenden, naar Zierikzee vertrokken zynde, ontboodt gemagtigden van Haarlem, Delft, Leiden en Amsterdam derwaards. Doch de Steden weigerden iemant te laten verreizen. Na 't vertrek der Engelschen, hieldt de Stadhouder, misnoegd op de Steden, haar, in den Haage, voor, of zy ook van zins waren, om, by gelegenheid, met den vyand te handelen; doch zy verklaarden zig ongelast, om hierop te antwoorden: waarby 't, voor dien tyd, bleef (g). Wy gaan de verdere byzonderheden van deezen Engelschen Kryg, met stilzwygen, voorby, om dat 'er de Hollanders en Zecuwen, die haast ander werk kreegen, eenige Kaaperyen uitgenomen (h), weinig in gemengd geweest zyn. Alleenlyk tekenen wy, met een enkel woord, aan, dat het wederzyds belang van den Koophandel onze Landsluiden en de Engelschen drong, om in onderhandeling te treden over een Bestand, welk alleen de Koopluiden betreffen zou. Izabelle van Portugal, Hertogin van Bourgondie, vermaagtschapt met Koning Henrik den VI, handelde over dit Bestand met de Engelsche Gemagtigden, te Calais, in 't jaar 1438 (i). Ook zonden de Staaten van Holland en Zeeland, in 't jaar 1440, *Arnoud van Gend*, Ridder, *Pieter van Renesse*, Regtsgeleerde, en *Kornelis Baroen*, Geheimschryver der Graaflykheid van Holland, ten zelfdert

ein-

(g) II. Memoriaalb. ROSE f. 120 versf. 139, 140, 145.

(h) IV. Memoriaalb. ROSE *gequot.* B. 2. f. 32. *versf.* 33.

(i) Acta Publ. Angl. *Ten.* V. P. I. p. 56, 57, 63, 64, 65.

einde, naar Engeland (*k*): en in 't volgende jaar, *Henrik Steenhoven*, Requestmeester, *Hugo Hugooszoon*, Geheimschryver van Zierikzee, *Arnoud van 's Graavenzande* en *Jakob Lange*, Regtsgeleerden: by welken gemelde Baroen gevoegd werdt. *Henrik de VI.* benoemde, terstond, Gemagtigden, om met de Hollandfche Gezanten in onderhandeling te treden (*l*), die sleepende gehouden werdt, tot in 't jaar 1443. In Grasmaand deezes jaars, sloot de Hertogin van Bourgondie een Bestand met *Henrik den VI.* welk dueren moest, zo lang als het partyen goetvonden, mids men elkanderen, drie maanden voor het breeken van het Bestand, waarschuwde. Alle de Landen des Hertogs van Bourgondie (*m*), en dus ook Holland en Zeeland, waren in dit Bestand begreepen (*n*). Tusschen Frankryk en Engeland, werdt, in Bloei maand des volgenden jaars, ook een Bestand getroffen, welk, sedert, van tyd tot tyd, verlengd werdt, en de wederzydsche vyandelykheden deedt ophouden. De oude Verbonden, tusschen Engeland en Holland en Zeeland, werden toen ook vernieuwd (*o*).

De Kryg tegen de Engelschen duurde nog, **XXIX.** toen de Hollanders en Zeeuwen met de Oostersche Steden in oorlog raakten, 't welk oorzaak was, dat zy alle poogingen in 't werk stelden, om zig met de Engelschen te verdraagen.

(*k*) Acta Publ. Angl. Tom. V. P. I. p. 78, 92.

(*l*) Act. Publ. Angl. Tom. V. P. I. p. 108, 111, 117.

(*m*) Act. Publ. Angl. Tom. V. P. I. p. 119.

(*n*) Zie IX. Memoriaalb. Rose *gequot.* E. 1°. f. 81.

(*o*) Acta Publ. Angl. Tom. V. P. I. p. 136.

FILIPS I.
1436.

Gelegen-
heid tot
denzel-
ven.

gen. Twee of drie jaaren werdt deeze Oosterfche Oorlog gevoerd met veele hevigheid: wanneer dezelve met een Bestand eindigde. Doch de oorzaaken deezes Krygs moeten, een weinig omftandiger, aangewezen worden.

Wy hebben reeds aangemerkt (p), dat onze Landsluiden thans, fterker dan voorheen, op de Oostzee begonden te handelen: 'twelk niet gefchieden kon, zonder dat 'er de Oosterfche Koopfteden zelve, die deeze vaart geheel plagten in te hebben, veel by leeden. Men wil, dat deeze Steden, uit loutere afgunst over den handel onzer Landsluiden, de vyandelykheden allereerst begonnen, en eenigen onzer fchepen beroofd hebben. Doch mogelyk hebben de onzen, die, voor een gedeelte, Leden van het Hanze-Verbond waren, uit begeerte om hunnen handel uit te breiden, zig niet al te ftipt aan de voorwaarden van dit Verbond gehouden, en dus den Oosterlingen regtmatige ftof tot ongenoegen gegeven. Men vindt, ten minften, dat de Hollanders die van Lubek, in den jaare 1428, ter Zee eenige fchade hadden toegebragt, waar over Hertog Filips, in Herftmaand, de Steden, voor den Graave of zynen Raad in den Haag, ter Dagvaart, befchreef, te gelyk vrygeleibriefven afvaardigende voor twintig Stedebo-den (q), zo noemde men, ten deezen tyde, de Gemagtigden der Steden. Doch wat hier gehandeld werdt, is my niet gebleeken. Alleenlyk, werdt 'er, federt, een Bestand met de

(p) Hier voor, bl. 503.

(q) I. Memoriaalb. ROSE. f. 3.

de Oosterlingen geflooten. De oudste Schryvers getuigen, dat de Stad Lubek, het hoofd van het Hanze-Verbond, de andere Hanze-Steden, tegen Pinksteren des jaars 1434, ter algemeene Vergaderinge beschreeven hebbende, klagtig viel over de Hollanders en Zeeuwen, die, onder beleid van *Henrik van Borfelen, Heere van Veere*, den Oosterfchen Handelaaren, hunnen Bondgenooten, ter Zee, merkelyke schade hadden toegebracht (r). De Steden Lubek, Hamburg, Rostok, Straalzond, Wismar en Lunenburg, van ouds Wendsche of Wandaalsche Steden genoemd, waren de voornaamsten, die deeze schade geleeden hadden. Ook beslooten zy in 't byzonder, onzen Landsluiden den Oorlog te verklaaren, zo dra zy de Vrede met Erik, Koning van Deenemarke, getroffen zouden hebben, 't welk, niet lang hierna, gelukte. Zy slooten ook een Verbond van onderlinge bescherming, met den Hertoge van Holstein, en met *Paulus van Rusdorf*, Grootmeester der Duitsche orde in Pruissen, en stelden zig alenthalve in staat, om den kryg met nadruk voort te zetten. Midlerwyl, hadden zy 't Bestand met Holland, een en andermaal, verlengd. Ook waren die van Stettyn en Pomeran, in Holland, gekomen, om een Verdrag te sluiten (s).

In Holland, kreeg men, zelfs door de Afgevaardigden van de Vergadering der Hanze-Steden, waarfchynlyk deeze zelfde Pomerfchen

De Oosterlingen slaan onze Schepen aan.

(r) HERM. CORNERI Chron. c. 1333.

(s) II. Memorialb. ROSE. f. 83 vers. 117 vers. 167.

FILIPS I. schen, terstond kennis van den toeleg der
 1436. Oosterlingen (1), en was op middelen bedagt,

om het dreigend gevaar, door onderling Verdrag, te keeren. Van wederzyde werden dan Gemagtigden benoemd, die, over de gereezen' geschillen in onderhandeling getreden, de zaak, omtrent twee jaaren, sleepende hielden. Men voer, gedurende dien tyd, van hier op de Oostzee, zonder iet args te dugten.

1437. Doch de Oosterlingen, zig ondertuschen in staat gesteld hebbende, bekommerden eenslags alle de Hollandsche en Zeeuwsche Schepen, die in de Oostersche Havens lagen, en namen al weg, wat zy van ons op zee aantroffen. Uitermaate hard werden de onzen, by deeze gelegenheid, gehandeld. De schepen werden in den grond geboord; de goederen prys verklaard, en het Bootsvolk gevangen gezet.

Duure
 tyd hier
 te Lande.

Zwaar drukte dit verlies de Koopluiden niet slegts, maar de Landzaaten in 't algemeen, in de tegenwoordige omstandigheden. De meeste vernielde, of verbeurd verklaarde Schepen waren uitgerust, om Graanen te haalen, aan welken men thans, hier te Lande, groot gebrek hadt. Eene zwaare overstroming der Rivieren (u) hadt, in 't jaar 1436, de gewassen, in de Betuwe en in 't Stigt, vernield, waarop groote duurte volgde; die in 't jaar 1437, dermaate toenam, dat men, in eenen tyd, dat het geld veel schaarser was dan thans, voor een Roggenbrood van vyf pond, vier en een halve groot, en voor een schepel Rogge

(1) HERM. CORNERI Chron. c. 1333, 1334.

(u) ALB. KRANTZ. Wandal. Libr. XI. Cap. XXXIX. p. 270.

ge een gouden Ryder betaalen moest (v). Elk zag derhalve reikhalzende uit naar de Oosterfche Vloot, toen men vernam, dat dezelve genomen en vernield was. Hierop volgde een algemeen gebrek aan Graanen (w). Een Roggenbrood moest toen een' halven Gulden gelden: en de schamele gemeente was gedwongen zig met Raap- en Hennipzaad, Boonenbrood, en ander ongewoon voedsel te behelpen. De duurte der Graanen gaf, hier en daar, aanleiding tot opschuddingen; met name te Rotterdam, alwaar, in Leuvmiaand des jaars 1439, een oploop ontftondt, in welken, eenigen het leeven verlooren: anderen zwaar gekwetst werden. De Stad moest, sedert, dit ongeluk, aan de maagen der gefneuevelden, en aan de gekwetsten, met geld, boeten: ook met plegtige gebeden en ommegangen, naar 't gebruik deezer tyden. Van de handdaadigen, die meest allen arme luiden waren, werden 'er elf veroordeeld, om naar Sint Jakob van Compostelle in Bedevaart te gaan, en voorts uitlandig te blyven (x). De Hertog van Bourgondie, onze Graaf, omtrent deezen tyd bezig met het beoorloogen der Engelschen in Frankryk, deedt meer niet, om de bange Landzaaten te redden, dan dat hy de onderhandelingen met de Oosterlingen, zo 't schynt, sedert eenigen tyd, afgebroken, wederom hervatten liet. De Gemagtigden der Oosterlingen waren *Henrik Raapzilver* van Lubek, en

PHILIPS L.
1437.

Oproer
te Rot-
terdam.

Men han-
delt over
een Ver-
drag.

(v) Goudfche Chron. bl. 129.

(w) MONSTRELET Vol. II. fol. 151.

(x) Handv. van Rotterd. M. S. f. 30. V. Memoriaalb. Ro-
C. 1°. f. 78, 80.

FILIPS I. en *Henrik Voorraad* van Dantzig. Van on-
 1437. ze zyn e, waren 'er drie of vier aangesteld om
 met hen te handelen, en onder deezē *Evert
 Jakobszoon*, Schepen van Amsterdam (y).
 Men eischte, van onzen kant, vyftigduizend
 goudguldens, tot vergoeding der geleeden
 schade. Doch de Oosterlingen hadden hier
 geene ooren naar. Ook werdt de onderhande-
 ling, eerlang, vrugteloos, afgebroken (z).

XXX. De Ridderfchap en Steden van Holland en
 De Ede- Zeeland, tegen Bloei maand des jaars 1438,
 len en ter algemeene Dagvaart beschreeven zynde,
 Steden besluiten namen dan andere besluiten. Zy stelden vast,
 besluiten een groot dat men den tyd te vergeefs met handelen
 getal van spilde, en dat de Oorlog tegen de Ooster-
 Oorlogs- lingen, met allen ernst, begonnen en voort-
 schepen gezet moest worden. Straks daarop, gaven
 uit te ze, op den naam van Hertoge Filips, een
 rusten. bevel uit „ om alle groote Schepen, als *Hul-
 1438. ken, Kraayers, Ballengiers, Buizen, Koggen,
 „ Evers* en anderen, die in 't Land gevonden
 „ werden, binnen veertien dagen, van want,
 „ busfen en ander gereedschap, te voorzien,
 „ en in staat te stellen, om zee te kiezen.
 „ Ook moest elk zig gereed houden, om te
 „ kunnen ten oorlog trekken, daar 's Lands
 „ dienst hem vereischen zou. Eindelyk stelde
 „ men orde, om tusfchen den dag der teke-
 „ ning van het bevel, zynde den zestienden
 „ van Bloei maand, en Pinksteren daaraan-
 „ volgende, welk Feest toen op den eerften
 „ van Zomer maand viel, op stapel te zetten
 „ en

(y) Regeer. Lyst op 't jaar 1438.

(z) *VELIUS* Hoorn, bl. 54, 55, 56, 57. **WILLEBRANDT**
Hansische Chron. S. 67.

„ en voorts spoedig af te timmeren een getal FILIPS I. 1438.
 „ van omtrent tagtig *Baardsen*, zynde eene
 „ soort van Oorlogschepen, die, door de vol-
 „ gende Steden en Dorpen, moesten gele-
 „ verd worden. *Haarlem* vier; *Delft* twee;
 „ *Leiden* twee; *Amsterdam* vier; *Gouda* twee;
 „ *Alkmaar* twee; *Hoorn* met zyn toebehooren,
 „ vier; *Rotterdam* een; *Vlaardingen* een;
 „ *Schoonhoven* een; *Heusden* een; *Oudewater*
 „ een; de Stede en 't Land van *Woerden* een;
 „ *Gorinchem* een; *Enkhuizen* twee; *Groote-*
 „ *broek* twee; *Medenblik* twee; *Monnikendam*
 „ en *Edam* met de Dorpen in *Waterland* en
 „ van den *Zeevang* zeven; *Purmerende* en
 „ *Purmerland* een; *Schellinkhour* en *Wydenesfe*
 „ een; *Hem*, *Veenhuizen* en *Zybekarspel* een;
 „ *Hoogstoude* een; *Spanbroek* een; *Abbekerke*
 „ een; *Westwoude* een; alle de Dorpen on-
 „ der het Baljuwschap van *Kennemerland* en
 „ *Friesland* vyf; *Schagerkogge* een; *Koedyk*,
 „ met alle de Dorpen die op *Nieuwburg hoef-*
 „ *den*, een; *Beverwyk* en *Wyk op Zee* een;
 „ *Westzaandam* en *Kronnenye* een; *Naarden*,
 „ *Muiden* en *Weesp* met de Dorpen in *Gooi-*
 „ *land* drie; de Dorpen van *Amstelland* een;
 „ 't Land van *Texel* twee; 't Land van *Wierin-*
 „ *gen* een; de Stad *Middelburg* een groote;
 „ *Zierikzee* een groote; *Riemerswaale* een;
 „ *Goës* een; *Thoolen* een; *Poortvliet* een; *Brou-*
 „ *wershaven* een; *Westerfchouwe* een; *Vlijsin-*
 „ *gen* een; *Veere* twee; *Kortgeene* een; *S.*
 „ *Maartensdyk* een, *Briele* twee; en *Goede-*
 „ *reede* een (a). ” Wy

(a) Zie het Plakaat, uit het Vierde Memoriaalb. van ROSE
 gequor. B. 2. loc. fol. 9. by DE RIEMER 's Gravenhage, II,
 Decr. bl. 409.

Filips I.
1438.

Wy hebben den inhoud van dit bevel ees weinig omstandiger willen te boek stellen, om te toonen, op welk eene wyze, men zig, ten deezen tyde, hier te Lande, tot eenen Oorlog ter Zee in staat stelde. Ook ziet men 'er uit, welke Plaatsen het meeste belang by de Oosterfche vaart hadden, te weeten de Steden en Dorpen van het Noordelyk gedeelte van Holland, Haarlem en Amsterdam hier onder begreepen. Aanmerkelyk is 't ondertusfchen, dat men hier Dordrecht in 't geheel niet genoemd vindt. Veelligt heeft de Regeering deezer Stad, in deezen Oorlog, niet willen stemmen: en kan dit ééne der redenen geweest zyn, waarom zy, door Hertoge Filips, in 't jaar 1441, geheel veranderd geworden is (b).

Filips
geeft ver-
lof tot
vryhui-
ten.

Terwyl de Baardsen getimmerd of uitgerust werden, kwam 'er verlof van wege den Hertoge, om den Oosterlingen en Holsteineren alle mogelyke afbreuk te doen: beloovende hy, tot aanmoediging der Kaaperye, de pryzen geheel aan de Kaapers, mids zy dezelve opbragten, ter plaatse daar zy uitgevaaren waren (c). De Hollanders en Zeeuwen, begeerig naar vergoeding van schade en rykelyken buit, bragten, nog voor den Herfst des jaars 1438, een merkelyk getal van Oorlogsfchepen in Zee, die terftond den steven wendden naar de Oostzee, om den vyand op te zoeken. Een Schryver der zestiende eeuwe, van deezen togt gewaagende, noemt de Hollan-
ders

(b) Regeer. Lyst by BALEN bl. 239.

(c) II. Memoriaalb. ROSE 7 212 vers. 215, 250. IV. Memo-
riaalb. ROSE gequor. B. 2. f. 1.

ders een volk, geschikt tot de Scheepvaart, en FILIPUS I.
gewoon, zonder Jaargetyden te ontzien, in zee 1438.
te loopen (d).

Onze Oorlogschepen, voor een groot ge Voordeele, onder 't opperbevel van len der
Klaas de Grebber en *Arend Jakobszoon*, door Amsterdam, onzen ter
als *Kapiteins* en *Hoomans* voorgeslaagen (e), zee.
in 't water gebragt, behaalden, in dit en in
't volgende jaar, merkelyken buit op de Oosterlingen. Van tyd tot tyd, hoorde men van
vinnige gevegten ter Zee, in welken de onzen veeltyds de overhand hadden. Twintig
groote schepen werden 'er, in verscheiden ontmoetingen, genomen, behalve drie Biskaijers, en eene Venetiaansche Kraak, met
kostbaare waaren gelaaden, die in Zeeland opgebragt en verbrand werdt. Anderen 1439.
melden van verscheiden' andere Spaansche Schepen, die, zelfs op de Vlaamsche Kusten, door
de Zeeuwen, genomen werden (f). Bewesten de Maaze, hielt Zeeland zes; en beoosten
de zelfde Riviere, hielt Holland vier Buizen in Zee, ieder met vyftig koppen bemand:
hierby waren nog twee hulken gevoegd, met honderd koppen ieder. Zy dienden tot
beveiliging der Haringvaart, die de onkosten, uit dertig grooten op ieder last Harings, voldoen
moest (g), en veelligt zyn 't deeze Buizen geweest, die nu en dan, eenige Koopvaardyschepen,
vrienden zo wel als vyanden, namen. Doch dit nemen van allerlei schepen

was

(d) ALB. KRANTZ Saxon. *Libr.* XI. *Cap.* XXIX. p. 304.(e) IV. *Memoriaalb.* ROSE *gequat.* B. 2. f. 23.(f) MEYERUS *ad annum* 1439. f. 295.(g) IV. *Memoriaalb.* ROSE *gequat.* B. 2. f. 25 *vers.* 30.

Philips I. was oorzaak, dat de Kaapery, eerlang, verbooden werdt (*h*), en dat onze Schippers, verscheiden' jaaren hierna (*i*), buiten 's Lands, met Brieven van *Marque* of schâverhaaling, gekweld, en de Landzaaten, onder anderen, zelfs by Graaflyk vonnis, veroordeeld werden, om de schade, den Spanjaarden aangedaan, te boeten met vyftigduizend Schilden van derzig grooten ieder, die over 't platte Land, zo wel als over de Steden, werden omgeslaagen (*k*). De onzen werden zo stout op hunne overwinningen, dat zy, zo men zegt, gewoon waren, een' bezem in de Mars te voeren, om te kennen te geven, dat zy de Zee van alle vrybuiters schoon geveegd hadden. Ondertuschen, stondt de Oosterfche handel stil, en het gebrek van Graanen nam hier, meer en meer, de overhand: tot dat het, in 't jaar 1440, doordien de gewasfen binnen 's Lands zeer wel geslaagd waren, een weinig begon te verminderen (*l*).

Eene groote Oosterfche Vloot genomen. Eene groote Vloot Oosterlingen, gedeeltelyk door de Wendfche Steden, gedeeltelyk door die van Pruiffen en Lyfland, uitgerust, was, in de Lente des gemelden jaars, volgens ouder gewoonte, om zout naar de Baai gezeld. Op de uitreize, werdt zy, door de onzen, niet gemoeid; doch toen de Schepen met de Laading naar huis keeren wilden, werden zy, op de *Trade* (*7*), door eene tal-

(*h*) IV. Memoriaalb. *gequot.* B. 2. f. 39, 43.

(*i*) VELIUS Hoorn, bl. 71.

(*k*) V. Memoriaalb. *Rosegequot.* C. 10. f. 150. 161 *vers.* 164.

(*l*) VELIUS Hoorn, bl. 57, 58.

(7) *Trade* lees ik, in den *Zoen van den zesden van Herfstmaand* 1441, met die van Pruiffen en Lyfland

ryke Vloot van de onzen, omringd. De Pruisfifchen en Lyfflanders hadden zig met de andere Oosterlingen verbonden, om de onzen gelykerhand te keer te gaan; doch zy hielden hun woord niet. Voor den aanvang van 't gevegt, kwamen zy met ruim twintig Schepen, tot de onzen over, die de schepen en goederen naar zig namen; doch het volk naderhand het leeven en de vryheid schonken. De andere Oostersche schepen werden roen, zonder moeite, overmeesterd en op gelyke wyze gehandeld.

Sedert werdt de Oorlog ook somtyds met nadeel voor de onzen gevoerd (*m*): waarom men, hier te Lande, zo wel als in de Oostzee, naar Vrede begon te verlangen. De Deenen, misnoegd zynde op hunnen Koning Erik, leenden, ten deezen tyde, in grooten getale, het oor aan *Christoffel*, Hertog van Beijeren, Zusters Zoon van Erik, die zig van de Noordsche Kroonen zocht meester te maken, en wien de Wendsche Steden bystand booden. Holland verklaarde zig, daarentegen, voor Koning Erik, zedende, in Grasmaand, zes Amsterdammers (8), aan 't hoofd eener

FILIPS I.
1440.

XXXI.
Vrede-
handeling
te Kop-
penha-
gen.

(*m*) ALB. KRANTZ. SAXON. Libr. XI. Cap. XXIX. p. 304. getroffen, te vinden in 't *Groot-Plakaatboek*, IV. Deel, bl. 259. en by AITZEMA I. Deel, bl. 93. Doch veelligt moet men *Trave* leezen, en 'er de bekende Rivier, by Lubek, door verstaan. Ten ware men, *Trade* behoudende, welk woord in 't Engelsch, *Koophandel* of *Scheepvaart* betekent, agten wilde, dat 'er alleen door beduid werdt, dat de Oostersche Vloot werdt g'nomen, terwyl zy op den handel uit was.

(8) *Jan Jan Heynessoon*, Schout, *Jan Klaassoon*, Bur-

FILIPS I.
1440.

eener Vloote, naar Deenemarke, om een Verdrag van Koophandel met Erik te sluiten, en hem, daarenboven, tegen Christoffel en de Wendfche Steden, te ondersteunen. Men hadt eerst vierduizend en naderhand nog vyftienhonderd Ryders tot de kosten van deezen togt geschikt, die, voor twee derde, door Holland en Friesland, en voor een derde, door Zeeland, zouden worden betaald (n). Doch Erik trok weinig voordeels van den Hollandschen onderstand. Hy werdt gedwongen naar Pomeran te wyken, en Christoffel werdt voor Koning erkend. 't Bedryf der Hollanderen hadt hun, en, met naame, die van Dordrecht, Harlingen, Amsterdam en Middelburg, ondertusfchen, eene Oorlogsverklaaring van *Fredrik*, Markgraave van Brandenburg, Neeve van Koning Christoffel, op den hals gehaald (o). Doch Christoffel zelf boodt zig, sedert, aan tot Middelaar tusfchen ons en de Wendfche Steden (p). Men besloot in onderhandeling te treden, te Kopenhagen, werwaards de Oosterlingen hunne Gemagtigden zonden. Van de onzen verscheenen 'er zestien; te weten *Samson van Lalaing*, Heer van Opprebaix en Admiraal van de Zee van Vlaanderen, en *Arend van Gend*, Heer van Giesenburg, Ridders: *Lodewyk van der Eike* en *Jan Jan Heyneszoon*, Raaden, *Meester Jan Rose*, Geheimschryver,

(n) IV. Memoriaalb. Rose gequot. B. 2. f. 48, 56 vers.

(o) IV. Memoriaalb. Rose gequot. B. 2. f. 59.

(p) IV. Memoriaalb. Rose gequot. B. 2. f. 57 vers.

Burgemeester, *Dirk van Wormer*, *Klement Klaar*,
zoon, *Jan Pauwelszoon* en *Willem Zaak*.

ver, *Gerrit van Noortich* en *Wynand Dirkszoon* FILIPS I. 1440.
 van Haarlem, *Klaas Duist* van Delft, *Wil-*
lem van Alkmaar, *Dirk van Wormer*, *Jan*
Klaaszoon en *Jan Pauwelszoon* van Amster-
 dam, *Matthias Simonszoon* van Hoorn, *Ja-*
kob Pieter Nanningszoon van Zierikzee, *Wil-*
lem Paassen en *Jan Pieter Koppenszoon* van den
 Briele (q). Zy hadden allen brieven van vry-
 geleide van de vyandelyke Mogendheden be-
 komen (r). De onderhandelingen duurden
 tot in den Zomer des jaars 1441, zonder dat 1441.
 men tot een besluit kwam. De Oosterlingen
 eischten zwaare geldsommen van de onzen,
 tot vergoeding hunner geleden' schade. Doch
 de onzen waren niet te beweegen, om veel
 uit te keeren. In of omtrent Hooimaand,
 viel 'er eindelyk iets voor, 't welk de onder-
 handeling ten einde bragt.

Die van Hoorn en Enkhuizen, met zes, *Pieter*
 of, volgens sommigen, met niet meer dan Brand
 drie kleine schepen, na een bloedig gevegt, een Oos-
 drie groote Oosterfche Oorlogfchepen, on- tersch
 der Noorwegen, genomen, en, met eenige Hopman,
 gevangen en, te Hoorn, opgebragt hebben. raadt tot
 de, handelden dezelve met zo veel beschei- Vrede.
 denheid, dat eenigen hunner, in den Zomer,
 naar huis gekeerd, den mond vol hadden van
 den lof der Hollandsche beleefdheid. Byzon-
 derlyk vindt men verhaald, dat *Pieter Brand*,
 een der Oosterfche Hopluiden, en zeer ge-
 zien onder de zynen, terwyl men te Koppem-
 ha-

(q) Zie 't Bestand van 23 Aug. 1451. by ARTZEMA I. Deel,
 N. 90.

(r) V. Memoriaalb. ROSE gequot. C. 1°. f. 178, 179.

Philips I. hagen in onderhandeling was, uit de Hoorn-
 1441. sche gevangenis, wederom t'huiswaards ge-
 keerd zynde, zynen Landsluiden wist te bedui-
 den, dat zy, hoe eer hoe liever, met zulke
 braave mannen, als de Hollanders waren,
 Vrede behoorden te maaken (s): 't welk van
 die vrugt was, dat 'er, op den drie-entwin-
 tigtsten van Oogstmaand, met de zes Wend-
 sche Steden, Lubek, Hamburg, Rostok,
 Straalzond, Wismar en Lunenburg, een Be-
 stand voor tien jaaren geslooten werdt, bin-
 nen welken tyd, de openstaande geschillen,
 door vyf Steden, van ieder zyde benoemd,
 beslegt moesten worden. Van onzen kant,
 werden hiertoe bestemd de Steden Utrecht,
 Amersfoort, Antwerpen, Mechelen en Nieuw-
 megen; en van de zyde der Wendfche Ste-
 den, Maagdenburg, Brunswyk, Gottingen,
 Hanover en Kampen. Doch elke vyf Steden,
 moesten 'er twee, dat is, in 't geheel vier,
 uit haar getal, benoemen, die te Kampen by-
 een komen, en de geschillen, in dertien wee-
 ken, afdoen moesten: waartoe zy, by 't
 steeken der stemmen, eenen Overman, uit
 eene der naaste Steden, kiezen mogten. En
 schoon de geschillen, binnen den bestemden
 tyd, niet werden afgedaan, zou egter 't Be-
 stand niet mogen gebroken worden. De
 Brieven, by welken het bevestigd werdt,
 moesten, van wederzyde, aan de *Oldermans*
 of Overluiden van de *Duitsche Hanze* te Brug-
 ge, worden geleverd (t). Door dit Bestand,
 welk

(s) VELIUS HOORN bl. 60, 61.

(t) Zie het Bestand by AITZEMA I. Deel, bl. 90, en Groot
 Plakaarb. IV. Deel, bl. 254.

Tienjaa-
 rig Be-
 stand met
 de Wend-
 fche Ste-
 den.

welk in Herfstmaand in Holland werdt afgekondigd (u), werdt de vrye vaart op de Oostzee hersteld, en deeze Landen, door den tyd, weder rykelyk van Oosterfche waaren, met naame van Graanen, voorzien. Het werdt, sedert, dikwils (v) vernieuwd, en kreeg, schoon het in geene Vrede veranderd werdt (w), door den tyd, egter byna de gedaante van een bestendig Verbond van Vrede (x). In 't jaar 1442, ontstondt 'er, alleenlyk, eenige onlust met Breemen, welke Stad aan Holland, Zeeland, Friesland en Vlaanderen den oorlog verklaarde. Doch na dat Hertog Philips hier, onder anderen, aan die van Amsterdam, verlof gegeven hadt, om op de Breemers te kaapen (y), schynt de twist spoedig bygelegd te zyn geweest.

Op en omtrent den zelfden tyd van het sluiten van het Bestand met de Oosterlingen, werden 'er, te Koppenhagen, door de onzen, nog drie Verbonden van Vrede getroffen; een met den Koning van Deenemarke, een met den Hertoge van Holstein, en een met die van Pruysen en Lyfland.

Christoffel, Koning van Deenemarke en Zweeden, beweerde, dat hy, door toedoen der onzen, in den tegenwoordigen Oorlog, meer dan *honderdduizend Rynfche guldens* schade geleden hadt. Doch in vergoeding hier van

(u) V. Memoriaalb. ROSE *gequot.* C. 1°. f. 180 *vers.*

(v) III. Memoriaalb. BOSSAERT *gequot.* H. 1°. f. 192.

(w) ALB. KRANTZ. Saxon. *Libr.* XI. *Cap.* XXIX. p. 304.

(x) VELIUS HOORN *bl.* 61.

(y) VIII. Memoriaalb. ROSE *gequot.* D. 2°. f. 37 *vers.* 45.

FILIPS I.
1441.
van, werden hem, by het Verbond van Vrede en Vriendschap, ook op den drie-entwintigsten van Oogstmaand getekend, alleen *vyfduizend Rynsche guldens* toegelegd, die de onzen be- loofden, hem *tot heuschheid* te zullen *betaalen en schenken*. Hy verbondt zig, daartegen, de oude Handvesten en Voorregten, den Hol- landeren en Zeeuwen, door zyne Voorzaa- ten, verleend, te zullen bevestigen (x). Ook vindt men, dat hy, sedert, aan eenige Hol- landsche en Zeeuwsche Steden, verscheiden byzondere Vryheden verleend heeft (a).

met den Hertoge van Hol- stein, en By den Zoen met den Hertoge van Hol- stein, insgelyks op den drie-entwintigsten van Oogstmaand getekend, verbonden zig de onzen hem, ter voldoening van zekeren eisch ten onzen laste, *zestienhonderd marken* te zul- len betaalen (b).

metPruis- fen en Lyfland. Doch die van Pruisfen en Lyfland, welken wel twee-entwintig schepen benomen waren, hadden meer te vorderen. Hun werden, by den Zoen, op den zesden van Herfstmaand ge- tekend, *negenduizend ponden grooten Vlaamsch*, in vier reizen te betaalen, toegelegd (c).

Onder- zoek, of in vervolg van tyd, opgebracht zyn, is my de onzen niet klaar gebleeken. Dit alleen vind ik, dat de be- loofde de

(x) Zie het Trakt. by AITZEMA I Deel, bl. 91. Groot- Plakaath. IV. Deel, bl. 256.

(a) Handv. van Amst. bl. 82. BOXHORN op REIGERSB. I. Deel, bl. 214.

(b) Zie het Trakt. by AITZEMA I. Deel, bl. 93. Groot- Plakaath. IV. Deel, bl. 258.

(c) Zie het Trakt. by AITZEMA I. Deel, bl. 93. Groot- Plakaath. IV. Deel, bl. 258.

de Raad van Holland, in 't jaar 1442; de Stad FILIPS I. 144f.
 Amsterdam zocht te beweegen, om, voor haar
 aandeel, tweeduizend ponden grooten aan de
 Oosterlingen te voldoen (d); en dat 'er, in
 de jaaren 1443 en 1444, ter Dagvaart van
 Holland, nog gehandeld is, over de midde-
 len, om de gelden te vinden, tot welker
 voldoening, men zig, te Koppenhagen, ver-
 bonden hadt. In 't jaar 1443, verklaarden
 die van Haarlem en Delft hierop niet gelast
 te zyn. Ook zeiden, in 't volgende jaar,
 Haarlem, Delft, Leiden, Amsterdam, Gou-
 da en Rotterdam „ dat zy van dier zaeken
 „ niet mede en hadden van hoirrer Vroetscip,
 „ Rycheyt en gemeynten, dat te consfenteeren,
 „ getyc die Ridderfchip, die den voorflag hadt
 „ gedaan, geraemt hadt. Egter wilden zy
 „ die ramynge van der Ridderfchip gaerne, elc
 „ in den hoeren, horen Vroetscippen, Rycheiden
 „ en gemeenten opdoen; en wes zy dair an wer-
 „ ven konden, weder overbrengen, als fy eerst
 „ fouden konnen (e). Naderhand, in 't jaar
 1447, erkende Koning Christoffel de vyfdui-
 zend guldens, hem te Koppenhagen beloofd,
 te hebben ontvangen (f). Doch om de ver-
 dere schulden af te leggen, werdt, zelfs tot
 in 't jaar 1450, ter Vergaderinge van Hol-
 land, gehandeld (g). Men stelde, om aan

(d) VII. Memoriaalb. ROSE *gequot.* D. 1. f. 1.

(e) IX. Memoriaalb. van ROSE *fol.* 59 *versf.* X. Memoriaalb.
 van ROSE *fol.* 7. *enz.* by DE RIEMER 's Gravenh. II. Deel,
 bl. 85.

(f) *Vide* BOXHORN. Apol. pro Navig. Holl. p. 17.

(g) VIII. Memoriaalb. ROSE *gequot.* D. 2. f. 102 *versf.* 103
versf. III. Memoriaalb. BOSSAERT *gequot.* II. 1. f. 110.

ELIAS I.
1441.

't Verdrag van Koppenhagen te voldoen, Excynzen op Bier, Koorn, Zout en Turf; doch 't fchynt datze niet algemeen genoeg ingevorderd zyn geworden, of niet genoeg hebben opgebracht, of, in gevolg van tyd, grootendeels, tot dringender gebruik, befteed geworden zyn.

XXXII.
Gesteldheid der
Hollandfche
Staatsvergaderingen
ten deezent yde.

Men ziet; ondertusfchen, in 't voorbygaan, uit dit voorgevallene ter Dagvaart, dat de Staatsvergaderingen van Holland, ten deezent yde reeds, omtrent op dezelfde wyze als in laater' tyden, gehouden werden. De voorflag, door of van wege den Stadhouder, den Raad, of eenig ander Lid der Vergaderinge, gedaan zynde, stemde de Ridderfchap eerst; doch dat opmerkelyk, en my, uit egte aantekeningen, wegens deeze Dagvaarten, gebleeken is, niet altoos als een lighaam, maar fomtyds ook, hoofd voor hoofd. De andere Leden volgden, indien zy gelast waren. Zo niet; dan namen zy de *ramingen* of voorflagen over, om 'er hunnen Vroedfchappen verflag van te doen, en derzelve besluit, ter naaster Dagvaart, in te brengen. Wyders fchynt men, uit het verhandelde ter Vergaderinge van Holland ten deezent yde, ook te mogen afnemen, dat, behalve de Vroedfchappen, de Gemeente nog, ten minften in sommige Steden, over 't ftuk van belastingen, gekend werdt.

Merkwaardig
Voorbeeld van
de gewoonte,

De Oostersche Oorlog was nog op zyn hevigst, toen Margareet van Bourgondie, Graavinne Weduwe van Willem den VI, in Henegouwen overleedt. Wy zouden van dit

fter-

sterven niet behoeven te gewaagen, zo het ons geene gelegenheid gaf, om een oud gebruik te melden, van welk wy, in vroeger tyden, geen zo duidelyk voorbeeld ontmoeten, schoon het ongetwyfeld, al voor lang hier te Lande, plaats gehad heeft. Ik spreek van de gewoonte onzer Graaven, om, by hunne inhuldiging, den Landzaaten te zweeren, eer deezen gehouden waren, den eed van getrouwheid aan den Graave af te leggen. Wy hebben reeds te vooren aangemerkt ^(h), dat Vrouw Margareet aan verscheiden Heerlykheden in Holland verlyftogt was, met naame aan Gouda, Schoonhoven, Texel en Wieringen: ook aan de Stede Beverwyk ⁽ⁱ⁾; Wyk op Zee, Westzaanden, Krommenie, Nieuwland en Spaarnewoude. Filips was nog, in deeze Heerlykheden, niet ingehuldigd: doch also dezelve nu, door de dood zynner Moeye, wederom aan hem, als Graave van Holland, verstorven waren, vondt hy goed, zig aldaar ook te doen erkennen. In de Lente des jaars 1441, bevondt hy zig te Middelburg. Doch geene gelegenheid hebbende, om naar Holland over te steeken, ontboodt hy, aldaar, eenige Edelen en Raaden 's Hof's van Holland by zig, te weeten, *Henrik, Heer van Wasenaar, Dirk van der Merwede, Heer tot Etten en Meetwen, Arend van Gend, Heer van Giesenburg, Gerrit van der Zyl, Ridder, Heer tot Purmerende, Wil-*

Filips II
1441.

dat de Graaf, by zyne inhuldiging, eerst zweert, daarna de Landzaaten.

(h) Zie hier voor, bl. 462, 483.

(i) Handy. van Kennemerl. bl. 55.

FILIPS I.
1441.

lem, Heer van Naaldwyk en ter Kapelle, Erfmaarschalk en Rentmeester Generaal van Holland, en Godschalk Oem, Heer van Wyngaarden. In tegenwoordigheid van deezē, en van veele andere aanzienlyke Luiden, deedt hy, eerst, met opgesteken vingeren, den gewoonen Graaflyken eed: die, van woord tot woord, aldus luidde.

„ Dat zweeren wy, dat wy allen onsen Onderfaten ende goede luyden, die nu mit rechte an ons gecommen ende bestorven syn; by der doot van onser liever moeyen; Vrouwe Margriete van Bourgoingnen, Saliger gedachten, wonende in den Heerlicheden, dair zy an verlystocht is geweest, soe wair dat die geseten syn, binnen Steden, of dair buyten, houdt ende trouwe wesen zullen, ende hun doen, al dat een goet Landsheer synen onderfaten mit rechte sculdich es te doen, ende geloven hun ende elken bysondere te houden ende te stercken in allen horen Rechten, Privilegien, ende Hanvesten, die sy hebben; Confirmatien dair off te doen geven, onder onsen zegel, so verre als wy mit rechte dair in gehouden syn, hun die te vermeerren, ende niet te verminderen; also moet ons God helpen, ende alle syn Heiligen.”

Na 't afleggen van deezē eed, van 't welk de Hollandsche Edelen een Getuigschrift gaven, den drie-entwintigsten van Lente-
maand gedagtekend, stelde Filips Willem van Lalain, Heere van Binguicourt, Stadhoud-
der van Holland en Zeeland, aan, om den eed van inhuldiging, volgens ouder gewoonte, in zynen naam, in Holland te gaan ont-
van-

vangen (*k*): 't welk, ongetwyffeld, sedert, Filips I. 1441.
 geschied zal zyn.

Doch zo gereed als Filips was, om zig van XXXIII. Filips doet den Keizer hulde wegens deeze Landen.
 zyne Onderzaaten, als wettigen Graave en Heere der Landen, te doen erkennen, zo noode wilde hy 'er aan, om, als een Leenman des Duitschen Ryks, den Keizer, wegens Henegouwen, Holland en Zeeland, hulde te doen. Hy hadt, deswege, reeds met Keizer Sigismond verschil gehad (*l*), en toen, naderhand, *Fredrik de III.* de Keizerlyke waardigheid verkreegen hadt, tradt men, over dit stuk, in 't jaar 1442, te Besançon, in onderhandeling. De Keizer was hier, in persoon, Hertogé Filips komen zien, en drong, met veel ernst, op de hulde, wegens de drie Graaffschappen, die hy beweerde, met de dood van Willem den VI, aan 't Ryk vervallen te zyn; immers niet door Filips te kunnen bezeten worden, zonder dat hyze van 't Ryk verhiel. Filips verschoof egter de hulde voor dien tyd (*m*): doch van elders blykt, dat hyze, niet lang hierna, te Aken gedaan heeft (*n*). Ook weet men, dat hy, sedert, meer dan eens, op de Ryksdagen beschreeven zynde, dezelyen, somtyds in persoon, somtyds door gemagtigden, heeft bygewoond (*o*). Doch 't leedt geene halve eeuw, of de

(*k*) Privileg. van Texel, *ll.* 57-63. V. Memoriaalb. Rose *gequot.* C. 1. f. 156 *vers.* 157, 161, 164.

(*l*) *Vide* STRUVII *Corpus Hist.* Germ. *Tom.* I. p. 709.

(*m*) OLIVIER DE LA MARCHE *Memoir.* *Livr.* I. p. 170.

(*n*) WINDECKII *Histor.* Sigism. *Cap.* CCXXXVIII. *ap.* STRUVII *Corp.* *Hist.* Germ. *Tom.* I. p. 724.

(*o*) Diploma Caroli V. *apud* CONRINGIUM de Finib. Imp. *Germ.* *Libr.* II. *Cap.* XXVIII. p. 752. *coll.* p. 748, 749.

